

Meklubat

Bediüzzaman Said Nursî

Risale-i Nur Külliyyati'ndan

Mektubat

Bediüzzaman

Said Nursî

İstanbul - 2007

MEKTUBAT

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2007

Bu eserin tüm yayın hakları İşik Ltd. Şti.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin, İşik Ltd. Şti.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılmazı, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978-975-9090-86-9

Yayın Numarası

76

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarnıç Yolu Üzeri No:7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Ekim 2007

Genel Dağıtım

Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31

Tek-Er İş Merkezi Mahmütbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Şahdamar Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

Birinci Mektup	1
Birinci Suâl.....	1
İkinci Suâl.....	3
Üçüncü Suâl.....	5
Dördüncü Suâl.....	7
İkinci Mektup	10
Sâlisen	10
Üçüncü Mektup	12
Hâmisen.....	12
Dördüncü Mektup	16
Birincisi	16
İkincisi	17
Beşinci Mektup	19
Altıncı Mektup	21
Yedinci Mektup	25
Sekizinci Mektup.....	28
Dokuzuncu Mektup	30
Sâniyen	30
Sâlisen	31
Râbian	32
Onuncu Mektup	35
Birincisi	35
İkinci Suâl.....	37

On Birinci Mektup	38
Birinci Mebahs	38
İkinci Mesele	39
Üçüncü Mesele	39
Dördüncü Mesele	40
On İkinci Mektup	40
Birinci Suâliniz	41
İkinci Suâliniz	42
Üçüncü Suâliniz	44
On Üçüncü Mektup	46
Birinci Suâliniz	46
İkinci Suâliniz	47
Üçüncü Suâliniz	48
On Dördüncü Mektup	50
On Beşinci Mektup	51
Senin Birinci Suâlin ki	51
İkinci Suâlinizin Meâli	54
Üçüncü Suâliniz	56
Dördüncü Suâlinizin Meâli	57
Beşinci Suâlinizin Meâli	60
Altıncı Suâlinizin Meâli	61
On Altıncı Mektup	63
Birinci Nokta	63
İkinci Nokta	64
Üçüncü Nokta	66
Dördüncü Nokta	68
Birincisi	68
İkinci Vehimli Suâl	70
Üçüncü Vehimli Suâl	71
Dördüncü Şüpheli Suâl	72

Beşinci Nokta	72
Birincisi	72
İkinci Mesele	73
Üçüncü Mesele	74
Dördüncü Mesele	74
Beşinci Mesele	74
On Altıncı Mektub'un Zeyli	76
On Yedinci Mektup (Çocuk Tâziyenâmesi)	81
Birinci Nokta	81
İkinci Nokta	82
Üçüncü Nokta	83
Dördüncü Nokta	83
Beşinci Nokta	84
On Sekizinci Mektup	83
Birinci Mesele-i Mühimme	85
İkinci Mesele-i Mühimme	87
Üçüncü Mesele	90
On Dokuzuncu Mektup (Mu'cîzât-ı Ahmedîye)	93
Birinci Nükteli İşaret	95
İkinci Nükteli İşaret	96
Üçüncü Nükteli İşaret	97
Dördüncü Nükteli İşaret	99
Birinci Esas	99
İkinci Esas	100
Üçüncü Esas	101
Dördüncü Esas	103
Beşinci Esas	103
Altıncı Esas	104
Beşinci Nükteli İşaret	106
Altıncı Nükteli İşaret	114

Yedinci Nükteli İşaret.....	123
Sekizinci İşaret.....	132
Dokuzuncu İşaret.....	138
Onuncu İşaret.....	143
On Birinci İşaret.....	147
On İkinci İşaret.....	151
On Üçüncü İşaret.....	153
Bu Parça Altın ve Elmas ile Yazılısa Liyakati Var.....	157
On Dördüncü İşaret.....	161
On Beşinci İşaret.....	171
Birinci Şubesi.....	171
İkinci Şube.....	175
Üçüncü Şube.....	179
On Altıncı İşaret.....	183
Birinci Kısım.....	183
İkinci Kısım.....	195
Üçüncü Kısım.....	200
On Yedinci İşaret.....	204
On Sekizinci İşaret.....	206
Birinci Nükte.....	206
İkinci Nükte.....	210
Üçüncü Nükte.....	214
On Dokuzuncu Nükteli İşaret.....	217
Bir İkram-ı İlâhî ve Bir Eser-i İnâyet-i Rabbâniye.....	222
Mucizât-ı Ahmedîye'nin Birinci Zeyli.....	223
Birinci Reşhası.....	223
İkinci Reşha.....	224
Üçüncü Reşha.....	224
Dördüncü Reşha.....	224
Beşinci Reşha.....	225
Altıncı Reşha.....	225

Yedinci Reşha.....	226
Sekizinci Reşha.....	226
Dokuzuncu Reşha.....	226
Onuncu Reşha.....	227
On Birinci Reşha.....	227
On İkinci Reşha.....	228
On Üçüncü Reşha.....	229
On Dördüncü Reşha.....	231
Şakk-ı Kamer Mu’cizesine Daiderdir (On Dokuzuncu ve	
Otuz Birinci Söz’lerin Zeyli).....	235
Birinci Nokta.....	235
İkinci Nokta.....	236
Üçüncü Nokta.....	236
Dördüncü Nokta.....	237
Beşinci Nokta.....	237
Mu’cizât-ı Ahmedîye (s.a.v) Zeyli’nin Bir Parçasıdır	240
Âyetü'l-Kübrâ Risalesi'nin Risalet-i Ahmedîye'den	
Bahseden On Altıncı Mertebesi.....	245
Yirminci Mektup	253
Mukaddime.....	253
Birinci Makam.....	254
Birinci Kelime.....	254
İkinci Kelime.....	254
Üçüncü Kelime.....	255
Dördüncü Kelime.....	255
Beşinci Kelime.....	256
Altıncı Kelime.....	257
Yedinci Kelime.....	257
Sekizinci Kelime.....	257
Dokuzuncu Kelime.....	258

Onuncu Kelime	259
On Birinci Kelime	259
İkinci Makam	261
Birinci Kelime	261
İkinci Kelime	261
Üçüncü Kelime	263
Dördüncü Kelime	263
Beşinci Kelime	267
Altıncı Kelime	270
Yedinci Kelime	271
Sekizinci Kelime	272
Dokuzuncu Kelime	274
Onuncu Kelime	277
On Birinci Kelime	285
Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesine Zeyl	287
Birinci Temsil	288
İkinci Temsil	288
Üçüncü Temsil	289
Yirmi Birinci Mektup	292
Yirmi İkinci Mektup	296
Birinci Mebhâs	296
Birinci Vecîh	297
İkinci Vecîh	297
Üçüncü Vecîh	299
Dördüncü Vecîh	299
Beşinci Vecîh	303
Altıncı Vecîh	306
İkinci Mebhâs	307
Hâtîme (Gybet Hakkındadır)	312

Yirmi Üçüncü Mektup.....	315
Birinci Suâliniz.....	316
İkinci Suâliniz.....	317
Üçüncü Suâliniz.....	317
Dördüncü Suâliniz.....	317
Beşinci Suâliniz.....	318
Altıncı Suâliniz.....	319
Yedinci Suâliniz.....	319
Yirmi Dördüncü Mektup.....	322
Birinci Makam.....	322
Birinci Remiz.....	322
İkinci Remiz.....	324
Üçüncü Remiz.....	326
Dördüncü Remiz.....	327
Beşinci Remiz.....	328
Birinci Nükte.....	328
İkinci Nükte.....	329
İkinci Makam.....	330
Mukaddime.....	330
Birinci Mebhâs.....	330
İkinci Mebhâs.....	331
Birinci İşaret.....	332
İkinci İşaret.....	333
Üçüncü İşaret.....	333
Dördüncü İşaret.....	334
Beşinci İşaret.....	335
Yirmi Dördüncü Mektub'un Birinci Zeyli.....	339
Birinci Nükte.....	339
İkinci Nükte.....	340
Üçüncü Nükte.....	341
Dördüncü Nükte.....	342
Beşinci Nükte.....	342

Yirmi Dördüncü Mektub'un İkinci Zeyli (Mirac-ı Nebevi hakkındadır).....	344
Birinci Nükte.....	344
İkinci Nükte.....	345
Üçüncü Nükte.....	347
Dördüncü Nükte.....	347
Beşinci Nükte	348
Hâtime.....	349
Yirmi Beşinci Mektup.....	350
Yirmi Altıncı Mektup.....	351
Birinci Mebhâs.....	351
Hüccetü'l-Kur'ân ale's-Şeytan ve Hizbihî.....	351
Şeytanın İkinci, Küçük Bir İtirazı.....	359
İkinci Mebhâs.....	362
Üçüncü Mebhâs.....	364
Birinci Mesele.....	364
İkinci Mesele.....	364
Üçüncü Mesele.....	365
Dördüncü Mesele.....	366
Beşinci Mesele.....	367
Altıncı Mesele.....	369
Yedinci Mesele.....	370
Dördüncü Mebhâs.....	371
Birincisi	371
İkinci Mesele	373
Üçüncü Mesele	375
Dördüncü Mesele.....	376
Beşinci Mesele	378
Altıncı Mesele	379
Yedinci Mesele.....	382

Sekizinci Mesele	384
Dokuzuncu Mesele	386
Onuncu Mesele	387
Yirmi Yedinci Mektup	390
Yirmi Sekizinci Mektup	391
Birinci Risale Olan Birinci Mesele	391
Sâniyen	391
İkinci Mesele Olan İkinci Risale	396
Üçüncü Mesele Olan Üçüncü Risale	400
Yirmi Sekizinci Mektub'un Üçüncü Meselesi'nin tetimmesi olabilir küçük ve hususî bir mektuptur.	406
Dördüncü Risale Olan Dördüncü Mesele	407
Beşinci Risale Olan Beşinci Mesele (Şükür Risalesi)	411
Altıncı Risale Olan Altıncı Mesele	414
Yedinci Risale Olan Yedinci Mesele	415
Mahrem Bir Suale Cevaptır	424
Yedinci Meselenin Hâtimesidir	425
Sözler'in tebyizinde kıymettar hizmeti sebkat eden Muallim Ahmed Galib'in fikrasıdır.	428
Merhum Binbaşı Âsim Beyin fikrasıdır.	429
Sekizinci Risale Olan Sekizinci Mesele	430
Yirmi Dokuzuncu Mektup	437
Birinci Risale Olan Birinci Kısım	437
Birinci Nükte	437
İkinci Nükte	438
Üçüncü Nükte	439
Dördüncü Nükte	440
Beşinci Nükte	442
Altıncı Nükte	443

Yedinci Nükte.....	445
Sekizinci Nükte.....	446
Dokuzuncu Nükte.....	447
İkinci Risale Olan İkinci Kısım (Ramazan-ı Şerif'e Dairdir).....	448
Birinci Nükte.....	448
İkinci Nükte.....	449
Üçüncü Nükte.....	450
Dördüncü Nükte.....	450
Beşinci Nükte	450
Altıncı Nükte	451
Yedinci Nükte.....	452
Sekizinci Nükte.....	453
Dokuzuncu Nükte.....	454
Üçüncü Risale Olan Üçüncü Kısım.....	456
Birinci Mesele	456
Üçüncü Nükte.....	458
Beşinci Risale Olan Beşinci Kısım.....	461
Altıncı Risale Olan Altıncı Kısım (Hücumât-ı Sitte).....	465
Birinci Desise.....	465
İkinci Desise.....	468
Üçüncü Desise-i Şeytaniye.....	471
Dördüncü Desise-i Şeytaniye.....	473
Beşinci Desise-i Şeytaniye	478
Altıncı Desise-i Şeytaniye.....	480
Kudsî Bir Tarihçe	482
Altıncı Risale Olan Altıncı Kısmının Zeyli (Es'ile-i Sitte).....	483
Yedinci Kısım (İşârât-ı Seb'a).....	487
Birinci İşaret.....	487
İkinci İşaret.....	489
Üçüncü İşaret.....	492
Dördüncü İşaret.....	493

Beşinci İşarettir	494
Altıncı İşaret	496
Yedinci İşaret	497
Sekizinci Kısım Olan Rumuzât-ı Semâniye	498
Dokuzuncu Kısım (Telvîhât-ı Tis'a)	499
Birinci Telvîh	499
İkinci Telvîh	500
Üçüncü Telvîh	500
Dördüncü Telvîh	502
Beşinci Telvîh	505
Altıncı Telvîh	506
Yedinci Telvîh	508
Sekizinci Telvîh	511
Dokuzuncu Telvîh	513
Zeyl	515
Hâtime	517
Otuzuncu Mektup	519
Otuz Birinci Mektup	519
Otuz İkinci Mektup	519
Otuz Üçüncü Mektup	519
İşârât-ı Gaybiyye Hakkında Bir Takriz	520
Yedinci Remiz	520
Sekizinci Remiz	525
Hakikat Çekirdekleri	527
Gönüller Fâtihî Büyük Üstada	540
Hakikat Işıkları	542
Fıhrist	545

Mekubat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ سَتَعِينُ¹

Birinci Meklup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²، وَإِنْ مَنْ شَئْ إِلَّا يُسْتَحْيِي بِحَمْدِهِ³

Dört Suâlin Muhtasar Cevabıdır

Birinci Suâl

Hazreti Hızır (*aleyhisselâm*) hayatı mıdır? Hayatta ise niçin bazı mühim ulemâ hayatını kabul etmiyorlar?²⁴

Ecevap: Hayattadır, fakat merâtit-i hayat beşti. O, ikinci mertebededir. Bu sebepten bazı ulemâ hayatında şüphe etmişler.

Birinci Tabaka-yı Hayat: Bizim hayatımızdır ki, çok kayıtlarla mukayyettir.

İkinci Tabaka-yı Hayat: Hazreti Hızır ve İlyas'ın (*aleyhimesselâm*) hayatlarıdır ki, bir derece serbesttir. Yani, bir vakitte pek çok yerlerde bulunabilirler. Bizim gibi beşeriyet levâzîmâtıyla dâimî mukayyet degillerdir. Bazen istedikleri vakit bizim gibi yerler, içerler; fakat bizim gibi mecbur degillerdir. Tevâtûr derecesinde ehl-i şuhûd ve keşif olan evliyanın, Hazreti Hızır ile maceraları, bu tabaka-yı hayatı tenvir ve isbat eder. Hatta makamat-ı velâyyette bir makam vardır ki, "Makam-ı Hızır" tâbir edilir. O makama gelen bir veli, Hızır'dan ders alır ve Hızır ile görüşür. Fakat bazen o makam sahibi yanlış olarak, ayn-ı Hızır telâkki olunur.

¹ Ancak O'ndan yardım dileriz.

² Her türlü noksam sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

³ "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Isrâ sâresi, 17/44)

⁴ İsmâîl el-Buhârî, Ebû Hayyân el-Endelûsî, İbnü'l-Cevzî, Abdürrâûf el-Münâvî, İbni Teymiye, es-Suyûfi, Aliyyûlkârî, İbni Kayyim el-Cevziyye ve Mahmûd el-Âlûsî, Hz. Hızır'ın hayatı olduğunu kabul etmeyen âlimlerdendir. (TDV İslâm Ansiklopedisi 17/407).

Üçüncü Tabaka-yı Hayat: Hazreti İdris ve İsa'nın (*aleyhissesselâm*) tabaka-yı hayatlarıdır ki, beşeriyet levâzîmâtından tecerrûd ile, melek hayatı gibi bir hayaşa girerek nurâni bir letâfet kesbeder. Adeta beden-i misâlî letâfetinde ve cessed-i necmî nurâniyetinde olan cism-i dünyevîleriyle semâvâtta bulunurlar.

“Âhirzamanda Hazreti İsa (*aleyhisselâm*) gelecek, Şeriat-ı Muhammediye (*aleyhissâlatü vesselâm*) ile amel edecek.”¹ meâlindeki hadisin sırrı şudur ki:

Âhirzamanda felsefe-i tabiiyenin verdiği cereyan-ı küfrîye ve inkâr-ı ulûhiyete karşı İsevîlik Dini tasaffû ederek ve hurâfâttan tecerrûd edip İslâmîyet'e inkilâb edeceği bir sırada; nasıl ki İsevîlik şahs-ı mânevîsi, vahy-i semâvî kılıçıyla o müthîş dinsizliğin şahs-ı mânevîsini öldürür; öyle de Hazreti İsa (*aleyhisselâm*), İsevîlik şahs-ı mânevîsini temsil ederek, dinsizliğin şahs-ı mânevîsini temsil eden deccali öldürür. Yani, inkâr-ı ulûhiyet fikrini öldürerek.

Dördüncü Tabaka-yı Hayat: Şühedâ hayatıdır. Nass-ı Kur'ân'la şühedâ-nın, ehl-i kubûrun fevkînde bir tabaka-yı hayatları vardır.²

Evet, şühedâ, hayat-ı dünyevîlerini tarîk-i haka feda ettikleri için, Cenâb-ı Hak kemâl-i kereminden onlara hayat-ı dünyeviyeye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı âlem-i berzahta onlara ihsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar.. yalnız kendilerinin daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar.. kemâl-i saadetle mütelezziz oluyorlar.. ölümdeki firak acılığını hissetmiyorlar. Ehl-i kubûrun çendan ruhları bâkidir, fakat kendilerini ölmüş biliyorlar. Berzahta aldıkları lezzet ve saadet, şühedânın lezzetine yetişmez.³

Nasıl ki, iki adam bir rüyada cennet gibi bir güzel saraya girerler. Birisi rüyada olduğunu bilir. Aldığı keyif ve lezzet pek noksandır. “Ben uyansam şu lezzet kaçacak.” diye düşünür. Diğer rüyada olduğunu bilmiyor. Hakikî lezzet ile hakikî saadete mazhar olur.

İşte, âlem-i berzahtaki emvât ve şühedânın hayat-ı berzahiyeden istifadeleri, öyle farklıdır. Hadsiz vâkiâtla ve rivâyâtla şühedânın bu tarz-ı hayata mazhariyetleri ve kendilerini sağ bildikleri sabit ve kat'îdir. Hatta, seyyidü's-şühedâ olan Hazreti Hamza (*râdiyâllâhu anh*),⁴ mükerrer vâkiâtla kendine iltica

¹ Bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 50; Müslüm, *îmân* 242; Ebû Dâvûd, *melâhim* 14; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 15/233.

² Bkz.: Bakara sûresi, 2/154; Âl-i İmrân sûresi, 3/169.

³ Bkz.: Al-i İmrân sûresi, 3/157; Nisâ sûresi, 4/74.

⁴ Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 3/151; *el-Mu'cemü'l-eusat* 4/238; el-Hâkim, *el-Müstâdrek* 3/219.

eden adamları muhafaza etmesi.. ve dünyevî işlerini görmesi ve gördürmesi gibi çok vâkiâtla, bu tabaka-yı hayat tenvir ve isbat edilmiş. Hatta –ben kendim– Ubeyd isminde bir yeğenim ve talebem vardı. Benim yanımda ve benim yerime şehid olduktan sonra, üç aylık mesafede esarette bulduğum zaman, mahall-i defnini bilmediğim hâlde, bence bir rüya-yı sâdikada, tâte'l-arz bir menzil suretindeki kabrine girmişim. Onu şühedâ tabaka-yı hayatında gördüm. O, beni ölmüş biliyormuş. Benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatı biliyor; fakat Rus'un istilâsından çekindiği için, yer altında kendine güzel bir menzil yapmış. İşte, bu cüz'î rüya, bazı şerâit ve emârâtlâ, geçen hakikate, bana şuhûd derecesinde bir kanaat vermiştir.

Beşinci Tabaka-yı Hayat: Ehl-i kubûrun hayat-ı ruhanîleridir. Evet mevt, tebdil-i mekândır.. itlak-ı ruhtur.. vazifeden terhistir. İdam ve adem ve fenâ değildir. Hadsiz vâkiâtla ervah-ı evliyanın temessülleri.. ve ehl-i keşfe tezâhürleri.. ve sâir ehl-i kubûrun yakazaten ve menâmen bizlerle münasebetleri.. ve vâkiâ mutabık olarak bizlere iħbaratları gibi çok delâil, o tabaka-yı hayatı tenvir ve isbat eder. Zâten bekâ-yı ruha dair “Yirmi Dokuzuncu Söz” bu tabaka-yı hayatı delâil-i kat’iye ile isbat etmiştir.

İkinci Suâl

اللَّذِي خَلَقَ الْمُوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَنْلُوكُمْ أَخْسَنُ عَمَلًا¹ gi-
Furkân-ı Hakîm'de bi âyetlerde “Mevt dahi, hayat gibi mahlûktur, hem bir nimettir.” diye ifham ediliyor. Hâlbuki, zâhiren mevt; inhilâldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hâzimü'l-lezzâttr²; nasıl mahlûk ve nimet olabilir?

Ecevap: Birinci Suâl'in cevabının âhirinde denildiği gibi; mevt, vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuttur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebbedir, bir hayat-ı bâkiyenin mukadîmesidir. Nasıl ki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir iledir. Öyle de dünyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile, bir hikmet ve tedbir iledir. Çünkü en basit tabaka-yı hayat olan hayat-ı nebâtiyenin mevti, hayattan daha muntazam bir eser-i sanat olduğunu gösteriyor. Zira meyvelerin, çekirdeklerin, tohumların mevti; tefessüh ile çürümek ve dağılmakla göründüğü hâlde, ga-yet muntazam bir muamele-i kimyeviye ve mızanlı bir imtizâcât-ı unsuriye

¹ “Hanganızın daha güzel iş ortaya koyacağınızı denemek için, ölümü ve hayatı yaratan O'dur.” (Mülk sûresi, 67/2).

² Bkz.: Tirmîzî, kîyâmet 26, zûhd 4; Nesâî, cenâiz 3; İbni Mâce, zûhd 31; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/292.

ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreyyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki, bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sümبülǖn hayatıyla tezahür ediyor. Demek çekirdeğin mevti, sümبülǖn mebde-i hayatıdır; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için şu ölüm dahi, hayat kadar mahlûk ve muntazamdır.

Hem zîhayat meyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayat-ı insaniyeye çıkışlarına menşe olduğundan “o mevt, onların hayatından dan daha muntazam ve mahlûk” denilir.

İşte, en ednâ tabaka-yı hayat olan hayat-ı nebâtiyeden mevti, böyle mahlûk, hikmetli ve intizamlı olsa; tabaka-yı hayatın en ulvîsi olan hayat-ı insaniyeden başına gelen mevt, elbette yer altına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi, yer altına giren bir insan da âlem-i berzahta elbette, bir hayat-ı bâkiye sümبülǖ verecektir.

Amma mevt, nimet olduğunun ciheti ise çok vücûhundan dört vechine işaret ederiz:

Birincisi: Ağırlaşmış olan vazife-i hayattan ve tekâlif-i hayatıyeden âzâd edip, yüzde doksan dokuz ahbabına kavuşmak için, âlem-i berzahta bir visal kapısı olduğundan, en büyük bir nimettir.

Ikincisi: Dar, sıkıntılı, dağdağalı, zelzeleli dünya zindanından çıkarıp; vüs’atlı, sürürlü, ızdırapsız, bâki bir hayata mazhariyetle Mahbub-u Bâki’nin daire-i rahmetine girmektir.

Üçüncüsü: İhtiyarlık gibi şerâit-i hayatıyeyi ağırlaştıran birçok esbab vardır ki; mevti, hayatın pek fevkinde nimet olarak gösterir.

♦Meselâ sana ızdırıp veren pek ihtiyan olmuş peder ve váliden ile beraber, ceddin cedleri, sefâlet-i hâllerileyse senin önünde şimdi bulunsayı; hayat, ne kadar nikmet.. mevt, ne kadar nimet olduğunu bileyeciktin.

♦Hem meselâ güzel çiçeklerin âşıkları olan güzel sineklerin, kışın şedâidi içinde hayatları ne kadar zahmet.. ve ölümleri ne kadar rahmet olduğu anlaşılır.

Dördüncüsü: Nevm, nasıl ki bir rahat, bir rahmet, bir istirahattır. Husûsan musibetedeler, yaralılar, hastalar için. Öyle de nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi, musibetedelere ve intihara sevk eden belâlarla müptelâ olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir. Amma ehl-i dalâlet için –müteaddit Sözler’de kat’î isbat edildiği gibi– mevt dahi hayat gibi nikmet içinde nikmet, azap içinde azaptır. O, bahisten hariçtir.

Üçüncü Suâl

Cehennem nerededir?

Elacevap: –**قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ، لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ**¹– Cehennemin yeri, bazı rivâyâtla, “tahte'l-arz” denilmiştir.³ Başka yerlerde beyan ettiğimiz gibi; küre-i arz, hareket-i seneviyesiyle ileride mecmâ-i haşır olacak bir meydanın etrafında bir daire çiziyor. Cehennem ise arzin o medar-i senevîsi altında demektir. Görünmemeleri ve hissedilmemeleri, perdeli ve nursuz ateş olduğu içindir.

Küre-i arzin seyahat ettiği mesafe-i azîmede pek çok mahlûkat var ki, nursuz oldukları için görünmezler. Kamer, nuru çekildikçe vücûdunu kaybettiği gibi; nursuz çok küreler, mahlûklar gözümüzün önünde olup göremiyoruz.

Cehennem ikidir. Biri suğrâ, biri kübrâdır. İlleride suğrâ, kübrâya inkılâb edeceğî ve çekirdeği hükmünde olduğu gibi, ilerde ondan bir menzil olur. Cehennem-i suğrâ yerin altında, yani merkezindedir. Kürenin altı, merkezidir. İlîm-i tabakâti'l-arzca mâmûmdur ki; ekseriya her otuz üç metre hafriyatta, bir derece-i hararet tezâyüd eder. Demek merkeze kadar nîfîs-î kutr-u arz, altı bin küsûr kilometre olduğundan, iki yüz bin derece-i harareti câmî, yani iki yüz defa ateş-i dünyevîden şedit ve rivâyet-i hadise muvafık bir ateş bulunuyor.⁴

Şu cehennem-i suğrâ, cehennem-i kübrâya ait çok vezâifi, dünyada ve âlem-i berzahta görmüş ve ehâdislerle işaret edilmiştir. Âlem-i âhirette, küre-i arz nasıl ki sekenesini medar-i senevîsindeki meydan-ı haşre döker. Öyle de, içindeki cehennem-i suğrâyı dahi cehennem-i kübrâya emr-i ilâhî ile teslim eder.

Ehl-i Îtzâl'in bazı imamlarının “Cehennem sonradan halkedilecektir.” demeleri, hâl-i hazırda tamamıyla inbisat etmediğinden ve sekenelerine tam münasip bir tarzda inkişaf etmediğinden, galattır ve gabâvettir. *Hem perde-i gayb içindeki âlem-i âhirete ait menzilleri dünya gözüyle görmek ve göstermek için, ya kâinatı küçültüp iki vilâyet derecesine getirmeli,veyahut*

¹ “De ki: “Bunu yalnız Allah bilir.” (Mülk süresi, 67/26).

² Hiç kimse gaybi bilemez, gaybi yalnız Allah bilir.

³ Bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 2/370, 4/287; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 3/55; el-Beyhakî, *Şuabî'l-îmân* 1/331, 1/357, 4/334; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/612.

⁴ Bkz.: Buhârî, *bed'ü'l-halk* 10; Müslim, *mesâcid* 180-187; Tirmîzî, *salât* 5; Ebû Davûd, *salât* 5.

gözümüzü büyütüp yıldızlar gibi gözlerimiz olmalı ki yerlerini görüp tayin edelim. –**وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ**¹ – Âhiret âlemine ait menziller, bu dünyevî gözü müzle görülmez. Fakat bazı rivâyâtın işârâtıyla, âhiretteki cehennem, bu dünyamızla münasebettardır. Yazın şiddet-i hararetine ² مِنْ فَيْحَ جَهَنَّمْ denilmiştir.

Demek, bu dünyevî küçücük ve sönük akıl gözüyle o büyük cehennem görülmez. Fakat ism-i Hakîm'in nuruyla bakabiliriz, şöyle ki:

Arzin medar-ı senevîsi altında bulunan cehennem-i kübrâ, yerin merkezindeki cehennem-i suğrâyı güya tevkîl ederek bazı vezâifini gördürmüşt. Kadîr-i Zülcelâl'in mülkü pek çok genişir. Hikmet-i ilâhiye nereyi göstermiş ise cehennem-i kübrâ oraya yerlesir.

Evet, bir Kadîr-i Zülcelâl ve emr-i kün feyekûn' e³ mâlik bir Hakîm-i Zulkemâl, gözümüzün önünde kemâl-i hikmet ve intizam ile kameri arza bağılmış.. azamet-i kudret ve intizam ile arzı güneşe rabbetmiş.. ve güneşî seyyârîtiyla beraber arzin sürat-i seneviyesine yakın bir sürat ile ve haşmet-i rubûbiyetiyle –bir ihtimale göre– şemsü's-şümûs tarafına bir hareket vermiş.. ve donanma elektrik lâmbaları gibi yıldızları, saltanat-ı rubûbiyetine nurânı şahidler yapmış.. onunla saltanat-ı rubûbiyetini ve azamet-i kudretini göstermiş bir Zât-ı Zülcelâl'in kemâl-i hikmetinden ve azamet-i kudretinden ve saltanat-ı rubûbiyetinden uzak değildir ki, cehennem-i kübrâyı elektrik lâmbalarının fabrikasının kazanı hükmüne getirip âhirete bakan semâîn yıldızlarını onunla iş' al etsin, hararet ve kuvvet versin. Yani, âlem-i nur olan cennetten yıldızlara nur verip, cehennemden nâr ve hararet göndersin. Aynı hâlde o cehennemin bir kısmını ehl-i azaba mesken ve mahbes yapsın.

Hem bir Fâtır-ı Hakîm ki; dağ gibi koca bir ağaç, tırnak gibi bir çekirdekte saklar. Elbette, o Zât-ı Zülcelâl'in kudret ve hikmetinden uzak değildir ki; küre-i arzin kalbindeki cehennem-i suğrâ çekirdeğinde cehennem-i kübrâyı saklasın.

Elhâsil: Cennet ve cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden bir dalın iki meyvesidir. Meyvenin yeri ise, dalın müntehâsına dadır.

¹ Gerçek bilgi Allah katındadır.

² “(Sıcaklığın şiddeti) cehennemin kaynayıp taşmasındandır.” (Bkz.: Buhârî, *mevâkitü's-salât* 9; Mûslîm, *mesâcid* 180-187).

³ “(O, bir şeyi yaratmak isteyince sadece) 'ol!' der, o da oluverir.” (Bakara sûresi, 2/117; Âl-i İmrân sûresi, 3/47, 59; En'âm sûresi, 6/73; Nahl sûresi, 16/40; ...)

• Hem şu silsile-i kâinatın iki neticesidir. Neticelerin mahalleri, silsilenin iki tarafındadır. Süflisi, saklı aşağı tarafında; nurânisi, ulvîsi yukarı tarafındadır.

• Hem şu seyl-i şuûnâtın ve mahsûlât-ı mâneviye-i arziyenin iki mahzenidir. Mahzenin mekânı ise, mahsûlâtın nev'ine göre, fenası altında, iyisi üstündedir.

• Hem ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudât-ı seyyâlenin iki havzıdır. Havzin yeri ise, seylin durduğu ve tecemmû ettiği yerdedir. Yani, habîsâtı ve müzahrafâti esfelde, tayyibâti ve sâfiyâti âlâdadır.

• Hem lütuf ve kahrın, rahmet ve azametin iki tecelligâhıdır. Tecelligâhın yeri ise her yerde olabilir. Rahmân-ı Zülcemâl ve Kahhâr-ı Zülcelâl nerede isertse tecelligâhını açar.

Amma cennet ve cehennemin vücûdları ise Onuncu ve Yirmi Sekizinci ve Yirmi Dokuzuncu Sözler'de gayet kat'î bir surette isbat edilmiştir. Şurada yalnız bu kadar deriz ki; meyvenin vücûdu, dal kadar.. ve neticenin, silsile kadar.. ve mahzenin, mahsûlât kadar.. ve havzin, ırmak kadar.. ve tecelligâhın, rahmet ve kahrın vücûdları kadar kat'î ve yakındır.

Dördüncü Suâl

Mahbulara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâb ettiği gibi, acaba ekser nâsta bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâb edebilir mi?

Elicevap: Evet dünyanın fâni yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, Bâki bir Mahbub arasa, dünyanın pek güzel ve ayna-yı esmâ-yı ilâhiye ve mezraa-yı âhiret olan¹ iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayr-i meşrû mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, âfâka dalıp, umûmî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer boğulur. Meğer ki harika olarak bir dest-i inâyet onu kurtarsın. Şu hakikati tenvir için şu temsile bak:

---

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsında hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsidü'l-hasene* s.497; Aliyyûlkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s.205.

Meselâ şu güzel zînetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam aynası bulunsa, o vakit beş oda olur. Biri hakîkî ve umûmî, dördü misalî ve hususî. Her birimiz kendi aynamız vâsasıyla, hususî odamızın şeklini, hâyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boyalı vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir ve hâkezâ... Aynada tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz; çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umûmî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umûmî oda hakikatte birbiri-nin aynı iken, ahkâmda ayrıdırılar. Sen bir parmak ile odanı harap edebilirsın, ötekinin bir taşını bile kırılmadan amazsin.

İşte, dünya süslü bir menzildir. Her birimizin hayatı, bir endam aynasıdır. Şu dünyadan her birimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sayfa-dır. Hayatımız bir kalem.. onunla sayfa-yı âmâlimize geçecek çok şeyler yazılıyor. Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki; dünyamız, hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zâil, fâni, kararsızdır; hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız ayna olduğu ve temsil ettiği güzel nûkûş-u esmâ-yı ilâhiyeye döner; ondan, cilve-i esmâya intikal eder.

Hem o hususî dünyamızın âhiret ve cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derkedip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyâtımızı, onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevâidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk, hakîkî aşka inkılâb eder.

Yoksa شُوَاللَّهُ فَانْسِهِمْ أَنْسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ¹ sırrına mazhar olup, nef-sini unutup, hayatın zevalini düşünmeyeerek, hususî kararsız dünyasını, aynı umûmî dünya gibi sabit bilip, kendini läyemût farzederek dünyaya saplansa, şedit hissiyât ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü o muhabbetten yetimâne bir şefkat, me'yusâne bir rikkat tevellüd eder. Bütün zîhayatlara acır, hatta güzel ve zevale maruz bütün mahlûkata bir rikkat ve bir firkat hisseder, elinden bir şey gelmez, yeş-i mutlak içinde elem çeker.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatin elemine karşı ul-vî bir tiryak bulur ki; acıldığı bütün zîhayatların mevt ve zevalinde bir Zât-ı Bâki'nin bâki esmâsının dâimî cilvelerini temsil eden ayna-yı ervahları bâki görür; şefkatı, bir sürüra inkılâb eder. Hem zeval ve fenâya maruz bütün güzel

---

¹ “Sakın şunlar gibi olmayın ki onlar Allah'ı unuttukları için, Allah da onlara kendilerini unutturdu. İşte yoldan çıkanlar bunlardır.” (Haşîr sûresi, 59/19).

mahlûkatin arkasında bir cemâl-i münezzeх ve hüsн-ü mukaddes ihsas eden bir nakş ve tahsin ve sanat ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i dâimîyi görür. O zeval ve fenâyi tezyid-i hüsün ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i sanat için bir tazelen-dirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

الباقي هو الباقي¹

Said Nursî

---

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

İkinci Meklûp

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

O mezkûr ve mâmûm talebesinin hediyesine karşı cevaptan bir parçadır.

Sâlisen

Bana bir hediye gönderdin. Gayet ehemmiyetli bir kaidemi bozmak istersin. Ben demiyorum ki: “Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahmân’dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem.” Çünkü sen onlardan daha ileri ve ruhumuza daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddedilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez. Fakat bu münasebetle o kaidemin sırrını söyleyeceğim, şöyle ki:

Eski Said minnet almazdı. Minnetin altına girmektense, ölümü tercih ederdi. Çok zahmet ve meşakkat çektığı hâlde, kaidesini bozmadı. Eski Said’ın senin bu bîcâre kardeşine ırsiyet kalan şu hasleti ise, tezehhûd ve sun’î bir istığnâ değil, belki dört-beş ciddî esbaba istinad eder.

Birincisi: Ehl-i dalâlet; ehl-i ilmi, ilmi vâsita-yı cer etmekle itham ediyorlar. “İlmi ve dini kendilerine medar-ı maîset yapıyorlar.” deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. *Bunları fiilen tekzip lâzımdır.*

İkincisi: *Neşr-i hak için enbiyâya ittibâ etmekle mükellefiz.* Kur’ân-ı Hakîm’de, *hakkı neşredenler*³ *إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ.. إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ*³ *yerek, insanlardan istığnâ göstermişler.* Sûre-i Yâsîn’de: *أَتَّعْغَا مَنْ لَا يَسْتَكْفُمْ*⁴ cümlesi, meselemiz hakkında çok mânidardır...

Üçüncüsü: Birinci Söz’de beyan edildiği gibi; *Allah nâmâna vermek, Allah nâmâna almak lâzımdır.* Hâlbuki ekseriya ya veren gafildir; kendi

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ “Benim mûkâfatım ancak Allah’a aittir.” (Yûnus sûresi, 10/72; Hûd sûresi, 11/29, 51; ...)

⁴ “Sizden bir ücret istemeyen, sizden hiç menfaat beklemeyen, dosdoğru yolda yürüyen bu kimselere uyun.” (Yâsîn sûresi, 36/21).

nâmîna verir, zîmnî bir minnet eder. Ya alan gafildir; Mün'im-i Hakîkî'ye ait şükü, senâyi, zâhirî esbaba verir, hata eder.

Dördüncüsü: Tevekkül, kanaat ve iktisat öyle bir hazine ve bir servet-tir ki, hiçbir şey ile değişmez. İnsanlardan ahz-ı mal edip o tükenmez hazine ve defineleri kapatmak istemem. Rezzâk-ı Zülcelâl'e yüz binler şükrediyorum ki, küçüklüğümden beri beni minnet ve zillet altına girmeye mecbur etmemiştir. O'nun keremine istinâden, bakiyye-i ömrümü de o kaide ile geçirmesini rahmetinden niyaz ediyorum.

Beşincisi: Bir-iki senedir çok emâreler ve tecrübelerle kat'î kanaatim ol-du ki; halkların malını, husûsan zenginlerin ve memurların hediyelerini alma-yâ me'zun değilim. Bazıları bana dokunuyor.. belki dokunduruluyor, yediril-miyor.. bazen bana zararlı bir surete çevriliyor. Demek gayrin malını almama-ya mânen bir emirdir ve almaktan bir nehiyidir.

Hem bende bir tevahhus var; herkesi, her vakit kabul edemiyorum. Halkın hediyesini kabul etmek, onların hatırlarını sayıp, istemediğim vakitte on-ları kabul etmek lâzım geliyor.. o da hoşuma gitmiyor.

Hem tasannû ve temelluktan beni kurtaran bir parça kuru ekmek yemek ve yüz yamalı bir libas giymek, bana daha hoş geliyor. Gayrin en âlâ bakla-vasını yemek, en murassâ libasını giymek ve onların hatırlarını saymaya mecbur olmak, bana nâhoş geliyor.

Altıncısı: Ve istiğnâ sebebinin en mühimmi; mezhebimizce en müteber olan İbni Hacer diyor ki:

“Salâhat niyetiyle sana verilen bir şeyi, sâlih olmazsan kabul etmek ha-ramdır.”¹

İşte, şu zamanın insanları hırs ve tamâ yüzünden küçük bir hediyesini pek pahalı satıyorlar. Benim gibi günahkâr bir bîcâreyi, sâlih veya veli tasavvur ederek, sonra bir ekmek veriyorlar.

Eğer -hâşâ- ben kendimi sâlih bilsem; o alâmet-i gururdur, salâhatın ademine delildir. Eğer kendimi sâlih bilmezsem, o malı kabul etmek câiz değildir. Hem âhirete mütevecih âmâle mukabil sadaka ve hediyeyi almak, âhiretin bâki meyvelerini dünyada fâni bir surette yemek demektir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²
Said Nursî

¹ Bkz.: İbni Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-muhtâc bi şerhi'l-Minhâc* 1/178.

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Üçüncü Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ^۱ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْتَحْيِي بِحَمْدِهِ^۲

O mâlûm talebesine gönderilen mektubun bir parçasıdır.

Hâmisen

Bir mektupta, buradaki hissiyâtıma hissedar olmak arzusunu yazmışım.
İşte binden birini işit:

Bir gece, yüz tabakalık irtifada, bir katran ağacının başındaki yuvada, semânın yıldızlarla yıldızlanmış güzel yüzüne baktım; Kur'ân-ı Hakîm'in 3 فَلَا أُفْسِمُ بِالْحُنَّى وَالْجَوَارِ الْكُنْسِ kaseminde ulvî bir nur-u i'câz ve parlak bir sırr-ı belâkat gördüm.

Evet, seyyar yıldızlara ve istitar ve intişarlarına işaret eden şu âyet, gayet âlî bir nakş-ı sanat ve âlî bir levha-yı ibret, nazar-ı temâşâya gösteriyor.

Evet şu seyyareler, kumandanları olan güneşin dairesinden çıkıyorlar, sabit yıldızlar dairesine girerek semâda yeni yeni naklıları ve sanatları gösteriyorlar. Bazen kendileri gibi parlak bir yıldıza omuz omuza verir, güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Bazen küçük yıldızlar içine girip bir kumandan suretini gösteriyorlar. Hususiyle bu mevsimde, akşamdan sonra ufukta Zühre Yıldızı ve fecirden evvel diğer parlak bir arkadaşı, gayet şirin ve güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Sonra vazife-i teftişyelerini ve nakş-ı sanatta mekiklik hizmetini ifâdan sonra yine dönüp sultanları olan güneşin şâşaalı dairesine girip gizleniyorlar.

Şimdi şu "hunnes, künnes" tâbir edilen seyyarelerle şu zeminimizi kâinat fezâsında birer gemi, birer tayyare suretinde kemâl-i intizamla döndüren ve seyr u seyahat ettiren Zât'ın haşmet-i rubûbiyetini ve şâşaa-yı sultanat-ı ulûhiyetini güneş gibi parlaklııyla gösteriyorlar.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ süresi, 17/44)

³ "Hayır, hayır! Yemin ederim gündüzün sinip gizlenen yıldızlara, dolaşıp dolaşıp yuvalarına, yörünge-lere giren gezegenlere." (Tekvir süresi, 81/15-16).

Bak bir sultanın haşmetine ki; gemileri ve tayyareleri içinde öyleleri var ki, bin defa küre-i arz kadar bir cesamette ve bir saniyede sekiz saat mesafeyi kateden sürattedir. İşte, böyle bir Sultan'a ubûdiyet ve imanla intisap etmek ve şu dünyada O'na misafir olmak ne kadar âlî bir saadet, ne derece büyük bir şeref olduğunu kıyas et.

وَالْقَمَرُ قَدْرَنَا هَذِهِ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعَرْجُونِ الْقَدِيمِ¹ âyetinin gayet parlak bir nur-u 'câzî ifade ettiğini gördüm. Evet kamerin takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve güneşe karşı gayet dakik bir hesapla vaziyetleri, o kadar hayret-fezâ, o derece harikadır ki, “Onu öyle tanzim eden ve takdîr eden bir Kadîr'e hiçbir şey ağır gelmez. Onu öyle yapan, her şeyi yapabilir.” fikrini, temâşâ eden her bir zîsuura ders verir.

Hem öyle bir tarzda güneş takip ediyor ki; bir saniye kadar yolunu şarşımıyor, zerre kadar vazifesinden geri kalmıyor. Dikkatle bakana, سُبْحَانَ مَنْ تَحْكَمُ فِي ضَيْعَةِ الْعَفْوِ² dedirtiyor. Hususan Mayısın âhirinde olduğu gibi, bazı vakitte ince hilâl şeklinde Süreyya menziline girdiği vakit, hurma ağacının eğilmiş beyaz bir dalı suretini ve Süreyya, bir salkım suretini gösterdiğinden; o yeşil semâ perdesi arkasında, hayale nurânî büyük bir ağacın vücutunu tâhayyül ettirir. Güya o ağaçtan bir dalının bir sıvri ucu, o perdeyi delmiş, bir salkımıyla beraber başını çıkarmış, Süreyya ve hilâl olmuş ve sâir yıldızlar da o gaybî ağacın meyveleri olduğunu hayale telkin eder. İşte, كَالْعَرْجُونِ الْقَدِيمِ³ teşbihinin letâfetini, belâgatını gör.

سُبْحَانَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُّا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا⁴ âyeti hatırlıma geldi ki; zemin musahhar bir sefine, bir merkûb olduğunu işaret ediyor. O işaretten kendimi fezâ-yî kâinatta süratle seyahat eden pek büyük bir geminin yüksek bir mevkîinde gördüm. At ve gemi gibi bir merkûba binildiği zaman kurâati sünnet olan⁵ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُغْرِبِينَ⁶ âyetini okudum.

¹ “Ay için de birtakım safhalar, duraklar tâyin ettilk, dolaşla dolaşla, nihayet eski hurma salkımının çöpü gibi kuru, sarı, kavisli bir hâle gelir.” (Yâsîn sûresi, 36/39)

² Sanatı karşısında akılların hayrete düştügü Zât, ne yücedir! (Bkz.: en-Nehevî, el-Ezkâr s.292; Ali İbni Ebî Talib, *Nehcü'l-belâğâ* s.428)

³ “Eski hurma salkımının kuru, sarı, kavisli hâli gibi.” (Yâsîn sûresi, 36/39).

⁴ “Yeryüzünü size hizmete hazır, ıysal bir binek gibi kilan da O'dur. Haydi öyleyse siz de onun omuzları üstünde rahatça dolaşın.” (Mûlk sûresi, 67/15)

⁵ Bkz.: Müslim, *hac* 425; Tirmîzî, *deavât* 46; Ebû Dâvûd, *cihâd* 74.

⁶ “Bunları bizim hizmetimize veren Allah yüceler yûcesidir, her türlü eksiklikten münezzehtir. O lutfetmeseymiş biz buna güç yetiremezdim.” (Zuhurf sûresi, 43/13).

Hem gördüm ki; küre-i arz şu hareketle, sinema levhalarını gösteren bir makine vaziyetini aldı.. bütün semâvâti harekete getirdi.. bütün yıldızları muhteşem bir ordu gibi sevke başlıdı. Öyle şirin ve yüksek manzaraları gösterdi ki, ehl-i fikri mest ü hayran eder. “Fesübâhâllah!” dedim; ne kadar az bir masrafla, ne kadar çok ve büyük ve garip ve acîb, âlî ve gâlî işler görülüyor. Bu noktadan *iki nükte-i imaniye* hatıra geldi:

Birincisi: Birkaç gün evvel bir misafirim bana suâl etti. O şüpheli suâlin esası şudur: “Cennet ve cehennem pek çok uzaktırlar. Haydi ehl-i cennet, lütf-u ilâhî ile berk ve burak gibi uçarak hasırdan geçerler, cennete giderler.¹ Fakat ehl-i cehennem, sakîl cisimleri ve büyük ve ağır günahların yükleri altında nasıl gidecekler? Hangi vâsita ile?”

İşte hatırlaya gelen şudur: Nasıl ki meselâ bütün milletler, Amerika'da umûmî bir kongreye davet edilse, her millet büyük gemisine biner, oraya gider. Öyle de, bahr-i muhit-i kâinatta, bir sene içinde yirmi beş bin senelik uzun bir seyahate alışan küre-i arz; ahalisini alır, gider mahşer meydanına boşaltır.

Hem her otuz üç metrede bir derece-i hararet tezâyûd ettiği delâletiyle, merkez-i arzda bulunan cehennem ateşinin –hadisçe beyan olunan– derece-i hararetine muvafık iki yüz bin derece-i harareti taşıyan ve –hadisin rivâyâtına göre– dünyada ve berzahta büyük cehennemin bazı vazifelerini gören ateşini² cehenneme döker, sonra emr-i ilâhî ile daha güzel ve bâki bir surete tebeddül eder, âhiret âleminden bir menzil olur.

Hatıra gelen ikinci nükte: Sâni-i Kadîr, Fâtır-ı Hakîm, Vâhid-i Ehad kêmâl-i kudretini ve cemâl-i hikmetini ve delil-i vahdetini göstermek için, pek az bir şeyle çok işleri görmek; pek küçük bir şeyle, pek büyük vazifeleri görürmeye âdet etmiştir. Bazı Sözler'de demiştüm ki; *eğer bütün eşya bir tek zâta isnad edilse vücûb derecesinde bir sühûlet, bir kolaylık peydâ eder. Eğer, eşya müteaddit sâni'lere, esbaplara isnad edilse imtinâ derecesinde bir suâbet, bir müşkûlât ortaya düşer.* Çünkü bir zabıt gibi veya usta gibi birtek zât, kesretli efrada ve kesretli taşlara bir fiil ile, bir hareket ile ve sühhütle bir vaziyet verip bir netice hâsil eder ki; *eğer o vaziyeti alması ve o*

¹ Bu hakikate Kur'ân-ı Kerîm iki âyetiyle işaret eder: “Gökten yere kadar her işi düzenleyip yönetir. Sonra bütün bu işler, sizin hesabınıza göre bin yıl tutan bir günde O'na yükselir.” (Secde sûresi, 32/5); “Melekler ve Rûh, O'nun Arş'ına miktarı ellî bin sene olan bir günde yükselirler.” (Meâric sûresi, 70/4).

² Cehennem ateşinin sıcaklığını bildiren hadis-i şerifler için bkz.: Buhârî, bed'ü'l-halk 10; Müslim, mesâcid 180-187; Tirmizî, salâât 5; Ebû Dâvûd, salâât 5.

neticeyi istihsal etmesi, o ordudaki efrada ve o direksiz kubbedeki taşlara hâvale edilse pek çok fiillerle, pek çok müşkülâtlâ, pek çok karışıklıklarla ancak yapılabılır.

İşte, şu kâinattaki raks u deveran, seyr u cevelân ve temâşâ-yı tesbihfesân ve fusûl-ü erbaa ve gece-gündüzdeki seyeran gibi ef'âl, eğer vahdete verilse birtek zât, birtek emirle, birtek küreyi tâhrik ile mevsimlerin değişmesindeki acâib-i sanatı.. ve gece gündüzün deveranındaki garâib-i hikmeti.. ve yıldızların ve şems ve kamerin sûrî hareketlerinde şirin temâşâ levhalarını göstermek gibi o âlî vaziyetleri ve gâlî neticeleri istihsal eder. Çünkü umum mevcûdât ordusu O'nundur.¹ İstese arz gibi bir neferi, umum yıldızlara kumandan tayin eder.. koca güneşi, ahalisine ışitıcı ve ışık verici bir lâmba.. ve elvâh-ı nukûş-u kudret olan fusûl-ü erbaayı da bir mezik.. ve sahâif-i kitâbet-i hikmet olan gece gündüzü de bir yay yapar. Her bir gününde, ayrı bir şekilde bir kameri göstererek, evkatın hesabı için takvimcilik yapırı.. ve yıldızların kendilerine, raksi gelen ve cezbeden, rakseden melâikenin ellерinde süslü ve şirin, parlak, nâzenin misbahlar suretini vermek gibi, arza ait çok hikmetlerini gösterir. Eğer bu vaziyetler, umum mevcudâta hükmü ve nizamı ve kanunu ve tedbiri müteveccih olan bir zâtten istenilmemezse o vakit umum güneşler, yıldızlar, hakikî hareket ile ve hadsiz bir süratle, hadsiz bir mesafeyi her gün kat'etmeleri lâzım gelir.

İşte, vahdette nihâyetsiz sühûlet ve kesrette nihâyetsiz suûbet bulunduğundandır ki; ehl-i sanat ve ticaret, kesrete bir vahdet verir, tâ sühûlet ve kolaylık olsun, yani şirketler teşkil ederler.

Elhâsil: *Dalâlet yolunda nihâyetsiz müşkülât var, hidayet ve vahdet yolunda nihâyetsiz sühûlet var.*

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

¹ Bkz.: "Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır." (Fetih sûresi, 48/4, 7).

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Dördüncü Meklup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَّكَاتُهُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى إِخْرَاجِكُمْ لَآسِيَمًا³ ... الخ

Aziz kardeşlerim,

Ben şimdi Çam Dağı'nda, yüksek bir tepede, büyük bir çam ağacının tepeinde bir menzilde bulunuyorum. İnstən tevahhus ve vuhûşa ünsiyet ettim. İnsanlarla sohbet arzu ettiğim vakit, hayaleden sizleri yanında bulur, bir hasbihal ederim, sizinle müteselli olurum. Bir mâni olmazsa, bir-iki ay burada yalnız kalmak arzusundayım. Barla'ya döñsem, arzunuz veçhile sizden ziyade müştâk olduğum şifâhî bir musahabe çaresini arayacağız.

Şimdi bu çam ağacında hatırlaya gelen iki-üç hatırayı yazıyorum:

Birincisi

Bir parça mahrem bir sırdır, fakat senden sır saklanmaz, şöyle ki:

Ehl-i hakikatin bir kısmı, nasıl ki ism-i Vedûd'a mazhardırlar ve âzamî bir mertebede o ismin cilveleriyle, mevcudâtın pencereleriyle Vâcibü'l-vüçûd'a bakanıyorlar; öyle de şu hiç-ender hiç olan kardeşinize yalnız hizmet-i Kur'ân'a istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihâyenin dellâlı olduğu bir vakitte, ism-i Rahîm ve ism-i Hakîm mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir. İnşaallah, o Sözler,

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا⁴ sirrına mazhardırlar.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ süresi, 17/44)

³ Allah'ın selâmi, rahmeti ve bereketi, size ve kardeşlerinize olsun. Hâssaten...

⁴ "Kime hikmet nasip edilmişse doğrusu, büyük bir hayra mazhar olmuştur." (Bakara süresi, 2/269).

İkincisi

Tarîk-i Nakşî hakkında denilen:

“Der tarîk-i Nakşibendî lâzım âmed çâr terk:
Terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hestî, terk-i terk.”

olan fıkra-yı rânâ birden hatırlaya geldi. O hatırlaya ile beraber, birden şu fıkra tulum etti:

“Der tarîk-i acz-mendî, lâzım âmed çâr çiz;
Fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şükür-ü mutlak, şevk-i mutlak, ey aziz!”

Sonra senin yazdığını: “Bak kitab-ı kâinatın safha-yı rengînine... ilâ âhir...” olan rengin ve zengin şiir hatırlaya geldi. O şiir ile semânenin yüzündeki yıldızlara baktım. “Keşke şâir olsaydım, bunu tekmil etseydim!” dedim. Hâlbuki şiir ve nazma istidadım yokken yine başladım, fakat nazım ve şiir yapamadım; nasıl hutûr etti ise, öyle yazdım. Benim vârisim olan sen, istersen nazma çevir, tanzim et. İşte birden hatırlaya gelen şu:

Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şirinine,
Nâme-i nurunu hikmet, bak ne takrir eylemiş.

Hep beraber nutka gelmiş, hak lisaniyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelâl’ın haşmet-i sultanına,
Birer burhan-ı nur-efşânız, vücûd-u Sâni’ a
Hem vahdete, hem kudrete şahidleriz biz!..

Su zeminin yüzünü yaldızlayan
Nâzenin mucizâtı gün melek seyranına.
Şu semânenin arza bakan, cennete dikkat eden,
Binler müdakkik gözleriz biz!..^{1(Hâsiye)}

Tûba-yı hilkatten semâvât şıkkına,
Hep kehkeşân ağsânına,
Bir Cemîl-i Zülcelâl’ın dest-i hikmetiyle takılmış,
Pek güzel meyveleriz biz!..

¹ (Hâsiye) Yani, cennet çiçeklerinin fidanlık ve mezraacı olan zeminin yüzünde hadsiz mucizât-ı kudret teşhir edildiğinden semâvât âlemindeki melâikeler o mucizâtı ve o harikalara temâşâ ettikleri gibi; ecrâm-ı semâviyenin gözleri hükmünde olan yıldızlar dahî, güya melâikeler gibi zemin yüzündeki nâzenin masnûâtı gördükçe cennet âlemine bakıyorlar ve o muvakkat harikalari bâki bir surette cennette dahi temâşâ ediyorlar gibi bir zemine, bir cennete bakıyorlar. Yani, o iki âleme nezâretleri var demektir.

Şu semâvât ehline birer mescid-i seyyâr,
 Birer hâne-i devvâr, birer ulvî âşiyâne,
 Birer misbah-i nevvâr, birer gemi-i cebbâr,
 Birer tayyâreleriz biz!..

Bir Kadîr-i Zûlkemâl'in, bir Hakîm-i Zülcelâl'in
 Birer mucize-i kudret, birer harika-yı sanat-ı hâlikâne,
 Birer nâdire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat,
 Birer nur âlemyiz biz!..

Böyle yüz bin dil ile yüz bin burhan gösteririz,
 İşittiririz insan olan insana!..
 Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü,
 Hem işitmez sözümüzü, hak söyleyen âyetleriz biz!..

Sikkemiz bir, turramız bir,
 Rabbimize musahharız;
 Müsebbihiz, zikrederiz âbidâne.
 Kehkeşânın halka-yı kübrâsına mensup birer meczuplarız biz!..

¹ الباقي هو الباقي

Said Nursî

---

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Besinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Silsile-i nakşînin kahramanı ve bir güneşi olan İmam Rabbânî (*radiyallâhu anh*) Mektuba'nda demiş ki:

♦ “Hakâik-i imaniyeden bir meselenin inkişafını, binler ezvak ve mevâcid ve keramâta tercih ederim.”³

Hem demiş ki:

♦ “Bütün tarîklerin nokta-yı müntehâsı, hakâik-i imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır.”⁴

Hem demiş ki:

♦ “Velâyet üç kısımdır: Biri, velâyet-i suğrâ ki meşhur velâyettir.. biri, velâyet-i vustâ.. biri, velâyet-i kübrâdır. Velâyet-i kübrâ ise; veraset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzâhına girmeden, doğrudan doğruya hakika-te yol açmaktadır.”⁵

Hem demiş ki:

♦ “Tarîk-i Nakşî’de iki kanat ile sülük edilir. Yani, hakâik-i imaniyeye sağlam bir surette itikat etmek ve ferâiz-i diniyeyi imtisal etmekle olur. Bu iki cenâhta kusur varsa, o yolda gidilmez.”⁶

Öyle ise tarîk-i Nakşî'nin üç perdesi var:

Birisı ve en birincisi ve en büyüğü: Doğrudan doğruya hakâik-i imaniyeye hizmettir ki, İmam Rabbânî de (*radiyallâhu anh*) âhirzamanında ona sülük etmiştir.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Isrâ süresi, 17/44)

³ Bkz.: İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/182 (210. Mektup).

⁴ Bkz.: İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/182 (210. Mektup).

⁵ Bkz.: İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/240 (260, 272, 302. Mektuplar).

⁶ Bkz.: İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/87 (75. Mektup), 1/98 (91. Mektup), 1/99 (94. Mektup).

İkincisi: Ferâiz-i diniyeye ve sünnet-i seniyyeye tarîkat perdesi altında hizmettir.

Üçüncüsü: Tasavvuf yoluyla emrâz-ı kalbiyenin izâlesine çalışmak, kalbayağıyla sülük etmektir.

Birinci farz, ikinci vâcib, bu üçüncüsü ise sünnet hükmündedir.

Madem hakikat böyledir; ben tahmin ediyorum ki, *eğer Şeyh Abdülkadir Geylânî* (*radîyallâhu anhî*) ve *Şah-ı Nakşibend* (*radîyallâhu anhî*) ve *İmam Rabbânî* (*radîyallâhu anhî*) gibi zâtlar bu zamanda olsaydilar, bütün himmetlerini, hakâik-i imaniyenin ve akâid-i İslâmiye'nin takviyesine sarfedeceklerdi. Çünkü saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekâvet-i ebediyeye sebebiyet verir. İmansız cennete gidemez, fakat tasavvuf-suz cennete giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir, hakâik-i İslâmiye gıdadır. Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr u sülük ile bazı hakâik-i imaniye-ye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise *Cenâb-ı Hakk*'ın rahmetiyle, kırk dakika-da o hakâike çıkılacak bir yol bulunsa o yola karşı lâkayt kalmak, elbet-te kâr-ı akıl değil...

İşte, otuz üç adet Sözler, böyle Kur'ânî bir yolu açtığını dikkatle okuyanlar hükmediyorlar. Madem hakikat budur; esrar-ı Kur'âniye'ye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en müناسip bir ilâç, bir merhem.. ve zulümâtın tehcümâtına maruz heyet-i İslâmiye'ye en nâfi bir nur.. ve dalâlet vadilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım.

Bilirsiniz ki; eğer dalâlet, cehaletten gelse izâlesi kolaydır. Fakat dalâlet, fenden ve ilimden gelse izâlesi müşküldür. Eski zamanda ikinci kısım, binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri, irşad ile yola gelebilirdi. Çünkü öyleler, kendilerini beğeniyorlar; hem bilmeyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. *Cenâb-ı Hak*, şu zamanda i'câz-ı

Kur'ân'ın mânevî lemeâtından olan mâmûlum Sözler'i, su dalâlet zindikasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

¹ الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

---

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Allâhî Meklûp

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ^۱ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ^۲
سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمَا وَعَلَى إِخْرَانِكُمَا مَا دَامَ الْمَلَوَانِ
وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَمَا ذَارَ الْقَمَرَانِ وَاسْتَغْفِلَ الْفَرْقَدَانِ^۳

Gayretli kardeşlerim, hamiyetli arkadaşlarım ve dünya denilen di-yâr-ı gurbette medar-ı tesellilerim,

Madem Cenâb-ı Hak sizleri, fikrime ihsan ettiği manalara hissedar etmiştir. Elbette hissiyâtima da hissedar olmak hakkınızdır. Sizleri ziyade müteessir etmemek için, gurbetimdeki firkatimin ziyade elîm kısmını tayyedip, bir kısmını sizlere hikâye edeceğim, şöyle ki:

Şu iki-üç aydır pek yalnız kaldım. Bazen on bes-yirmi günde bir defa misafir yanında bulunur. Sâir vakitlerde yalnızım. Hem yirmi güne yakındır, dağcılar yakınımda yok, dağıldılar...

İşte gece vakti, garîbâne, şu dağlarda sessiz, sadâsız, yalnız ağaçların hâzinâne hemhemeleri içinde kendimi birbiri içinde beş muhtelif renkli gurbetlerde gördüm:

Birincisi: İhtiyarlık sırrıyla, hemen ekseriyet-i mutlaka ile, akran ve ahbabım ve akâribimden yalnız ve garip kaldım. Onlar beni bırakıp âlem-i berzaha gittiklerinden neşet eden hazin bir gurbeti hissettim.

•İşte, şu gurbet içinde ayrı diğer bir daire-i gurbet açıldı; o da geçen bahar gibi alâkadar olduğum ekser mevcudât, beni bırakıp gittiklerinden hâsil olan firkatlı bir gurbeti hissettim.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Isrâ süresi, 17/44)

³ Allah’ın selâmi, rahmeti ve bereketleri, gece ve gündüz devam ettikçe, sabah ve akşam geldikçe, ay ve güneş döndükçe, ferkadân denilen iki yıldız doğdukça ikinize ve kardeşlerinize olsun.

• Ve şu gurbet içinde bir daire-i gurbet daha açıldı ki; vatanımdan ve akâribimden ayrı düşüp, yalnız kaldığımdan tevellüd eden firkatlı bir gurbeti hissettim.

• Ve şu gurbet içinde gecenin ve dağların garîbâne vaziyeti bana rikkatlı bir gurbeti daha hissetti.

• Ve şu gurbetten dahi, şu fâni misafirhâneden ebedü'l-âbâd tarafına hârekete âmâde olan ruhumu fevkâlâde bir gurbette gördüm.

Birden "Festûbhânallah!" dedim, bu gurbetlere ve karanlıklara nasıl dayanılır diye düşündüm, kalbim feryad ile dedi:

*Yâ Rab! Garîbem, bîkesem, zaîfem, nâtûvâinem, alîlem, âcizem,
ihtiyarem;*

*Bî-ihtiyârem, el-amân-gûyem, afv-cûyem, medet-hâhem zidergâhet
Îlâhî!¹*

Birden nur-u iman, feyz-i Kur'ân, lütf-u Rahmân imdadıma yetiştiler. O beş karanıklı gurbetleri, beş nurâni ünsiyet dairelerine çevirdiler.

Lisanım, حَسْبِنَا اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيل² söyledi.

Kalbim, فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكِّلُتْ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ, âyetini okudu.³

Aklım dahi ızdırabından ve dehşetinden feryâd eden nefsim'e hitaben dedi:

Bırak bîçâre feryâdi, belâdan kıl tevekkül.

Zira feryâd; belâ-ender, hatâ-ender belâdır bil!

Belâ vereni buldunsa eğer;

Safâ-ender, vefâ-ender, atâ-ender belâdır bil!

Madem öyle, bırak şekvâyı, şükret!

Çün belâbil, demâ keyfinden güler hep gül-mül.

¹ Allah'ım! Garibim, kimsesizim, zayıfım, güçsüzüm, hastayım, âcizim, yaşlıyım, ihtiyârim elimde değil, aman diliyorum, af istiyorum, yardım diliyorum, senin dergahından Allah'ım!

² "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!" (Âl-i İmrân sûresi, 3/173).

³ "(Ey Rasûlülm! Sen böyle onların üzerine titterken) onlar halâ senden ve yolundan yüz çevrecek olurlarsa de ki: Bana (yardımcı ve destekçi olarak) Allah kâfidir. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben O'na dayandım, O'na güvendim ve O, (bütün kâinatın, bütün varlıkların idare merkezi olan) Büyük Arş'ın Rabbi, (bütün kâinatın mutlak Sultanı, bütün varlıkların yegâne sığınası, besleyip yaştanı, koruyup gözetenidir)." (Tevbe sûresi, 9/129)

Ger bulmazsan bütün dünya;
 Cefâ-ender, fenâ-ender, hebâ-ender belâdır bil!
 Cihan dolu belâ başında varken,
 Ne bağırsın küçük bir belâdan, gel tevekkül kil!
 Tevekkül ile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün;
 O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Hem ustadlarımdan Mevlânâ Celâleddin'in nefrine dediği gibi dedim:

أُوْگَفْتَ أَنْسَثُ وْ تُوْكَفْتِي بَلَى شُكْرِي بَلَى چِيسْتَ كَشِيدَنْ بَلَ
 سِرَّ بَلَ چِيسْتَ كِه، يَعْنِي مَنْ حَلْفَه زَنِ دَرْ گَه فَقْرُو فَنَا¹

O vakit nefsim dahi: "Evet, evet... Acz ve tevekkül ile, faktır ve iltica ile nur kapısı açılır, zulmetler dağılır.²" الْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْإِيمَانِ وَالإِسْلَامِ dedi. Meşhur Hikem-i Atâiyye'nin şu fikrası:

مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ وَمَاذَا وَجَدَ مَنْ وَجَدَهُ³

Yani: "Cenâb-ı Hakk'ı bulan, neyi kaybeder? Ve O'nu kaybeden, neyi kazanır?"

Yani: "O'nu bulan her şeyi bulur; O'nu bulmayan hiçbir şey bulmaz, bulsa da başına belâ bulur." Ne derece âlî bir hâkîât olduğunu gördüm ve طُوبی للغُربَاء⁴ hadisinin sırrını anladım, şükrettim.

İşte kardeşlerim! Karanlıklı bu gurbetler, çendan nur-u imanla nurlandılar, fakat yine bende bir derece hükümlerini icra ettiler ve şöyle bir düşünceyi verdiler: "Madem ben garîbim ve gurbeteyim ve gurbete gideceğim. Acaba şu misafîrhâne'deki vazifem bitmiş midir? Tâ ki sizleri ve Sözler'i tevkîl etsem ve bütün bütün alâkamı kessem..." fikri hatırlıma geldi. Onun için sizden sormuşum ki; "Acaba yazılan Sözler kâfi midir, noksası var mı? Yani, vazifem bitmiş midir? Tâ ki rahat-ı kalble kendimi nurlu, zevkli, hakikî bir gurbete atıp, dünyayı unutup, Mevlânâ Celâleddin'in dediği gibi

¹ "O 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' dedi. Ve sen 'belâ' (evet Rabbimizsin) dedin. Belâ demenin şüküru nedir? Belâ çekmektir. Belâ çekmenin sırrı nedir? 'Fakr u fenâ dergâhının (kapısının) halkasına vuran benim' demekti." (Bkz.: *Divân-ı Kebîr* s.157 *Gazel* 251).

² İman ve İslâm nûrundan dolayı hamdolsun Yüce Rabbimize.

³ Bkz.: eş-Şûrnûbî, *Şerhu Hikemi'l-Atâiyye* s.208.

⁴ "Gariplere müjdeler olsun." (Bkz.: Müslim, *îmân* 232; Tirmîzî, *îmân*, 13; İbni Mâce, *fîten* 15).

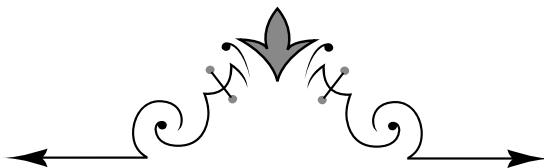
دَانِي سَمَاعِ چَهْ بُوْدِ بِي خُودْ شُدَنْ زِهَشْتِي

أَنْدَرْ فَنَايِ مُطْلَقْ دَوْقِ بَقَا چَشِيدَنْ¹

deyip, ulvî bir gurbeti arayabilir miyim?” diye sizi o suâller ile tasdî etmiştim.

الباقي هو الباقي²

Said Nursî

¹ Semâ’ın ne olduğunu bilir misin? Varlık âleminden geçip, mutlak fenâ (makam) içinde bekâ zevkini tatmaktadır.

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

Yedinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَّكَاتُهُ أَبْدًا دَائِمًا³

Aziz kardeşlerim,

Bana söylemek üzere Şamlı Hâfız'a iki şey demişsiniz:

Birinci: "Hazreti Peygamber'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Zeyneb'i tezvvücünü, eski zaman münaflıkları gibi yeni zamanın ehl-i dalâleti dahi medar-ı tenkit buluyorlar; nefşânî, şehevânî telâkki ediyorlar." diyorsunuz.

Ecevap: Yüz bin defa hâşâ ve kellâ! O dâmen-i muallâya şöyle pest şübehâtın eli yetişmez. Evet, on beş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i garîziyenin galeŷânı hengâmında.. ve hevesât-ı nefşâniyenin iltihabı zamanında.. dost ve düşmanın ittifakıyla kemâl-i iffet ve tamam-ı ismet ile Haticetü'l-Kübrâ (*radîyâllâhu anhâ*) gibi ihtiyarca birtek kadın ile iktifâ ve kanaat eden bir zâtın, kirkтан sonra yani hararet-i garîziye tevakkufu hengâmında.. ve hevesât-ı nefşâniyenin süküneti zamanında kesret-i izdivaç ve tezvvücatı, bizzarure ve bilbedâhe nefşânî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenid olduğunu, zerre kadar insafı olana isbat eder bir hüccettir.

O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı risaletin akvâli gibi, efâl ve ahvâli ve etvar ve harekâtı dahi menâbi-i din ve seriattır.. ve ahkâmın me-hazleridir. Şîkk-ı zâhirîsine sahabeler hamele oldukları gibi, hususî daire-sindeki mahfî ahvâlâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı seriatiñ hameleleri ve râvileri de ezvâc-ı tâhirattır ve bilfil o vazifeyi îfâ etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye birçok ve megetrepçe muhtelif ezvâc-ı tâhirat lâzımdır.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ Allah'ın selâmi, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun.

Gelelim Hazreti Zeyneb'in tezevvücüne: Yirmi Beşinci Söz'ün Birinci Şülesi'nin Üçüncü Şuârî'nın misallerinden olan **مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّنْ رِجَالِكُمْ** ¹ âyetine dair şöyle yazılmış ki; insanların tabakâtına göre birtek âyet, müteaddit vücûhlarla her bir tabakanın fehmine göre bir mana ifade ediyor.

Bir tabakanın su âyetten hisse-i fehmi şudur ki: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hizmetkârı veya "oğlum" hitabına mazhar olan Zeyd, (*radîyal-lâhu anhî*) rivâyet-i sahîha² ile itirafına binâen, izzetli zevcesini kendine mânen küfür bulmadığı için tatlik etmiş. Yani Hazreti Zeyneb, başka yüksek bir ahlâkta yaratılmış ve bir peygambere zevce olacak fitrattha olduğunu Zeyd, ferasetle hissetmiş ve kendisini ona zevc olacak fitrattha kendine küfür bulmadığından, mânevî imtizaçsızlığa sebebiyet verdiği için tatlik etmiştir. Allah'ın emriyle Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) almış, yani ³ 'زَوْجُ جَنَاحَهَا'nın işaretiyile o nikâh, bir akd-i semâvî olduğuna delâletiyle hârikulâde.. ve örf ve muameât-ı zâhiriye fevkinde, sîrf kaderin hükmüyledir ki; Resûl-i Ekrem, (*aleyhissalâtü vesselâm*) o hükm-ü kadere inkiyad göstermiştir ve mecbur olmuştur.⁴ Nefis arzusuyla değildir.

Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-ü şer'i ve mühim bir hikmet-i âmmeyi ve şümüllü bir maslahat-ı umumiyyeti tazammun eden **لَكِنَّ لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرْجٌ فِي أَزْوَاجٍ أَذْعَيْتَهُمْ** ⁵ âyet-i kerîmesinin işaretiyile büyüklerin küçüklere "oğlum" demeleri, zihar meseleleri gibi –yani karısına "anam gibisin" dese haram olduğu gibi– değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin raiyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine pederâne⁶ nazar ve hitapları, vazife-i risalet itibarıyladır; şahsiyet-i insaniye itibarıyla değildir ki, onlardan zevce almak uygun düşmesin.

¹ "Muhammed içinden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur." (Ahzâb sûresi, 33/40).

² Bkz.: Buhârî, *tevhid* 22; Tirmîzî, *tefsîru sûre* (33) 15.

³ "Biz onu sana nikâhladık." (Ahzâb sûresi, 33/37).

⁴ Hz. Âîşe Validemiz "Allah Resûlü vahiyden bir şey gizleyecek olsaydı bu âyeti gizlerdi." sözüyle Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu husustaki inkiyad ve mecburiyetine işarette bulunmuştur. Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 24/41.

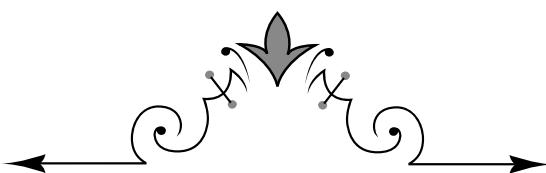
⁵ "... ki, bundan böyle evlatlıklar, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın." (Ahzâb sûresi, 33/37).

⁶ Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmetine şefkatli bir baba gibi olduğunu ifade eden rivayet için bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 3/59.

İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederâne bir şefkat ile bakar. Eğer o âmir, zâhirî ve bâtinî bir padişah-ı ruhanî olsa merhameti, pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin efradı, onun hakikî evlâdi gibi, ona peder nazarıyla bakarlar. Peder nazarı ise zevc nazarına inkılâb edemediğinden ve kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmâde peygamberin müminlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için; Kur'ân, o vehmi def' maksadıyla der: "Peygamber, rahmet-i ilâhiye hesabıyla size şefkat eder, pederâne muamele eder.. ve risalet nâmına siz, O'nun evlâdi gibisiniz. Fakat, şâhsiyet-i insaniye itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması müناسip düşmesin.. ve sizlere "oğlum" dese, ahkâm-ı şeriat itibarıyla siz O'nun evlâdi olamazsınız!"

¹ الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

---

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Şekizinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ isimleri, الْرَّحْمَنُ, الْرَّحِيمُ mübarek şeyin başında zikredilmelerinin çok hikmetleri var. Onların beyanını başka vakte tâlikan, şimdilik kendime ait bir hissimi söyleyeceğim:

Kardeşim, ben الْرَّحْمَنُ, الْرَّحِيمُ isimlerini öyle bir nur-u âzam görüyorum ki, bütün kâinatı ihata eder.. ve her ruhun bütün hâcât-ı ebediyesini tatmin edecek.. ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar. Bu iki nur-u âzam olan isimlere yetişmek için en mühim bulduğum vesile; fakr ile şükür, acz ile şefkattir. Yani, ubûdiyet ve iftikardır. Şu mesele münasebetiyle hatira gelen ve muhakkikîne, hatta bir ustâdım olan İmâm Rabbânî'ye muhalif olarak diyorum ki:

Hazreti Yakub'un (*aleyhisselâm*) Yusuf (*aleyhisselâm*)'a karşı şedit ve parlak hissiyâtı, muhabbet ve aşk değildir; belki şefkattir. Çünkü şefkat, aşk ve muhabetten çok keskin ve parlak ve ulvî ve nezihtir ve makam-ı nübüvvete lâyık tır. Fakat, muhabbet ve aşk, mecazî mahbublara ve mahlüklara karşı derece-i siddette olsa, o makam-ı muallâ-yı nübüvvete lâyık düşmüyör. Demek, Kur'ân-ı Hakîm'in parlak bir i'câz ile parlak bir surette gösterdiği ve ism-i Rahîm'in vusûlüne vesile olan hissiyât-ı Yakubiye, yüksek bir derece-i şefkattir. İsm-i Vedûd'a vesile-i vusûl olan aşk ise Züleyhâ'nın Yusuf (*aleyhisselâm*)'a karşı olan muhabbet mesylesindedir. Demek Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, Hazreti Yakub'un (*aleyhisselâm*) hissiyâtını ne derece Züleyhâ'nın hissiyâtından yüksek göstermişse şefkat dahi o derece aşktan daha yüksek görünüyor.

Üstâdım İmâm Rabbânî, aşk-ı mecazîyi makam-ı nübüvvete pek müناسip görümediği için demiş ki: "Mehâsin-i Yusufiye, mehâsin-i uhreviye nev'inden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev'inden değildir ki, kusur olsun."³

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 3/134 (100. Mektup).

Ben de derim:

Ey Üstad! O, tekellüflü bir te'vildir. Hakikat şu olmak gerektir ki: O, muhabbet değil; belki yüz defa muhabbetten daha parlak, daha geniş, daha yüksek bir mertebe-i şefkattir.

♦*Evet, şefkat bütün envâıyla latîf ve nezihtir. Aşk ve muhabbet ise, çok envâına tenezzül edilmiyor.*

♦*Hem şefkat pek genişdir. Bir zât, şefkat ettiği evlâdi münasebetiyle bütün yavrulara, hatta zîruhlara şefkatini ihata eder ve Rahîm isminin ihatasına bir nevi aynadarlık gösterir. Hâlbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edip, her şeyi mahbubuna feda eder; yahut mahbubunu îlâ ve senâ etmek için, başkalarını tenzil ve mânen zemmeder ve hürmetlerini kırar. Meselâ biri demiş: “güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor, görmemek için bulut perdesini başına çekiyor.” Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz ism-i âzamın bir sayfa-yı nurânisi olan güneşi böyle utandırıyorsun?*

♦*Hem şefkat hâlistir, mukabele istemiyor; sâfi ve ivazsızdır. Hatta en âdî mertebede olan hayvanâtın yavrularına karşı fedakârâne ivazsız şefkatleri buna delildir. Hâlbuki, aşk ücret ister ve mukabele talep eder. Aşkin aqlamları bir nevi taleptir, bir ücret istemektir.*

Demek, süver-i Kur'âniye'nin en parlağı olan, Sûre-i Yusuf'un en parlak nuru olan Hazreti Yakub'un (*aleyhisselâm*) şefkatı, ism-i Rahmân ve Rahîm'i gösterir.. ve şefkat yolu, rahmet yolu olduğunu bildirir.. ve o elem-i şefkate devâ olarak **فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ**¹ dedirir.

الباقى هُوَ الْباقى²

Said Nursî

¹ “En iyi koruyan Allah'tır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir.” (Yûsuf sûresi, 12/64).

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Dokuzuncu Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْتَعْجِلُ بِحَمْدِهِ²

Yine o hâlis talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır.

Sâniyen

Neşr-i envâr-ı Kur'âniye'deki muvaffakiyetin ve gayretin ve şevkin, bir ikram-ı ilâhîdir.. belki bir keramet-i Kur'âniye'dir.. bir inâyet-i rabbâniyedir. Sizi tebrik ediyorum. Keramet ve ikram ve inâyetin bahsi geldiği münasebetiyle, keramet ve ikramın bir farkını söyleyeceğim, şöyle ki:

Kerametin izhari, zaruret olmadan zarardır. İkramın izhari ise, bir tahdîs-i nimettir. Eğer, keramet ile müşerref olan bir şahis, bilerek harika bir emre mazhar olursa, o hâlde eğer nefs-i emmâresi bâki ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimat etmek ve gurura düşmek cihetinde istidraç olabilir. Eğer, bilmeyerek harika bir emre mazhar olursa; meselâ birisinin kalbinde bir suâl var, intak-ı bilhak nev'inden ona muvafik bir cevap verir, sonra anlar, anladıkтан sonra kendi nefsine değil, belki kendi Rabbisine itimadı ziyadeleşir ve “Beni benden ziyade terbiye eden bir Hafız’ım vardır.” der, tevekkülünü ziyadeleştirir. Bu kısım, hatarsız bir keramettir; ihfâsına mükellef değil, fakat fahir için kasden izharına çalışmamalı! Çünkü onda zâhiren insanın kesbinin bir medhali bulunduğuundan, nefsine nisbet edebilir. Amma ikram ise; o, kerametin selâmetli olan ikinci nev'inden daha selâmetli, bence daha âlidir. Izhari, tahdîs-i nimettir. Kesbin medhali yoktur, nefsi onu kendine isnad etmez.

İşte kardeşim; hem senin hakkında, hem benim hakkımda, bahusus

Kur'ân hakkındaki hizmetimizde eskiden beri gördüğüm ve yazdığım ihsânât-ı ilâhiye bir ikramdır; izhari, tahdîs-i nimettir. Onun için sana karşı

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Isrâ süresi, 17/44)

tahdîs-i nimet nev'inden ikimizin hizmetimize ait muvaffakiyâtı yazıyorum. Biliyordum ki sende fahir değil, şükür damarını tahrîk ediyor.

Sâlisen

Görüyorum ki:

Şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki, dünyayı bir misafirhâne-i askerî telâkki etsin.. ve öyle de iz'an etsin.. ve ona göre hareket etsin.. ve o telâkki ile en büyük mertebe olan mertebe-i rızayı¹ çabuk elde edebilir. Kırılacak şîşe pahasına dâimî bir elmasın fiyatını vermez, istikâmét ve lezzetle hayatını geçirir.

Evet dünyaya ait işler, kırılmaya mahkûm şîşeler hükümdedir. Bâki umûr-u uhreviye ise gayet sağlam elmaslar kıymetindedir.² İnsanın fitratındaki şiddetli merak ve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inatlı talep ve hâkezâ şedit hissiyâtlar, umûr-u uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyâti, şiddetli bir surette fâni umûr-u dünyeviyeye tevcih etmek, fâni ve kırılacak şîşelere, bâki elmas fiyatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatırlı gelmiş, söyleyeceğim, şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir. Fâni mahbublara müteveccih olduğu vakit ya o aşk, kendi sahibini dâimî bir azap ve elemde bırakır; veya hâl o mecazî mahbub, o şiddetli muhabbetin fiyatına değmediği için bâki bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî, aşk-ı hakikîye inkilâb eder.

İşte insanda binlerle hissiyât var. Her birisinin aşk gibi iki mertebesi var. Biri mecazî, biri hakikî.

♦Meselâ *endişe-i istikbal* hissi herkeste var; şiddetli bir surette endişe ettiği vakit bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde senet yok. Hem rızık cihetinde bir taahhûd altında ve kısa olan bir istikbal, o şiddetli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabirden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhûd altına alınmamış bir istikbale teveccûh eder.

♦Hem mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir. Bakar ki; muvakka-ten onun nezaretine verilmiş o fâni mal ve âfetli şöhret ve tehlikeli ve riyaya

¹ Allah rızasının en büyük mertebe olduğuna dair bkz.: “Hepsinden âlâsı ise Allah’ın kendilerinden razi olmasıdır.” (Tevbe sûresi, 9/72).

² “Mal mülk, çoluk çocuk... Bütün bunlar dünya hayatının süsleridir. Ama bâki kalacak yararlı işler ise Rabbinin katında, hem mükâfat yönünden, hem de ümit bağlamak bakımından daha hayırlıdır.” (Kehf sûresi, 18/46).

medar olan câh, o şiddetli hırsı dejmiyor. Ondan, hakikî câh olan merâtiib-i mâneviyeye ve derecât-ı kurbiyeye ve zâd-ı âhirete ve hakikî mal olan a'mâl-i sâlihaya teveccûh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan hırs-ı hakikîye inkilâb eder.

♦Hem meselâ *şiddetli bir inat* ile ehemmiyetsiz, zâil, fâni umûrlara karşı hissiyâtını sarfeder. Bakar ki, bir dakika inada dejmeyen bir şeye, bir sene inat ediyor. Hem zararlı, zehirli bir şeye inat nâmına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarfetmek, hikmet ve hakikate münâfidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umûr-u zâileye vermeyip, âlî ve bâki olan hakâik-i imaniyeye ve esâsât-ı İslâmiye'ye ve hidemât-ı uhreviyeye sarfeder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada yani, hakaşta şiddetli sebata inkilâb eder.

İşte şu üç misal gibi; *insanlar, insana verilen cihâzât-ı mâneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimâl etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilâne davranışsa, ahlâk-ı rezileye ve israfât ve abesiyyete medar olur. Eğer, hafiflerini dünya umûruna ve şiddetlilerini vezâif-i uhreviyeye ve mâneviyeye sarfetse ahlâk-ı hamîdeye mense, hikmet ve hakikate muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.*

İşte tahmin ederim ki, nâsihelerin nasihatleri şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi sudur ki; ahlâksız insanlara derler:

“*Haset etme! Hırs gösterme! Adâvet etme! İnat etme! Dünyayı sevme!*” Yani, “*Fitratını değiştir!*” gibi zâhiren onlarca mâlâyutak bir teklife bulunurlar. Eğer deseler ki:

“*Bunların yüzlerini hayatı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz.*” Hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyârlarında bir emr-i teklif olur.

Râbian

Ulemâ-yı İslâm ortasında “İslâm” ve “iman”ın farkları çok medar-ı bahsolmuş. Bir kısmı, “ikisi birdir”; diğer kısmı, “ikisi bir değil; fakat biri birisiz olmaz” demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler. Ben şöyle bir fark anladım ki:

İslâmiyet, iltizamdır; iman, iz'andır. Tâbir-i diğerle: İslâmiyet, hakka taraflılık ve teslim ve inkı'yaddır; iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir.

Eskide bazı dinsizleri gördüm ki; ahkâm-ı Kur'âniye'ye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette hakkin iltizamıyla İslâmiyet'e mazhardı; "dinsiz bir müslüman" deniliydi. Sonra bazı müminleri gördüm ki; ahkâm-ı Kur'âniye'ye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar.. "gayr-i müslim bir mümin" tâbirine mazhar oluyorlar.

Acaba İslâmiyet'siz iman, medar-ı necat olabilir mi?

Elcevap: İmansız İslâmiyet, sebeb-i necat olmadığı gibi; İslâmiyet'siz iman da medar-ı necat olamaz. —*فَلِلّهِ الْحَمْدُ وَالْمَنَةُ*— Kur'ân'ın i'câz-ı mâ-nevîsinin feyziyle Risale-i Nur mizanları, Din-i İslâm'ın ve hakâik-i Kur'âniye'nin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki; dinsiz dahi onları anlsa, taraftar olmamak kâbil değil. Hem iman ve İslâm'ın delil ve burhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki; gayr-i müslim dahi anlsa, herhâlde tasdik edecektir. Gayr-i müslim kaldığı hâlde, iman eder.

Evet Sözler, Tûbâ-yı cennetin meyveleri gibi tatlı ve güzel olan iman ve İslâmiyet'in meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehâsini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihâyetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudât gibi kuvvetli ve zerrât gibi kesretli iman ve İslâm'ın burhanlarını göstermişler ki, nihâyetsiz bir iz'an ve kuvvet-i iman verirler.

Hatta bazı defa Evrâd-ı Şah-ı Nakşibendi'de şehâdet getirdiğim vakit,
عَلَى ذَلِكَ نَحْيَا وَعَلَيْهِ نَمُوتُ وَعَلَيْهِ يُبَعْثَ عَدًا²
dediğim zaman, nihâyetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-i iman iyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatin bir dakika aksını farzettmek, bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, birtek hakâik-i imanîyenin vücûd bulmasına bilâ-tereddüt vermesine, nefsim itaat ediyor.

أَمَّا اللّٰهُمَّ بِمَا أَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ، وَأَمَّا اللّٰهُمَّ بِمَا أَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ، فَصَدَقْنَا³
dediğim vakit nihâyetsiz bir kuvvet-i iman hissediyorum. Hakâik-i imanîyenin her birisinin aksını aklen muhâl telâkki ediyorum, ehl-i dalâleti ni-hâyetsiz ebleh ve dîvane görüyorum.

¹ Bütün şükür ve şükranlar Allah'adır, minnetin her türlüsi de sadece O'nadır.

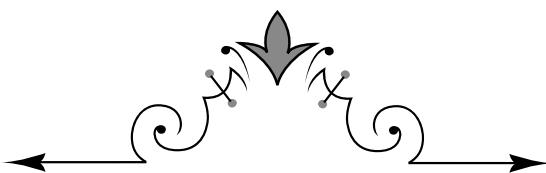
² İman hakikatleri üzere yaşar, onlara inanmış olarak ölü ve yine o itikad üzere diriliriz. (Bkz.: el-Gümüşhânevî, Mecmûatü'l-ahzâb (Evrâd-ı Nakşibendi) s.7).

³ Allah'ım! Hem gönderdiğin Resûle iman ettik, hem de indirdiğin kitâba inanıp, gönülden tasdik ettik. (Bkz.: el-Gümüşhânevî, Mecmûatü'l-ahzâb (Evrâd-ı Nakşibendi) s.8).

Senin vâlideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve vâlidem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden “Sözler”i işitenlere umumen selâm ediyorum.

الباقي هو الباقي¹

Said Nursî

---

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Onuncu Meklîüp

İki Suâlin Cevabıdır

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ^۱ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْتَحْبِطُ بِحَمْدِهِ^۲

Birincisi

Otuzuncu Söz’ün İkinci Maksadı’nın tahavvülât-ı zerrât tarifine dair olan uzun cümlesiñin hâşıyesidir.

Kur’ân-ı Hakîm’de “*Îmam-ı Mübîn*” ve “*Kitab-ı Mübîn*”, mükerrer yerlerde zikredilmiştir.³ Ehl-i tefsir, “ikisi birdir”; bir kısmı, “ayrı ayrıdır” demişler. Hakikatlerine dair beyanatları muhteliftir. Hülâsa, “ilm-i ilâhînin unvanlarıdır” demişler. Fakat, Kur’ân’ın feyzi ile şöyle kanaatim gelmiş ki:

Îmam-ı Mübîn, *ilim ve emr-i ilâhînin bir nev’ine bir unvanıdır ki*; âlem-i şehâdetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yani, zaman-ı hâlden ziyade, mâzi ve müstakbele nazar eder. Yani, her şeyin vücûd-u zâhirîsinden ziyade aslına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i ilâhînin bir defteridir. Şu defterin vücûdu, Yirmi Altıncı Söz’de, hem Onuncu Söz’ün Hâşıyesi’nde isbat edilmiştir.

Evet şu Îmam-ı Mübîn, bir nevi ilim ve emr-i ilâhînin bir unvanıdır. Yani, eşyanın mebâdîleri ve kökleri ve asılları, kemâl-i intizam ile eşyanın vücûdlarını gayet sanatkârâne intâc etmesi cihetiyle elbette desâtîr-i ilm-i ilâhînin bir defteri ile tanzim edildiğini gösteriyorlar.. ve eşyanın neticeleri, nesilleri, tohumları; ileride gelecek mevcudâtın programlarını, fihristelerini tazammun ettiklerinden elbette evâmir-i ilâhiyenin bir küçük mecmâası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ bir çekirdek, bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan programları ve fihristeleri ve o fihriste ve programları tayin eden o evâmir-i tekvi niyenin küçük bir mücessemi hükmünde denilebilir.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ sâresi, 17/44)

³ Bkz.: Yasîn sâresi, 36/12; En’âm sâresi, 6/59; Yûnus sâresi, 10/61; Hûd sâresi, 11/6; Neml sâresi, 27/75; Sebe sâresi, 34/3.

Elhâsil: Madem İmam-ı Mübîn, mâzi ve müstakbelin ve âlem-i gaybin etrafında dal-budak salan şecere-i hilkatin bir programı, bir fihristesi hükmündedir. Şu manadaki *İmam-ı Mübîn, kader-i ilâhiinin bir defteri, bir mecmâa-yı desâtiridir*. O desâtırın imlâsı ile ve hükmü ile zerrât, vücûd-u eşyadaki hidemâtına ve harekâtına sevk edilir.

Amma Kitab-ı Mübîn ise âlem-i gayptan ziyade, âlem-i şehâdete bakar. Yani, mâzi ve müstakbelden ziyade, zaman-ı hâzırâ nazar eder ve ilim ve emirden ziyade, *kudret ve irade-i ilâhiyenin bir unvanı, bir defteri, bir kitabıdır. İmam-ı Mübîn, kader defteri ise; Kitab-ı Mübîn, kudret defteridir*. Yani her şeyin vücûdunda, mahiyetinde ve sıfât ve şuûnâtında kemâl-i sanat ve intizamları gösteriyor ki; bir kudret-i kâmilenen desâtiri ile ve bir irade-i nâfîzenin kavânîni ile vücûd giydiriliyor.. suretleri tayin, teşhis edilip; birer miktar-ı muayyen, birer şeklär-i mahsus veriliyor. Demek o kudret ve iradenin, külli ve umûmî bir mecmâa-yı kavânîni, bir defter-i ekberi vardır ki; her bir şeyin hususî vücûdları ve mahsus suretleri ona göre biçilir, dikilir, giydirilir. İşte şu defterin vücûdu İmam-ı Mübîn gibi kader ve cüz-ü ihtiyârî mesâîlinde isbat edilmiştir.

Ehl-i gaflet ve dalâlet ve felsefenin ahmaklığına bak ki; kudret-i fâtrânın o Levh-i Mahfuz’unu ve hikmet ve irade-i rabbâniyenin o basîrâne kitabının eşyadaki cilvesini, aksını, misalini hissetmişler; hâşâ, “tabiat” nâmiyla tesmiye etmişler, körletmişler.

İste İmam-ı Mübîn’in imlâsı ile yani, kaderin hükmüyle ve düsturu ile kudret-i ilâhiye, îcad-ı eşyada her biri birer âyet olan silsile-i mevcudâti, “Levh-i Mahv ve İsbat” denilen zamanın sayfa-yı misâliyesinde yazıyor, îcad ediyor, zerrâtı tahrîk ediyor. Demek harekât-ı zerrât; o kitâbetten, o istinsahtan –mevcudât, âlem-i gayptan âlem-i şehâdete ve ilimden kudrete geçmelerinde– bir ihtiyazdır, bir harekâttır.

Amma Levh-i Mahv ve İsbat ise sabit ve dâîm olan Levh-i Mahfuz-u Âzam’ın daire-i mümkünâtta, yani mevt ve hayatı, vücûd ve fenâya dâîma mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar-bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-i zaman odur.

Evet, her şeyin bir hakikati olduğu gibi, zaman dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikati dahi Levh-i Mahv ve İsbat’taki kitâbet-i kudretin sayfası ve mürekkebi hükmündedir.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ^۱

---

¹ Hiç kimse gaybi bilemez, gaybi yalnız Allah bilir.

İkinci Suâl

Meydan-ı haşir nerededir?

Elcevap: -وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ¹- Hâlik-ı Hakîm'in her şeye gösterdiği hikmet-i âliye, hatta tek küçük bir şeye, çok büyük hikmetleri takmasıyla tasrih deresinde işaret ediyor ki:

Küre-i arz; serseriyyâne, bâd-i hevâ, azîm bir daireyi çizmiyor. Belki mühim bir şey etrafında dönüyor ve meydan-ı ekberin daire-i muhîtasını çiziyor, gösteriyor.. ve bir meşher-i azîmin etrafında gezip, mahsûlât-ı mânevîyesini ona devrediyor ki; ileride o meşherde, enzâr-ı nâs önünde gösterilecektir. Demek yirmi beş bin seneye karîb bir daire-i muhîtanın içinde –rivâyete binâ-en Şam-ı Şerif kitabı bir çekirdek hükmünde olarak o daireyi dolduracak– bir meydan-ı haşir bastedilecektir.² Küre-i arzin bütün mânevî mahsûlâtı, şimdilik perde-i gayb altında olan o meydanın defterlerine ve elvahlarına gönderiliyor.. ve ileride meydan açıldığı vakit, sekenesini de yine o meydana dökecek.. o mânevî mahsûlâtları da gâipten şehâdete geçecektir.

Evet küre-i arz; bir tarla, bir çeşme, bir ölçek hükmünde olarak o meydan-ı ekberi dolduracak kadar mahsûlât vermiş.. ve onu istîab edecek mahlûkat ondan akmiş.. ve onu imlâ edecek masnûât ondan çıkmış. Demek küre-i arz, bir çekirdek.. ve meydan-ı haşir, içindekilerle beraber bir ağaçtır, bir sümbüldür ve bir mahzendir. Evet nasıl ki nurâni bir nokta, sûrat-i hareketiyile nurâni bir hat olur veya bir daire olur. Öyle de küre-i arz; sûratlı, hikmetli hareketiyle bir daire-i vûcûdun temessülüne.. ve o daire-i vûcûd mahsûlâtıyla beraber, bir meydan-ı haşır-i ekberin teşekkülüne medardır.

فُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ³

الباقى هُوَ الْباقى⁴

Said Nursî

¹ Gerçek bilgi Allah katındadır.

² Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/446; 5/3. Ayrıca bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 19/426, 427; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 6/276; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/439.

³ “De ki: “Bunu yalnız Allah bilir.” (Mülk sûresi, 67/26).

⁴ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

İn Birinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Bu mektup, mühim bir ilâç olup; dört âyetin hazinesinden dört küçük cevherine işaret eder.

Aziz Kardeşim! Şu dört muhtelif meseleyi muhtelif vakitlerde Kur'ân-ı Hakîm, nefsimde ders vermiş. Arzu eden kardeşlerim dahi bundan bir ders veya bir hisse almaları için yazdım. Mebhâs itibarıyla başka başka dört âyet-i kerîmenin hazine-i hakâikinden birer küçük cevher, numûne olarak gösterilmişdir. O dört mebhastan her bir mebhâsin ayrı bir sureti, ayrı bir faydası var.

Birinci Mebhâs

إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا³

Ey sâ'i vesveseden me'yus nefsim! Tedâî-yi hayâlât, tahattur-u faraziyât, bir nevi irtisam-ı gayr-i ihtiyârîdir. İrtisam ise, eğer hayirdan ve nurâniyetten olsa, hakikatin hükmü bir derece suretine ve misaline geçer. Güneşin ziyyası ve harareti, aynadaki misaline geçtiği gibi... Eğer şerden ve kesiften olsa, aslin hükmü ve hâssası, suretine geçmez ve timsaline sirayet etmez. Meselâ necis ve murdar bir şeyin aynadaki sureti ne necistir, ne murdardır.. ve yılannın timsali, isırmaz.

İşte şu sırra binâen, *tasavvur-u küfür, küfür değil; tahayyül-ü şetm, şetm değil.* Hususan ihtiyârsız olsa ve farazî bir tahattur olsa, bütün bütün zararsızdır. Hem ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat'in mezhebinde bir şeyin şer'an çirkinliği, pisliği, nehy-i ilâhî sebebiyledir. Mademki ihtiyârsız ve rizasız bir tahattur-u farazîdir, bir tedâî-yi hayalîdir; nehiy ona taalluk etmez. O dahi ne kadar çirkin ve pis bir şeyin sureti dahi olsa, çirkin ve pis olmaz.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ süresi, 17/44)

³ "Şeytanın hilesi, cidden zayıftır." (Nisâ süresi, 4/76)

İkinci Mesele

Barla YayLASı, Tepelice'de çam, katran, karakavağın bir meyvesi olup, Sözler mecmuasına yazıldığı için buraya yazılmamıştır.

Üçüncü Mesele

Şu iki mesele, Yirmi Beşinci Söz'ün i'câz-ı Kur'ân'a karşı medeniyetin aczini gösteren misallerinden bir kismıdır. Kur'ân'a muhalif olan hukûk-u medeniyetin ne kadar haksız olduğunu isbat eden binler misallerinden iki misal:

¹ *فَلِلَّذِكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأَنْثَيْنِ* olan hükm-ü Kur'ânî, *mahz-ı adâlet* olduğu gibi, ayn-ı *merhamettir*.

Evet, adâlettir. Çünkü ekseriyet-i mutlaka itibarıyla bir erkek; bir kadın alır, nafakasını taahhûd eder. Bir kadın ise bir kocaya gider, nafakasını ona yükler, ırsiyetteki noksanını telâfi eder.

Hem merhamettir. Çünkü o zaîfe kız, pederinden şefkate ve kardeşinden merhamete çok muhtaçtır. Hüküm-ü Kur'ân'a göre o kız, pederinden endişesiz bir şefkat görür. Pederi ona, "benim servetimin yarısını, ellerin ve yabanilerin ellerine geçmesine sebep olacak zararlı bir çocuk" nazarıyla endişe edip bakmaz. O şefkate, endişe ve hiddet karışmaz.

Hem kardeşinden rekabetsiz, hasedsiz bir merhamet ve himâyet görür. Kardeşi, ona "hânedanımızın yarısını bozacak ve malımızın mühim bir kısmını ellerin eline verecek bir rakip" nazarıyla bakmaz; o merhamete ve himâyete bir kin, bir iğbirar katmaz. Şu hâlde o fitraten nazik, nâzenin ve hilka-ten zaîfe ve nahîfe kız; sureten az bir şey kaybeder, fakat ona bedel akâribin şefkatinden, merhametinden, tükenmez bir servet kazanır. Yoksa, rahmet-i Hak'tan ziyade ona merhamet edeceğiz diye hakkından fazla ona hak vermek, ona merhamet değil, şedit bir zulümdür. Belki zaman-ı cahiliyyette gayret-i vahşiyâneye binâen kızlarını sağ olarak defnetmek gibi gaddârâne bir zulmü andıracak şu zamanın hirs-ı vahşyanesi, merhametsiz bir senaate yol açmak ihtimali vardır.

Bunun gibi bütün ahkâm-ı Kur'âniye, ² *وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ* fer-
manını tasdik ediyorlar.

¹ "Erkek, kadın hissesinin iki mislini alır." (Nisâ sûresi, 4/176)

² "Ey Resûlü! Biz seni bütün insanlar için sîrf bir rahmet vesilesi olman için gönderdik." (Enbiyâ sûresi, 21/107).

Dördüncü Mesele

فَلِأَمْرِهِ السُّدُّسُ¹

İşte mimsiz medeniyet, nasıl kız hakkında, hakkından fazla hak verdiğiinden böyle bir haksızlığa sebep oluyor. Öyle de vâlide hakkında, hakkını kesmekle daha dehşetli haksızlık ediyor.

Evet, rahmet-i rabbâniyenin en hürmetli, en halâvetli, en latîf ve en şirin bir cilvesi olan şefkat-i vâlide, hakâik-i kâinat içinde en muhterem, en mükerrem bir hakikattir. Ve vâlide, en kerîm, en rahîm öyle fedakâr bir dosttur ki; o şefkat sâikasıyla bir vâlide, bütün dünyasını ve hayatını ve rahatlığını, veledi için feda eder. Hatta vâlideliğin en basit ve en ednâ derecesinde olan korak tavuk, o şefkatin küçükük bir lem'asıyla yavrusunu müdafaa için ite atılır, arslana saldırır.²

İşte, böyle muhterem ve muazzes bir hakikati taşıyan bir vâlideyi veledinin malından mahrum etmek, o muhterem hakikate karşı ne kadar dehşetli bir haksızlık.. ne derece vahşetli bir hürmetsizlik.. ne mertebe cinayetli bir hikaret.. ve arş-ı rahmeti titreten bir küfrân-ı nimet.. ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyyenin gayet parlak ve nâfi bir tiryakına bir zehir katmak olduğunu, insaniyet-perverlik iddia eden insan canavarları anlamazlarsa elbette, hakikî insanlar anlar. Kur'ân-ı Hakîm'in فَلِأَمْرِهِ السُّدُّسُ hükümlünün ayn-ı hak ve mahz-ı adâlet olduğunu bilirler.

الْتَّاقِيُّ هُوَ الْتَّاقِيُّ³

Said Nursî

¹ "Annenin hissesi altında birdir." (Nisâ sûresi, 4/11)

² "Cenâb-ı Hak rahmeti yüz parçaya böldü. Bunun doksan dokuz parçasını nezd-i ulûhiyetinde tuttu. Birtek parçayı da yer yüzüne indirdi. Varlıklar arasındaki merhametin kaynağı işte bu parçadır. Atın yavrusuna basma endişesiyle ayağını kaldırması da bu merhamet sebebiyelerdir." anlamındaki hadis için bkz.: Buhârî, edeb 19, rikâk 19; Müslüm, tevbe 17; Tirmîzî, deavât 107-108; İbnî Mâce, zûhd 35.

³ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Ün İkinci Meklup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى رُفَاقَائِكُمْ³

Aziz kardeşlerim,

O gece benden suâl ettiniz, ben cevabını vermedim. Çünkü *mesâil-i imanîyenin münakaşa suretinde bahsi câiz değildir*. Siz münakaşa suretinde bahsetmişiniz. Simdilik münakaşanızın esası olan üç suâlinize gayet muhtasar bir cevap yazıyorum. Tafsiliyi, Eczacı Efendi'nin isimlerini yazmış olduğu Sözler'de bulursunuz. Yalnız, kader ve cüz-ü ihtiyâriye ait Yirmi Altıncı Söz hatırlama gelmemiştir, size söylememiştüm, ona da bakınız. *Fakat gazete gibi okumayınız!* Eczacı Efendi'nin o Sözler'i mütlâaa etmesini havale ettiğimin sırrı şudur ki: O çeşit meselelerdeki şüpheler, erkân-ı imaniyenin zaafından ileri geliyor. O Sözler ise, erkân-ı imaniyeyi tamamıyla isbat ederler.

Birinci Suâliniz

Hazreti Âdem'in (*aleyhisselâm*) cennetten ihracı ve bir kısım benîâdem'in cehenneme idhali ne hikmete mebnîdir?

Elçevap: Hikmeti, tâzifdir. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki; bütün terakkiyât-ı mâneviye-i beseriyenin ve bütün istidâdât-ı beseriyenin inkişaf ve inbisatları ve mahiyet-i insaniyenin bütün esmâ-yı ilâhiyeye bir ayna-yı câmia olması, o vazifenin netâicindendir...

Eğer Hazreti Âdem, cennette kalsayıdı melek gibi makamı sabit kalırdı, istidâdât-ı beseriye inkişaf etmezdi. Hâlbuki yeknesak makam sahibi olan melâikeler çoktur, o tarz ubûdiyet için insana ihtiyaç yok. Belki

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ Allah'ın selâmi size ve arkadaşlarınızın üzerine olsun.

hikmet-i ilâhiye, nihâyetsiz makamı kat’edecek olan insanın istidadına muvafık bir dâr-i teklifi iktiza ettiği için, melâikelerin aksine olarak mukteza-yı fitratları olan mâmûl günahla cennetten ihraç edildi. Demek Hazreti Âdem’in cennetten ihracı, aynı hikmet ve mahz-i rahmet olduğu gibi; küffarın da cehenneme idhalleri, haktır ve adâlettir.

Onuncu Söz’ün Üçüncü İşareti’nde denildiği gibi:

Çendan, kâfir az bir ömürde bir günah işlemış, fakat o günah içinde nihâyetsiz bir cinayet var. Çünkü küfür, bütün kâinatı takirdir, kıymetlerini tenzil etmektir.. ve bütün masnûâtın vahdâniyete şehâdetlerini tekzîptir.. ve mevcudât aynalarında cilveleri görünen esmâ-yı ilâhiyeyi tezyifit. Onun için, mevcudâtın hakkını kâfirden almak üzere, mevcudâtın sultانı olan Kahhâr-ı Zülcelâl’ın kâfirleri ebedî cehenneme atması, aynı hak ve adâlettir. Çünkü nihâyetsiz cinayet, nihâyetsiz azabı ister.

İkinci Suâliniz

Şeytanların halkı ve içadı ne içindir? Cenâb-ı Hak, şeytani ve şerleri hal-ketmiş, hikmeti nedir? Şerrin halkı şerdir, kabihin halkı kabıhtır?

Elicevap: Hâşâ!.. Halk-ı şer, şer değil; belki kesb-i şer, şerdir. Çünkü halk ve içad, bütün netâice bakar; kesb, hususî bir mübâşeret olduğu için hususî netâice bakar. Meselâ yağmurun gelmesinin binlerle neticeleri var, bütünü de güzeldir. Sû-i ihtiyâriyla bazıları yağmurdan zarar görse, “yağmurun içadı rahmet değildir” diyemez.. “yağmurun halkı şerdir” diye hükmedemez. Belki sû-i ihtiyâriyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu. Hem ateşin halkında çok faydalılar var, bütünü de hayırdır. Fakat bazıları sû-i kesbiyle, sû-i istimâliyle ateşten zarar görse “ateşin halkı şerdir” diyemez. Çünkü ateş, yalnız onu yakmak için yaratılmamış; belki o, kendi sû-i ihtiyâriyla yemeğini pişiren ateşe elini soktu.. ve o hizmetkârını kendine düşman etti.

Elhâsil: Hayr-ı kesîr için, şerr-i kalîl kabul edilir. Eğer şerr-i kalîl ol-mamak için, hayr-ı kesîri intâc eden bir şer terk edilse; o vakit şerr-i ke-sîr irtikâb edilmiş olur.

♦Meselâ cihada asker sevk etmekte elbette, bazı căz’î ve maddî ve bedenî zarar ve şer olur. Fakat o cihadda hayr-ı kesîr var ki; İslâm, küffarın istilâsından kurtulur. Eğer o şerr-i kalîl için cihad terk edilse, o vakit hayr-ı kesîr gittik-ten sonra şerr-i kesîr gelir. O aynı zulümdür.

♦Hem meselâ kangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir; hâlbuki, zâhiren bir şerdir. Parmak kesilmezse el kesilir, serr-i kesir olur.

İşte, kâinattaki şerlerin, zararların, beliyyelerin ve şeytanların ve müzâirların halk ve icadları, şer ve çirkin değildir; Çünkü çok netâic-i mühimme için halk olunmuşlardır.

♦Meselâ melâikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkîyâtları yoktur; makamları sabittir, tebeddül etmez. Keza hayvanâtın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir, nâkîstir. Âlem-i insaniyette ise me-râtib-i terakkîyât ve tedenniyât nihâyetsizdir. Nemrudlardan, firavunlardan tut, tâ siddîkîn-i evliya ve enbiyâya kadar gayet uzun bir mesafe-i terakki var.

İşte, kömür gibi olan ervah-i sâfileyi, elmas gibi olan ervah-i âliyeden temyiz ve tefrik için, şeytanların hilkatiyle ve sırr-i teklif ve ba's-i enbiyâ ile, bir meydan-i imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer, mücahede ve müsabaka olmasaydı, mâden-i insaniyetteki elmas ve kömür hükmünde olan istidatlar, beraber kalacaktı. Âlâ-yi illîyyîndeki Ebûbekri's-Siddîk'in ruhu, esfel-i sâfilîndeki Ebûcêhil'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı. Demek şeyâtîn ve şerlerin yaratılması, büyük ve külli neticeye baktığı için icadları şer değil, çirkin değil; belki sû-i istimâlâtten ve kesb denilen mübâşeret-i hususiyeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-i insana aittir; icad-i ilâhiye ait değildir.

Ëğer suâl etseniz ki: Bi'set-i enbiyâ ile beraber şeytanların vücûdundan ekser insanlar kâfir oluyor, küfre gidiyor, zarar görüyor.¹ الْحُكْمُ لِلّٰهِ كُلُّهُ
kaidesince; ekser, ondan şer gorse o vakit halk-ı şer şerdir, hatta bi'set-i enbiyâ dahi rahmet değil denilebilir?

Elcevap: Kemmiyetin, keyfiyete nisbeten ehemmiyeti yok. Asıl ekseriyet, keyfiyete bakar.

♦Meselâ yüz hurma çekirdeği bulunsa, toprak altına konup su verilmezse ve muamele-i kimyeviye görmezse ve bir mücahede-i hayatıeye mazhar olmazsa, yüz para kıymetinde yüz çekirdek olur. Fakat, su verildiği ve mücahede-i hayatıeye maruz kaldığı vakit, sû-i mizacından seksemi bozulsa, yirmisi meyvedar yirmi hurma ağaçısı olsa, diyebilir misin ki; "Suyu vermek şer oldu,

¹ "Hüküm, çoğunuğa göre verilir." (es-Serahsî, *el-Mebsût* 5/140; el-Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* 5/208; el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâ'i* 1/303).

ekserisini bozdu!” Elbette diyemezsin. Çünkü o yirmi, yirmi bin hükmüne geçti. Sekseni kaybeden, yirmi bini kazanan, zarar etmez; şer olmaz.

♦Hem meselâ tavus kuşunun yüz yumurtası bulunsa, yumurta itibarıyla beş yüz kuruş eder. Fakat, o yüz yumurta üzerinde tavus oturtulsa, seksemi bozulsa; yirmisi, yirmi tavus kuşu olsa, denilebilir mi ki, “Çok zarar oldu, bu muamele şer oldu, bu kuluçkaya kapanmak çirkin oldu, şer oldu!” Hayır öyle değil, belki hayırdır. Çünkü o tavus milleti ve o yumurta tâifesi, dört yüz kuruş fiyatında bulunan seksen yumurtayı kaybedip, seksen lira kıymetinde yirmi tavus kuşu kazandı.

İşte, nev-i beşer bi'set-i enbiyâ ile, sırrı teklif ile, mücahede ile, şeytanlarla muharebe ile kazandıkları yüz binlerle enbiyâ ve milyonlarla evliya ve milyarlarla asfiya gibi âlem-i insaniyetin güneşleri, ayları ve yıldızları mukabilinde kemmiyetçe kesretli, keyfiyetçe ehemmiyetsiz hayvanâtı muzirra nev'inden olan küffarı ve münafıkları kaybetti.

Üçüncü Suâliniz

Cenâb-ı Hak musibetleri veriyor, belâları musallat ediyor. Hususan masumlara, hatta hayvanlara bu zulum değil mi?

Elcevap: Hâşâ! Mûlk O'nundur. Mûlkünde istediği gibi tasarruf eder. Hem acaba sanatkâr bir zât, bir ücret mukabilinde seni bir model yapıp gayet sanatkârâne yaptığı murassâ bir libası sana giydiriyor; hünerini, meharettini göstermek için kısaltıyor, uzaltıyor, biçiyor, kesiyor.. seni oturtuyor, kaldırıyor. Sen ona diyebilir misin ki, “Beni güzelleştiren elbiseyi çirkinlestirdin; bana, oturtup kaldırırmakla zahmet verdin!” Elbette diyemezsin! Dersen, dîvanenlik edersin! Aynen öyle de Sâni-i Zülcelâl; göz, kulak, lisan gibi duygularla murassâ, gayet sanatkârâne bir vücûdu sana giydirmiş.. mütenevvî esmâsının naklılarını göstermek için seni hasta eder, müptelâ eder, aç eder, tok eder, susuz eder... bu gibi ahvâlte yuvarlatır. Mahiyet-i hayatıyeyi kuvvetleştirmek ve cilve-i esmâsını göstermek için, seni böyle çok tavırlarda gezdiriyor. Sen eğer desen, “Beni ne için bu mesâibe müptelâ ediyorsun?” Temsilde işaret edildiği gibi yüz hikmet, seni susturacak.

Zâten sükûn ve sükûnet, atâlet, yeknesaklık, tevakkuf; bir nevi ademdir, zarardır. Hareket ve tebeddül; vücûddur, hayırdır. Hayat, harekâtlâ kemâlâtını bulur; beliyyât vâsıtâsıyla terakki eder. Hayat, cilve-i esmâ ile muhtelif harekâta mazhar olur, tasaffî eder, kuvvet bulur, inkişaf

eder, inbisat eder, kendi mukadderâtını yazmasına müteharrik bir kaleml olur, vazifesini ifâ eder, ücret-i uhreviyeye kesb-i istihkak eder.

İşte, münakaşanızın içindeki üç suâlinizin muhtasar cevapları bu kadar-dır. İzahları otuz üç adet Sözler'dedir.

Aziz kardeşim! Sen bu mektubu eczacıya ve münakaşayı iştenlerden mü-nasip gördüklerine oku. Benim tarafımdan da yeni bir talebem olan eczacıya selâm et, de ki:

“Mezkûr mesâil gibi dakik mesâil-i imaniyeyi, mizansız mücadelede suretinde cemaat içinde bahsetmek câiz değildir. Mizansız mücadele olduğunu, tiryak iken zehir olur. Diyenlere, dinleyenlere zarardır. Belki böyle mesâil-i imaniyenin itidal-i demle, insafla, bir müdâvele-i efkâr su-retinde bahsi câizdir.”

Ve de ki: “Eğer senin kalbine bu nevi mesâilde şüpheler gelirse ve Sözler'den de cevabını bulmazsan, hususî bana yazarsınız.”

Hem eczacıya de ki: “Merhum pederi hakkında gördüğü rüya için hatırlıma söyle bir mana geldi ki; merhum pederi, doktor olmak münasebetiyle çok sâlih ve mübarek, belki veli insanlara faydası dokunmuş ve ondan memnun olan ve menfaat gören o mübareklerin ervahları, onun vefatı hengâmindâ kuşlar suretinde en yakın akrabası olan oğluna görünmüştür, onun ruhuna şe-faatkârâne bir hoşâmedî nev'inden bir istikbal ettikleri hatırlıma geldi. O gece burada beraber bulunan bütün dostlara selâm ve dua ederim.”

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Said Nursî

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

On Üçüncü Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ^۱ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْتَبْحِي بِحَمْدِهِ^۲

السَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى^۳ ، وَالْمَلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُنْدِى^۴

Aziz kardeşlerim,

Hâl ve istirahatimi ve vesika için adem-i müracaatımı ve hâl-i âlem siyasetine karşı lâkaytlığımı pek çok soruyorsunuz. Şu suâlleriniz çok tekkerrür ettiğinden, hem mânen de benden sorulduğundan; şu üç suâle, Yeni Said değil, belki Eski Said lisaniyla cevap vermeye mecbur oldum.

Birinci Suâliniz

İstirahatin nasıl? Hâlin nedir?

Elcevap: Cenâb-ı Erhamü'r-râhimîn'e yüz bin şükrediyorum ki; ehl-i dünyanın bana ettiği envâ-i zulmü, envâ-i rahmete çevirdi. Şöyledi ki:

Siyaseti terk ve dünyadan tecerrûd ederek bir dağın mağarasında âhireti düşünmekte iken, ehl-i dünya zulmen beni oradan çıkarıp nefyettiler. Hâlik-ı Rahîm ve Hakîm o nefyi bana bir rahmete çevirdi. Emniyetsiz ve ihlâsi bozacak esbaba maruz o dağdaki inzivayı; emniyetli, ihlâslı Barla dağlarındaki halvette çevirdi. Rusya'da esarette iken niyet ettim ve niyaz ettim ki, âhir ömrümde bir mağaraya çekileyim. Erhamü'r-râhimîn, bana Barla'yı o mağara yaptı, mağara faydasını verdi. Fakat sıkıntılı mağara zahmetini, zayıf vücûdu ma yüklemedi.

Yalnız, Barla'da iki-uç adamda bir vehhamlık vardı. O vehhamlık sebebiyle bana eziyet verildi. Hatta o dostlarım, güya istirahatimi düşünüyorlar. Hâlbuki o vehhamlık sebebiyle hem kalbime, hem Kur'ân'ın hizmetine zarar verdiler.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ "Kurtuluş ve selamet, hidâyete uyandarır." (Tâhâ sûresi, 20/47).

⁴ Azarlama, kinama da nefsine tâbi olanlardır.

- Hem ehl-i dünya bütün menfilere vesika verdiği ve canileri hapisten çıkarıp affettikleri hâlde, bana –zulüm olarak– vermediler. Benim Rabb-i Rahîm’im, beni Kur’ân’ın hizmetinde ziyade istihdam etmek ve Sözler nâmıyla envâr-ı Kur’âniye’yi bana fazla yazdırma için, dağdağasız bir surette beni su qurbette bırakıp, bir büyük merhamete cevirdi.

- Hem ehl-i dünya, dünyalarına karşıabilecek bütün nüfuzlu ve kuvvetli rüesâları ve şeyhleri, kasabalarda ve şehirlerde bırakıp akrabalarıyla beraber herkesle görüşmeye izin verdikleri hâlde, beni zulmen tecrid etti, bir köye gönderdi. Hiç akraba ve hemşehrilerimi –bir-iki tanesi müstesna olmak üzere– yanına gelmeye izin vermedi. Benim Hâlik-ı Rahîm’im o tecridi, benim hakkımda bir azîm rahmete çevirdi. Zihnimî sâfi bırakıp, gill u giştan âzâde olarak Kur’ân-ı Hakîm’in fevzini olduğu qibi almaya vesile etti.

- Hem ehl-i dünya bidayette, iki sene zarfında iki âdi mektup yazdığını çok gördü. Hatta şimdi bile, on veya yirmi günde veya bir ayda bir-iki misafirin sîrf âhiret için yanına gelmesini hoş görmediler, bana zulmettiler. Benim Rabb-i Rahîm’im ve Hâlik-ı Hakîm’im o zulmü bana merhamete çevirdi ki, doksan sene mânevî bir ömrü kazandıracak şu şuhûr-u selâsede, beni bir halvet-i mergûbeye ve bir uzlet-i makbûleye koymaya çevirdi. اللَّهُمَّ حَنِّدْ لِي
1. **عليٰ كُلّ حَالٍ**, iste hâl ve istirahatım böyle...

İkinci Suâliniz

Neden vesika almak için müracaat etmiyorsun?

Elcevap: Şu meselede ben kaderin mahkümuyum, ehl-i dünyanın mahkumu değilim. Kadere müracaat ediyorum. Ne vakit izin verirse, rızıkımı buradan ne vakit keserse, o vakit giderim. Şu mananın hakikati şudur ki:

Başa gelen her işte iki sebep var; biri zâhirî, diğeri hakikî. Ehl-i dün-ya zâhirî bir sebep oldu, beni buraya getirdi. Kader-i ilâhî ise, sebeb-i hakikîdir; beni bu inzivaya mahkûm etti. Sebeb-i zâhirî zulmetti; sebeb-i hakikî ise adâlet etti. Zâhirîsı şöyle düşündü: "Şu adam, ziyadesiyle ilme ve dine hizmet eder, belki dünyamiza karışır." ihtimaliyle beni nefyedip üç cihetle katmerli bir zulüm etti. Kader-i ilâhî ise benim için gördü ki, hakkıyla ve ihlâsla ilme ve

¹ “Bize uygun gördüğü her hâlimizden ötürü hamdolsun Rabbimiz.” Bzk.: Tirmizi, deavât 128; Ebû Dâvûd, edeb 97, 98; İbni Mâce, edeb 55, duâ 2; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsne'd 2/117.

dine hizmet edemiyorum.. beni bu nefye mahkûm etti. Onların bu katmerli zulmünu muzaaf bir rahmete çevirdi.

Mademki nefyimde kader hâkimdir ve o kader âdildir; ona müracaat ederim. Zâhirî sebep ise, zâten bahane nev'inden bir şeyleri var. Demek onlara müracaat manasızdır. Eğer onların elinde bir hak veya kuvvetli bir esbap bulunsaydı, o vakit onlara karşı da müracaat olunurdu.

Başlarını yesin! Dünyalarını tamamen bıraktığım ve -ayaklarına do-laşsın- siyasetlerini büsbütün terk ettiğim hâlde; düşündükleri bahane-ler, evhamlar, elbette asılsız olduğundan, onlara müracaatla o evhamlara bir hakikat vermek istemiyorum. Eğer, uçları ecnebi elinde olan dünya si-yasetine karışmak için bir iştiham olsayıdı; değil sekiz sene, belki sekiz saat kal-mayacak tereşuh edecekti, kendini gösterecekti. Hâlbuki sekiz senedir birtek gazete okumak arzum olmadı ve okumadım. Dört senedir burada taht-ı ne-zarette bulunuyorum; hiçbir tereşuh görünmedi. Demek Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetinin bütün siyasetlerin fevkînde bir ulviyeti var ki, çoğu yalancılık-tan ibaret olan dünya siyasetine tenezzüle meydan vermiyor.

Adem-i müracaatımın ikinci sebebi şudur ki: *Haksızlığı hak zanne-den adamlara karşı hak dâvâ etmek, hakka bir nevi haksızlıktır. Bu nevi haksızlığı irtikâb etmek istemem.*

Üçüncü Suâliniz

Dünyanın siyasetine karşı ne için bu kadar lâkaytsın? Bu kadar safahât-ı âleme karşı tavırını hiç bozmuyorsun? Bu safahâti hoş mu görüyorsun? Veyahut korkuyor musun ki, sükût ediyorsun?

Ecevap: Kur'ân-ı Hakîm'in hizmeti, beni şiddetli bir surette siyaset âleminden men etti. Hatta düşünmesini de bana unutturdu. Yoksa büt-tün sergüzeşti hayatım şahittir ki, hak gördüğüm meslekte gitmeye karâ korku, elimi tutup men edememiş ve edemiyor.

Hem neden korkum olacak? Dünya ile, ecelimden başka bir alâkam yok.. çoluk çocuğumu düşüneceğim yok.. malımı düşüneceğim yok.. hâ-nedanımın şerefini düşüneceğim yok... Riyakâr bir şöhret-i kâzibeden ibaret olan şân ve şeref-i dünyeviyenin muhafazasına değil, kırılmasına yardım edene rahmet!.. Kaldı ecelim... O, Hâlik-ı Zülcelâl'in elindedir. Kimin haddi var ki, vakti gelmeden ona ıllışın. Zâten izzetle mevti, zillet-le hayata tercih edenlerdeniz. Eski Said gibi birisi söyle demiş:

وَنَحْنُ أَنَاشُ لَا تَوْسِطَ بَيْنَنَا لَئِنَ الصَّدْرُ دُونَ الْعَالَمَيْنِ أَوِ الْقَبْرِ¹

Belki hizmet-i Kur'ân, beni hayat-ı içtimaiye-i siyasiye-i beseriyyeyi düşünmekten men ediyor, şöyle ki:

Hayat-ı beseriye bir yolculuktur. Şu zamanda, Kur'ân'ın nuruyla gördüm ki, o yol bir bataklığa girdi. Mülevves ve ufûnetli bir çamur içinde kafile-i beşer düşे kalka gidiyor. Bir kısmı, selâmetli bir yolda gider. Bir kısmı, mümkün olduğu kadar çamurdan, bataklıktan kurtulmak için bazı vâsitaları bulmuş. Bir kism-ı ekseri o ufûnetli, pis, çamurlu bataklık içinde karanlıkta gidiyor. Yüzde yirmisi sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru misk ü amber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor.. düşerek kalkarak gider, tâ boğular. Yüzde seksemi ise, bataklığı anlar, ufûnetli, pis olduğunu hisseder.. fakat mütehayyirler, selâmetli yolu göremiyorlar.

İşte bunlara karşı iki çare var:

Birisi: Topuz ile o sarhoş yirmisini ayıltmaktadır.

İkincisi: Bir nur göstermekle mütehayyirlere selâmet yolunu irâe etmektr.

Ben bakıyorum ki; yirmiye karşı seksen adam, elinde topuz tutuyor. Hâlbuki o bîçâre ve mütehayyir olan seksene karşı hakkıyla nur gösterilmeyecek. Gösterilse de bir elinde hem sopa, hem nur olduğu için emniyetsiz oluyor. Mütehayyir adam “Acaba nurla beni celbedip, topuzla dövmek mi istiyorsun?” diye telâş eder. Hem de bazen ârizalarla topuz kırıldığı vakit, nur da hi uçar veya söner.

İşte, o bataklık ise gafletkârâne ve dalâlet-pîse olan sefihâne hayat-ı içtimaiye-i beseriyyedir. O sarhoşlar, dalâletle telezzüz eden mütemerridlerdir. O mütehayyir olanlar; dalâletten nefret edenlerdir, fakat çıkamıyorlar.. kurtulmak istiyorlar, yol bulamıyorlar.. mütehayyir insanlardır. O topuzlar ise sıyaset cereyanlarıdır. O nurlar ise hakâik-i Kur'âniye'dir. Nura karşı kavga edilmez, ona karşı adâvet edilmez. Sîrf şeytan-ı racîmden başka ondan nefret eden olmaz.

¹ “Biz kendilerine arada, ortada bir yer olmayan kişileriz. Bizim için ya âlemin üstünde yer almak, ya da kabre girmek vardır.” (Bkz.: Ebû Fîrâs el-Hamedânî, Dîvân (Şerh: Dr. Halîl Duveyhi) s.165; İbni Kays, Kîra'd-dayf 1/71).

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالْيَسِيَّاسَةِ¹
İşte, ben de nur-u Kur'ân'ı elde tutmak için 1
deyip, siyaset topuzunu atarak, iki elimle nura sarıldım. Gördüm ki:

Siyaset cereyanlarında hem muvafikta, hem muhalifte o nurların aşıkları var. Bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin çok fevkinde ve onların garazkârâne telâkkiyâtlarından müberrâ ve sâfî olan bir makamda verilen ders-i Kur'ân ve gösterilen envâr-i Kur'âniye'den hiçbir taraf ve hiçbir kısım çekinmemek ve itham etmemek gerektir. Meğer din-sizliği ve zindikayı siyaset zannedip ona tarafgirlik eden insan suretinde şeytanlar ola veya beşer kıyaftesinde hayvanlar ola...

Elhamdülillâh! Siyasetten tecerrüd sebebiyle, Kur'ân'ın elmas gibi hakikatlerini propaganda-yı siyaset ithamı altında cam parçalarının kıymetine indirmedim. Belki gittikçe o elmaslar kıymetlerini her tâufenin nazarında parlak bir tarzda ziyadeleştirmeye.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَيْنَا إِلَيْهَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللّٰهُ
لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحُقْقِ²

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي³

Said Nursî

On Dördüncü Mektup

Telif edilmemiştir.

¹ Seytandan ve siyasetten Allah'a sığınırım.

² "Hamdolsun bizi bu cennete erişiren Allah'a! Eğer Allah bizi muvaffak kılmamasayı, biz kendiliğimizden yol bulamazdık. Rabbimizin elçilerinin gerceği bildirdikleri bir kere daha kesinlikle anlaşılmıştır." diller." (A'râf süresi, 7/43)

³ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

On Beşinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Aziz kardeşim,

Senin Birinci Suâlin ki

Sahabeler nazar-ı velâyetle müfsidleri neden keşfedemediler? Tâ Hulefâ-yı Raşîdîn'in üçünün şehâdetini netice verdi. Hâlbuki küçük sahabelere, büyük velilerden daha büyük deniliyor?

Ekleme: Bunda iki makam var.

Birinci Makam

Dakik bir sîr-ı velâyetin beyanıyla suâl halledilir, şöyle ki:

Sahabelerin velâyeti, velâyet-i kübrâ denilen, veraset-i nübûvvetten gelen, berzah tarîkîna uğramayarak, doğrudan doğruya zâhirden hakikate geçip, akrebiyet-i ilâhiyenin inkişafına bakan bir velâyettir ki, o velâyet yolu, gayet kısa olduğu hâlde gayet yüksektir. Harikaları az, fakat meziyyâti çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür.

Hem evliyanın kerametleri ise, ekserisi ihtiyârî değil. Ummadığı yerden, ikram-ı ilâhî olarak bir harika ondan zuhur eder. Bu keşif ve kerametlerin ekserisi de seyr u sülük zamanında, tarîkat berzahından geçikleri vakit, âdi beşeriyyetten bir derece tecerrûd ettiklerinden, hilâf-ı âdet hâlâtâ mazhar olurlar.

Sahabeler ise, sohbet-i nübûvvetin in'ikâsiyla ve incizâbiyla ve iksiriyle tarîkattaki seyr u sülük daire-i azîmesinin tayyîna mecbur değildirler. Bir kademde ve bir sohbette zâhirden hakikate gelebilirler.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Isrâ süresi, 17/44)

♦Meselâ, nasıl ki dün geceki Leyle-i Kadr'e ulaşmak için iki yol var:

Biri: Bir sene gezip dolaşıp, tâ o geceye gelmektir. Bu kurbiyeti kazanmak için bir sene mesafeyi tayyetmek lâzım gelir. Şu ise ehl-i sülükün mesleğidir ki, ehl-i tarîkatın çoğu bununla gider.

*İkincisi: Zamanla mukayyet olan cism-i maddî gilafından sıyrılıp, tecerüdle ruhen yükselp, dün geceki Leyle-i Kadr'i öbür gün Leyle-i İd ile beraber bugünkü gibi hazır görmektir. Çünkü *ruh zamanla mukayyet değil. Hissiyât-i insaniye ruh derecesine çıktığı vakit, o hazır zaman genişlenir. Başkalarına nisbeten mâzi ve müstakbel olan vakitler, ona nisbeten hazır hükmündedir.**

İşte, bu temsile göre dün geceki Leyle-i Kadr'e geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp, mâziyi hazır derecesinde görmektir. Şu sırrı gâmızın esası akrebiyeti ilâhiyeden inkişafıdır:

♦Meselâ güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali aynamızda ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nurâniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, aynamızdaki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vâsita ile onu tanışık; ziyası harareti, heyeti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder ve yakınımızda onu tanııp münasebettar oluruz. Eğer biz, bu'diyetimiz nokta-yı nazarından ona yaklaşmak ve tanımak istesek, pek çok seyr-i fikriye ve sülük-u aklîye mecbur oluruz ki; kavânîn-i fenniye ile fikren semâvâta çıkış semâdaki güneşin tasavvur ederek, sonra mahiyyetindeki ziya ve harareti ve ziyasındaki elvan-ı seb'ayı uzun uzadiya tedkikat-ı fenniye ile anladıkten sonra, birinci adamın kendi aynasında az bir tefekkürle elde ettiği kurbiyet-i mânevîyeyi ancak elde edebiliriz.

İşte, şu temsil gibi nübüvvvet ve veraset-i nübüvvetteki velâyet, sırrı akrebiyetin inkişafına bakar. Velâyet-i sâire ise ekseri, kurbiyet esası üzerrine gider. Birçok merâtibde seyr u sülûka mecbur olur.

İkinci Makam

O hâdisâta sebibiyyet veren ve fesadı çeviren birkaç Yahudi'den ibaret değildir ki, onları keşfetmekle fesadın önü alınsın. Çünkü pek çok muhtelif milletlerin İslâmîyet'e girmeleriyle birbirine zid ve muhalif çok cereyanlar ve efkâr karşıtı. Bahusus baziların gurur-u millîleri, Hazreti Ömer'in (*radiyallâhu anhî*) dârbeLERİYLE dehşetli yaralandığından, seciyeten intikama fırsat beklerlerdi. Çünkü

onların hem eski dini ibtal edilmiş, hem medar-ı şerefı olan eski hükümeti ve sultanatı tahrif edilmiş. İntikamını, bilerek veya bilmeyerek hâkimiyet-i İslâmiye'den almaya hissen taraftar bir suret almış. Onun için, "Yahudi gibi zeki ve dessas bir kısım münaflıklar, o hâlet-i içtimaiyeden istifade ettiler." denilmiştir. *Demek o hâdisâtın öünü almak, o vakitteki hayat-ı içtimaiyeyi ve muhtelif efkârı ıslahla olurdu. Yoksa bir-iki müfsidin keşfedilmesiyle olmazdı.*

Eğerdenilse: Hazreti Ömer'in (*radîyallâhu anh*) minberüstünde, biraylık mese-
fede bulunan Sâriye nâmındaki bir kumandanına¹ يَا سَارِيَة! الْجَبَلَ الْجَبَلَ¹ deyip, Sâriye'ye iştittirip, sevkü'l-ceyş noktasından zaferine sebebi-
yet veren kerametkârâne kumandası ne derece keskin nazarlı oldu-
ğunu gösterdiği hâlde, neden yanındaki kâtili, Feyrûz'u o keskin na-
zar-ı velâyetiyle görmedi?

Elcevap: Hazreti Yakub'un (*aleyhisselâm*) verdiği cevap ile cevap veririz.² (Hâsiye) Yani, Hazreti Yakub'dan sorulmuş ki: "Ne için Mısır'dan gelen gömle-
ğinin kokusunu işittin de yakınında bulunan Ken'an Kuyusu'ndaki Yusuf'u
görmedin?"

Cevaben demiş ki: "Bizim hâlimiz şimşekler gibidir; bazen görünür,
bazen saklanır. Bazı vakit olur ki, en yüksek mevkide oturup her tarafı
görüyoruz gibi oluruz. Bazı vakitte de ayağımızın üstünü göremiyoruz."

Elhâsil: İnsan her ne kadar fâil-i muhtar ise de fakat أَنْ إِلَّا شَائُونَ³ sîrrînca, meşiet-i ilâhiye asıldır, kader hâkimdir. Meşiet-i ilâhiye,
meşiet-i insaniyeyi geri verir. ⁴إِذَا جَاءَ الْقَدْرُ عَمِيَ الْبَصَرُ hükmünü icra eder.
Kader söylese; iktidar-ı beşer konuşmaz, ihtiyâr-ı cüz'î susar.

1 "Ey Sâriye! Dağa sığın, dağa sığın." (Bkz.: et-Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülük* 2/553; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 7/130; İbni Adîyy, *el-Kâmil* 2/441-442; el-Aclûnî, *Kesfû'l-hafâ* 2/380.

2 (Hâsiye)

زِمْضَرْشِ بُوْيِ بِيرَاهِنْ شِينِدِي
چِراْذِ چَاهِ كَعَائِشْ نَدِيدِي
بَكْفُتْ: أَخْوَالِ مَا بِرِيقِ جَهَائِشْ
دَمِي بَيْنَادُ دِيْكَرَدُمْ رَهَائِشْ
گَهِي بَزْ پَشْتِ پَايِ خَوْنِ تِينِ¹
گَهِي بَزْ طَامِ أَغْلِي نِيشِتِيمْ

*¹ Sa'dî Shirâzî'nin Gülistân'ından bir şiir olup manası metinde verilmiştir. (Bkz.: Sa'dî Shirâzî, *Külliyat-ı Sa'dî* s.72).

3 "Allah dilemekde, siz dileyemezsiniz." (Dehr süresi, 76/30)

4 Bkz.: el-Beyhakî, *Şuabü'l-imân* 1/233; el-Aclûnî, *Kesfû'l-hafâ* 1/82.

İkinci Suâlinizin Meâli

Hazreti Ali (*radîyallâhu anh*) zamanında başlayan muharebelerin mahiyeti nedir? Muhariplere ve o harpte ölen ve öldürenlere ne nâm verebiliriz?

Elcevap: Cemel Vak'ası denilen Hazreti Ali ile Hazreti Talha ve Hazreti Zübeyr ve Âişe-i Sıddîka (*nâvanullâhi teâlâ aleyhim ecmaân*) arasında olan muharebe, adâlet-i mahza ile adâlet-i izafiyenin mücadelesi dir, şöyle ki:

Hazreti Ali, adâlet-i mahzayı esas edip Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihat etmiş. Muarızları ise; Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslâmiye, adâlet-i mahzaya müsait idi fakat, mûrûr-u zamanla İslâmiyet'leri zayıf muhtelif akvam, hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye'ye girdikleri için, adâlet-i mahzanın tatbikatı çok müşkûl olduğundan, “ehvenü’ş-şerri ihtiyâr” denilen adâlet-i nisbiye esası üzerine içtihat ettiler. *Münakaşa-yı içtihadiye siyasete girdiği için, muharebeyi intâc etmiştir.*

Madem sîrf lillâh için ve İslâmiyet'in menâfiî için içtihat edilmiş.. ve içtihattan muharebe tevellüd etmiş.. elbette hem kâtil, hem maktûl ikisi de ehl-i cennettir, ikisi de ehl-i sevaptır diyebiliriz. Her ne kadar Hazreti Ali'nin içtihadı musîb.. ve mukabilindekilerin hata ise de yine azaba müstehak degiller. Çünkü içtihat eden hakkı bulsa, iki sevap var. Bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihat sevabı olarak bir sevap alır.¹ Hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zât-ı muhakkik Kürtçe demiş ki:

رِ شَرِّ صَحَابَانْ مَكَهْ قَالُ وَقِيلُ لَوْرَا جَنَّتِينَهْ فَاقِلُ وَهُمْ قَيْلُ

Yani: Sahabelerin muharebesinde kîl ü kâl etme! Çünkü hem kâtil ve hem maktûl ikisi de ehl-i cennettirler.²

Adâlet-i mahza ile adâlet-i izafiyenin izahı şudur ki:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَانَمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

âyetin mana-yı işaretî ile bir masumun hakkı, bütün halk için dahi ibtal edilmez. Bir ferd dahi umumun selâmeti için feda edilmez. Cenâb-ı Hakk'ın

¹ Bkz.: Buhârî, *i'tisam* 21; Müslim, *akdiye* 15 (Geniş bilgi için bkz.: Seyyid Bey, *Usûl-ü fîkih: Medhal* s.178).

² Molla Halil Siirdî'ye ait bu beyit için bkz.: Molla Halil Siirdî, *Nehcü'l-enâm* (Mebhasü't-tefâdül) 14. beyit.

³ “Kim katil olmayan ve yeryüzünde fesat çıkarmayan bir kişiyi öldürürse sanki bütün insanları öldürmüştü gibi olur.” (Mâide süresi, 5/32).

nazarı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için ibtal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan hayatı ve hakkını feda edilmez. Hamiyet nâmına rızasıyla olsa, o başka meseledir.

Adâlet-i izafîye ise küllün selâmeti için, cüzü feda eder. Cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. Ehvenü's-şer diye bir nevi adâlet-i izafiyeyi yapmaya çalışır. Fakat adâlet-i mahza kabil-i tatbik ise adâlet-i izafiyeye gidilmez, gidilse zulümdür.

İşte İmam Ali (*radîyâllâhu anhî*), adâlet-i mahzayı “*Seyheyn zamanındaki gibi kabil-i tatbiktir*” deyip, hilâfet-i İslâmiye’yi o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise “kabil-i tatbik değil, çok müşkûlâtı var” diye adâlet-i izafîye üzerine içtihat etmişler. Tarihin gösterdiği sâir esbab ise hakikî sebep degiller, bahanelerdir.

Eğer desen: Hilâfet-i İslâmiye noktasında İmam Ali'nın fevkâlâde iktidarı, hârikulâde zekâsı ve yüksek liyakatiyle beraber seleflerine nisbeten muvaffakiyetsizliği nedendir?

Elcevap: O mübarek zât, siyaset ve sultanattan ziyade, daha çok, mühim, başka vazifelere lâyık idi. Eğer tam muvaffakiyet-i siyasiye ve tamam sultanat olsaydı, “Şah-i Velâyet” unvanı mânidârını bihakkın kazanamayacaktı. Hâlbuki zâhiî ve siyâsi hilâfetin pek çok fevkinde mânevî bir sultanat kazandı ve “üstâd-ı küll” hükmüne geçti; hatta kiyâmete kadar sultanat-ı mânevîyesi bâki kaldı.

Amma Hazreti İmam Ali'nin Vak'a-yı Siffin'de Hazreti Muaviye'nin taraftarlarıyla muharebesi ise hilâfet ve sultanatın muharebesidir. Yani, Hazreti İmam Ali, ahkâm-ı dini ve hakâik-i İslâmiye'yi ve âhireti esas tutup, sultanatın bir kısım kanunlarını ve siyasetin merhametsiz mukteziyyâtlarını onlara feda ediyordu. Hazreti Muaviye ve taraftarları ise hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye'yi, sultanat siyasetleriyle takviye etmek için azîmeti bırakıp ruhsatı iltizam ettiler, siyaset âleminde kendilerini mecbur zannedip ruhsatı tercih ettiler, hataya düştüler.

Amma Hazreti Hasan ve Hüseyin'in Emevîler'e karşı mücadeleleri ise, din ile milliyet muharebesi idi. Yani; Emevîler, Devlet-i İslâmiye'yi, Arap milliyeti üzerine istinad ettirip râbîta-yı İslâmiyet'i, râbîta-yı milliyetten geri bıraktıklarından, iki cihetle zarar verdiler:

Birisi: Milel-i sâireyi rencide ederek tevhîş ettiler.

Dügeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adâleti ve hakkı takip etmediğinden zulmeder, adâlet üzerine gitmez. Çünkü unsuriyet-perver bir hâkim, milletdaşını tercih eder, adâlet edemez.

الإِسْلَامِيَّةُ حَبَّتِ الْعَصْبَيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ لَا فُرْقَ بَيْنَ عَبْدٍ حَبْشَيٍّ وَسَيِّدٍ فُرْشَيٍّ إِذَا أَشْلَمَا

ferman-ı kat'isiyle râbîta-yı diniye yerine râbîta-yı millîye ikame edilmez; edilse adâlet edilmez, hakkaniyet gider.

İşte Hazreti Hüseyin (*radiyallâhu anhi*), râbîta-yı diniyeyi esas tutup, muhik olarak onlara karşı mücadele etmiş, tâ makam-ı şehâdeti ihraz etmiş.

Eğer denilse: Bu kadar haklı ve hakikatli olduğu hâlde, neden muvafak olmadı? Hem neden kader-i ilâhî ve rahmet-i ilâhiye onların feci bir âkibete uğramasına müsaade etmiş?

Elcevap: Hazreti Hüseyin'in yakın taraftarları değil, fakat cemaatine iltihak eden sâir milletlerde yaralanmış gurur-u millîleri cihetiyle, Arap milletine karşı bir fîkr-i intikam bulunması Hazreti Hüseyin ve taraftarlarının sâfi ve parlak mesleklerine halel verip, mağlûbiyetlerine sebep olmuş.

Amma kader nokta-yı nazarında feci âkibetin hikmeti ise Hasan ve Hüseyin ve onların hânedanları ve nesilleri, mânevî bir saltanata namzet idiler. Dünya sultanatı ile mânevî sultanatın cem'i gayet müşkûldür. Onun için onları dünyadan küstürdü, dünyanın çirkin yüzünü gösterdi. Tâ kalben dünyaya karşı alâkaları kalmasın. Onların elli muvakkat ve sûri bir sultanattan çekildi.. fakat parlak ve dâimî bir sultanat-ı mâneviye tayin edildiler.. âdi valiler yerine, evliya aktâblarına merci oldular.

Üçüncü Süâliniz

“O mübarek zâtların başına gelen o feci, gaddârâne muâmelenin hikme-
ti nedir?” diyorsunuz.

Elcevap: Sâbikan beyan ettiğimiz gibi, Hazreti Hüseyin'in muârizla-
rı olan Emevîler sultanatında, merhametsiz gadre sebebiyet verecek üç esas
vardı:

---

¹ “İslâm, câhiliye ırkçılığını kesip atmıştır. Müslüman olduklarında Kureyşli bir efendi ile Habeşli bir köle arasında fark yoktur.” (“Asabiye” ile alâkalı hadîs-i şeriflerden bazıları için bkz.: Müslim, *imâre* 53-54; Ebû Dâvûd, *edeb* 111; İbni Mâce, *fiten* 7; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/488).

Birisi: Merhametsiz siyasetin bir düsturu olan: “Hükümetin selâmeti ve âsâyişin devamı için, eşhas feda edilir.”

İkincisi: Onların sultanatı, unsuriyet ve milliyete istinad ettiği için, milliyetin gaddârâne bir düsturu olan: “Milletin selâmeti için her şey feda edilir.”

Üçüncüsü: Emevîler'in Hâşimîlere karşı an'anesindeki rekabet damarı, Yezid gibi bazılarda bulunduğu için, şefkatsız bir gadre kabiliyet göstermişti.

Dördüncü bir sebep de: Hazreti Hüseyin'in taraftarlarında bulunuyordu ki; Emevîler'in Arap milliyetini esas tutup, sâir milletlerin efradına “memâlik” tâbir ederek köle nazarıyla balmaları ve gurur-u millîlerini kırmaları yüzünden, milel-i sâire Hazreti Hüseyin'in cemaatine intikamkârâne ve müşevîş bir niyetle iltihak ettiklerinden, Emevîler'in asabiyet-i milliyelerine fazla dokunmuş, gayet gaddârâne ve merhametsizcesine meşhur faciaya sebebiyet vermişlerdir.

Mezkûr dört esbap, zâhirîdir. Kader noktasından bakıldığı vakit, *Hazreti Hüseyin ve akrabasına o facia sebebiyle hâsil olan netâic-i uhreviye ve sultanat-ı ruhaniye ve terakkîyat-ı mâneviye o kadar kıymettardır ki; o facia ile çektikleri zahmet, gayet kolay ve ucuz düşer.* Nasıl ki bir nefer, bir saat işkence altında şehid edilse; öyle bir mertebe bulur ki, on sene başkası çalışsa, ancak o mertebe bulur. Eğer, o nefer şehid olduktan sonra ona sorulabilse “Az bir şey ile pek çok şeyler kazandım.” diyecektir.

Dördüncü Suâlinizin Meâli

Âhirzamanda Hazreti İsa (*aleyhisselâm*) deccalı öldürdükten sonra, insanlar ekseriyetle din-i hakka girerler. Hâlbuki rivâyetlerde gelmiştir ki: “Yeryüzünde ‘Allah Allah’ diyenler bulundukça kıyâmet kopmaz.”¹ Böyle umumiyetle imana geldikten sonra nasıl umumiyetle kûfre giderler?

Elicevap: Hadis-i sahihte rivâyet edilen: “Hazreti İsa’nın (*aleyhisselâm*) geleceğini ve Şeriat-ı İslâmiye ile amel edeceğini, deccalı öldüreceğini”² imanı zayıf olanlar istib’ad ediyorlar. Onun hakikati izah edilse hiç istib’ad yeri kalmaz. Şöyle ki:

O hadisin ve Süfyan ve Mehdî hakkındaki hadislerin ifade ettikleri mana budur ki:

Âhirzamanda dinsizliğin iki cereyanı kuvvet bulacak:

¹ Bkz.: Müslim, *îmân* 234; Tirmîzî, *fîten* 35; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/107, 201, 268.

² Bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *îmân* 244-246; Ebû Dâvûd, *melâhim* 13; Tirmîzî, *fîten* 62.

Birisi: Nifak perdesi altında, Risalet-i Ahmediye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) inkâr edecek Süfyan nâmında müthîs bir şahîs, ehl-i nifakın başına geçecek, Şeriat-ı İslâmiye'nin tahribine çalışacaktır. Ona karşı Âl-i Beyt-i Nebevi'nin silsile-i nuraniyesine bağlanan, ehl-i velâyet ve ehl-i kemâlin başına geçecek Âl-i Beyt'ten Muhammed Mehdî isminde bir zât-ı nurâni, o Süfyan'ın şahs-ı mânevîsi olan cereyan-ı münafikâneyi öldürüp dağıtacaktır.

İkinci cereyan ise: Tabîiyûn, maddiyyûn felsefesinden tevellüd eden bir cereyan-ı nemrudâne, gittikçe âhirzamanda felsefe-i maddiye vâsitasıyla intişar ederek kuvvet bulup, ulûhiyeti inkâr edecek bir dereceye gelir. Nasıl bir padişahi tanımayan ve ordudaki zâbitan ve efrad onun askerleri olduğunu kabul etmeyen vahsi bir adam, herkese, her askere bir nevi padişahlık ve bir günâ hâkimiyet verir. Öyle de, Allah'ı inkâr eden o cereyan efradları, birer küçük Nemrud hükümdâne nefislerine birer rubûbiyet verir. Ve onların başına geçen en büyükleri, ispirtizma ve manyetizmanın hâdisâtı nev'inden müthîs harikalara mazhar olan deccal ise; daha ileri gidip, cebbârâne sûri hükümetini bir nevi rubûbiyet tasavvur edip ulûhiyetini ilân eder. Bir sineğe mağlup olan ve bir sineğin kanadını bile îcad edemeyen âciz bir insanın ulûhiyet dâvâ etmesi, ne derece ahmakçasına bir maskaralık olduğu mâlûmdur.

*İşte böyle bir sırada, o cereyan pek kuvvetli göründüğü bir zamanda, Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) şahsiyet-i mânevîyesinden ibaret olan hakîkî Îsevîlik Dini zehir edecek, yani rahmet-i ilâhiyenin semâsından nûzûl edecek..¹ hâl-i hazır Hıristiyanlık Dini o hakikate karşı tasaffî edecek, hurâfâttan ve tahrifâttan sıyrılacak.. hakâîk-i İslâmiye ile birleşecek; mânen, Hıristiyanlık bir nevi İslâmiyet'e inkılâb edecktir. Ve Kur'ân'a iktida ederek, o Îsevîlik şahs-ı mânevîsi tâbiî ve İslâmiyet, metbû makamında kalacak; din-i hak bu iltihak neticesinde azîm bir kuvvet bulacaktır.*

Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayrı iken mağlup olan Îsevîlik ve İslâmiyet, ittihad neticesinde dinsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak istidadında iken; âlem-i semâvâtta cism-i beşerîsiyle bulunan şahs-ı İsa (*aleyhisselâm*), o din-i hak cereyanının başına geçeceğini, bir Muhbir-i Sâdîk, bir Kadîr-i külli şey'in vadâine istinad ederek haber vermiştir.² Madem haber vermiş, haktır.. madem Kadîr-i külli şey vaad etmiş, elbette yapacaktır.

¹ Bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *îmân* 155, *fîten* 34.

² Hadislerde, Hz. İsa'nın (*aleyhisselâm*) âhirzamanda yeryüzüne tekrar inip, İslâm adına mücadele edeceği^{*1} bildiriliyor.

*1 Bkz.: Ebû Dâvûd, *melâhim* 14; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 15/233.

Evet, her vakit semâvâttan melâikeleri yere gönderen ve bazı vakitte insan suretine vaz'eden (Hazreti Cibril'in "Dîhye" suretine girmesi¹ gibi).. ve ruhanîleri âlem-i ervahtan gönderip beşer suretine temessül etti- ren.. hatta ölmüş evlîyaların çoklarının ervahlarını cesed-i misâliyle dün- yaya gönderen bir Hakîm-i Zülcelâl, Hazreti İsa'yı (*aleyhisselâm*), İsa dinine ait en mühim bir hüsnü hâtîmesi için, değil semâ-yı dünyada cesediyle bulunan ve hayatta olan Hazreti İsa, belki âlem-i âhiretin en uzak kösesi- ne gitseydi ve hakikaten ölseymiş, yine şöyledir bir netice-i azîme için ona ye- niden cesed giydirip dünyaya göndermek, o Hakîm'in hikmetinden uzak değil... Belki onun hikmeti öyle iktiza ettiği için vaad etmiş.. ve vaad et- tiği için elbette gönderecek.

Hazreti İsa (*aleyhisselâm*) geldiği vakit, herkes onun hakikî İsa olduğunu bilmek lâzım değildir. Onun mukarreb ve havası, nur-u iman ile onu tanır. Yoksa bedâhet derecesinde herkes onu tanımayacaktır.

Sûâl: Rivâyetlerde gelmiş ki; "Deccalın bir yalancı cenneti var, kendine tâbi olanları ona atar. Hem yalancı bir cehennemi var, tâbi olmayan- ları ona atar. Hatta o kendi merkebinin de bir kulağını cennet gibi, bir kulağını da cehennem gibi yapmış.² Azamet-i bedeniyesi bu ka- dardır, şu kadardır³..." diye tarifat var?

Elçevap: Deccalin şahs-ı sûrîsi insan gibidir. Mağrur, firavunlaşmış, Allah'ı unutmuş olduğundan; sûrî, cebbârâne olan hâkimiyetine, ulûhi- yet nâmını vermiş bir şeytan-ı ahmaktır ve bir insan-ı dessastır. Fakat şahs-ı mânevîsi olan dinsizlik cereyan-ı azîmi, pek cesîmdir. Rivâyetlerde deccala ait tavşîfât-ı müthîse ona işaret eder. Bir vakit Japonya'nın başku- mandanının resmi, bir ayağı bahr-i muhitte, diğer ayağı on günlük mesafede- ki Port Arthur kalesinde tasvir edilmiş. O küçük Japon kumandanının bu su- rette tasviriyile, ordusunun şahs-ı mânevîsi gösterilmiş.

Amma deccalin yalancı cenneti ise, medeniyetin cazibedar lehviyâtı ve fantaziyeleridir. Merkebi ise şimendifer gibi bir vâsitadır ki bir başında ateş ocağı bulunur, kendine tâbi olmayanları bazen ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı cennet gibi tefriş edilmiş, tâbi olanları oraya oturtur.

¹ Bkz.: Buhârî, *menâkîb* 25, *fezâilü'l-Kur'ân* 1; Müslim, *îmân* 271, *fezâilü's-sahâbe* 100.

² Bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 3; Müslim, *fiten* 104, 109; İbni Mâce, *fiten* 36; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/383.

³ Bkz.: İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/496; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 11/313; ed-Deylemî, *el- Müsned* 2/237; Nuaym İbni Hammâd, *el-Fîten* 2/543.

Zâten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefâhet ve dünya için yalancı bir cennet getirir. Bîçâre ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için medeniyet elinde cehennem zebâni gibi tehlike getirir, esaret ve sefâlet altına atar.

İşte, İsevîliğin din-i hakikîsi zuhur ile ve İslâmiyet’e inkılâb etmesiy-le, çendan âlemde ekseriyet-i mutlakaya nurunu neşreder. Fakat yine kı-yâmet kopmasına yakın, tekrar bir dinsizlik cereyanı baş gösterir, galebe eder ve¹ الْحُكْمُ لِلّٰهِ كَمَا شاءَ kâidesince, yeryüzünde “Allah, Allah” diyecek kalmayacak.² Yani ehemmiyetli bir cemaat, küre-i arzda mühim bir mevkî-ye sahip olacak bir surette “Allah, Allah” denilmeyecek demektir. Yoksa ekalliyette kalan veyahut mağlup düşen ehl-i hak, kıyâmete kadar bâki kalacak. Yalnız, kıyâmetin kopacağı anında, kıyâmetin dehşetlerini görmemek için, bir eser-i rahmet olarak, ehl-i imanın ruhları daha evvel kab-zedilecek, kıyâmet kâfirlerin başına kopacaktır.³

Beşinci Suâlinizin Meâli

Kiyametin hâdisâtından ervah-ı bâkiye müteessir olacaklar mı?

Elcevap: Derecâtlarına göre müteessir olacaklar. Melâikelerin tecelliyyât-ı kahriyede kendilerine göre müteessir oldukları gibi müteessir olurlar. Nasıl ki bir insan, sıcak bir yerde iken, hariçte kar ve tipi içinde titreyenleri görse, akıl ve vicdan itibarıyla müteessir olur. Öyle de zîsuur olan ervah-ı bâkiye, kâ-inatla alâkadar oldukları için, kâinatın hâdisât-ı azîmesinden derecelerine göre müteessir olmalarını.. ehl-i azab ise elemkârâne, ehl-i saadet ise hayretkârâne, istîgrâbkârâne, belki bir cihette istibşârkârâne teessürâtları bulunmasını, işârât-ı Kur’âniye gösteriyor.⁴ Zira Kur’ân-ı Hakîm, her zaman kıyâmetin acâibini tehdid suretinde zikrediyor,⁵ “Göreceksiniz!..” diyor.⁶ Hâlbuki cism-i insâni ile onu görenler, kıyâmete yetişenlerdir. Demek, kabirde cesedleri çürüyen ervahların da o tehdid-i Kur’âniye’den hisseleri var.

¹ “Hüküm, çoğunluğa göre verilir.” (es-Serahî, *el-Mebsût* 5/140; *el-Cessâs*, *Ahkâmü'l-Kur'ân* 5/208; *el-Kâsâni*, *Bedâiu's-sanâ'i* 1/303).

² Bkz.: Müslim, *îmân* 234; Tirmîzî, *fiten* 35; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/107, 201, 268.

³ Bkz.: *el-Hâkim*, *el-Müstâdrek* 3/686; *et-Taberânî*, *el-Mu'cemü'l-kebir* 3/175; *el-Heysemî*, *Mecmeu'z-zevâid* 8/9.

⁴ “Sûra üflenir; Allah’ın dilekleri dışında, göklerde ve yerde kim varsa çarpılıp cansız yere düşer.” (Zümer sûresi, 39/68).

⁵ Bkz.: Bakara sûresi, 2/85, 174; Mâide sûresi, 5/36; Hac sûresi, 22/1, 2; Zümer sûresi, 39/24; Meâric sûresi, 70/6-18; Kiyâmet sûresi, 75/7-15; Nâziât sûresi, 79/6-9; ...

⁶ Bkz.: Tekâsür sûresi, 102/6,7; Hac sûresi, 22/2.

Altıncı Suâlinizin Mâali

1 : بِعَنْ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ¹ Bu âyetin âhirete, cennete, cehenneme ve ehl-lerine şümûlü var mı, yok mu?

Ecevap: Şu mesele, pek çok ehl-i tahkik ve ehl-i keşif ve ehl-i velâyetin medar-ı bahsi olmuş. Şu meselede söz onlarındır. Hem de şu âyetin çok ge-nişliği ve çok merâtibi var.

Ehl-i tahkikin bir kısmı ekseri demişler ki; âlem-i bekâya şümûlü yok.

Diğer kısmı ise; âni olarak onlar da az zamanda, bir nevi helâkete mazhar olurlar. O kadar az zamanda oluyor ki, fenâya gidip gelmiş hisset-meyecekler.

Amma, bazı müfrît fikirli ehl-i keşfin hükmüttikleri fenâ-yı mutlak ise, ha-kikat değildir. Çünkü Zât-ı Akdes-i İlâhî, madem sermedî ve dâimîdir; el-bette sıfâti ve esmâsı dahi sermedî ve dâimîdirler. Madem sıfâti ve esmâ-sı dâimî ve sermedîdirler; elbette onların aynaları ve cilveleri ve nakaşla-ri ve mazharları olan âlem-i bekâdaki bâkiyât ve ehl-i bekâ, fenâ-yı mut-laka bizzarure gidemez.

Kur’ân-ı Hakîm’in feyzinden şimdilik iki nokta hatırlaya gelmiş, icmâlen ya-zacağız:

Birincisi: Cenâb-ı Hak öyle bir Kadîr-i Mutlak’ır ki; adem ve vücûd, kud-retine ve iradesine nisbeten iki menzil gibi, gayet kolay bir surette oraya gönderir ve getirir. İsterse bir günde, isterse bir anda oradan çevirir. Hem adem-i mutlak zâten yoktur, çünkü bir ilm-i muhit var. Hem daire-i ilm-i ilâhînin har-rici yok ki, bir şey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricidir ve vücûd-u ilmîye perde olmuş bir unvandır. Hatta bu mevcudât-ı ilmiyeye bazı ehl-i tahkik “a’yân-ı sâbite” tâbir etmişler. Öyle ise fenâya git-mek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücûd-u mânevîye ve ilmîye girmek-tir. Yani, hâlik ve fâni olanlar vücûd-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vü-cûd-u mânevî giyer, daire-i kudretten çıkışır daire-i ilme girer.

İkincisi: Çok Sözler’de izah ettiğimiz gibi her şey, mana-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte “hiç”tir.. kendi zâtında müstakil ve bizâtihî sabit bir vücûdu yok.. ve yalnız kendi başıyla kâim bir hakikati yok. Fakat Cenâb-ı

---

¹ “O’nun Vechi (Zâtı ve rızası) dışında her şey yok olup gitmeye mahkûmdur.” (Kasas sûresi, 28/88)

Hakk'a bakan vecihte ise, yani mana-yı harfiyle olsa "hiç" değil; çünkü onda cilvesi görünen esmâ-yı bâkiye var.. mâmûm değil; çünkü sermedî bir vücûdun gölgesini taşıyor.. hakikati vardır, sabittir, hem yüksektir; çünkü mazhar olduğu bâki bir ismin sabit bir nevi gölgesidir.

Hem **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ¹** insanın elini mâsivâdan kesmek için bir kılıçtır ki; o da Cenâb-ı Hakk'ın hesabına olmayan fâni dünyada, fâni şeylere karşı alâkaları kesmek için hükümü, dünyadaki fâniyâta bakar. Demek Allah hesabına olsa, mana-yı harfiyle olsa, livechillah olsa, mâsivâya girmez ki **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıcıyla başı kesilsin.

Elhâsil: Eğer Allah için olsa, Allah'ı bulsa; gayr kalmaz ki, başı kesilsin! Eğer Allah'ı bulmazsa ve hesabıyla bakmazsa, her şey gayrıdır. **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıçını istimâl etmeli, perdeyi yırtmalı, ta O'nu bulmali!..

الباقِي هُوَ الْباقِي²

Said Nursî

¹ “O'nun Vechi (Zâti ve rızası) dışında her şey yok olup gitmeye mahkûmdur.” (Kasas sûresi, 28/88)

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

In Birinci Mektup

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشُوْهُمْ فَرَادَهُمْ إِيمَانًا
وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ¹

Şu mektup ² sırına mazhar olmuş, şiddetli yazılmamış.

Çoklar tarafından sarîhen ve mânen gelen bir suâle cevaptır. Şu cevabı vermek benim için hoş değil, arzu etmiyorum. Her şeyimi, Cenâb-ı Hakk'ın tevekkülüne bağlamışım. Fakat ben kendi hâlimde ve âlemimde rahat bırakmadığım ve yüzümü dünyaya çevirdikleri için, Yeni Said değil, bilmecburiye Eski Said lisaniyla, şahsim için değil, belki dostlarımı ve Sözler'imi ehl-i dünyanın evham ve eziyetinden kurtarmak için, hakikat-i hâli hem dostlarıma, hem ehl-i dünyaya ve ehl-i hükmeye beyan etmek için “Beş Nokta”yı bayan ediyorum.

Birinci Nokta

Denilmiş: “Ne için siyasetten çekildin, hiç yanaşmıyorsun?”

Ecevap: Dokuz-on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vâsıtasiyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu.. ve gördü ki; o yol meşkûk ve müşkûlâtlı ve bana nisbeten fuzûliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık ve bilmeyerek enebi parmağına âlet olmak ihtimali var.

Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa; madem memur ve meb’us değilim, o hâlde siyasetçilik bana fuzûlî ve

¹ “Onlar öyle kimselerdir ki halk, kendilerine: ‘Düşmanlarınız olan insanlar size karşı ordu hazırladılar, aman onlardan kendinizi koruyun!’ dediklerinde, bu tehdit onların imanlarını artırmış ve ‘Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!’ demişlerdir.” (Âl-i İmrân sûresi, 3/173).

² “Ona tatlı, yumuşak bir tarzda hitab edin.” (Tâhâ sûresi, 20/44).

mâlâyâni bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki, beyhude karışayım. Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesâil tavazzuh etmiş, herkes benim gibi bilir. Beyhude çene calmak manasızdır. Eğer kuvvet ile ve hâdise çıkarmak ile muhalefet etsem, husûlü meşkûk bir maksat için binler günaha girmek ihtimali var. Birinin yüzünden çoklar belâya düşer.

Hem on ihtimalden bir-iki ihtimale binâen günahlara girmek, masumları günaha atmak, vicdanım kabul etmiyor diye Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terk etti. Buna kat'ı şahid, o vakitten beri sekiz senedir birtek gazete ne okudum ve ne dinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi biri çıksın, söylesin. Hâlbuki sekiz sene evvel, günde belki sekiz gazete Eski Said okuyordu.

Hem beş senedir bütün dikkat ile benim hâlime nezaret ediliyor. Siyaset-vâri bir teressüh gören söylesin. Hâlbuki benim gibi asabî ve ^{إِنَّمَا الْجِلَةُ فِي تَرَكِ الْحِيلَلِ}¹ düsturuyla, en büyük hileyi hilesizlikte bulan pervâsız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene, sekiz gün bir fikri gizli kalmaz. Siyasete iştihâsi ve arzusu olsayıdı tedkikâtâ, taharriyâta lüzum bırakmayarak top güllesi gibi sadâ verecekti.

İkinci Nokta

Yeni Said ne için bu kadar şiddetle siyasetten tecennüb ediyor?

Eleştirap: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışması-nı ve kazanmasını, meşkûk bir-iki sene hayat-ı dünyeviyeye lüzumsuz, fu-zûlî bir surette karmaşma ile feda etmemek için; hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatli olan hizmet-i iman ve Kur’ân için şiddetle siya-setten kaçıyor. Çünkü diyor:

Ben ihtiyar oluyorum, bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyle ise bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vâsita ve saadet-i ebediyeyenin anahtarı imandır, ona çalışmak lâzım geliyor. Fakat ilim itibarıyla insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer’ân hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak; o ise elimden gelmez.

¹ Hakiki kazanç, dolap çevirerek değil hileye tenezzül etmeyerek sağlanır.

Hem firtinalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için o ciheti bırakıp en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan imana hizmet cihetini tercih ettim. Kendi nefsime kazandığım hakâik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe ettiğim mânevî ilâçları, sâir insanların eline geçmek için o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenâb-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma keffaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimse –mümin olsun, kâfir olsun; siddik olsun, zindik olsun– karşı gelmeye hakkı yoktur. Çünkü imansızlık başka şeylere benzemiyor. Zulümde, fiskta, kebâirde birer menhûs lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elemdir.. zulmet içinde zulmettir.. azap içinde azaptır.

İşte, böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz, tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak, benim gibi alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına keffaret aramaya mecbur bir adamda ne kadar hilâf-ı akıldır, ne kadar hilâf-ı hikmettir, ne derece bir dîvaneliktir.. dîvaneler de anlayabilirler.

♦Amma “Kur’ân ve imanın hizmeti ne için beni men ediyor?” **dersen, ben de derim ki:** Hakâik-i imaniye ve Kur’âniye birer elmas hükmünde olduğu hâlde, siyaset ile âlûde olsa idim; elimdeki o elmaslar iğfal olunabilen avâm tarafından, “Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-yı siyaset değil mi?” diye düşünürler. O elmaslara, âdi şîseler nazarıyla bakabilirlər. O hâlde ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer.

İşte, ey ehl-i dünya! Neden benim ile uğraşıyorsunuz, beni kendi hâlimde bırakmıyorsunuz?

Eğer derseniz: “Şeyhler bazen işimize karışıyorlar. Sana da bazen şeyh derler.”

Ben de derim: Hey Efendiler! Ben şeyh değilim, ben hocayım. Buna delil, dört senedir buradayım; birtek adama tarîkat verseydim, şüpheye hakkınız olurdu. Belki yanımı gelen herkese demişim: İman lâzım, İslâmiyet lâzım! Tarîkat zamanı değil!

Eğer derseniz: “Sana Said-i Kürdî derler. Belki sende unsuriyet-perverlik fikri var, o işimize gelmiyor.”

Ben de derim: Hey Efendiler! Eski Said ve Yeni Said'in yazdıkları

meydanda!.. Şahid gösteriyorum ki; *ben*, *الْإِسْلَامِيَّةُ جَبَتِ الْعَصْبَيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ¹* fermanı kat’ısiyle eski zamandan beri menfi milliyet ve unsuriyet-perverlige, Avrupa’nın bir nevi firenk illeti olduğundan, bir zehr-i kâtil nazariyla bakmışım. Ve Avrupa, o firenk illetini İslâm içine atmış; ta tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun diye düşünür. O firenk illetine karşı eskiden beri tedaviye çalıştığını, talebelerim ve bana temas edenler biliyorlar. Madem böyledir, hey efendiler!. Her bir hâdiseyi bahane tutup, bana sıkıntı vermeye sebep nedir acaba? Şarkta bir nefer hata etse, garbda bir nefere askerlik münasebetiyle zahmet ve ceza vermek.. veya İstanbul’da bir esnafın cinayetiyle, Bağdat’ta bir dükkâncıyı esnaflık münasebetiyle mahkûm etmek nev’inden, her hâdise-i dünyeviyede bana sıkıntı vermek, hangi usûl iledir? Hangi vicdan hükmeder? Hangi maslahat iktiza eder?..

Üçüncü Nokta

Hâlimi, istirahatimi düşünen ve her musibete karşı sabır ile sükütumu istiğrab eden dostlarımın şöyle *bir suâllerî* var ki; “Sana gelen zahmetlere, sıkıntılarla nasıl tahammül ediyorsun? Hâlbuki eskiden çok hiddetli ve izzetti idin, ednâ bir takhire tahammül edemezdin?”

E leveap: İki küçük hâdiseyi ve hikâyeyi dinleyiniz, cevabını alınız:

Birinci Hikâye: İki sene evvel benim hakkımda bir müdür sebepsiz, giyabımıda, tezyifkârâne, hakareti sözler söylemişti. Sonra bana söylediler. Bir saat kadar Eski Said damarıyla müteessir oldum. Sonra Cenâb-ı Hakk’ın rahi metiyle söyle bir hakikat kalbe geldi, sıkıntıyi izâle edip o adamı da bana hâlâl ettiirdi. O hakikat şudur:

Nefsime dedim:

✓*Eğer onun takhiri ve beyan ettiği kusurlar, şahsına ve nefsimə ait ise; Allah ondan razı olsun ki, benim nefsimin ayıollarını söyler.*

✓*Eğer doğru söylemiş ise, beni nefsimin terbiyesine sevk eder ve gururdan beni kurtarmaya yardımcıdır.*

✓*Eğer yalan söylemiş ise, beni riyadan ve riyanın esası olan şöhret-i kâzibeden kurtarmaya yardımcıdır. Evet ben, nefsim ile musâlahâ etmemişim. Çünkü terbiye etmemiştüm. Benim boynumda veya koynumda bir*

¹ “İslâmiyet, câhiliye ırkçılığını kesip atmıştır.” Bkz.: Mûslîm, imâre 53-54; Ebû Dâvûd, edeb 111, 112; İbni Mâce, fiten 7.

akrep bulunduğunu biri söylese veya gösterse ondan darılmak değil, belki memnun olmak lâzım gelir.

✓*Eğer o adamın tahkirâti, benim imana ve Kur'ân'a hizmetkârlığım sıfatıma ait ise o bana ait değil. O adamı, beni istihdam eden Sahib-i Kur'ân'a havale ediyorum. O Aziz'dir, Hakîm'dir.*

✓*Eğer sîrf beni sövmek, tahkir etmek, çürütmek nev'inden ise; o da bana ait değil. Ben menfi ve esir ve garip ve elim bağlı olduğundan, haysiyetimi kendi elimle düzeltmeye çalışmak bana düşmez. Belki misafir olduğum ve bana nezaret eden şu köye, sonra kazaya, sonra vilâyete hükümdenlere aittir. Bir insanın elindeki esirini tahkir etmek; sahibine aittir, o müdafaa eder. Madem hakikat budur; kalbim istirahat etti وَأَفْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِصَرِيرٍ بِالْعَبَادِ¹ dedim. O vâkıayı olmamış gibi saydım, unuttum. Fakat maatteessüf sonra anlaşıldı ki, Kur'ân onu helâl etmemiş...*

İkinci Hikâye: Şu senede isittim ki, bir hâdise olmuş. O hâdisenin vukuundan sonra yalnız icmâlen vukuunu isittiğim hâlde, o vâkia ile ciddî alâkadar imişim gibi bir muamele gördüm. Zâten muhabere etmiyordum. Etsem de pek nadir olarak bir mesele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hatta dört senede kardeşime birtek mektup yazdım. Ve ihtilâttan hem ben kendimi men ediyordum, hem de ehl-i dünya beni men ediyordu. Yalnız bir-iki ahabab ile haftada bir defa görüşebiliyordum. Köye gelen misafirler ise; ayda bir-ikisi, bazı bir-iki dakika bir mesele-i âhirete dair benimle görüşüyordu. Bu gurbet hâlimde; garip, yalnız, kimsesiz, nafaka için çalışmaya benim gibilere muvafık olmayan bir köyde, her şeyden herkesten men edildim. Hatta dört sene evvel, harap olmuş bir câmiyi tamir ettirdim. Memleketimde imamlık ve vâizlik vesikam elimde olduğundan, o câmide dört senedir (Allah kabul etsin) imamlık ettiğim hâlde, şu mübarek geçen Ramazan'da mescide gidemedim. Bazen yalnız namazımı kıldım. Cemaatle kılınan namazın yirmi beş sevabından ve hayrından mahrum kaldım.

İşte, başıma gelen bu iki hâdiseye karşı, aynen iki sene evvel, o me murun bana karşı muamelesine gösterdiğim sabır ve tahammülü gösterdim. İnşaallah devam da ettireceğim. Şöylede düşünüyorum ve diyorum ki:

✓*Eğer ehl-i dünya tarafından başıma gelen şu eziyet, şu sıkıntı, şu tazyik, ayıplı ve kusurlu nefsim için ise helâl ediyorum. Benim nefsim*

¹ “Artık ben işimi Allah'a bırakıyorum. Çünkü Allah kullarını pek iyi görmektedir.” (Mü'min sûresi, 40/44).

belki bununla İslâh-ı hâl eder; hem ona keffaretü'z-zünûb olur. Dünya misafirhânesinin safâsını çok gördüm; azıcık cefasını görsem, yine şükredirim.

✓*Eğer imana ve Kur'ân'a hizmetkârlığım cihetiyle ehl-i dünya, beni tazyik ediyorsa onun müdafaaşı bana ait değil! Onu Aziz-i Cebbâr'a hâvale ediyorum!*

✓*Eğer asılsız ve riyaya sebep ve ihlâsı kıracak bir şöhret-i kâzibeyi kırmak için teveccüh-ü âmmeyi hakkında bozmak murad ise onlara rahmet... Çünkü teveccüh-ü âmmeye mazhar olmak ve halkın nazarında şöhret kazanmak, benim gibi adamlara zarardır zannederim. Benim ile temas edenler beni bilirler ki; şâhsîma karşı hürmet istemiyorum, belki nefret ediyorum. Hatta kıymettar mühim bir dostumu, fazla hürmeti için belki elli defa tekdir etmişim.*

✓*Eğer beni çürütmek ve efkâr-ı âmmeden düşürtmek, ıskat ettirmekten muradları, tercümanlık ettiğim hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'ye ait ise beyhudedir. Zira, Kur'ân yıldızlarına perde çekilmez. Gözünü kapanan yalnız kendi görmez, başkasına gece yapamaz.*

Dördüncü Nokta

Evhamlı birkaç suâlin cevabıdır.

Birincisi

***Ehl-i dünya bana der:** “Ne ile yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun? Memleketimizde tembelce oturanları ve başkasının sa'yi ile geçenleri istemiyoruz.”*

***Elçevap:** Ben iktisat ve bereketle yaşıyorum. Rezzâkîmdan başka kimse minnetini almıyorum ve almamaya da karar vermişim. Evet, günde yüz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz.*

Şu meselenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enanyeti ihsas eder fikriyle beyan etmek, bana pek nâhoştur. Fakat, madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar, ben de *derim ki*:

Küçüklüğümden beri halkın malını kabul etmemek velev zekât da-hı olsa.. hem maaşı kabul etmemek.. (Yalnız bir-iki sene Dâru'l-Hikmetî'l-

İslâmiye'de dostlarımın icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum ve o parayı da mânen millete iade ettik).. *hem maîset-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-u hayatımdır.* Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde çok dostlar, bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalışılar, kabul etmedim.

“Öyle ise, nasıl idare edersin?” denilse, derim:

Bereket ve ikram-ı ilâhî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihânete müstehak ise de.. fakat, Kur’ân hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda ikram-ı ilâhî olan berekete mazhar oluyorum. **وَأَمَّا بِنَعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدَّثْ^۱** sırrıyla, Cenâb-ı Hakk'ın bana ettiği ihsânâtı yâdedip, bir şükür-ü mânevî nev'inde birkaç nûmunesini söyleyeceğim. Bir şükür-ü mânevî olmakla beraber; korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünkü müftehirâne gizli bereketi izhar etmek, kesilmesine sebep olur. Fakat ne çare, söylemeye mecbur oldum:

İşte birisi: Şu altı aydır, otuz altı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi. Daha var, bitmemiş. Ne miktar kifâyet^{2(Hâsiye)} edecek, bilmiyorum.

İkincisi: Şu mübarek Ramazan'da, yalnız iki hâneden bana yemek geldi, ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten memnûm. Mütebâkisi, bütün Ramazan'da benim idareme bakan mübarek bir hânenin ve sâdik bir arkadaşım olan o hâne sahibi Abdullah Çavuş'un ihbarı ve şehâdetiyle; üç ekmek, bir kıyye pirinç bana kâfi gelmiştir. Hatta o pirinç, on beş gün Ramazan'dan sonra bitmiştir.

Üçüncüsü: Dağda, üç ay bana ve misafirlerime bir kıyye tereyağı, –her gün ekmekle beraber yemek şartıyla– kâfi geldi. Hatta Süleyman isminde mübarek bir misafirim vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günü idi, dedim ona: “Git ekmek getir.” İki saat, her tarafımızda kimse yok ki, oradan ekmek alınsın. “Cuma gecesi senin yanında bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum.” dedi. Ben de dedim: “**لَهُ تَوَكَّلْنَا عَلَى اللَّهِ،** kall!” Sonra hiç münasebeti olmadığı hâlde ve bir bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktıktı. İbrikte bir parça su vardi. Bir parça şeker ile çayımız vardi. Dedim: “Kardeşim, bir parça çay yap.” O ona başladı, ben de

¹ “Ve Rabbinin nimetini anlat da anlat.” (Duhâ sûresi, 93/11).

² (Hâsiye) Bir sene devam etti.

³ “Allah'a tevekkül ettik. (Allah kerîm..!)”

derin bir dereye bakar bir katran ağacı altında oturdum. Müteessifâne söyle düşündüm ki: "Küflenmiş bir parça ekmeğim var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağım ve bu sâfi-kalb adama ne diyeceğim?" diye düşünmede iken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim, gördüm ki; koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor. Dedim: "Süleyman, müjde! Cenâb-ı Hak bize rızık verdi." O ekmeği aldık; bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvanât-ı vahşiye hiçbir ilişmemiştir. Yirmi-otuz gündür hiçbir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek, ikimize iki gün kâfi geldi. Biz yerken, bitmek üzere iken, dört sene sâdik bir siddîkim olan müstakîm Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkışındı.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel, eski olarak almıştım. Beş senedir elbise, çamaşır, pabuç, çorap için dört büyük lira ile idare ettim. Bereket, iktisat ve rahmet-i ilâhiye bana kâfi geldi.

İşte, şu nûmâneler gibi çok şeyler var ve bereket-i ilâhiyenin çok cihetleri var. Bu köy halkı çoğunu bilirler. Fakat sakın bunları fahir için zikrediyorum zannetmeyiniz, belki mecbur oldum. Hem benim için iyiliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. *Bu bereketler, ya yanına gelen hâlis dostlarımı ıhsandır.. veya hizmet-i Kur'âniye'ye bir ikramdır.. veya iktisadın bereketli bir menfaatidir.. veya* "Yâ Rahîm, yâ Rahîm!" ile zikreden ve yanında bulunan dört kedinin rızıklarıdır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet, hazır mîmîrlarını dikkatle dinlesen, "Yâ Rahîm, yâ Rahîm!" çektiğini anlarsın.

Kedi bahsi geldi, tavuğu hatırlaya getirdi. Bir tavuğum var. Şu kısta, yumurta makinesi gibi pek az fâsila ile her gün rahmet hazinesinden bana bir yumurta getiriyordu. Hem bir gün iki yumurta getirdi, ben de hayrette kaldım. Dostlarımıdan sordum: "Böyle olur mu?" dedim. Dediler: "Belki bir ihsan-ı ilâhîdir." Hem şu tavuğun yazın çıkardığı küçük bir yavrusu vardı. Ramazan-ı Şerîf'in başında yumurtaya başladı, tâ kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kısta, hem Ramazan'da, bu mübarek hâli bir ikram-ı rabbânî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şüphemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı.. beni yumurtasız bırakmadı.

İkinci Vehimli Suâl

Ehl-i dünya *diyorlar ki;* "Sana nasıl emniyet edeceğim ki, sen dünyamiza karışmayacaksın? Seni serbest bırakıksak, belki dünyamıza karışırsın.

Hem nasıl bileyceğiz ki, sen kurnazlık yapmıyorsun? Kendini târik-i dünya gösterip halkın malını zâhiren almaz, gizli alır bir kurnazlık olmadığını nasıl bileyceğiz?"

Elçevap: Yirmi sene evvelki Dîvan-ı Harb-i Örfî'de ve Hürriyet'ten daha evvel zamanda çoklara mâlûm hâl ve vaziyetim ve "İki Mekteb-i Musibetin Şehâdetnâmesi" nâmında o zaman Dîvan-ı Harb'deki müdafaatım katî gösterir ki, değil kurnazlık belki ednâ bir hileye tenezzül etmez bir tarzda hayat geçirmişim.

Eğer hile olsaydı, bu beş sene zarfında sizlere temellukkârâne bir müraacaat edilecekti. Hileli adam kendini sevdirir, kendini çekmez; iğfal ve aldatmaya dâima çalışır. Hâlbuki bana karşı en mühim hücumlara ve tenkidlere mukabil tezellüle tenezzül etmedim.¹ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ deyip, ehl-i dünyaya arkamı çevirdim.

Hem de âhireti bilen ve dünyanın hakikatini keşfeden; aklı varsa pişman olmaz, yeniden dünyaya dönüp uğraşmaz. Elli seneden sonra, alâkasız, tek başıyla bir adam; hayat-ı ebediyesini dünyanın bir-iki sene gevezeliğine, şarlatanlığına feda etmez.. feda etse, kurnaz olmaz, belki ebleh bir dîvane olur. Ebleh bir dîvanenin elinden ne gelir ki, onun ile uğraşılsın.

Amma, zâhiren târik-i dünya, bâtinîn tâlib-i dünya şüphesi ise;

وَمَا أَبْرَئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَارَةٌ بِالسُّوءِ² sırrınca "Ben nefsimi tebrie etmiyorum. Nefsim her fenalığı ister. Fakat şu fâni dünyada, şu muvakkat misafirhânedede, ihtiyarlık zamanında, kısa bir ömürde, az bir lezzet için; ebedî, dâimî hayatını ve saadet-i ebediyesini berbat etmek, ehl-i aklın kârı değil. Ehl-i aklın ve zîsuurun kârı olmadığından, nefs-i emmârem ister istemez akla tâbi olmuştur.

Üçüncü Vehimli Suâl

Ehl-i dünya *diyorlar ki*; "Sen bizi sever misin? Beğeniyor musun? Eğer seversen, neden bize küsüp karışmıyorsun? Eğer beğenmiyorsan bize muarızsin; biz, muarızlarımızı ezeriz."

Elçevap: Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmeydim. Ne sizi ve ne de dünyanızı beğenmiyorum. Fakat karışmıyorum. Çünkü

¹ "Allah'a tevekkül ettim. (Allah kerîm..!)" (Hûd sûresi, 11/56)

² Yûsuf sûresi, 12/53.

ben başka maksattayım.. başka noktalar benim kalbimi doldurmuş.. başka şeyleri düşünmeye kalbimde yer bırakmamış!.. Sizin vazifeniz ele baktır, kalbe bakmak değil! Çünkü idarenizi, âsâyişinizi istiyorsunuz. El karışmadığı vakit, ne hakkınız var ki, hiç lâyık olmadığınız hâlde “Kalb de bizi sevsin.” demeye... Kalbe karışsanız; evet, ben nasıl bu kış içinde baharı temenni ediyorum ve arzu ediyorum.. fakat irade edemiyorum, getirmeye teşebbüs edemiyorum. Öyle de; hâl-i âlemin salâhını temenni ediyorum, dua ediyorum ve ehl-i dünyanın ıslahını arzu ediyorum.. fakat irade edemiyorum, çünkü elimden gelmiyor.. bilfiil teşebbüs edemiyorum, çünkü ne vazifemdir, ne de iktidarım var.

Dördüncü Şüpheli Suâl

Ehl-i dünya *diyorlar ki*; “O kadar belâlar gördük ki, kimseye emniyetimiz kalmadı. Sana nasıl emin olabiliriz ki; fırsat senin eline geçse, arzu ettiğin gibi karışmazsun?”

Elcevap: Evvelki noktalar size emniyet vermekle beraber.. memleketimde, talebe ve akrabam içinde, beni dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hâdise-işler içinde dünyanişma karışmadığım hâlde.. diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garip, zayıf, âciz, bütün kuvvetiyle âhirete müteveccih, ihtilâttan, muhabereden kesilmiş, iman ve âhiret münasebetiyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i âhireti dost bulan ve başka herkese yabani ve herkes de ona yabani nazariyla bakan bir insan; semeresiz, tehlikeli dünyanişma karışsa muzaaf bir dîvâne olmak gerektir...

Besinci Nokta

Beş küçük meseleye dairdir.

Birincisi

Ehl-i dünya bana *diyorlar ki*; “Bizim usûl-ü medeniyetimizi, tarz-ı hayatımı ve suret-i telebbüsümüzü ne için sen kendine tatbik etmiyorsun? Demek bize muarizsun!”

Ben de derim: Hey Efendiler! Ne hak ile bana usûl-ü medeniyetinizi teklif ediyorsunuz? Hâlbuki siz, beni hukûk-u medeniyetten ıskat etmiş gibi, haksız olarak, beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilâttan memnû bir tarzda ikâmet ettirdiniz.

Her menfiyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bırakınız ve sonra vesika verdiğiniz hâlde; sebepsiz, beni tecrid edip, bir-iki tane müstesna hiçbir hemşehri ile görüştürmediniz. Demek beni efradı milletten ve raiyetten saymıyorumsunuz. Nasıl kanun-u medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz?

Dünyayı bana zindan ettiniz! Zindanda olan bir adama böyle şeyler teklif edilmez! Siz bana dünya kapısını kapadınız; ben de âhiret kapısını çaldım; rahmet-i ilâhiye açtı. Âhiret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karmakarışık usûl ve âdâti ona nasıl teklif edilir? Ne vakit beni serbest bırakıp memleketime iade edip hukukumu verdiniz, o vakit usûlünüüzün tatbikini isteyebilirsiniz.

İkinci Mesele

Ehl-i dünya *diyorlar ki*; “Bize ahkâm-ı diniyeyi ve hakâik-i İslâmiye’yi tâlim edecek resmî bir dairemiz var. Sen ne salâhiyetle neşriyat-ı diniye yapıyorsun? Sen madem nefye mahkûmsun, bu işlere karışmaya hakkın yok.”

Elcevap: Hak ve hakikat inhisar altına alınmaz! İman ve Kur’ân nasıl inhisar altına alınabilir! Siz dünyanızın usûlünü, kanununu inhisar altına alabilirsiniz. Fakat hakâik-i imaniye ve esâsât-ı Kur’âniye, resmî bir şekilde ve ücret mukabilinde dünya muamelâti suretine sokulmaz; belki bir mevhibe-i ilâhiye olan o esrar, hâlis bir niyet ile ve dünyadan ve huzûzât-ı nefsâniyeden tecerrüd etmek vesilesiyle o feyizler gelebilir.

Hem de sizin o resmî daireniz dahi, memlekette iken beni vâiz kabul etti, tayin etti. Ben o vâizliği kabul ettim, fakat maaşını terk ettim. Elimde vesikam var. Vâizlik, imamlık vesikasıyla her yerde amel edebilirim. Çünkü benim nefyim haksız olmuştur. Hem menfiler madem iade edildi, eski vesikalârimin hükmü bâkidir.

Sâniyen: Yazdiğim hakâik-i imaniyeyi doğrudan doğruya nefsime hitab etmişim. Herkesi davet etmiyorum. Belki ruhları muhtaç ve kalbleri yaralı olanlar, o edviye-i Kur’âniye’yi arayıp buluyorlar. Yalnız medar-ı maîsetim için, yeni hurûf çıkmadan evvel, haşre dair bir risalemi tab’ ettirdim. Bunu da bana karşı insafsız eski vali, o risaleyi tedkik edip, tenkit edecek bir cihet bulamadığı için ilişmedi.

Üçüncü Mesele

Benim bazı dostlarım, ehl-i dünya bana şüpheli baktıkları için, ehl-i dünyaya hoş görünmek için, benden zâhiren teberri ediyorlar, belki tenkit ediyorlar. Hâlbuki kurnaz ehl-i dünya, bunların teberrisini ve bana karşı içtinabalarını, o ehl-i dünyaya sadâkate değil, belki bir nevi riyaya, vicdansızlığa hamledip, o dostlarımıza karşı fena nazarla bakıyorlar.

Ben de derim: Ey Âhiret Dostlarım! Benim Kur'ân'a hizmetkârlığımdan teberri edip kaçmayın! Çünkü inşaallah benden size zarar gelmez. Eğer faraza, musibet gelse veya bana zulmedilse, siz benden teberri ile kurtulamazsınız!.. O hâl ile, musibete ve tokata daha ziyade istihkak kesbedersiniz!.. Hem ne var ki, evhama düşüyorsunuz?

Dördüncü Mesele

Şu nefiy zamanımda görüyorum ki; hodfürûş ve siyaset bataklığına düşmüş bazı insanlar, bana tarafgirâne, rakîbâne bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadarım.

Hey Efendiler! Ben imanın cereyanındayım.. karşımda imansızlık cereyanı var.. başka cereyanlarla alâkam yok!.. O adamlardan ücret mukabiliinde iş görenler, belki kendini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hâmiyet nâminâna bana karşı tarafgirâne, rakîbâne vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet etmek, gayet fena bir hatadır. Çünkü sâbikan isbat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim; yalnız bütün vaktimi ve hayatımı, hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'ye hasr ve vakfetmişim. Madem böyledir, bana eziyet verip, rakîbâne ilisen adam düşünsün ki; o muamelesi zindika ve imansızlık nâminâna imana ilişmek hükmüne geçer.

Beşinci Mesele

Dünya madem fânidir.

Hem madem ömür kısadır.

Hem madem gayet lüzumlu vazifeler çoktur.

Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır.

Hem madem dünya sahipsiz değil.

Hem madem şu misafirhâne-i dünyanın gayet Hakîm ve Kerîm bir Müdebbir'i var.

Hem madem ne iyilik ve ne fenalık, cezasız kalmayacaktır.

Hem madem لَا يَكْلُفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا sırrıncı teklifi mâlâyutak yoktur.

Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır.

Hem madem dünyevî dostlar ve rütbeler, kabir kapısına kadardır.²

Elbette en bahtiyar odur ki; dünya için âhireti unutmasın.. âhireti ni dünyaya feda etmesin.. hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın.. mâlâyâni şeylerle ömrünü telef etmesin.. kendini misafir telâkki edip misafirhâne sahibinin emirlerine göre hareket etsin.. selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye gırsın.^{3(Hâşîye)}

¹ “Allah hiçbir kimseyi güç yetiremeyeceği bir şekilde yükümlü tutmaz.” (Bakara sûresi, 2/286).

² Bkz.: Buhârî, rikâk 42; Müslim, zûhd 5; Tirmizî, zûhd 46; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 3/110.

³ (Hâşîye) Bu mademler içindir ki; şahsına karşı olan zulümlere, sıkıntırlara aldırımiyorum ve ehemmiyet vermiyorum. “Meraka değilmiyor.” diyorum ve dünyaya karışmıyorum.

On Altıncı Mektub'un Zeyli

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Ehl-i dünya sebpsiz, benim gibi áciz, garip bir adamdan tevehhüm edip binler adam kuvvetinde tahayyül ederek, beni çok kayıtlar altına almışlar. Barla'nın bir mahallesi olan Bedre'de ve Barla'nın bir dağında, bir-iki gece kalmakligıma müsaade etmemişler. İştittim ki, *diyorlar*: "Said elli bin nefer kuvvetindedir, onun için serbest bırakmıyoruz."

Ben de derim ki; Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalışığınız hálde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz? Dívane gibi hükümediyorsunuz! Eğer korkunuz şahsimden ise; elli bin nefer değil, belki bir nefer elli defa benden ziyade işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup, bana "Çıkmayacaksın!" diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur'ân'a ait dellâlliğimden ve kuvvet-i mâneviye-i imaniyeden ise; elli bin nefer değil, yanlışınız! Meslek itibarıyla elli milyon kuvvetindeyim, haberiniz olsun! Çünkü Kur'ân-ı Hakîm'in kuvvetiyle sizin dinsizleriniz dâhil olduğu hálde, bütün Avrupa'ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envâr-ı imaniye ile onların fúnûn-u müsbete ve tabiat dedikleri muhkem kaleelerini zîr u zember etmişim. Onların en büyük dinsiz feylesoflarını, hayvandan aşağı düşürmüştüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfikiyle beni o mesleğimin bir meselesinden geri çeviremezler, inşaallah mağlup edemezler!..

Madem böyledir, ben sizin dünyanıza karışmıyorum, siz de benim âhiretime karışmayınız! Karışsanız da beyhudedir!

Takdir-i Hudâ, kuvve-i bâzu ile dönmez!

Bir şem'a ki Mevlâ yaka, üflemekle sözmez!

Benim hakkımda müstesna bir surette, pek ziyade ehl-i dünya tevehhüm edip, âdetâ korkuyorlar. Bende bulunmayan ve bulunsa dahi siyâsi bir kusur teşkil etmeyen ve ithama medar olmayan şeyhlik, büyülüklük, hâneden, aşiret

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ süresi, 17/44)

sahibi, nüfuzlu, etbâi çok, hemşehrileriyle görüşmek, dünya ahvâliyle alâkadar olmak, hatta siyasete girmek, hatta muhalif olmak gibi bende bulunmayan emirleri tahayyül ederek evhama düşmüşler. Hatta hapiste ve hariçteki, yani kendilerince kabil-i af olmayanların dahi aflarını müzakere ettikleri sırada, beni âdetâ her şeyden men ettiler. Fena ve fâni bir adamın, güzel ve bâki söyle bir sözü var:

*Zulmün topu var, güllesi var, kalesi varsa;
Hakkin da bükülmek kolu, dönmez yüzü vardır.*

Ben de derim:

*Ehl-i dünyanın hükmü var, şevketi var, kuvveti varsa;
Kur'an'ın feyiyle, hâdiminin de
Şâşırmaz ilmi, susmaz sözü vardır;
Yanılmaz kalbi, sönmez nuru vardır.*

Çok dostlarla beraber bana nezaret eden bir kumandan, mükerrerden suâl ettiler: "Neden vesika için müracaat etmiyorsun, istidâ vermiyorsun?"

Elcevap: Beş-altı sebep için müracaat etmiyorum ve edemiyorum:

Birincisi: Ben ehl-i dünyanın dünyasına karışmadım ki onların mahkûmu olayım, onlara müracaat edeyim. Ben, kader-i ilâhînin mahkûmu-yum ve ona karşı kusurum var, ona müracaat ediyorum.

İkincisi: Bu dünya çabuk tebeddül eder bir misafirhâne olduğunu yakînen iman edip bildim. Onun için hakikî vatan değil, her yer birdir. Madem vatanımda bâki kalmayacağım; beyhude ona karşı çabalamak, oraya gitmek bir şeye yaramıyor. Madem her yer misafirhânedir; eğer misafirhâne sahibinin rahmeti yâr ise herkes yârdır, her yer yarar. Eğer yâr değilse her yer kalbe bârdır ve herkes düşmandır.

Üçüncüsü: Müracaat, kanun dairesinde olur. Hâlbuki bu altı senedir bana karşı muamele, keyfi ve fevka'l-kanundur. Menfiler kanunuyla bana muamele edilmedi. Hukûk-u medeniyetten ve belki hukûk-u dünyeviyeden iskat edilmiş bir tarzda bana baktılar. Bu fevka'l-kanun muamele edenlere, kanun nâmına müracaat manasız olur.

Dördüncü: Bu sene buranın müdürü, benim nâmâma Barla'nın bir mahallesi hükümdâne olan Bedre Karyesi'nde tebdil-i hava için birkaç gün kalmaya dair müracaat etti.. müsaade etmediler. Böyle ehemmiyetsiz bir ihtiyacımı

cevab-ı red verenlere nasıl müracaat edilir? Müracaat edilse, zillet içinde faydasız bir tezellül olur.

Beşinciisi: *Haksızlığı hak iddia edenlere karşı hak dâvâ etmek ve onlara müracaat etmek; bir haksızlıktır, hakka karşı bir hürmetsizliktir. Ben bu haksızlığı ve hakka karşı hürmetsizliği irtikâb etmek istemem, vesselâm...*

Altıncı Sebep: Bana karşı ehl-i dünyanın verdikleri sıkıntı, siyaset için değil; çünkü onlar da bilirler ki, siyasete karışmıyorum, siyasetten kaçıyorum. *Belki bilerek veya bilmeyerek zindika hesabına, benim dine merbûtiyetimden beni tâzib ediyorlar. Öyle ise onlara müracaat etmek, dinden pişmanlık göstermek ve meslek-i zindikayı okşamak demektir.*

Hem ben onlara müracaat ve dehalet ettikçe âdil olan kader-i ilâhî, beni onların zâlim eliyle tâzib edecektir. Çünkü onlar diyanete merbûtiyetimden beni sıkıyorlar. Kader ise –benim diyanette ve ihlâsta noksaniyetim var– arasına ehl-i dünyaya riyakârlıklarımdan dolayı beni sıkıyor. Öyle ise, şimdilik şu sıkıntıdan kurtuluşum yok.

Eğer ehl-i dünyaya müracaat etsem, kader der: “Ey riyakâr! Bu müracaatin cezasını çek!”

Eğer müracaat etmezsem, ehl-i dünya der: “Bizi tanımiyorsun, sıkıntıda kal!”

Yedinci Sebep: Mâlûmdur ki bir memurun vazifesi, heyet-i içtimaiye ye muzır eşhasa meydan vermemeğin ve nâfilere yardım etmektir. Hâlbuki beni nezaret altına alan memur, kabir kapısına gelen misafir bir ihtiyar adama ¹الله إِلَّا يَ لَّمْ 'taki imanın latîf bir zevkini izah ettiğim vakit, –bir cürm-ü meşhûd hâlinde beni yakalamak gibi– çok zaman yanına gelmediği hâlde, o vakit güya bir kabahat işliyorum gibi yanına geldi. İnlâs ile dinleyen o bîcâreyi de mahrum bıraktı, beni de hiddete getirdi. Hâlbuki burada bazı adamlar vardı; o, onlara ehemmiyet vermiyordu. Sonra edepsizliklerde ve köydeki hayatı içtimaiyeye zehir verecek surette bulundukları vakit, onlara iltifat etmeye ve takdir etmeye başladı.

Hem mâlûmdur ki; zindanda yüz cinayeti bulunan bir adam, nezarete memur zabit olsun, nefer olsun, her zaman onlarla görüşebilir. Hâlbuki bir sendir, hem âmir, hem nezarete memur hükûmet-i milliyece iki mühim zât kaç

---

¹ “Allah’tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

defa odamın yanından geçtikleri hâlde, kat'â veaslâ, ne benim ile görüştüler ve ne de hâlimi sordular. Ben evvel zannettim ki, adâvetlerinden yanaşmuyorlar. Sonra tahakkuk etti ki, evhamlarından.. güya ben onları yutacağım gibi kaçıyorlar.

İşte şu adamlar gibi eczası ve memurları bulunan bir hükûmeti, hükûmet diyerek merci tanıyor müracaat etmek, kâr-ı akıl değil.. beyhude bir zillettir. Eski Said olsaydı, Antere gibi diyecekti:

مَاءُ الْحَيَاةِ بِذِلِّهِ كَجَهَتْمَ وَجَهَتْمَ بِالْعِزِّ فَحْرَ مَنْزِلِي¹

Eski Said yok; Yeni Said ise, ehl-i dünya ile konuşmayı manasız görüyor. Dünyaları başlarını yesin! Ne yaparlarsa yapsınlar! Mahkeme-i Kübrâ'da onlarla muhakeme olacağız der, süküt eder.

Adem-i Müracaatımın Sebeplerinden Sekizinci: “Gayr-i meşrû bir muhabbetin neticesi, merhametsiz bir adâvet olduğu” kaidesince âdil olan kader-i ilâhî, lâyık olmadıkları hâlde meylettiğim şu ehl-i dünyanın zâlim eliyle beni tâzib ediyor. Ben de “bu azaba müstehakim” deyip süküt ediyordum. Çünkü Harb-i Umûmî’de gönüllü alay kumandanı olarak iki sene çalıştım, çarpıştım. Ordu kumandanı ve Enver Paşa takdirâtı altında kıymettar talebelerimi, dostlarımı feda ettim. Yaralanıp esir düştüm. Esaretten geldikten sonra “Hutuvât-ı Sitte” gibi eserlerimle kendimi tehlikeye atıp, İngilizler'in İstanbul'a tasallutu altında, İngilizler'in başlarına vurdum. Şu, beni işkenceli ve sebpsiz esaret altına alanlara yardım ettim.

İşte, onlar da bana, o yardım cezasını böyle veriyorlar. Üç sene Rusya'da esaretimde çektiğim zahmet ve sıkıntıyı, burada bu dostlarım bana üç ayda çektirdiler. Hâlbuki Ruslar, beni Kurt gönüllü kumandanı su-retinde, Kazakları ve esirleri kesen gaddar adam nazarıyla bana baktıkları hâlde, beni dersten men etmediler. Arkadaşım olan doksan esir zabitlerin kism-ı ekserisine ders veriyordum. Bir defa Rus kumandanı geldi, dinledi.. Türkçe bilmediği için siyasi ders zannetti.. bir defa beni men etti.. sonra yine izin verdi. Hem aynı kışlada bir odayı cami yaptıktı. Ben imamlık yapıyordum. Hiç müdahale etmediler.. ihtilâttan men etmediler.. beni muhabereden kesmediler.

¹ Zillet altında yaşanan bir hayat cehennem gibidir. İzset içinde yaşanan hayatın yeri cehennem de olsa orası benim için gurur duyacağım bir menzildir. (Bzk.: *Dîvânü Antere* s.135).

Hâlbuki bu dostlarım güya vatandaşlarım ve dindaşlarım ve onların menfaat-i imaniyelerine uğraştığım adamlar, hiçbir sebep yokken, siyasetten ve dünyadan alâkamı kestiğimi bilirlerken; üç sene değil, belki beni altı sene sıkıntılı bir esaret altına aldılar, ihtilâttan men ettiler.. vesikam olduğu hâlde dersten, hatta odamda hususî dersimi de men ettiler.. muhabereye set çektiler. Hatta vesikam olduğu hâlde, kendim tâmir ettiğim ve dört sene imamlık ettiğim mescidimden beni men ettiler. Şimdi dahi cemaat sevabından beni mahrum etmek için –dâimî cemaatim ve âhiret kardeşlerim– mahsus üç adama dahi imamet etmemi kabul etmiyorlar.

Hem istemediğim hâlde, birisi bana “iyi” dese, bana nezaret eden memur kıskanarak kızıyor, nüfuzunu kırayım diye vicdansızcasına tedbirler yapıyor, âmirlerinden iltifat görmek için beni tâciz ediyor.

İşte böyle vaziyette bir adam, Cenâb-ı Hak'tan başka kime müracaat eder? Hâkim, kendi müddeâ olsa, elbette ona şekvâ edilmez. Gel sen söyle, bu hâle ne diyeceğiz? Sen ne dersen de.. ben derim ki; bu dostlarım içinde çok münafıklar var. Münafık kâfirden eşeddir.¹ Onun için, kâfir Rus'un bana çektiğimini çektiyorlar.

Hey bedbahtlar! Ben size ne yaptım ve ne yapıyorum? İmanınızın kurtulmasına ve saadet-i ebediyenize hizmet ediyorum! Demek hizmetim hâlis, lîl-lâh için olmamış ki, aksülâmel oluyor. Siz, ona mukabil her fırsattha beni incityorsunuz. Elbette, Mahkeme-i Kübrâ'da sizinle görüşeceğiz.

حَسْبِنَا اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ² ، نَعْمَ الْمَوْلَى وَنَعْمَ النَّصِيرُ³

derim.

الْتَّاقِيُّ هُوَ الْتَّاقِيُّ⁴

Said Nursî

¹ “Şu kesindir ki münafıklar cehennemin en alt katındadırlar.” (Nisâ sûresi, 4/145).

² “Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!” (Âl-i İmrân sûresi, 3/173).

³ “O ne güzel mevlâ, ne güzel yardımcıdır!” (Enfâl sûresi, 8/40).

⁴ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

On Yirmi Beşinci Mektup

Yirmi Beşinci Lem'a'nın Zeyli

Çocuk Tâziyenâmesi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ^۱ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْتَبْحِي بِحَمْدِهِ^۲

Aziz, âhiret kardeşim Hâfid Hâlid Efendi,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَسِرِّ الصَّابِرِينَ ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُّصِيبَةٌ فَالَّوَا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ^۳

Kardeşim! Çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat ^{الْحُكْمُ لِلَّهِ}^۴ kazaya rıza, kadere teslim, İslâmiyet'in bir şîarıdır. Cenâb-ı Hak sizlere sabr-ı cemîl versin. Merhumu da, size zâhîre-i âhiret ve sefaatçı yapsın. Size ve sizin gibi müttakî müminlere büyük bir müjde ve hakikî bir teselli gösterecek "Beş Nokta"yı beyan ederiz.

Birinci Nokta

Kur'ân-ı Hakîm'de ^{وَلِدَانُ مُخْلَدُونَ^۵}sırı ve meâli şudur ki:

Müminlerin kable'l-bülûğ vefat eden evlâtları; cennette ebedî, sevimli, cennete lâyik bir surette dâîmî çocuk kalacaklarını.. ve cennete giden peder ve vâlidelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürürları olacaklarını.. ve çocuk sevmek ve evlât okşamak gibi en latîf bir zevki, ebeveynine temine medar

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ süresi, 17/44)

³ "... Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına musibet geldiğinde, 'Biz Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz' derler." (Bakara süresi, 2/155-156).

⁴ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

⁵ "Ebediliğe ermiş çocuklar" (Vâkia süresi, 56/17; Dehr süresi, 76/19)

olacaklarını.. ve her bir lezzetli şeyin cennette bulunduğunu.. “Cennet tenasül yeri olmadığından, evlât muhabbeti ve okşaması olmadığını” diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümatla karışık evlât sevmesine ve okşamasına bedel sâfi, elemsız, milyonlar sene, ebedî evlât sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu şu âyet-i kerîme ﴿وَلِدَانْ مُخْلَذُونَ﴾ cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

İkinci Nokta

Bir zaman, bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O bîcâre mahpus, hem kendi elemini çekiyor, hem veledinin istirahatini temin edemediği için, onun zahmetiyle müteellim oluyordu. Sonra, merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki:

“Şu çocuk çendan senin evlâdındır. Fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.”

O adam añaclar, sizler:

“Benim medar-ı tesellim olan evlâdimi vermeyeceğim.” der.

Ona arkadaşları der ki:

“Senin teessürâtın manasızdır. Eğer sen çocuğa aciyorsan, çocuk şu mülevves, ufûnetli, sıkıntılı zindana bedel; ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatinı ariyorsan, çocuk burada kalsa, muvakkaten şüpheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaatçı hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüşürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüşürecek. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatin varsa...”

İşte şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi müminlerin evlâdi vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli:

Şu veled masumdur, onun Hâlik’i dahi Rahîm ve Kerîm’dir. Benim nâkis terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inâyet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp

Cennetü'l-Firdeus'ine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsayıdı, kim bilir ne şekilde girerdi? Onun için ben ona acımıyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı ki, kendi nefsime ait menfaati için kendime dahi acımıyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on sene-lik muvakkat elemle karışık bir evlât muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlıh olsaydı, dünya içinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî cennette on milyon sene bana evlât muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaatçı hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşkûk, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müecel bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez, me'yusâne feryat etmez.

Üçüncü Nokta

Vefat eden çocuk, bir Hâlik-ı Rahîm'in mahlûku, memlûkü, abdi ve bütün heyetiyle O'nun masnûu ve O'na ait olarak ebeveyninin bir arkası idi ki; muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve válideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat vermiş.

Şimdi, binden dokuz yüz doksan dokuz hisse sahibi olan o Hâlik-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmet olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse; sûrî bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvâyî andıracak bir tarzda me'yusâne hüzün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalâlete yakışıyor.

Dördüncü Nokta

Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsayıdı ve firak ebedî olsaydı, elîmâne teessürât ve me'yusâne teellümâtın bir manası olurdu. Fakat, madem dünya bir misafirhânedir.. vefat eden çocuk nereye gitmişse siz de, biz de oraya gideceğiz.. ve hem bu vefat ona mahsus değil, umûmî bir caddedir.. hem madem mufârakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem cennette görüşülecektir. ^١الْحُكْمُ لِلّهِ demeli.. O verdi, O aldı.. ^٢الْحَمْدُ لِلّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ sabır ile şükretmeli!

¹ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

² "Bize uygun gördüğü her hâlimizden ötürü hamdolsun Rabbimize.." Bkz.: Tirmîzî, deavât 128; Ebû Dâvûd, edeb 97, 98; İbni Mâce, edeb 55, duâ 2; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/117.

Beşinci Nokta

Rahmet-i ilâhiyenin en latîf, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat, bir iksir-i nurânıdır. Aşktan çok keskindir. Çabuk Cenâb-ı Hakk'a vusûle vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkülâtlâ aşk-ı hakîkiye inkılâb eder, Cenâb-ı Hakk'ı bulur. Öyle de, şefkat –fa- kat müşkülâtsız- daha kısa, daha sâfi bir tarzda kalbi Cenâb-ı Hakk'a rabte- der.

Gerek peder ve gerek vâlide, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise, dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakîki'yi bulur. Der ki: "Dünya madem fânidir, de- miyor alâka-yı kalbe..." Veledi nereye gitmişse oraya karşı bir alâka peydâ eder, büyük mânevî bir hâl kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalâlet, şu beş hakikatteki saadet ve müjdededen mahrum- durlar. Onların hâli ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki; bir ihtiyar hanım, gayet sevdiği sevimli birtek çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet hükmünde, gaflet veya dalâlet neticesinde mevti, adem ve firâk-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşegine bedel kabrin toprağı- ni düşünüp gaflet veya dalâlet cihetile, Erhamü'r-râhimîn'in cennet-i rahme- tini, firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusâne bir hüzün ve elem çektiğini kıyas edebilirsin.

Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mümine der ki; şu sekeratta olan çocuğun Hâlik-ı Rahîm'i, onu bu fâni dünyadan çıkarıp cennetine götürürecek.. hem sana şefaatçı, hem ebedî bir evlât yapacak. Mufârakat, muvakkattır; merak etme, ² *الْحُكْمُ لِلّهِ، إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ* ² *de, sabret.*

³ الباقي هو الباقي

Said Nursî

¹ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

² "Biz Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz." (Bakara sûresi, 2/156)

³ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

On Sekizinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Bu mektup “Üç Mesele-i Mühimme”dir.

Birinci Mesele-i Mühimme

“Fütûhat-ı Mekkiye” sahibi Muhyiddin Arabî (*kuddise sirruh*) ve “İnsan-ı Kâmil” denilen meşhur bir kitabın sahibi Seyyid Abdülkerîm (*kuddise sirruh*) gibi evliya-yı meşhûre, küre-i arzin tabakât-ı seb’asından ve Kaf Dağı arkasındaki “arz-ı Beyzâ”dan ve Fütuhat’ta “Meşmeşiye” dedikleri acâipten bahsediyorlar, “gördük” diyorlar.³ Acaba bunların dedikleri doğru mudur? Doğru ise; hâlbuki, bu yerlerin yerde yerleri yoktur. Hem coğrafya ve fen onların bu dediklerini kabul edemiyor. Eğer doğru olmazsa, bunlar nasıl veli olabilirler? Böyle hilâf-ı vâki ve hilâf-ı hak söyleyen nasıl ehl-i hakikat olabilir?

Elicevap: Onlar ehl-i hak ve hakikattirler.. hem ehl-i velâyet ve şuhûddurlar. Gördüklerini doğru görmüşler, fakat ihatasız olan hâlet-i şuhûdda ve rüya gibi rü'yetlerini tâbirde verdikleri hükümlerinde hakları olmadığı için, kısmen yanlıştır. Rüyadaki adam kendi rüyasını tâbir edemediği gibi, o kısım ehl-i keşif ve şuhûd dahi rü'yetlerini o hâlde iken kendileri tâbir edemezler. Onları tâbir edecek, “asfiya” denilen veraset-i nübûvet muhakkikleridir. Elbette o kısım ehl-i şuhûd dahi, asfiya makamına çıktıkları zaman, Kitab ve Sünnet’in ırşadiyla yanışlarını anlarlar, tashih ederler.. hem etmişler.

Su hakikati izah edecek su hikâye-i temsiliyeyi dinle, söyle ki:

Bir zaman ehl-i kalb iki çoban varmış. Kendileri ağaç kâsesine süt sağıp yanlarına bıráktılar. Kaval tâbir ettikleri düdüklerini, o süt kâsesi üzerine uzatmışlardı. Birisi “uykum geldi” deyip yatar. Uykuda bir zaman kalır. Ötekisi

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ Bkz.: Ibn Arabî, *el-Fütûhâtû'l-Mekkiye* 5/109.

yatana dikkat eder, bakar ki; sinek gibi bir şey, yatanın burnundan çıkip, süt kâsesine bakıyor ve sonra kaval içine girer, öbür ucundan çıkar gider, bir geven altındaki deliğe girip kaybolur. Bir zaman sonra yine o şey döner, yine kavaldan geçer, yatanın burnuna girer; o da uyanır.

Der ki:

“Ey arkadaş! Acıb bir rüya gördüm.”

O da der:

“Allah hayır etsin, nedir?”

Der ki:

“Sütten bir deniz gördüm. Üstünde acıb bir köprü uzanmış. O köprünün üstü kapalı, pencereli idi. Ben o köprüden geçtim. Bir meşelik gördüm ki, başları hep sıvri. Onun altında bir mağara gördüm, içine girdim, altın dolu bir hazine gördüm. Acaba tâbiri nedir?”

Uyanık arkadaşı dedi:

“Gördüğün süt denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü de, şu kavalımızdır. O başı sıvri meşelik de şu gevendir. O mağara da, şu küçük deliktir. İşte, kazmayı getir, sana hazineyi de göstereceğim.”

Kazmayı getirir. O gevenin altını kazdılar, ikisini de dünyada mesûd edecek altınları buldular.

İşte, yatan adamın gördüğü doğrudur, doğru görmüş, fakat rüyada iken ihatasız olduğu için tâbirde hakkı olmadığından, âlem-i maddî ile âlem-i mânevîyi birbirinden fark etmediğinden, hükümleri yanlış yanlıştır ki, “ben hakikî, maddî bir deniz gördüm” der. Fakat uyanık adam, âlem-i misal ile âlem-i maddîyi fark ettiği için tâbirde hakkı vardır ki, dedi: “Gördüğün doğrudur, fakat hakikî deniz değil; belki şu süt kâsemiz senin hayaline deniz gibi olmuş, kaval da köprü gibi olmuş ve hâkezâ...”

Demek oluyor ki; âlem-i maddî ile âlem-i ruhanîyi birbirinden fark etmek lâzım gelir. Birbirine mezcedilse, hükümleri yanlış görünür. Meselâ, senin dar bir odan var; fakat dört duvarını kapayacak dört büyük ayna konulmuş. Sen içine girdiğin vakit, o dar odayı bir meydan kadar geniş görürsun. Eğer desen “odamı geniş bir meydan kadar görüyorum”, doğru dersin. Eğer “odam bir meydan kadar geniş” diye hükmetsen, yanlış edersin. Çünkü âlem-i misali, âlem-i hakikîye karıştırırsın.

İşte, küre-i arzin tabakât-ı seb'asına dair bazı ehl-i keşfin, Kitab ve Sünnet'in mizanıyla tartmadan beyan ettiği tasvirât, yalnız coğrafya nokta-yı nazarındaki maddî vaziyetten ibaret değildir. Meselâ, demişler: "Bir tabaka-yı arz, cin ve ifritlerindir. Binler sene genişliği var." Hâlbuki bir-iki senede devredilen küremizde, o acîb tabakalar yerleşemez. Fakat âlem-i mana ve âlem-i misalde ve âlem-i berzah ve ervahta, küremizi bir çamın çekirdeği hükmünde farzetsek, ondan temessül ve teşekkül eden misalî şeceresi, o çekirdeğe nisbeten koca bir çam ağacı kadar olduğundan bir kısım ehl-i şuhûd, seyr-i ruhanîlerinde, arzin tabakalarından bazlarını âlem-i misalde pek çok geniş görüyorlar.. binler sene bir mesafe tuttuklarını görüyorlar. Gördükleri doğrudur; fakat âlem-i misal, sureten âlem-i maddîye benzediği için iki âlemi memzûc görüyorlar, öyle tâbir ediyorlar. Âlem-i sahveye döndükleri vakit, mizansız olduğu için, meşhûdâtlarını aynen yazdıklarından hilâf-ı hakikat tellâkki ediliyor. Nasıl küçük bir aynada büyük bir saray ile büyük bir bahçenin vücûd-u misaliyeleri onda yerlesir. Öyle de, âlem-i maddînin bir sene-lik mesafesinde, binler sene vüs'atinde vücûd-u misalî ve hakâik-i mânevîye yerlesir.

Hâtime: Şu meseleden anlaşılıyor ki; derece-i şuhûd, derece-i iman-ı bi'l-gayptan çok aşağıdır. Yani, yalnız şuhûduna istinad eden bir kısım ehl-i velâyetin ihatasız keşfiyatı, veraset-i nübûvvet ehli olan asfiya ve muhakkikînîn -şuhûda değil- Kur'ân'a ve vahye, gaybî fakat sâfî, ihatâlı, doğru hakâik-i imaniyelerine dair ahkâmlarına yetişmez.

Demek, bütün ahvâl ve keşfiyatın ve ezwâk ve müşâhedâtın mizanı, Kitab ve Sünnet'tir.. ve mihenkleri, Kitab ve Sünnet'in desâtir-i kudsîyeleri ve asfiya-yı muhakkikînîn kavânîn-i hadsiyeleridir.

İkinci Mesele-i Mühimme

Suâl: Vahdet-i vücûd meselesi, çoklar tarafından en yüksek makam tellâkki ediliyor. Hâlbuki velâyet-i kübrâda bulunan başta hulefâ-yı erbaa olmak üzere sahabeler ve hem başta hamse-i âl-i abâ olarak eimme-i ehl-i beyt ve hem başta eimme-i erbaa olarak müctehidîn ve tâbiîinden bu çeşit vahdet-i vücûd meşrebi sarîhen görülmemiş. Acaba onlardan sonra çıkanlar daha ileri mi gitmişler, daha mükemmel bir cadde-i kübrâ mı bulmuşlar?

Elcevap: Hâşâ! Şems-i Risalet'in en yakın yıldızları ve en karib vereseleri¹ bulunan o asfiyadan hiç kimsenin haddi değil, daha ileri gidebil sin. Belki cadde-i kübrâ onlarındır.

Vahdet-i vücûd ise, bir meşrep ve bir hâl ve bir nâkîs mertebedir. Fakat zevkli, neşeli olduğundan, seyr u sülükta o mertebe girdikleri vakit çoğu çıkmak istemiyorlar, orada kaliyorlar; en müntehâ mertebe zannediyorlar.

İşte şu meşrep sahibi, eger maddiyattan ve vesâitten tecerrûd etmiş ve esbap perdesini yırtmış bir ruh ise, istigrakkârâne bir şuhûda mazhar ise, vahdet-i vücûddan değil, belki vahdet-i şuhûddan neşet eden, ilmî değil, hâlî bir vahdet-i vücûd onun için bir kemâl, bir makam temin edebilir. Hatta Allah hesabına kâinatı inkâr etmek derecesine gidebilir. Yoksa esbap içinde dalmış ise, maddiyata mütevaggil ise, vahdet-i vücûd demesi, kâinat hesabına Allah'ı inkâr etmeye kadar çıkar.

Evet, cadde-i kübrâ, sahabे ve tâbiîn ve asfiyanın caddesidir. حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ² cümlesi, onların kaide-i külliyyeleridir. Ve Cenâb-ı Hakk'ın 3 mazmûnu üzere, hiçbir şey ile müşabeheti yok.. tahayyûz ve tecezzîden münezzehtir.. mevcudâtla alâkası, hâlikiyettir. Ehl-i vahdetî'l-vücûdun dedikleri gibi; mevcudât, evham ve hayâlât değil. Görünen eşya dahi, Cenâb-ı Hakk'ın âsâridir. "Heme ost" değil, "heme ezost"tur. Yani, her şey O değil, belki her şey O'ndandır. Çünkü hâdisât, ayn-ı kadîm olamaz. Şu meseleyi iki temsil ile fehme takrib edeceğiz:

Birincisi: Meselâ, bir padişah var. O padişahın hâkim-i âdil ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismin cilvesini gösteriyor. Bir ismi de halifedir; bir meşihat ve bir ilmiye dairesi, o ismin mazharıdır. Bir de kumandan-ı âzam ismi var; o isim ile devâir-i askeriye faaliyet gösterir.. ordu, o ismin mazharıdır.

Şimdi, biri çıksa dese ki; "O padişah, yalnız hâkim-i âdildir; devâir-i adliyeden başka daire yok." O vakit bilmecburiye, adliye memurları içinde, hâlikî değil itibâri bir surette, meşihat dairesindeki ulemânın evsafını ve ahvâlini onlara tatbik edip, zillî ve hayalî bir tarzda, hakikî adliye içinde tebeî ve zillî bir meşihat dairesi tasavvur edilir. Hem daire-i askeriye ait ahvâl ve

¹ Bkz.: Buhârî, *fezâ'ilü ashâb* 1; Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 207, 210-214; Tirmîzî, *fîten* 45; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/398; el-Aclûnî, *Kesfû'l-hâfâ* 1/147.

² Eşyanın hakikati sabittir. (Ömer en-Nesefî, *el-Âkâid* s.1)

³ "O'nun benzeri hiçbir şey yoktur." (Şûrâ sûresi, 42/11)

muamelâtını yine farazî bir tarzda, o memurûn-i adliye içinde itibar edip, gayr-i hakikî bir daire-i askeriye itibar edilir ve hâkezâ...

İşte şu hâlde, padişahın hakikî ismi ve hakikî hâkimiyeti, hâkim-i âdil ismidir ve adliyedeki hâkimiyettir. Halife, kumandan-ı âzam, sultan gibi isimleri hakikî degiller, itibarıdırler. Hâlbuki padişahlık mahiyeti ve sultanat hakikati, bütün isimleri hakikî olarak iktiza eder. Hakikî isimler ise, hakikî daireleri istiyor ve iktiza ediyorlar.

•İşte, sultanat-ı ulûhiyet; Rahmân, Rezzâk, Vehhâb, Hallâk, Fa’âl, Kerîm, Rahîm gibi pek çok esmâ-yı mukaddeseyi hakikî olarak iktiza ediyor.. o hakikî esmâ dahi hakikî aynaları iktiza ediyorlar.

Şimdi ehl-i vahdeti'l-vücûd, madem ^١ لَا مَرْجُونَ إِلَّا هُوَ^٢ der, hakâik-i eş-yayı hayal derecesine indirir. Cenâb-ı Hakk'ın Vâcibü'l-vücûd ve Mevcûd ve Vâhid ve Ehad isimlerinin hakikî cilveleri ve daireleri var. Belki aynaları, daireleri hakikî olmazsa; hayalî, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücûd-u hakikînin aynasında vücûd rengi olmazsa, daha ziyade sâfi ve parlak olur. Fakat Rahmân, Rezzâk, Kahhâr, Cebbâr, Hallâk gibi isimleri ise, tecelli-leri hakikî olmuyor, itibâri oluyor. Hâlbuki o esmâlar, Mevcûd ismi gibi haki-kattırır, gölge olamazlar;aslîdirler, tebeî olamazlar.

•İşte, sahabे ve asfiya-yı müctehidîn ve eimme-i ehl-i beyt, ^{حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ}^٢ derler ki, Cenâb-ı Hakk'ın bütün esmâsıyla hakikî bir surette tecelliyyâtı var. Bütün eşyanın, O'nun içadıyla bir vücûd-u ârizîsi vardır. Ve o vücûd çendan Vâcibü'l-vücûd'un vücûdüna nisbeten gayet zayıf ve kararsız bir zill, bir gölgelerdir; fakat hayal değil, vehim değildir. Cenâb-ı Hak, Hallâk ismiyle vücûd veriyor ve o vücûdu idâme ediyor.

İkinci Temsil: Meselâ, şu menzilin dört duvarında dört tane endam aynası bulunsa, her bir ayna içinde her ne kadar o menzil öteki üç ayna ile beraber irtisam ediyor. Fakat her bir ayna, kendinin heyetine ve rengine göre eşyayı kendi içinde ihtiva eyler. Kendine mahsus misalî bir menzil hükümlündedir.

♦İşte şimdi iki adam, o menzile girse; birisi, birtek aynaya bakar, der ki: "Her şey bunun içindedir." Başka aynaları ve aynaların içindeki suretle-ri istediği vakit, mesmûâtını o tek aynadaki iki derece gölge olmuş, hakikati

¹ Vücûd-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücûd denilmemeli.. onlar vücûd unvanına lâyık değildir..

² Eşyanın hakikati sabittir. (Ömer en-Nesefî, el-Âkâid s.1)

küçülmüş, tagayyür etmiş o aynanın küçük bir köşesinde tatbik eder. Hem der: “Ben öyle görüyorum, öyle ise hakikat böyledir.” Diğer adam ona der ki: “Evet sen görüporsun, gördüğün haktr. Fakat vâkide ve nefsi'l-emirde hakikatin hakiki sureti öyle değil! Senin dikkat ettiğin ayna gibi daha başka aynalar var; gördüğün kadar küçük, gölgenin gölgesi degiller.”

♦İşte, esmâ-yı ilâhiyenin her biri, ayrı ayrı birer ayna ister. Hem mescîlâ, Rahmân, Rezzâk; hakikatli, asıl oldukları için, kendilerine lâyik, rizka ve merhamete muhtaç mevcudâtı ister. Rahmân, nasıl hakikî bir dünyada rizka muhtaç hakikatlı zîruhları ister; Rahîm de, öyle hakikî bir cenneti ister. Eğer yalnız Mevcûd ve Vâcîbü'l-vücûd ve Vâhid-i Ehad isimleri hakikî tutulup öteki isimler onların içine gölge olmak haysiyetiyle alınsa, o esmâya karşı bir haksızlık hükmüne geçer.

♦İşte şu sıradandır ki; *cadde-i kübrâ, elbette velâyet-i kübrâ sahipleri olan sahabे ve asfiya ve tâbiîn ve eimme-i ehl-i beyt ve eimme-i müctehidînin caddesidir ki, doğrudan doğruya Kur'ân'ın birinci tabaka şâkirtleridir.*

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لَا تُرْغِبْنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسِّلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّعَالَمِينَ وَعَلَى أَنْهُ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

Üçüncü Mesele

Hikmet ve Akıl ile Hâlledeilmeyen Bir Mesele-i Mühimme

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ⁴ ، فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ⁵

Sûâl: Kâinattaki mütemâdiyen şu hayret-engiz faaliyetin sırrı ve hikmeti nedir? Neden şu durmayanlar durmuyorlar, dâima dönüp tazeleyip oluyorlar?

¹ “Sübhsin yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

² “Ey bizim Kerîm Rabbimiz, bize hidâyet verdikten sonra kalblerimizi saptırma ve katından bize bir rahmet bağısla. Şüphesiz bağısı bol olan Vehhab sensin Sen!” (Al-i İmrân sûresi, 3/8)

³ “Allah’ım! Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin Efendimiz'e ve O'nun bütün âl ve ashabına salât eyle!”

⁴ “O, her an yeni tecâllülerle iş başındadır.” (Rahman sûresi, 55/29).

⁵ “Dilediği her şeyi yapandır.” (Bûrûc sûresi, 85/16)

Elacevap: Şu hikmetin izahı bin sayfa ister. Öyle ise, izahını bırakıp gayet muhtasar bir icmâlini iki sayfaya sıkıştıracağınız.

İşte nasıl ki bir şahîs, bir vazife-i fitriyeyi veya hukuki vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetli bir surette çalışsa, elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir:

Birisı: Vazifeye terettüp eden maslahatlar, semereler, faydalardır ki; ona “ille-i gâiye” denilir.

İkincisi: Bir muhabbet, bir iştîyak, bir lezzet vardır ki; hararetle o vazifeyi yaptırıyor ki, ona “dâî ve muktazi” tâbir edilir. Meselâ yemek yemek, iştihadan gelen bir lezzet, bir iştîyaktır ki onu yemeğe sevk eder. Sonra da yemeğin neticesi vücudu beslemektir, hayatı idâme etmektir. Öyle de –^{وَلِلّهِ الْمُكْتَلُ}
^{الْأَعْلَى}¹ – şu kâinattaki dehset-engiz ve hayret-nümâ hadsiz faaliyet, iki kısım esmâ-yı ilâhiyeye istinad ederek iki hikmet-i väâia içindir ki, her bir hikmeti de nihâyetsizdir:

Birincisi: Cenâb-ı Hakk’ın esmâ-yı hüsnâsının hadd ü hesaba gelmez envâ-ı tecelliyyâti var. Mahlûkatın tenevvüleri, o tecelliyyâtın tenevvüünden geliyor. O esmâ ise, dâîmî bir surette tezahür isterler. Yani, nakışlarını göstermek isterler. Yani, nakışlarının aynalarında cilve-i cemâllerini görmek ve göstermek isterler. Yani, kâinat kitabını ve mevcudât mektubatını ânen feânen tazelendirmek isterler. Yani, yeniden yeniye mânidâr yazmak ve her bir mektubu, Zât-ı Mukaddes ve Müsemmâ-yı Akdes ile beraber, bütün zîsuurların nazar-ı mütalâasına göstermek ve okuturmak iktiza ederler.

İkinci sebep ve hikmet: Nasıl ki mahlûkattaki faaliyet bir iştîha, bir iştîyak, bir lezzetten geliyor. Ve hatta her bir faaliyyette katıyen lezzet vardır; belki her bir faaliyet, bir nevi lezzettir.

•Öyle de Vâcibü'l-vücûd'a lâyık bir tarzda ve istiğnâ-yı zâtisine ve gînâ-yı mutlakına muvafık bir surette ve kemâl-i mutlakına müناسip bir şekilde hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve hadsiz bir muhabbet-i mukaddese var.

•Ve o şefkat-i mukaddese ve o muhabbet-i mukaddeseden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes var.

•Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürûr-u mukaddes var.

---

¹ “En yüce sıfatlar Allah’ındır.” (Nahl sûresi, 16/60)

• Ve o sürûr-u mukaddesten gelen –tâbir câiz ise– hadsiz bir *lezzet-i mu-kaddese* var.

• Hem o lezzet-i mukaddeseden gelen hadsiz terahhumdan, mahlükatın faaliyet-i kudret içinde ve istidatları kuvveden fiile çıkışından ve tekemmül etmesinden neşet eden memnuniyetlerinden ve kemâllerinden gelen ve Zât-ı Rahmân-ı Rahîm'e ait –tâbir câiz ise– hadsiz *memnuniyet-i mukaddese* ve hadsiz *iftihar-i mukaddes* vardır ki, hadsiz bir surette, hadsiz bir faaliyeti ik-tiza ediyor.

İşte şu hikmet-i dakîkayı, felsefe ve fen ve hikmet bilmemiği içindir ki; şuursuz tabiatı ve kör tesadüfü ve câmid esbabı, şu gayet derecede alîmâne, hakîmâne, basîrâne faaliyete karıştırmışlar, dalâlet zulümâtına düşüp nur-u hakikati bulamamışlar.

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ¹

رَبَّنَا لَا تُرْغِبْنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ²

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى كَائِنِفِ طِلْسِمْ كَائِنَاتِكَ بَعْدَ دَرَّاتِ الْمَوْجُودَاتِ
وَعَلَى إِلَهٍ وَصَاحِبِهِ مَا دَامَ الْأَرْضُ وَالسَّمَوَاتُ³

الباقي هو الباقي⁴

Said Nursî

¹ “Sen ‘Allah’ de; sonra bırak onları daldıkları bataklıkta oynayadursunlar.” (En’âm sûresi, 6/91)

² “Ey bizim Kerîm Rabbimiz, bize hidâyet verdikten sonra kalblerimizi saptırma ve katından bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz bağışi bol olan Vehhab sensin Sen!” (Al-i İmrân sûresi, 3/8)

³ Allah'ım kâinatın tilsimini açan Hz. Muhammed'e, O'nun âl ve ashabına yer ve gökler devam ettikçe mevcudâtın zerreleri adedince salât ve selâm eyle!

⁴ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

On Dokuzuncu Mektup

Bu risale, üç yüzden fazla mucizâti beyan eder. Risalet-i Ahmediye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) mucizesini beyan ettiği gibi, kendisi *de o mucizenin bir kerametidir*. Üç-dört nev ile harika olmuştur:

Birincisi: Nakil ve rivayet olmakla beraber, yüz sayfadan fazla olduğu hâlde, kitaplara müracaat edilmeden, ezber olarak, dağ, bağ köselerinde, üç-dört gün zarfında, her günde iki-üç saat çalışmak şartıyla, mecmuu on iki saatte telif edilmesi, harika bir vâkıadır.

İkincisi: Bu risale, uzunluğuya beraber, ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tembel ehl-i kalemi öyle bir şevk ve gayrete getirdi ki; bu sıkıntılı ve usançlı bir zamanda, bu civarda, bir sene zarfında yetmiş adede yakın nûshalar yazıldığı, o mucize-i risaletin bir kerameti olduğunu, muttali olanlara kanaat verdi.

Üçüncüsü: Acemi ve tevâfuktan haberi yok ve bize de daha tevâfuk tezahür etmeden evvel onun ve başka sekiz müstensihin birbirini görmeden yazdıkları nûshalarda, lafz-ı Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) kelimesi, bütün risalede ve lafz-ı Kur'ân, beşinci parçasında öyle bir tarzda tevâfuk etmeleri göründü ki, zerre miktar insafî olan tesadüfe vermez. Kim görmüşse kat'î hükmediyor ki; bu bir sırr-ı gaybîdir, Mucize-i Ahmediye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir kerametidir.

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler. Hem şu risaledeki ehâdis; hemen umumen eimme-i hadisçe makbul ve sahîh olmakla beraber, en kat'î hâdisât-ı risaleti beyan ediyorlar. O risalenin mezâyâsını söylemek lâzım gelse, o risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden; müştâk olanları, onu bir kere okumasına havale ediyoruz.

Said Nursî

İhtar: Şu risalede çok ehâdis-i şerife nakletmişim. Yanında kütüb-ü hadisiye bulunmuyor. Yazdığım hadislerin lafzında yanlışım varsa, ya tashih edilsin, veyahut “*hadis-i bi'l-mânâdır*” denilsin. Çünkü kavl-i râcîh odur ki, “*Nakl-i hadis-i bi'l-mânâ caizdir.*” Yani, *hadisin yalnız manasını alıp, lafzını kendi zikreder.* Madem öyledir; lafzında yanlışım varsa, *hadis-i bi'l-mânâdır nazarıyla bakılsın.*

Mu'cizat-i Ahmediye

(aleyhissalâtü vesselâm)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْتَبْحِي بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَهِّرَهُ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا مُّحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ³... الْخَ

Risalet-i Ahmediye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) dair On Dokuzuncu Söz'le Otuz Birinci Söz, Nübütvet-i Muhammediye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) delâl-i kat'iye ile isbat ettiklerinden, isbat cihetini onlara havale edip, yalnız onlara bir te-timme olarak, On Dokuz Nükteli İşaretler ile o büyük hakikatin bazı lem'alarını göstereceğiz.

Birinci Nükteli İşaret

Şu kâinatın sahib ve mutasarrîfi, elbette bilerek yapıyor ve hikmetle tasarruf ediyor.. ve her tarafı görerek tedvir ediyor.. ve her şeyi bilerek, göre-rek terbiye ediyor.. ve her şeyde görünen hikmetleri, gayeleri, faydaları irade ederek tedvir ediyor.

Madem yapan bilir, elbette bilen konuşur.. madem konuşacak, elbette zî-şuur ve zîfîkir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak.. madem zîfîkirle konuşacak, elbette zîşuurun içinde en cemiyetli ve şuuru külli olan insan neviyle konuşacaktır.. madem insan neviyle konuşacak, elbette insanlar içinde kabil-i hitab ve mükemmel insan olanlarla konuşacak.. madem en mükemmel ve istitâdi en yüksek ve ahlâkî ulvî ve nev-i besere muktedâ olacak olanlarla konuşacaktır...

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (İsrâ süresi, 17/44)

³ "Bütün dinlere üstün kılmak için Resülünü hidayet ve hak dinle gönderen O'dur. Buna şahit olarak Allah yeter. Muhammed Allah'ın resûlüdür ..." (Fetih süresi, 48/28-29).

Elbette, dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidatta.. ve en âlî ahlâkta.. ve nev-i beşerin humsu ona iktidâ etmiş.. ve nîsf-i arz onun hükm-ü mânevîsi altına girmiş.. ve istikbal onun getirdiği nurun ziyâşıyla bin üç yüz sene ışıklanmış.. ve beşerin nurâni kısmı ve ehl-i imanı mütemâdiyen günde beş defa onunla tecdid-i biat edip ona dua-yı rahmet ve saadet edip ona medih ve muhabbet etmiş olan Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) ile konuşacak ve konuşmuş.. ve Resûl yapacak ve yapmış.. ve sâir nev-i beşere rehber yapacak ve yapmıştır.

İkinci Nükteli İşaret

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) iddia-yı nübûvvet etmiş.. Kur'ân-ı Azîmûssân gibi bir fermanı göstermiş.. ve ehl-i tahkîkin yanında bine kadar mucizât-ı bâhireyi göstermiştir.¹ O mucizât, heyet-i mecmuasıyla dâvâ-yı nübûvvetin vukuu kadar vücduları kat'îdir. Kur'ân-ı Hakîm'in çok yerlerinde en muannid kâfirlerden naklettiği sihir isnad etmeleri gösteriyor ki, o muannid kâfirler dahi mucizâtın vücdularını ve vukularını inkâr edemiyorlar. Yalnız, kendilerini aldatmak veya etbâalarını kandırmak için –hâşâ– sihir demişler.²

Evet, Mucizât-ı Ahmedîye'nin (aleyhissalâtü vesselâm) yüz tevâtûr kuvvetinde bir kat'iyeti vardır. Mucize ise, Hâlik-ı kâinat tarafından onun dâvâsına bir tasdiktir..³ **حَدَّقَتْ** hükmüne geçer. Nasıl ki, sen bir padişahın meclisinde ve daire-i nazârunda desen ki, “padişah beni filân işe memur etmiş”.. senden o dâvâya bir delil istenilse, padişah “evet” dese, nasıl seni tasdik eder. Öyle de, âdetini ve vaziyetini senin iltimasınla değiştirirse, “evet” sözünden daha kat'î, daha sağlam, senin dâvâni tasdik eder.

Öyle de, Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) dâvâ etmiş ki: “*Ben, şu kâinat Hâlik'ının meb'usuyum. Delilim de şudur ki; müstemir âdetimi, benim dua ve iltimasımla değiştirecek: İşte parmaklarımı bakınız, beş musluklu bir çesme gibi akittırıyor. Kamere bakınız, bir parmağımın işaretiyile iki parça ediyor. Şu ağaçca bakınız; beni tasdik için yanına geliyor, şehâdet ediyor. Şu bir parça taama bakınız; iki-üç adama ancak kâfi geldiği hâlde, işte iki yüz, üç yüz adamı tok ediyor.*” Ve hâkezâ, yüzer mucizâtı böyle göstermiştir...

¹ Bkz.: el-Beyhakî, *Delâili'ü'n-nübûve* 1/10; ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf* 1/382; en-Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 1/2.

² Bkz.: Kasas sûresi, 28/48; Sebe sûresi, 34/43; Sâffât sûresi, 37/15; Kamer sûresi, 54/2.

³ Doğru söylediğin.

Şimdi, şu Zât'ın delâil-i sıdkı ve berâhin-i nübüvveti, yalnız mucizâtına münhasır değildir. Belki ehl-i dikkat için, hemen umum harekâti ve efâli, ahvâl ve akvâli, ahlâk ve etvâri, sîret ve sureti, sıdkını ve ciddiyetini isbat eder. Hatta, meşhur ulemâ-yi benîsrailiyeden Abdullah İbni Selâm gibi pek çok zâtlar, yalnız o Zât-ı Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) sımasını görmezle, "Şu sîmada yalan yok, şu yüzde hile olamaz!.." diyerek imana gelmişler.¹

Çendan muhakkikîn-i ulemâ, delâil-i nübüvveti ve mucizâti bin kadar² demişler; fakat binler, belki yüz binler delâil-i nübüvvet vardır. Ve yüz binler yol ile yüz binler muhtelif fikirli adamlar, o Zât'ın nübüvvetini tasdik etmişler. Yalnız Kur'ân-ı Hakîm'de kırk vech-i i'câzdan başka, Nübüvvet-i Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) bin burhanını gösteriyor.

*Hem madem nev-i beserde nübüvvet vardır.. ve yüz binler zât, nübüvvet dâvâ edip mucize gösterenler gelip geçmiştir.³ Elbette, umumun fevkinde bir kat'iyetle, Nübüvvet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) sabittir. Çünkü İsa (*aleyhisselâm*) ve Mûsâ (*aleyhisselâm*) gibi umum resüllere "nebi" dedirten ve risaletlerine medar olan delâil ve evsaf ve vaziyetler ve ümmetlerine karşı muameleler, Resûl-i Ekrem'de (*aleyhissalâtü vesselâm*) daha ekmel, daha câmî bir surette mevcuttur.*

*Madem hükmü nübüvvetin illeti ve sebebi, Zât-ı Ahmedî'de (*aleyhissalâtü vesselâm*) daha mükemmel mevcuttur. Elbette, hükmü nübüvvet, umum enbiyâdan daha vâzih bir kat'iyetle O'na sabittir.*

Üçüncü Nükteli İşaret

*Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mucizâti çok mütenevvîdir. Risaleti umumî olduğu için, hemen ekser envâ-i kâinattan birer mucizeye mazhardır. Güya, nasıl ki bir padişah-ı zîşanın bir yâver-i ekremi, mütenevvî hediyelerle muhtelif akvâmin mecmâi olan bir şehrle geldiği vakit, her tâife onun istikbaline bir mümessil gönderir.. kendi tâifesi lisaniyla ona hoşâmedî eder.. onu alkışlar.*

¹ Meselâ Abdullah İbni Selâm, "Anladım ki O'nun sımasında yalan olamaz" diyerek imana gelmiştir. Bkz.: Tirmîzî, *kıymâmet* 42; İbni Mâce, *ikâme* 174; Dârimî, *salât* 156.

² Bkz.: el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 1/10; ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf* 1/382; en-Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 1/2.

³ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/265; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 2/77; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 8/217.

Öyle de Sultan-ı Ezel ve Ebed'in en büyük yâveri olan Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), âleme teşrif edip ve küre-i arzin ahalisi olan nevî-i beshere meb'us olarak geldiği¹ ve umum kâinatın Hâlik'ı tarafından umum kâinatın hakâikine karşı alâkadar olan envâr-ı hakikat ve hedâyâ-yi mâ-neviyeyi getirdiği zaman; taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut, tâ aydan, güneşten yıldızlara kadar her tâife kendi lisân-ı mahsusuya ve ellerinde birer mucizesini taşımışıyla, onun nübûvvetini alkışlamış ve hoşâmedî demiş.

Şimdi, o mucizâtın umumunu bahsetmek için ciltlerle yazı yazmak lâzım gelir. Muhakkîkîn-i asfiya, delâil-i nübûvvetin tâfsilâtına dair çok ciltler yazmışlar. Biz, yalnız icmâlı işaretler nevîinden, o mucizâtın kat'î ve mânevî mütevâtır olan külli envâîna² işaret ederiz. İşte, Nübûvvet-i Ahmedîye'nin (aleyhissalâtü vesselâm) delâili, evvelâ iki kısımdır:

Birisı: “İrhâsât” denilen, nübûvvetten evvel ve velâdeti vaktinde zuhur eden harikulâde hallerdir.

İkinci kısım: Sâir delâil-i nübûvvetdir. İkinci kısım da iki kısımdır:

Biri: O'ndan sonra, fakat nübûvvetini tasdiken zuhura gelen harikalardır.

İkincisi: Asr-ı saadetinde mazhar olduğu harikalardır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır:

•**Biri:** Zâtında, sîretinde, suretinde, ahlâkında, kemâlinde zâhir olan delâil-i nübûvvetdir.

•**İkincisi:** Âfâkî, haricî şeýlerde mazhar olduğu mucizâttır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır:

•**Biri, mânevî ve Kur'ânî'dir.**

•**Diğeri, maddî ve ekvânîdir.** Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır:

Biri: Dâvâ-yı nübûvvet vaktinde, ehl-i küfrün inadını kırmak veya hut ehl-i imanın kuvvet-i imanını ziyâdeleştirmek için zuhura gelen harikulâde mucizâttır. Şakk-ı kamer ve parmağından suyun akması.. ve az taamla

¹ Peygamber Efendimiz'in (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) bütün insanlığa gönderildiğine dair bkz.: Sebe süresi, 34/28.

² Bkz.: el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; el-Âmidî, *Çâyetü'l-merâm* 1/356-357; el-Îcî, *Kitâbü'l-Mevâkif* 3/405; et-Teftâzânî, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

çokları doyurması.. ve hayvan ve ağaç ve taşın konuşması gibi yirmi nev ve her bir nevi mânevî tevâtûr derecesinde ve her bir nev'in de çok mükerrer ef-radi vardır.

İkinci Kısım: İstikbalde ihbar ettiği hâdiselerdir ki, Cenâb-ı Hakk'ın tâlimiyle O da haber vermiş, haber verdiği gibi doğru çıkmıştır.

İşte, biz de şu âhirki kısımdan başlayıp icmâlî bir führiste göstereceğiz.

1(Hâsiye)

Dördüncü Nükteli İşaret

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*), Allâmü'l-guyûb'un tâlimiyle haber verdiği *umûr-u gaybiye*, had ve hesaba gelmez. İcâz-ı Kur'ân'a dair olan Yirmi Beşinci Söz'de envâîna işaret ve bir derece izah ve isbat ettiğimizden, geçmiş zamana dair ve enbiyâ-yı sâbıkaya dair ve hakâik-i ilâhiyeye ve hakâik-i kevniyeye ve hakâik-i uhreviyeye dair ihbarat-ı gaybiyelerini Yirmi Beşinci Söz'e havale edip, şimdilik bahsetmeyeceğiz. Yalnız, kendinden sonra Sahabe ve Âl-i Beyt'in başına gelen ve ümmetin ileride mazhar olacağı hâdisâta dair pek çok ihbarat-ı sâdika-yı gaybiyesi kısmından cüz'î, birkaç misalline işaret edeceğiz. Ve şu hakikat tamamıyla anlaşılmak için, "Altı Esas" mu-kaddime olarak beyan edeceğiz.

Birinci Esas

*Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*), çendan her hâli ve her tavrı, sid-kına ve nübûvvetine şahit olabilir. Fakat her hâli, her tavrı harikulâde olmak lâzım değildir. Çünkü Cenâb-ı Hak, O'nun beşer suretinde göndermiş, tâ insanın ahuâl-i içtimaiyelerinde ve dünyevî, uhrevî saadetlerini kazandıracak a'mâl ve harekâtlarında, rehber olsun ve imam olsun ve her biri birer mucizât-ı kudret-i ilâhiye olan âdiyat içindeki harikulâde olan sanat-ı rabbâniyeyi ve tasarruf-u kudret-i ilâhiyeyi göstersin. Eğer ef'âlinde beşeriyyetten çıkışip harikulâde olsaydı, bizzat imam olamazdı; ef'âliyle, ahuâliyle, etvâriyla ders veremezdi.*

Fakat, yalnız nübûvvetini muannidlere karşı isbat etmek için harikulâde işlere mazhar olur ve inde'l-hâce, arasında mucizâtı gösterirdi. Fakat, sırr-ı teklif

1 (Hâsiye) Maatteessüf niyet ettiğim gibi yazmadım. İhtiyârsız olarak nasıl kalbe geldi, öyle yazıldı. Şu taksimattaki tertibi tamamıyla mürâaat edemedim.

olan imtihan ve tecrübe muktezasıyla, elbette bedâhet derecesinde ve ister istemez tasdike mecbur kalacak derecede mucize olmazdı. Çünkü sırrı imtihan ve hikmet-i teklif iktiza eder ki, akla kapı açılsın ve aklın ihtiyâri elinden alınmasın. Eğer gayet bedîhî bir surette olsa, o vakit aklın ihtiyâri kalmaz, Ebûcehil de Ebûbekir (*radîyâllâhu anhî*) gibi tasdik eder, imtihan ve teklifin faydası kalmaz, kömürle elmas bir seviyede kalındı.

Cây-ı hayrettir ki, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mübalâgasız binler vecihte binler çeşit insan, her biri birtek mucizesiyle.. veya bir delil-i nübûvetle.. veya bir kelâmiyla.. veya yüzünü görmesiyle ve hâkezâ... birer alâmetiyle iman getirdikleri hâlde, bütün bu binler ayrı ayrı insanları ve müdakkik ve mütefekkirleri imana getiren bütün o binler delâil-i nübûveti, nakl-i sahîh ile ve âsâr-ı kat'îye ile şimdiki bedbaht bir kısım insanlara kâfi gelmiyor gibi dalâlete sapıyorlar.

İkinci Esas

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), hem beşeridir, beşeriyet itibarıyla beşer gibi muamele eder; hem Resûldür, risalet itibarıyla Cenâb-ı Hakk'ın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinad eder. Vahiy iki kısımdır:

Biri **vahy-i sarihîdir** ki; *Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm)* onda sîrf bir tercümandır, mübellîğdir, müdafâlesi yoktur.. Kur'ân ve bazı ehâdis-i kudsiye gibi.

İkinci kısım, **vahy-i zümniîdir**. Şu kısımın mücîmel ve hülâsası, vahye ve ilhamı istinad eder. Fakat tafsîlâtı ve tasvirâti *Resûl-i Ekrem'e (aleyhissalâtü vesselâm)* aittir. O vahiyden gelen mücîmel hâdiseyi tafsîl ve tasvirde Zât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*); bazen yine ilhamı, ya vahye istinad edip beyan eder, veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadıyla yaptığı tafsîlât ve tasvirâti, ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsîye ile beyan eder, veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

İşte, her hadiste bütün tafsîlâtına, vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvî âsârı aranılmaz. Madem bazı hâdiseler mücîmel olarak, mutlak bir surette ona vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve teârîf-ü umumî cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşâbihâta ve müşkûlâtâya bazen tefsir lâzım geliyor, hatta tâbir lâzım

geliyor. Çünkü bazı hakikatler var ki, temsille fehme takrib edilir. Nasıl ki, bir vakit huzur-u nebevîde derince bir gürültü işitti. Ferman etti ki: “*Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp şimdi cehennemin dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür.*”¹ Bir saat sonra cevap geldi ki, “*Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp cehenneme gitti.*” Zât-ı Ahmedîye’nin (*aleyhissalâtû vesselâm*) belîg bir temsille beyan ettiği hâdisenin te’vilini gösterdi.

Üçüncü Esas

Naklolunan haberler, eğer tevâtür suretinde olsa kat’idir. Tevâtür iki kisimdır:^{2(Hâsiye)} *Biri sarih tevâtür, biri mânevî tevâtürdür.*

♦*Mânevî tevâtür* de iki kisimdir. Biri sükûtîdir. Yani, süküt ile kabul göstergelmiş. Meselâ, bir cemaat içinde bir adam, o cemaatin nazari altında bir hâdiseyi haber verse, cemaat onu tekzip etmezse, sükûtla mukâbele etse, kabul etmiş gibi olur. Hususan, haber verdiği hâdisede cemaat onunla alâkadar olsa, hem tenkide müheyŷâ ve hatayı kabul etmez ve yalanı çok çirkin görür bir cemaat olsa, elbette onun sükütü o hâdisenin vukuuna kuvvetli delâlet eder.

♦İkinci kisım tevâtür-ü mânevî şudur ki: Bir hâdisenin vukuuna, meselâ “Bir kiyye taam, iki yüz adamı tok etmiş” denilse, fakat onu haber verenler aynı aynı surette haber veriyor. Biri bir çeşit, biri başka bir surette, diğeri başka bir şekilde beyan eder. Fakat umumen, aynı hâdisenin vukuuna müttefikler. İşte, mutlak hâdisenin vukuuu, *mütevâtil-i bilmanadır*, kat’idir. İhtilâf-ı suret ise zarar vermez. *Hem bazen olur ki, haber-i vâhid, bazı şerâit dahilinde tevâtür gibi kat’iyeti ifade eder. Hem bazen olur ki, haber-i vâhid, haricî emârelerle kat’iyeti ifade eder.*

İşte, Resûl-i Ekrem’den (*aleyhissalâtû vesselâm*) bize naklolunan mucizâti ve delâl-i nübüvveti, kism-ı âzamı tevâtûrlerdir; ya sarihî, ya mânevî, ya sükûtî. Ve bir kısmı, çendan haber-i vâhidledir; fakat öyle şerâit dahilinde, nak-kâd-ı muhaddisin nazarında kabule şâyân olduktan sonra, tevâtür gibi kat’iyeti ifade etmek lâzım gelir. Evet, muhaddisinin, muhakkikîninden “Hâfız” tâbir ettikleri zâtlar, lâakal yüz bin hadisi hifzına almış binler muhakkik

¹ Bkz.: Müslüm, *cennet* 31, *münâfîkîn* 15; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/371, 3/341, 346; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 16/510.

² (Hâsiye) Şu risalede “tevâtür” lafzi, Türkçe “şâyia” manasındaki tevâtür değil, belki yakını ifade eden, yalan ihtimali olmayan kuvvetli ihbardır.

muhaddisler,¹ hem elli sene sabah namazını işâ abdestiyle kılan müttakî muhaddisler² ve başta Buhârî ve Müslim olarak Kütüb-ü Sitte-i Hadisiye sahipleri olan ilm-i hadis dâhileri, allâmeleri tashih ve kabul ettikleri haber-i vâhid, tevâtür kat'iyetinden geri kalmaz.

Evet, fenn-i hadisin muhakkikleri, nakkâdları o derece hadisle hususiyet peydâ etmişler ki; Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) tarz-ı ifadesine ve üslûb-u âlisine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesbetmişler ki, yüz hadis içinde bir mevzûu görse, "Mevzûdur!" der, "Bu, hadis olmaz ve Peygamber'in sözü degildir!" der, reddeder.³ Sarraf gibi, hadisin cevherini tanır, başka sözü ona iltibas edemez. Yalnız, İbnü'l-Cevzî gibi bazı muhakkikler, tenkitte ifrat edip bazı ehâdis-i sahîhaya da mevzû demişler. Fakat "her mevzû şeyin manası yanlıstır" demek değildir, belki "bu söz hadis değildir" demektir.

Suâl: An'aneli senedin faydası nedir ki; lüzumsuz yerde, mâmûm bir vâkiâda, "an fûlân, an fûlân, an fûlân" derler?

Elcevap: Faydaları çoktur. Ezcümle, bir faydası şudur: An'ane ile gösteriliyor ki, an'anede dahil olan mevsuk ve hüccetli ve sâdîk ehl-i hadisin bir nevi icmâ'ını irâe eder.. ve o senedde dahil olan ehl-i tahkikin bir nevi ittifakını gösterir. Güya o senedde, o an'anede dahil olan her bir imam, her bir allâme, o hadisin hükümunu imza ediyor, sihhâtine dair mührünü basıyor.

Suâl: Neden hâdisât-ı i'câziye, sâir zarurî ahkâm-ı şer'iye gibi tevâtür suretinde, pek çok tarîklerle, çok ehemmiyetli nakledilmemiş?

Elcevap: Çünkü ekser ahkâm-ı şer'iye, ekser nâs, ekser evkâtta muhtaçtır. Farz-ı ayn gibi, o ahkâmın her şâhsa alâkası var. Amma mucizât ise, herkesin her bir mucizeye ihtiyacı yok. Eğer ihtiyaç olsa da, bir defa iştirmek kâfi gelir. Âdetâ farz-ı kifaye gibi, bir kısım insanlar onları bilse yeter.

¹ Meselâ İmam Ahmed İbni Hanbel bir milyon hadisi^{*1}, İmam Buhârî beş yüz bin hadisi^{*2} hifzeden muhaddislerdedir.

^{*1} Bkz.: *ez-Zehebî*, *Tezkiratü'l-huffâz* 2/431; İbnü'l-Cevzî, *Sîfatü's-safve* 2/337; İbni Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb* 1/64.

^{*2} Bkz.: *en-Nevevî*, *Tehzîbü'l-esmâ* 1/86; *ez-Zehebî*, *Tezkiratü'l-huffâz* 2/556; *es-Suyûti*, *et-Tedribü'r-râvî* 1/99.

² Yatsı abdestiyle sabah namazını kılan pek çok insan olduğunu belirten İmam Gazâlî, Tâbiîinden 40 sene boyunca böyle yapan 40 kişinin isimlerini vermektedir: el-Gazâlî, *Ihyâu ulûmi'd-dîn* 1/359.

³ Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabâkâtü'l-kübrâ* 6/186; Hennâd, *ez-Zühd* 1/293; Hâkim, *Ma'rîfetü ulûmi'l-hadîs* s.62.

İşte bunun içindir ki; bazı olur, bir mucizelerin vücudu ve tahakkuku, bir hükmün vücûdundan on derece daha kat'î olduğu hâlde, onun râvisi bir-iki olur, hükmün râvisi on yirmi olur.

Dördüncü Esas

Resûl-i Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselâm) istikbalden haber verdiği bazı hâdiseler, cüz'î birer hâdise değil, belki tekerrür eden birer hâdise-i külliyeyi, cüz'î bir surette haber verir. Hâlbuki o hâdisenin müteaddit vecihleri var. Her defa bir vechini beyan eder. Sonra râvi-i hadis o vecihleri birleştirir. Hilâf-ı vâki gibî görünür.

Meselâ, Hazreti Mehdî'ye dair muhtelif rivayetler var.¹ Tafsîlât ve tasvirât başka başkadır. Hâlbuki, Yirmi Dördüncü Söz'ün bir dalında isbat edildiği gibi, Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), vahye istinâden, her bir asırda kuvve-i mânevîye-i ehl-i imanı muhafaza etmek için.. hem dehşetli hâdiselerde yeise düşmemek için.. hem Âlem-i İslâmiyet'in bir silsile-i nurâniyesi olan Âl-i Beyt'ine ehl-i imanı mânevî raptetmek için Mehdî'yi haber vermiş.² Âhirzamanda gelen Mehdî gibi her bir asır, Âl-i Beyt'ten bir nevi mehdî, belki mehdîler bulmuş. Hatta, Âl-i Beyt'ten mâdud olan Abbasîye hulefâsına Büyük Mehdî'nin çok evsafına câmî bir mehdî bulmuş. İşte, Büyük Mehdî'den evvel gelen emsâlleri, numûneleri olan hulefa-yı mehdîyyîn ve aktâb-ı mehdîyyîn evsâfları, asıl Mehdî'nin evsafına karışmış ve ondan rivayetler ihtilâfa düşmüştür.

Beşinci Esas

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), ³ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ sırrıncı, kendi kendine gaybi bilmezdi.. belki Cenâb-ı Hak O'na bildirirdi.. O da bildirirdi. Cenâb-ı Hak, hem Hakîmdir, hem Rahîmdir. Hikmet ve rahmeti ise; umûr-u gaybiyeden çoğunun setrini iktiza ediyor, müphem kalmasını istiyor. Çünkü şu dünyada insanın hoşuna gitmeyen şeyler daha çoktur; vukuundan evvel onları bilmek elîmdir. İşte bu sıra içindir ki, ölüm ve ecel müphem bırakılmış ve insanın başına gelecek musibetler dahi perde-i gaybda kalmış.⁴

¹ Müslüm, *îmân* 247; Tirmîzî, *fiten* 53; Ebû Dâvûd, *mehdî* 4, 6, 7; İbni Mâce, *fiten* 24, 34; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/99.

² Bkz.: Ebû Dâvûd, *mehdî* 6; İbni Mâce, *fiten* 34.

³ Hiç kimse gaybi bilemez, gaybi yalnız Allah bilir.

⁴ Ecelin gizli bırakıldığına dair âyet ve hadisler için bkz.: Lokman sûresi, 31/34; Buhârî, *istîskâ* 29, *tefsîrû* sûre (6) 1, (13) 1, (31) 2, *tevhîd* 4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/24, 52, 58, 122.

İşte, hikmet-i rabbâniye ve rahmet-i ilâhiye böyle iktiza ettiği için, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ümmetine karşı ziyâde hassas merhametini zi-yâde rencide etmemek ve âl ve ashabına karşı şedit şefkatini fazla incitmek için, vefat-ı nebevîden sonra âl ve ashabının ve ümmetinin başlarına gelen müthiş hâdisâti, umumiyetle ve tafsîlâtıyla göstermemek,^{1(Hâsiye)} mukteza-yi hikmet ve rahmettir. Fakat yine bazı hikmetler için, mühim hâdisâti –fakat dehşetli bir surette değil– ona tâlim etmiş, o da ihbar etmiş. Hem güzel hâ-diseleri kısmen mücîmel, kısmen tafsîl ile bildirmiştir, o da haber vermiş. Onun haberlerini de, en yüksek bir derece-i takvada ve adlde ve sîdikta çalışan ve وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَإِنَّهُ مَقْعُدٌ مِّنَ النَّارِ² hadisindeki tehditten şiddetle kor-kan ve قَمْنُ أَظْلَمُ مَمْنُ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ³ âyetindeki şiddetli tehditten şiddetle kaçan muhaddisin-i kâmilin, bize sahîh bir surette o haberleri nakletmişler.

Altıncı Esas

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ahvâl ve evsafi, siyer ve tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahvâl-i gâlibi, beseriyetine bakar. Hâlbuki, o Zât-ı Mübarek'in şahs-ı mânevîsi ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nurânıdır ki, siyer ve tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kâmete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor. Çünkü⁴ السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sîrrînca, her gün, hatta şimdî de bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sayfa-yı kemâlâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i ilâhiyeye, nihayetsiz bir surette, nihayetsiz bir istidatla mazhar olduğu gibi, her gün hadsiz ümmetinin hadsiz duasına mazhar oluyor.

¹ (Hâsiye) Zât-ı Ahmedîye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*), Âîşe-i Sîddîka'ya karşı ziyade muhabbet ve şefkatini rencide etmemek için, Vâk'a-yi Cemel Hâdîsesi'nde onun bulunacağı kat'î göstereilmeliğine delil ise, ezbâc-ı tâhirâtâ ferman etmiş ki: "Keşke bilseydim, hanginiz o vak'a-da bulunacak."¹ Fakat sonra, hafif bir surette bildirilmiş ki, Hazreti Ali'ye (*radîyâllâhu anhî*) ferman etmiş: Seninle Âîşe beynimde bir hâdise olsa... "Ona şefkatle muamele et ve onu selâmetle evine gönder."²

^{*1} Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/52, 97; Ma'mer İbni Râşîd, *el-Câmi'* 11/365; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/536.

^{*2} Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/393; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 1/332; el-Beyhâkî, *Delâ'ilü'n-nübüvve* 6/411.

² "Kim, kasden benim üzerine yalan uydurursa, cehennemdeki yerini hazırlasın." (Bkz.: Buhârî, *îlim* 38; Müslim, *mukaddime* 2-4).

³ "Uydurduğu yalanı Allah'a mâl eden kimseden daha zâlim biri olabilir mi?" (Zümer sûresi, 39/32).

⁴ (Bir işe) sebep olan, (onu bizzat) yapan gibidir.

Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi.. ve Hâlik-i kâinatın tercümanı ve sevgilisi olan o Zât-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-i kemâlâtı, siyer ve tarihe geçen beşeri ahvâl ve etvâra sığışmaz. Meselâ, Hazreti Cebrail ve Mikail iki muhafiz yâver hükmünde Gazve-i Bedir'de yanında bulunan¹ bir Zât-ı Mübarek; çarşı içinde bedevî bir Arap'la at mübayaasında münazaâ etmek, birtek şahit olan Huzeyme'yi şahit göstermekle görünen etvârî² içinde sıçşmaz.

İşte yanlış gitmemek için, her vakit mahiyet-i beşeriyeti itibarıyla iştilen evsaf-ı âdiye içinde başını kaldırıp hakikî mahiyetine ve mertebe-i risalette durmuş nurâni şahsiyet-i mâneviyesine bakmak lâzımdır. Yoksa, ya hürmetsizlik eder veya şüpheye düşer! Şu sırrı izah için şu temsili dinle:

Meselâ bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessü eder, büyür. Veya tavus kuşunun bir yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra, tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yaldızlı bir tavus kuşu oldu. Hem gittikçe daha büyür ve güzelleşir.

Şimdi, o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, hâller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hâsil olan ağaç ve kuşun da, o çekirdek ve yumurtanın âdi, küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nisbeten büyük ve âlı sıfatları ve keyfiyetleri var.

Şimdi, o çekirdek ve o yumurtanın evsafını ağaç ve kuşun evsafıyla rap-tedip bahsetmek de lâzım gelir ki, her vakit akl-ı beşer başını çekirdekten ağa-ca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin. Tâ işittiği evsafi onun aklı kabul edebilsin. Yoksa, "Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım." ve "Şu yumurta, cevv-i âsumanda kuşların sultânıdır." dese, tekzip ve inkâra sapacak.

İşte bunun gibi, Resûl-i Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselâm) beşeriyeti, o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise, şe-cere-i tûbâ gibi ve cennetin tayr-ı hümâyunu gibidir. Hem daima tekem-müldedir. Onun için, çarşı içinde bir bedevî ile nizâ eden o Zât'ı düşündü-gü vakit, Refref'e³ binip, Cebrail'i arkada bırakıp, Kâb-ı Kavseyn'e koşup

¹ Bkz.: el-Vâkıdî, *Kitâbü'l-meğâzî* 1/78; İbni Asâkir, *Târihu Dîmasâk* 20/321; el-Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 4/194-195.

² Bkz.: Ebû Dâvûd, *akdiye* 20; Nesâî, *büyû'* 81; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/215-216.

³ Bkz.: en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/470-473; el-Hakîm et-Tirmîzî, *Nevâdiru'l-usûl* 1/162.

giden¹ Zât-ı Nurânisi'ne hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefs-i emmâresi inanmayacak!..

Beşinci Nükteli İşaret

Umûr-u gaybiyeye dair hadislerin birkaç misalini zikrederiz.

♦ Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), –nakl-i sahîh ile ve mütevâtir bir derecede bize vâsil olmuş ki– minber üzerinde, cemaat-i sahabeye içinde ferman etmiş ki:

إِنَّ أَبْنَى هَذَا سَيِّدًا وَلَعَلَّ اللَّهُ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فُتَّشِينَ عَظِيمَتِينِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ²

İşte, kırk sene sonra İslâm'ın en büyük iki ordusu karşı karşıya geldiği vakit, Hazreti Hasan (*radîyallâhu anhî*), Hazreti Muaviye (*radîyallâhu anhî*) ile musâlahâ edip,³ cedd-i emcedinin mucize-i gaybiyesini tasdik etmiştir.

♦ İlkinci: Nakl-i sahîh ile Hazreti Ali'ye demiş:

نَقَائِلُ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ⁴

Hem Vak'a-yı Cemel, hem Vak'a-yı Siffin, hem Vak'a-yı Havâriç hâdîselerini haber vermiş.

♦ Hem Hazreti Ali (*radîyallâhu anhî*) Hazreti Zübeyr ile seviştiği bir zaman dedi: “Bu sana karşı muharebe edecek, fakat haksızdır!”⁵

♦ Hem ezvâc-ı tâhirâtına demiş: “İçinizden birisi, mühim bir fitnenin başına gelecektir ve etrafında çoklar katledilecek”⁶.. 7

İşte şu sahîh, kat'î hadisler, otuz sene sonra Hazreti Ali'nin Hazreti Âîşe ve Zübeyr ve Talha'ya karşı Vak'a-yı Cemel'de.. ve Muaviye'ye karşı Siffin'de..

¹ Bkz.: Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/204; el-Kurtubî, *el-Câmi'* li ahkâmi'l-Kur'an 17/98; İbni Hacer, *Fethu'l-bârî* 13/484.

² “Şüphesiz benim bu torunum seyyiddir. Allah onun vâsitasıyla müslümanlardan iki büyük fırkanın arasını bulacaktır.” (Bkz.: Buhârî, *sulh* 9; Tirmîzî, *menâkib* 30; Ebû Dâvûd, *sünnet* 12, 13).

³ Bkz.: et-Taberî, *Târîhu'l-ümâmem ve'l-mülük* 3/167; ez-Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 3/291.

⁴ “Biatını bozanlar, hak ve adâletten sapanlar ve dinden çınarlarla harbedecekseins.” (Bkz.: el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/150. Ayrıca bkz.: el-Bezzâr, *el-Müsned* 2/215, 3/27; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 1/397, 3/194).

⁵ Bkz.: İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/545; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 2/29; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/413.

⁶ Bkz.: İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/538; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 4/1885.

⁷ “Ona Hav'eb'in köpekleri havlayacaktır.” (Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/52, 97).

ve Havâric'e karşı Harûra'da ve Nehravan'da muharebesi, o ihbar-ı gaybînin bir tasdik-i fiilîsidir.

♦Hem Hazreti Ali'ye, "senin sakalını, senin başının kaniyla ıslattıracak bir adamı"¹ ihbar etmiş. Hazreti Ali o adamı tanırmış;² o da Abdurrahmân İbni Mülcemü'l-Hâricî'dir.³

♦Hem Hâricîlerin içinde "Zü's-südeyye" denilen bir adamı, garip bir nişanla alâmet olarak haber vermiştir ki, Havâric'lerin maktulleri içinde o adam bulunmuş.. Hazreti Ali onu, hakkaniyetine hüccet göstermiş.. hem mucize-i nebeviyeyi ilân etmiş.⁴

♦Hem Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ümmü Seleme'nin,⁵ daha diğerlerin⁶ rivayet-i sahîhasıyla haber vermiş ki; "Hazreti Hüseyin, Taff (yani Kerbelâ)'da katledilecektir." Elli sene sonra, aynı vak'a-yı ciğer-sûz vukua gelip o ihbar-ı gaybîyi tasdik etmiş.⁷

♦Hem mükerrerlerin ihbar etmiş ki: "Benim Âl-i Beyt'im, benden sonra (يُلْقَوْنَ قَتْلًا وَشَرِّبُدًا) –yani– katle ve belâya ve nefye maruz kalacaklar." Ve bir derece izah etmiş..⁸ aynen öyle çıkmıştır.

Şu makamda bir mühim suâl vardır ki:

Denilir ki; "Hazreti Ali, o derece hilâfete liyakati olduğu.. ve Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) karâbeti.. ve harikulâde cesaret ve ilmiyle beraber, neden hilâfette tekaddüm ettirilmeli? Ve neden onun hilâfeti zamanında İslâm çok keşmekeşe mazhar oldu?"

Elcevap: Âl-i Beyt'ten bir kutb-u âzam demiş ki; "Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Hazreti Ali'nin (*radiyallâhi anhi*) hilâfetini arzu etmiş. Fakat gâipten O'na bildirilmiş ki, murâd-ı ilâhî başkadır. O da arzusunu bırakıp murâd-ı ilâhîye tâbi olmuş."⁹

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/91, 102; et-Tayâlisî, *el-Müsned* s.23; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/485.

² Bkz.: Abdurrezzak, *el-Musannef* 10/125, 154; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 3/1126, 1127.

³ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/92; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/437.

⁴ Bkz.: Buhâri, *menâkib* 25; Müslim, *zekât* 148; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/33.

⁵ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/294.

⁶ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/242, 256; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 3/107.

⁷ Bkz.: İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 1/393; İbni Asâkir, *Târihu Dimaşk* 14/213; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/229-232.

⁸ el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/534; İbni Hacer el-Heytemî, *es-Savâiku'l-muhrika* 2/527, 658. Ayrıca bzk.: İbni Mâce, *fîten* 34; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/527.

⁹ Bkz.: Hatîb el-Bağdâdi, *Târihu Bağdâd* 11/213; İbni Asâkir, *Târihu Dimaşk* 45/322.

✓ Murâd-ı ilâhînin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir ki: *Vefat-ı nebevîden sonra, en ziyâde ittifak ve ittihada gelmeye muhtaç olan sahabeler, eğer Hazreti Ali başa geçseydi, Hazreti Ali'nin hilâfeti zamanında zuhura gelen hâdisâtın şehâdetiyle ve Hazreti Ali'nin mümâşâtsız, pervâsız, zâhidâne, kahramanâne, müstağniyâne tavrı ve şöhretgîr-i âlem şecatı itibarıyla, çok zâtlarda ve kabilelerde rekabet damarını harekete getirip tefrikaya sebep olmak kaviyen muhtemeldi.*

✓ Hem Hazreti Ali'nin hilâfetinin teahhur etmesinin bir sırrı da sudur ki: *Gayet muhtelif akvâmin birbirine karışmasıyla, Peygamber (aleyhissalâtü vesselâm)’ın haber verdiği gibi sonra inkişaf eden yetmiş üç firka¹ efkârinin esaslarını taşıyan o akvâm içinde, fitne-engiz hâdisâtın zuhuru zamanında, Hazreti Ali gibi harikulâde bir cesaret ve feraset sahibi, Hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki dayanabilsin.. evet, dayandı... Resûl-i Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselâm) haber verdiği gibi, "Ben Kur'ân'ın tenzili için harbettim. Sen de te'vili için harbedeceksin!"²*

✓ Hem eğer Hazreti Ali olmasaydı, dünya sultanatı, mülük-u emeviyeyi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi. Hâlbuki, karşılında Hazreti Ali ve Âl-i Beyt'i gördükleri için, onlara karşı muvâzeneye gelmek ve Ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için ister istemez, Emeviye devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da herhâlde teşvik ve tasvibleriyle, etbâları ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakâik-i İslâmiye'yi ve hakâik-i imaniyeyi ve ahkâm-ı Kur'âniye'yi muhafazaya ve neşre çalışılar. Yüz binlerle müştehidîn-i muhakkikîn ve muhaddisîn-i kâmilîn ve evliyalar ve asfiyalar yetiştirdiler. Eğer karşılında Âl-i Beyt'in gayet kuvvetli velâyet ve diyânet ve kemâlâti olmasaydı, Abbasîler'in ve Emevîler'in âhirlerindeki gibi, bütün bütün çığrıldan çıkmak muhtemeldi.

Eğer denile: "Neden hilâfet-i İslâmiye, Âl-i Beyt-i Nebevi'de takarur etmedi? Hâlbuki en ziyâde lâyik ve müstehak onlardı."

Elcevap: Sultanat-ı dünyeviye aldatıcıdır. Âl-i Beyt ise hakâik-i İslâmiye'yi ve ahkâm-ı Kur'âniye'yi muhafazaya memur idiler. Hilâfet ve sultanata geçen, ya nebî gibi mâsum olmalı, veya hukmî Râşîdîn ve Ömer İbni Abdilazîz-i Emevî ve Mehdî-yi Abbâsî gibi harikulâde bir zühdü kalbi olmalı ki, aldanmasın. Hâlbuki, Misir'da Âl-i Beyt nâmina

¹ Bkz.: Tirmîzî, îmân 18; Ebû Dâvûd, sünnet 1; İbni Mâce, fiten 17; Dârimî, siyer 75.

² ed-Deylemî, el-Müsned 1/46. Ayrıca bkz.: Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 3/31, 82; en-Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ 5/154.

teşekkül eden Devlet-i Fâtimiye Hilâfeti ve Afrika'da Muvahhidîn Hükûmeti ve İran'da Safevîler Devleti gösteriyor ki, sultanat-ı dünyeviye Âl-i Beyt'e yaramaz.. vazife-i asliyesi olan hifz-ı dini ve hizmet-i İslâmîyet'i onlara unutturur. Hâlbuki, sultanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir surette İslâmîyet'e ve Kur'ân'a hizmet etmişler.

İşte, bak! Hazreti Hasan'ın neslinden gelen aktâblar, hususan Aktâb-ı Erbaa ve bilhassa Gavs-ı Âzam olan Şeyh Abdülkadir Geylânî ve Hazreti Hüseyin'in neslinden gelen imamlar, hususan Zeynelâbidin ve Câfer Sâdîk ki, her biri birer mânevî mehdî hükmüne geçmiş, mânevî zulmü ve zulümâti dağıtıp envâr-ı Kur'âniye'yi ve hakâik-i imaniyeyi neşretmişler, cedd-i emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler.

Erger denilse: “Mübarek İslâmîyet ve nurâni asr-ı saadetin başına gelen o dehşetli, kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünkü onlar kahra lâyık degildiler.”

Elewap: Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her tâife-i nebâtâtın, tohumların, ağaçların istidatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir, her biri kendine mahsus çiçek açar, fitri birer vazife başına geçer. Öyle de, sahaba ve tâbiînin başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelîf ayrı ayrı istidatları tahrik edip kamçıladı. “İslâmîyet tehlikededir, yanın var!” diye her tâifeyi korkuttu, İslâmîyet'in hâfızına koşturdu. Her biri, kendi istidadına göre, Câmia-yı İslâmîyet'in kesretli ve muhtelîf vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemâl-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadislerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakâik-i imaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'ân'ın muhafazasına çalıştı, ve hâkezâ.. her bir tâife bir hizmete girdi. Vezâif-i İslâmîyet'te hummâli bir surette sa'y ettiler. Muhtelîf renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan Âlem-i İslâmîyet'in aktârına o fırtına ile tohumlar atıldı, yarı yeri gülistanca çevirdi. Fakat, maatteessüf o güler ve gülistan içinded ehl-i bid'a fîrkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret; celâl ile o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i ani'l-merkeziye ile pek çok münevver müctehitleri ve nurâni muhaddisleri, kudsî hâfızları, asfiyaları, aktâbları Âlem-i İslâm'in aktârına uçurdu, hicret etti. Şarktan garba kadar Ehl-i İslâm'ı heyecana getirip, Kur'ân'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı... Şimdi sadede geliyoruz.

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) umûr-u gaybiyeden haber verdiği gibi doğru vukua gelen işler binlerdir, pek çoktur. Biz yalnız cüz'î birkaç misali işaret edeceğiz:

İşte, başta Buhârî ve Müslim, sıhhâtle meşhur Kütüb-ü Sitte-i Hadisiye sahipleri, beyan edeceğimiz haberlerin çoğunda müttefik ve o haberlerin çoğu mânen mütevâtir¹ ve bir kısmı dahi, ehl-i tahkik onların sıhhâtine ittifak etmesiyle, mütevâtir gibi kat'î denilebilir.

♦İşte, nakl-i sahîh-i kat'î ile ashabına haber vermiş ki: "Siz umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz. Hem feth-i Mekke,² hem feth-i Hayber,³ hem feth-i Şam,⁴ hem feth-i Irak,⁵ hem feth-i İran,⁶ hem feth-i Beyti'l-Makdis'e⁷ muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz..."⁸ haber vermiş. Hem "tahminim böyle" veya "zannederim" dememiş. Belki, görür gibi kat'î ihbar etmiş.. haber verdiği gibi çıkmış. Hâlbuki haber verdiği vakit, hicrete mecbur olmuş.. sahabeleri az.. Medine etrafı ve bütün dünya düşmandı.

♦Hem nakl-i sahîh-i kat'î ile çok defa ferman etmiş:

⁹ افْتَدُوا بِاللَّذِينَ مِنْ بَعْدِي أَبِي بَكْرٍ وَعَمَرٍ deyip, Ebûbekir ve Ömer kendinden sonra kalacaklar, hem halife olacaklar, hem mükemmel bir surette ve rıza-yı ilâhî ve marzî-i nebevî dairesinde hareket edecekler.¹⁰ Hem Ebûbekir az kalacak, Ömer çok kalacak ve pek çok fütihat yapacak.

♦Hem ferman etmiş ki:

¹¹ زُوِيتْ لِي الْأَرْضُ فَأَرِيْتُ مَسَارِقَهَا وَمَعَارِبَهَا وَسَيْلَعْ مُلْكُ أُمَّتِي مَا زُوِيْ لِي مِنْهَا

¹ Bkz.: el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; el-Âmidî, *Çâyetü'l-merâm* 1/356-357; el-Îcî, *Kitâbü'l-Mevâkîf* 3/405; et-Teftâzânî, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

² Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/484, 4/67; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/361.

³ Bkz.: Buhârî, *cîhad* 102; Müslim, *fezâ'ilü's-sâhâbe* 34.

⁴ Bkz.: Buhârî, *fezâ'ilü'l-Medîne* 5; Müslim, *hac* 496, 497.

⁵ Bkz.: Buhârî, *fezâ'ilü'l-Medîne* 5; Müslim, *hac* 496, 497.

⁶ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/86, 87, 89; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 15/81.

⁷ Bkz.: Buhârî, *cîzye* 15; İbni Mâce, *fîten* 25; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/22, 25, 27.

⁸ Bkz.: Buhârî, *cîhad* 157; Müslim, *fîten* 75-78.

⁹ "Benden sonra Ebûbekir ve Ömer'e uyunuz." (Bkz.: Tirmîzî, *menâkîb* 16, 34; İbni Mâce, *mukaddime* 11; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/382).

¹⁰ Bkz.: el-Münâvî, *Feyzu'l-kâdir* 2/56; İbni Abdilberr, *et-Temhid* 22/126.

deyip, “Şarktan garba kadar benim ümmetimin eline gelecektir. Hiçbir ümmet o kadar mülk zaptetmemiş.”¹ Haber verdiği gibi çıkmış.

♦Hem nakl-i sahîh-i kat’î ile Gazâ-yı Bedîr’den evvel ferman etmiş:

هَذَا مَصْرُعُ أَيِّ جَهْلٍ .. هَذَا مَصْرُعُ عُبْنَةٍ .. هَذَا مَصْرُعُ أُمَيَّةٍ .. هَذَا مَصْرُعُ فُلَانٍ وَفَلَانٍ

deyip,² müşrik-i Kureyş’İN reislerinin her biri nerede katledileceğini göstermiş ve demiş: “Ben kendi elimle Übey İbni Halef’İ öldürreceğim.” Haber verdiği gibi çıkmış.³

♦Hem nakl-i sahîh-i kat’î ile bir ay uzak mesafede, Şam etrafında, Mûte nâm mevkideki gazve-i meşhûrede muharebe eden sahabelerini görür gibi ferman etmiş:

أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ .. ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفُرٌ فَأُصِيبَ .. ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ ..
ثُمَّ أَخَذَهَا سَيْفُ مِنْ شُعُورِ اللَّهِ

deyip,⁴ birer birer hâdisâtı ashabına haber vermiş. İki-üç hafta sonra Ya’lâ İbni Münye, meydan-ı harpten geldi; daha söylemeden Muhbir-i Sâdîk (*aley-hissalâtü vesselâm*) harbin tafsîlâtını beyan etti. Ya’lâ kasem etti: “Dediğin gibi, ay-nen öyle oldu.”⁵

♦Hem nakl-i sahîh-i kat’î ile ferman etmiş:

إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً .. ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا . وَإِنَّ هَذَا الْأَمْرَ بَدَأَ ثُبُوتًا
وَرَحْمَةً .. ثُمَّ يَكُونُ رَحْمَةً وَخِلَافَةً . ثُمَّ يَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا .. ثُمَّ يَكُونُ عُثُرًا وَجَبْرُوتًا ...

¹ Bkz.: Kasım İbni Sellâm, *Garîbü'l-hadîs* 1/3; ez-Zemahşerî, *el-Fâik* 2/128. Yakın ifadeler için bkz.: Müslim, *fîten* 19; Tirmîzî, *fîten* 14; Ebû Dâvûd, *fîten* 1.

² “Burası Ebûcêhil’İN.. burası Utbe’nin.. burası Ümeyye’nin.. burası da filân ve falanın yıkılıp devrileceği yer.” (Bkz.: Müslim, *cennet* 76, *cihâd* 83; Ebû Dâvûd, *cihâd* 115; Nesâî, *cenâiz* 117).

³ Bkz.: İbni İshak, *es-Sîre* 3/310; İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/33; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-küb-râ* 2/46.

⁴ “Sancağı Zeyd aldı, az sonra şehid edildi.. ardından Câfer İbni Ebî Tâlib aldı, o da şehid edildi.. peşinden İbni Revâha aldı, o da şehid edilince sancağı Allah kılıqlarından bir kılıç aldı.” (Bkz.: Buhârî, *cenâiz* 4, *cihâd* 7, 77; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsneđ* 3/113).

⁵ Bkz.: el-Beyhakî, *Delâiliü'n-nübûve* 4/365; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 2/12; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 4/247.

⁶ “Hilâfet benden sonra otuz sene devam edecektir.” (Tirmîzî, *fîten* 48; Ebû Dâvûd, *sünnet* 9; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsneđ* 5/220, 221.)

⁷ “(Hilafet benden sonra otuz sene devam eder); sonra hükümdarlığa döner.” (Bkz.: İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 3/302; İbni Hacer, *Fethu'l-bârî* 8/77.

deyip,¹ Hazreti Hasan'ın altı ay hilâfetiyle, Çihâr Yâr-ı Güzîn'in (Hulefâ-yı Râşîdîn'in) zaman-ı hilâfetlerini ve onlardan sonra saltanat şekline girmesini, sonra o saltanattan ceberût ve fesâd-ı ümmet olacağını haber vermiş.. haber verdiği gibi olmuş.

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş:

يُقْتَلُ عُثْمَانُ وَهُوَ يَقْرَأُ فِي الْمُصَدِّكِ فَوَأَنَّ اللَّهَ عَسَى أَنْ يُلْبِسَهُ قَمِيصًا
وَإِنَّهُمْ يُرِيدُونَ حَلْعَةً

deyip,² Hazreti Osman halife olacağını ve hal'i istenileceğini ve mazlum olarak, Kur'ân okurken katledileceğini haber vermiş.. haber verdiği gibi olmuş.

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile hacamat edip, mübarek kanını Abdullah İbni Zübeyr teberrüken şerbet gibi içtiği zaman ferman etmiş:

وَقَبَلَ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَقَبَلَ لَكَ مِنَ النَّاسِ deyip,³ harika bir şeacatle ümmetin başına gececeğini ve müthiş hücumlara maruz kalacaklarını ve insanlar onun yüzünden dehşetli hâdiselere giriftar olacaklarını haber vermiş.. haber verdiği gibi olmuş. Abdullah İbni Zübeyr; Emevîler zamanında hilâfeti, Mekke'de ilân ederek kahramanâne çok müsâdeme etmiş. Nihayet Haccac Zâlim büyük bir orduya üzerine hücum ederek, şiddetli müsâdemeden sonra o kahraman-ı âlişan şehid edilmiş.⁴

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile Emeviye Devleti'nin zuhurunu..⁵ ve onların padişahlarının çoğu zâlim olacağını..⁶ ve içlerinde Yezid⁷ ve Veliid⁸ bulunacağını..

¹ “Bu iş, nübüvvet ve rahmet olarak başlıdı.. rahmet ve hilâfet olarak da devam eder. Sonra da zâlim hükümdarlık.. ve nihayet zorbalık ve ceberutluğa gelir dayanır.” (Bkz.: et-Tâyâli, el-Müsned s.31; el-Bezzâr, el-Müsned 4/108; Ebû Ya'lâ, el-Müsned 2/177).

² “Osman, Kur'ân okurken öldürülerek. Allah Osman'a (hilâfet) gömleği giydirecek. Hâlbuki fitne gürûhu o hilâfet gömleğini çikarmaya (hilâfetten indirmeye) çalışacaklar.” (Kâdi İyâz, es-Şifâ 1/339). Ayrıca bkz.: Tirmîzî, menâkîb 18; İbni Mâce, mukaddime 11.

³ “Birçok insanın senden, senin de bazı insanlardan çekeceğiniz var!” (Bkz.: Dârakutnâ, Sünen 1/228; el-Hâkim, el-Müstedrek 3/638; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-evlîyâ 1/330).

⁴ Bkz.: el-Fâkihî, Ahbâru Mekke 2/357; et-Taberî, Târihu'l-ümem ve'l-mülük 3/538; İbni Hibbân, es-Sikât 2/316.

⁵ Bkz.: Tirmîzî, tefsîru sûre (97) 1; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 3/80; Ebû Ya'lâ, el-Müsned 2/383, 11/402; et-Taberânî, el-Mu'cemiü'l-kebir 12/236, 19/38.

⁶ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/385, 522; İbni Asâkir, Târihu Dîmaşk 46/36.

⁷ Bkz.: Ebû Ya'lâ, el-Müsned 2/176; İbni Asâkir, Târihu Dîmaşk 63/336, 65/250, 68/41.

⁸ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 1/18; el-Hâkim, el-Müstedrek 4/539; el-Beyhakî, Delâ'ilü'n-nübüvvüe 6/505.

ve Hazreti Muaviye ümmetin başına geçeceğini, **إِذَا مَلَكْتَ فَأَسْجِنْ** fermanıyla rıfk ve adâleti tavsiye etmiş.¹

♦Ve Emeviye'den sonra, **يُحْرِجُ وَلَدُ الْعَبَاسِ بِالرَّاِيَاتِ السُّودِ وَيَمْلِكُونَ أَصْعَافَ** deyip,² Devlet-i Abbasîye'nin zuhurunu ve uzun müddet devam edeceğini haber vermiş.. haber verdiği gibi olmuş.

♦Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş: **وَنَلِلْلَّعْرَبِ مِنْ شَرِّ قِدْ افْتَرَبَ** deyip,³ Cengiz ve Hülâgu'nun dehşetli fitnelerini ve Arap Devlet-i Abbasîye'sini mahvedeceklerini haber vermiş... haber verdiği gibi olmuş.

♦Hem nakl-i sahîh-i katî ile Sa'd İbni Ebî Vakkas gayet ağır hasta iken ona ferman etmiş: **لَعَلَّكَ تُحَلَّفُ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرِّ بِكَ أَخْرَوْنَ** deyip,⁴ ileride büyük bir kumandan olacağını.. çok fütuhat yapacağını.. çok milletler ve kavimler ondan menfaat görüp, yani İslâm olup.. ve çoklar zarar görecek, yani devletleri onun eliyle harap olacağını haber vermiş, haber verdiği gibi olmuş. Hazreti Sa'd, Ordu-yu İslâm başına geçti.. Devlet-i İraniye'yi zîr u zeber etti.. çok kavimlerin daire-i İslâm'a ve hidayete girmelerine sebep oldu.

♦Hem nakl-i sahîh-i katî ile imana gelen Habeş Meliki olan Necâşî, hicretin yedinci senesinde vefat ettiği gün ashabına haber vermiş, hatta cenaze namazını kılmış.⁵ Bir hafta sonra cevap geldi ki, aynı günde vefat etmiş.

♦Hem nakl-i sahîh-i katî ile Çihar Yâr-ı Güzîn ile beraber Uhud veya Hira Dağı'nın başında iken dağ titredi, zelzelelendi. Dağa ferman etti ki:

أَنْبَثْ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَيْ وَصَدِيقٌ وَشَهِيدٌ anlattı deyip,⁶ Hazreti Ömer ve Osman ve Ali'nin şehid olacaklarını haber vermiş.. haber verdiği gibi olmuş.

Şimdi, ey bedbaht, kalbsız, bîçâre adam! "Muhammed-i Arabî akıl-lı bir adamdı" diye o şems-i hakikate karşı gözünü yuman bîçâre insan!

¹ "Ey Muâviye! Melik olursan yumuşak davranış." (Bkz.: İbni Asâkir, *Târihu Dimaşk* 59/61). Yakın ifade için bzk.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/101; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/207; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 19/361.

² "Abbasogulları siyah bayraklarla çıkarlar ve öncekilerin sahip olduklarıın kat kat fazlasını elde ederler." (Bkz.: Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/338).

³ "Vakti yaklaşan bir şerden ötürü vay Arab'in haline!" (Bkz.: Buhârî, *fîten* 4; Müslim, *fîten* 1-2).

⁴ Bkz.: Buhârî, *ferâz* 6; Müslim, *vâsiyyet* 5.

⁵ Bkz.: Buhârî, *cenâz* 61; Müslim, *cenâz* 62-64.

⁶ "Sakin ol! Zira senin üzerinde bir nebi, bir siddik ve iki tane de şehid bulunuyor." (Uhud: Buhârî, *fezâ'ilü ashâb* 5, 7; Tirmizî, *menâkib* 18. Hira: Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 50; Tirmizî, *menâkib* 18.)

On beş envâ-i külliye-yi mucizâtından birtek nevi olan umûr-u gaybiyeden, on beş ve belki yüz kısmından bir kısmını işittin. Mânevî tevâtür de-recesinde kat’î bir kısmını duydun. Şu ihbar-ı gayb kısmının yüzden bî-risini akıl gözüyle gören bir zâta “dâhi-i âzam” denilir ki, ferasetiyle istikbali keşfediyor. Binâenaleyh –senin gibi haydi dehâ desek– yüz dâhi-i âzam derecesinde bir dehâ-yı kudsiyyeyi taşıyan bir adam yanlış görür mü? Yanlış haber vermeye tenezzül eder mi? Böyle yüz derece bir dehâ-yı âzam sahibinin saadet-i dâreyne dair sözlerini dinlememek, elbette yüz derece divaneliğin alâmetidir.

Altıncı Nükteli İşaret

♦Nakl-i sahîh-i kat’î ile Hazreti Fâtimâ’ya (*radîyallâhu anhâ*) ferman etmiş ki: أَنْتِ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُحِبُّونَ لِهَا بِهِمْ أَنْتِ أَوْلَى أَهْلِ بَيْتِنِي لَهُوَ فَارِسٌ¹ deyip,¹ “Âl-i Beyt’imden, herkesten evvel vefat edip bana iltihak edeceksin” diye söylemiş. Altı ay sonra, haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

♦Hem Ebû Zerr’e ferman etmiş:

رَحْمَ اللَّهِ أَبَا دَرَّ يَمْشِي وَحْدَهُ وَيَمْوُتُ وَحْدَهُ وَيُبَعَّثُ وَحْدَهُ² deyip,² Medine’den nefyedilip, yalnız hayat geçirip, yalnız bir sahrâda vefat edeceğini haber vermiş. Yirmi sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.³

♦Hem Enes İbni Mâlik’in halası olan Ümmü Haram’ın hânesinde uykudan kalkmış, tebessüm edip ferman etmiş:

رَأَيْتُ أَمَّيْيَيْ يَعْزُونَ فِي الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسْرَةِ⁴

Ümmü Haram niyaz etmiş: “Dua ediniz, ben de onlarla beraber olayım.” Ferman etmiş: “Beraber olacaksın.” Kırk sene sonra, zevci olan Ubâde İbni Sâmit refakatiyle Kıbrıs’ın fethine gitmiş; Kıbrıs’ta vefat edip, mezarı ziyâret-gâh olmuş. Haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.⁵

¹ es-Suyûti, *ed-Dürru'l-mensûr* 8/660. Ayrıca bkz.: Buhârî, *menâkîb* 25; Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 99.

² Bkz.: el-Hâkim, *el-Müstâdrek* 3/52; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/204; İbni Hibbân, *es-Sikât* 2/94.

³ Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 4/234-235; et-Taberî, *Târihu'l-ümmem ve'l-mülük* 2/184; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 66/216.

⁴ Rûyamda ümmetimi, deniz üstünde tahtlarına kurulmuş hükümdarlar gibi (gemilere kurulmuş) cihad ederken gördüm.

⁵ Dârimî, *cîhâd* 28. Ayrıca bkz.: Buhârî, *ta'bîr* 12; Müslim, *imâre* 160.

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş ki:

يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ كَذَابٌ وَمُبِيرٌ Yani, “Sakif kabileinden biri dâvâ-yı nübûvet edecek ve bir de hunhar, zâlim zuhur edecek” deyip,¹ nübûvet dâvâ eden meşhur Muhtar’ı ve yüz bin adam öldüren Haccac Zâlim’ı haber vermiş.

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile:

لَتَفْتَحَنَ الْقُسْطَنْطَسْطِينِيَّةَ فَلَنِعْمَ الْأَمِيرُهَا وَلَعْمُ الْجَيْشِ ذَلِكَ الْجَيْشُ deyip,² İstanbul’un İslâm eliyle fetholacağını ve Hazreti Sultan Mehmed Fatih’in yüksek bir merkebe sahibi olduğunu haber vermiş.. haber verdiği gibi zuhur etmiş.

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş ki:

إِنَّ الدِّينَ لَوْ كَانَ مَنْوَطاً بِالثُّرْيَا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ أَبْنَاءِ فَارَسَ deyip,³ başta Ebû Hanife olarak, İran’ın emsâlsiz bir surette yetiştiirdiği ulemâ ve evliyaya işaret ediyor, haber veriyor.

♦ Hem ferman etmiş ki: **عَالَمٌ قُرْيَشٌ يَمْلأُ طِبَاقَ الْأَرْضِ عِلْمًا** deyip,⁴ İmam Şâfiî’ye işaret edip haber veriyor.

♦ Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş ki:

وَتَنْتَرُقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَةً، كُلُّهُمْ فِي التَّارِ إِلَّا مِلَةً وَاحِدَةً، قَالُوا:
وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي

deyip,⁵ ümmeti yetmiş üç firkaya inkısam edeceğini ve içinde fırka-yı nâciyeyi kâmile, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olduğunu haber veriyor.

¹ Bkz.: el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 3/191, 7/157, 8/416; el-Humeydî, *el-Müsned* 1/156. Yakın ifadeler için bkz.: Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 229; Tirmîzî, *fîten* 44, *menâkib* 73.

² “İstanbul mutlaka fethilecektir. Onu fethedecek kumandan ne güzel kumandan ve o ordu ne güzel ordudur.” (Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/335; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 2/38; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/468).

³ “Eğer din, Süreyyâ yıldızında dahi olsaydı, Fars soyundan bazı adamlar yine ona nâîl olurdu.” (Bkz.: Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/342. Ayrıca bkz.: Buhârî, *tefsîru sûre* (62) 1; Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 230, 231).

⁴ “Kureys’în âlimi yerin tabakalarını ilimle dolduracak.” (*et-Tayâlisî*, *el-Müsned* s.39; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-erîviyâ* 6/295, 9/65; Hatîb el-Bağdâdî, *Târihu Bağdâd* 2/60, 61).

⁵ “Ümmetim 73 firkaya ayrılacak; bir tanesi hariç hepsi atesteğidir.” Sahâbiler: ‘Yâ Resûlallah onlar kimlerdir?’ diye sorduklarında Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Benim ve ashabımın yolu üzere olanlar ...” buyurdu. (Bkz.: Tirmîzî, *îmân* 18; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 1/218. Ayrıca bkz.: İbni Mâce, *fîten* 17; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 7/155).

♦ Hem ferman etmiş ki: الْقَدْرِيَّةُ مَجْوُشٌ هَذِهِ الْأُمَّةُ deyip,¹ çok şubelere inkısam eden ve kaderi inkâr eden Kaderiye tâifesini haber vermiş.

♦ Hem çok şubelere inkısam eden Râfizîleri haber vermiş. Hem nakl-i sahih-i katî ile İmam Ali'ye (*radîyallâhu anh*) demiş: “Sende, Hazreti İsa (*aleyhisselâm*) gibi, iki kısım insan helâkete gider; birisi ifrat-ı muhabbet, diğeri ifrat-ı adâvetle...” Hazreti İsa'ya nasrani; muhabbetinden, hadd-i meşrûdan tecavüz ile –hâşa– “ibnullah” dediler.. Yahudi; adâvetinden çok tecavüz ettiler, nübûvetini ve kemâlini inkâr ettiler. Senin hakkında da bir kısım, hadd-i meşrûdan tecavüz edecek, muhabbetinden helâkete gidecektir²; لَهُمْ تَبَرُّ يَقَالُ لَهُمْ الرَّافِضَةُ demiş.³ Bir kısmı, senin adâvetinden çok ileri gidecekler. Onlar da Havâric'dir ve Emevîler'in müfrit bir kısım taraftarlarındır ki, onlara “Nâsibe” denilir.

Erger denilse: “Âl-i Beyt'e muhabbeti Kur'ân emrediyor. Hazreti Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*) çok teşvik etmiş. O muhabbet, Şîalar için belki bir özür teşkil eder. Çünkü ehl-i muhabbet bir derece ehl-i sekirdir. Niçin Şîalar, hususan Râfizîler, o muhabbetten istifade etmiyorlar, belki işaret-i nebeviye ile o fart-ı muhabbete mahkûmdurlar?”

Elcevap: Muhabbet iki kısımdır.

Biri: Mana-yı harfiyle, yani Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hesabına, Cenâb-ı Hak nâmına, Hazreti Ali ile Hasan ve Hüseyin ve Âl-i Beyt'i sevmektir. Şu muhabbet, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) muhabbetini ziyyâdeleştirir, Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetine vesile olur. Şu muhabbet meşrûdur, ifratı zarar vermez, tecavüz etmez, başkalarının zemmini ve adâvetini iktiza etmez.

İkincisi: Mana-yı ismiyle muhabbettir. Yani bizzat onları sever. Hazreti Peygamber'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) düşünmeden, Hazreti Ali'nin kahramanlıklarını ve kemâlini ve Hazreti Hasan ve Hüseyin'in yüksek faziletlerini düşünüp sever. Hatta Allah'i bilmese de, Peygamber'i tanımasa da, yine onları sever. Bu sevmek, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) muhabbetine ve Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetine sebebiyet vermez. Hem ifrat olsa, başkaların zemmini ve adâvetini iktiza eder.

¹ “Kaderiye mensupları bu ümmetin mecusileridir.” (Bkz.: Ebû Dâvûd, *sünnet* 16; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/86; el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr* 2/341).

² Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/160; el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr* 3/281; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/137.

³ Bkz.: *et-Taberânî*, *el-Mu'cemü'l-eusat* 6/355; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 4/329. Ayrıca bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/103; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* s.232.

İşte, işaret-i nebeviye ile Hazreti Ali hakkında ziyâde muhabbetlerinden, Hazreti Ebûbekri's-Siddîk ile Hazreti Ömer'den teberri ettiklerinden, hasârete düşmüşler.. ve o menfi muhabbet, sebeb-i hasârettir.

♦Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş ki:

إِذَا مَشُوا الْمُطَنِّطَاءَ وَخَدَمْتُهُمْ بَنَاثٍ فَارِسٍ وَالرُّومَ رَدَ اللَّهُ بِأَسْهُمْ بَنَيْهُمْ وَسَلَطَةٌ
شَرَارٌ هُنَّ عَلَىٰ خَيْرِهِمْ

deyip,¹ “Ne vakit size Fars ve Rum kızları hizmet etti; o vakit belânınız, fitneniz içinizde girecek, harbiniz dahilî olacak, şerîrleriniz başa geçip, hayırlılar ve iyilerinize musallat olacaklar” haber vermiş. Otuz sene sonra haber verdiği gibi olmuş.

♦Hem nakl-i sahîh-i katî ile ferman etmiş ki: يَدِي عَلَىٰ خَيْرٍ حَتَّىٰ تَفْتَحَ
deyip,² “Hayber Kalesinin fethi Ali'nin eliyle olacak.” Me'mulün pek fevkinde, ikinci gün bir mucize-i nebeviye olarak, Hayber Kalesi'nin kapısını Hazreti Ali çekip, kalkan gibi istimâl ederek, fethे muvaffak olduktan sonra kapıyı yere atmış. Sekiz kuvvetli adam o kapıyı yerden kaldırıramamış.³ Bir rivayette, kırk adam kaldırılamamış.⁴

♦Hem ferman etmiş ki: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّىٰ تَفْتَلَ فِتَنَ دُعَوْاهُمَا وَاحِدَةٌ⁵
Siffin'de Hazreti Ali ile Muaviye'nin harbinî haber vermiş.

♦Hem ferman etmiş ki: إِنَّ عَمَارًا تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ⁶ “Bâğî bir tâife Ammâr'ı katledecek.” Sonra, Siffin harbinde katledildi. Hazreti Ali onu, Muaviye taraftarlarının bâğî olduklarına hüccet gösterdi. Fakat Muaviye te'veil etti. Amr İbnü'l-Âs dedi ki: “Bâğî yalnız onun katilleridir; umumumuz değiliz.”

♦Hem ferman etmiş ki: إِنَّ الْفَتَنَ لَا يَظْهُرُ مَا ذَامَ عَنْهُ حَتَّىٰ⁷ “Hazreti Ömer sağ kaldıkaç içinizde fitneler zuhur etmez.” Haber vermiş, öyle de olmuş.

¹ Kadî İyâz, es-Şîfâ 1/337. Ayrıca bkz.: Tirmîzî, fiten 74; İbni Hibbân, es-Sâhih 15/112; et-Taberânî, el-Mu'cümü'l-evsat 1/48, 4/53.

² Kadî İyâz, es-Şîfâ 1/337. Ayrıca bkz.: Buhârî, fezâilü ashâb 9; Müslim, fezâilü's-sahâbe 34.

³ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 6/8; İbni Hisâm, es-Sîratü'n-nebeviyye 4/306.

⁴ Bkz.: İbni Ebî Şeybe, el-Musannef 6/374; el-Beyhakî, Delâ'ilü'n-nübüvve 4/212.

⁵ “Dâvâlaları bir olan iki ordu birbiriley savaştırdıktan kiyâmet kopmayacaktır.” (Bkz.: Buhârî, istîbatâ 7, fiten 25; Müslim, fiten 17).

⁶ İshâk İbni Râhûye, el-Müsned 4/110; Kadî İyâz, es-Şîfâ 1/339. Ayrıca bkz.: Buhârî, salât 63, cihâd 17; Müslim, fiten 72, 73.

⁷ Kadî İyâz, Şîfâ. Ayrıca bkz.: Buhârî, fiten 17; Müslim, fiten 26.

♦ Hem Süheyî İbni Amr, daha imana gelmeden esir olmuş. Hazreti Ömer, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) demiş ki: "İzin ver, ben bunun dışlarını çekeceğim. Çünkü o fesâhatıyla küffâr-ı Kureyş'i harbimize teşvik ediyordu." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş ki:

وَعَسْنِي أَنْ يَقُومُ مَقَامًا يَسْرُكَ يَا عُمَرْ diye,¹ Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve-fati hengâmında olan dehset-engiz ve sabır-sûz hâdisede, Hazreti Ebûbekri's-Siddîk nasıl ki Medine-i Münevvere'de kemâl-i metânetle herkese teselli verip mühim bir hutbe ile sahabeleri teskin etmiş,² aynen onun gibi şu Süheyî, o hengâmda, Mekke-i Müktereme'de, aynı Ebûbekri's-Siddîk gibi sahabeye teskin ve teselli verip, mâlûm fesâhatıyla Ebûbekri's-Siddîk'in aynı hutbesinin meâlinde bir nutuk söylemiş. Hatta iki hutbenin kelimeleri birbirine benzer.³

♦ Hem Sûrâka'ya ferman etmiş ki: كَيْفَ بَكَ إِذَا أَلْبَسْتَ سُوَارِيْ كِنْزِيْ diye,⁴ "Kîsrânîn iki bileziğini giyeceksin." Hazreti Ömer zamanında Kîsrâ mahvedildi.. zînetleri ve şahane bilezikleri geldi.. Hazreti Ömer, Sûrâka'ya giydi. Dedi: أَلْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِي سَلَّبَهُمَا كِنْزِيْ وَأَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ ihbar-ı nebevîyi tasdik etti.⁵

♦ Hem ferman etmiş ki: إِذَا ذَهَبَ كِنْزِيْ فَلَا كِنْزِيْ بَعْدَهُ diye, "Kîsrâ-ı Fars gittikten sonra daha kîsrâ çıkmayacak."⁶ Haber vermiş, hem öyle olmuş.

♦ Hem Kîsrâ elçisine demiş: "Şimdi Kîsrâ'nın oğlu Şîrevîy Pervîz, Kîsrâ'ı öldürdü." O elçi tâhakkî etmiş, aynı vakitte öyle olmuş. O da İslâm olmuş.⁷ Bazi ehâdiste o elçinin adı Fîrûz'dur.⁸

♦ Hem nakl-i sahîh-i kat'î ile Hâbitî İbni Ebî Belteâ'nın gizli, Kureyş'e gönderdiği mektubu haber vermiş. Hazreti Ali ile Mikdad'ı göndermiş, "Filân

¹ "Yâ Ömer! Bakarsın bir gün seni çok sevindirecek bir konuma gelir."

² Bkz.: Buhârî, *cenâîz* 3, *fezâilü ashâb* 5; *meğâzî* 83; İbni Mâce, *cenâîz* 65.

³ Bkz.: el-Hâkim, *el-Müstâderek* 3/318; el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûve* 6/367.

⁴ İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 2/581; İbni Hacer, *el-Îsâbe* 3/41. Yakın ifadeler için ayrıca bzkz.: eş Şâfiî, *el-Ümm* 4/157; el-Beyhakî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 6/357.

⁵ "O bilezikleri Kîsrâ'dan alıp Sûrâka'ya giydiren Allah'a hamdolsun." (Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 5/90; el-Beyhakî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 6/357).

⁶ Buhârî, *eymân* 3; Müslim, *fiten* 75-78.

⁷ Bkz.: İbni Hisâm, *es-Siratü'n-nebeviyye* 1/191; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260; el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûve* 4/3990-391.

⁸ Bkz.: el-Mâverdî, *A'lâmü'n-nübûve* 1/154-155; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/343;.

meklide bir şahısta şöyle bir mektup var, alınız, getiriniz.” Gittiler, aynı yerden aynı mektubu getirdiler. Hâtib’i celbetti. “Neden yaptın?” demiş, o da özür beyan etmiş, özrünü kabul etmiş.¹

♦Hem nakl-i sahih-i kat’i ile Utbe İbni Ebî Leheb hakkında ferman etmiş ki: ﴿يَأْكُلُهُ كُلُّ بَشَرٍ﴾² diye, Utbe’nin âkibet-i feciasını haber vermiş. Sonra Yemen tarafına giderken bir arslan gelip onu yemiş, Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)’ın hem bedduasını, hem haberini tasdik etmiş.³

♦Hem nakl-i sahih ile feth-i Mekke vaktinde Hazreti Bilâl Habesi, Kâbe damına çıkıp ezan okumuş. Rüesâ-yı Kureyş’ten Ebû Süfyan, Attab İbni Esid ve Hâris İbni Hişam oturup konuştular. Attab dedi: “Pederim Esid bahtiyardı ki bugünü görmedи.” Hâris dedi ki: “Muhammed, bu siyah kargadan başka adam bulmadı mı ki müezzin yapsın?” Hazreti Bilâl Habesi’yi tezyif etti. Ebû Süfyan dedi: “Ben korkarım, bir şey demeyeceğim. Kimse olmasa da, şu Bathâ’nın taşları ona haber verecek, o bileyek.” Hakikaten, bir parça sonra Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) onlara rast geldi, harfiyyen konuştuklarını söyledi. O vakit Attab ile Hâris şehâdet getirdiler, müslüman oldular.⁴

*İşte, ey bîcâre mülhid! Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)’ı tanımayan kalbsiz adam! Bak, Kureyş’in iki muannid büyükleri, birtek ihbar-ı gaybî ile imana geldiler. Ne kadar kalbin bozulmuş ki, mânevî tevâtürle bu ihbar-ı gaybî gibi binler mucizâti işitiyorsun, yine kanaat-i tâmmen gelmiyor. Her ne ise, sadece dönüyoruz.*

♦Hem nakl-i sahih ile Gazve-i Bedir’de Hazreti Abbas, sahabelerin eline esir düştüğü vakitte, fidye-i necat istenilmiş. O da demiş: “Param yok.” Hazreti Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş ki: “Zevcen Ümmü Fadl yanında bu kadar parayı filân yere bırakmışsun.” Hazreti Abbas tasdik edip, “İlkimizden başka kimsenin bilmediği bir sırr idi.” O vakit kemâl-i imanı kazanıp İslâm olmuş.⁵

♦Hem nakl-i sahih-i kat’i ile muzır bir sâhir olan Lebid-i Yahudî, Resûl-i Ekrem’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) rencide etmek için acîb ve müessir bir sîhir yapmış.

¹ Bkz.: Buhârî, *cihâd* 141, *meğâzî* 46; Müslim, *fezâ'ilü’s-sahâbe* 161.

² Allah’ın yırtıcı bir hayvanı onu yiyecek.

³ Bkz.: et-Taberî, *Câmiu'l-bevâyân* 27/41; el-Esbehâni, *Delâlü'n-nübûve* s.219; el-Münâvî, *Feyzu'l-kâdir* 2/395.

⁴ Bkz.: İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/75-76; el-Beğavî, *Meâlimü't-tenzîl* 1/347; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 4/303.

⁵ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/353; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/322.

Bir tarağa saçları sarmış, üstünde sihir yapmış, bir kuyuya atmış. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Hazreti Ali'ye ve sahabelere ferman etmiş: "Gidiniz, filân kuyuda bu çeşit sihir âletlerini bulup getiriniz." Gitmişler, aynen öyle bulup getirmişler. Her bir ipi açıldıka, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dahi rahatsızlığından hiffet buluyordu.¹

♦Hem nakl-i sahih ile Ebû Hureyre ve Huzeýfe gibi mühim zâtlar bulunduğu bir heyette Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş ki:

خَرْسُ أَحَدِكُمْ فِي النَّارِ أَعْظَمُ مِنْ أَحَدٍ

birinin irtidadıyla müthiş âkibetini haber vermiş. Ebû Hureyre dedi: "O heyetten –ben– bir adamlı ikimiz kaldık. Ben korktum. Sonra öteki adam Yemâme Harbi'nde Müseylime tarafında bulunup mürted olarak katledildi." İhbar-ı nebevînin hakikati çıktı.

♦Hem nakl-i sahih ile Umeyr ve Safvan, müslüman olmadan evvel, mühim bir mala mukabil, Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın katline karar verip, Umeyr ise Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın katlini niyet ederek Medine'ye gelmiş. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Umeyr'i gördü, yanına çağırıldı, dedi: "Safvan ile maceranız budur." Elini Umeyr'in göğsüne koydu; Umeyr "evet" dedi, müslüman oldu.³

Daha bunlar gibi pek çok sahih ihbarat-ı gaybiye vuku bulmuş. Meşhur Kütüb-ü Sitte-i Sahîha-yı Hadisiye'de zikredilmiştir ve senedleriyle beyan edilmiştir. Bu risalede beyan edilen vâkiâtın ekseri, tevâtür-ü mânevî hükmünde kat'îdir, yakînidirler. Başta Buhârî ve Müslim –ki, Kur'an'dan sonra en sahih kitap olduklarını ehl-i tahkik kabul etmiş– ve sâîr Sahîh-i Tirmizî, Nesâî ve Ebû Davud ve Müstedrekü'l-Hâkim ve Müsned-i Ahmed İbni Hanbel ve Delâîl-i Beyhakî gibi kitaplarda an'anesiyle beyan edilmiştir.

Şimdi, ey mülhid-i bîhuş! "Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*) akilli bir adamdı" deyip geçme. Çünkü şu umûr-u gaybiyeye dair ihbarat-ı sâdîka-yı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) iki şıktan hâli değil: Ya diyeceksin ki; o Zât-ı Kudsî'de öyle keskin bir nazar ve geniş bir dehâ var ki, mâzi ve müstakbeli ve umum dünyayı görür, bilir.. ve etraf-ı âlemi ve şark ve garbı temâşâ eder bir

¹ Bkz.: Nesâî, *tahrîmü'd-dem* 20; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/367; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/40.

² "Sizden birinizin dışı cehennemde Uhud dağından büyük olacaktır." (Bkz.: Kadî Iyâz, *eş-Sîfâ* 1/342; *es-Süheyli*, *er-Ravdu'l-ünf* 4/355; et-Taberî, *Târihu'l-ümum ve'l-mülük* 2/278).

³ Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 17/56-62; İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/212-214; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 4/199-200.

gözü.. ve geçmiş ve gelecek bütün zamanları keşfeder bir dehâsı vardır. Bu hâl ise beşerde olamaz! Eğer olsa, Hâlik-i âlem tarafından verilmiş bir harika, bir mevhîbe olur. Bu ise, tek başıyla bir mucize-i âzamdır.

Veyahut inanacaksın ki; o Zât-ı Mübarek, öyle bir Zât’ın memuru ve şâkirdidir ki, her şey O’nun nazarında ve tasarrufundadır.. ve bütün evâ-i kâinat ve bütün zamanlar O’nun taht-ı emrindedir.. defter-i kebîrinde her şey yazılıdır.. istediği zaman talebesine bildirir ve gösterir. Demek, Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm), Üstad-ı Ezelî’sinden ders alır, öyle ders verir.

♦Hem nakl-i sahîh ile Hazreti Hâlid’i, harp için Dûmetü'l-Cendel reisi olan Ükeydir'e gönderdiği vakit ferman etmiş ki: إِنَّكَ سَتَجْدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرِ diye,¹ bâkar-ı vahşî avında bulacağını, kavgasız esir edileceğini ihbar etmiş. Hazreti Hâlid gitmiş, aynen öyle bulmuş, esir etmiş, getirmiş.

♦Hem nakl-i sahîh ile Kureyş, Benî Hâşim aleyhinde yazdıkları ve Kâbe'nin sakfına astıkları sayfa hakkında ferman etmiş ki: "Kurtlar yazılarınızı yemiş; yalnız, sayfadaki esmâ-yı ilâhiyeye ilişmemişler." Haber vermiş. Sonra sayfa-ya bakmışlar, aynen öyle olmuş.²

♦Hem nakl-i sahîh ile “Beytü'l-Makdis'in fethinde büyük bir tâun çîkaçak”³ ferman etmişti. Hazreti Ömer zamanında Beytü'l-Makdis fetholundu.⁴ Ve öyle bir tâun çıktı ki, üç günde yetmiş bin vefiyât oldu.⁵

♦Hem nakl-i sahîh ile o zamanda vücûdu olmayan Basra⁶ ve Bağdat'ın vücûda geleceklerini.. ve Bağdat'a dünya hazinelerinin gireceğini..⁷ ve Türkler ve Bahr-i Hazar etrafındaki milletlerle Araplar muharebe edeceklerini..⁸ ve sonra onlar, çoklukla İslâmiyet'e girecek; Araplara, Araplar içinde hâkim olacaklarını haber vermiş. Demis ki:

¹ Bkz.: İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/207-208; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/187; İbni Hibbân, *es-Sikât* 2/97.

² Bkz.: İbni İshak, *es-Sîre* 2/147; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/221; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/188-189, 208-209.

³ Buhârî, *cîzye* 15; İbni Mâce, *fiten* 25; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/22, 25, 27.

⁴ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 3/283; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 2/448.

⁵ Bkz.: el-Münâvî, *Feyzû'l-kadîr* 4/95; Aliyyülkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/696.

⁶ Bkz.: Ebû Dâvûd, *melâhim* 10; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/44; et-Tayâlisî, *el-Müsned* s.117.

⁷ Bkz.: Hatîb el-Bağdâdi, *Târihu Bağdâd* 1/28-33, 10/203, 14/54; ed-Deylemî, *el-Müsned* 2/73.

⁸ Bkz.: Buhârî, *cihâd* 95, 96, *menâkîb* 25; Müslim, *fiten* 63-66.

يُوْسِكُ أَنْ يَكْثُرْ فِيْكُمُ الْعَجَمُ يَاْكُلُونَ فَيَئِكُمْ وَيَضْرِبُونَ رِفَابَكُمْ¹

♦ Hem ferman etmiş ki:

هَلَّا كُلُّ أُمَّتِي عَلَىٰ يَدِي أُغَيْلَمَةٌ مِنْ قُرْشِ² diye, Emeviyenin Yezid ve Velid gibi şerir reislerinin fesâdını haber vermiş.

♦ Hem Yemâme gibi bir kısım yerlerde irtidat vuku bulacağını haber vermiş.³

♦ Hem Gazve-i Meshure-i Hendek'te ferman etmiş ki:

الْأَنْ نَغْرُوْهُمْ وَلَا يَغْرُونَا⁴ diye, "Bundan sonra onlar bana değil, belki ben onlara hûcum edeceğim." Haber vermiş.. haber verdiği gibi olmuş.⁵

♦ Hem nakl-i sahîh ile vefatından bir-iki ay evvel ferman etmiş ki:

إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ عَنِّي بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللَّهِ⁶ diye⁶ vefatını haber vermiş.

♦ Hem Zeyd İbni Sûhân hakkında ferman etmiş ki:

يَسِيقُهُ عُضُوٌّ مِنْهُ إِلَى الْجَهَنَّمِ⁷ Zeyd'den evvel bir uzuş şehid edileceğini haber vermiş.⁷ Bir zaman sonra, Nihâvend harbinde bir eli kesilmiş.⁸ Demek, en evvel o el şehid olup mânen cennete gitmiş.

İşte, bütün bahsettiğimiz umûr-u gaybiye, on kısım envâ-ı mucizâtından birtek nevidir. O nev'in on kısmından bir kısmını söylemedik. Şimdi, bu kısımı beraber, i'câz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Söz'de gayet geniş ihbar-ı gayb nev'inin, dört nev'inin icmâlen beyan etmişiz. İşte buradaki nevi ile beraber, Kur'ân'ın lisaniyla gayptan haber verilen o dört büyük nevi beraber

¹ "Sizin aranızda Acemlerin (sâir milletlerin) çoğalması, hazine gelirlerinizi yiyp tüketmeleri ve size hâki-miyet kurmları yakındır." Ma'mer İbni Râşîd, *el-Câmi'* 11/385; *el-Bezzâr*, *el-Müsned* 6/359, 7/291; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/557, 564.

² "Ümmetimin helâki Kureş'ten bazı toy delikanlıkların eliyle olacaktr." (Buhârî, *fiten* 3; Müslim, *fiten* 74; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/299, 485, 520).

³ Bkz.: Buhârî, *menâkib* 25, *meğâzî* 70, 71; Müslim, *rüya* 21, 22.

⁴ Buhârî, *meğâzî* 29; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/262, 6/394; et-Tayâlisî, *el-Müsned* s.182.

⁵ Bkz.: İbni Hisâm, *es-Sirâtu'n-nebeviyye* 4/216; el-Beyhakî, *Delâili'u'n-nübûvve* 3/457.

⁶ "Allah, dünya ile kendi katındaki arasındaki tercihi kuluna bıraktı. O da Allah katındakini tercih etti." (Bkz.: Buhârî, *fezâ'ilü ashâb* 3; Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 2).

⁷ Kadı İyâz, *es-Sîfâ* 1/343; el-Mâverdi, *A'lâmü'u'n-nübûvve* 1/121. Ayrıca bzk.: Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 1/393; el-Beyhakî, *Delâili'u'n-nübûvve* 6/416. Ayrıca kendisinin Cemel'de şehit olduğuna dair bzk.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 6/123; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 2/556.

⁸ Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 6/124.

düşün, gör ki; ne kadar kat'î, şüphesiz, parlak, kuvvetli, kavî bir burhan-ı ri-salettir ki; bütün bütün kalbi, aklı bozulmayan, elbette iman edecek ki; Zât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtû vesselâm*), Hâlik-ı külli şey ve Allâmü'l-guyûb olan bir Zât-ı Zülcelâl'in resûlüdür ve O'ndan haber alıyor.

Yedinci Nükteli İşaret

Mucizât-ı nebeviyeden *bereket-i taam* hususunda olan kısmından birkaç kat'î ve mânen mütevâtır misaline işaret edeceğiz. Bahisten evvel bir mukad-dime zikri münasiptir.

Mukaddime

Şu gelecek bereketli mucizât misalleri, her biri müteaddit tarîkle, hat-ta bazıları on altı tarîkle sahîh bir surette nakledilmiş. Ekserisi bir cema-at-ı kesîre huzurunda vuku bulmuş; o cemaat içinde muteber ve sâdîk insانlar onlardan bahsedip nakletmişler. Meselâ, "Sâ' denilen dört avuç ta-amdan yetmiş adam yemişler, tok olmuşlar."¹ naklediyor. O yetmiş adam onun sözünü iştiyor, tekzip etmiyor. Demek sükût ile tasdik ediyorlar. Hâlbuki, o asr-ı sîdîk ve hakikatte ve o hakperest ve ciddî ve doğru adam olan sahabeler, zerre miktar yalayı görse, red ve tekzip ederler. Hâlbuki, bahsedeceğimiz vâkiâları çoklar rivayet etmiş ve ötekiler de sükût ile tas-dik etmişler. Demek, her bir hâdise mânen mütevâtır gibi kat'îdir.

✓*Hem sahabeler, Kur'ân'ın ve âyetlerin hîfzinden sonra, en ziyâde Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtû vesselâm*) ef'âl ve akvâlinin muhafazasına, ba-husus ahkâma ve mucizâta dair ahuvalîne bütün kuvvetleriyle çalışıklarını ve sıhhâtlarına pek çok dikkat ettiklerini, tarih ve siyer şehâdet ediyor. Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtû vesselâm*) ait en küçük bir hareketi, bir sûreti, bir hâli ihmâl etmemişler. Ve etmediklerini ve kaydettiklerini, kütüb-ü ehâ-disiye şehâdet ediyor.*

✓*Hem asr-ı saadette, mucizâtı ve medar-ı ahkâm ehâdisi, kitâbetle çoklar kaydedip yazdırılar. Hususan Abâdile-i Seb'a kitabetle kaydettiler. Hususan, Tercümanü'l-Kur'ân olan² Abdullâh İbni Abbas³ ve Abdullâh*

¹ Buhârî, *menâkîb* 25, *et'ime* 6; Müslîm, *esâibe* 142.

² Bkz.: İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/383; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/366; el-Hâkim, *el-Müstâdrek* 3/618

³ Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 5/293; ez-Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 4/480; el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl* 24/174.

İbni Amr İbni'l-Âs,¹ bahusus otuz kırk sene sonra tâbiînin binler muhakkikleri, ehâdisi ve mucizâtı yazıyla kaydettiler.²

✓ *Daha ondan sonra, başta dört imam u müctehit ve binler muhakkik muhaddisler naklettiler, yazıyla muhafaza ettiler.*

✓ *Daha hicretten iki yüz sene sonra, başta Buhârî, Müslim, Kütüb-ü Sitte-i makbûle vazife-i hifzi omuzlarına aldılar. İbnü'l-Cevzî gibi şiddetli binler münekkitler çıkışıp, bazı mülhidlerin veya fikirsiz veya hıfzsız veya nâdanların karıştırdıkları mevzû ehâdisi tefrik ettiler, gösterdiler.*

✓ *Sonra, ehl-i keşfin tasdikiyle, yetmiş defa Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) temessül edip yakaza hâlinde onun sohbetiyle müserref olan³ Celâleddin Süyûtî gibi allâmeler ve muhakkikler, ehâdis-i sahîhanın el-masalarını, sâir sözlerden ve mevzûâttan tefrik ettiler.*

İşte bahsedeceğimiz hâdiseler, mucizeler; böyle elden ele, kuvvetli, emin, müteaddit ve çok, belki hadsiz elliinden, sağlam olarak bize gelmiş. ⁴ *İşte* buna binâen, “Bu zamana kadar uzun mesafeden gelen, şu zamandan tâ o zamana kadar bu hâdiseleri, nasıl bileyceğiz ki karışmamış ve sâfidir?” hatırlaya gelmemelidir!

Berekete Dair Mucizât-ı Kat'iyenin

Birinci Misali: Başta Buhârî ve Müslim, Kütüb-ü Sitte-i Sahîha müttefi-kan haber veriyorlar ki:

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Hazreti Zeyneb ile tezvvüçü velîmesinde, Hazreti Enes'in válidesi Ümmü Süleym, bir-iki avuç hurmayı yağla kavurarak bir kaba koyup Hazreti Enes'le Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'a gönderdi. Enes'e ferman etti ki: “Filân, filânı çağır! Hem, kime tesadüf etsen davet et!” Enes de kime rast geldiyse çağrırdı. Üç yüz kadar sahabeye gelip Sufi ve hücre-i saadeti doldurdular.

Ferman etti: *تَحَلَّقُوا عَشَرَةً عَشَرَةً* Yani, “Onar onar halka olunuz.” Sonra, mübarek elini o az taam üzerine koydu, dua etti, “Buyurun!” dedi. Bütün o üç yüz adam yediler, tok olup kalktılar. Enes'e ferman etmiş: “Kaldır!” Enes

¹ Bkz.: Buhârî, *İlim* 39; Tirmîzî, *İlim* 12, *menâkîb* 46; Dârimî, *mukaddime* 43.

² Bkz.: Tirmîzî, *el-İlîel* s.756; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 5/481; er-Râmehürmüzi, *el-Muhaddisü'l-fâsil* s.223.

³ İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb* 4/54; en-Nebhâni, *Câmiu kerâmâti'l-evliyâ* 2/158.

⁴ Allah'a hamdolsun; bu Rabbimin ihsanıdır.

demîş ki: "Bilmédim, taam kabını koyduğum vakit mi taam çoktu, yoksa kalındırdığım vakit mi çoktu, fark edemedim."¹

İkinci Misal: Mihmandâr-ı nebevî Ebû Eyyûbi'l-Ensârî hânesine teşrif-i nebevî hengâmında Ebû Eyyûb der ki:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve Ebûbekri's-Siddîk'a kâfi gelecek iki kişilik yemek yaptım. Ona ferman etti: **أَدْعُ ثَلَاثَيْنَ مِنْ أَشْرَافِ الْأَنْصَارِ**². Otuz adam geldiler, yediler. Sonra ferman etti: **أَدْعُ سِتِّينَ**³. Altmış daha davet ettim, geldiler, yediler. Sonra ferman etti: **أَدْعُ تِسْعِينَ**⁴. Doksan daha davet ettim, geldiler, yediler. Kaplarda yemek daha kaldı. Bütün gelenler o mucize karşısında İslâmîyet'e girip biat ettiler. O iki kişilik taamdan yüz seksen adam yediler.⁵

Üçüncü Misal: Hazreti Ömer İbnü'l-Hattab⁶ ve Ebû Hureyre⁷ ve Seleme İbnü'l-Ekva⁸ ve Ebû Amra el-Ensari⁹ gibi müteaddit tarîklerle diyorlar ki:

Bir gazvede ordu aç kaldı. Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) müracaat ettiler. Ferman etti ki: "Heybelerinizde kalan bakiyye-i erzakı toplayınız." Herkes azar birer parça hurma getirdi. En çok getiren, dört avuç getirebildi. Bir kilime koydular.

Seleme der ki: "Mecmuunu ben tahmin ettim, oturmuş bir keçi kadar ancak vardi." Sonra Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bereketle dua edip ferman etti: "Herkes kabını getirsin." Koşuştular, geldiler. O ordu içinde hiçbir kap kalmadı, hepsini doldurdular. Hem fazla kaldı. Sahabeden bir râvî demiş: "O bereketin gidişatından anladım: Eğer ehl-i arz gelseydi, onlara dahi kâfi gelecekti."

Dördüncü Misal: Başta Buhârî ve Müslim, kütüb-ü sahîha beyan ediyorlar ki, Abdurrahmân İbni Ebî Bekri's-Siddîk der:

¹ Kadı İyâz, *es-Şîfâ* 1/297. Ayrıca bkz.: Buhârî, *nikâh* 64; Müslim, *nikâh* 94-95.

² Ensârin eşrâfından otuz kişi çağrı.

³ Altmış daha çağrı.

⁴ Doksan kişi daha çağrı.

⁵ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 4/185; el-Firyâbî, *Delâlü'n-nübûve* 1/44; el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûve* 6/94; İbni Abdilberr, *et-Temhîd* 1/295.

⁶ Kadı İyâz, *es-Şîfâ* 1/293.

⁷ Müslim, *îmân* 44-45; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsneđ* 2/421, 3/11; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/246.

⁸ Buhârî, şerîke 1, *cihad* 123; Müslim, lukata 19.

⁹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsneđ* 3/417; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/244, 6/279; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 1/211.

Biz yüz otuz sahabе, bir seferde Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile beraberdik. Dört avuç miktarı olan bir sâ' ekmek için hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebap yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan, yüz otuz sahabeden her birisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) pişmiş eti iki kâseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik, fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim.¹

Beşinci Misal: Kütüb-ü sahîha kat'iyetle beyan ediyorlar ki; Gazve-i Garrâ-yı Ahzab'da, meşhur Yevmü'l-Hendek'te, Hazreti Câbir'u'l-Ensârî kasemle ilân ediyor:

O günde, dört avuç olan bir sâ' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı. Hazreti Câbir der ki; o gün yemek, hânemde pişirildi. Bütün bin adam o sâ'dan, o oglaktan yediler, gittiler. Daha tenceremiz dolu kayníyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup bereketle dua etmişti.²

İşte, şu mucize-i bereketi, bin zâtın huzurunda, onları ona alâkadar göstererek Hazreti Câbir kasemle ilân ediyor. Demek şu hâdise, bin adam rivayet etmiş gibi kat'î denilebilir.

Altıncı Misal: Nakl-i sahih-i kat'î ile hâdim-i nebevî Hazreti Enes'in amcası meşhur Ebû Talha der ki:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), yetmiş-seksen adamı, Enes'in koltuğu altında getirdiği az arpa ekmeğinden tok oluncaya kadar yedirdi. "O az ekmekleri parça parça ediniz!" emretti ve bereketle dua etti. Menzil dar olduğundan, onar onar gelip yediler, tok olarak gittiler.³

Yedinci Misal: Nakl-i sahih-i kat'î ile Şifâ-yı Şerif ve Müslim gibi kütüb-ü sahîha beyan ederler ki:

Hazreti Câbir'u'l-Ensârî diyor: Bir zât, Resûl-i Ekrem'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) iyâli için taam istedî. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) yarımluk arpa verdi. Çok zaman o adam iyâliyle ve misafirleriyle o arpadan yediler. Bakıyorlar, bitmiyor. Noksaniyetini anlamak için ölçtüler. Sonra bereket dahi kalktı; noksan olmaya başladı. Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) geldi, vak'ayı beyan

¹ Buhârî, *hibe* 28, *et'ime* 6; Müslim, *eşribe* 175.

² Buhârî, *meğâzî* 29; Müslim, *eşribe* 141.

³ Buhârî, *menâkîb* 25, *et'ime* 6, 48; Müslim, *eşribe* 142.

etti. Ona cevaben ferman etti: **لَوْ لَمْ تَكُلْنِمْ مِنْهُ وَلَقَامْ بِكُمْ** Yani, “Eğer kile ile tecrübe etmeseydiniz, hayatınızca size yeterdi!”¹

Sekizinci Misal: Tirmizi ve Nesâî ve Beyhakî ve Şifâ-yı Şerîf gibi kütüb-ü sahîha beyan ediyorlar ki:

Hazreti Semure İbni Cündüb der: Resûl-i Ekrem’e (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir kâse et geldi. Sabahtan akşamaya kadar fevc fevc adamlar geldiler, yediler.²

İşte, mukaddimede beyan ettiğimiz sırra binâen, şu vâkia-yı bereket yalnız Semure'nin rivayeti değil; belki Semure, o yemeği yiyen cemaatlerin mümessili gibi, onların nâmına ve tasdiklerine binâen ilân ediyor.

Dokuzuncu Misal: Şifâ-yı Şerîf sahibi ve meşhur İbni Ebî Şeybe ve Taberânî gibi mevsûk ve sahîh muhakkikler rivayetîyle Hazreti Ebû Hureyre der:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bana emretti: “Mescid-i Şerîf’in suffesi ni mesken ittihaz eden yüzden ziyâde fukara-yı muhacirîni davet et.” Ben da-hi onları aradım, topladım. Umumumuza bir tabla taam konuldu. Biz istedigimiz kadar yedik, kalktık. O kâse konulduğu vakit nasıl idi, yine öyle dolu kaldı. Yalnız parmakların izi taamda görünüyordu.³

İşte Hazreti Ebû Hureyre, umum Kâmilîn-i Ehl-i Suffe tasdikine istinâden, onlar nâmına haber verir. Demek, mânen umum Ehl-i Suffe riva-yet etmiş gibi kat’îdir. Hem hiç mümkün müdür ki, o haber hak ve doğru olmasa, o sâdîk ve kâmil zâtlar sükût edip tekzip etmesinler?

Onuncu Misal: Nakl-i sahîh-i kat’î ile Hazreti İmam Ali der:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Benî Abdîlmuttalib’i cemetti. Onlar kırk adam idiler. Onlardan bazıları bir deve yavrusunu yerdî ve dört kiyye süt içerdî. Hâlbuki, umum onlara bir avuç kadar bir yemek yaptı, umum yiyip tok oldular, yemek eskisi gibi kaldı. Sonra, üç-dört adama ancak kâfi gelir ağaçtan bir kap içinde süt getirdi. Umumen içtiler, doydular, içilmemiş gibi bâki kaldı.⁴

¹ Müslim, *fezâil* 9; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/337, 347; el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûve* 6/114.

² Tirmîzî, *menâkîb* 5; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/12, 18; Dârimî, *mukaddime* 9; en-Nesâî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 4/170.

³ İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/315; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 3/195; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/256.

⁴ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/159; Ahmed İbni Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe* 2/712; et-Taberî, *Câmi'u'l-beyân* 19/122; Kadî Iyâz, *es-Şîfa* 1/293-294.

İşte, Hazreti Ali'nin şecâati ve sadâkati kat'iyetinde bir mucize-i beraket!

On Birinci Misal: Nakl-i sahîh ile Hazreti Ali ve Fâtimatü'z-Zehrâ velîmedinde, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Bilâl-i Habeşî'ye emretti: "Dört-beş avuç un, ekmek yapılışın ve bir deve yavrusu kesilsin!" Hazreti Bilâl der: Ben taamı getirdim. Mübarek elini üstüne vurdu. Sonra tâife tâife sahabeler geldiler, yediler, gittiler. O yemekten bâki kalan miktara yine bereketle dua etti. Bütün ezvâc-ı tâhirâtâ, her birine birer kâse gönderildi. Emretti ki: "Hem yesinler, hem yanlarına gelenlere yedirsinler!"¹

Evet böyle mübarek bir izdivaçta, elbette böyle bir bereket lâzımdır ve vukuu kat'îdir.

On İkinci Misal: Hazreti İmam Câfer Sâdîk, pederleri İmam Muhammedü'l-Bâkir'dan, o da pederi İmam Zeynelâbidin'den, o dahi İmam Ali'den nakleder ki:

Fâtimatü'z-Zehrâ, yalnız ikisine kâfi gelecek bir yemek pişirdi. Sonra Ali'yi gönderdi, tâ Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) gelsin, beraber yesinler. Teşrif etti ve emretti ki, o yemekten her bir ezvâcına birer kâse gönderildi. Sonra kendine, hem Ali'ye, hem Fâtîma ve evlâtlarına birer kâse ayrıldıktan sonra, Hazreti Fâtîma der: "Tenceremizi kaldırdık, daha dolu olup taşıyordu. Meşjet-i ilâhiye ile, hayli zaman o yemekten yedik."²

Acaba niçin bu nurâni, yüksek silsile-i rivayetten gelen şu mucize-i berekete, gözünle görmüş gibi inanmıyorsun? Evet, buna karşı şeytan dahi bahane bulamaz.

On Üçüncü Misal: Ebû Davud ve Ahmed İbni Hanbel ve İmam Beyhakî gibi sadûk imamlar, Dükîn İbni Saîdi'l-Müzenîyyî'l-Has'amî'den,³ hem altı kardeşle beraber sohbete müşerref ve sahabelerden olan Nu'man İbni Mukarrîni'l-Ahmesîyyî'l-Müzenî'den,⁴ hem Cerîr'den⁵ naklederek, müteaddit tarîklerle Hazreti Ömer İbnü'l-Hattab'dan naklediyorlar ki:

¹ Abdurrezzak, *el-Musannef* 5/487; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 22/411, 24/133; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/297.

² İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/186-187; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/294; İbnü'l-Cevzî, *Muntazam* 3/88; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 1/361 (Ebû Ya'lâ'dan naklen).

³ Bkz.: Ebû Dâvûd, *edeb* 157-158; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/174; el-Buhâî, *et-Târîhu'l-kebir* 3/255.

⁴ Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 6/19; İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 3/1432, 4/1505; el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl* 29/459.

⁵ Bkz.: İbni Adîyy, *el-Kâmil* 6/254; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/294-295; ez-Zehebî, *Mîzânü'l-îtidâl* 6/312.

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Hazreti Ömer'e emretti: "Ahmes kabisinden gelen dört yüz atlıya yolculuk için zâd ü zahîre ver!" Hazreti Ömer dedi: "Yâ Resûlallah! Mevcut zahîre birkaç sâ'dır. Kümesi, oturmuş bir deve yavrusu kadardır." Ferman etti: "Git, ver!" O da gitti, yarıyuk hurmadan, dört yüz süvariye kifâyet derecesinde zâd ü zahîre verdi. Ve dedi: "Hiç noksan olmamış gibi eski hâlinde kaldı."

İşte şu mucize-i bereket, dört yüz adamla ve bahusus Hazreti Ömer ile münasebettar bir surette vukua gelmiştir. Rivayetlerin arkasında bunlar var. Bunların sükütu, tasdiktir; iki-üç haber-i vâhid deyip geçme! Böyle hâdiseler haber-i vâhid dahi olsa, tevâtür-ü mânevî hükmünde kanaat verir.

On Dördüncü Misal: Başta Buhârî ve Müslim, kütüb-ü sahîha haber veriyorlar ki:

Hazreti Câbir'in pederi vefat eder. Borcu çok, ziyâde medyun; borç sahipleri de yahudiler. Câbir, pederinin asıl malını guremâya verdi, kabul etmediler. Hâlbuki, bağındaki meyveleri, kaç senede deynine kâfi gelmeyecek. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti: "Bağın meyvelerini koparıınız, harman ediniz!" Öyle yaptılar. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) harman içinde gezdi, dua etti. Sonra Câbir, harmandan pederinin bütün guremâsının borçlarını verdikten sonra, yine bir senede bağdan gelen mahsulât kadar harmanda kaldı. Bir rivayette, bütün guremâya verdiği kadar kaldı. O hâdiseden borç sahipleri olan yahudiler, çok taaccüp edip hayrette kaldılar.¹

İşte şu mucize-i bâhire-i bereket, yalnız Hazreti Câbir gibi birkaç râvilerin haberi değil! Belki mânevî tevâtür hükmünde, o hâdice ile münasebettar, hadd-i tevâtür derecesinde çok adamları temsil ederek rivayet etmişler.

On Beşinci Misal: Başta Tirmizî ve İmam Beyhakî gibi muhakkikler, Hazreti Ebû Hureyre'den nakl-i sahîh ile beraber haber veriyorlar ki:

Ebû Hureyre demiş ki: "Bir gazvede –başka bir rivayette Gazve-i Tebük'te– ordu aç kaldı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti: هَلْ مِنْ شَيْءٍ 'Bir şey var mı?' diye emretti. Ben dedim: 'Heybede bir parça humma var.' (Bir rivayette, on beş tane imiş.) Dedi: 'Getir!' Getirdim. Mübarek elini soktu, bir kabza çıkardı, bir kaba bıraktı, bereketle dua buyurdular. Sonra

¹ Buhârî, istikrâz 9, vesâyâ 36, meğâzî 18; Ebû Dâvûd, vesâyâ 17; Nesâî, vesâyâ 3-4

خُذْ مَا جِئْتَ بِهِ
onar onar askeri çağırıldı, umumen yediler. Sonra ferman etti: وَأَذْنُلْ يَدَكَ وَأَفْضِلْ عَلَيْهِ وَلَا تَكْبِهِ¹ Ben aldım, elimi o heybeye soktum. Evvel getirdiğim kadar elime geçti. Sonra Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hayatında, Ebûbekir ve Ömer ve Osman hayatında o hurmalardan yedim.” Başka bir tarikte rivayet edilmiş ki: “O hurmalardan kaç yük, fîsebilillâh sarf ettim. Sonra Hazreti Osman’ın katlinde o hurma, kabıyla nehb ve gârât edildi, gitti.”²

*İşte, hoca-yı kâinat olan Fahr-i âlem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) kudsî medresesi ve tekkesi olan Sufî’nin demirbaş bir mühim talebesi ve müridi ve kuvve-i hâfîzanın ziyâdesi için dua-yı nebeviyeye mazhar olan Hazreti Ebû Hureyre, Gazve-i Tebük gibi bir mecmâ-i nâsta vukuunu haber verdiği şu mucize-i bereket, mânen bir ordu sözü kadar kat’î ve kuvvetli olmak gerektir.*

On Altıncı Misal: Başa Buhârî, kütüb-ü sahîha nakl-i kat’î ile beyan ediyorlar ki:

Hazreti Ebû Hureyre aç olmuş. Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) arkasından gidip menzil-i saadete gitmişler. Bakarlar ki, bir kadeh süt, oraya hediye getirilmiş. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) emretti ki: “Ehl-i Sufî’yi çağır!” Ben kalbimden dedim ki: “Bu sütün bütünü ben içebilirim, ben daha ziyâde muhtacım.” Fakat emr-i nebevi için onları topladım, getirdim. Yüzü mütecaviz idiler. Ferman etti: “Onlara içir!” Ben de o kadehteki sütü birer birer verdim. Her birisi doyuncaya kadar içter, diğerine veririm. Böyle birer birer içirerek, bütün Ehl-i Sufî o sâfi sütten içtiler. Sonra ferman etti ki: بَقَيْتُ أَنَا وَأَنْتَ، أَفْعُدْ فَاسْرُبْ³ Ben içtim. İçtikçe, “İç!” ferman eder. Tâ, ben dedim: “Seni hak ile ırsâl eden Zât-ı Zülcelâl’e kasem ederim, yer kalmadı ki içeyim!” Sonra kendisi aldı, “bismillâh” deyip hamd ederek bakiyyesini içti.⁴ Yüz bin âfiyet olsun!

İşte şu sâfi, hâlis süt gibi latîf, şüphesiz mucize-i bâhire-i bereket, beş yüz bin hadisi hîfzîna alan Hazreti Buhârî başta olarak,⁵ Kütüb-ü Sitte-i

¹ Getirdiğin heybeye elini daldır, eline geldiği kadarını al ve onu hiç ters çevirip dökeyim deme.

² Ebû Nuaym, *Delâili’n-nübüvve* s.130-131; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/117. Ayrıca bkz.: Tirmîzî, *menâkîb* 46; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/352.

³ Ben ve sen kaldık; otur sen de iç.

⁴ Buhârî, *rikâk* 17; Müslüm, *fezâ'ilü’s-sahâbe* 164.

⁵ en-Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ* 1/86; ez-Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz* 2/556; es-Suyûtî, *et-Tedribü'r-râvî* 1/99.

*Sahîha ile nakilleri, gözle görmek kadar kat'î olmakla beraber, medrese-i kudsiye-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) olan Sûfî'nin namdar, sâdîk, hâfız bir şâkirî olan Ebû Hureyre'nin, umum Ehl-i Sûfî'yi mânen işhâd ederek, âdetâ umumunu temsil edip şu ihbarı tevâtûr derecesinde kat'î telâkki etmeyenin, ya kalbi bozuk veya aklı yok!*

Acaba, Hazreti Ebû Hureyre gibi sâdîk ve bütün hayatını hadise ve dine vakfeden,¹ وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلَيَسْتَوْأْ مَقْعَدَهُ مِنَ الْتَّارِ hadisini işten ve nakleden, hiç mümkün müdür ki, hifzindaki ehâdis-i nebeviyînîn kıymetini ve sıhhatini şüpheye düşürüp Ehl-i Sûfî'nin tekzîbîne hedef edecek muhalif bir söz ve asılsız bir vak'a söylesin? Hâşâ!

Yâ Rab! Şu Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) bereketi hürmetine, bize ihsan ettiğin maddî ve mânevî rızkımıza bereket ihsan et!

Bir Nükte-i Mühimme

Mâlûmdur ki, zayıf şeyler içtima ettikçe kuvvetlesir. İncecik ipler topak yapılırsa, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar topak yapılısa, kimse koparamaz. İşte, on beş envâ-ı mucizâttan yalnız bereket kısmındaki mucizâti ve o kısmın on beş kısmından ancak bir kısmını, on beş misalle gösterdik. Her bir misal, tek başıyla nübûvveti isbat eder bir derecede kuvvetliydi. Farz-ı muhâl olarak, bunların bir kısmını kuvvetsiz saysak da yine kuvvetsiz diyemeyiz. Çünkü kâvî ile ittifak eden kavileşir.

Hem şu on beş misalin içtimai, kat'î, şüphesiz bir tevâtûr-ü mânevî ile, kuvvetli bir mucize-i kübrâyî gösterir. Şimdi, şu mecmudaki mucize-i kübrâ, bereket mucizelerinden zikredilmemiş olan on dört kîsm-ı âhere mezç edilse, kuvvetli halatları topak yapmak gibi, koparılması mümkün olmayan bir mucize-i ekber, içinde görünür.

Sonra, şu mucize-i ekberi, sâir on dört nevi mucizâtın mecmuuna ilâve et, gör ki; ne derece kuvvetli, sarsılmaz, kat'î bir burhan-ı nübûvvet-i Ahmedîye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) gösterir. İşte nübûvvet-i Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) direğî, şu mecmudan teşekkül eden dağ gibi kuvvetli bir direktir. Şimdi, cüz'iyatta ve misallerde, sû-i fehimden gelen şüphelerle, o metin sakf-ı muallâyi sebatsız ve kabil-i sukut görmek ne derece akılsızlık olduğunu anladın!..

¹ "Kim, kasden benim üzerine yalan uydurursa, cehennemdeki yerini hazırlasın." (Bkz.: Buhârî, ilim 38; Müslim, mukaddime 2-4).

Evet, berekete dair o mucizeler gösteriyorlar ki: *Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)*, *umuma rızık veren ve rızıkları halkeden bir Zât-i Rahîm ve Kerîm’iñ sevgili memurudur, pek hürmetli bir abdidir ki; rızkin envânda, hilâf-i âdet olarak, O’na hiçten ve sîrf gayptan ziyâfetler gönderiyor.* Mâlûmdur ki Ceziretü'l-Arab, suyu ve ziraati az bir yerdir. Onun için, ahalisi, hususan bidayet-i İslâm’daki sahabeler, diyk-i maîsête maruzdular. Hem su-suzuña çok defa gırıftar oluyorlardı. İşte, bu hikmete binâen, mucizât-i bâhi-re-i Ahmedîye’nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) mühimleri, taam ve su hususunda tezahür etmiş.

*Bu harikalar, dâvâ-yı nübûvete delil ve mucize olmaktan ziyâde, ihtiyyaca binâen, Resûl-i Ekrem’e (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir ikram-i ilâhî, bir ihsan-i rabbânî, bir ziyâfet-i rahmâniye hükmündedir. Çünkü o mucizâtı görenler, nübûvveti tasdik etmişler. Fakat mucize zuhur ettikçe iman ziyâdeleşir, nurun alâ nur olur!*

Sekizinci İşaret

Su hususunda tezahür eden bir kısım mucizâtı beyan eder.

Mukaddime

Mâlûmdur ki, cemaatler içinde vuku bulan hâdiseler, âhâdî bir surette nakledilse, tekzip edilmediği vakit, doğruluğunu gösterir. Çünkü insanın fitratında yalana “Yalandır!” demeye cibillî bir meyîl vardır. Hususan, her kavimden ziyâde yalana karşı süküt etmez sahabeler olsa.. hususan hâdiseler, Resûl-i Ekrem’e (*aleyhissalâtü vesselâm*) taallûk etse.. ve bilhassa nakaleden, meşâhir-i sahabeden olsa, elbette o haber-i vâhid sahibi, o hâdiseyi gören cemaati temsil eder hükmünde rivayet eder.

Hâlbuki, şimdi bahsedeceğimiz mucizâtı mâiyeyi, her bir misali çok tarîklerle, çok sahabelerin ellerinden, binler tâbîînin muhakkikleri el atıp almışlar, sağlam olarak ikinci asır müctehitlerinin ellerine vermişler. Onlar da kemâl-i ciddiyetle ve hürmetle el atıp, kabul edip, arkalarındaki asrin muhakkiklerinin ellerine vermişler. Her tabaka, binler kuvvetli el-lerden geçip, gele gele tâ asrimiza gelmiş. Hem asr-ı saadette yazılan kütüb-ü ehâdisiye sağlam olarak devredilip, tâ Buhârî ve Müslim gibi ilm-i hadisin dâhi imamlarının ellerine geçmiş. Onlar da, kemâl-i tahkikle merâtibini tefrik ederek, sîhhati şüphesiz olanları cemederek bize ders vermişler, takdim etmişler.¹ جَرَاهُمُ اللَّهُ خَيْرًا كَثِيرًا

¹ Allah, onları bol hayırlara mükâfatlaştırsın.

*İşte, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mübarek parmaklarından suyun akması ve pek çok adama içirmesi mütevâtirdir.¹ Öyle bir cemaat nakletmiş ki, yalana ittifakları muhâldir. Şu mucize gayet kat'ıdır. Hem üç defa, üç mecmâ-i azîmde tekerür etmiş. Başta Buhârî, Müslim, İmam Mâlik, İmam Amr İbni Şuayb, İmam Katâde gibi pek çok ehl-i sahîh bir cemaat, sahabelerden, başta hâdim-i nebevî Hazreti Enes, Hazreti Câbir, Hazreti İbni Mes'ud gibi meşâhir-i sahabenin bir cemaatinden, parmaklarından suyun kesretle akması ve orduya içirmesi, nakl-i sahîh-i kat' ile beyan edilmiştir. Bu nevi mucize-i mâiyeden, pek çok misallerinden dokuz misali beyan edeceğiz.*

Birinci Misal: Başta Buhârî, Müslim, kütüb-ü sahîha, Hazreti Enes'ten –nakl-i sahîh ile– haber veriyorlar ki:

Hazreti Enes diyor: Zevrâ nâm-mahalde üç yüz kişi kadar, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile beraberdi. İlkindi namazı için abdest almayı emretti. Su bulunmadı. Yalnız bir parça su emretti, getirdik. Mübarek ellerini içine batırıldı. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akiyor. Sonra, bütün maiyyetindeki üç yüz adam geldiler, umumu abdest alıp içtiler.²

İşte şu misali Hazreti Enes, üç yüz kişiyi temsil ederek haber veriyor. Mümkün müdür ki o üç yüz kişi, şu habere mânen iştirak etmesinler; hem iştirak etmedikleri hâlde tekzip etmesinler?

İkinci Misal: Başta Buhârî, Müslim, kütüb-ü sahîha haber veriyorlar ki:

Hazreti Câbir İbni Abdillâhi'l-Ensârî beyan ediyor: Biz, bin beş yüz kişi, Gazve-i Hudeybiye'de susadık. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), kirba denilen deriden bir kap sudan abdest aldı, sonra elini içine soktu. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akiyor. Bin beş yüz kişi içip, kaplarını o kirbadan doldurdular. Sâlim İbni Ebi'l-Câ'd, Câbir'den sormuş: "Kaç kişiyiniz?" Câbir demiş ki: "Yüz bin kişi de olsaydı, yine kâfi gelirdi. Fakat biz, on beş yüz (yani bin beş yüz) idik."³

İşte şu mucize-i bâhirenin râvileri, mânen bin beş yüz kadardırlar. Çünkü fitrat-ı beşeriyede yalana "Yalan!" demek bir meyl-i arzusu vardır. Sahabeler ise, sîdîk ve doğruluk için, can ve mal ve peder ve vâlidelerini

¹ Bkz.: el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; el-Âmidî, *Şâyetü'l-merâm* 1/356-357; el-Îcî, *Kitâbü'l-Mevâkîf* 3/405; et-Teffâzânî, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

² Buhârî, *menâkîb* 25; Müslim, *fezâ'il* 6, 7.

³ Buhârî, *menâkîb* 25, *meğâzî* 35; Müslim, *imâre* 72, 73.

ve kavim ve kabilelerini feda edip, sıdk ve hak için fedai oldukları hâlde, hem “Benden bilerek yalan bir şey haber veren, cehennem ateşinden yerini hazırlasın!”¹ meâlindeki hadis-i şerîfîn tehdidine karşı, yalana mukabil sükût etmeleri mümkün değildir. Madem sükût ettiler; o haberi kabul ettiler, mânen iştirak edip tasdik ediyorlar demektir.

Üçüncü Misal: Gazve-i Buvat'ta, yine Buhârî, Müslim başta, kütüb-ü sahîha beyan ediyorlar ki:

Hazreti Câbir dedi ki: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti: نَادَ بِوْضُوءٍ “Abdest suyu diye nida et!” dediler. “Su yok!” denildi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dedi: “Bir parça su bulunuz!” Gayet az su getirdik. Sonra, o az su üstüne elini kapadı, bir şeyler okudu, bilmedim ne idi. Sonra ferman etti: نَادَ بِجَمْعَتِهِ “Yani, ‘Kafilənin büyük teştini (tekne) getirsinler!’” Bana getirildi; ben de Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) önüne koydum. O da elini içine koydu, parmaklarını açtı. Ben de o az suyu, mübarek eli üzerinde döküyordum. Gördüm ki, mübarek parmaklarından kesretle su aktı, sonra teşt doldu. Suya muhtaç olanları çağırıldım. Bütün geldiler, o sudan abdest alıp içtiler. Ben dedim: “Daha kimse kalmadı.” Elini kaldırıldı; o cefne (yani tekne) lebâleb dolu kaldı.²

İşte, şu mucize-i bâhire-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) mânen mütevâtirdir.³ Çünkü Hazreti Câbir, o işte başta olduğu için, birinci söz onun hakkıdır; o, umumun nââmine ilân ediyor. Çünkü o vakit hizmet eden o zât idi; ilân, başta onun hakkıdır. İbni Mes'ud da aynen rivayetinde diyor ki: “Ben gördüm ki, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) parmaklarından çeşme gibi su akıyor.”⁴ Acaba, meşâhir-i siddîkîn-i sahabeden olan Enes, Câbir, İbni Mes'ud gibi bir cemaat dese “ben gördüm”; görmemesi mümkün müdür?

*Şimdi şu üç misali birleştir, ne kadar kuvvetli bir mucize-i bâhire olduğunu gör! Ve üç tarîk birleşse, hakîkî tevâtûr hükmünde parmaklarından su akmasını kat’î isbat eder. Hazreti Mûsâ'nın (*aleyhisselâm*) taştan on*

¹ Buhârî, ilim 38, enbiyâ 50, edeb 109; Müslim, mukaddime 2-4, zühd 72.

² Müslim, zühd 74; İbni Hibbân, es-Sâhih 14/457; İbni Sa'd, et-Tabakâtü'l-kübrâ 7/74.

³ Bkz.: el-Gazâlî, Fedâihu'l-bâtinîyye 1/139-141; el-Âmidî, Ğâyetü'l-merâm 1/356-357; el-Îcî, Kitâbü'l-Mevâkif 3/405; et-Teftâzânî, Şerhu'l-Makâsid 5/17.

⁴ Buhârî, menâkîb 25; Tirmîzî, menâkîb 6; Dârimî, mukaddime 5.

iki yerde çeşme gibi su akıtması,¹ Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) on parmağından on musluk suyun akmasının derecesine çıkamaz! Çünkü taştan su akması mümkünür, âdiyat içinde nazırı bulunur. Fakat et ve kemikten âb-ı kevser gibi suyun kesretle akmasının nazırı, âdiyat içinde yoktur!..

Dördüncü Misal: Başta İmam Mâlik, Muvatta kitab-ı muteberinde, Muâz İbni Cebel gibi meşâhir-i sahabeden haber veriyor ki:

Hazreti Muâz İbni Cebel dedi ki: Gazve-i Tebük'te bir çeşmeye rast geldik; sicim kalınlığında, güç ile akiyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) emretti ki: "Bir parça o suyu toplayınız." Avuçlarında bir parça topladılar. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), onunla elini yüzünü yıkadı. Suyu çeşmeye koyduk. Birden çeşmenin menfezi açılıp kesretle aktı, bütün orduya kâfi geldi. –Hatta bir râvi olan İmam İbni İshak der ki: Gök gürültüsü gibi, toprak altında o çeşmenin suyu gürültü yaparak öyle aktı.² Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Hazreti Muâz'a ferman etti ki:

يُوشِكُ يَا مُعَاذُ إِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةً أَنْ تَرِي مَا هُنَّا قَدْ مُلِئَ جَنَانًا
Yani, "Bu eser-i mucize olan mübarek su, devam edip buraları bağa çevirecek; ömrün varsa göreceksin." Ve öyle olmuştur!..³

Beşinci Misal: Başta Buhârî, Hazreti Berâ'dan⁴ ve Müslim, Hazreti Seleme İbnü'l-Ekva'dan⁵ ve sâir kütüb-ü sahîha başka râvilerden⁶ müttefikan haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hudeybiye'de bir kuyuya rast geldik. Bin dört yüz kişiydik. O kuyunun suyu ellî kişiyi ancak idare ederde. Biz suyu çektilik, içinde bir şey bırakmadık. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) geldi, kuyunun başına oturdu. Bir kova su istedi, getirdik. Kovanın içine mübarek ağızının suyunu bıraktı ve dua etti, sonra o kovayı kuyuya döktü. Birden kuyu coştu ve kaynадı, ağızına kadar doldu. Bütün ordu, kendileri ve hayvanâtı doyuncaya kadar içtiler, kaplarını da doldurdular.

¹ Bkz.: Bakara sûresi, 2/60; A'râf sûresi, 7/160.

² İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/209 (İbni İshak'tan naklen).

³ Müslim, *fezâil* 10; Muvatta, *sefer* 2; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 5/238.

⁴ Buhârî, *menâkîb* 25, *meğâzî* 35; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 4/290; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/383.

⁵ Müslim, *cihâd* 132; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 4/48.

⁶ Buhârî, *menâkîb* 25, *meğâzî* 35; Müslim, *imâre* 72, 73; Dârimî, *mukaddime* 5.

Altıncı Misal: Yine Müslim¹ ve İbni Cerîr et-Taberî² gibi hadisin dâhi imamları başta olarak kütüb-ü sahîha, nakl-i sahîh ile meshur Ebû Katâde'den haber veriyorlar ki:

Ebû Katâde diyor: Mûte gazve-i meşhuresinde, reislerin şehâdeti üzerine, imdada gidiyorduk. Bende bir kirba vardı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bana ferman etti: **إِحْفَظْ عَلَيْنَا مِيْضَانَكَ فَسِيَّكُونُ لَهَا بَأْ** Yani, “Kirbanı sakla, onun büyük işi var!” Sonra susuzluk başladı. Yetmiş iki kişi idik. (Taberî'nin nakline göre, üç yüz idik.) Susuz kaldık. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dedi: “Kirbanı getir!” Ben getirdim. O da aldı, ağını ağızına getirdi. İçine nefes etti, etmedi, bilmem. Sonra yetmiş iki kişi geldiler.. içtiler.. kaplarını doldurdular.. sonra ben aldım.. verdiğim gibi kalmıştı.

İşte, şu mucize-i bâhire-i Ahmediye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) gör,
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى أَهْلِ بَعْدِ قَطْرَاتِ الْمَاءِ de.

Yedinci Misal: Başta Buhârî ve Müslim olarak kütüb-ü sahîha, Hazreti İmran İbni Husayn'dan haber veriyorlar ki:

İmran der; bir seferde, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile beraber susuz kaldık. Bana ve Ali'ye ferman etti ki: “Filân mevkide bir kadın, iki kirba suyu hayvana yükletmiş, gidiyor. Alıp buraya getiriniz!” Ben ve Ali beraber gittil, aynı yerde kadını su yüküyle bulduk, getirdik. Sonra emretti: “Bir kaba, bir parça su boşaltınız!” Boşalttık. Bereketle dua etti. Sonra, yine suyu o hayvandaki kırbaya koyduk. Ferman etti ki: “Herkes gelsin, kabını doldursun!” Bütün kafile geldi, kaplarını doldurdular, içtiler. Sonra ferman etti: “Kadına bir şeyler toplayınız!” Kadının eteğini doldurdular. İmran diyor ki: Ben tahayül ediyordum ki, gittikçe iki kirba doluyor, daha ziyâdeleşiyor. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) o kadına ferman etti ki:

إِذْهِبِي فَإِنَّا لَمْ تَأْخُذْ مِنْ مَائِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ اللَّهَ سَقَانًا Yani, “Senin suyundan almadık. Belki Cenâb-ı Hak bize hazinesinden su içirdi.”⁴

Sekizinci Misal: Başta meşhur İbni Huzeyme Sahih'inde, râviler Hazreti Ömer'den naklediyorlar ki:

¹ Müslim, *mesâcid* 311; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/298; İbni Huzeyme, *es-Sâhih* 1/214.

² Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/289.

³ Allah'ım! O'na ve âline, suyun damlları sayısınca salât ve selâm eyle.

⁴ Buhârî, teyemmüm 6, *menâkib* 25; Müslim, *mesâcid* 312.

Gazve-i Tebük'te susuz kaldıktı. Hatta bazılar devesini keser, susuzluktan içini sıkı, içerdiler. Ebûbekri's-Siddik, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) dua etmek için rica etti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) elini kaldırdı, daha elini indirmeden bulut toplandı, yağmur öyle geldi ki, kaplarıızımızı doldurduk. Sonra su çekildi, ordumuza mahsus olarak, hududumuzu tecavüz etmedi.¹ Demek, tesadüf içine karışmamış, sîrî bir mucize-i Ahmedîye'dir (*aleyhissalâtü vesselâm*).²

Dokuzuncu Misal: Meşhur Abdullah İbni Amr İbni'l-Âs'ın hafîdi ve dört imamın ona itimat edip ve ondan tahrîc-i hadis ettikleri Amr İbni Şuây'b'dan nakl-i sahîh ile haber veriyorlar ki demiş: Nübûvvetten evvel, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), amcası Ebû Talip ile deveye binip, Arafat civarında Zü'l-mecâz nâm mevkiye geldikleri vakit, Ebû Talip demiş: "Ben susadım." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış, Ebû Talip içmiştir.²

Muhakkikînden birisi demiş ki: Şu hâdise nübûvvetten evvel olduğundan, İrhâsât kabîlinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binâen bir keramet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) sayılabilir.³

İşte, şu dokuz misaller gibi, doksan misal olmasa da, belki doksan surette rivayetler, mucizât-ı mâiyeyi haber vermişler. Baştaki yedi misal, mânevî tevâtûr gibi kat'î ve kuvvetlidirler. Âhirdeki iki misal, çendan o derece tarîkleri kuvvetli ve müteaddit değil, râvileri çok degiller. Fakat sekizinci misalde Hazreti Ömer'den rivayet olunan mucize-i sehâbiyyeyi teyid ve takviye eden ikinci bir mucize-i sehâbiye, başta İmam Beyhakî ve Hâkim olarak kütüb-ü sahîha, Hazreti Ömer'den haber veriyorlar ki:

Hazreti Ömer, Resûl-i Ekrem'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) yağmur duasını niyaz etti. Çünkü ordu, suya muhtaçtı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) elini kaldırdı. Birden bulut toplandı, yağmur geldi, ordunun ihtiyacı kadar su verdi, gitti. Âdetâ, yalnız orduya su vermek için memur idi; geldi, ihtiyacıca göre verdi, gitti.⁴

¹ İbni Huzeyme, *es-Sahîh* 1/53; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 4/223; el-Bezzâr, *el-Müsned* 1/331.

² Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/290. Amr İbni Saîd rivayeti için ayrıca bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/152-153; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşq* 66/308.

³ Aliyyûlkârî, *Şerhuş-Şîfâ* 1/601.

⁴ İbni Huzeyme, *es-Sahîh* 1/53; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 4/223; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 1/263; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/357.

Şu hâdise, nasıl ki sekizinci misali teyid ve kat'î isbat eder. Öyle de, şu hâdisede meşhur allâmelerden ve tashihte çok müşkül-pesent, hatta çok sahihlere mevzu deyip kabul etmeyen İbnü'l-Cevzî gibi bir muhakkik der ki: “Şu hâdise, Gazve-i Meşhure-i Bedir'de vuku bulmuş. وَنَزَّلَ عَلَيْكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً ۚ âyet-i kerîmesi, o hâdiseyi beyan edip ifade eder.”² Madem âyet o hâdiseyi gösterir, kat'iyetinde şüphe kalmaz.

Hem dua-yı nebevî ile, birden ve süratle, daha elini indirmeden yağmurun gelmesi, çok tekerrür etmiş, tek başıyla bir mucize-i mütevâtiredir. Bazı defa câmide, minber üstünde elini kaldırmış, daha indirmeden yağmış, tevâtûr ile nakledilmiş.³

Dokuzuncu İşaret

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) envâ-ı mucizâtından birisi de; *ağaçların*, insanlar gibi emrini dinlemeleri ve yerinden kalkıp yanına geldikleridir ki, şu mucize-i şeceriye, mübarek parmaklarından suyun akması gibi, mânen mütevâtirdir. Müteaddit suretleri var ve çok tarîklerle gelmiştir. Evet, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) emri için ağaç, yerinden çıkip yanına gelmesi sârihan mütevâtir denilebilir. Çünkü meşâhir-i siddîkîn-i sahabeden Hazreti Ali, Hazreti İbni Abbas, Hazreti İbni Mes'ud, Hazreti İbni Ömer, Hazreti Ya'lâ İbni Mûrre, Hazreti Câbir, Hazreti Enes İbni Mâlik, Hazreti Büreyde, Hazreti Üsâme İbni Zeyd ve Hazreti Gaylân İbni Seleme gibi sahabeler, her biri kat'iyetle, aynı mucize-i şeceriyyeyi haber vermiş. Tâbiînin yûzer imamları, mezkûr sahabelerden her bir sahabeden, ayrı bir tarîkle o mucize-i şeceriyyeyi nakletmişler, âdetâ muzâaf tevâtûr suretinde bize nakletmişler. İşte şu mucize-i şeceriye, hiçbir şüphe kabul etmez bir tevâtûr-ü mânevî-i kat'î hükmündedir.

Şimdi o mucize-i kübrânın, tekerrür ettiği hâlde, birkaç sahil suretlerini birkaç misalle beyan edeceğiz.

Birinci Misal: Başta İmam İbni Mâce ve Dârimî ve İmam Beyhakî, nakl-i sahil ile Hazreti Enes İbni Mâlik'ten⁴ ve Hazreti Ali'den⁵ ve Bezzâr ve İmam Beyhakî, Hazreti Ömer'den⁶ haber veriyorlar ki:

¹ “Sizi temizlemek için gökten üzerinize su indiriyordu.” (Enfâl sûresi, 8/11).

² İbnü'l-Cevzî, *Zâdi'l-mesîr* 3/328.

³ Buhârî, *cum'a* 34, 35, *istîskâ* 6-15, *menâkib* 25, *edeb* 68, *deavât* 24; Müslim, *istîskâ* 8-12.

⁴ İbni Mâce, *fiten* 23; Dârimî, *mukaddime* 4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 3/113; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/317.

⁵ Kadi İyâz, *eş-Şîfâ* 1/290.

⁶ el-Bezzâr, *el-Müsnef* 1/438; Ebû Ya'lâ, *el-Müsnef* 1/190; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/170.

Üç sahaba demişler: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) küffârin tekzîbin-
den müteessir olarak mahzun idi. Dedi: اللَّهُمَّ أَرِنِي الْيَوْمَ أَيْهَا لَا أُبَالِي مِنْ كُلِّنِي مِنْ بَعْدِهَا¹ Enes'in rivayetinde, Hazreti Cebralî hazır idi. Vadi kenarında bir ağaç
vardı. Hazreti Cebralî'ın ilâmiyla, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) o ağacı
çağırdı, tâ yanına geldi. Sonra "git" dedi; tekrar gitti, yerine yerleştii.

İkinci Misal: Allâme-i Mağrib Kadî Iyâz, Şîfâ-yı Şerîf'te ulvî bir senedle,
doğru ve sağlam bir an'ane ile,² Hazreti Abdullâh İbni Ömer'den haber ve-
riyor ki:

Bir seferde Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına bir bedevî geldi.
Ferman etti: أَيْنَ تُرِيدُ "Nereye gidiyorsun?" Bedevî dedi: "Ehlime." Ferman
etti: هُنْدُلَكَ إِلَى خَيْرٍ "Ondan daha iyi bir hayır istemiyor musun?" Bedevî de-
di: شَهَدْ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ³ Bedevî dedi: "Bu şehâdete şahit nedir?" Ferman etti: هَذِهِ الشَّجَرَةُ
هُنْدُلَكَ إِلَى السَّمَاءِ "Vadi kenarındaki ağaç şahit olacak."

İbni Ömer der ki: O ağaç yerinden sallanarak çıktı, yeri şak etti, geldi, tâ
Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına. Üç defa Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*)
o ağacı istişhad etti, ağaç da sıdkına şehâdet etti. Emretti, yine ye-
rine gidip yerleştii.⁴

Hazreti Büreyde İbni Husayb el-Eslemî tarîkinde, nakl-i sahîh ile Büreyde
dedi ki: Biz Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında iken, bir seferde bir
a'râbî geldi. Bir âyet, yani bir mucize istedi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*)
ferman etti: قُلْ لِنِلَكَ الشَّجَرَةُ رَسُولُ اللَّهِ يَدْعُوكَ⁵ Bir ağaçca işaret etti. Ağaç, sa-
ğa ve sola meylederek köklerini yerden çıkarıp huzur-u nebeviye geldi, آللَّامُ
عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ dedi. Sonra a'râbî dedi: "Yine yerine gitsin." Emretti, yeri-
ne gitti. A'râbî dedi: "İzin ver, sana secde edeyim." Dedi: "İzin yok kimseye!"
Dedi: "Öyleyse senin elini, ayagını öpeceğim." İzin verdi.⁷

¹ Yâ Rabbi! Bugün bana bir âyet (mucize) göster ki ondan sonra beni yalanlayanlara hiç aldmayayım.

² Kadî Iyâz, *es-Şîfâ* 1/298-299.

³ Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun tek olduğuna, şerîki olmadığına, Hz. Muhammed'in de
O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik etmendir.

⁴ Kadî Iyâz, *es-Şîfâ* 1/298-299. Ayrıca bzk.: Dârimî, *mukaddime* 4; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 14/434.

⁵ Şu ağaca 'Resûlullah seni çağırıyor' de.

⁶ Selâm sana ey Allah'in Resûlü!

⁷ Ebû Nuaym, *Delâili'n-nübûve* s.390; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/190; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk*
4/365.

Üçüncü Misal: Başta Sahih-i Müslim, kütüb-ü sahîha haber veriyorlar ki:

Câbir diyor: Biz bir seferde Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile beraberdik. Kazâ-yı hacet için bir yer aradı. Settareli bir yer yoktu. Sonra gitti iki ağaç yanına, bir ağaçın dalını tuttu, çekti, –ağaç itaat ederek beraber gitti– öteki ağaçın yanına getirdi. Muâi devenin yularını tutup çekildikte geldiği gibi, o iki ağaç o suretle yan yana getirdi. Sonra dedi: **إِلَشْمَا عَلَى بِادْنِ اللَّهِ** Yani, “Üstüme birleşiniz!” dedi. İkisi birleşerek settare oldular. Arkalarında kazâ-yı hacet etikten sonra onlara emretti, yerlerine gittiler.¹

İkinci bir rivayette, yine Hazreti Câbir der ki: “Bana emretti ki;
بَا حَابِرٍ فُلْ لَهْنِهِ الشَّجَرَةِ يَقُولُ لَكِ رَسُولُ اللَّهِ إِلَحِقِي بِصَاحِبِتِكِ حَتَّى أَجْلِسَ خَلْفَكُمَا
 Yani, ‘O ağaçlara de: Resûlullah’ın haceti için birleşiniz.’ Ben öyle dedim, onlar da birleştiler. Sonra ben beklerken, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) çıktı. Başıyla sağa sola işaret etti, o iki ağaç yerlerine gittiler.²

Dördüncü Misal: Nakl-i sahîh ile Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) cesur kumandanlarından ve hizmetkârlarından olan Üsâme İbni Zeyd der ki:

Bir seferde, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile beraberdik. Kazâ-yı hacet için hâli, settareli bir yer bulunmuyordu. Ferman etti ki:

هُلْ تَرِى مِنْ نَخْلٍ أَوْ حِجَارَةً؟ Dedim: “Evet, var.” Emretti ve dedi:

إِنْطَلِقُ وَقُلْ لَهُنَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَأْتِيَنَّ لِمَحْرِجِ رَسُولِ اللَّهِ وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلُ ذَلِكَ
 Yani, “Ağaçlara de ki; Resûlullah’ın haceti için birleşiniz.. ve taşlar da de; duvar gibi toplanınız.” Ben gittim, söylediğim. Kasem ediyorum ki, ağaçlar birleştiler ve taşlar duvar oldular. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), hacetinden sonra yine emretti:⁴ **فُلْ لَهُنَّ يَفْتَرُ قُنْ** Benim nefsim kabza-yı kudretinde olan Zât-ı Zülcelâl'e kasem ederim, ağaçlar ve taşlar ayrılp yerlerine gittiler.⁵

¹ Müslim, zühd 74; İbni Hibbân, es-Sâhih 14/456; el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ 1/94.

² Dârimî, mukaddime 4; Abd İbni Humeyd, el-Müsned s.320; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef 6/321.

³ Bir hurma ağıacı veya bir taş görebiliyor musun?

⁴ Onlara ayrılmalarını söyle.

⁵ el-Beyhakî, Delâilü'n-nübüvve 6/25; Ebû Nuaym, Delâilü'n-nübüvve s.393-394; Kadî Iyâz, es-Şîfâ 1/300.

Şu, Hazreti Câbir ve Üsâme'nin beyan ettiği iki hâdiseyi, aynen Ya'lâ İbni Mûrre¹ ve Gaylan İbni Seleme es-Sekafi² ve Hazreti İbni Mes'ud, Gazve-i Huneyn'de³ aynen haber veriyorlar.

Beşinci Misal: İmam İbni Fûrek ki, kemâl-i içtihad ve fazlından kinâye olarak “Şâfiî-yi Sânî” unvanını alan allâme-i asır, katî haber veriyor ki:

Gazve-i Tâif'te, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) gece at üzerinde giderken uykusu geliyordu. O hâlde iken bir sidre ağacına rast geldi. Ağaç ona yol verip atını incitmemek için iki şak oldu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hayvan ile içinden geçti. Tâ zamanımıza kadar o ağaç iki ayak üzerinde, muhtemelen bir vaziyette kaldı.⁴

Altıncı Misal: Hazreti Ya'lâ, tarîkinde nakl-i sahîh ile haber veriyor ki:

Bir seferde, “talha” veya “semure” denilen bir ağaç geldi, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) etrafında tavaf eder gibi döndü, sonra yine yerine gitti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti ki: *إِنَّهَا اسْتَأْذَنْتُ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَيِّ* Yani, “O ağaç Cenâb-ı Hak'tan istedi ki, bana selâm etsin.”⁵

Yedinci Misal: Muhaddisler, nakl-i sahîh ile İbni Mes'ud'dan beyan ediyorlar ki:

İbni Mes'ud dedi: Batn-ı Nahle denilen nâm mevkide, Nasîbîn ecinnîleri ihtiğâ için Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) geldikleri vakit, bir ağaç o ecinîlerin geldiklerini haber verdi.⁶

Hem İmam Mücahid, o hadiste İbni Mes'ud'dan nakleder ki: O cinnîler bir delil istediler. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir ağaçca emretti; yerinden çıkip geldi, sonra yine yerine gitti.⁷ İşte, cin tâifesine birtek mucize kâfi geldi.

¹ İbni Mâce, *tahâre* 23; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/170, 172; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/321.

² Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübûvve* s.391-392; İbni Asâkir, *Târihu Dîmasâk* 48/134; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/301.

³ el-Bezzâr, *el-Müsned* 4/291; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 9/81; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/170.

⁴ Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/301-302; Aliyyülkârî, *Serhu's-Şîfâ* 1/620.

⁵ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/173; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* s.154; el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûvve* 6/23-24.

⁶ el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûvve* 2/228; el-Kurtubî, *el-Câmi'* li ahkâmi'l-Kur'an 16/216. Ayrıca bkz.: Buhârî, *menâkibü'l-ensâr* 32; Müslim, *salât* 153.

⁷ el-Fâikhî, *Ahbâru Mekke* 4/22-23; er-Rûyânî, *el-Müsned* 1/78; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/301.

Acaba bu mucize gibi bin mucizât işten bir insan imana gelmezse, cinnîlerin **يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا^۱** tâbir ettikleri şeytanlardan daha şeytan olmaz mı?

Sekizinci Misal: Sahih-i Tirmîzî, nakl-i sahîh ile Hazreti İbni Abbas'tan haber veriyorlar ki:

İbni Abbas dedi ki: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir ârâbîye ferman etti: **أَرَأَيْتَ إِنْ دَعَوْتُ هَذَا الْعَذْقَ مِنْ هَذِهِ التَّحْكَلَةِ أَتَشَهَّدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟** "Ben bu ağacın şu dalını çağırısam, yanına gelse, iman edecek misin?" "Evet" dedi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) çağrırdı. O urcûn, ağacının başından kopup Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına atladi, geldi. Sonra emretti, yine yerine gitti.²

İşte, bu sekiz misal gibi çok misaller var, çok tarîklerle nakledilmişler. Mâlûmdur ki, yedi-sekiz urgân toplansa, kuvvetli bir halat olur. Binâenaleyh, şu en meşhur siddîkîn-i sahabeden böyle müteaddit tarîklerle ihbar edilen şu mucize-i şeceriye, elbette tevâtür-ü mânevî kuvvetindedir, belki tevâtür-ü hakikîdir. Zaten sahabeden sonra tâbiînin eline geçtiği vakit, tevâtür suretini alır. Hususan Buhârî, Müslim, İbni Hibban, Tirmîzî gibi kütüb-ü sahîha, tâ zaman-ı sahabeye kadar, o yolu o kadar sağlam yapmışlar ve tutmuşlar ki, meselâ Buhârî'de görmek, aynı sahabeden iştirak gibidir.

Acaba, o Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) ağaçlar, —misallerde göründüğü gibi— onu tanıyor, risaletini tasdik edip, ona selâm ederek ziyâret edip, emirlerini dinleyerek itaat ettiği hâlde, kendilerine insan diyen bir kısım câmid,³ akılsız mahlûklar onu tanımadısa, iman etmezse, kuru ağaçtan çok ednâ,⁴ odun parçası gibi ehemmiyetsiz, kıymetsiz olarak ateşle lâyık olmaz mı?⁵

¹ "Meğer içimizden birtakım cahiller, Allah hakkında gerçek olmayan sözler söylüyormuş!" (Cin sûresi, 72/4).

² el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/676; el-Beyhakî, *Delâ'ilî'n-nübüvve* 6/15; es-Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kubrâ* 2/60. Ayrıca bkz.: Tirmîzî, *menâkib* 6; Dârimî, *mukaddime* 4; el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 3/3.

³ Bkz.: A'râf sûresi, 7/179; Enfâl sûresi, 8/22; Furkan sûresi, 25/44.

⁴ Bkz.: Münâfiķûn sûresi, 63/4.

⁵ Bkz.: Bakara sûresi, 2/24; Al-i İmrân sûresi, 3/10; Tebbet sûresi, 111/3-5.

Onuncu İşaret

Şu mucize-i şeceriyyeyi daha ziyâde takviye eden, mütevâtir bir surette nakledilen¹ حَبْنِينُ الْجَدْعِ mucizesidir. Evet, Mescid-i Şerif-i Nebevî'de kuru direğin büyük bir cemaat içinde, muvakkaten firâk-ı Ahmedî'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) ağlaması, beyan ettiğimiz mucize-i şeceriyenin misallerini hem teyid eder, hem kuvvet verir. Çünkü o da ağaçtır, cinsi birdir. Fakat şunun şahsi mütevâtirdir. Öteki kisimlar, her birinin nev'i mütevâtirdir; czû'iyatları, misalleri, çoğu sarih tevâtür derecesine çekmüyor.

Evet, Mescid-i Şerif'te hurma ağacından olan kuru direk, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hutbe okurken ona dayanıyordu. Sonra minber-i şerif yaptığı vakit, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) minibere çıkıp hutbeye başladı. Okurken direk, deve gibi enin edip ağladı, bütün cemaat işitti. Tâ Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına geldi, elini üstüne koydu, onunla konuştu, teselli verdi, sonra durdu.² Şu mucize-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*), pek çok tarîklerle, tevâtür derecesinde nakledilmiştir.³

Evet, حَبْنِينُ الْجَدْعِ mucizesi çok münteşir ve meşhur ve hakikî mütevâtirdir.⁴ Sahâbelerin bir cemaat-i âlisinden on beş tarîkle gelip,⁵ tâbiînin üzer imamları o mucizeyi, o tarîklerle, arkadaki asırlara haber vermişler. Sahabenin o cemaatinden ulemâ-yı sahabeye namdarları ve rivayet-i hadisin reislerinden Hazreti Enes İbni Mâlik (hâdim-i nebevi),⁶ Hazreti Câbir İbni Abdillâhi'l-Ensârî (hâdim-i nebevi),⁷ Hazreti Abdullah İbni Ömer,⁸ Hazreti Abdullah İbni Abbas,⁹ Hazreti Sehl İbni Sa'd,¹⁰ Hazreti Ebû Saidi'l-Hudrî,¹¹ Hazreti Übey

¹ Hurma kütüğünün (veya kuru hurma direğinin) inlemesi.

² Tirmîzî, *cum'a* 10, *menâkîb* 6; İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202.

³ Bkz.: Kadi İyâz, *es-Sîfâ* 1/303.

⁴ Bkz.: el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; el-Âmidî, *Çâyetü'l-merâm* 1/356-357; el-Îcî, *Kitâbü'l-Mevâkîf* 3/405; et-Teftâzânî, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

⁵ Bkz.: Kadi İyâz, *es-Sîfâ* 1/303.

⁶ Tirmîzî, *cum'a* 10, *menâkîb* 6; İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202.

⁷ İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 3/306.

⁸ Buhârî, *menâkîb* 25, *cum'a* 26; Tirmîzî, *cum'a* 10; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 14/435.

⁹ Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/319; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 14/436-437.

¹⁰ Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/319; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 16/194.

¹¹ Dârimî, *mukaddime* 6; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/319.

İbnü'l-Kâ'b,¹ Hazreti Büreyde,² Hazreti Ümmü'l-müminîn Ümmü Seleme³ gibi meşâhir-i ulemâ-yı sahaba ve rivayet-i hadisin rüesâları gibi, her biri bir tarîkîn başında, aynı mucizeyi ümmete haber vermişler. Başta Buhârî, Müslim, kütüb-ü sahîha, arkalarındaki asırlara o mütevâtir mucize-i kübrâyı tarîkleriyle haber vermişler.

İşte, Hazreti Câbir tarîkinde der ki; Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hutbe okurken, Mescid-i Şerif'te جَذْعُ النَّحْلِ denilen kuru direğe dayanıp okurdu. Minber-i şerif yapıldıktan sonra, minibere geçtiği vakit, direkt tahammül edemeyerek, hamile deve gibi ses verip inleyerek ağladı.⁴ Hazreti Enes, tarîkinde der ki; camus gibi ağladı, mescidi lerzeye getirdi.⁵ Sehl İbni Sa'd, tarîkinde der: Hem onun ağlaması üzerine halklarda ağlamak çoğaldı.⁶ Hazreti Übey İbnü'l-Kâ'b, tarîkinde diyor: Hem öyle ağladı ki, inşikak etti.⁷

Diger bir tarîkte, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti:

إِنَّ هَذَا بَكَى لِمَا فَقَدَ مِنَ الْذِكْرِ Yani, “Onun mevkiinde okunan zikir ve hutbedeki zikr-i ilâhînin iftirakındandır ağlaması.”⁸

Diger bir tarîkte ferman etmiş:

لَوْلَمْ أَتَرْمَهُ لَمْ يَرْلُ هَكَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ تَحْزُنًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ Yani, “Ben onu kucaklayıp teselli vermemeydim, Resûlullah'ın iftirakından kıyâmete kadar böyle ağlaması devam edecekti.”⁹

Hazreti Büreyde tarîkinde¹⁰ der ki, ciz' ağladıkten sonra Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) elini üstüne koyup ferman etti:

إِنْ شِئْتَ أَرْذُكَ إِلَى الْحَائِطِ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ تَبْثُثُ لَكَ عُرُوفُكَ وَيَكْمُلُ خَلْقُكَ وَيَجْدُدُ لَكَ

¹ İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/137-138.

² Dârimî, *mukaddime* 6.

³ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 23/255.

⁴ İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/306.

⁵ Dârimî, *mukaddime* 6.

⁶ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/250-251.

⁷ İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/137-138.

⁸ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/300; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/319.

⁹ Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/228; İbni Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnû'l-eser* 1/377. Ayrıca bkz.: İbni Mâce, *ikâme* 199; Dârimî, *mukaddime* 6, *salât* 202; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/306.

¹⁰ Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/304; İbni Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnû'l-eser* 1/377; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 2/367. Yakın ifadeler için bkz.: Dârimî, *mukaddime* 6.

خُوْصٌ وَنَمَرَةٌ، وَإِنْ شِئْتَ أَغْرِشْكَ فِي الْجَنَّةِ فَيَأْكُلُ أَوْلَيَاءَ اللَّهِ مِنْ نَمَرَكَ¹

Sonra o ciz'i dinledi, ne söylüyor. Ciz' söyledi, arkadaki adamlar da işitti: **بَلْ تَعْرِشْنِي فِي الْجَنَّةِ فَيَأْكُلُ مِنِي أَوْلَيَاءَ اللَّهِ وَأَكُونُ فِي مَكَانٍ لَا أَبْلِي فِيهِ** Yani, "Cennette beni dik ki, benim meyvelerimden Cenâb-ı Hakk'ın sevgili kulları yesin. Hem bir mekân ki, orada bekâ bulup, çürümek yoktur." Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) ferman etti: **فَدَفَعَلْتُ²** Sonra ferman etti: **إِخْتَارَ دَارَ الْبَقَاءِ عَلَى دَارِ الْفَتَاءِ³**

İlm-i kelâmın büyük imamlarından meşhur Ebû İshak İsferâyînî naklediyor ki; Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) direğin yanına gitmedi. Belki direkt onun emriyle onun yanına geldi. Sonra emretti, yerine döndü.⁴

Hazreti Übey İbni Kâ'b der ki: Şu hâdise-i harikadan sonra Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) emretti ki, "Direk minberin altına konulsun." Minberin altına konuldu; tâ Mescid-i Şerif'in tamiri için hedmedilinceye kadar. O vakit Hazreti Übey İbni Kâ'b yanına aldı, çürüyünceye kadar muhafaza edildi.⁵

Meşhur Hasan Basrî, şu hâdise-i mucizeyi şâkirtlerine ders verdiği vakit ağlardı ve derdi ki; "Ağaç, Resûl-i Ekrem'e (aleyhissalâtü vesselâm) meyil ve istiyak gösteriyor. Sizler daha ziyâde istiyaka, meyle müstehaksınız."⁶ Biz de deriz ki:

Evet, hem ona istiyak ve meyil ve muhabbet, onun sünnet-i seniyyesine ve şeriat-ı garrâsına ittibâ iledir.

Bir Nükte-i Mühimme

Еğer denilse: "Neden Gazve-i Hendek'te dört avuç taamla bin adamı doyurmak olan mucize-i taâmiye⁷ ve mübarek parmaklarından akan su ile, bin kişiye suyu doyuruncaya kadar içiren mucize-i mâkiye,⁸ neden şu hanîn-i ciz' mucizesi gibi şâşaa ile, çok kesretli tarîklerle

¹ Arzu edersen seni tekrar bahçeye dikeyim; köklerin gelişsin, ilk yaratıldığı gibi ağaç olasın, yeniden yaprakların ve meyvelerin çıksın. Veya istersen seni cennete dikeyim de Allah dostları senin meyvenden yesirler.

² Ben de arzu ettiğin gibi yaptım.

³ Geçici, fâni hayatı bırakıp; kalıcı, dâimî hayatı tercih etti.

⁴ Kadi İyâz, es-Şîfâ 1/304.

⁵ İbni Mâce, ikâme 199; Dârimî, mukaddime 6; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 5/137-138.

⁶ İbni Hibbân, es-Sâhih 14/437; Ebû Ya'lâ, el-Müsned 5/142; İbnü'l-Câ'd, el-Müsned s.466.

⁷ Buhârî, meğâzî 29; Müslim, eşribe 141; Dârimî, mukaddime 7.

⁸ Buhârî, meğâzî 38; Müslim, zühd 74.

nakledilmemiş? Hâlbuki o ikisi, bundan daha ziyâde bir cemaatte vuku bulmuş.”

Elcevap: Zuhur eden mucizeler iki kısımdır. Bir kısmı, nübüvveti tasdik ettirmek için, Hazreti Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*) elinde izhar ediliyor. Hanîn-i ciz’ şu nevidendir ki, sîrf nübüvvetin tasdiki için bir hüccet olarak zuhura gelmiş ki, müminlerin imanını ziyâdeleştirmek ve münafıkları ihlâsa ve imana sevk etmek ve küffâri imana getirmek için zâhir olmuş. Onun için avâm ve havas, herkes onu gördü; onun neşrine fazla ihtiyam edildi.

Fakat şu mucize-i taâmiye ve mucize-i mâîye ise, mucizeden ziyâde bir keramettir.. belki kerametten ziyâde bir ikramdır.. belki ikramdan ziyâde, ihtiyaca binâen bir ziyyâfet-i rahmâniyedir. Onun için, çendan dâvâ-yı nübüvvete delildir ve mucizedir.. fakat asıl maksat, ordu aç kalmış, bir çekirdekten bin batman hurmayı halkettiği gibi Cenâb-ı Hak, hazine-i gayptan bir sâ’ tamañdan bin adama ziyyâfet veriyor. Hem susuz kalmış mücahid bir orduya kumandan-ı âzamın parmaklarından âb-ı kevser gibi su akıttırıp içiriyor. İşte şu sır içindir ki, mucize-i taâmiye ve mucize-i mâîyenin her bir misali, hanîn-i ciz’ derecesine çıkmıyor. Fakat o iki mucizenin cinsleri ve nevileri, külliyet itibarıyla hanîn-i ciz’ gibi mütevâtir¹ ve kesretlidir. Hem taamin bereketini ve parmaklarından suyun akmasını herkes göremiyor, yalnız eserlerini görüyor. Direğin ağlamasını ise herkes iştiyor. Onun için fazla intişar etti.

Eğer denilse: “Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) her hâl ve hareketini kemâl-i ihtiyam ile sahabeler muhafaza ederek nakletmişler. Böyle mucizât-ı azîme, neden on, yirmi tarîkle geliyor? Yüz tarîkle gelmediyi. Hem neden Hazreti Enes, Câbir, Ebû Hureyre’den çok geliyor; Hazreti Ebûbekir ve Ömer az rivayet ediyor?”

Elcevap: Birinci şıkkın cevabı, Dördüncü İşaret’in Üçüncü Esas’ında geçmiş. İkinci şıkkın cevabı ise:

Nasıl ki insan bir ilâca muhtaç olsa, bir tabibe gider; hendese için mühendise gider, mühendisten nakleder; mesele-i şer’iye müftüden haber alınır ve hâkezâ... Öyle de, sahabeye içinde, ehâdis-i nebeviyyeyi gelecek asırlara ders vermek için, ulemâ-yı sahabeden bir kısım, ona mânen muvazzaf idiler, bütün kuvvetleriyle ona çalışıyorlardı. Evet, Hazreti Ebû Hureyre bütün hayatı hadisin hifzına vermiş.² Hazreti Ömer siyaset âlemiyle ve hilâfet-i kubrâ

¹ Bkz.: el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; el-Âmidî, *Şâyâetü'l-merâm* 1/356-357; el-Îcî, *Kitâbü'l-Mevâkîf* 3/405; et-Teftâzânî, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

² Buhârî, *İlim* 42, *menâkîb* 28; Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 159.

ile meşgul olmuş. Onun için ehâdisi ümmete ders vermek için, Ebû Hureyre ve Enes ve Câbir gibi zâtlara itimat edip; ondan, rivayeti az ederdi. Hem madem siddik, sadûk, sâdîk ve musaddak bir sahabenin meşhur bir namdarı, bir tarîk ile bir hâdiseyi haber verse, yeter denilir, başkasının nakline ihtiyaç da kalmaz. Onun için bazı mühim hâdiseler iki-üç tarîk ile geliyor.

On Birinci İşaret

Onuncu İşaret, nasıl ki şecer tâifesindeki mucize-i nebeviyeyi gösterdi. On Birinci İşaret dahi, cemâdâtta taş ve dağ tâifesinin mucize-i nebeviyeyi gösterdiklerine işaret edecek. İşte, biz de o çok kesretli misallerinden yedi-sekiz misali zikredeceğiz.

Birinci Misal: Allâme-i Mağrib Hazreti Kadı İyâz, Şifâ-yı Şerîf’inde ulvî bir senedle ve Buhârî sahibi gibi mühim imamlardan nakl-i sahîh ile haber veriyorlar ki; hâdim-i nebevi Hazreti İbni Mes’ud der ki: Biz, Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında taam yerken, taamın tesbihlerini iştiyorduk.¹

İkinci Misal: Nakl-i sahîh ile Enes² ve Ebû Zerr’den³ kütüb-ü sahîha haber veriyorlar ki; Hazreti Enes (hâdim-i nebevi) demiş ki: Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında idik. Avucuna küçük taşları aldı, mübarek elinde tesbih etmeye başladılar. Sonra Ebûbekri’s-Siddîk’ın eline koydu, yine tesbih ettiler.

Ebû Zerr el-Gifârî, tarîkinde der ki: Sonra Hazreti Ömer’in eline koydu, yine tesbih ettiler. Sonra aldı, yere koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazreti Osman’ın eline koydu, yine tesbihe başladılar. Sonra Hazreti Enes ve Ebû Zerr diyorlar ki: Ellerimize koydu, sustular.

Üçüncü Misal: Hazreti Ali⁴ ve Hazreti Câbir⁵ ve Hazreti Âîşe-i Sîddîka’dan⁶ nakl-i sahîh ile sabittir ki: Dağ, taş, Resûl-i Ekrem’e (*aleyhissalâtü vesselâm*) ﷺ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ⁷ diyorlardı.

¹ Buhârî, *menâkîb* 25; Tirmîzî, *menâkîb* 6; Dârimî, *mukaddime* 5.

² İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 39/120, 121; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* 1/207.

³ el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 8/442; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/431, 434; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 2/59.

⁴ Tirmîzî, *menâkîb* 6; Dârimî, *mukaddime* 4; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/677.

⁵ el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübüvve* 6/69; Kadı İyâz, *es-Şifâ* 1/307; el-Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve* 1/194; es-Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* 1/114.

⁶ Kadı İyâz, *es-Şifâ* 1/307. Ayrıca bzk.: el-Fâkihî, *Ahbâru Mekke* 4/90; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 4/362; el-Münâvî, *Feyzu'l-kâdir* 3/19.

⁷ Selâm sana ey Allah’ın Resûlü!

Hazreti Ali'nin tarîkinde diyor ki: Bidayet-i nübûvvette, nevâhî-i Mekke'de Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile beraber gezdiğimizde, ağaç ve taşa rast geldiğimiz vakit **السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ** diyorlardı.

Hazreti Câbir, tarîkinde der ki: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), taş ve ağaç'a rast geldiği vakit, ona secde ediyordular. Yani inkiyad edip, **السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ** diyordular.

Câbir İbni Semure'nin bir rivayetinde, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş: **إِنِّي لَا عَرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ**¹ Bazıları demişler ki: O, Hacerü'l-Esved'e işaretettir.²

Hazreti Âîşe'nin tarîkinde demiş: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş:

**لَمَّا اشْتَقَبَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالرِّسَالَةِ بَعَلَثْ لَا أُمُرُّ بِحَجَرٍ وَلَا شَحَرٍ
إِلَّا قَالَ : السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ³**

Dördüncü Misal: Nakl-i sahîh ile Hazreti Abbas'tan haber veriyorlar ki:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Abbas ve dört oğlunu (Abdullah, Ubeydullah, Fazl, Kusem) beraber, "mülâet" denilen bir perde altına alarak üzerlerine örttü. Dedi: **يَا رَبِّ هَذَا عَمَّيْ وَصَنْتُو أَبِي وَهُؤُلَاءِ أَهْلَ بَيْتِيْ فَاسْتَرُهُمْ مِنْ :** deyip dua etti. Birden, evin damı ve kapısı ve duvarları "âmîn, âmîn" diyerek duaya iştirak ettiler.⁵

Beşinci Misal: Başta Buhârî, İbni Hibban, Ebû Davud, Tirmizî gibi kütüb-ü sahîha, müttefikan Hazreti Enes'ten,⁶ Ebû Hureyre'den,⁷ Osman

¹ "Ben, Mekke'de öyle bir taş biliyorum ki, yanından geçtikçe bana selâm verirdi." (Bkz.: Müslim, *fezâil 2; Tirmizî, menâkib 5; Dârimî, mukaddime 4*).

² Bkz.: el-Kurtubi, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 10/268; el-Münâvî, *Feyzu'l-kâdir* 1/19; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/361.

³ "Cebrâîl (a.s.) bana risaleti getirdikten sonra uğradığım herbir taş ve ağaç bana 'Selâm sana ey Allah'ın Resûlü' diyorlardı."

⁴ "Yâ Rab! Bu benim amcam –ki babam gibidir; bunlar da benim ehl-i beytim. Bu örtümle onları örttüğüm gibi, sen de cehennem ateşinden onları öylece muhafaza eyle."

⁵ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 19/263; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübûvve* s.433;. Ayrıca, Efendimiz'in dua ettiğine dair bzk.: Tirmizî, *menâkib* 28.

⁶ Buhârî, *fezâilü ashâb* 5, 7; Tirmizî, *menâkib* 18; Ebû Dâvûd, *sünnet* 8.

⁷ Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 50; Tirmizî, *menâkib* 18.

Zinnureyn'den,¹ Aşere-i Mübeşsere'den² Saîd İbni Zeyd'den³ haber veriyorlar ki:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ebûbekri's-Siddîk, Ömeru'l-Faruk ve Osman Zinnûreyn ile Uhud Dağı'nın başına çıktılar. Cebel-i Uhud, ya onların mehâbetlerinden veya kendi sürûr ve sevincinden lerzeye geldi, kimildandı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti ki:

أَثْبِتْ أَخْدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصَدِيقٌ وَشَهِيدٌ انِّي ⁴ Şu hadis, Hazreti Ömer ve Osman'ın şehid olacaklarına bir ihbar-ı gaybîdir.

Şu misalin tetimmesi olarak nakledilmiş ki: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Mekke'den hicret ettiği ve küffârlar takibe çıktıları vakit, Sebîr nâmîndaki dağa çıktılar. Sebîr dedi: "Yâ Resûlallah, benden ininiz. Korkarımlı, benim üstümde sizi vururlarsa Allah beni tâzib eder. Onun için korkarımlı." Cebel-i Hira çağırıldı: "Ya Rûşûl allâhî al-i 'âbi!"⁵ Bu sıra içindir ki ehl-i kalb, Sebîr'de havf ve Hira'da da emniyeti hissederler.⁶

Bu misalden anlaşılır ki, o koca dağlar birer müstakil abddir, müsebitir ve vazifedardırlar. Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ı tanır ve severler, başıboş degillerdir.

Altıncı Misal: Nakl-i sahîh ile Abdullâh İbni Ömer'den haber veriyorlar ki, demiş: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) minberde hutbe okurken, **وَمَا قَلَرُوا اللَّهُ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَاتٌ بِيَمِينِهِ**⁷ âyetini okudu ve dedi:

إِنَّ الْجَبَارَ يُعَظِّمُ نَفْسَهُ وَيَقُولُ أَنَا الْجَبَارُ أَنَا الْكَبِيرُ الْمُتَعَالٌ⁸

¹ Tirmîzî, menâkîb 18; Nesâî, siyâm 83.

² Saîd İbni Zeyd'in, aşere-i mübeşsere'den olduğuna dair bkz.: Tirmîzî, menâkîb 25; Ebû Dâvûd, sünnet 8; İbni Mâce, mukaddime 11.

³ Tirmîzî, menâkîb 27; el-Bezzâr, el-Müsned 4/91; el-Hâkim, el-Müstedrek 3/509.

⁴ "Uhud sâkin ol! Zira senin üzerinde bir nebi, bir siddik ve iki tane de şehid bulunuyor."

⁵ Kadî İyâz, es-Şîfâ 1/308; el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an 1/466; es-Süheylî, er-Râvdû'l-ünf 1/400.

⁶ Aliyyûlkârî, Serhu's-Şîfâ 1/630.

⁷ "Ama onlar, Allah'ın kudret ve azametini hakkıyla takdir edemediler, O'na lâyik ta'zîm göstermediler. Hâlbuki bütün bir dünya kiyâmet günü O'nun avucunda, gökler âlemi de büükümüş olarak elinin içindedir." (Zümer sûresi, 39/67)

⁸ "Hz. Cebbâr (celle celâlüh), Zât'ını bizzat kendisi yükseltiyor ve 'Ben Cebbâr'ım, ben Cebbâr'ım, ben Kebiru'l-Mûteâl'ım' buyuruyor." (Bkz.: Kadî İyâz, es-Şîfâ 1/308). Ayrıca bkz.: Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/87.

dediği vakit minber öyle sarsıldı ve öyle lerzeye geldi ve titredi, korktuk ki, Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) düşürecek bir derecede sallandı.

Yedinci Misal: Nakl-i sahih ile Habrû'l-Ümme ve Tercümanü'l-Kur'ân olan¹ Hazreti İbni Abbas² ve hâdim-i nebevî ve ulemâ-yı azîme-i sahabeden olan İbni Mes'ud'dan³ haber veriyorlar ki, demişler: Feth-i Mekke gününde, Kâbe ve etrafında, taşta rasasla mihlanmış üç yüz altmış sanem vardı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) elinde kavsa benzer bir değnekle o sanemlere birer birer işaret ederek **جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوْفًا**⁴ deyip, hangisine işaret etti, yere düştü. Sanemin yüzüne işaret ettiyse arkasına düşer, arkasına işaret ettiyse yüz üstüne düşer ve hâkezâ.. sanemler yere yuvarlandılar.

Sekizinci Misal: Meşhur Bahîra-yı Râhib'in meşhur kissasıdır ki, nübûvvetten evvel, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), amcası Ebû Talip ve bir kîsim Kureysî ile beraber Şam tarafına, ticarete gidiyorlar. Bahîra-yı Râhib'in kilisesi civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlarla ihtilât etmeyen münzevî Bahîra-yı Râhib birden çıkageldi. Kafile içinde Muhammedü'l-Emîn (*aleyhissalâtü vesselâm*)'yı gördü. Kafileye dedi: "Şu Seyyidü'l-âlemîndir ve peygamber olacaktır." Kureysîler dediler: "Nereden biliyorsun?" Mübarek rahib dedi ki: "Siz gelirken baktım ki, havada, üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammedü'l-Emîn (*aleyhissalâtü vesselâm*) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki; taş, ağaç ona secede eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise nebîlere yapılmış."⁵

İşte, bu sekiz misal gibi, belki seksen misal var. Bu sekiz misal birleştirilse, öyle kopmaz bir zincir olur ki, hiçbir şüphe onu koparamaz ve sarsamaz. Şu cins mucize, umumiyeti itibarıyla, yani cemâdâtin dâvâ-yı nübûvvete delil olarak konuşmaları, mânevî tevâtür hükmünde yakını ve kat'iyeti ifade eder. Her bir misal, mecmuun kuvvetinden, kendi kuvvetinden fazla bir kuvvet daha alır. Evet zayıf bir direk, kuvvetli direklerle omuz omuza geldiği vakit, muh-kemleşir. Zayıf, kuvvetsiz bir adam, asker olup orduya girse öyle kuvvetleşir ki, bin adama meydan okur.

¹ İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/383; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/366; el-Hâkim, *el-Müstârek* 3/618; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 3/935.

² *et-Taberânî*, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 10/279; *et-Taberânî*, *el-Mu'cemü's-sağîr* 2/272; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-levîyâ* 3/212. Ayrıca bzk.: Buhârî, *meğâzî* 48.

³ Buhârî, *mezâlim* 32, *meğâzî* 48, *tefsîru sûre* (17) 12; Müslim, *cîhâd* 87.

⁴ "Hak geldi, bâtlı yıkılıp gitti. Çunku bâtlı, yok olmaya mahkûmdur." (Îsrâ sûresi, 17/81).

⁵ Tirmîzî, *menâkîb* 3; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/327; el-Bezzâr, *el-Müsned* 8/97.

On İkinci İşaret

On Birinci İşaretle alâkadar olan üç misal, fakat gayet mühim misallerdir.

Birinci Misal: وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى¹ nass-i kat'îsiyle ve ehl-i tâh-kik umum müfessirlerin tâhkîkiyle ve umum ehl-i hadisin ihbarıyla, Gazve-i Bedir'de, şu âyet haber veriyor ki:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir avuç toprak ile küçük taşları aldı, kûffâr ordusunun yüzüne attı, شَاهِتُ الْوُجُوهُ² dedi. kelimesi bir kelâm iken onların her birinin kulağına gitmesi gibi, o bir avuç toprak dahi her bir kâfirin gözüne gitti. Her biri kendi gözüyle meşgul olup, hûcumda iken, birden kaçtılar.³

• Hem Gazve-i Huneyn'de başta İmam Müslim olarak ehl-i hadis haber veriyorlar ki; Gazve-i Huneyn'de –Bedir gibi– kûffâr, şiddetle hûcum ederken; yine bir avuç toprak atıp, شَاهِتُ الْوُجُوهُ diyerek, her birinin kulağına bir شَاهِتُ الْوُجُوهُ kelimesi girdiği gibi, biiznillâh her birinin yüzüne bir avuç toprak gitti, gözleriyle meşgul olup kaçtılar.⁴

İşte, Bedir'de ve Huneyn'deki harika olan şu hâdise, esbab-ı âdiye ve kudret-i beser dahilinde olmadığından, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan 5’te رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى ferman eder. Yani o hâdise, kudret-i beser haricinde dir. Kuvve-i beseriye ile değil, belki fevkâlâde bir surette, kudret-i ilâhiye ile olmuştur.

İkinci Misal: Başta Buhârî, Müslim, kütüb-ü sahîha haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hayber'de bir yahudi kadını, bir keçiyi biryan yapıp pişirmiş, gayet müessir bir zehirle zehirlemiş, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) gön-dermiş. Sahabeler yemeye başladılar. Birden ferman etti: ارْفَعُوا أَنِيدِيْكُمْ إِنَّهَا أَخْبَرَتْنِي أَنَّهَا مَسْمُومَةٌ Yani, “Pişirilen keçi bana der ki, ‘Ben zehirliyim’ diye

¹ “(Ey Resûlüm) Attığın vakit sen atmadin, lâkin Allah attı.” (Enfâl sûresi, 8/17).

² “Yüzleri kara olsun!”

³ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/303, 368; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/155; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 14/430.

⁴ Müslim, *cihâd* 81; Dârimî, *siyer* 16; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/399.

⁵ “(Ey Resûlüm) Attığın vakit sen atmadin, lâkin Allah attı.” (Enfâl sûresi, 8/17).

haber veriyor.” Herkes elini çekti. Fakat o şiddetli zehirin tesirinden, Bişr İbnü'l-Berâ' aldığı bir tek lokmadan vefat etti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), o Zeyneb ismindeki kadını çağırdı. Ferman etti: “Neden böyle yaptın?” O menhûse dedi: “Eğer peygamber sen sana zarar vermeyecek. Eğer padışah isen, insanları senden kurtarmak için yaptım.”¹ Bazı rivayette onu öldürmemiş,² bazı tarihte öldürmüştür.³ Ehl-i tahkik demiş ki; kendi öldürmemiş, fakat Bişr'in veresesine verilmiş, onlar öldürmüştür.⁴

Şu vak'a-yı acîbedeki vech-i i'câzı gösterecek iki-üç noktayı dinle:

Birincisi: Bir rivayette var ki, o keçinin kolu haber verdiği vakit bazı sahabeler de iştittiler.

İkincisi: Hem bir rivayette vardır ki, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), haber verdikten sonra dedi: “⁵ اللّٰهُ يَسْمُعُ دَيْنَكُمْ” deyiniz, ondan sonra yeyiniz. Zehir daha tesir etmeyecektir.”⁶ Şu rivayeti çendan İbni Hacer Askalânî kabul etmemiş,⁷ fakat başkaları kabul etmişler.⁸

Üçüncüüsü: Hem dessas yahudiler, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve mukarrebîn-i sahabeye birden darbe vurmak istedikleri hâlde, birden gâipten haber verilmiş gibi hâdisenin inkışafı ve desiselerinin akım kalması ve o ihbarın ifade ettiği vakia doğru çıkması ve hiçbir vakit sahabeleri nazarında mütehâlif bir haberi görülmeyen Zât-ı Ahmedîye'nin “Şu keçinin kolu bana söylüyor.” demesi, herkesin kulağıyla o keçiden o sözü işitmesi kadar kanaat-i kat'iyeleri olmuş.

Üçüncü Misal: Hazreti Mûsâ'nın (*aleyhisselâm*) “yed-i beyzâ” ve “asâ”⁹ mucizesine nazire olarak, üç hâdisede bir mucize-i Ahmedîye:

Birincisi: Hazreti İmam Ahmed İbni Hanbel, Ebû Saïdî'l-Hudrî'den tâhiric ve tashih eder ki:

¹ Buhârî, *cizye* 7, *tib* 55; Müslim, *tib* 45.

² Buhârî, *hibe* 28; Müslim, *tib* 45. Ayrıca bkz.: İbni Hacer, *Fethu'l-bâri* 7/497.

³ Ebû Dâvûd, *diyât* 6; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 2/35, 19/221; el-Hâkim, *el-Müstredrek* 3/242.

⁴ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/202; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/318.

⁵ Allah'ın adıyla

⁶ el-Hâkim, *el-Müstredrek* 4/122; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübûve* s.197; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/318.

⁷ Bkz.: Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/645.

⁸ el-Hâkim, *el-Müstredrek* 4/122; el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 8/295-296.

⁹ Yed-i beyzâ ve asâ mucizelerine dair bkz.: A'râf sûresi, 7/108; Tâhâ sûresi, 20/17-22; Şuarâ sûresi, 26/32-33; Neml sûresi, 27/12; Kasas sûresi, 28/31-32.

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Katâde İbni Numan'a karanlıklı, yağmurlu bir gecede bir değnek verir ve ferman eder ki: "Sana, lâmba gibi, onar arşın her tarafta ışık verecek. Evine gittiğin zaman bir siyah şahıs gölge göreceksin. O şeytandır. Onu hânenden çıkar, tard et." Katâde değneği alır, gider. Yed-i beyzâ gibi ışık verir. Evine gider, o siyah şahsı görür, tard eder.¹

İkincisi: Bir menba-ı garâîb olan Gazve-i Kübrâ-yı Bedir'de Ukkâşe İbnü'l-Mihsan el-Esedî'nin müşriklerle dövüşürken kılıcı kırıldı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), ona, kılıca mukabil, kalınca bir değnek verdi. Dedi: "Bununla harbet." Birden, değnek, biizznillâh, uzun, beyaz bir kılıç oldu. Onunla harbetti. Hayatı miktarınca, tâ Yemâme Harbi'nde şehid oluncaya kadar boynunda taşıdı. Şu hâdise kat'îdir. Çünkü Ukkâşe bütün hayatında onunla iftihar etmiş ve o kılıç "el-avn" nâmiyla meşhur olmuş.² İşte, Hazreti Ukkâşe'nin iftiharı ve kılıcın "avn" nâmiyla, kılıçların fevkinde iştiharı, şu hâdisenin iki hüccetidir.

Üçüncüsü: İbni Abdilberr gibi bir allâme-i asır ve ehl-i tahkikin büyüğlerinden nakil ve tashih ediyorlar ki:

Gazve-i Uhud'da, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) halazadesi olan Abdullah İbni Cahş harbederken kılıcı kırıldı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona bir değnek verdi. O değnek onun elinde bir kılıç oldu, onunla harbetti. O eser-i mucize olan kılıç bâki kaldı.³ Meşhur İbni Seyyidi'n-Nâs, siyerinde haber veriyor ki: Bir zaman sonra, Abdullah'ın o kılıcı Bugâ-yı Türkî nâmında bir adama iki yüz dinara satıldı.⁴

İşte bu iki kılıç, asâ-yı Mûsâ gibi birer mucizedir. Fakat asâ-yı Mûsâ, vefat-ı Mûsâ'dan sonra vech-i i'câzi kalmadı, fakat sunlar bâki kaldılar.

On Üçüncü İşaret

Mucizât-ı Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) hem mütevâtır, hem misalleri pek çok bir nevi dahi, hastalar ve yaralılar, nefes-i mübarekiyle şifa bulmalarıdır. Şu nevi mucize-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*), nev itibarıyla mânevî mütevâtirdir. Cüz'iyatları, bir kısmı dahi mânevî mütevâtır hükümlündedir. Diğer kısmı âhâdî ise de, ilm-i hadisin müdakkik imamları tashih ve tâhric ettikleri

¹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/65; İbni Huzeyme, *es-Sahîh* 3/81; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 3/1276.

² İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/185-186; el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 1/93; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/188.

³ Ma'mer İbni Râşîd, *el-Câmi'* 11/279; el-Beyhakî, *el-i'tikâd* s.295; İbni Abdilber, *el-İstiâb* 3/879.

⁴ İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 3/879; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 3/90; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 4/42.

icin, kanaat-i ilmiye verir. Biz de, pek çok misallerinden birkaç misalini zikre-decegiz.

Birinci Misal: Allâme-i Mağrib Kadı İyâz, Şifâ-yı Şerîf'inde, ulvî bir an'a-ne ile ve müteaddit tarîklerle, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hâdimi¹ ve bir kumandanı² ve Hazreti Ömer'in zamanında Ordu-yu İslâm'ın başkumandanı³ ve İran'ın fatihî⁴ ve Aşere-i Mübesşere'den⁵ olan Hazreti Sa'd İbni Ebî Vakkas diyor:

Gazve-i Uhud'da, ben Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanındaydım. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), o gün kavşı kırılıncaya kadar küffâra oklar attı. Sonra bana okları veriyordu, "At!" diyordu. "Nasl" siz, yani okun uçmasına yardım eden kanatları olmayan okları verirdi ve bana emrederdi: "At!" Ben de atardım, kanatlı oklar gibi uçardı, küffârin cesedine yerlesirdi.⁶

• O hâlde iken, Katâde İbni Numan'ın gözüne bir ok isabet etmiş. Gözünü çıkarıp, gözünün hadekası yüzünün üstüne indi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) mübarek, şifalı eliyle onun gözünü alıp, eski yuvasına yerleştirip, iki gözünden en güzel olarak, hiçbir şey olmamış gibi şifa buldu.⁷ Şu vâkia çok iştir etmiş. Hatta Katâde'nin bir hafidi, Ömer İbni Abdilazîz'in yanına geldiği vakit, kendini şöyle tarif etmiş: "Ben öyle bir zâtın hafidiyim ki, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) onun çıkışmış gözünü yerine koyup birden şifa buldu. En güzel göz o olmuş." diye, nazım suretinde^{8(Hâsiye)} Hazreti Ömer'e söylemiş, onun ile kendini tanıttırmış.⁹

¹ Bkz.: Buhârî, *cîhâd* 70, *temennî* 4; Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 39.

² Bkz.: İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/145; el-Vâküdî, *Kitâbü'l-meğâzî* 1/2; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 3/234.

³ Bkz.: el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 3/61; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 2/276; İbni Abdilberr, *el-İstâb* 2/832.

⁴ Bkz.: et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 2/383-389; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 8/75-77.

⁵ Sa'd İbni Ebî Vakkas'ın, aşere-i mübesşereden olduğuna dair bkz.: Tirmîzî, *menâkîb* 25; Ebû Dâvûd, *sünnet* 8; İbni Mâce, *mukaddime* 11.

⁶ Müslim, *fezâ'ilü's-sahâbe* 42; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 1/142. Ayrıca bkz.: İbni İshak, *es-Sîre* 3/307; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/31.

⁷ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/187; el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûve* 3/251-252; İbni Abdilberr, *el-İstâb* 3/1275.

⁸ (Hâsiye)

أَنَّا ابْنُ الَّذِي سَأَلَتْ عَلَى الْحَدِّ عَنِيهِ فَرَدَثْ بِكَفِ الْمَضْطَقَى أَحْسَنَ الرَّدِّ
عَادَتْ كَمَا كَانَتْ لِأَوَّلِ أَمْرِهَا فَيَا حُسْنَ مَا عَنِ وَيَا حُسْنَ مَا زَدَ

⁹ İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/294; İbni Seyyîdi'n-Nâs, *Uyyûnî'l-eser* 2/23; el-Halebi, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 2/543; Aliyülkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/652.

• Hem nakl-i sahîh ile haber verilmiş ki: Meşhur Ebû Katâde'nin, Yevm-i Zîkarad denilen gazvede, bir ok mübarek yüzüne isabet etmiş. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) mübarek eliyle meshetmiş. Ebû Katâde der ki: "Katiyen ve asla ne acısını ve ne de cerahatini görmedim."¹

İkinci Misal: Başta Buhârî ve Müslim, kütüb-ü sahîha haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hayber'de, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Aliyy-i Haydarî'yi bayraktar tayin ettiği hâlde, Ali'nin gözleri hastalıktan çok ağriyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) tiryak gibi tükürüğünü gözüne sürdüğü dakikada şifa bularak hiçbir şey kalmadı. Sabahleyin Hayber Kalesi'nin pek ağır demir kapısını çekip, elinde kalkan gibi tutup Kale-i Hayber'i fethetti.²

• Hem o vâkiâda, Seleme İbnü'l-Ekva'ın bacagına kılıç vurulmuş, yarılmış. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona nefes edip, birden ayağı şifa bulmuş.³

Üçüncü Misal: Başta Nesâî olarak, erbâb-ı siyer, Osman İbni Huneyf'ten haber veriyorlar ki:

Osman diyor ki, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına bir âmâ geldi, dedi: "Benim gözlerimin açılması için dua et." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona ferman etti:

فَانطِلُقْ وَتَوَصَّلْ ثُمَّ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَلَكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِسْمِكَ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ أَنْ يَكْشِفَ عَنْ بَصَرِيِّ، اللَّهُمَّ شَفِعْنَاهُ فِي

O gitti, öyle yaptı, geldi. Gözü açılmış, güzel görüyormuş, gördük.⁵

Dördüncü Misal: Büyük bir imam olan İbni Vehb haber veriyor ki:

Gazve-i Bedir'in on dört şehidinden birisi olan Muavviz İbni Afrâ, Ebûcehil ile dövüşürken, Ebûcehl-i Laîn, o kahramanın bir elini kesmiş. O da öteki

¹ el-Vâkidi, *Kitâbü'l-meğâzî* 2/545; el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûvve*, 4/193; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 4/1731; Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/322.

² Buhârî, *cihâd* 102, 143, *fezâ'ilü ashâb* 9, *meğâzî* 38; Müslim, *fezâ'ilü's-sâhâbe* 34.

³ Buhârî, *meğâzî* 38; Ebû Dâvûd, *tib* 19; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/48.

⁴ "Git abdest al; sonra iki rekat namaz kıl ve şöyle dua et: "Allah'im! Şüphesiz ben senden isterim. Rahmet peygamberi olan Hz. Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) vesile edinerek sana yöneliyorum. Ya Muhammed! Benim gözlerimin açılması için seni vesile ederek Rabbine yöneliyorum. Allah'im! O'nun benim hakkîmda şefaatçı eyle."

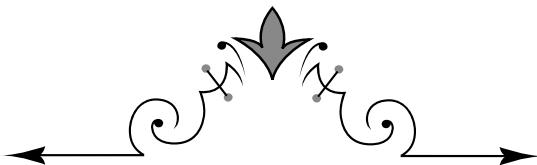
⁵ en-Nesâî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 6/168, 169; Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/322. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *deavât* 118; İbni Mâce, *ikâme* 189.

eliyle elini tutup Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına gelmiş. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) onun elini yine yerine yapıştırdı, tükürüğünü ona sürdü. Birden şifa buldu, yine harbe gitti, şehid oluncaya kadar harbetti.

• Hem yine imam-ı celîl İbni Vehb haber veriyor ki: O gazvede Hubeyb İbni İsa'f'ın (Yesaf) omuz başına bir kılıç vurulmuş ki, bir şakki ayrılmış gibi dehşetli bir yara açılmış. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) onun kolunu omuzuna eliyle yapıştırmış, nefes etmiş, şifa bulmuş.¹

İşte şu iki vâkia, çendan âhâdîdir ve haber-i vâhiddir. Fakat İbni Vehb gibi bir imam tashih etse, Gazve-i Bedir gibi bir menba-ı mucizât olan bir gazvede olsa, hem bu iki vâkiayı andıracak çok misaller bulunsa, elbette şu iki vâkia kat'î ve vakidir, denilebilir.

İşte, ehâdis-i sahîha ile sübut bulan belki bin misal var ki, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mübarek eli ona şifa olmuş.

---

¹ el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûvve* 6/178; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 1/679; İbni Hacer, *el-Isâbe* 2/261.

Bu Parça Altın ve Elmas ile Yazılsa Liyakati Var

Evet, sâbikan bahsi geçmiş:

- Avucunda küçük taşların zikir ve tesbih etmesi..¹
- وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ sırrıyla,² aynı avucunda, küçük taş ve toprak, düşmana top ve gülle hükmünde, onları inhzâma sevk etmesi..
- وَانْشَقَ الْقَمَرُ³ nassi ile aynı avucunun parmağıyla kameri iki parça etmesi..
- Ve aynı el, çeşme gibi on parmağından suyun akması ve bir orduya içirmesi..
- Ve aynı el, hastalara ve yaralılara şifa olması...
- Elbette o mübarek el, ne kadar harika bir mucize-i kudret-i ilâhiye olduğunu gösterir. Güya;
- Ahbab içinde o elin avucu küçük bir zikirhâne-i sübhânîdir ki, küçük taşlar dahi içine girse zikir ve tesbih ederler.⁴
- Ve âdâya karşı küçük bir cephâne-i rabbânîdir ki; içine taş ve toprak girse, gülle ve bomba olur.
- Ve yaralılar ve hastalara karşı küçük bir eczahâne-i rahmânîdir ki; hangi derde temas etse, derman olur.
- Ve celâl ile kalktığı vakit, kameri parçalayıp, kâb-ı kavseyن şeklini verir.
- Ve cemâl ile döndüğü vakit, âb-ı kevser akıtan on musluklu bir çeşme-i rahmet hükmüne girer...

Acaba böyle bir Zât'ın birtek eli böyle acîb mucizâta mazhar ve medar olسا, o Zât'ın, Hâlik-ı Kâinat yanında ne kadar makbul olduğu ve dâvâsında ne kadar sâdik bulunduğu ve o el ile biat edenler ne kadar bahtiyar olacakları, bedâhet derecesinde anlaşılmaz mı?

¹ el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 8/442; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/431, 434; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 4/245.

² "(Ey Resûlüm) Attığın vakit sen atmadın; lâkin Allah attı." (Enfâl sûresi, 8/17).

³ "...Ay bölündü." (Kamer sûresi, 54/1).

⁴ el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 8/442; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/431, 434; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 4/245.

Bir Suâl: Deniliyor ki, "Sen çok şeylere mütevâtîr dersin. Hâlbuki biz onların çوغunu yeni ısıtıyoruz. Mütevâtîr bir şey böyle gizli kalmaz."

Elcevap: Ulemâ-yı şeriat yanında çok mütevâtîr ve bedihî şeyler var ki, onlardan olmayana göre meçhuldür. Ehl-i hadis yanında da çok mütevâtîr var, sâîrlerin yanında âhâdî de olmuyor ve hâkezâ... Her fennin ehl-i ihtisası, o fenne göre bedihiyâtı, nazariyâtı beyan eder. Umum halk ise, o fennin ehl-i ihtisasına itimat eder, teslim olur veya içine girer, görür.

Şimdi, haber verdiğimiz hakikî mütevâtir veya mânevî mütevâtir veya tevâtûr hükmünde kat'iyeti ifade eden vâkiâlar, hem ehl-i hadis, hem ehl-i şeriat, hem ehl-i usûli'd-din, hem ekser tabakât-ı ulemâda hükmünü öyle göstermiş. Gaflette bulunan avâm veya gözünü kapayan nâdanlar bilmezlerse, kabahat onlara aittir...

Besinci Misal: İmam Bagavî, tahrıcı ve tashihîyle haber veriyor ki:

Ali İbnü'l-Hakem'in, Gazve-i Hendek'te küffârin darbesiyle ayağı kırıldı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) meshetti. Dakikasında öyle şifa buldu ki, atından inmedi.¹

Altıncı Misal: Başta İmam Beyhakî, ehl-i hadis haber veriyorlar ki:

İmam Ali gayet hasta idi. Izdirabından, kendi kendine dua edip inliyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissâlatü vesselâm*) geldi, dedi: **اللّٰهُمَّ اشْفِعْ**² ve ayağıyla Hazreti Ali'ye dokundu, "Kalk" dedi.. birden şifa buldu. İmam Ali der ki: "Ondan sonra o hastalığı hiç görmedim."³

Yedinci Misal: Şürahbil el-Cu'fi'nin meşhur kissasıdır ki:

Avucunda etten bir ur vardı ki, kılıcı ve atın dizginini tutamıyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) eliyle avucundaki uru meshetti ve mübarek eliyle oğdu. O urdan hiçbir eser kalmadı.⁴

Sekizinci Misal: Altı çocuğun her biri, ayrı ayrı birer mucize-i Ahmedîye'ye mazhar oldu.

¹ Bkz.: el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûvve* 6/185; İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 3/1415.

² Allah'ım! O'na şifâ ver.

³ Tirmizî, *deavât* 111; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/107, 128; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/46, 6/63.

⁴ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 7/306; el-Beyhakî, *Delâlîlü'n-nübûvve* 6/176; İbni Abdilberr, *el-İstâb* 2/697, 6/176.

Birincisi: İbni Ebî Şeybe (muhakkik-i kâmil ve muhaddis-i meşhur) haber veriyor ki:

Bir kadın, bir çocuğu Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına getirdi. O çocukta bir belâ vardı; konuşmuyordu, aptaldı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir su ile mazmaza etti, elini yıkadı, o suyu kadına verdi.. “Çocuğa içirsch!” ferman etti. Çocuk o suyu içiktan sonra, hastalığından ve belâsına dan bir şey kalmadı. Öyle bir akıl ve kemâl sahibi oldu ki, ukalâ-yı nâsin fevkine çıktı.¹

İkincisi: Nakl-i sahîh ile Hazreti İbni Abbas demiş ki:

Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) mecnun bir çocuk getirildi. Mübarek elini onun göğsüne koydu. Birden çocuk istifrâ etti. İçinden –küçük hıyar kadar– siyah bir şey çıktı, çocuk şifa bulup gitti.²

Üçüncüsü: İmam Beyhakî ve Nesâî nakl-i sahîh ile haber veriyorlar ki:

Muhammed İbni Hâtîb isminde bir çocuğun koluna kaynayan tencere dökülmüş, bütün kolunu yakmış. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) meshedip tükürüğünü sürdürdü, dakikasında şifa buldu.³

Dördüncüsü: Büyüümüş, fakat lisani yok, büyükçe bir çocuk Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına geldi. Çocuğa ferman etmiş: “Ben kimim?” Hiç konuşmayan dilsiz çocuk ⁴أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ deyip tekellüme başlamış⁵

Beşinci Çocuk: Âlem-i yakazada Resûl-i Ekrem'le (*aleyhissalâtü vesselâm*) mükerrer surette müşerref olan⁶ Celâleddin Süyûtî ve asrin imamı, –tahric ve tashih ile– haber veriyor ki:

Mübârekü'l-Yemâme ismiyle meşhur bir zâti, daha yeni dünyaya geldiği vakit, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına getirmiştir. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona müteveccih olmuş. Çocuk tekellüme başlamış, ⁷أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ demiştir. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) “Bârekâllah” demiştir.

¹ İbni Mâce, *tib* 40; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/48, 6/321; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* 1/452.

² Dârimî, *mukaddime* 4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/239, 254, 268; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/47.

³ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/418; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/45; en-Nesâî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 4/366, 6/55, 253, 254.

⁴ Sen Allah'ın resûlüsun.

⁵ el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübüvve* 6/60-61; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/159.

⁶ İbnü'l-İmâd, *Şezerâti'z-zeheb* 4/54; en-Nebhânî, *Câmuu kerâmâti'l-evliyâ* 2/158.

⁷ Şehâdet ederim ki, sen Allah'ın Resûlüsun.

Çocuk ondan sonra büyüğünceye kadar daha konuşmamış. O çocuk, bu mucize-i Ahmediye'ye ve "Bârekâllah" dua-yı nebevisine mazhar olduğundan, "Mübarekü'l-Yemâme" ismiyle şöhret bulmuş.¹

Altıncı Çocuk: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) namaz kılarken, hırçın bir çocuk namazını kat' edip geçtiğinden, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) اَللّٰهُمَّ اقْطُعْ أَثْرَهُ demiş. Ondan sonra çocuk daha yürümemiş, öyle kalmış, hırçılığının cezasını bulmuş.²

Yedinci Çocuk: Çocuk tabiatında hayâsız bir kadın, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) yemek yerken lokma istemiş, vermiş. Demiş: "Yok, senin ağzındakini istiyorum." Onu da vermiş. O gayet hayâsız kadın, o lokmayı yedikten sonra, en hayâlı kadın ve Medine kadınlарının fevkinde bir hayâ sahibi oldu.³

İşte bu sekiz misal gibi, seksen değil, belki sekiz yüz misalleri var. Coğu kütüb-ü siyer ve ehâdîste beyan edilmiştir.

Evet, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mübarek eli Hekim-i Lokman'ın bir eczahânesi gibi.. ve tükürüğü Hazreti Hızır'ın âb-ı hayat çeşmesi gibi.. ve nefesi Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) nefesi gibi medet-res ve şifa-resân olsa venev-i beşer çok musibet ve belâlara giriftar olsa, elbette Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) hadsiz müracaatlar olmuş. Hastalar, çocuklar, mecnunlar pek kesretli gelmişler, cümlesi şifa bulup gitmişler.

Hatta, kırk defa hacceden ve kırk sene sabah namazını yatsı abdestiyile kılan, tâbiînin azîm imamlarından ve çok sahabelerle görüşen, Tâvûs denilen Ebû Abdurrahmân el-Yemâni⁴ katyien haber verir ve hükmeder ve demiş ki: Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) ne kadar mecnun gelmişse, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) sinesine elini koymuşsa, katyien şifa bulmuştur.. şifa bulmayan kalmamış.⁵

İşte, asr-ı saadete yetişmiş böyle bir imam, böyle kat'ı ve külli hükümetmişse, elbette ona gelen hiçbir hasta kalmamış ki, illâ şifa bulmuş. Madem şifa bulmuş, elbette müracaatlar binler olacaktır.

¹ el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübüvvüe* 6/59; Hatîb el-Bağdâdî, *Târihu Bağdâd* 3/443; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/158.

² "Allah'im! Sen de onun yürüyüşünü kes." Ebû Dâvûd, *salât* 109; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 4/64, 5/376; el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 8/365.

³ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 8/200, 231.

⁴ İbnü'l-Cevzî, *Sifatü's-safue* 2/288.

⁵ Kadî İyâz, *eş-Şîfâ* 1/335; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/676.

On Dördüncü İşaret

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) envâ-i mucizâtından bir nev-i azîmi, duasiyla zâhir olan harikalardır. Evet şu nevi, kat'î ve hakikî mütevâtirdir. Cüz'iyat ve misalleri o kadar çoktur ki, hesap edilmez. Misallerin çokları var ki, onlar da mütevâtir derecesine çıkmışlar. Belki tevâture yakın meşhur olmuşlar. Bir kısmını öyle imamlar nakletmiş ki, meşhur mütevâtir gibi kat'iyeti ifade eder. Biz şu pek çok misallerinden, tevâture yakın ve meşhur derecesinde müntesir bazı misalleri, numûne olarak ve her misalin de birkaç cüz'i yatını zikredeceğiz.

Birinci Misal: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yağmur duası, tevâtûr derecesinde ve çok defa tekrar ile daima süratle kabul olması, başta İmam Buhârî ve İmam Müslim, eimme-i hadis nakletmişler. Hatta bazı defa, minber-i şerif üstünde yağmur duası için elini kaldırıp, indirmeden yağmış.¹ Sâbikan zikrettigimiz gibi, bir-iki defa ordu susuz kaldığı vakit bulut geliyordu, yağmur veriyordu.² Hatta, nübûvvetten evvel, cedd-i Nebî Abdülmuttalib, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) küçüklük zamanında mübarek yüzüyle yağmur duasına giderdi. Onun yüzü hürmetine gelirdi ki, o hâdisе Abdülmuttalib'in bir şîriyle iştihâr bulmuş.³ Hem vefat-ı nebevîden sonra, Hazreti Ömer, Hazreti Abbas'ı vesile yapıp demiş: "Yâ Rab, bu senin habibinin amcasıdır. O'nun yüzü hürmetine yağmur ver." Yağmur gelmiş.⁴

• Hem İmam Buhârî ve Müslim haber veriyorlar ki: Yağmur için dua talep edildi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dua etti. Yağmur öyle geldi ki, mecbur oldular: "Aman dua et, kesilsin." Dua etti, birden kesildi.⁵

İkinci Misal: Tevâture yakın meşhurdur ki, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), sahabे ve imana gelenler daha kirka väsil olmadan ve gizli ibadet etmekte iken, dua etti: اللَّهُمَّ أَعِرْ الْإِسْلَامَ بِعَمَرِ بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ بِعَمَرِ بْنِ هِشَامٍ⁶

¹ Buhârî, *istîskâ* 6, 7, 9, 12, 14; Müslim, *istîskâ* 8-10; Nesâî, *istîskâ* 1, 10; Muvatta, *istîskâ* 3.

² İbni Huzeyme, *es-Sâhih* 1/53; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 3/324; el-Bezzâr, *el-Müsned* 1/331.

³ Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 24/260-261; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/90, 2/322; el-Beyhakî, *Delâili'n-nübûve* 2/15-19.

⁴ Buhârî, *istîskâ* 3, *fezâ'ilü ashâb* 11; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 1/72; el-Beyhakî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 3/352.

⁵ Buhârî, *istîskâ* 6, 7, 9, 12, 14; Müslim, *istîskâ* 8-10; Nesâî, *istîskâ* 1, 10; Muvatta, *istîskâ* 3.

⁶ "Allah'im! İslâm'ı Ömer İbnü'l-Hattab veya Amr İbni Hisâm'la aziz eyle." (Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 10/159, *el-Mu'cemü'l-eusat* 2/240, 11/255). Yakın rivayetler için ayrıca bzk.: Tirmîzî, *menâkîb*, 17; İbni Mâce, *mukaddime* 11; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/95).

Bir-iki gün sonra, Hazreti Ömer İbnü'l-Hattab imana geldi ve İslâmiyet'i ilân ve i'zâz etmeye vesile oldu, "Fâruk" unvanı âlîsini aldı.¹

Üçüncü Misal: Bazı sahabesi-güzine, ayrı ayrı maksatlar için dua etmiş. Duası öyle parlak bir surette kabul olmuş ki, o keramet-i duâiye, mucize de-recesine çökmiş.

• Ezcümle, başta Buhârî ve Müslim haber veriyorlar ki, İbni Abbas'a şöyle dua etmiş: **اللَّهُمَّ فَقِهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِمْهُ التَّأْوِيلَ**² duası öyle makbul olmuş ki, İbni Abbas "tercümanü'l-Kur'ân"³ unvanı zîşanını ve "habrü'l-ümme," yani "al-lâme-i ümmet" rütbe-i âlîsini kazanmış.⁴ Hatta çok genç iken, Hazreti Ömer onu ulemâ ve kudemâ-yı sahabeye meclisine alıyordu.⁵

• Hem başta İmam Buhârî, ehl-i kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Enes'in vâlideesi, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) niyaz etmiş ki, "Senin hâdimin olan Enes'in evlât ve malî hakkında bereket ile dua et." O da dua etmiş **اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَنَتْهُ**⁶, demiş. Hazreti Enes, âhir ömründe kasem ile ilân ediyor ki: "Ben kendi elimle yüz evlâdımı defnetmişim. Benim malım ve servetim itibarıyla da, hiçbirisi benim gibi mesut yaşamamış. Benim malımı görüyorsunuz ki pek çoktur. Bunlar bütün dua-yı nebeviyenin bereketindendir."⁷

• Hem başta İmam Beyhakî, ehl-i hadis haber veriyorlar ki: Aşere-i Mübesşere'den Abdurrahmân İbni Avf'a, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) kesret-i mal ve bereketle dua etmiş.⁸ O duanın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki, bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber fisebilillâh tasadduk etmiş.⁹ İşte, dua-yı nebeviyenin bereketine bakınız, "Bârekâllah" deyiniz!...

¹ Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 3/270; et-Taberî, *Târihu'l-ümme ve'l-mülük* 2/562; en-Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ* 2/325.

² "Allah'im! O'nun dinin ruhunu öğret ve onu te'vele (Kur'ân'ın sırlı hakikatlerine) âşina kil!" (Bkz.: Buhârî, *vudu'* 10; Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 138).

³ İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/383; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/366; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/618.

⁴ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 10/237; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/616; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/370.

⁵ Bkz.: Buhârî, *menâkîb* 37, *meğâzî* 38, 51; Tirmizî, *tefsîru sûre* (110) 1; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 1/338.

⁶ "Allah'im! O'nun malını ve evlâtını çoğalt ve ona verdiklerini bereketli kil." (Bkz.: Buhârî, *deavât* 18, 25, 47, 48; Müslim, *fezâilü's-sahâbe*, 141-143).

⁷ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 3/248, 6/430; et-Tayâlisî, *el-Müsnef* 1/270; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 16/143.

⁸ Buhârî, *nikâh* 7, 68, *deavât* 53; Müslim, *nikâh* 79.

⁹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 6/115; Abd İbni Humeyd, *el-Müsnef* 1/407; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 1/129, 6/27.

• Hem İmam Buhârî başta, râviler naklediyorlar ki: Resûl-i Ekrem (*aleyhis-salâtü vesselâm*), Urve İbni Ebî'l-Câ'd'e, ticarette kâr ve kazanç için bereketle dua etmiş. Urve diyor ki: "Ben bazen Kûfe çarşısında duruyordum. Bir günde kırk bin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum." İmam Buhârî der ki: "Toprağı da eline alsa onda bir kazanç bulurdu."¹

• Hem Abdullah İbni Câfer'e kesret-i mal ve bereket için dua etmiş.² Hazreti Abdullah İbni Câfer o derece servet kazanmış ki, o asırda şöhretgîr olmuş. O bereket-i dua-yı nebevî ile hâsıl olan serveti kadar, sehâvetle de iştihâr etmiş.³

Bu neviden çok misaller var. Numûne için bu dört misalle iktifâ ediyorum.

• Hem başta İmam Tirmizî haber veriyor ki: Sa'd İbni Ebî Vakkas için Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dua etmiş: ⁴ اللَّهُمَّ أَجْبِرْ دَعْوَتَنَا demîş. Sa'd'ın duasının kabulü için dua etmiş. O asırda Sa'd'ın bedduasından herkes korkuyordu. Duasının kabulü de şöhret buldu.⁵

• Hem meşhur Ebû Katâde'ye ferman etmiş:

أَفْلَحَ اللَّهُ وَجْهَكَ، اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي شَغْرِهِ وَبَشِّرْهُ diye,⁶ genç kalmasına dua etmiş. Ebû Katâde yetmiş yaşında vefat ettiği vakit, on beş yaşında bir genç gibi olduğu –nakl-i sahîh ile– şöhret bulmuş.⁷

• Hem meşhur şair Nâbiğâ'nın kîssa-yı meşhuresidir ki, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında bir şiirini okumuş. Şu fıkra:

بَلَغْنَا السَّمَاءَ فِي مَجْدِنَا وَسَنَائِنَا   وَإِنَّا نُرِيدُ فَوْقَ ذَلِكَ مَظْهَرًا

¹ Buhârî, *menâkîb* 28; Ebû Dâvûd, *büyük* 27; İbni Mâce, *sadakât* 7; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/375.

² Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/205; en-Nesâî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 5/48, 180, 6/265.

³ İbni Hibbân, *es-Sikât* 3/207; İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 3/881; el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl* 14/367.

⁴ "Allah'ım! O'nun duasını kabul et!" (Bkz.: İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 2/608. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *menâkîb*, 26; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 1/43; el-Bezzâr, *el-Müsned* 4/50).

⁵ Buhârî, *ezân* 95; Tirmizî, *menâkîb* 37; el-Bezzâr, *el-Müsned* 3/274; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 5/168-169.

⁶ "Allah yüzünü pâk etsin! Allah'ım! Onun saçına ve yüzüne bereket ver." (Kadi İyâz, *eş-Sîfâ* 1/327. Ayrıca bkz.: el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/549; el-Beyhâkî, *Delâlü'n-nübüvve* 4/193).

⁷ el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/549; el-Beyhâkî, *Delâlü'n-nübüvve* 4/193; İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 4/1731.

Yani, “Şerefimiz göge çıktı; biz daha üstüne çıkmak istiyoruz.” Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), mülâtafe suretinde ferman etti: **إِلَى أَنَّ يَا أَبَا نَبِيِّ!** Dedi: **إِلَى الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللَّهِ** Yani, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), latîfe olarak dedi: “Gökten öbür tarafa nereyi istiyorsun ki, şiirinde orayı niyet ediyorsun?” Nâbiğa dedi: “Göklerin fevkinde cennete gitmek istiyoruz.” Sonra bir mânidar şiirini daha okudu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dua etti: **لَا يَفْضُضُ اللَّهُ فَاكَ** Yani, “Senin ağzin bozulmasın.” İşte, o dua-yı nebevînin bereketiyle, o Nâbiğa, yüz yirmi yaşında bir diş noksancı değildi. Hatta bazen bir diş düştüğü vakit, yerine bir daha geliyordu.¹

• Hem –nakl-i sahîh ile– İmam Ali için dua etmiş: **اللَّهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْبَرَدَ** Yani, “Yâ Rab, soğuk ve sıcakın zahmetini ona gösterme.” İşte şu dua bereketiyle, İmam Ali kışta yaz libasını giyerdi, yazda kış libasını giyerdi.

Der idi ki: “O duanın bereketiyle hiçbir soğuk ve sıcakın zahmetini çekmiyorum.”²

• Hem Hazreti Fâtima için dua etmiş: **اللَّهُمَّ لَا تُجْعِنْهَا** Yani, “Allah’ım, açlık elemeni ona verme!” Hazreti Fâtima der ki: “O duadan sonra açlık elemeni görmedim.”³

• Hem Tufeyl İbni Amr, Resûl-i Ekrem’den (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir mucize istedi ki, götürüp kavmine göstersin. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) **اللَّهُمَّ تَوَزَّ لَهُ** demiş.⁴ İki gözü ortasında bir nur zuhur etmiş, sonra değneği ucuna naklolumuş. Bununla “zinnûr” diye iştihar bulmuş.⁵

İşte bu vâkîalar ehâdis-i meşhûredendir ki, kat’iyet peydâ etmiştir.

• Hem Ebû Hureyre, Resûl-i Ekrem’e (*aleyhissalâtü vesselâm*) şekvâ etmiş ki, “Nisyan bana âriz oluyor.” Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş, bir mendil şeklinde bir şey açmış. Sonra, mübarek avucuya gâipten bir şey alır gibi öyle, avucunu oraya boşaltmış. İki üç defa öyle yaparak Ebû Hureyre’ye

¹ el-Beyhakî, *Delâili’n-nübûve* 6/232-233; İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 4/1516, 1743.

² İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/367, 7/394. Ayrıca bkz.: İbni Hacer, *Fethu'l-bârî* 7/477; İbni Mâce, *mukaddime* 11.

³ et-Taberânî, *el-Mu’cemü'l-eusat* 4/210-211; Ebû Nuaym, *Delâili’n-nübûve* s.462; el-Beyhakî, *Delâili’n-nübûve* 6/108.

⁴ Allah’ım! O’nu nurlandır.

⁵ İbni Abdilberr, *el-İstiâb* 2/759; ez-Zehebî, *Sîyeru a'lâmi'n-nübelâ* 1/344. Yakın ifadeler için ayrıca bkz.: İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/23; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 4/238.

demmiş: "Şimdi mendili topla." Toplamış. Bu sırrı mânevî-i dua-yı nebevî ile, Ebû Hureyre kasem eder ki: "Ondan sonra hiçbir şey unutmadım."¹

İşte bu vâkialar ehâdis-i meşhûredendirler.

Dördüncü Misal: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) bedduasına mazhar olmuş birkaç vâkrayı beyan ederiz.

Birincisi: Perviz denilen Fars Padişahı, nâme-i nebeviyeyi yırtmış. Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) haber geldi. Şöyle beddua etti: "Yâ Rab! Nasıl mektubumu paraladı.. sen de onu ve onun mülkünü parça parça et!"² İşte şu bedduanın tesiriyledir ki, o Kisrâ Perviz'in oğlu Şîreveyyh, hançer ile onu paraladı.³ Sa'd İbni Ebî Vakkas da saltanatını parça parça etti. Sâsâniye devletinin hiçbir yerde şevketi kalmadı. Fakat Kayser ve sâir melikler, nâme-i nebeviyeye hürmet ettikleri için, mahvolmadılar.⁴

İkincisi: Tevâture yakın meşhurdur ve âyât-ı Kur'âniye işaret ediyor ki; bidayet-i İslâm'da, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Mescidü'l-Haram'da namaz kılarken, rüesâ-yı Kureyş toplandılar, ona karşı gayet bed bir muamele ettiler. O da, o vakit onlara beddua etti. İbni Mes'ud der ki: "Kasem ederim, o bed muameleyi yapan ve onun bedduasına mazhar olanları, Gazve-i Bedir'de birer birer lâşelerini gördüm."⁵

Üçüncüsü: Mudar denilen Arab'ın büyük bir kabilesi, Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ı tekzip ettikleri için, onlara kaht ile beddua etti. Yağmur kesildi, kaht ve galâ baş gösterdi. Sonra Mudar kavminden olan Kabile-i Kureyş, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) iltimas ettiler. Dua etti, yağmur geldi, kahtlık kalktı.⁶ Bu vâkia tevâtûr derecesinde meşhurdur.

Beşinci Misal: Hususî adamlara bedduasının dehşetli kabulüdür. Bunun çok misalleri var. Katî üç misali, numûne olarak beyan ederiz.

Birincisi: Utbe İbni Ebî Leheb hakkında şöyle beddua etti:

¹ Buhârî, *ilim* 7, *menâkib* 28; Müslim, *fezâili's-sahâbe* 159.

² İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260; İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 3/889. Ayrıca bkz.: Buhârî, *ilim* 7, *cihâd* 101; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 1/243, 305.

³ İbni Hisâm, *es-Siratü'n-nebeviyye* 1/191; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260.

⁴ Kayser: Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; Müslim, *cihâd* 74; Necâşî: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260-261; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/23; Mukavkis: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/516; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 7/213.

⁵ Buhârî, *vudâ'* 69; Müslim, *cihâd* 107.

⁶ Buhârî, *istiskâ* 2, 13, *tefsîru sûre* (44) 4; Müslim, *münâfiķîn* 39-40.

اللَّهُمَّ سُلْطُطُ عَلَيْهِ كُلُّبًا مِنْ كَلَابِكَ Yani, “Yâ Rab! Ona bir itini musallat et!” Sonra, Utbe sefere giderken, bir arslan gelip, kafile içinde onu arayıp bulmuş, parçalamış.¹ Şu vâkia meşhurdur; eimme-i hadis nakil ve tashih etmişler.

İkincisi: Muhallim İbni Cessâme'dir ki, Âmir İbni Azbat'ı gadr ile katletmisti. –Hâlbuki, Âmir'i, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), cihad ve harp için kumandan edip bir bölükle göndermişti. Muhallim de beraberdi.²– Bu gadrin haberi Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) yettiği vakit hiddet etmiş, **اللَّهُمَّ لَا تَعْذِرْ لِمُحَالِّمٍ** diye³ beddua buyurmuş. Yedi gün sonra o Muhallim öldü. Kabre koydular, kabir dışarıya attı. Kaç defa koydularsa yer kabul etmedi. Sonra mecbur oldular; iki taş ortasında muhkemce bir duvar yapılmış, o surette yeraltında setredilmiş.⁴

Üçüncüsü: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) görüyordu, bir adam sol eliyle yemek yer. Ferman etmiş: **كُلْ بَيْمِينَكَ** “Sağ elinle ye” demiş. O adam demiş: **لَا أُسْتَطِيعُ** “Sağ elimle yapamıyorum.” Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) demiş: **لَا اسْتَطَعْتَ** diye beddua etmiş: “Kaldırılamayacaksın!” İşte ondan sonra o adam sağ elini hiç kaldırıramamış.⁵

Altıncı Misal: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hem duası, hem temasından zuhur eden pek çok harikalarından, kat'iyet kesbetmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz.

Birincisi: Hazreti Hâlid İbni Veli'de (Seyfullah'a)⁶ birkaç saçını verip nusretine dua etmiş. Hazreti Hâlid, o saçları külâhında hifzetmiş. İşte o saç ve duanın bereketi hürmetine, hiçbir harbe girmemiş, illâ muzaffer çıkmış.⁷

İkincisi: Selmân Farîsî, evvelce yahudilerin abdi imiş. Onun seyyidleri, onu âzâd etmek için çok şeyler istediler. “Üç yüz hurma fidanını dikip meyve verdikten sonra, kırk okka altın vermekle âzâd edilirsın” dediler. Resûl-i

¹ el-Beyhâkî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/211; İbni Abdilberr, *et-Temhîd* 15/161.

² el-Hafâcî, *Nesîmî'r-riyâd* 4/119.

³ Allah'ım, Muhallim'i affetme!

⁴ İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 6/38-40; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/40-41. Ayrıca bkz.: Ebû Dâvûd, *diyât* 3; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/112, 6/10.

⁵ Müslim, *eşribe* 107; Dârimî, *et'ime* 8; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/45-46, 50.

⁶ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/299, 300; el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr* 3/136.

⁷ Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 13/138; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 4/104; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/338.

Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) geldi, beyan-ı hâl etti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), kendi eliyle, Medine civarında üç yüz fidanı dikti. Yalnız bir tanesini başkası dikti. O sene zarfında, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) diktigi bütün fidanlar meyve verdi. Yalnız bir tek başkası dikmiş; o tek meyve vermedi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) onu çıkardı, yeniden dikti. O da meyve verdi.¹

Hem tavuk yumurtası kadar bir altını, ağızının tükürüğünü ona sürdü, dua etti, Selmân'a verdi. Dedi: "Git, yahudilere ver." Selmân Farisi gidip o altından kırk okkayı onlara verdi. O tavuk yumurtası kadar olan altın, eskisi gibi bâki kaldı. İşte şu vâkia, Hazreti Selmân-ı Pâk'in sergüzeşte-i hayatının en mühim bir hâdise-i mucizekârânesidir; muteber ve mevsûk imamlar haber vermişler.²

Üçüncüsü: Ümmü Mâlik isminde bir sahabîye, "ukke" denilen küçük bir ya  tulumundan, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) ya  hediye ederdi. Bir defa Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona dua edip ukkeyi vermiş, ferman etmiş ki: "Onu boşaltıp sıkmayıñız!" Ümmü Mâlik ukkeyi almış. Ne vakit evlâtları ya  isterlerse, bereket-i dua-yı nebevî ile, ukkede ya  bulurlardı. Hayli zaman devam etti. Sonra sıktılar, bereket kesildi.³

Yedinci Misal: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) duasıyla ve temasıyla suların tatlılaşması ve güzel koku vermesinin çok hâdiseleri var. İki-  taneyi numûne olarak beyan ederiz.

Birincisi: İmam Beyhakî başta, ehl-i hadis haber veriyorlar ki; Bi'r-i Kubâ denilen kuyunun suyu bazen kesiliyordu, yani bitiyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) abdest suyunu içine koyup dua ettikten sonra, kesretle devam etti, daha hiç kesilmeli.⁴

Ikincisi: Başta Ebû Nuaym Delâil-i Nübûvve'de, ehl-i hadis haber veriyorlar ki; Enes'in evindeki kuyuya, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) tükürüğünü içine atıp dua etmiş. Medine-i Münevvere'de en tatlı su o olmuş.⁵

¹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/354, 443; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 10/321, 322.

² Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/443; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 6/230; el-Bezzâr, *el-Müsned* 6/467-468.

³ Müslim, *fezâil* 8; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/340, 347.

⁴ el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/136; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/331; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/101.

⁵ Bkz.: el-Esbehânî, *Delâilü'n-nübûvve* 1/162; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/331-332; es-Suyûfi, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/105.

Üçüncüsü: İbni Mâce haber veriyor ki: Mâ-i zemzemden bir kova su, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) getirdiler. Bir parça ağızına aldı, kovaya boşalttı. Kova misk gibi râyiha verdi.¹

Dördüncüsü: İmam Ahmed İbni Hanbel haber veriyor ki: Bir kuyudan bir kova su çıkardılar. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), içine ağızının suyunu akitip kuyuya boşaltıktan sonra misk gibi râyiha vermeye başladı.²

Beşinci: Ricâlullahtan ve İmam Müslim ve ulemâ-yı Mağrib'in mûte-medi ve makbulü olan Hammad İbni Seleme haber veriyor ki; Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), deriden bir tuluğa su doldurup ağızına üflemiş, dua etmiş. Bağladı, bir kısım sahabeye verdi. "Ağzını açmayınız; yalnız abdest al-dığınız vakit açınız" demiş. Gitmişler, abdest almak vaktinde ağızını açmışlar. Görüyorlar ki; hâlis bir süt, ağızında da kaymak yağı...³

İşte bu beş căzü, bazıları meşhur, bazı da mühim imamlar naklediyorlar. Bunlar ve burada nakledilmeyenlerle mecmûu, mânevî tevâtûr gibi bir mucize-i mutlakanın tahakkukunu gösteriyorlar.

Sekizinci Misal: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mesh ve duasıyla, sütsüz ve kısır keçilerin, mübarek elinin temasıyla ve duasıyla sütlü, hem çok sütlü olmaları misalleri ve cüz'iyatları çoktur. Biz, yalnız meşhur ve katî iki-uç misali, numûne olarak zikrediyoruz.

Birincisi: Ehl-i siyerin bütün muteber kitapları haber veriyorlar ki; Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ebûbekri's-Siddîk ile beraber hicret ederken, Âtike Binti Hâlid el-Huzâîyye denilen Ümmü Mâbed hânesine gelmişler. Gayet zayıf, sütsüz, kısır bir keçi orada vardi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ümmü Mâbed'e ferman etti: "Bunda süt yok mudur?" Ümmü Mâbed demiş ki: "Bunun vücudunda kan yoktur, nereden süt verecek?" Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) gidip o keçinin beline elini sürmüş, memesini de meshetmiş, dua etmiş. Sonra demiş: "Kap getiriniz, sağınız." Sağdilar. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ebûbekri's-Siddîk ile içiktiken sonra, o hâne halkı da doyuncaya kadar içmişler. O keçi kuvvetlenmiş, öyle de mübarek kalmış.⁴

İkincisi: Şât-ı İbni Mes'ud'un meşhur kissasıdır ki; İbni Mes'ud, İslâm

¹ İbni Mâce, *tahâre* 136; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/318; el-Humeydî, *el-Müsned* 2/293.

² Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/315; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 22/51.

³ Kadî Iyâz, *Şîfâ*, 1/334; Aliyyü'l-Kârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/673; el-Hafâci, *Nesîmî'r-riyâd* 4/140.

⁴ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 4/48-49; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/10; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûve* 1/278.

olmadan evvel, bazıların çobanı idi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ebûbekri's-Siddîk ile beraber, İbni Mes'ud'un keçileriyle bulunduğu yere gitmişler. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), İbni Mes'ud'dan süt istemiş. O da demiş: "Keçiler benim değil, başkasının malıdırular." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) demiş: "Kısır, sütsüz bir keçi bana getir." O da iki senedir teke görmemiş bir keçi getirdi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) eliyle onun memesi-ne meshedip dua etmiş. Sonra sağmışlar, hâlis bir süt almışlar, içmişler. İbni Mes'ud bu mucizeyi gördükten sonra iman etmiş.¹

Üçüncüsü: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) murdiası, yani süt annesi olan Halime-i Sa'dîye'nin keçilerinin kıssa-yı meşhuresidir ki; o kabilede bir derece kahtlik vardı. Hayvanât zayıf ve sütsüz oluyordular ve tok oluncaya kadar yemiyorlardı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) oraya, süt annesinin yanına gönderildiği zaman, onun bereketiyle, Halime-i Sa'dîye'nin keçileri, akşam vakti, başkalarının hilâfina olarak, hem tok ve memeleri dolu olarak geliyordular.² İşte bunun gibi, siyer kitaplarında daha başka cüz'iyatları var. Fakat bu numûneler asıl maksada kâfidir.

Dokuzuncu Misal: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), bazı zâtların başını ve yüzünü mübarek eliyle meshedip dua ettikten sonra zâhir olan harikaların çok cüz'iyatından, iştihâr bulmuş birkaçını numûne olarak beyan ediyoruz.

Birincisi: Umeyr İbni Sa'd'ın başına elini sürmüş, dua etmiş. Seksen yaşında o adam, o duanın bereketiyle, öldüğü vakit başında beyaz yoktu.³

İkincisi: Kays İbni Zeyd'in başına elini koyup, meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, yüz yaşına girdiği vakit, meshin tesiriyle, bütün başı beyaz, yalnız Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) elini koyduğu yer simsiyah olarak kalmış.⁴

Üçüncüsü: Abdurrahmân İbni Zeyd İbni'l-Hattab; hem küçük, hem çirkindi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) eliyle başını meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, kâmetçe en bâlâ kâmet.. ve suretçe en güzel bir surete girmiştir.⁵

¹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/462; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/327; et-Tayâlisî, *el-Müsned* 1/47.

² İbni Hibbân, *es-Sahîh* 14/245; İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/300; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/151.

³ Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/334.

⁴ Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/334; İbni Hacer, *el-İsâbe* 5/469.

⁵ İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 2/833-834; el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl* 7/121; İbni Hacer, *el-İsâbe* 5/36.

Dördüncüsü: Âiz İbni Amr'ın Gazve-i Huneyn'de yüzü yaralanmış Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), eliyle yüzündeki kanı silmiş. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) elinin temas ettiği yer, parlak bir nurâniyet vermiş ki, muhaddisler **كَغْرَةُ الْفَرَسِ** tâbir etmişler. Yani "doru atın alnındaki beyaz gibi" temas yeri öyle parlıyordu.¹

Beşincisi: Katâde İbni Milhân'ın yüzüne elini sürmüş, dua etmiş. Katâde'nin yüzü ayna gibi parlamaya başlamış.²

Altıncısı: Ümmü'l-müminîn Ümmü Seleme'nin kızı ve Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) üvey kızı Zeyneb'e, küçükken, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) onun yüzüne abdest suyu atıp tâltif etmiş. O suyun temasından sonra, Zeyneb'in hüsün ve cemâli acîb suret almış, bedîü'l-cemâl olmuş.³

İşte, söz'iyatlar gibi daha çok misaller var. Onların çoğunu eimme-i hadis nakletmişler. Bu söz'iyatın her birini haber-i vâhid ve zayıf farzetsek dahi, yine mecmûu, mânevî bir tevâtûr hükmünde, mutlak bir mucize-i Ahmedîye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) gösterir. Çünkü bir hâdisenin aynı ayrı ve çok suretlerle nakledilse, asıl hâdisenin vukuu kat'î olur. Suretlerin her biri zayıf da-hı olsa, yine asıl hâdiseyi isbat ediyor.

Meselâ bir gürültü işitti. Bazılar dediler ki, "Filân ev harap oldu." Diğerî, "Başka ev harap oldu." dedi. Daha başkası, başka bir evi söyledi ve hâke-zâ... Her bir rivayet, haber-i vâhid de, zayıf da, hilâf-ı vaki de olabilir. Fakat asıl vâkia ki, bir ev harap olmuş; o kat'îdir, onda bütün müttefikler. Hâlbuki bahsettiğimiz şu altı söz'iyat, hem sahihîrlar, hem bazıları şöhret derecesine çıkmışlar. Faraza bunların her birini zayıf addetsek, temsilde mutlak bir hâne harap olması gibi, yine söz'iyatın mecmûunda, mutlak bir mucize-i Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) vücutunu katiyen gösterir.

İşte, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mucizât-ı bâhiresi, her bir nevide kat'î olarak mevcuttur. Söz'iyatı dahi, o külli ve mutlak mucizenin suretleri veya numûneleridir. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*), nasıl ki eli, parmakları, tükürügü, nefesi, sözü, yani duası, çok mucizâtın mebdei oluyor. Aynen öyle de Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) sâir letâifi ve duyguları ve cihâzâti, çok harikalara medardır. Kütüb-ü siyer ve

¹ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 18/20; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/677; er-Rûyânî, *el-Müsned* 2/33.

² Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/27, 81; el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübüvvüe* 6/217; İbni Hacer, *el-İsâbe* 5/416.

³ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 24/282; İbni Abdilberr, *el-Istiâb* 4/1854; İbni Hacer, *el-İsâbe* 7/675.

tarih, o harikaları beyan etmişler, sîret ve suret ve duygularında çok de-lâil-i nübüvvet bulduğunu göstermişler.

On Beşinci İşaret

Nasıl ki taşlar, ağaçlar, kamer, güneş O’nu tanıyorlar, birer mucizesini göstermekle nübüvvetini tasdik ediyorlar. Öyle de, hayvanât tâifesi, ölüler tâifesi, cinler tâifesi, melâikeler tâifesi, o Zât-ı Mübarek’i tanıyorlar ve nübüvvetini tasdik ediyorlar ki; onlar, O’nu tanıdıkları, her bir tâifesi bazı mucizâtını göstermekle gösteriyorlar ve nübüvvetinin tasdikini ilân ediyorlar.

Şu On Beşinci İşaret’in üç şubesi var.

Birinci Şubesi

Hayvanât cinsi, Resûl-i Ekrem’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) tanıyorlar ve mucizâtını da izhar ediyorlar. Şu şubenin çok misalleri var. Biz yalnız burada, meşhur ve mânevî tevâtür derecesinde katî olmuş veya muhakkîkîn-i eimmenin makbulü olmuş veya ümmet telâkkî-i bilkabul etmiş olan bir kısım hâdiseleri, numûne olarak zikredeceğiz.

Birinci Hâdise: Mânevî tevâtür derecesinde bir şöhretle, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ebûbekri’s-Siddîk ile, küffârin takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gâr-ı Sevr’ın kapısında, iki nöbetçi gibi, iki güvercin gelip beklemeleri ve örümcek dahi, perdedâr gibi, harika bir tarzda, kalın bir ağ ile mağara kapısını örtmesidir. Hatta, rüesâ-yı Kureyş’ten, Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) eliyle Gazve-i Bedir’de öldürülen Übey İbni Halef,¹ mağara-yâ bakmış. Arkadaşları demişler: “Mağaraya girelim.” O demiş: “Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Hazreti Muhammed tevellüd etmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor. Adam olsa orada dururlar mı?”²

•İşte bunun gibi, mübarek güvercin tâifesinin, feth-i Mekke’de dahi Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) başı üzerinde gölge yaptıklarını, imam-ı celîl İbni Vehb naklediyor.³

¹ Bkz.: İbni İshak, *es-Sîre* 3/310; İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/33; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/46.

² Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/348; Abdurrezzak, *el-Musannef* 5/389.

³ Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/313; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 2/210; Aliyyülkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/637.

• Hem nakl-i sahîh ile Hazreti Âîşe-i Sîddîka haber veriyor ki: Güvercin gibi, dâcîn denilen bir kuş hânemizde vardı. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hazır olsaydı, hiç debelenmezdi, sükûtlâ durdurdu. Ne vakit Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) çıkışydi, o kuş başlardı harekete; giderdi, gelirdi, hiç durmuyordu.¹ Demek o kuş, Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) dinliyordu, huzurunda temkin ile sükût ederdi.

İkinci Hâdise: Beş-altı tarîkle, mânevî bir tevâtûr hükmünü almış kurt hâdisesidir ki, bu kıssa-yı acîbe çok tarîklerle meşhur sahabelerden nakledilmiş.

Ezcümle, Ebû Saidî'l-Hudîrî ve Seleme İbnü'l-Ekva' ve İbni Ebî Vehb ve Ebû Hureyre ve bu vak'a sahibi çoban Uhban gibi müteaddit tarîklerle haber veriyorlar ki:

Bir kurt, keçilerden birisini tutmuş; çoban, kurdun elinden kurtarmış. Zi'b demiş: "Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın." Çoban demiş: "Acâib, zi'b konuşur mu?" Zi'b ona demiş: "Acîb senin hâlindedir ki, bu yerin arka tarafında bir Zât var ki sizi cennete davet ediyor, peygamberdir, onu tanıtmayıorsunuz."² Bütün tarîkler kurdun konuşmasında müttefik olmakla beraber, kuvvetli bir tarîk olan Ebû Hureyre, ihbarında diyor ki; çoban kurda demiş: "Ben gideceğim. Fakat kim benim keçilerime bakacak?" Zi'b demiş: "Ben bakacağım." Çoban ise, çobanlığı kurda devredip gelmiş, Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) görmüş, iman etmiş, dönüp gitmiş. Zi'b çoban bulmuş.. zâiyat yok. Bir keçi ona kesmiş, çünkü ona üstünâlik etmiş.³

• Bir tarîkte, rüesâ-yı Kureyş'ten Ebû Süfyan ile Safvan bir kurdu gördüler, bir ceylânı takip edip Harem-i Şerîf'e girdi. Kurt dönmüş, sonra taaccüb etmişler. Kurt konuşmuş, risalet-i Ahmedîye'yi haber vermiş. Ebû Süfyan, Safvan'a demiş ki: "Bu kissayı kimseye söylemeyeelim. Korkarım, Mekke boşalıp onlara iltihak edecekler."⁴

Elhâsil, kurt kıssası kat'î ve mânevî mütevâtîr gibi kanaat verir.

Üçüncü Hâdise: Beş altı tarîkle mühim sahabelerden nakledilen cemel hâdisesidir ki, ezcümle:

¹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/112, 150, 209; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 7/418, 8/121.

² Buhârî, *enbiyâ* 54, *fezâili ashâb* 5, 6; Müslim, *fezâili's-sahâbe* 13; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/83.

³ Kadî Iyâz, *es-Şîfâ* 1/311; el-Kurtubî, *el-î'lâm bimâ fi dîni'n-nasârâ* s.361; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/634-635.

⁴ Kadî Iyâz, *es-Şîfâ* 1/311; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/146; el-Kurtubî, *el-î'lâm bimâ fi dîni'n-nasârâ* s.361.

Ebû Hureyre¹ ve Sa'lebe İbni Mâlik² ve Câbir İbni Abdillâh³ ve Abdullah İbni Câfer⁴ ve Abdullah İbni Ebî Evfâ⁵ gibi müteaddit tarîkler ve o tarîklerin başındaki sahabeler⁶ müttefikan haber veriyorlar ki: Deve gelmiş, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) tahiyye-i ikram nev'inden secde edip konuşmuş. Ve birkaç tarîkte haber veriliyor ki, o deve bir bağda kızmış, vahşi olmuş, yanna kimseyi sokmuyor, hücum ediyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) girdi; deve geldi, ikrâmen secde etti, yanında ihti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) yular taktı. Deve, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) dedi: "Beni çok meşakkatli şeylerde çalıştırıldılar, şimdi de beni kesmek istiyorlar. Onun için kıldım." Deve sahibine söyledi: "Böyle midir?" "Evet" dediler.

• Hem Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Adbâ ismindeki devesi, vefat-ı nebeviden sonra kederinden ne yedi, ne içti, tâ öldü. Hem o deve, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile mühim bir kıssayı konuştuğu, Ebû İshak İsferrâyînî gibi bazı mühim imamlar haber vermişler.⁷

• Hem nakl-i sahîh ile Câbir İbni Abdillâh'ın bir seferde devesi çok yorulmuştu, daha yürüyemiyordu. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) o deveye ufak bir dürtmekle dürttü. O deve, o iltifat-ı Ahmedî'den o kadar bir çeviklik, bir sevinçlik peydâ etti ki, daha süratinden dizgini zaptedilmiyor, yolda yetişilmiyordu. Hazreti Câbir haber veriyor.⁸

Dördüncü Hâdise: Başta İmam Buhârî, eimme-i hadis haber veriyorlar ki; bir defa, gecede, Medine-i Münevverenin haricinde, düşman hücum ediyor gibi mühim bir hâdise îsâa edildi. Sonra cesur atlılar çıktılar, gittiler. Yolda görüyorum; bir zât geliyor, baktılar, Resûl-i Ekrem'dir (*aleyhissalâtü vesselâm*). Ferman etmiş: "Bir şey yoktur." Meşhur Ebû Talha'nın atına binip, şeacat-ı kudsiyesi muktezasınca herkesten evvel gitmiş, tâhrik etmiş ve dönmüştü. Ebû Talha'ya ferman etmiş: وَجَدْتُ فَرَسَكَ بَخْرًا Yani, "Senin atın, sarsmadan,

¹ el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 9/7 (Bezzâr'dan naklen).

² Ebû Nuaym, *Delâili' n-nübûve* s.382.

³ Dârimî, *mukaddime* 4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/310; İbni Ebi Şeybe, *el-Musannef* 6/316.

⁴ Ebû Dâvûd, *cihâd* 44; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/204-205.

⁵ Ebû Nuaym, *Delâili' n-nübûve* s.384-385; el-Beyhakî, *Delâili' n-nübûve* 6/29.

⁶ İbni Abbas: el-Beyhakî, *Delâili' n-nübûve* 6/30; Enes İbni Mâlik: Dârimî, *mukaddime* 4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/158; Hz. Âîşe: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/76; Ebû Nuaym, *Delâili' n-nübûve* s.380; Ya'lâ İbni Mürre: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/173; Ebû Nuaym, *Delâili' n-nübûve* s.382-383; Ya'lâ İbni Siyâbe: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/172; İbni Mes'ud: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 9/81.

⁷ Kadî İyâz, *eş-Şîfâ* 1/313; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/637.

⁸ Buhârî, *büyû'* 34, *şurût* 4, *cihâd* 113, *nikâh* 10, 122; Müslim, *radâ'* 56-58, *müsâkât* 109-113.

gayet çabuktur.”¹ Hâlbuki, Ebû Talha’nın atı, katûf tâbir edilen, yürüyüşüz kısmından idi. O geceden sonra, hiçbir at ona karşı yürüyüste mukabele edemiyordu.²

• Hem –nakl-i sahîh ile– bir defa Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) seferde, namaz kılacak vaktinde, atına dedi: “Dur.” O da durdu, namaz bitinceye kadar hiçbir âzâsını kimildatmadı.³

Beşinci Hâdise: Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hizmetkâri Sefîne, Yemen Valisi Muaz İbni Cebel’in yanına gitmek için, Resûl-i Ekrem’den (*aleyhissalâtü vesselâm*) emir alıp gitmiş. Yolda bir arslan rast gelmiş. O Sefîne ona demiş: “Ben Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hizmetkâriyim.” Arslan ses ve rip ayrılmış, ilişmemiştir. Diğer bir tarîkte haber veriyorlar ki: Sefîne döndüğü vakit yolu kaybetmiş. Bir arslana rast gelmiş, arslan ona ilişmemekle beraber, yolu da göstermiş.⁴

• Hem Hazreti Ömer’den haber veriyorlar ki, demiş: Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına bir bedevî geldi. Arapça “dabb” denilen bir susmar, yani keler elindeydi. Dedi: “Eğer bu hayvan sana şehâdet etse ben sana iman getiririm, yoksa iman getirmem.” Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) o hayvandan sordu. O susmar, fasih bir dille risaletine şehâdet etti.⁵

• Hem Ümmü'l-müminîn Ümmü Seleme haber veriyor ki: Bir ceylân Resûl-i Ekrem’le (*aleyhissalâtü vesselâm*) konuşmuş ve risaletine şehâdet etmiş.⁶

İşte bunun gibi çok misaller var.⁷ Hem de katî şöhret bulmuş birkaç nûmâneyi gösterdik. Ve Resûl-i Ekrem’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) tanımayana ve itaat etmeye deriz:

*Ey insan, ibret alınız! Kurt, arslan, Resûl-i Ekrem’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) tanıyor, itaat ediyorlar. Sizlerin hayvandan, kurttan aşağı düşmemeye çalismanız iktiza eder.*

¹ Bkz.: Buhârî, *hibe* 33, *cihâd* 24, 46, 50, 82, 116, 117, 165, *edeb* 39, 116; Müslim, *fezâil* 48-49.

² İbni Mâce, *cihâd* 9; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/147; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* 1/398.

³ Kadî Iyâz, *es-Şîfâ* 1/315; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/641.

⁴ el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/285; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 7/80; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/675.

⁵ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 6/127; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/36-38; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.377-379.

⁶ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 23/331; es-Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 2/101.

⁷ **Ebû Saîd:** el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/34; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/148; **Zeyd İbni Erkam:** Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.375-376; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/34-35; **Enes İbni Malik:** et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 5/358; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.376.

İkinci Şube

Cenazelerin ve cinlerin ve melâikelerin Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) tanımlarıdır. Bunun da çok hâdiseleri var. Numûne için, şöhret bulmuş ve mevsûk imamlar haber vermiş birkaç numûneyi, evvelâ cenazelerden göstereceğiz. Amma cin ve melâike ise, o mütevâtirdir; onların misalleri bir değil, bindir.

İşte, ölülerin konuşması misallerinden birincisi şudur ki: Ulemâ-yı zâhir ve bâtinin, tâbiîn zamanında en büyük reisi ve İmam Ali'nin mühim ve sâdik bir şâkirdi olan Hasan Basîrî haber veriyor ki: Bir adam, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına gelerek ağlayıp sizladi. Dedi: "Benim küçük bir kızımvardı. Şu yakın derede öldü, oraya attım." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona acidi. Ona dedi: "Gel, oraya gideceğiz." Gittiler. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) o ölmüş kızı çağrırdı, "Yâ fûlânê!" dedi. Birden, o ölmüş kız ¹بَيْنَكَ وَسَعْدِيَّكَ dedi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti: "Tekrar peder ve vâlideden yanına gelmeyi arzu eder misin?" O dedi: "Yok, ben onlardan daha hayırlısını buldum."²

İkincisi: İmam Beyhakî ve İmam İbni Adiyy gibi bazı mühim imamlar, Hazreti Enes İbni Mâlik'ten haber veriyorlar ki, Enes demiş: Bir ihtiyâre kadının birtek oğlu vardı, birden vefat etti. O sâliha kadın çok müteessir oldu. Dedi: "Yâ Rab! Senin rızan için, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) biati ve hizmeti için hicret edip buraya geldim. Benim hayatımda istirahatimi temin edecek tek evlâtçığımı, o Resûlün hürmetine bağısla." Enes der: O ölmüş adam kalktı, bizimle yemek yedi.³

İşte, şu hâdise-i acîbeye işaret ve ifade eden, İmam Busayrî'nin Kaside-i Bürde'de şu fikrasıdır:

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَةُ أَيَّاتُهُ عَظِيمًا أَحْسَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرِّئَمِ

Yani, "Eğer alâmetleri, onun kadrine muvafık derecesinde azametini ve makbuliyetini gösterseydiler, değil yeni ölmüşler, belki onun ismiyle çürümüş kemikler de ihyâ edilebilirdi."⁴

¹ Buyur emret; emrin başım üzerine.

² Kadî İyâz, *eş-Şîfâ* 1/320; el-Kurtubî, *el-İ'lâm bimâ fi dîni'n-nasârâ* s.364; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/648.

³ el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/50; İbni Adiyy, *el-Kâmil* 4/62.

⁴ Buseyri, *Kaside-i bürde* s.60.

Üçüncü Hâdise: Başta İmam Beyhakî gibi râviler, Abdullah İbni Ubeydillâhi'l-Ensârî'den haber veriyorlar ki, Abdullah demiş: Sâbit İbni Kays İbni Şemmâs'ın Yemâme Harbi'nde şehid düştüğü ve kabre koyduğumuz vakt ben hazırldım. Kabre konurken, birden ondan bir ses geldi:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، أَبُو بَكْرٍ الصَّدِيقُ، وَعُمَرُ الشَّهِيدُ، وَعُثْمَانُ الْبُرُّ الرَّحِيمُ dedi. Sonra açtık, baktık; ölü, cansız!¹ İşte o vakit, daha Hazreti Ömer hilâfete geçmeden, şehâdetini haber veriyor.

Dördüncü Hâdise: İmam Taberânî ve Ebû Nuaym, Delâil-i Nübûvve'de, Numan İbni Beşîr'den haber veriyorlar ki: Zeyd İbni Hârise, çarşı içinde birden düşüp vefat etti. Eve getirdik. Akşam ve yatsı arasında, etrafında kadınlar ağlarken, birden “أَنْصَثُوا أَنْصَثُوا سُسُونُوك..” dedi. Sonra, fasih bir lisانla diyerek bir miktar konuştu. Sonra baktık ki, cansız, vefat etmiş.²

İste, cansız cenazeler onun risaletini tasdik etse, canlı olanlar tasdik etmese, elbette o câni canlılar, cansızlardan daha cansız ve ölülerden daha ölüdürler!

Amma, **melâikelerin** Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) hizmeti ve görünmesi ve cinnîlerin ona iman ve itaatı, mütevâtîrdir. Nass-i Kur'ân ve çok âyâtlâ musarrahtır.³ Gazve-i Bedir'de beş bin melâike, –nass-i Kur'ân ile–⁴ onde, sahabeler gibi ona hizmet edip asker olmuşlar. Hatta o melekler, melâikeler içinde, Ashab-ı Bedir gibi şeref kazanmışlar.⁵ Şu meselede iki cihet var:

Birisı: Cin ve melâikenin tâifeleri, hayvan ve insanın tâifeleri gibi, vücutları kat'î ve bizimle münasebettar olduğu, Yirmi Dokuzuncu Söz'de, iki kere iki dört eder derecesinde bir kat'iyetle isbat etmişiz. Onların isbatını o Söz'e havale ederiz.

¹ “Muhammed, Allah’ın resûlüdür; Ebûbekir, siddiktir; Ömer, şehittir; Osman da iyilik ve merhamet timsâlidir.” (Bkz.: el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr* 5/138; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/58; Kadi Iyâz, *es-Sîfâ* 1/320).

² “Muhammed, Allah’ın resûlüdür. Selâm sana ey Allah’ın Resûlü!” (Bkz.: *et-Taberânî*, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/218-219; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 6/56-57; Kadi Iyâz, *es-Sîfâ* 1/321).

³ Bkz.: Âl-i İmrân sûresi, 3/123-125; Cin sûresi, 72/1-2; Ahkaf sûresi, 46/29.

⁴ “Gerçekten, sizler birkaç biçimde iken, Bedir'de Allah siz yardımına mazhar etmiştir. O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız. O vakit sen müminlere: ‘Rabbinizin, indirdiği üç bin melek ile size imdat göndermesi yetmez mi?’ diyor dun. Evet, eğer sabreder ve itaatsizlikten sakınırsanız, –düşmanlarınız da hemen üzerinize geliverirlerse– Rabbiniz, formali formali tam beş bin melek göndererek size yardım edecektir.” (Âl-i İmrân sûresi, 3/123).

⁵ Buhârî, *meğâzî* 11; İbni Mâce, *mukaddime* 11; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 3/465.

İkinci Cihet: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) şerefıyla, eser-i mucize-si olarak, efrâd-ı ümmeti onları görmek ve konusmaktadır.

İşte, başta Buhârî ve İmam Müslim, eimme-i hadis müttefikan haber veriyorlar ki: Bir defa melek, yani Hazreti Cibrail, beyaz libaslî bir insan suretinde gelmiş. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) sahabeleri içinde otururken, yanına gitmiş, demiş: مَا الْإِسْلَامُ وَمَا الْإِيمَانُ وَمَا الْإِحْسَانُ؟ Yani, "İman, İslâm, ihsan nedir? Tarif et." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) tarif etmiş. Oradaki cemaat-i sahabeye hem ders almış, hem de o zâti iyi görmüşler. O zât, misafir gibi görünürken, üstünde alâmet-i sefer eseri hiç yoktu. Kalktı, birden kayboldu. O vakit Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş ki: "Size ders vermek için Cibrail böyle yaptı."¹

Hem haber-i sahih ile ve haber-i kat'î ile ve mânevî tevâtûr derecesinde eimme-i hadis haber veriyorlar ki; Hazreti Cibrail'i çok defa, hüsn-ü cemâl sahibi olan Dihye suretinde, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında sahabeler görüp ordu: ² Ezcümle:

Hazreti Ömer ve İbni Abbas ve Üsame İbni Zeyd ve Hârise ve Âişe-i Sîddîka ve Ümmü Seleme, katyeni sabittir ki, bunlar katyeni haber veriyorlar ki, "Biz Hazreti Cibrail'i Dihye suretinde, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında çok görüyoruz." Acaba hiç mümkün müdür ki; bu zâtlar, görmeden, görüyoruz desinler?

• Hem nakl-i sahîh-i kat'î ile Aşere-i Mübeşşere'den İran fatihi Sa'd İbni Ebî Vakkas haber veriyor ki: "Gazve-i Uhud'da, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) iki tarafında, iki beyaz libaslî, ona nöbettar gibi, muhafiz suretinde gördük. İlkisi de anlaşıldı ki, meleklerdir. Ve Hazreti Cibrail ile Mikail olduğunu anladık."³ Acaba böyle bir kahraman-ı İslâm "Gördük" dese, görmemek mümkün müdür?

• Hem Ebû Süfyan İbni Hâris İbni Abdülmuttalib (ammizade-i Nebî), nakl-i sahîh ile haber veriyor ki: "Gazve-i Bedir'de, gökle yer arasında, beyaz libaslî, atlı zâtları gördük."⁴

¹ Buhârî, *îmân* 37, *tefsîru sûre* (31) 2; Müslim, *îmân* 1, 5, 7.

² Bkz.: Buhârî, *menâkîb* 25, *fezâ'ilü'l-Kur'ân* 1; Müslim, *îmân* 271, *fezâ'ilü's-sahâbe* 100.

³ Buhârî, *meğâzî* 18; *libâs* 24; Müslim, *fezâil* 46-47.

⁴ İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/197; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/317; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kubrâ* 4/74-75.

• Hem Hazreti Hamza, Resûl-i Ekrem'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) niyaz etti ki, "Ben Cibrail'i görmek istiyorum." Kâbe'de ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü.¹

Bu çeşit melâikeleri görmek vukuâti çoktur. Bütün bu vukuât, bir nevi mucize-i Ahmediye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) gösteriyor ve delâlet ediyor ki, *onun misbâh-ı nübüvvetine melâikeler dahi pervanelerdir*.

Cinnîler ise; onlar ile görüşmek ve görmek, değil sahabeler, belki avâm-ı ümmet dahi çoklarıyla görüşmeleri çok vuku buluyor. Fakat en kat'î, en sahîh haber ile eimme-i hadis, bize diyorlar ki; İbni Mes'ud, "Batn-ı Nahle'de, ecin-nîlerin ihtidâsı gecesinde ecinnîleri gördüm ve Sudan kabilesinden Zutt denilen uzun boylu tâfeye benzettim. Onlara benziyordular."²

• Hem meşhurdur ve hadis imamları tahric ve kabul ettikleri Hazreti Hâlid İbni Veli'd vak'asıdır ki; Uzzâ denilen sanemi tâhrip ettikleri vakit, siyah bir kadın şeklinde, o sanem içinden bir cinnî çıktı. Hazreti Hâlid bir kılıç ile o cinnîyeyi iki parça etti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), o hâdise için ferman etmiş ki: "Uzzâ sanemi içinde ona ibadet ediliyordu. Daha ona ibadet edilmez."³

• Hem Hazreti Ömer'den meşhur bir haberdir ki, demiş: Biz Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında iken, ihtiyar şeklinde, elinde bir asâ, "Hâme" isminde bir cinnî geldi, iman etti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), ona kısa sürelerden birkaç sûreyi ders verdi. Dersini aldı, gitti.⁴ Şu âhirki hâdiseye, çendan bazı hadis imamları ilişmişler.⁵ Fakat mühim imamlar, sîhhatîne hükümetmişler.⁶ Her neyse, bu nevide uzun söylemeye lüzum yok.. misalleri çoktur.

Hem deriz ki; Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) nuruyla, terbiyesiyle ve onun arkasında gitmesiyle, binler Şeyh-i Geylânî gibi aktâbalar, asfiyalar, melâikeler ve cinler ile görüşmüşler ve konuşuyorlar.. ve bu hâdise, yüz tevâtûr

¹ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 3/12; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvvüe* 7/81; es-Suyûti, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/208.

² Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/455; el-Bezzâr, *el-Müsned* 5/267; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 10/66.

³ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/145; el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 3/873-874; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 4/474.

⁴ el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvvüe* 5/418-420; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübüvvüe* s.370-372.

⁵ Bkz.: İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât* 1/207-209; es-Suyûti, *el-Leâli'l-masnâa* 1/174-177.

⁶ es-Suyûti, *el-Leâli'l-masnâa* 1/174-177; el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvvüe* 5/420.

derecesinde ve çok kesrettedir. Evet, ümmet-i Muhammed'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) melâike ve cinlerle temasları ve tekellümleri ise, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) terbiye ve irşad-ı i'câzkârânnesinin bir eseridir.

Üçüncü Şube

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hifzı ve ismeti, bir mucize-i bâhiredir. **وَاللَّهُ يَعْصُمُكَ مِنَ النَّاسِ**¹ âyet-i kerîmesinin hakikat-i bâhiresi, çok mucizâtı gösterir. Evet Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) çıktıgı vakit, değil yalnız bir tâife-ye, bir kavme, bir kısım ehl-i siyasete veya bir dine, belki umum padişahlara ve umum ehl-i dine tek başıyla meydan okudu. Hâlbuki onun amcası en büyük düşman ve kavim ve kabilesi düşman iken, yirmi üç sene nöbettarsız, tekellüsüz, muhafazasız ve pek çok defa suikaste maruz kaldığı hâlde, kemâl-i saadetle, rahat döşeğinde vefat edip mele-i âlâya çıkışmasına kadar hifz ve ismeti, **وَاللَّهُ يَعْصُمُكَ مِنَ النَّاسِ** ne kadar kuvvetli bir hakikati ifade ettiğini ve ne kadar metin bir nokta-yı istinad olduğunu, güneş gibi gösterir. Biz, yalnız numûne için, kat'iyet kesbetmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz.

Birinci Hâdise: Ehl-i siyer ve hadis müttefikan haber veriyorlar ki; Kureyş kabilesi, Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) öldürtmek için kat'ı ittifak ettiler. Hatta, insan suretine girmiş bir şeytanın tedbirîyle, Kureyş içine fitne düşmemek için, her kabileden lâakal bir adam içinde bulunup, iki yüze yakın, Ebûcehil ve Ebû Leheb'in taht-ı hükmünde olarak, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hâne-i saadetini bastılar. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanında Hazreti Ali vardi. Ona dedi: "Sen bu gece benim yatağımda yat." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) beklemiş, tâ Kureyş gelmiş, bütün hânenin etrafını tutmuşlar. O vakit çıktı, bir parça toprak başlarına attı, hiçbirisi onu görmedi, içlerinden çıktı, gitti.² Gâr-ı Sevr'de iki güvercin ve bir örümcek, bütün Kureyş'e karşı ona nöbettar olup muhafaza ettiler.³

İkinci Hâdise: Vâkiât-ı kat'iyedendir ki, mağaradan çıkışip Medine tarafına gittikleri vakit, Kureyş rüesâsı, mühim bir mal mukabilinde, Sûrâka isminde gayet cesur bir adamı gönderdiler, tâ takip edip onları öldürmeye çalışın. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Ebûbekri's-Siddîk ile beraber gârdan

¹ "Allah seni, zarar vermek isteyenlerin şerlerinden koruyacaktır." (Mâide sûresi, 5/67).

² İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/6-8; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/227-228. Ayrıca bzk.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/303, 368; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/399.

³ Bzk.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/348; Abdurrezzak, *el-Musannef* 5/389; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 20/443; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/229.

çıkıp giderken gördüler ki, Sûrâka geliyor. Ebûbekri's-Siddîk telâş etti. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) mağarada dediği gibi,¹ dedi. لَا تَخْرُنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا
Sûrâka'ya bir baktı; Sûrâka'nın atının ayakları yere saplandı, kaldı. Tekrar kurtuldu, yine takip etti. Tekrar atının ayaklarının saplandığı yerden duman gibi bir şey çıktı. O vakit anladı ki, ne onun elinden ve ne de kimse'nin elinden gelmez ki ona ilişsin. "El-aman!" dedi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) aman verdi. Fakat dedi: "Git, öyle yap ki başkası gelmesin."²

• Şu hâdise münasebetiyle bunu da beyan ederiz ki, sahîh bir surette haber veriyorlar: Bir çoban, onları gördükten sonra Kureyş'e haber vermek için Mekke'ye gitmiş. Mekke'ye dahil olduğu vakit, niçin geldiğini unutmuş. Ne kadar çalışmışsa, hatırlına getirememiştir. Mecbur olmuş, dönmüş. Sonra anlamış ki, ona unutturulmuş.³

Üçüncü Hâdise: Gazve-i Gatafan ve Enmar'da, müteaddit tarîklerle eimme-i hadis haber veriyorlar ki; Gavres isminde cesur bir kabile reisi, kimse görmeden, tam Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) başı üzerine gelerek, yalın kılıç elinde olduğu hâlde, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) dedi: "Kim seni benden kurtaracak?" Demiş: "Allah!" Sonra böyle dua etti: اللَّهُمَّ اكْفُنْهُ بِمَا شَاءَ⁴ Birden o Gavres, iki omuzu ortasına gâipten bir darbe yer, o kılıç elinden düşer, yere yuvarlanır. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) kılıcı eline alır, "Şimdi seni kim kurtaracak?" der, sonra affeder. O adam gider tâifesine. O pek cür'etkâr, cesur adama herkes hayrette kalır. "Ne oldu sana? Niçin bir şey yapamadın?" dediler. O dedi: "Hâdise böyle oldu. Ben şimdi insanların en iyisinin yanından geliyorum..."⁵

• Hem şu hâdise gibi Gazve-i Bedir'de bir münafik, Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir gaflet vaktinde, kimse görmeden, tam arkasından kılıç kaldırıp vururken, birden Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) bakmış. O titreyip, kılıç elinden yere düşmüşt.⁶

Dördüncü Hâdise: Mânevî tevâtûre yakın bir şöhretle ve ekser ehl-i tefsirin

¹ "Hiç tasalanma! Şüphesiz Allah bizimle beraberdir." (Tevbe sûresi, 9/40).

² Buhârî, *menâkîb* 25, *fezâ'ilü ashâb* 2, *menâkîbü'l-ensâr* 45; Müslüm, *zühd* 75.

³ Kadî İyâz, *eş-Şîfâ* 1/351; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/715.

⁴ Allah'ım! (Bu kâfîre karşı) Dilediğin bir şekilde bana destek ol, yardım et.

⁵ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsneđ* 3/364; 390; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 7/138; Ebû Ya'lâ, *el-Müsneđ* 3/313. Ayrıca bkz.: Buhârî, *cihâd* 84, 87, *meğâzi* 31, 32; Müslüm, *müsâfirîn* 311, *fezâil* 13.

⁶ Kadî İyâz, *eş-Şîfâ* 1/347; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/710.

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَعْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُفْمَخُونَ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَعْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبَصِّرُونَ¹

âyetinin sebeb-i nûzûlü ve ehl-i tefsir allâmeleri² ve ehl-i hadis imamları haber veriyorlar ki:

Ebûcehil yemin etmiş ki, “Ben secdede Muhammed’i görsem, bu taşıla onu vuracağım.” Büyük bir taş alıp gitmiş. Secdede gördüğü vakit kaldırıp vurmakta iken, elli yukarıda kalmış. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) namazı bitirdikten sonra kalkmış; Ebûcehil’in eli çözülmüş. O ise, ya Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) müsaadesiyle,veyahut ihtiyaç kalmadığından çözülmüş.³

• Hem yine Ebûcehil kabilesinden –bir tarîkte– Veli İbni Muğire, yine Resûl-i Ekrem’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) vurma için büyük bir taşı alıp, secdede iken vurmaya gitmiş, gözü kapanmış. Resûl-i Ekrem’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) Mescid-i Haram’da görmedi, geldi. Onu gönderenleri de görmüyordu, yalnız seslerini işitiyordu. Tâ Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) namazdan çıktı, ihtiyaç kalmadığından onun gözü de açıldı.⁴

• Hem nakl-i sahîh ile Ebûbekri’s-Siddîk’tan haber veriyorlar ki: Sûre-i Bît bîdâ ⁵âbi Léheb⁶ nâzil olduktan sonra, Ebû Leheb’in karısı Ümmü Cemîl denilen ⁷حَمَّالَةُ الْحَطَبِ, bir taş alıp Mescid-i Harâm’a gelmiş. Ebûbekir ile Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) orada oturuyorlar. Gözü Ebûbekri’s-Siddîk’i görüyor, soruyor: “Yâ Ebâ Bekir! Senin arkadaşın nerede? Ben işittimişim ki beni hicvetmiş. Ben görsem, bu taşı ağızına vuracağım.” Yanında iken Hazreti Peygamber’i (*aleyhissalâtü vesselâm*) görmemiş.⁷ Elbette, hîfz-ı ilâhîde

¹ “Boyunlarına öyle boyunduruklar koyduk ki onlar çenelerine dayanmaktadır. Boyunları yukarı, çeneleri kalkık, gözleri havada bir durumdadırlar. Hem önlereinden hem arkalarından bir set yaparak, öylesine çepçeve sardık ki, artık hiç göremezler onlar.” (Yâsin sûresi, 36/8-9).

² et-Taberî, Câmiu'l-beyân 22/152; İbni Kesîr, Tefsîru'l-Kur'ân 3/565; el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân 15/9.

³ İbni Hisâm, es-Sîratü'n-nebeviyye 2/137-138; el-Beyhakî, Delâ'ilü'n-nübûvve 2/190-191. Ayrıca bkz.: Buhârî, tefsîru sûre (96) 4; Müslüm, münâfîkîn 38.

⁴ et-Taberî, Câmiu'l-beyân 22/152; el-Beyhakî, Delâ'ilü'n-nübûvve 2/196-197; Ebû Nuaym, Delâ'ilü'n-nübûvve s.200.

⁵ “Elleri kurusun Ebû Leheb’in” (Tebbet sûresi, 111/1).

⁶ “Cehennem oduncusu” (Tebbet sûresi, 111/4).

⁷ el-Humeydî, el-Müsned 1/153-154; el-Bezzâr, el-Müsned 1/62, 212-213; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef 6/323.

olan bir Sultan-ı Levlâk’ı, böyle bir cehennem oduncusu, onun huzuruna girip göremez. Ağzına mı düşmüş?

Beşinci Hâdise: Haber-i sahihle haber veriliyor ki; Âmir İbni Tufeyl ve Erbed İbni Kays, ikisi ittifak ederek, Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına gitmişler. Âmir demiş: “Ben onu meşgul edeceğim, sen onu vuracaksın.” Sonra bakıyor ki, bir şey yapmıyor. Gittikten sonra arkadaşına dedi: “Neden vurmadın?” Dedi: “Nasıl vuracağım? Ne kadar niyet ettim; bakıyorum ki, ikimizin ortasına sen geçiyorsun. Seni nasıl vuracağım?”¹

Altıncı Hâdise: Nakl-i sahîh ile haber veriliyor ki, Gazve-i Uhud’da veya Huneyn’de, Şeybe İbni Osman el-Hacebî –ki, Hazreti Hamza onun hem amcasını, hem pederini öldürmüştü– intikamını almak için gizlice geldi. Tâ Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) arkasından yalnız kılıç kaldırdı. Birden kılıç elinden düştü. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona baktı, elini göğsüne koydu. Şeybe der ki: “O dakikada dünyada ondan daha sevgili adam bana olmazdı.” İmana geldi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etti: “Haydi, git, harp et.” Şeybe dedi: “Ben gittim, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) öününde harp ettim. Eğer o vakit pederim de rast gelseydi vuracaktım.”²

• Hem Feth-i Mekke gününde, Fedâle nâmında birisi, Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) yanına, vurmak niyetiyle geldi. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ona bakıp tebessüm etti. “Nefsinle ne konuşsun?” dedi ve Fedâle için taleb-i mağfiret etti. Fedâle imana geldi ve dedi ki: “O vakit ondan daha ziyâde dünyada sevgilim olmazdı.”³

Yedinci Hâdise: –Nakl-i sahîh ile– yahudiler, suikast niyetiyle Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) oturduğu yere, üstünden büyük bir taş atmak ânında, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) o dakikada hifz-ı ilâhî ile kalkmış, o suikast de akîm kalmış.⁴

Bu yedi misal gibi çok hâdiseler vardır. Başta İmam Buhârî ve İmam Müslim ve eimme-i hadis, Hazreti Âîşe’den naklediyorlar ki:

۵ ﴿وَاللّٰهُ يَعِصْمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ âyeti nâzil olduktan sonra, arasına Resûl-i Ekrem’i

¹ İbni Hisâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye* 5/260-261; et-Taberânî, *el-Mu’cemü ’l-kebir* 10/312.

² et-Taberânî, *el-Mu’cemü ’l-kebir* 7/298. Ayrıca bkz.: el-Vâkidî, *Kitâbü ’l-meğâzi* 3/909-910; Ebû Nuaym, *Delâilü ’n-nübûvve* s.195.

³ İbni Hisâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye* 5/80; İbni Hacer, *el-İsâbe* 5/372; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 4/308.

⁴ el-Beyhâkî, *Delâilü ’n-nübûvve* 3/180-181; Ebû Nuaym, *Delâilü ’n-nübûvve* s.489-490; *es-Suyûtî*, *el-Hasâisu ’l-kübrâ* 1/348.

⁵ “Allah seni, zarar vermek isteyenlerin şerlerinden koruyacaktır.” (Mâide sûresi, 5/67).

يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنْصِرْ فُوْ فَقْدْ (aleyhissalâtü vesselâm) muhafaza eden zâtlara ferman etti: يَعْزِزُ وَجْلَ عَصْمَنِي رَبِّي Yani, “Nöbettarlığa lüzum yok. Benim Rabbim beni hıfz ediyor.”¹

İşte, şu risale de baştan buraya kadar gösteriyor ki: Şu kâinatın her nevi, her âlemi, Resûl-i Ekrem’i (aleyhissalâtü vesselâm) tanır, alâkadardır. Her bir nev-i kâinatta onun mucizâtı görünüyor. Demek, o Zât-ı Ahmedîye (aleyhissalâtü vesselâm), Cenâb-ı Hakk’ın –fakat “kâinatın Hâlik’i” itibarıyla ve “bütün mahlûkatin Rabbi” unvanıyla– memurudur ve resûlüdür. Evet, nasıl ki bir padişahın büyük ve müfettiş bir memurunu her bir daire bilir ve tanır; hangi daireye girse onunla münasebettar olur. Çünkü umumun padişâhi nâmına bir memuriyeti var. Eğer, meselâ yalnız adliye müfettişi olsa, o vakit adliye dairesiyle münasebettar olur; başka daireler onu pek tanıtmaz. Ve askeriye müfettişi olsa, mülkiye dairesi onu bilmez. Öyle de anlaşılıyor ki, bütün devâir-i saltanat-ı ilâhiyede melekten tut, tâ sineğe ve örümceğe kadar her bir tâife onu tanır ve bilir veya bildirilir. Demek, “Hâtemü'l-enbiyâ” ve “Resûl-i Rabbi'l-âlemîn”dir. Ve umum enbiyânın fevkinde, risaletinin şümülü var.

On Altıncı İşaret

İrhâsât denilen, bi'set-i nübûvvetten evvel, fakat nübûvvetle alâkadar olarak vücûda gelen harikalar dahi delâil-i nübûvvettir. Şu da üç kısımdır.

Birinci Kısım

Nass-ı Kur’ân’la, Tevrat, İncil, Zebur ve suhuf-u enbiyânın, nübûvvet-i Ahmedîye’ye (aleyhissalâtü vesselâm) dair verdikleri haberdir.

Evet, madem o kitaplar semâvîdirler ve madem o kitap sahipleri enbiyâdırular. Elbette ve herhâlde, onların dinlerini nesheden ve kâinatın şeklini değiştiren ve yerin yarısını getirdiği bir nur ile ışıklandıran bir Zât’tan bahsetmeleri, zarurî ve kat’îdir. Evet, küçük hâdiseleri haber veren o kitaplar, nev-i beşerin en büyük hâdisesi olan hâdise-i Muhammediye’yi (aleyhissalâtü vesselâm) haber vermeme kabil midir?

İşte, madem bilbedâhe haber verecekler; herhâlde ya tekzip edecekler, tâ ki dinlerini tahripten ve kitaplarını nesihten kurtarsınlar.. veya tasdik edecekler, tâ ki o hakikatli Zât ile dinleri hurâfâttan ve tahrifâttan kurtulsun. Hâlbuki, dost

¹ Tirmîzî, *tefsîru sûre* (5) 4; en-Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ 9/8; Saîd İbni Mansûr, es-Sünen 4/1503-1504.

ve düşmanın ittifakıyla, tekzip emâresi hiçbir kitapta yoktur. Öyleyse tasdik vardır. Madem mutlak bir surette tasdik vardır. Ve madem şu tasdikin vücûdunu iktiza eden kat'î bir illet ve esaslı bir sebep vardır. Biz dahi, o tasdikin vücûduna delâlet eden üç hüccet-i kâtia ile isbat edeceğiz.

Birinci Hüccet: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), Kur'ân'ın lisaniyla onlara der ki: "Kitaplarınızda benim tasdikim ve evsafım vardır. Benim bayan ettiğim şeylerde, kitaplarınız beni tasdik ediyor."

فُلْ فَأُتُوا بِالْتَّوْرِيَةِ فَانْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
فَقُلْ تَعَالُوا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ
ثُمَّ يَتَهَلَّ فَنَجْعَلُ لِعَنَّةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ²

gibi âyetlerle onlara meydan okuyor: "Tevrat'ınızı getiriniz, okuyunuz! Ve geliniz, biz çoluk ve çocuğumuzu alıp, Cenâb-ı Hakk'ın dergâhına el açıp, yalancılar aleyhinde lânetle dua edeceğiz." diye mütemâdiyen onların başına vurduğu hâlde, hiç yahudi bir âlim veya nasrani bir kissîs, onun bir yanlığını gösteremedi. Eğer gösterseydi, pek çok kesrette bulunan ve pek çok inatlı ve hasetli olan kâfirler ve münafık yahudiler ve bütün âlem-i küfür, her tarafta ilân edeceklerdi. Hem demiş: "Ya yanlışımı bulunuz, veya hukmetin mahvoluncaya kadar cihad edeceğim." Hâlbuki, bunlar harbi ve perişanlığı ve hicreti ihtiyâr ettiler.³ Demek yanlışını bulamadılar. Bir yanlış bulunsaydı onlar kurtulurlardı.

İkinci Hüccet: Tevrat, İncil ve Zebur'un ibareleri, Kur'ân gibi i'câzları olmadığından, hem mütemâdiyen tercüme tercüme üstüne olduğundan, pek çok yabanî kelimeler, içlerine karıştı. Hem müfessirlerin sözleri ve yanlış te'villeri, onların âyetleriyle iltibas edildi. Hem bazı nâdanların ve bazı ehl-i garazın tahrifâtı da ilâve edildi. Şu surette o kitaplarda tahrifât, tağyîrât çoğaldı. Hatta, Şeyh Rahmetullah el-Hindî (allâme-i meşhur), kütüb-ü sâbikanın binler yerde tahrifâtını, keşîşlerine ve yahudi ve nasârâ ulemâsına isbat ederek iskât etmiş. İşte bu kadar tahrifâtlâ beraber, şu zamanda dahi, meşhur Hüseyin Cisîrî (*râhmetullahî aleyhi*), o kitaplardan yüz delil, nübüvvet-i Ahmedîye'ye dair çıkarmıştır.

¹ "De ki: İşte meydan! İddianızda tutarlı iseniz Tevrat'ı getirip okuyun!" (Âl-i İmrân sûresi, 3/93).

² "Artık sana bu ilim geldikten sonra, kim seninle İsa hakkında tartışmaya girerse de ki: "Haydi gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, hanımlarımızı ve hanımlarımızı ve bizzat kendimizi ve kendinizi çağırıp, sonra da gönülden Allah'a yalvaralım da bu konuda kim yalancı ise Allah'ın lânetinin onların üzerine inmesini dileyelim!" (Âl-i İmrân sûresi, 3/61).

³ Bkz.: Kadî Iyâz, es-Sîfâ 1/365.

Risale-i Hamidiye'de yazmış, o risaleyi de Manastırı merhum İsmail Hakkı tercüme etmiş. Kim arzu ederse ona müracaat eder, görür.¹

• Hem pek çok yahudi ulemâsı ve nasârâ ulemâsı ikrar ve itiraf etmişler ki, "Kitaplarımıza Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın evsafi yazılıdır." Evet, gayr-i müslim olarak, başta meşhur Rum meliklerinden Hiraklî itiraf etmiş, demiş ki: "Evet, İsa (*aleyhisselâm*), Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*)'dan haber veriyor."²

• Hem Rum meliki, Mukavkis nâmında Mısır hâkimi³ ve ulemâ-yı yehûdun en meshurlarından İbni Süriyâ⁴ ve İbni Ahtab⁵ ve onun kardeşi,⁶ Kâ'b İbni Esed⁷ ve Zübeyr İbni Bâtâ⁸ gibi meşhur ulemâ ve reisler, gayr-i müslim kaldıkları hâlde ikrar etmişler ki, "Evet, kitaplarımıza onun evsafi vardır; ondan bahsediyorlar."

Hem yehûdun meşhur ulemâsına ve nasârânın meşhur kissislerinden, kütüb-ü sâbıkada evsaf-ı Muhammediye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) gördükten sonra inadı terk edip imana gelenler, evsafını Tevrat ve İncil'de göstermişler, ve sâir yahudi ve nasrani ulemâsını onunla ilzam etmişler. Ezcümle:

Meşhur Abdullah İbni Selâm⁹ ve Vehb İbni Münebbih¹⁰ ve Ebû Yâsir¹¹ ve Şâmûl (ki bu zât, melik-i Yemen Tübba' zamanında idi.. Tübba' nasıl giyaben ve bi'setten evvel iman getirmiş,¹² Şâmûl de öyle..)¹³ ve Sa'ye'nin iki

¹ Hüseyin Cisri, *Risâle-i Hamidiye* (Türkçe terceme) s.52-94.

² Bkz.: Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; Müslüman, *cîhâd* 74.

³ Bkz.: el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 3/964-967; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübüvve* s.85-89; İbni Hacer, *el-İsâbe* 6/377.

⁴ Bkz.: İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/103; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/164; el-Beyhakî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 8/246.

⁵ Bkz.: İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/52; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübüvve* s.77-78; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 3/212.

⁶ İbni Hacer, *Fethu'l-bârî* 7/275.

⁷ İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/195; et-Taberî, *Câmi'u'l-beyân* 21/151; et-Taberî, *Târîhu'l-ümum ve'l-mülük* 2/99.

⁸ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/164; el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 2/502; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübüvve* s.85-89.

⁹ İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/49-51; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/353; İbni Asâkir, *Târîhu Dîmaşk* 3/387.

¹⁰ İbni Asâkir, *Târîhu Dîmaşk* 3/396; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/326, 6/62.

¹¹ İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/52; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübüvve* s.77-78; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 3/212; es-Suyûti, *el-Hasâisü'l-kübrâ* 1/315.

¹² İbni İshak, *es-Sîre* 1/29-30; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/158-159; İbni Asâkir, *Târîhu Dîmaşk* 11/14.

¹³ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/158-159; İbni Asâkir, *Târîhu Dîmaşk* 11/14; Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/363.

oğlu olan Esîd ve Sa'lebe ki; İbnü'l-Heyyebân denilen bir ârif-i billâh, bi's-setten evvel Benî Nadr kabilesına misafir olmuş ^{قَرِيبُ ظُهُورٍ نَّبِيٌّ، هَذَا دَارٌ هِجْرَتَهُ}¹ demiş, orada vefat etmiş. Sonra o kabile Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile harp ettikleri zaman, Esîd ve Sa'lebe meydana çıktılar, o kabileyeye bağırdılar: ^{وَاللَّهُ هُوَ الَّذِي عَاهَدَ إِلَيْكُمْ فِيهِ ابْنُ الْهَمَيْمَانَ} Yani, “İbnü'l-Heyyebân’ın haber verdiği Zât budur. Onunla harp etmeyiniz.” Fakat onlar, onları dinlemediler, belâlarını buldular.²

- Hem ulemâ-yı yehûddan İbni Yâmîn³ ve Muhayrik⁴ ve Ka'bu'l-Ahbar⁵ gibi çok ulemâ-yı yehûd, evsaf-ı nebeviyye kitaplarında gördüklerinden, imana gelmişler, sâir imana gelmeyenleri de ilzam etmişler.

- Hem ulemâ-yı nasârâdan, meşhur bahsi geçen Bahîra-yı Râhib ki, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Şam tarafına amcasıyla gittiği vakit on iki yaşında idi. Bahîra-yı Râhib, onun hatırı için Kureyşîleri davet etmiş. Baktı ki, kafileye gölge eden bir parça bulut, daha kafile yerinde gölge ediyor. “Demek aradığım adam orada kalmış.” Sonra adam göndermiş, onu da getirtmiş. Ebû Talib'e demiş: “Sen dön, Mekke'ye git. Yahudiler hasûddurlar. Bunun evsafi Tevrat’ta mezkûrdur; hiyanet ederler.”⁶

- Hem Nastûru'l-Habeşe⁷ ve Habeş Reisi olan Necâşî,⁸ evsaf-ı Muhammediye'yi kitaplarında gördükleri için, beraber iman etmişler.

- Hem Dagâtîr isminde meşhur bir nasrani âlimi, evsafi görmüş, iman etmiş, Rumlar içinde ilân etmiş.. şehid edilmiş.⁹

¹ Bir peygamberin zuhuru çok yakındır. Burası da O'nun hicret edeceğî yerdir.

² Bkz.: İbni İshak, *es-Sîre* 2/64-65; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/38-40; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/160-162.

³ İbni İshak, *es-Sîre* 1/29-30; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/353; İbni Hacer, *el-İsâbe* 6/242; İbni Hacer, *Fethu'l-bâri* 7/275.

⁴ İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/51-52, 4-37-38; el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 2/262-263; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübûve* s.78-79.

⁵ İbni İshak, *es-Sîre* 2/123; el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 3/1083; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 5/386.

⁶ Tirmîzî, *menâkîb* 3; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/327; el-Bezzâr, *el-Müsned* 8/97; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/672.

⁷ Bkz.: Kadû Iyâz, *es-Şîfâ* 1/364; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/744; el-Hafâcî, *Nesîmû'r-riyâd* 4/312.

⁸ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260-261; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/338, 4/23.

⁹ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/276; Saîd İbni Mansûr, *Kitâbü's-Sünen* 2/226; İbni Hibbân, *es-Sikât* 2/7.

• Hem nasrani rüesâsından Hâris İbni Ebî Şemiri'l-Gassânî¹ ve Şam'ın büyük dini reisleri ve melikleri, yani Sahib-i Îliyâ İbni Nâtûr² ve Hirakl³ ve Cârûd⁴ gibi meşhur zâtlar, kitaplarında evsafını görmüşler ve iman etmişler. Yalnız Hirakl, dünya sultanatı için imanını izhar etmemiş.⁵

• Hem bunlar gibi Selmânü'l-Farisi, o da evvel nasrani idi. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) evsafını gördükten sonra onu arıyordu.⁶

• Hem Temim nâmında mühim bir âlim,⁷ hem meşhur Habeş Reisi Necâşî,⁸ hem Habeş nasârâsı,⁹ hem Necran papazları,¹⁰ bütün müttefikan haber veriyorlar ki: "Biz evsaf-ı nebeviyeyi kitaplarımızda gördük, onun için imana geldik."

Üçüncü Huccet: İşte, bir numûne olarak Tevrat, İncil, Zebur'un, Peygamberimiz'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) ait âyetlerinin birkaç numunesini göstereceğiz.

• Birincisi: Zebur'da şöyle bir âyet var: ^{اللَّهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السَّيْنَةِ بَعْدَ الْفُتْرَةِ}¹¹ "Mukîmü's-Sünne" ise, ism-i Ahmedî'dir.

قالَ الْمَسِيحُ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى أَبِي وَأَبِيكُمْ لِيَعْثِثَ لَكُمُ الْفَارْقَلِيطَا

Yani, "Ben gidiyorum, tâ size Faraklit gelsin." Yani, Ahmed gelsin.¹²

¹ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 3/94; İbni Hacer, *el-İsâbe* 6/287; el-Hafâci, *Nesîmû'r-riyâd* 4/312.

² Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; İbni Mende, *el-Îmân* s.290-291; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 4/265.

³ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; Müslim, *cihâd* 74.

⁴ İbni Hisâm, *es-Sîratu'n-nebeviyye* 5/269-270; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 6/563; İbni Abdîlber, *el-İstiâb* 1/263.

⁵ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; Müslim, *cihâd* 74.

⁶ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/354, 438, 442; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/325; İbni Hisâm, *es-Sîratu'n-nebeviyye* 2/44-47.

⁷ İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 11/73. Ayrıca bkz.: Müslim, *fiten* 119; Ebû Dâvûd, *melâhim* 14; *et-Taberâni*, *el-Mu'cemü'l-kebir* 24/389.

⁸ el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/338, 4/23; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260-261; *et-Taberî*, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 2/132; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 4/361.

⁹ *et-Taberî*, *Câmiu'l-beşâyîn* 1/7; *et-Taberî*, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 2/132; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 2/86.

¹⁰ Ebû Nuaym, *Delâlü'n-nübûve* s.99-100; *es-Suyûti*, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/138; el-Halebi, *es-Sîratu'l-Halebiyye* 1/180.

¹¹ "Allâh'ım! Bize fetret devrinde sonra 'Mukîmü's-Sünne'yi gönder." (Bkz.: Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/496. Ayrıca bkz.: el-Hafâci, *Nesîmû'r-riyâd* 3/279; en-Nebhârî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.115).

¹² Bkz.: İbni Kayyim el-Cevziyye, *Hidayetü'l-hiyârâ* 1/55, 85, 157, 5/284; *Kitab-ı Mukaddes* (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, *bâb*: 16, *cümle*: 7-8.

• İncil'in ikinci bir âyeti:

إِنَّمَا أَطْلَبُ إِلَيْيَ رَبِّي فَارْقَلِي طَرِيكُونْ مَعْكُونْ إِلَى الْأَبَدِ

Yani, "Ben Rabbimden, hakkı bâtil'dan fark eden bir peygamberi istiyorum ki, ebede kadar beraberinizde bulunsun."¹ Faraklit, "el-Fâriku beyne'l hakkı vel bâtil"² manasında, Peygamber'in o kitaplarda ismidir.

• Tevrat'ın âyeti:

إِنَّ اللَّهَ قَالَ لِإِنْزَاهِيمَ إِنَّ هَاجِرَ تَلَدَ وَيَكُونُ مِنْ يَدُهَا مَنْ يَدْهُ فَوْقَ الْجَمِيعِ
وَيَدُ الْجَمِيعِ مَبْسُوطَةٌ إِلَيْهِ بِالْخُشُوعِ

Yani, "Hazreti İsmail'in vâlidesi olan Hâcer, evlât sahibesi olacak. Ve onun evlâtından öyle birisi çıkacak ki, o veledin eli, umumun fevkinde olacak ve umumun eli huşû ve itaatle ona açılacak."³

• Tevrat'ın ikinci bir âyeti:

وَقَالَ لِمُوسَى إِنِّي مُقِيمٌ لَهُمْ نَبِيًّا مِنْ بَنِي إِحْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَأَجْرِي فَوْلِي فِي فِيمَهِ
وَالرَّجُلُ الَّذِي لَا يَقْبِلُ قَوْلَ النَّبِيِّ الَّذِي يَتَكَبَّمُ يَا شَمِيْ فَاتَّا أَنْتَمْ مِنْهُ

Yani, "Beni İsrail'in kardeşleri olan Beni İsmail'den, senin gibi birini göndereceğim. Ben sözümü onun ağzına koyacağım; Benim vahyimle konuşacak. Onu kabul etmeye azap vereceğim."⁴

• Tevrat'ın üçüncü bir âyeti:

فَالَّمُوسَى رَبِّ إِنِّي أَجِدُ فِي الْوَزَارَةِ أُمَّةً هُنْ خَيْرُ أُمَّةٍ أُخْرِجْتُ لِلْتَّائِسِ يَأْمُرُونَ بِالْمُغَرَّفَوْفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَلَيُؤْمُنُونَ بِاللَّهِ فَأَجْعَلْهُمْ أُمَّتِي قَالَ تِلْكَ أُمَّةُ مُحَمَّدٍ⁵

¹ Aliyyûlkârî, *Serhu-*ş-Sîfâ 1/743. Ayrıca bkz.: İbni Kayyim el-Cevziye, *Hidayetü'l-hiyârâ* s.285-286; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 14, cümle: 15-17.

² "Hakkı-batılı, doğruluğu-yarlısı, iyiyi-kötüyü kesin çizgilerle birbirinden ayıran Zât."

³ Aliyyûlkârî, *Serhu-*ş-Sîfâ 1/743. Benzer laflar için bkz.: el-Mâverdi, *A'lâmü'n-nübûve* 1/197; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Eski Ahit, Tekvin, bâb: 17, cümle: 20.

⁴ Bkz.: Aliyyûlkârî, *Serhu-*ş-Sîfâ 1/743. Ayrıca bkz.: Rahmetullah el-Hindî, *Izhâru'l-hak* 4/1116; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Eski Ahit, Tesniye (Yasanın Tekrarı), bâb: 18, cümle: 17-19, (s. 241).

⁵ "Musa (aleyhisselâm): 'Yâ Rabbi! Ben Tevrat'ta, insanlar için çıkarılmış, iyiliği emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a iman eden en hayırlı bir ümmet görüyorum. Onları benim ümmetim eyle!' dedi. Cenâb-ı Hak da: 'O Muhammed ümmetidir.' buyurdu." (Bkz.: el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûve* 1/379; Aliyyûlkârî, *Serhu-*ş-Sîfâ 1/746. Yakın laflar için bkz.: et-Taberî, *Câmi'u'l-bevân* 9/65; el-Beğavî, *Meâlimü't-tenzil* 2/298).

İhtar: “*Muhammed*” ismi, o kitaplarda ¹ ve ² مُسَفَّح حَمَطَايَا ³ الْمُنْحِمَنَا ⁴ gibi Süryânî isimler suretinde, “*Muhammed*” manasındaki İbrânî isimle-riyle gelmiş. Yoksa sarih “*Muhammed*” ismi azvardı. Sarih miktarını da-hi hasûd yahudiler tahrif etmişler.

• Zebur'un âyeti:

يَا دَاوُدْ يَأْتِي بَعْدَكَ نَبِيٌّ يُسَمِّي أَحْمَدَ وَمُحَمَّدًا صَادِقًا سَيِّدًا أُمَّةً مَرْحُومَةً⁴

• Hem Abâdile-i Seb'a'dan ve kütüb-ü sâbıkada çok tetkikât yapan Abdullah İbni Amr İbni'l-Âs ve meşhur ulemâ-yı yehûddan en evvel İslâm'a gelen Abdullah İbni Selâm ve meşhur Ka'b'ü'l-Ahbar denilen Benî Israil'in al-lâmelerinden, o zamanda daha çok tahrifata uğramayan Tevrat'ta aynen şu gelecek âyeti ilân ederek göstermişler. Âyetin bir parçası şudur ki; Mûsâ ile hitaptan sonra, gelecek Peygamber'e hitaben şöyle diyor:

يَا أَئِهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَجِزَّارًا لِلْأُمَمِينَ أَنْتَ عَنِّي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَنِيَسْ بِنَفْظِ وَلَا غَلِيلِ وَلَا صَحَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى يَقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بَأْنَ يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ⁵

• Tevrat'ın bir âyeti daha:

مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ مَوْلَدُهُ بِمَكَّةَ، وَهُجْرَتُهُ بِطَيْيَةَ، وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ، وَأُمَّتُهُ الْحَمَادُونَ⁶

¹ İbni Kayyim el-Cevziye, *Hidayetü'l-hiyârâ* 1/79-80; Kadi Iyâz, *es-Şifâ* 1/334; Aliyyûlkârî, *Serhu's-Şifâ* 1/494.

² İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/64; Kadi Iyâz, *es-Şifâ* 1/334; el-Kurtubî, *el-İ'lâm bimâ fî dîni'n-nâsârâ* 1/269.

³ Kadi Iyâz, *es-Şifâ* 1/334; Aliyyûlkârî, *Serhu's-Şifâ* 1/497; el-Hafâcî, *Nesîmû'r-riyâd* 3/281; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-dâlein* s.112.

⁴ “Ey Dâvud! Senden sonra Ahmed, Muhammed, Sâdik ve Seyyid isminde bir peygamber gelecektir. O'nun ümmeti de Allah'ın merhametine mazhardır.” (Bkz.: el-Beyhâki, *Delâili'n-nübüvve* 1/380; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/62; es-Suyûti, *el-Hasâtsu'l-kübrâ* 1/26).

⁵ “Ey Peygamber! Biz seni hakikaten bir şahid, bir müjdeci, bir korkutucu ve ümmilere bir koruyucu olarak gönderdik. Sen elbette benim kulum ve resülfümüsün. Ben sana ‘Mütevekkil’ ismini verdim. Bu peygamber kötü huylu, katı kalbli, çarşılarda bağırap-çağırın değildir. O kötülüğe kötülükle mukabele etmez. Fakat o kötülüğü ile mağfîret ile karşılar. Allah, eğrîlmış sapmış olan milleti bu peygamber ile ‘Lâ ilâhe illallah’ demeleri suretiyle doğrultmadıkça, o peygamberin ruhunu asla kabzetmeyecektir.” (Bkz.: Buhârî, *büyük* 50; Dârimî, *mukaddime* 2; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 2/174; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Eski Ahit, *İşâyâ*, *bâb*: 42, *cümle*: 1-11).

⁶ “Muhammed Allah'ın resûlüdür. Doğum yeri Mekke, hicret edeceğii yer Taybe (Medine), saltanatı Şam'dadir. O'nun ümmeti çok hamdedeler.” (Bkz.: Dârimî, *mukaddime* 2; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 10/89; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 5/387).

İşte şu âyette Muhammed lafzi, “Muhammed” manasında Süryânî bir isimde gelmiştir.

• Tevrat’ın diğer bir âyeti daha: **أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمِيعُ الْمُؤْكَلِ**¹ İşte şu âyette, Benî İshak’ın kardeşleri olan Benî İsmail’den ve Hazreti Mûsâ’dan sonra gelen Peygambere hitap ediyor.

• Tevrat’ın diğer bir âyeti daha: **أَنْتَ عَبْدِي الْمُحْتَازُ لَيْسَ بِغَطٍّ وَلَا غَلِظٍ**² İşte, “Muhtar”ın manası “Mustafa”dır, hem ism-i nebevidir.

• İncil’de, İsa’dan sonra gelen ve İncil’in birkaç âyetinde³ “Âlem Reisi” unvanıyla müjde verdiği Nebî’nin tarifine dair:

مَعَهُ قَضِيبٌ مِّنْ حَدِيدٍ يَقْاتِلُ بِهِ وَأَمْمَةً كَذِيلَكَ⁴

İşte şu âyet gösteriyor ki, sahibü’s-seyf ve cihada memur bir Peygamber gelecektir. “Kadîb-i hadîd” “kılıç” demektir. Hem ümmeti de onun gibi sahibü’s-seyf, yani cihada memur olacağını, Sûre-i Feth’in âhirinde:

**وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرَزْعٌ أَخْرَجَ شَطَأَهُ فَازْرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ
يُعْجِبُ الرُّزَاعَ بِغَيْظِ بَهْمِ الْكُفَّارِ**⁵

âyeti, İncil’in şu âyeti gibi başka âyetlerine işaret edip, Muhammed (*aleyhissa-lâtü vesselâlâm*), sahibü’s-seyf ve cihada memur olduğunu, İncil ile beraber ilân ediyor.

• Tevrat’ın Beşinci Kitabının otuz üçüncü bâbında şu âyet var: “*Hak Teâlâ, Tûr-u Sînâ’dan ikbâl edip bize Sâîr’den tulû etti ve Fârân Dağlarında zâhir oldu.*”⁶

¹ “Sen benim kulum ve reslümsün. Ben sana ‘Mütevekkil’ adını verdim.” (Bkz.: Buhârî, *büyük’* 50; Dârimî, *mukaddime* 2; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 2/174).

² “Benim seckin kulum, kötü huylu ve katı kalbli değildir.” (Bkz.: Dârimî, *mukaddime* 2; el-Buhârî, *el-Edebi’l-müfred* 1/95; İbni Sa’d, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/360; Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, İshâyâ, bâb: 42, cümle: 1-2).

³ İbni Kayyim el-Cevziyye, *el-Cevâbu’s-sahîh* 5/292, 304, 585; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/346; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 14, cümle: 15-17, bâb: 16, cümle: 7-9.

⁴ “O’nun yanında kılıcı vardır; onunla savaşacak. Ümmeti de O’nun gibi olacak.” (Bkz.: Kadi İyâz, *es-Şîfa* 1/235. Ayrıca bkz.: Kitab-ı Mukaddes, Mezmurlar, bâb: 2, cümle: 9; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.114).

⁵ “İncil’deki meselleri ise şöyle dir: Öyle bir ekin ki filizini çıkarmış, sonra da onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış da artık gövdesi üzerinde doğrulmuş. Öyle ki ekinicilerin hoşuna gider, kâfirleri de öfkelendirir.” (Fethî süresi, 48/29).

⁶ Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, Tesniye, bâb: 33, cümle: 2; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/215; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.90.

İşte şu âyet, nasıl ki “*Tûr-u Sînâ’da ikbal-i Hak*” fikrasıyla nübüvvet-i Mûseviye’yi ve Şam Dağları’ndan ibaret olan “*Sâîr’den tulû-u Hak*” fikrasıyla nübüvvet-i İseviye’yi ihbar eder. Öyle de, bilitifak Hicaz Dağları’ndan ibaret olan “*Fârân Dağları’ndan zuhur-u Hak*” fikrasıyla, bizzarure risalet-i Ahmedîye’yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) haber veriyor.

• Hem Sûre-i Feth’in âhirinde **ذلِكَ مَنْلَهُمْ فِي الْتَّوْرِيَةٍ**¹ hükmünü tasdiken, Tevrat’ta Fârân Dağları’ndan zuhur eden Peygamber’ın sahabeleri hakkında şu âyet var: “*Kudsîlerin bayrakları beraberindedir. Ve onun sağındadır.*”² “Kudsîler” nâmiyla tavsif eder. Yani, “Onun sahabeleri kudsî, salih evliyalarıdır.”

• Eş’iyâ Peygamberin Kitabı’nda, Kırk İlkinci Bâbı’nda şu âyet vardır: “*Hak Sübâhânehû, âhirzamanda, kendinin istifâ-gerde ve bergüzîdesi kuluunu ba’s edecek ve ona, Ruhu’l-Emîn Hazreti Cibril’i yollayıp din-i ilâhîsini ona tâlim ettirecek. Ve o dahi, Ruhu’l-Emîn’in tâlimi vechile nâsa tâlim eyleyecek ve beyne’n-nâs hak ile hükmedecektir. O bir nûrdur, halkı zulümâttan çıkaracaktır. Rabbin bana kable’l-vuku bildirdiği şeyi ben de size bildiriyorum.*”³

İşte şu âyet, gayet sarih bir surette, Âhirzaman Peygamberi olan Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*)’ın evsafını beyan ediyor.

• Mişâil nâmiyla müsemmâ Mihâîl Peygamberin Kitabı’nın Dördüncü Bâbı’nda şu âyet var: “*Âhirzamanda bir ümmet-i merhume kâim olup, orada Hakk'a ibadet etmek üzere mübarek dağı ihtiyyâr ederler. Ve her iklimden orada birçok halk toplanıp Rabb-i Vâhid'e ibadet ederler, O'na şirk etmezler.*”⁴

İşte şu âyet, zâhir bir surette, dünyanın en mübarek dağı olan Cebel-i Arafat ve orada her iklimden gelen haçların tekbir ve ibadetlerini ve “*ümmet-i merhûme*” nâmiyla şöhret-şîâr olan ümmet-i Muhammediye’yi tarif ediyor.

• Zebur’da Yetmiş İlkinci Bâbı’nda şu âyet var: “*Bahirden bahire malik.. ve nehirlerden, arzin makta' ve müntehâsına kadar mâlik ola.. ve kendisine*

¹ “Bu, onların Tevrat’taki sıfatlarındır.” (Fetih sûresi, 48/29).

² İbni Kesîr, *el-Bidâye* 6/179; el-Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve* 1/199; Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, Tesniye, bâb: 33, cümle: 2.

³ Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, İşâyâ, bâb: 42, cümle: 1, 4, 7, 9.

⁴ Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, Mîka, bâb: 4, cümle: 1, 2, 5.

Yemen ve Cezayir mülükü hediyeler götürreler.. ve padişahlar ona secde ve inkıyd edeler.. ve her vakit ona salât ve hergün kendisine bereketle dua oluna.. ve envârı, Medine'den münevver ola... ve zikri, ebedü'l-âbâd devam ede.. O'nun ismi, şemsin vücûdundan evvel mevcuttur; onun adı güneş durdukça müntesir ola..."¹

İşte şu âyet, pek âşıkâr bir tarzda Fahr-i âlem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) tavsiif eder. Acaba Hazreti Davud'dan (*aleyhisselâm*) sonra, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)dan başka hangi nebî gelmiş ki, şarktan garba kadar dinini neşretmiş ve mülükü cizyeye bağlamış ve padişahları kendine secde eder gibi bir inkıyd altına almış ve hergün nev-i beşerin humsunun salavât ve dualarını kendine kazanmış ve envârı Medine'den parlamış kim var? Kim gösterilebilir?

• Hem Türkçe Yuhanna İncili'nin On Dördüncü Bâb ve Otuzuncu Âyeti şudur: "Artık sizinle çok söyleşmem. Zira bu âlemin Reisi geliyor. Ve ben de O'nun nesnesi asla yoktur."² İşte, "âlemin reisi" tâbiri, "fahr-i âlem" demektir. "Fahr-i âlem" unvanı ise, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)in en meşhur unvanıdır.

• Yine İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bâb ve Yedinci Âyeti şudur: "Amma ben size hakkı söylüyorum. Benim gittiğim, size faydalıdır. Zira ben gitmeyince Tesellici size gelmez."³ İşte, bakınız: Reis-i âlem ve insanlara hakikî teselli veren, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)dan başka kimdir? Evet, fahr-i âlem O'dur ve fâni insanları idam-ı ebedîden kurtarıp teselli veren O'dur.

• Hem İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bâb, Sekizinci Âyeti: "O dahi geldikte, dünyayı günaha dair, salâha dair ve hükme dair ilzam edecektir."⁴ İşte, dünyanın fesadını salâha çeviren ve günahlardan ve şirkten kurtaran ve siyaset ve hâkimiyet-i dünyayı tebdil eden, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)dan başka kim gelmiş?

• Hem İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bâb, On Birinci Âyet: "Zira bu Âlemin

¹ Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, Mezmurlar, bâb: 72, cümle: 1-19; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.92.

² Kitab-ı Mukaddes, Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 14, cümle: 30.

³ Bzk.: İbni Kayyim el-Cevziyye, *Hidayetü'l-hiyârâ* 1/55, 85, 157, 5/284; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 7-8.

⁴ Kitab-ı Mukaddes, Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 8; Aliyyulkârı, *Şerhu's-Şîfâ* 1/743; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.99.

*Reisi'nin gelmesinin hükmü gelmiştir.*¹ İşte, “Âlemin Reisi”^{2(Hâsiye)} elbette Seyyidü'l-Beser³ olan Ahmed-i Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*) dir.

• Hem İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bâb ve On Üçüncü Âyet: “Amma o *Hak Ruhu* geldiği zaman, sizi bilcümle hakikate irşad edecektir. Zira kendisinden söylemiyor. Bilcümle işittiğini söyleyerek, gelecek nesnelerden size haber verecek.”⁴ İşte bu âyet sarihdir. Acaba umum insanları birden hakikate davet eden ve her haberini vahiyden veren ve Cibrail'den işittiğini söyleyen ve kıyâmet ve âhiretten tafsilen haber veren, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*) dan başka kimdir? Ve kim olabilir?

• Hem kütüb-ü enbiyâda, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Muhammed, Ahmed, Muhtar manasında Süryânî ve İbrânî isimleri var. İşte, Hazreti Şuayb'in suhufunda ismi, “Muhammed” manasında⁵ مُسْفَح' tir. Hem Tevrat'ta, yine “Muhammed” manasında الْمُنْهَمِّنَأ, hem “Nebiyü'l-Haram” manasında الْحَاتِمَ, Zebur'da el-Muhtar⁶ ismiyle müsemâmdir. Yine Tevrat'ta الْحَاتِمَ, hem Tevrat'da ve Zebur'da⁷ الْحَاتِمَ, hem Suhuf-u İbrahim ve Tevrat'ta⁸ مَادْ مَادْ dür. Hem Tevrat'ta⁹ أَخْيَدْ dir.

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) demiş:

إِسْمِي فِي الْقُرْآنِ مُحَمَّدٌ وَفِي الْإِنْجِيلِ أَخْمَدٌ وَفِي التَّزْوِيرِ أَخْيَدٌ¹³ buyurmuştur. Hem İncil'de, esmâ-yı nebevîden صَاحِبُ الْقَضِيبِ وَالْهِرَاوةِ yani, “Seyf ve Asâ

¹ Kitab-ı Mukaddes, Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 11.

² (Hâsiye) Evet, o Zât öyle bir reis ve sultandır ki, bin üç yüz elli senede ve ekser asırlardan her bir asırda, lâakal üç yüz elli milyon tebaası ve raiyeti var; kemâl-i teslim ve inkıyadla evâmirine itaat ederler, hergün ona selâm etmekle tecdid-i biat ederler.

³ Bkz.: Buârî, *enbiyâ* 3; Müslim, *îmân* 327.

⁴ Kitab-ı Mukaddes, Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 13; Aliyyülkârî, *Şerhu's-Şifâ* 1/743.

⁵ İbni Kayyim el-Cevziyye, *Hidayetü'l-hiyârâ* 1/79-80; Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/334; Aliyyülkârî, *Şerhu's-Şifâ* 1/494.

⁶ İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/64; el-Kurtubî, *el-İ'lâm bimâ fî dîni'n-nasârâ* 1/269; Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/334.

⁷ Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/334; Aliyyülkârî, *Şerhu's-Şifâ* 1/497; el-Hafâcî, *Nesîmü'r-riyâd* 3/281; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.112.

⁸ Dârimî, *mukaddime* 2; el-Buârî, *el-Edebü'l-müfred* 1/95; Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/234.

⁹ Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/234.

¹⁰ Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/234; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.115.

¹¹ Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/234; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.112-113.

¹² İbni Asâkir, *Târihu Dimaşk* 17/371; Kadi İyâz, *es-Şifâ* 1/234; ez-Zehebî, *Mizânü'l-itidâl* 1/336.

¹³ “Kur'ân'da ismim Muhammed, İncil'de Ahmed, Tevrat'ta da Ahyed'dir.” İbni Asâkir, *Târihu Dimaşk* 17/371; İbni Adiyî, *el-Kâmil* 1/337; ez-Zehebî, *Mizânü'l-itidâl* 1/336.

Sahibi.¹ Evet, sahibü's-seyf enbiyâlar içinde en büyüğü, ümmetiyle cihada memur, Resûl-i Ekrem'dir (*aleyhissalâtü vesselâm*). Yine İncil'de, "Sahibü't-Tâc"dir.² Evet Sahibü't-Tâc unvanı, Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) mahsustur. Tâc, "amâme," yani sark demektir. Eski zamanda, milletler içinde, milletçe umumiyet itibarıyla sark ve agel saran Kavm-i Arap'tır.³ İncil'de صَاحِبُ الْأَنْجَاجَ, katî olarak Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) demektir.

• Hem İncil'de أَلْفَارُ قُلْبِطُ ki, İncil tefsirlerinde "hak ve bâtili birbirinden tefrik eden hakperest" manası verilmiş ki, sonra gelecek insanları hakka sevk edecek Zât'ın ismidir.⁴

İncil'in bir yerinde, İsa (*aleyhisselâm*) demiş: "Ben gideceğim, tâ dünyanın reisi gelsin."⁵ Acaba Hazreti İsa'dan (*aleyhisselâm*) sonra dünyanın reisi olacak ve hak ve bâtili fark ve temyiz edip Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) yerinde insanları irşad edecek, Resûl-i Ekrem'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) başka kim gelmiştir? Demek Hazreti İsa (*aleyhisselâm*) ümmetine daima müjde ediyor ve haber veriyor ki, "Birisini gelecek, bana ihtiyaç kalmayacak. Ben onun bir mukaddimesiyim ve müjdecisiyim."

Nasıl ki şu âyet-i kerîme:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا تَبَّيْ إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ
مِنَ التَّوْرِيهِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمَهُ أَحْمَدُ⁶

Evet, İncil'de Hazreti İsa (*aleyhisselâm*), çok defalar ümmetine müjde veriyor. İnsanların en mühim bir reisi geleceğini.. ve o Zâtı da bazı isimlerle yad ediyor.^{7(Hâsiye)} O isimler, elbette Süryânî ve İbrânîdirler, ehl-i tahkik görmüşler.

¹ Bkz.: Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/234; en-Nebhânî, *Huccetüllâhi ale'l-âlemîn* s.114. Ayrıca bkz.: el-Beyhakî, *Delâlü'l-nübûve* 1/378; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/78.

² Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/234. Ayrıca bkz.: el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûve* 1/378; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/327.

³ Bkz.: Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/235; Aliyyûlkârî, *Şerhu's-Şîfâ* 1/496, 498; el-Hafâcî, *Nesîmû'r-riyâd* 3/276.

⁴ Kitab-ı Mukaddes, Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 14, cümle: 15-17; Kadi İyâz, *es-Şîfâ* 1/234, 235; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/346.

⁵ Bkz.: İbni Kayyim el-Cevziyye, *Hidayetü'l-hiyârâ* 1/55, 85, 157, 5/284; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 7-8.

⁶ "Vakti geldi, Meryem'in oğlu İsa da: 'Ey İsrail oğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim. Benden önceki Tevrat'ı tasdik etmek, benden sonra gelip ismi "Ahmed" olacak bir resûlü müjdelemek üzere gönderdim.' dedi." (Saf süresi, 61/6).

⁷ (Hâsiye) Seyyah-ı meşhur Evliya Çelebi, Hazreti Şem'ûn-u Safâ'nın türbesinde, ceylân derisinde yazılı İncil-i Şerîf'te, bu gelen âyeti okumuştur. Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*)

O isimler, “Ahmed, Muhammed, Fârikun beyne’l-hakkı ve’l-bâtil” manasındadırlar.¹ Demek İsa (*aleyhisselâm*), çok defa Ahmed (*aleyhissalâtü vesselâm*)’dan başaret veriyor.

Suâl: Eğer desen, “Neden Hazreti İsa (*aleyhisselâm*) her nebîden ziyâde müjde veriyor, başkalar yalnız haber veriyorlar, müjde sureti azdır?”

Elcevap: Çünkü Ahmed (*aleyhissalâtü vesselâm*), İsa (*aleyhisselâm*)’ı yahudilerin müthiş tekzîbinden ve müthiş iftiralarından ve dinini müthiş tahrifâtta kurtarmakla beraber; İsa (*aleyhisselâm*)’ı tanımayan Benî İsrail’in suûbetli şeriatına mukabil, sühûletli ve câmî ve ahkâmca şeriat-ı İseviyenin noksanını ikmal edecek bir şeriat-ı âliyeye sahiptir. İşte onun için, çok defa “Âlemin Reisi geliyor” diye müjde veriyor.²

İşte Tevrat, İncil, Zebur’dâ ve sâir suhuf-u enbiyâda çok ehemmiyetle, âhirde gelecek bir peygamberden bahisler var, çok âyetler var. Nasıl bir kısım numûnelerini gösterdik. Hem çok namâr ile o kitaplarda mezkûrdur. Acaba bütün bu kütüb-ü enbiyâda, bu kadar ehemmiyetle, mükerrer âyetlerde bahsettiğleri Âhirzaman Peygamberi, Hazreti Muhammed’den (*aleyhissalâtü vesselâm*) başka kim olabilir?..

İkinci Kısım

Îrhâsâttan ve delâil-i nübüvvetten maksat şudur ki; bi’set-i Ahmediye’den evvel, zaman-ı fetrette kâhinler, hem o zamanın bir derece evliya ve ârif-i bilâh olan bir kısım insanları, Resûl-i Ekrem’în (*aleyhissalâtü vesselâm*) geleceğini haber vermişler ve ihbarlarını da neşretmışlar, şiirleriyle gelecek asırlara bırakmışlar. Onlar çoktur; biz, ehl-i siyer ve tarihin nakil ve kabul ettikleri meşhur ve münteşir olan bir kısmını zikredeceğiz. Ezcümle:

•Yemen padışahlarından Tübba’ isminde bir melik, Resûl-i Ekrem’în (*aleyhissalâtü vesselâm*) evsafını eski kitaplarda görmüş, iman etmiş. Şöyledir şîriini ilân etmiş:

بِرْ وَفْتُونْ اِزْرِبِيُونْ يَانِيْ اِبْرَاهِيمْ نَسْلِدِنْ اُولَـا...
كَالْوَشِيرْ اِفْرُولَاتْ مَهْلِدِيْ مَكَّةْ اُولَـا...
سَالِحْ لَوْغَسْلِينْ بَنْتْ اُولَـا...
مَوَامِيتْ اِسْفَدُوسْ اَنْتُونِمِينْ اُولَـا...
تَاكِرْ دِيسْ بَيْسَتْ بَيْتْ دَاهِيْ اَلْقِهَانْ اِسْسِيْ اُولَـا...

* Bu “Mevâmit” kelimesi “Memed”den ve “Memed” dahi “Muhammed”den tahrif edilmiş.

¹ Kadî Iyâz, *es-Sîfâ* 1/234-235; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale’l-âlemîn* s.112-115; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/346, 352.

² Bkz.: İbni Kayyim el-Cevziyye, *Hidayetü'l-hiyârâ* 1/55, 85, 157, 5/284; Kitab-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 7-8.

شَهِدْتُ عَلَى أَحْمَدَ أَنَّ رَسُولَ مِنَ اللَّهِ بَارِي النَّسْمَ
فَلَوْ مُدَّ عُمْرِي إِلَى عُمْرِهِ لَكُنْتُ وَزِيرًا لَهُ وَابْنَ عَمٍّ

Yani, “Ben, Ahmed’in (*aleyhissalātū vesselâm*) risaletini tasdik ediyorum. Ben onun zamanına yetişseydim, ona vezir ve ammizade olurdum.”¹ Yani, Ali gibi olurdum.

• İlkincisi: Meşhur Kuss İbni Sâide ki, Kavm-i Arab’ın en meşhur ve mühim hatibi ve muvahhid bir zât-ı rûşen-zamirdir. İşte şu zât da bi’set-i nebevi-den evvel risalet-i Ahmediye’yi şu şiirle ilân ediyor:

أَرْسَلَ فِينَا أَحْمَدًا خَيْرَ نَبِيٍّ فَذَبَعَ
صَلَّى عَلَيْهِ اللَّهُ مَا حَجَّ لَهُ رَكْبٌ وَحَثَّ²

• Üçüncüsü: Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalātū vesselâm*) ecdadından olan Kâ’b İbni Lüey, nübûvvet-i Ahmediye’yi (*aleyhissalātū vesselâm*) ilham eseri olarak söyle ilân etmiş:

عَلَى عَفْلَةِ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ فَيَخْبِرُ أَخْبَارًا صَدُوقًا حَبَّرِهَا

Yani, “Füc’eten, Muhammedü’n-Nebî gelecek, doğru haberleri verecek.”³

• Dördüncüsü: Yemen padişahlarından Seyf İbni Zîyezen, kütüb-ü sâbika-da Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalātū vesselâm*) evsafını görmüş, iman etmiş, müştâk olmuştu. Resûl-i Ekrem’in (*aleyhissalātū vesselâm*) ceddi Abdülmuttalib, Yemen’e kafîle-i Kureyş ile gittiği zaman, Seyf İbni Zîyezen onları çağırılmış, onlara demiş ki:

إِذَا قُرِدَ بِتَهَامَةَ وَلَدُّ بَنِي كَتَفَيَّهِ شَامَةُ كَانَتْ لَهُ الْإِمَامَةُ وَإِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدَهُ

Yani, “Hicaz’da bir çocuk dünyaya gelir. Onun iki omuzu arasında hâtem gibi bir nişan var. İşte o çocuk umum insanlara imam olacak.” Sonra, gizlice Abdülmuttalib’i çağrırmış. “O çocuğun ceddi de sensin” diye kerametkâ-râne, bi’setten evvel haber vermiş.⁴

¹ el-Kurtubî, *el-Câmi’ li ahkâmi'l-Kur’ân* 16/145; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/166; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur’ân* 4/145.

² “Gönderilen peygamberlerin en hayırlısı olarak bize Ahmed’i (sallallâhu aleyhi ve sellem) gönderdi. Kafiler O’nu ziyaret için yollara dökülp, mesafeler kat ettikçe Allah O’na salât eylesin.” (Bkz.: el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 2/111; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/236; es-Suyûti, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/182).

³ Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.90; el-Esbehânî, *Delâilü'n-nübûvve* 1/156; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/244.

⁴ Bkz.: el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübûvve* 2/12; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.97-98; el-Mâverdî, *A'lâmü'n-nübûvve* 1/235.

• Beşincisi: Varaka İbni Nevfel (Haticetü'l-Kübrâ'nın ammizadelerinden), bidayet-i vahiyde, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) telâş etmiş. Haticetü'l-Kübrâ, o hâdiseyi meşhur Varaka İbni Nevfel'e hikâyeye etmiş. Varaka demiş: "Onu bana gönder." Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Varaka'nın yanına gitmiş, mebde-i vahiydeki vaziyeti hikâyeye etmiş. Varaka demiş:

أَبْشِرْ فَإِنَّا أَشْهَدُ أَنَّكَ الَّذِي بَشَّرَ بِهِ ابْنُ مَرْيَمَ وَأَنَّكَ عَلَى نَامُوسٍ عِيسَى
وَأَنَّكَ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ

Yani, "Telâş etme, o hâlet vahiydir. Sana müjde! İntizar edilen Nebî sensin. İsa seninle müjde vermiş."¹

• Altıncısı: Askelânü'l-Himyerî nâm ârif-i billâh, bi'setten evvel Kureyşileri gördüğü vakit, "İçinizde dâvâ-yı nübûvvet eden var mı?" "Yok" derlerdi. Sonra, bi'set vaktinde yine sormuş. "Evet," demişler. "Biri dâvâ-yı nübûvvet ediyor." Demiş: "İşte, âlem onu bekliyor."²

• Yedincisi: Nasârâ ulemâ-yı benâmından İbnü'l-Alâ, bi'setten ve peygamberi görmeden evvel haber vermiş. Sonra gelmiş, Hazreti Peygamber'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) görmüş. Demiş:

وَالَّذِي بَعَنَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ صِفَتَكَ فِي الْإِنْجِيلِ وَبَشَّرَ بِكَ ابْنُ الْبُطْولِ

Yani, "Ben senin sıfatını İncil'de gördüm, iman ettim. İbni Meryem, İncil'de senin geleceğini müjde etmiş."³

• Sekizincisi: Bahsi geçen Habeş Padışahı Necâşî demiş:

أَئِتَ لِي خِدْمَتَهُ بَدَلًا عَنْ هَذِهِ السُّلْطَةِ

Yani, "Keşke şu sultanata bedel, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın hizmetkârı olsaydım! O hizmetkârlık, saltanatın pek fevkindedir."⁴

Şimdi, ilham-ı rabbânî ile gâipten haber veren bu âriflerden sonra, gâipten ruh ve cin vâsitasıyla haber veren kâhinler, pek sarîh bir surette,

¹ Bkz.: İbni İshak, *es-Sîre* 2/113; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 3/10; İbni Hacer, *el-İsâbe* 6/608; el-Halebi, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/396, 445.

² İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 35/250; İbni Hacer, *el-İsâbe* 5/126; es-Suyûti, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/169; *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/446.

³ İbni Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnî'l-eser* 1/146. Ayrıca bkz.: İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 3/430; es-Suyûti, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/24.

⁴ Bkz.: Ebû Dâvûd, *cenâz* 58; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/461; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/350; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* 1/193.

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) geleceğini ve nübüvvetini haber vermişler. Onlar çoktur; biz, onlardan meşhurları ve mânevî tevâtür hükmüne geçmiş ve ekser tarih ve siyerde nakledilmiş birkaçını zikredeceğiz. Onların uzun kissalarını ve sözlerini siyer kitaplarına havale edip, yalnız icmâlen bahsedeceğiz.

- Birincisi: Şikk isminden meşhur bir kâhindir ki; bir gözü, bir eli, bir ayağı varmış.. âdetâ yarımdır insan. İşte o kâhin, mânevî tevâtür derecesinde katî bir surette tarihlere geçmiş ki, risalet-i Ahmediye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) haber verip mükerrerden söylemiştir.¹

- İkincisi: Meşhur Şam kâhini Satîh'tir ki, kemiksiz, âdetâ âzâsız bir vücut, yüzü göğüs içinde bir acûbe-i hilkat ve çok da yaşamış bir kâhindir. Gâipten verdiği doğru haberler, o zaman insanlarda şöhret bulmuş. Hatta Kisrâ (yani Fars Padişahı), gördüğü acîb rüyayı ve velâdet-i Ahmediye (*aleyhissalâtü vesselâm*) zamanında sarayın on dört şerefesinin düşmesinin sırrını Satîh'ten sormak için, Mûbezân denilen denilen âlim bir elçisini göndermiş. Satîh demiş: "On dört zât, sizlerde hâkimiyet edecek, sonra saltanatınız mahvolacak. Hem birisi gelecek, bir din izhar edecek. İşte O, sizin din ve devletinizi kaldırıracak." meâlinde Kisrâ'ya haber göndermiş. İşte o Satîh, sarih bir surette, Âhirzaman Peygamberi'nin gelmesini haber vermiş.²

- Hem kâhinlerden Sevad İbni Kâribî'd-Devsî³ ve Hunâfir⁴ ve Efâ Necrân⁵ ve Cizl İbni Cizlî'l-Kindî⁶ ve İbni Halasate'd-Devsî⁷ ve Fâtima Binti Numan-ı Neccâriye⁸ gibi meşhur kâhinler, siyer ve tarih kitaplarında tafsilen beyan ettikleri vecih üzere, Âhirzaman Peygamberi'nin geleceğini, o peygamber de Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*) olduğunu haber vermişler.

¹ İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 124-129; 158, 190-192; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 1/431; Ebû Nuaym, *Delâlü'l-nübûve* s.125-128.

² et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 1/459-460; el-Beyhakî, *Delâlü'l-nübûve* 1/126-130; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 37/361-363.

³ Buhârî, *menâkibü'l-ensâr* 35; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/34-36; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 7/92-95; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/704-705.

⁴ İbni Abdilberr, *el-İstîâb* 2/460; es-Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 2/52-53; İbni Hacer, *el-Îsâbe* 2/362-363, 3/349.

⁵ Kadî Iyâz, *eş-Şîfâ* 1/365.

⁶ Kadî Iyâz, *eş-Şîfâ* 1/365.

⁷ İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 3/451-452; es-Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/185-186.

⁸ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/167; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 1/234; Ebû Nuaym, *Delâlü'l-nübûve* s.107.

• Hem Hazreti Osman'ın akrabasından Sü'dâ Binti Küreyz, kâhinlik vâsıtasıyla, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) nübûvvetini gâipten haber almış. Bidayet-i İslâmiyet'te, Hazreti Osman Zinnûreyn'e demiş ki: "Sen git, iman et." Osman bidayette gelmiş, iman etmiş. İşte, o Sü'dâ o vâkiayı böyle bir şîirle söylüyor:

هَدَى اللَّهُ عُثْمَانَ الصَّفِيِّ بِقُولِهِ فَأَرْسَدَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ¹

Hem kâhinler gibi, "hâtif" denilen, şahsi görünmeyen ve sesi işitilen cinnîler, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) geleceğini mûkerrerden haber vermişler. Ezcümle:

• Zübâb İbnü'l-Hâris'e, hâtif-i cinnî böyle bağırmış, onun ve başkasının sebeb-i İslâm'ı olmuş:

يَا ذُبَابٍ يَا ذُبَابٍ اسْمَعِ الْعَجَبَ الْعَجَبَ،
بِعِثَ مُحَمَّدًا بِمَكَّةَ فَلَا يُجَابُ²

• Yine bir hâtif-i cinnî, İbni Mûrre el-Gatafânî'ye böyle bağırmış, bazlarını imana getirmiştir.

جَاءَ حَقٌّ فَسَطَعَ، وَدُمَرَ باطِلٌ فَانْقَمَ³

Bu hâtiflerin besaretleri ve haber vermeleri pek meşhurdur ve çoktur.

Hem nasıl kâhinler, hâtifler haber vermişler. Öyle de, sanemler dahi ve sanemlere kesilen kurbanlar dahi, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) risale-tini haber vermişler. Ezcümle:

• Kîssa-yı meşhuredendir ki, Mâzin kabilesinin sanemi bağırıp demiş: ⁴ "Ey Zübâb, Ey Zübâb! Şu acâib, harikulâde haberi dinle. Hz. Muhammed, Mekke'de davete başladı, fakat ona icabet edilmiyor." (Bzk.: el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûvve* 2/259; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 2/13; İbni Hacer, *el-İsâbe* 2/402).

¹ "Allah (celle celâlüh) O'nun sözü vâsitasıyla iffetli Osman'ı hidayete erdirdi ve doğru yolu gösterdi." (Bzk.: İbni Hacer, *el-İsâbe* 7/698. Ayrıca bzk.: İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 39/25; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 7/200).

² "Ey Zübâb, Ey Zübâb! Şu acâib, harikulâde haberi dinle. Hz. Muhammed, Mekke'de davete başladı, fakat ona icabet edilmiyor." (Bzk.: el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûvve* 2/259; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 2/13; İbni Hacer, *el-İsâbe* 2/402).

³ "Hak gelip her tarafa yayıldı. Bâtil da helâk olup kayboldu." (Bzk.: el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûvve* 2/259; Aliyûlkârî, *Şerhu's-Sîfâ* 1/748; el-Hafâcî, *Nesîmû'r-riyâd* 4/323).

⁴ "Bu, (Allah tarafından) gönderilmiş bir nebîdir ki indirilmiş bir hakikatle (Kur'an-ı Kerîm'le) geldi." (Bzk.: Ebû Nuaym, *Delâlü'n-nübûvve* s.115; el-Beyhakî, *Delâlü'n-nübûvve* 2/256. Ayrıca bzk.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 20/338).

• Hem Abbas İbni Mirdâs'ın sebeb-i İslâmiyet'i olan meşhur vâkia şudur ki: Dîmâr nâmında bir sanemi varmış; o sanem birgün böyle bir ses vermiş:

أُوْدِي ضِمَارٌ وَكَانَ يَعْبُدُ مَرْأَةً قَبْلَ الْكِتَابِ إِلَى النَّجَيِّي مُحَمَّدٍ¹

Yani, "Muhammed gelmeden evvel bana ibadet ediliyordu. Şimdi Muhammed'in beyanı gelmiş; daha o dalâlet olamaz."

• Hazreti Ömer, İslâmiyet'ten evvel, saneme kesilen bir kurbandan böyle işitmiş:

يَا أَلَّا ذَرِيخُ أَمْرٌ تَجِيئُ رَجُلٌ فَصِيحْ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ²

İste bu numûneler gibi çok vâkıalar var... Mevsuk kitaplar kabul edip nakletmişler.

Nasıl ki kâhinler, ârif-i billâhlar, hâtifler, hatta sanemler ve kurbanlar ri-salet-i Ahmedîye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) haber vermişler.. her bir hâdise dahi bir kısım insanların imanına sebep olmuş. Öyle de, bazı taşlar üzerinde ve kabirlerde ve kabirlerin mezarlarında, hatt-ı kadîm ile ³ مُحَمَّدُ مُصْلِحٌ أَمِينٌ gibi ibareler bulunmuş; onunla bir kısım insanlar imana gelmişler.⁴ Evet, hatt-ı kadîm ile bazı taşlarda bulunan ⁵ مُحَمَّدُ مُصْلِحٌ أَمِينٌ Resûl-i Ekrem'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) ibarettir. Çünkü O'dan evvel, zamanına pek yakın, yalnız yedi Muhammed ismi var, başka yoktur. O yedi adamın hiçbir cihetle "Muslih, Emîn" tâbirine liyakatları yoktur.⁵

Üçüncü Kısım

Îrhâsâtta, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) velâdeti hengâmında vücûda gelen harikalardır ve hâdiselerdir. O hâdiseler, onun velâdetiyle alâkadar bir surette vücûda gelmiş. Hem bi'setten evvel bazı hâdiseler var ki, doğrudan doğruya birer mucizesidir. Bunlar çoktur. Numûne olarak, meşhur olmuş ve

¹ İbni Hisâm, *es-Sîratî'n-nebeviyye* 5/92; Ebû Nuaym, *Delâ'ilü'n-nübûvve* s.118; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 4/312; es-Süheyli, *er-Ravdu'l-ünf* 4/194.

² "Ey Zerîh kabilesi! İnsanları kurtaracak bir hâdise: "Lâ ilâhe illallah" diyen fasih bir adam var." (Bkz.: Buhârî, *menâkibü'l-ensâr* 35; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 1/266; İbni Hisâm, *es-Sîratî'n-nebeviyye* 2/35; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/158)

³ Muhammed, barış ve emniyeti tesis eden bir islahatçıdır.

⁴ el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebir* 1/29; el-Beyhâkî, *Delâ'ilü'n-nübûvve* 2/61; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 34/102; İbni Hacer, *el-Isâbe* 1/72.

⁵ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/169; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/131-134.

eimme-i hadis kabul etmiş ve sıhhatleri tahakkuk etmiş birkaç numâneyi zik-redeceğiz.

Birincisi: Velâdet-i nebevî gecesinde, hem annesi, hem annesinin yanında bulunan Osman İbni Âs'ın annesi, hem Abdurrahmân İbni Avf'ın annesinin gördükleri azîm bir nûrdur ki, üçü de demişler: “*Velâdeti ânında biz öyle bir nur gördük ki, o nur maşrık ve mağribi bize aydınlandırdı.*”¹

İkincisi: O gece Kâbe'deki sanemlerin çoğu baş aşağı düşmüştür.²

Üçüncüsü: Meşhur Kisrâ'nın Eyyâvân'ı (yani saray-ı meşhuresi) o gece salanıp inşîkak etmesi ve on dört şerefesinin düşmesidir.³

Dördüncüsü: Sava'nın takdis edilen küçük denizinin o gecede yere batması⁴ ve İstahrâbâd'da bin senedir daima iş'âl edilen, yanar ve sönmeyen, mecusilerin mâbus ittihaz ettikleri ateşin, velâdet gecesinde sönmesi...⁵

İşte şu üç-dört hâdise işaretettir ki, o yeni dünyaya gelen Zât, ateş-perestliği kaldıracak, Fars sultanatının sarayını parçalayacak, izn-i ilâhî ile olmayan şeylerin takdisini men edecektir.

Beşincisi: Çandan velâdet gecesinde değil, fakat velâdete pek yakın olduğu cihetle, o hâdiseler de irhâsât-ı Ahmedîye'dir ki (*aleyhissalâtü vesselâm*), Sûre-i 6'de nass-ı katî ile beyan edilen Vak'a-yı Fil'dir ki; Kâbe'yi tâhrip etmek için, Ebrehe nâmında Habeş meliki gelip, fil-i mahmudî nâmında cesîm bir fili öne sürüp gelmiş. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ebâbil kuşları onları mağlup etmiş ve perişan etmiş, kaçmışlar. Bu kîssa-yı acîbe, tarih kitaplarında tafsilen meşhurdur.

*İşte şu hâdise, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) delâl-i nübûvetindendir. Çünkü velâdete pek yakın bir zamanda, kiblesi ve mevlidi ve sevgili*

¹ Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûve* s.135-137. Ayrıca bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/127; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 18/252; İbni İshak, *es-Sîre* 1/22, 28; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/293.

² el-Beyhâkî, *Delâilü'n-nübûve* 1/19; *es-Suyûtî*, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/81; *el-Halebî*, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/76.

³ el-Beyhâkî, *Delâilü'n-nübûve* 1/19, 126, 127; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûve* s.139; et-Taberânî, *Târihu'l-ümum ve'l-mülük* 1/459.

⁴ el-Beyhâkî, *Delâilü'n-nübûve* 1/19, 126, 127; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûve* s.139; et-Taberânî, *Târihu'l-ümum ve'l-mülük* 1/459.

⁵ el-Beyhâkî, *Delâilü'n-nübûve* 1/19, 126, 127; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûve* s.139; et-Taberânî, *Târihu'l-ümum ve'l-mülük* 1/459.

⁶ Bkz.: Fil sûresi, 105/1.

vatanı olan Kâbe-i Mükerreme, gaybî ve harika bir surette, Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.¹

Altıncısı: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), küçüklüğünde Halime-i Sa'diye'nin yanında iken, Halime ve Halime'nin zevcinin şehâdetleriyle, gündeşen rahatsız olmamak için, çok defa üstünde bir bulut parçasının ona gölge ettiğini görmüşler ve halka söylemişler ve o vâkia, sihhâtle şöhret bulmuş.²

• Hem, Şam tarafına on iki yaşında iken gittiği vakit, Bahîra-yı Râhib'in şehâdetiyle, bir parça bulut Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) başına gölge ettiğini görmüş ve göstermiş.³

• Hem yine bi'setten evvel, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), bir de-fa Haticetü'l-Kübrâ'nın Meysere ismindeki hizmetkâriyla ticaretten geldiği zaman, Haticetü'l-Kübrâ, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) başında iki meleğin bulut tarzında gölge ettiğini görmüş, kendi hizmetkârı olan Meysere'ye demiş. Meysere dahi Haticetü'l-Kübrâ'ya demiş: "Bütün seferimizde ben öyle görüyordum."⁴

Yedincisi: Nakl-i sahîh ile sabittir ki; Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), bi'setten evvel bir ağacın altında oturdu. O yer kuru idi, birden yeşillendi. Ağacın dalları, onun başı üzerine eğilip kıvrılarak gölge yapmıştır.⁵

Sekizincisi: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ufkı iken Ebû Talib'in evinde kalyordu. Ebû Talip, çoluk ve çocuğu ile onunla beraber yerlerse karınları doyardı. Ne vakit o Zât, yemekte bulunmazsa tok olmuyorlardı. Şu hâdise hem meşhurdur, hem kat'ıdır.⁶

• Hem Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) küçüklüğünde ona bakan ve hizmet eden Ümmü Eymen demiş: "Hiçbir vakit Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) açlık ve susuzluktan sıkâyet etmedi, ne küçüklüğünde ve ne de büyüklüğünde..."⁷

¹ Bzk.: İbni İshak, *es-Sîre* 36-41; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/168-173; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/91-92.

² İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/112.

³ Tirmîzî, *menâkıb* 3; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/327; İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/319-322.

⁴ İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/6-7; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/130-131; 156-157;.

⁵ Kadî İyâz, *es-Şîfâ* 1/368; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/218.

⁶ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/119-120, 168; Ebû Nuaym, *Delâlü'n-nübûve* s.166; İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşk* 3/86.

⁷ İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/168; Ebû Nuaym, *Delâlü'n-nübûve* s.167; *es-Suyûtî*, *el-Hasâisü'l-kübrâ* 1/141.

Dokuzuncusu: Murdiası olan Halime-i Sa'diye'nin malında ve keçilerinin sütünde, kabilesinin hilâfına olarak çok bereketi ve ziyâde olmasıdır. Bu vâkia hem meşhurdur, hem kat'îdir.¹

• Hem sinek onu tâciz etmezdi, onun cesed-i mübarekine ve libasına konmazdı.² Nasıl ki, evlâtından Seyyid Abdülkadir Geylânî (*Kuddise sirruh*) da-hi, ceddinden o hâli ırsiyet almıştı; sinek ona da konmazdı.³

Onuncusu: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) dünyaya geldikten sonra, bahusus velâdet gecesinde, yıldızların düşmesinin çoğalmasıdır ki;⁴ şu hâdise, On Beşinci Söz'de katiyen burhanlarıyla isbat ettiğimiz üzere, şu yıldızların su-kutu, şeyâtin ve cinlerin gaybî haberlerden kesilmesine alâmet ve işarettir.

İşte, madem Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) vahiy ile dünyaya çıktı. Elbette yarım yamalak ve yalanlar ile karışık, kâhinlerin ve gâipten haber ve-renlerin ve cinlerin ihbaratına set çekmek lâzımdır ki, vahye bir şüphe îras et-mesinler ve vahye benzemesin. Evet, bi'setten evvel kâhinlik çoktu. Kur'ân nâzil olduktan sonra onlara hâtime çekti.⁵ Hatta çok kâhinler imana geldiler. Çünkü daha cinler tâifesinden olan muhbîrlerini bulamadılar. Demek Kur'ân hâtime çekmişti. İşte, eski zaman kâhinleri gibi şimdi de medyumlar suretinde yine bir nevi kâhinlik, Avrupa'da ispitizmacıların içlerinde baş göstermiş. Her ne ise...

Elhâsil: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) nübûvvetinden evvel nübûvvetini tasdik ettiren ve tasdik eden pek çok vâkialar, pek çok zâtlar zâhir olmuşlar.

Evet, dünyaya mânen reis olacak.^{6(Hâsiye)} ve dünyanın mânevî şekli-ni değiştirecek.. ve dünyayı âhirete mezraa yapacak..⁷ ve dünyanın mah-lûkatının kıymetlerini ilân edecek.. ve cin ve inse saadet-i ebediyeye yol

¹ İbni Hibbân, *es-Sahîh* 14/244-246; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 24/214; İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/299-301.

² Kadi İyâz, *es-Sîfâ* 1/368; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 2/624, 3/381.

³ el-Hafâci, *Nesîmî'r-riyâd* 4/335; en-Nebhânî, *Câmiu kerâmâti'l-euvliyâ* 2/203.

⁴ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 25/186; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 1/454; Ebû Nuaym, *Delâili'l-nübûvve* s.135.

⁵ Cin sûresi, 72/1, 8, 9; Buhârî, *ezân* 105, *tefsîru sûre* (72) 1; Müslim, *salât* 149.

⁶ (Hâsiye) Evet Sultan-ı Levlâke Levlâk, öyle bir reistir ki bin üç yüz elli senedir sultanatı devam ediyor. Birinci asırdan sonra her bir asırdâ lâakal üç yüz elli milyon tebaası ve raiyeti vardır. Küre-i arzin yarısını bayrağı altına almış.. ve tebaası kemâl-i teslimiyetle ona her gün salât ü selâm ile tecdid-i biat ederek emirlerine itaat ederler.

⁷ "Dünya, âhiretin tarlasıdır." mânâsında hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâ ulûmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsidü'l-hasene* s.497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s.205.

göstererek.. ve fâni cin ve insi idam-ı ebedîden kurtaracak.. ve dünya-nın hikmet-i hilkatini ve tilsim-ı muğlâkını ve muammâsını açacak.. ve Hâlik-ı kâinat'ın makâsîdini bilecek ve bildirecek.. ve o Hâlik'ı tanıyıp umuma tanittıracak bir Zât, elbette O daha gelmeden her şey, her nev, her tâife O'nun geleceğini sevecek ve bekleyecek ve hüsn-ü istikbal edecek ve alkışlayacak ve Hâlik'ı tarafından bildirilirse O da bildirecek. Nasıl ki, sâbık işaretlerde ve misallerde gördük ki, her bir nevi mahlûkat, onu hüsn-ü istikbal ediyor gibi mucizâtını gösteriyorlar, mucize lisaniyla nübüvvetini tasdik ediyorlar.

On Yedinci İşaret

✓ Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Kur'an'dan sonra en büyük mucizesi kendi zâtıdır. Yani, O'nda içtima etmiş ahlâk-ı âliyedir ki, her bir haslette en yüksek tabakada olduğuna, dost ve düşman ittifak ediyorlar. Hatta şecaat kahramanı Hazreti Ali, mükerrerden diyordu: "Harbin dehşetlendiği vakit, biz Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) arkasına iltica edip tahassun ediyorduk."¹ ve hákezâ... Bütün ahlâk-ı hamîdede en yüksek ve yetişilmeyecek bir dereceye mâlik idi. Şu mucize-i ekberi Allâme-i Mağrib Kadı İyâz'ın Şîfâ-yı Şerîf'ine havale ediyoruz. Elhak, o Zât, o mucize-i ahlâk-ı hamîdeyi pek güzel beyan edip isbat etmiştir.

✓ Hem pek büyük ve dost ve düşmanla musaddak bir mucize-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*), şeriat-ı kübrâsıdır ki, ne misli gelmiş ve ne de gelecek. Şu mucize-i âzamın bir derece beyanını, bütün yazdığını Otuz Üç Söz ve Otuz Üç Mektub'a ve Otuz Bir Lem'a'ya ve On Üç Şuâ'ya hâle ediyoruz...

✓ Hem Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) mütevâtilir ve kat'î bir mucize-i kübrâsı, "şakk-ı kamer"dir.² Evet şu inşikak-ı kamer, çok tarîklerle mütevâtilir bir surette İbni Mes'ud,³ İbni Abbas,⁴ İbni Ömer,⁵ İmam Ali,⁶ Enes,⁷

¹ Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/86; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/354; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 3/371.

² Bkz.: el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; el-Âmidî, *Ğâyetü'l-merâm* 1/356-357; el-Îcî, *Kitâbü'l-Mevâkif* 3/405; et-Teftâzânî, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

³ Buhârî, *menâkîb* 27, *menâkîbü'l-ensâr* 36, *tefsîru sûre* (54) 1; Müslim, *münâfîkîn* 43-45.

⁴ Buhârî, *menâkîbü'l-ensâr* 36, *tefsîru sûre* (54) 1; Müslim, *münâfîkîn* 48.

⁵ Müslim, *münâfîkîn* 45; Tirmîzî, *fiten* 20, *tefsîru sûre* (54) 4; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 14/421.

⁶ Kadı İyâz, *eş-Şîfâ* 1/213.

⁷ Buhârî, *menâkîb* 27, *menâkîbü'l-ensâr* 36, *tefsîru sûre* (54) 1; Müslim, *münâfîkîn* 46, 47.

Huzeyfe¹ gibi pek çok eâzîm-i sahabeden² müteaddit tarîklerle haber verilmekle beraber; nass-ı Kur’ân’la افْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَ الْقَمَرُ³ âyeti, o mucize-i kübrâyi âleme ilân etmiştir. O zamanın inatçı Kureyş müşrikleri, şu âyetin verdiği habere karşı inkâr ile mukâbele etmemişler, belki yalnız “sihirdir” demişler.⁴ Demek, kâfirlerce dahi kamerin inşikâti kat’îdir. Şu mucize-i kübrâyi, şakk-ı kamere dair yazdığımız, Otuz Birinci Söz’e zeyl olan Şakk-ı Kamer Risalesi’ne havale ederiz.

✓*Hem Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm)*, nasıl ki arz ahâlisine inşikâk-ı kamer mucizesini göstermiş, öyle de semâvât ahalisine Miraç mucize-i ekberini göstermişir.

İşte, Miraç denilen şu mucize-i âzamı, Otuz Birinci Söz olan Miraç Risalesi’ne havale ederiz. Çünkü o risale, o mucize-i kübrâyi, ne kadar nurâni ve âlî ve doğru olduğunu kat’î burhanlarla, hatta mülhidlere karşı da isbat etmiştir. Yalnız, Mucize-i Mirac’ın mukaddimesi olan Beytü'l-Makdis seyahati ve sabahleyin Kureyş kabmi ondan Beytü'l-Makdis’in târifatını istemesi üzerine hâsil olan bir mucizeyi bahsedeceğiz, şöyle ki:

Miraç gecesinin sabahında, Mirac’ını Kureyş’e haber verdi. Kureyş tekzip etti. Dediler: “Eğer Beytü'l-Makdis’e gitmiş isen, Beytü'l-Makdis’in kapılarını ve duvarlarını ve ahvâlini bize tarif et.” Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman ediyor ki:

فَكُرِبْتُ كُرْبَةً مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ قَطُّ قَالَ فَرَعَّاهُ اللَّهُ لِي أَنْظُرْ إِلَيْهِ فَنَعَّثُهُ وَأَنَا أَنْظُرْ إِلَيْهِ

Yani, “Onların tekzîblerinden ve suâllerinden pek çok sıkıldım. Hatta öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Birden, Cenâb-ı Hak, Beytü'l-Makdis'i bana gösterdi. Ben de Beytü'l-Makdis’e bakıyorum, birer birer her şeyi tarif ediyordum.” İşte o vakit Kureyş baklıklar ki, Beytü'l-Makdis’ten doğru ve tam haber veriyor.⁵

Hem Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Kureyş'e demiş ki: “Yolda giderken sizin bir kafilenizi gördüm. Kafileniz yılın filân vakitte gelecek.” Sonra o

¹ Abdurrezzak, *el-Musannef* 3/193, 194; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/139; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/651.

² Ayrıca Hz. Cübeyr rivayeti için bkz.: Tirmîzî, *tefsîru sûre* (54) 5; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/81; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 14/422; el-Bezzâr, *el-Müsned* 8/357, 358.

³ “Kiyamet saatı yaklaştı, ay böldündü.” (Kamer sûresi, 54/1).

⁴ Kamer sûresi, 54/2; Tirmîzî, *tefsîru sûre* (54) 1, 2, 5; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/165, 4/81; el-Bezzâr, *el-Müsned* 8/357, 358.

⁵ Buhârî, *menâkibü'l-ensâr* 41, *tefsîru sûre* (17) 3; Müslim, *îmân* 276, 278.

vakit kafileye muntazir kaldılar. Kafile bir saat teahhur etmiş. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ihbarı doğru çıkmak için –ehl-i tahkikin tasdikiyle– güneş bir saat tevakkuf etmiş.¹ Yani arz, onun sözünü doğru çıkarmak için vazifesini, seyahatini bir saat ta'til etmiştir.. ve o ta'tili güneşin sükünetiyle göstermiştir.

İşte Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın birtek sözünün tasdiki için, koca arz vazifesini terk eder, koca güneş şahit olur. Böyle bir Zât'ı tasdik etmeyen ve emrini tutmayanın ne derece bedbaht olduğunu.. ve onu tasdik edip emrine² سِمْعَنَا وَأَطَعْنَا diyenlerin ne kadar bahtiyar olduklarını anla,
الْحَمْدُ لِلّهِ عَلَى الْإِيمَانِ وَالْإِسْلَام³ de.

On Sekizinci İşaret

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) en büyük ve ebedî ve yüzən de-lâil-i nübûveti câmî ve kirk vecihle i'câzî isbat edilmiş bir mucizesi da-hi Kur'ân-ı Hakîm'dir.⁴ İşte şu mucize-i ekberin beyanına dair Yirmi Beşinci Söz, takriben yüz elli sayfada, kirk vech-i i'câzîni icmâlen beyan ve isbat etmiştir. Öyleyse, şu mahzen-i mucizât olan mucize-i âzamı o Söz'e havale ederek, yalnız iki-üç nükteyi beyan edeceğiz.

Birinci Nükte

Eğer denilse: “İ'câz-ı Kur'ân belâgattadır. Hâlbuki umum tabakâtın hakları var ki, i'câzînda hisseleri bulunsun. Hâlbuki, belâgattaki i'câzî, binde ancak bir muhakkik âlim anlayabilir.”

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in her tabakaya karşı bir nevi i'câzî vardır ve bir tarzda i'câzînin vücûdunu ihsas eder.

• Meselâ, ehl-i belâgat ve fesâhat tabakasına karşı, harikulâde belâgattaki i'câzîni gösterir.

• Ve ehl-i şiir ve hitabet tabakasına karşı garip, güzel, yüksek üslûb-u bedîn i'câzîni gösterir. O üslûp herkesin hoşuna gittiği hâlde, kimse taklit edemiyor.

¹ el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûve* 2/404; Kadi İyâz, *eş-Şîfâ* 1/284, 285; en-Nevehî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 12/52.

² “İşittik ve itaat ettik...” (Bakara sûresi, 2/285).

³ Lutfettiği iman ve İslâm nimetinden dolayı hamdolsun Allah'a.

⁴ Kadi İyâz, *eş-Şîfâ* 1/369; el-Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* 1/33-34; ez-Zürkânî, *Menâhilü'l-îrfân* 1/55, 206, 2/92.

Mürur-u zaman o üslûbu ihtiyarlatmıyor.. daima genç ve tazedor. Öyle mun-tazam bir nesir ve mensur bir nazımdır ki, hem âlî, hem tatlıdır.

- Hem kâhinler ve gâipten haber verenler tabakasına karşı, harikulâde ih-barat-ı gaybiyedeki i'câzını gösterir.

- Ve ehl-i tarih ve hâdisât-ı âlem ulemâsı tabakasına karşı, Kur'ân'daki ih-barat ve hâdisât-ı ümem-i sâlife ve ahvâl ve vâkiât-ı istikbaliye ve berzahiye ve uhreviyedeki i'câzını gösterir.

- Ve içtimaiyat-ı beşeriye ulemâsı ve ehl-i siyaset tabakasına karşı, Kur'ân'ın desâtir-i kudsiyesindeki i'câzını gösterir. Evet, o Kur'ân'dan çıkan şeriat-ı kübrâ, o sırr-ı i'câzi gösterir.

- Hem maârif-i ilâhiye ve hakâik-i kevniyede tevaggul eden tabakaya karşı, Kur'ân'daki hakâik-i kudsiye-i ilâhiyedeki i'câzı gösterir veya i'câzin vü-cûdunu ihsas eder.

- Ve ehl-i tarîkat ve velâyete karşı, Kur'ân bir deniz gibi daima temevvûc-de olan âyâtının esrarındaki i'câzını gösterir ve hâkezâ.. kırk tabakadan her tabakaya karşı bir pencere açar, i'câzını gösterir.

- Hatta, yalnız kulağı bulunan ve bir derece mana fehmeden avâm taba-kasına karşı, Kur'ân'ın okunmasıyla, başka kitaplara benzemediğini, kulak sa-hibi tasdik eder. Ve o âmî der ki: "Ya bu Kur'ân bütün dinlediğimiz kitapların aşağısında; bu ise, hiçbir düşman dahi diyemez ve hem yüz derece muhâl-dir. Öyle ise, bütün iştilen kitapların fevkindedir. Öyleyse mucizedir."

İşte bu kulaklı âmînin fehmettiği i'câzi, ona yardım için bir derece izah edeceğiz, şöyle ki:

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, meydana çıktıgı vakit bütün âleme meydan okudu ve insanlarda iki şiddetli his uyandırdı:

Birisı: Dostlarında hiss-i taklidî, yani sevgili Kur'ân'ın üslûbuna karşı ben-zemeklik arzusu ve onun gibi konuşmak hissi.

Ikincisi: Düşmanlarda bir hiss-i tenkit ve muâraza, yani Kur'ân üslûbuna mukâbèle etmekle dâvâ-yı i'câzi kırmak hissi.

İşte bu iki hiss-i şeditle milyonlar Arabî kitaplar yazılmışlar, meydandadır. Şimdi, bütün bu kitapların en belîgleri, en fasihleri Kur'ân'la beraber okundu-ğu vakit, her kim dinlese katienen diyecek ki, Kur'ân bunların hiçbirisine ben-zemiyor. Demek Kur'ân, umum bu kitapların derecesinde değildir. Öyleyse,

herhâlde, ya Kur'ân umumunun altında olacak; o ise, yüz derece muhâl olmakla beraber, hiç kimse, hatta şeytan bile olsa diyemez.^{1(Hâsiye-1)} Öyleyse Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, yazılan umum kitapların fevkindedir.

Hatta, manayı da fehmetmeyen cahil âmî tabakaya karşı da Kur'ân-ı Hakîm, usandırmamak suretiyle i'câzini gösterir. Evet o âmî, cahil adam der ki: "En güzel, en meşhur bir beyti iki-uç defa işitsem, bana usanç veriyor. Şu Kur'ân ise hiç usandırmıyor; gittikçe daha ziyâde dinlemesi hoşuma gidiyor. Öyleyse bu, insan sözü değildir."

Hem hıfza çalışan çocukların tabakasına karşı dahi Kur'ân-ı Hakîm; o nazik, zayıf, basit ve bir sayfa kitabı hıfzında tutamayan o çocukların küçük kafalarında, o büyük Kur'ân ve çok yerlerinde iltibas ve müşevveşiyete sebebiyet veren, birbirine benzeyen âyetlerin ve cümlelerin teşâbühüyle beraber, kemâl-i sühûletle, kolaylıkla o çocukların hâfızalarında yerleşmesi suretinde, i'câzını onlara dahi gösterir.

Hatta, az sözden ve gürültüden müteessir olan hastalara ve sekerâtta olanlara karşı, Kur'ân'ın zemzemesi ve sadâsı, zemzem suyu gibi onlara hoş ve tatlı geldiği cihetle, bir nevi i'câzini onlara da ihsas eder.

Elhâsil: Kırk muhtelif tabakâta ve ayrı ayrı insanlara, kırk vecihle Kur'ân-ı Hakîm i'câzini gösterir veya i'câzının vücûdunu ihsas eder, kimseyi mahrum bırakmaz. Hatta, yalnız gözü bulunan,^{2(Hâsiye-2)} kulaksız, kalbsız, ilimsiz tabaka-sına karşı da Kur'ân'ın bir nevi alâmet-i i'câzi vardır, şöyle ki:

Hâfiç Osman hattıyla ve basmasıyla olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın yazıları kelimeleri birbirine bakıyor.

♦Meselâ, Sûre-i Kehf'te ³كُلْهُمْ وَثَانِهِمْ kelimesi altında yapraklar delinse, Sûre-i Fâtır'daki ⁴قَطْمَنْ kelimesi az bir inhirafla görünecek ve o kelbin

1 (Hâsiye-1) Yirmi Altinci Mektub'un ehemmiyetli Birinci Mebhası, şu cumlenin hâsiyesi ve izahıdır.

2 (Hâsiye-2) Yalnız gözü bulunan, kulaksız, kalbsız tabakasına karşı vech-i i'câzi, burada gayet mücîmel ve muhtasar ve nâkis kalmıştır. Fakat bu vech-i i'câzi Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Mektup'larda ^(Hâsiyeçik) gayet parlak ve nurâni ve zâhir ve bâhir gösterilmiştir, hatta körler de görebilir. O vech-i i'câzi gösterecek bir Kur'ân yazdırıldı; inşallah tab' edilecek, herkes de o güzel vechi görecektir.

(Hâsiyeçik) Otuzuncu Mektup, pek parlak tasavvur ve niyet edilmişti. Fakat yerini başka-sına, İşârâtü'l-lâc'a verdi, kendisi meydana çıkmadı.

3 "... (Ashab-ı Kehf'in) sekizincileri köpekleridir ..." (Kehf sûresi, 18/22).

4 "Kitmîr (Ashab-ı Kehf'in köpeklерinin adı)" (Fâtır sûresi, 35/13).

ismi de anlaşılacak.. ve Sûre-i Yâsin'de iki defa مُخَضِّرُون¹ birbiri üstüne.. ve Sâffât'taki مُخَضِّرِين² ve مُخَضِّرُون³ hem birbirine, hem onlara bakıyor; biri de linse, ötekiler az bir inhirafla görünecek.

♦Meselâ Sûre-i Sebe'nin âhirinde, Sûre-i Fâtır'ın evvelindeki iki مُشْتَى birbirine bakar. Bütün Kur'ân'da yalnız üç مُشْتَى'dan ikisi birbirine balmaları tesadüfi olamaz.. ve bunların emsali pek çoktur. Hatta bir kelime, beş-altı yerde yapraklar arkasında az bir inhirafla birbirine bakıyorlar.. ve Kur'ân'ın birbirine bakan iki sayfasında, birbirine bakan cümleleri kırmızı kalemlle yazılan bir Kur'ân'ı ben gördüm, "Şu vaziyet dahi bir nevi mucizenin emâresidir" o vakit dedim. Daha sonra baktım ki, Kur'ân'ın müteaddit yapraklar arkasında birbirine bakar çok cümleleri var ki, mânidar bir surette birbirine bakar.

İşte tertib-i Kur'ân, irşad-ı nebevî ile.. müntesir ve matbû Kur'ân'lar da ilham-ı ilâhî ile olduğundan, Kur'ân-ı Hakîm'in nakşinda ve o hattında bir nevi alâmet-i i'câz işaretî var. Çünkü o vaziyet ne tesadüfun işi ve ne de fikr-i beşerin düşünüşüdür. Fakat bazı inhiraf var ki, o da tab'ın noksasıdır ki, tam muntazam olsaydı, kelimeler tam birbiri üzerine düşecekti.

Hem, Kur'ân'ın Medine'de nâzil olan mutavassit ve uzun sûrelerinin her bir sayfasında "lafzullah" pek bedî bir tarzda tekrar edilmiş. Ağleben ya beş, ya altı, ya yedi, ya sekiz, ya dokuz, ya on bir adet tekrarla beraber, bir yaprağın iki yüzünde ve karşı karşıya gelen sayfada güzel ve mânidar bir münasebet-i adedîye gösterir.^{6(Hâşıye-1) (Hâşıye-2) (Hâşıye-3) (Hâşıye-4)}

¹ "Bir araya getirilenler." (Yâsin sûresi, 36/32, 75).

² Sâffât sûresi, 37/57.

³ Sâffât sûresi, 37/127, 158.

⁴ "İkişer." (Sebe sûresi, 34/46; Fâtır sûresi, 35/1).

⁵ Nisâ sûresi, 4/3; Sebe sûresi, 34/46; Fâtır sûresi, 35/1.

⁶ (Hâşıye-1) Hem ehl-i zikir ve münâcâta karşı, Kur'ân'ın zînetli ve kafiyeli lafzi ve fesâhatli, sanatlî üslûbu ve nazarı kendine çevirecek belâgatın mezâyâsi çok olmakla beraber, ulvî ciddiyeti ve ilâhî huzuru ve cemiyet-i hâtırı veriyor, ihlâl etmiyor. Hâlbuki, o çeşit mezâyâyi fesahat ve sanat-ı lafziye ve nazım ve kafîye, ciddiyeti ihlâl eder, zarafeti işmam ediyor, huzuru bozar, nazarı dağıtır. Hatta münâcâtin en latîfi ve en ciddisi ve en ulvî nazımlı ve Mısır'ın kaht u galâsının sebeb-i ref'i olan İmam Şâfiî'nin meşhur bir münâcâtinin çok defa okuyordum. Gördüm ki, nazımlı, kafiyeli olduğu için, münâcâtin ulvî ciddiyetini ihlâl eder. Sekiz dokuz senedir virdimdir. Hakikî ciddiyeti, ondaki kafîye ve nazımla birlestiremedim. Ondan anladım ki, Kur'ân'ın has, fitî, mümtaz olan kafiyelerinde, nazım ve mezâyâsında bir nevi i'câzi var ki, hakikî ciddiyeti ve tam huzuru muhafaza eder, ihlâl etmez. İşte ehl-i münâcât ve zikir, bu nevi i'câzi aklen fehmetmezse de kalben hisseder.

İkinci Nükte

Hazreti Mûsâ'nın (*aleyhisselâm*) zamanında sîhrin revacı olduğundan, mühim mucizâti ona benzer bir tarzda geldiği.. ve Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) zamanında ilm-i tıp revaçta olduğundan, mucizâtının gâlibi o cinsten geldiği gibi.. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) dahi zamanında Ceziretü'l-Arab'da en ziyâde revaçta dört şey idi:

Birincisi: Belâgat ve fesâhat.

İkincisi: Şiir ve hitabet.

Üçüncüsü: Kâhinlik ve gâipten haber vermek.

(Hâsiye-2) Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın mânevî bir sirr-i i'câzi sudur ki; Kur'ân, ism-i âzama mazhar olan Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) pek büyük ve pek parlak derece-i imanını ifade ediyor. Hem mukaddes bir harita gibi, âlem-i âhiretin ve âlem-i rubûbiyetin yüksek hakikatlerini beyan eden, gayet büyük ve geniş ve âlı olan hak dinin mertebe-i ulviyesini fitrî bir tarzda ifade ediyor, ders veriyor.

Hem Hâlik-ı kâinat'ın, umum mevcudâtın Rabbi cihetinde, hadsiz izzet ve haşmetiyle hitabını ifade ediyor. Elbette, bu suretteki ifade-i Furkan'a ve bu tarzdaki beyan-ı Kur'ân'a karşılıq *فُلَّئِنْ جَمَعْتُ الْأَئْنَسَ وَالْجِنَّ عَلَى أَنْ يَأْتُوَنَّ بِمِثْلِهِ*¹ *لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ*² *أَئِنَّ اللَّهَ مِنْ أَنْجَنِي*² Çünkü şu üç esas nokta-yı nazarda, kat'iyen kabil-i taklid değildir ve tanzir edilmez..

¹ "De ki: Yemin ederim! Eğer insanlar ve cinler, bu Kur'ân'ın benzerini yapmak için bir araya toplansalar, (hatta birbirlerine destek olup güçlerini birleştirse bile) yine de onun gibi bir Kitap meydana getiremez." (Îsrâ sûresi, 17/88).

² Süreyyâ yıldızı nerede, yeryüzü nerede?! (Aralarında ne kadar fark var!) Bkz.: el-Kannûci, *Ebedü'l-ulûm* 3/244; ez-Zürkânî, *Menâhilü'l-îrfân* 2/109, 310.

(Hâsiye-3) Kur'ân-ı Hakîm'in umum sayfaları âhirinde âyet tamam oluyor. Güzel bir kafîye ile nihayeti hitam buluyor. Bunun sırrı sudur ki; en büyük âyet olan müdâyene âyeti,¹ sayfalar için.. Sûre-i İhlâs ve Kevser satırlar için bir vahid-i kıyası ittihâz edildiğinden, Kur'ân-ı Hakîm'in bu güzel meziyeti ve i'câz alâmeti görülüyor.

¹ Bakara sûresi, 2/282.

(Hâsiye-4) Bu makamın bu mebhasında gayet ehemmiyetli ve haşmetli ve büyük ve Risale-i Nur'un muvaffakiyeti noktasında gayet zînetli ve sevimli ve müşevvik kerametin, pek az ve cüz'i vaziyet ve kısacık numûnelerine ve küçicük emârelerine, acelelik belâsiyla iktifâ edilmiş. Hâlbuki o büyük hakikat ve o sevimli keramet ise, "tevâfuk" nâmiyla beş-altı nevileriyle Risale-i Nur'un bir silsile-i kerametini ve Kur'ân'ın göze görünen bir nevi i'câzinin lemeâtını ve rumuzâtı-gaybiyenin bir menba-i işârâtını teşkil ediyor. Sonradan, Kur'ân'da laf-zullâhim tevâfukundan çıkan bir lem'a-yı i'câzi gösteren yaldız ile bir Kur'ân yazdırıldı. Hem Rumuzât-ı Semâniye nâmındaki sekiz küçük risaleler, hurufât-ı Kur'âniye'nin tevâfukatından çıkan münasebet-i latîfe ve işârâtı-gaybiyelerinin beyanında telif edildi. Hem Risale-i Nur'u tevâfuk sırrıyla tasdik ve takdir ve tahsin eden Keramet-i Gavsiye ve üç Keramet-i Aleviye ve İşârât-ı Kur'âniye nâmındaki beş adet risaleler yazıldı. Demek, Mucizât-ı Ahmedîye'nin telifinde o büyük hakikat icmâlen hissedilmiş. Fakat, maatteessûf, müellif yalnız bir tırnağını görüp göstermiş, daha arkasına bakmayarak koşup gitmiş.

Dördüncüsü: Hâdisât-ı mâziyeyi ve vâkiât-ı kevniyeyi bilmek idi.

İşte, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan geldiği zaman, bu dört nevi mälûmat sahiplerine karşı meydan okudu.

Başa, ehl-i belâgate birden diz çöktürdü; hayretle Kur'ân'ı dinlediler.

İkincisi, ehl-i şiir ve hitabet, yani muntazam nutuk okuyan ve güzel şiir söyleyenlere karşı öyle bir hayret verdi ki, parmaklarını ısırttı. Altın ile yazılan en güzel şiirlerini ve Kâbe duvarlarına medar-ı iftihar için asılan meşhur Muallakât-ı Seb'a'larını indirtti,¹ kıymetten düşürdü.

Hem gâipten haber veren kâhinleri ve sâhirleri susturdu. Onların gaybî haberlerini onlara unutturdu. Cinnîlerini tard ettirdi. Kâhinlige hâtime çekti.

Hem ümem-i sâlifenen vakâyîine ve hâdisât-ı âlemin ahvâline vâkif olanları hurâfâttan ve yalandan kurtarıp, hakikî hâdisât-ı maziyeyi ve nurlu olan vakâyî-i âlemi onlara ders verdi.

İşte bu dört tabaka, Kur'ân'a karşı kemâl-i hayret ve hürmetle onun önune diz çökerek şâkirt oldular. Hiçbirisi hiçbir vakit birtek sûreyle muârazaya kalkışmadılar...

Eğer denilse: “Nasıl biliyoruz ki, kimse muâraza edemedi ve muâraza kabil değil?”

Elcevap: Eğer muâraza mümkün olsaydı, herhâlde teşebbüs edilecekti. Çünkü muârazaya ihtiyaç şedit idi. Zira dinleri, malları, canları, iyâlli tehlikeye düşüyor; muâraza edilseydi kurtulurlardı. Eğer muâraza mümkün olsaydı, herhâlde muâraza edecektiler. Eğer muâraza edilseydi, muâraza tarafıları kâfirler, münafıklar çok, hem pek çok olduğundan, herhâlde muâraza taraftar çıkış iltizam ederek herkese neşredeceklerdi –nasıl ki, İslâmîyet'in aleyhinde her şeyi neşretmişler.– Eğer neşretseydiler ve muâraza olsaydı, herhâlde tarih'lere, kitaplara şâşalı bir surette geşecekti. İşte meydanda bütün tarihler, kitaplar.. hiçbirisinde Müseylime-i Kezzâb'ın birkaç fikrasından başka yoktur. Hâlbuki Kur'ân-ı Hakîm, yirmi üç sene mütemâdiyen damarlara do-kunduracak ve inadı tahrik edecek bir tarzda meydan okudu. Ve der idi ki:

“Şu Kur'ân'ın, Muhammedü'l-Emin gibi bir ümmîden nazîrini yapınız ve gösteriniz.

¹ İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/219, 3/57; Kâtip Çelebi, *Kesfü'z-zunûn* 2/1740; el-Kannûcî, *Ebcdedü'l-ulûm* 1/308.

Haydi, bunu yapamıyorsunuz; o zât ümmî olmasın, gayet âlim ve kâtip olsun.

Haydi, bunu da getiremiyorsunuz; birtek zât olmasın. Bütün âlimleriniz, beliğleriniz toplansın, birbirine yardım etsin. Hatta güvendiğiniz âliheleriniz size yardım etsin.

Haydi, bununla da yapamayacaksınız. Eskiden yazılmış beliğ eserlerden de istifade edip, hatta gelecekleri de yardıma çağrııp Kur'ân'ın nazîrini gösteriniz, yapınız.

Haydi, bunu da yapamıyorsunuz. Kur'ân'ın mecmâuna olmasın da, yalnız on sûresinin nazîrini getiriniz.

Haydi, on sûresine mukabil, hakîkî, doğru olarak bir nazîre getiremiyorsunuz. Haydi, hikâyelerden, asılsız kıssalardan terkip ediniz, yalnız nazmına ve belâgatine nazîre olsun getiriniz.

Haydi, bunu da yapamıyorsunuz; birtek sûresinin nazîrini getiriniz.

Haydi, süre uzun olmasın; kısa bir süre olsun, nazîrini getiriniz.

Yoksa din, can, mal, iyâlleriniz, dünyada da, âhirette de tehlikeye düşecektir!”¹

İşte sekiz tabakada ilzam suretinde, Kur'ân-ı Hakîm yirmi üç senede değil, belki bin üç yüz senede bütün ins ve cinne karşı bu meydani okumuş ve okuyor. Hâlbuki, evvelki zamanda o kâfirler can, mal ve iyâlini tehlikeye atıp en dehşetli yol olan harp yolunu ihtiyâr ederek, en kolay ve en kısa olan muâraza yolunu terk ettiler. Demek muâraza yolu mümkün degildi...

İşte hiçbir âkil, husûsan o zamanda Ceziretü'l-Arap'taki adamlar, husûsan Kureyşîler gibi zeki adamlar, birtek edipleri Kur'ân'ın birtek sûresine nazîre yapıp Kur'ân'ın hücumundan kurtulmasını temin ederek, kısa ve kolay yolu terk edip can, mal, iyâlini tehlikeye atıp, en müşkûlâth yola sülük eder mi?

Elhâsil: Meşhur Câhîz'in dediği gibi, "Muâraza-yı bi'l-huruf mümkün olmadı, muharebe-yı bi's-süyûfa mecbur oldular."²

Eğer denilse: Bazı muhakkik ulemâ demişler ki: "Kur'ân'ın bir sûresine değil, birtek âyetine, hatta birtek cümlesine, hatta birtek kelimesine muâraza edilmez ve edilmemiş." Bu sözler mübalâga görünüyor

¹ Bakara sûresi, 2/23; Yûnus sûresi, 10/38; Hûd sûresi, 11/13; İsrâ sûresi, 17/88; Kasas sûresi, 28/49.

² Bkz.: es-Suyûti, el-Itkân 2/313-314; Hüseyin Cisrî, Risâle-i Hamîdiye (Türkçe terceme) s.42.

ve akıl kabul etmiyor. Çünkü beşerin sözlerinde Kur'ân cümlelerine benzeyen çok cümleler var. Bu sözün sırrı hikmeti nedir?

Elcevap: İ'câz-ı Kur'ân'da iki mezhep var:

Mezheb-i ekser ve râcîh odur ki, Kur'ân'daki letâif-i belâgat ve mezâyâ-yı meânî, kudret-i beşerin fevkindedir.

İkinci, mercûh mezhep odur ki; Kur'ân'ın bir sûresine muâraza, kudret-i beşer dahilindedir. Fakat Cenâb-ı Hak, mucize-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesse-lâm*) olarak men etmiş. Nasıl ki bir adam ayağa kalkabilir. Fakat eser-i mucize olarak bir nebî dese ki, "Sen kalkamayacaksın," o da kalkamazsa mucize olur. Şu mezheb-i mercûha "Sarfe Mezhebi" denilir. Yani, Cenâb-ı Hak cin ve insi men etmiş ki, Kur'ân'ın bir sûresine mukâbele edemesinler. Eğer men etmemeydi, cin ve ins bir sûresine mukâbele ederdi. İşte şu mezhebe göre, "bir kelimesine de muâraza edilmez" diyen ulemâının sözleri hakikattir. Çünkü madem Cenâb-ı Hak i'câz için onları men etmiş, muârazaya ağızlarını açamazlar. Ağızlarını açsalar da izn-i ilâhî olmazsa kelimeyi çıkaramazlar.

Amma mezheb-i râcîh ve ekser olan mezheb-i evvele göre dahi, o ulemâ-nın beyan ettiği fikrin şöyle bir ince vechi vardır ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in cümleleri, kelimeleri birbirine bakar. Bazı olur, bir kelime on yere bakar; onda, on nükte-i belâgat, on münasebet bulunuyor. Nasıl ki, İşârâtü'l-İ'câz nâmındaki tefsirde, Fâtîha'nın bazı cümleleri içinde ve ^۱الْمَوْلَى الْكِتَابَ لَا رَبَّ يُفِيَ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَبَّ يُفِيَ^۲ cümleleri içinde, şu nüktelerden bazı numûnele-ri göstermişiz.

Meselâ, nasıl ki münakkas bir sarayda, müteaddit, muhtelifnakışların düşümü hükmünde bir taşı, bütün nakışlara bakacak bir yerde yerlestirmek, bütün o duvarı nukuşuya bilmeye mütevakkiftir. Hem nasıl ki, insanın başındaki gözbebeğini yerinde yerlestirmek, bütün cesedin münasebatını ve vezâif-i acîbesini ve gözün o vezâife karşı vaziyetini bilmekle oluyor. Öyle de, ehl-i hakikatin çok ileri giden bir kısmı, Kur'ân'ın kelimâtında pek çok münasebatı ve sâir âyetlere, cümlelere bakan vücuhları, alâkaları göstermişler. Husûsan ulemâ-yı ilm-i huruf daha ileri gidip, bir harf-i Kur'ân'da bir sayfa kadar esrarı, ehlîne beyan ederek isbat etmişler.

Hem madem Hâlik-ı külli şey'in kelâmıdır; her bir kelimesi, kalb ve çekirdek hükmüne geçebilir. Etrafında esrardan müteşekkil bir cesed-i

¹ "Elif, Lâm, Mîm. İşte (eşsiz, mucize) Kitap: Onun (Allah tarafından indirildiği ve baştan sona hakikatler mecması olduğu) hakkında hiçbir şüphe yoktur." (Bakara süresi, 2/1, 2).

mâneviyeye, kalb.. ve bir şecere-i mâneviyeye, çekirdek hükmüne gecebilir...

İşte, insanın sözlerinde, Kur'ân'ın kelimeler gibi kelimeler, belki cümleler, âyetler bulunabilir. Fakat Kur'ân'da çok münasebat gözetilerek bir tarz ile yerleştirildiği yerde, bir ilm-i muhit lâzîm ki, öyle yerli yerine yerlesin...

Üçüncü Nükte

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın hülâsatü'l-hülâsa bir icmâl-i mahiyeti için, bir vakit Arabî ibare ile bir tefakkür-ü hakikîyi Cenâb-ı Hak benim kalbime ihsan etmişti. Şimdi, aynen o tefakkürü, Arabî olarak yazacağız, sonra manasını beyan edeceğiz, iste:

سُبْحَانَ مَنْ شَهَدَ عَلَىٰ وَحْدَاتِهِ وَصَرَّحَ بِأَوْصَافِ جَمَالِهِ وَجَلَالِهِ وَكَمَالِهِ الْقُرْآنُ الْحَكِيمُ
الْمُؤَوِّرُ جَهَاثَةُ السِّتُّ الْحَاوِي لِسِرِّ إِجْمَاعٍ كُلِّ كِتَابٍ الْأَنْتِيَاءِ وَالْأُفْرَانِيَاءِ وَالْمُوَحِّدِينَ
الْمُحْتَلِفِينَ فِي الْأَعْصَارِ وَالْمُشَارِبِ وَالْمَسَالِكِ الْمُنَفَّقِينَ يَقْلُوُهُمْ وَعُغْوُلُهُمْ عَلَىٰ تَصْدِيقِ
أَسَاسَاتِ الْقُرْآنِ وَكُلِّيَّاتِ أَحْكَامِهِ عَلَىٰ وَجْهِ الْإِجْمَالِ وَهُوَ مَحْضُ الْوَحْيِ يَاجْمَاعِ الْمُنْزَلِ
وَالْمُنْزَلِ وَالْمُنْزَلِ عَلَيْهِ وَعِنْهِ الْهِدَايَةِ بِالْبَدَاهَةِ وَمَعْدِنُ أَنْوَارِ الإِيمَانِ بِالضَّرُورَةِ وَمَجْمَعُ
الْحَقَائِقِ بِالْيَقِينِ وَمُوَصِّلٌ إِلَى السَّعَادَةِ بِالْعَيْانِ وَدُوَّا الْأَنْتَمَارِ الْكَامِلِينَ بِالْمُشَاهَدَةِ وَمَقْبُولُ
الْمَلِكِ وَالْإِنْسَ وَالْجَانِ بِالْحَدِسِ الصَّادِقِ مِنْ تَفَارِيقِ الْأَمْمَارِ وَالْمُؤَيدُ بِالَّذِلِيلِ الْعُقْلَيَةِ
بِإِنْتَاقِ الْغَقَلَاءِ الْكَامِلِينَ وَالْمُضَدَّقِ مِنْ جَهَةِ الْفِطْرَةِ السَّلِيمَةِ بِشَهَادَةِ اطْمِئْنَانِ الْوِجْدَانِ
وَالْمُعْجِزَةِ الْأَبَدِيَّةِ الْأَبْقَى وَجْهِ إِعْجَازِهِ عَلَىٰ مَرِ الزَّمَانِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْمُبَسِّطُ ذَائِرَةً إِرْشَادِهِ
مِنَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى إِلَى مَكْتِبِ الصِّبَّيَّانِ يَسْتَقِيْدُ مِنْ عَيْنِ دَرِسِ الْمَلِئَكَةِ مَعَ الصَّبَّيَّينَ وَكَذَا
هُوَ دُوَّبُ الْبَصَرِ الْمُطْلَقِ يَرِي الْأَشْيَاءِ بِكَمَالِ الْوُضُوحِ وَالظُّهُورِ وَيُحِيطُ بِهَا وَيَقْلِبُ الْعَالَمَ
فِي يَدِهِ وَيَعْرِفُهُ لَنَا كَمَا يَقْلِبُ صَانِعُ السَّاعَةِ السَّاعَةَ فِي كَفِهِ وَيَعْرِفُ لِلنَّاسِ فَهَذَا الْقُرْآنُ
الْعَظِيمُ الشَّانِ هُوَ الدِّي يَقُولُ مُكَرَّرًا ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾¹، ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾²

¹ “Allah o ilâhîr ki Kendisinden başka ilâh yoktur.” (Bakara sûresi, 2/255; Âl-i İmrân sûresi, 3/2; Nisâ sûresi, 4/87; Tevbe sûresi, 9/129; Tâhâ sûresi, 20/8; Nemîl sûresi, 27/26; Kasâs sûresi, 28/70; Teğâbûn sûresi, 64/13)

² “O halde şu gerçeği hiç unutma ki: Allah'tan başka ilâh yoktur.” (Muhammed sûresi, 47/19)

İşte şu tefekkür-ü Arabî'nin tercumesi ve meâli şudur ki, yani:

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın altı ciheti parlaktır ve nurludur. Evham ve şübehât içine giremez. Çünkü arkası Arş'a dayanıyor, o cihette nur-u vahiy var. Önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn var. Ebede, âhirete el atmış; cennet ve saadet nuru var. Üstünde sikke-i i'câz parlıyor. Altında burhan ve delil direkleri var. İçi hâlis hidayet, sağrı أَفَلَا يَنْقُلوْنَ¹'ler ile ukûlü istintakla "sadakte" dedirtiyor. Solunda kalblere ezvâk-ı ruhani vermekle, vicdanları istişhad ederek "bârekâllah" dediren Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'a hangi köşeden, hangi cihetten evham ve şübehâtın hırsızları girebilir!..²

Evet Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan asırları, meşrepleri, meslekleri muhtelif olan enbiyânın, evliyanın, muvahhidînin kitaplarının sırrı icmâîni câmidir. Yani bütün o ehl-i kalb ve akıl, Kur'ân-ı Hakîm'in mücmel ahkâmını ve esâsâtını tasdik eder bir surette, o esâsâti kitaplarında zikredip kabul etmişler. Demek onlar, Kur'ân şecere-i semâvîsinin kökleri hükmündedirler. Hem Kur'ân-ı Hakîm, vahye istinad ediyor ve vahiydir. Çünkü Kur'ân'ı nâzil eden Zât-ı Zülcelâl, mucizât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile Kur'ân vahiy olduğunu gösterir, isbat eder. Ve nâzil olan Kur'ân dahi, üstündeki i'câz ile gösterir ki, Arş'tan geliyor. Ve münzel-i alehî olan Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) bidayet-i vahiydeki telâşî³ ve nûzûl-ü vahiy vaktindeki vaziyet-i bîhuşu⁴ ve herkesten ziyâde Kur'ân'a karşı ihlâs ve hürmeti gösteriyor ki, vahiy olup ezelden geliyor, O'na misafir oluyor...

Hem o Kur'ân -bilbedâhe- mahz-ı hidayettir. Çünkü onun muhalifi -bilmüşâhede- küfrün dalâletidir. Hem -bizzarure- Kur'ân, envâr-ı imaniyenin madenidir. Elbette envâr-ı imaniyenin aksi zulümâttır. Çok Sözler'de bunu kat'î olarak isbat etmişiz.

Hem Kur'ân, -bilyakîn- hakâikin mecmâidir. Hayâlât ve hurâfât, içine giremez. Teşkil ettiği hakikatli Âlem-i İslâmiyet, izhar ettiği esaslı şeriat ve gösterdiği âlî kemâlâtın şehâdetiyle, âlem-i gayba ait olan bahislerinde dahi, âlem-i şehâdetteki bahisleri gibi ayn-ı hakâik olduğunu ve içinde hilâf bulunmadığını isbat eder...

¹ "Hâlâ akıllanmazlar mı?" (Yâsin sûresi, 36/68). Ayrıca *أَفَلَا يَنْقُلوْنَ* şeklinde muhatap sigasıyla çok yerlerde geçmektedir. Bkz.: Bakara sûresi, 2/44, 76; Âl-i İmrân sûresi, 3/65; Enââm sûresi, 6/32; A'râf sûresi, 7/169; Yûnus sûresi, 10/16; ...

² Bkz.: Bakara sûresi, 2/2; Yûnus sûresi, 10/37; Secde sûresi, 32/2; Fussilet sûresi, 41/42.

³ Bkz.: Kiyâmet sûresi, 75/16; Tâhâ sûresi, 20/114.

⁴ Buhârî, bed'ü'l-vahy 2, bed'ü'l-halk 6; Müslim, fezâil 86-88.

Hem Kur'ân, –bilâyân ve şüphesiz– saadet-i dâreyne îsâl eder, beşeri ona sevk eder. Kimin şüphesi varsa, bir defa Kur'ân'ı okusun ve dinlesin, ne diyor...

Hem Kur'ân'ın verdiği meyveler hem mükemmeldir, hem hayattardır. Öyleyse, Kur'ân ağacının kökü hakikattedir, hayattardır. Çünkü meyvenin hayatı, ağacın hayatına delâlet eder. İşte, bak, her asırda ne kadar asfiya ve evliya gibi mükemmel ve kâmil zîhayat ve zînur meyveler vermiş...

Hem hadsiz müteferrik emârelerden neşet eden bir hads ve kanaatle Kur'ân, hem ins, hem cin, hem meleğin makbulü ve mergûbudur ki, okunduğu vakit onlar, iştiyakla pervane gibi etrafına toplanıyorlar...

Hem Kur'ân vahiy olmakla beraber, delâil-i akliye ile teyid ve tahkim edilmiş. Evet, kâmil ukalânın ittifakı buna şahittir. Başta ulemâ-yı ilm-i kelâmın allâmeleri ve İbni Sina, İbni Rûşd gibi felsefenin dâhileri, –müttefikan– esâsât-ı Kur'âniye'yi usûlliyeyle, delilleriyle isbat etmişler.

Hem Kur'ân, fitrat-ı selîme cihetiyle musaddaktır. Eğer bir arıza ve bir maraz olmazsa her bir fitrat-ı selîme onu tasdik eder. Çünkü itmînan-ı vicdan ve istirahat-i kalb, onun envâriyla olur. Demek fitrat-ı selîme, vicdanın itmînanı şehâdetiyle onu tasdik ediyor. Evet fitrat, lisân-ı hâliyle Kur'ân'a der: "Fitratımızın kemâli sensiz olamaz." Şu hakikati çok yererde isbat etmişiz.

Hem Kur'ân, bilmüşâhede ve bilbedâhe, ebedî ve dâimî bir mucizedir. Her vakit i'câzini gösterir. Sâir mucizât gibi sönmez, vakti bitmez, ebedîdir.

*Hem Kur'ân'ın mertebe-i irşadında öyle bir genişlik var ki; birtek dersinde Hazreti Cebraîl (*aleyfisselââm*), bir tıfl-ı nevresîde ile omuz omuza ödersi dinler, hisselerini alırlar. Ve İbni Sina gibi en dâhi feylesof, en âmî bir ehl-i kiraatle diz dize aynı dersi okurlar, derslerini alırlar. Hatta bazen olur ki o âmî adam, kuvvet ve safvet-i iman cihetiyle, İbni Sina'dan daha ziyâde istifade eder.*

Hem Kur'ân'ın içinde öyle bir göz var ki, bütün kâinatı görür, ihata eder ve bir kitabın sayfaları gibi kâinatı göz önünde tutar, tabakâtını ve âlemlerini beyan eder. Bir saatin sanatkârı nasıl saatini çevirir, açar, gösterir, tarif eder; Kur'ân dahi, elinde kâinatı tutmuş, öyle yapıyor. İşte şöyle bir Kur'ân-ı Azîmüssâ'n'dır ki, ¹ ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ der, vahdâniyeti ilân eder.

---

¹ "O halde şu gerçeği hiç unutma ki: Allah'tan başka ilah yoktur." (Muhammed süresi, 47/19)

اللَّهُمَّ اجْعِلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا قَرِينًا وَفِي الْقَبْرِ مُوْنِسًا وَفِي الْقِيَامَةِ شَفِيعًا وَعَلَى
الصِّرَاطِ نُورًا وَمِنَ النَّارِ سُرُّا وَحِجَابًا وَفِي الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَإِلَى الْخَيْرَاتِ كُلُّهَا دَلِيلًا وَإِمامًا.
اللَّهُمَّ تَوَزَّعْ قُلُوبُنَا وَقُبُورُنَا بِنُورِ الإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ وَتَوَزَّعْ بُرْهَانُ الْقُرْآنِ بِحَقِّ وَبِحُرْمَةِ مَنْ أَنْزَلَ
عَلَيْهِ الْقُرْآنَ، عَلَيْهِ وَعَلَى إِلَهِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ مِنَ الرَّحْمَنِ الْحَنَانِ، أَمِينٌ.

On Dokuzuncu Nükteli İşaret

Sâbık işaretlerde, Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Cenâb-ı Hakk’ın resûlü olduğu gayet kat’î ve şüphesiz bir surette isbat edildi. İşte, risaleti binler delâil-i kat’îye ile sabit olan Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*), vahdâniyet-i ilâhiyenin ve saadet-i ebediyenin en parlak bir delili ve en kat’î bir burhanıdır. Biz şu İşaret’tे, o müşrik, parlak delile ve nâtilik-î sâdik burhana, hüllâsatü'l-hüllâsa bir icmâl ile küçük bir tarif yapacağız. Çünkü madem o delildir ve neticesi mârifet-i ilâhiyedir; elbette delili tanıtmak ve vech-i delâletini bilmek lâzımdır. Öyleyse, biz de gayet muhtasar bir hülâsa ile vech-i delâletini ve sıhhatını beyan edeceğiz, şöyle ki:

Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), şu kâinatın mevcudâti gibi, Hâlik-î kâinat’ın vücûduna ve vahdetine kendi Zât’ı delâlet ettiği gibi, o kendi delâlet-i zâtiyesini, bütün mevcudâtın delâletiyle beraber, lisaniyla ilân etmiştir. Madem delildir, biz o delilin hüccet ve istikâmetine ve sıdk ve hakkaniyetine on beş esasta işaret ederiz:

Birinci Esas: Hem zâtiyla, hem lisaniyla, hem delâlet-i hâliyle, hem kâliyle, kâinatın Sâni’ine delâlet eden şu delil, hem hakikat-i kâinatça musadâk, hem sâdiktir. Çünkü bütün mevcudâtın vahdâniyete delâletleri, elbette vahdâniyeti söyleyen zâti tasdik hükmündedir. *Demek söylediğî dâvâ da umum kâinatça musaddaktır.*

Hem beyan ettiği kemâl-i mutlak olan vahdâniyet-i ilâhiye ve hayr-ı mutlak olan saadet-i ebediye, bütün hakâik-i âlemin hüsün ve kemâline muvafık ve mutabık olduğundan; O, dâvâsında elbette sâdiktir. *Demek*

¹ “Allah’ım! Kur’ân’ı bizim için dünyada yoldaş, kabirde candaş, kuyâmette şefaatçı, Sîrat köprüsünde nur, cehennem ateşine karşı örtü ve perde, cennette arkadaş ve bütün hayatı işlere götüren rehber ve önder eyle.”

Allah’ım! Kalblerimizi ve kabirlerimizi iman ve Kur’ân nuruyla nurlandır. Kendisine Kur’ân indirilen Zât hürmeti ve hakkı için, Kur’ân’ın doğruluğunu ve hakkaniyetini ayan beyan herkese göster. O’na ve alîne Rahmân ve Hannân olan Allah’tan salât ve selâm olsun, âmîn...”

Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm), vahdâniyet-i ilâhiyeye ve saadet-i ebediye bir burhan-ı nâtîk-ı sâdik ve musaddaktır.

İkinci Esas: Hem o delil-i sâdik ve musaddak, madem umum enbiyânın fevkinde binler mucizât.. ve neshedilmeyen bir şeriat.. ve umum cin ve inse şâmil bir davet sahibi olduğundan, elbette umum enbiyânın reisidir. Öyleyse, umum enbiyânın mucizâtlarının sırrını ve ittifaklarını câmîdir. *Demek, bütün enbiyânın kuvvet-i icmâi ve mucizâtlarının şehâdeti, onun sîdk ve hakkaniyetine bir nokta-yı istinad teşkil eder.*

Hem onun terbiyesi ve irşadı ve nur-u şeriatıyla kemâl bulan bütün evliya ve asfîyanın sultânı ve ustâdidir. Öyleyse, onların sîrr-ı kerametlerini ve icmâ-kârâne tasdiklerini ve tahkiklerinin kuvvetini câmîdir. Çünkü onlar, ustâdlarının açtığı ve kapıyı açık bıraktığı yolda gitmişler, hakikati bulmuşlar. Öyleyse, *onların bütün kerametleri ve tahkikatları ve icmâları, o mukaddes ustârlarının sîdk ve hakkaniyeti için bir nokta-yı istinad temin eder.*

Hem o burhan-ı vahdâniyet, sâbık işaretlerde görüldüğü gibi, o kadar kat’î, yakînî ve bâhir mucizeleri ve harika irhâsâtları ve şüphesiz delâîl-i nübüvveti var ve o Zât’ı öyle bir tasdik ediyor ki, kâinat toplansa onların tasdikini ibtal edemez.

Üçüncü Esas: Hem o mucizât-ı bâhire sahibi olan vahdâniyet dellâlı ve saadet-i ebediye müjdecisi, kendi zât-ı mübarekinde öyle ahlâk-ı âliye ve vazife-i risaletinde öyle secâyâ-yı sâmiye ve tebliğ ettiği şeriat ve dininde öyle hasâîl-i gâlie vardır ki, en şedit düşman dahi onu tasdik ediyor, inkâra mecal bulamıyor. Madem zâtında ve vazifesinde ve dininde en yüksek ve güzel ahlâkları ve en ulvî ve mükemmel seciyeleri ve en kıymettar ve makbul hasletleri bulunuyor. *Elbette O Zât, mevcudâttaki kemâlâtın ve ahlâk-ı âliyenin misali ve mümessili ve timsali ve ustâdidir. Öyleyse, zâtında ve vazifesinde ve dininde şu kemâlât ise, hakkaniyetine ve sîdkına o kadar kuvvetli bir nokta-yı istinaddır ki, hiçbir cihette sarsılmaz.*

Dördüncü Esas: Hem maden-i kemâlât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan o dellâl-ı vahdâniyet ve saadet, kendi kendine söylemiyor, belki söyleniriliyor.¹ Evet, Hâlik-ı kâinat tarafından söyleniriliyor. Üstad-ı Ezeli’sinden ders alır, sonra ders verir. Çünkü sâbık işaretlerde kısmen beyan edilen binler delâîl-i nübüvvete Hâlik-ı kâinat, bütün mucizâtı onun elinde halketmekle gösterdi ki:

¹ Bkz.: En’âm sûresi, 6/50; A’râf sûresi, 7/203; Yûnus sûresi, 10/15; Kehf sûresi, 18/110; Necm sûresi, 53/3-4...

O, O'nun hesabına konuşuyor, O'nun kelâmını tebliğ ediyor. Hem O'na gelen Kur'ân ise, içinde-dışında kırk vech-i i'câz ile gösterir ki; O, Cenâb-ı Hakk'ın tercümanıdır.

Hem o kendi zâtında bütün ihlâsiyla ve takvasıyla ve ciddiyetiyle ve emanetiyle ve sâir bütün ahvâl ve etvâriyla gösterir ki, O kendi nâmına, kendi fikriyle demiyor, belki Hâlik'ı nâmına konuşuyor.

Hem O'nu dinleyen bütün ehl-i hakikat, keşif ve tahkikle tasdik etmişler ve ilmelyakîn iman etmişler ki; O, kendi kendine konuşmuyor; belki Hâlik-ı kâinat O'nu konuşturuyor, ders veriyor, O'nunla ders verdiriyor. Öyle ise, onun sıdk ve hakkaniyeti, bu dört gayet kuvvetli esasların icmâsına istinad eder.

Beşinci Esas: Hem o tercüman-ı kelâm-ı ezelî; ervahları görüyor, melâikelerle sohbet ediyor, cin ve insi de irşad ediyor. Değil ins ve cin âlemi, belki âlem-i ervah ve âlem-i melâike fevkinde ders alıyor ve mâverâsında müna-sebeti var ve ittilâî vardır. Sâbık mucizâti ve tevâtürle katî mâcerâ-yı hayatı, şu hakikati isbat etmiştir. Öyleyse, kâhinler ve sâir gaipten haber verenler gibi onun haberlerine değil cin, değil ervah, değil melâike, belki Cibrîl'den başka melâike-i mukarrabîn dahi karışamıyor. Hatta, ekser evkâttâ onun arkadaşı olan Hazreti Cebrail'i dahi bazı geri bırakıyor.¹

Altıncı Esas: Hem o melek, cin ve beşerin seyyidi olan Zât, şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi.. ve rahmet-i ilâhiyenin tim-sali.. ve muhabbet-i rabbâniyenin misali.. ve Hakk'ın en münevver burhani.. ve hakikatin en parlak sirâci..² ve tâlim-ı kâinatın miftahı.. ve muammâ-yı hilkatin keşsâfi.. ve hikmet-i âlemin şârihi.. ve saltanat-ı ilâhiyenin dellâli.. ve mehâsin-i sanat-ı rabbâniyenin vassâfi.. ve câmiîyet-i istidat cihetile O Zât, mevcudâttaki kemâlâtın en mükemmel enmûzecidir. Öyleyse, O Zât'ın şu ev-safi ve şâhsiyet-i mânevîyesi işaret eder, belki gösterir ki:

O Zât, kâinatın ille-i gâyiyesidir. Yani, "O Zât'a şu kâinatın Hâlik'ı bakmış, kâinatı halketmiştir. Eğer onu icad etmeseydi, kâinatı dahi icad etmezdi" denilebilir.³ Evet, cin ve inse getirdiği hakâik-i Kur'âniye ve

¹ Kadî Iyâz, es-Şîfâ 1/204; el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân 17/98; İbni Hacer, Fethu'l-bârî 13/484.

² Bkz.: Ahzâb sûresi, 33/45-46.

³ Bkz.: et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-evasat 6/314; et-Taberânî, el-Mu'cemü's-sâgîr 2/182; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2/672.

envar-i imaniye ve zâtında görünen ahlâk-ı âliye ve kemâlât-ı sâmiye, şu hakikate şahid-i kâti'dir.

Yedinci Esas: Hem o burhan-ı hak ve sirâc-ı hakikat, öyle bir din ve şeriat göstermiştir ki, iki cihanın saadetini temin edecek desâtırı câmîdir. Ve câmî olmakla beraber, kâinatın hakâikini ve vezâifini ve Hâlik-ı kâinat'ın esmâsını ve sıfâtını, kemâl-i hakkaniyetle beyan etmiştir. İşte O İslâmîyet ve şeriat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendile beraber tarif eder ki, onun mahiyetine dikkat eden elbette anlar ki; o din, bu güzel kâinatı yapan Zât'ın, o kâinatı kendile beraber tarif edecek bir beyannâmesidir ve bir tarifesidir. Nasıl ki bir sarayın ustası, o saraya müناسip bir tarife yapar, kendini vasıflarıyla göstermek için bir tarife kaleme alır.

Öyle de din ve şeriat-ı Muhammediye'de (aleyhissalâtü vesselâm) öyle bir ihatâ, bir ulviyet, bir hakkaniyet görünüyor ki, kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine O'dur. Evet, o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

Sekizinci Esas: İşte mezkûr sıfatlarla muttasif ve her cihet ile sarsılmaz, kuvvetli istinad noktalarına dayanan Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*), âlem-i şehâdete müteveccih olarak âlem-i gayb nâmâsına, cin ve insin başları üzerine ilân ederek istikbalde, gelecek asırlar arkasında duran akvâma ve milletlere hitap edip öyle bir niâdâ eder ki; umum cin ve inse, umum yerlere, umum asırlara işittiriyor. Evet, işitiyoruz...

Dokuzuncu Esas: Hem öyle yüksek, kuvvetli hitap ediyor ki, bütün asırlar onu dinler. Evet, aksisedâsını her bir asır işitiyor.

Onuncu Esas: Hem O Zât'ın gidişatında görünüyor ki; görüyor, öyle haber veriyor. Çünkü en tehlikeli vakitlerde, kemâl-i metânetle, tereddüsüz, telâşsız söylüyor. Bazen olur, tek başıyla dünyaya meydan okuyor.¹

On Birinci Esas: Hem bütün kuvvetiyle, öyle kuvvetli davet edip çağrıır ki; yarı yeri ve nev-i beşerin beşte birini, sesine karşı “Lebbeyk” dedirtti,² سمعنا وأطعنا söyletti.

On İkinci Esas: Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki, düsturlarını asırların cephesinde ve aktârin taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde pâyidar ediyor.

¹ Bkz.: Buhârî, *hibe* 33, *cihad* 24, 46, 50, 82, 116, 117, 165, *edeb* 39, 116; Müslim, *fezâil* 48-49.

² “İşittik ve itaat ettik...” (Bakara süresi, 2/285).

On Üçüncü Esas: Hem tebliğ ettiği ahkâmin sağlamlığına öyle bir vüsküp ve güvenmekle söylüyor ve davet ediyor ki, dünya toplansa onu bir hükümden geri çevirip pişman edemez. Buna şahit, bütün tarih-i hayatı ve siyâyer-i seniyyesidir.

On Dördüncü Esas: Hem öyle bir itmân ile, bir itimat ile davet eder, tebliğ eder ki; kimseden minnet almaz, hiçbir müşkülâta karşı telâş etmez. Tereddüsüz, kemâl-i samimiyetle ve safvetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder. Buna şahit ise herkesçe, dost ve düşmanca mâlûm olan meşhur zühdü ve istignâsi ve dünyanın fâni müzeyyenâtına adem-i tenezzülündür.

On Beşinci Esas: Hem getirdiği dine herkesten ziyâde itaatı ve Hâlik'ına karşı herkesten ziyâde ubûdiyeti ve menhiyâta karşı herkesten ziyâde takvâsı katıyen gösterir ki; O, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in mübelliğidir, elçisidir ve O, Mâbûd-u bilhakk'ın en hâlis abdidir ve Kelâm-ı Ezeli'nin tercumanıdır.

Şu on beş adet esasların neticesi şudur ki; *mezkûr evsafla muttasîf* *şu Zât, bütün kuvvetiyle bütün hayatında mükerrerden ve mütemâdiyen فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ* *der, vahdâniyeti ilân eder.*

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى أَهْلِهِ عَدَّ حَسَنَاتِ أَمْيَهِ²
سُبْحَانَكَ لَا إِلَمْ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³

¹ “O halde şu gerçeği hiç unutma ki: Allah'tan başka ilah yoktur.” (Muhammed sûresi, 47/19)

² “Allah’ım! O’na ve O’nun Ehl-i Beyt’ine ümmetinin iyilikleri adedince salât ve selâm eyle.”

³ “Sübhânsın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

Bir İkram-ı İlâhî ve Bir Eser-i İnâyet-i Rabbâniye

وَأَمَّا بِنْعَمَةِ رَبِّكَ فَحَدَّثْ¹ mazmûnuna mâsadak olmak emeliyle deriz:

Şu risalenin telifinde Cenâb-ı Hakk'ın bir eser-i inâyetini ve rahmetini zik-redeceğim. Tâ, şu risaleyi okuyanlar ehemmiyetle baksınlar.

İşte şu risalenin telifi, hiç kalbimde yoktu. Çünkü risalet-i Ahmedîye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) dair Otuz Birinci ve On Dokuzuncu Sözler yazılmıştı. Birden bire, şu risaleyi yazmak için mücbir bir hatıra kalbe geldi.

Hem kuvve-i hâfızam, musibetler neticesi olarak sönmüştü. Hem meş-rebimde, yazdığım eserlerde nakil suretiyle, “kâle-kıyle” suretiyle gitmemiştir. Hem yanında kütüb-ü hadisiye ve siyer kitapları yoktur. Bununla beraber, “Tevekkeltü alallah” diyerek başladım. Öyle bir muvaffakiyet oldu ki, Eski Said'in kuvve-i hâfızasından ziyâde hâfızam yardım etti. Her iki-üç saatte, süratle otuz kırk sayfa yazıldı. Birtek saatte on beş sayfa yazılıyordu. Ekser Buhârî, Müslüm, Beyhakî, Tirmîzî, Şîfâ-yî Şerîf, Ebû Nuaym, Taberî gibi kitaplardan naklediliyor. Hâlbuki bu nakilde hata olsa –hadis olduğu için– gûnah olması lâzım geldiğinden, kalbim titriyordu. Fakat anlaşıldı ki, inâyet var ve şu risaleye ihtiyaç var. İňşaallah sahîh bir surette yazılmıştır. Şayet bazıelfâz-ı hadisiyede veya râvilerin isminden bir yanlış bulunsa, tashih edilerek müsamaha ile bâkmalarını ihvanlarımdan rica ediyorum.

Said Nursî

Evet, biz müsveddeyi yazıyorduk. Üstadımız da söylüyordu. Yanında hiç kitap yoktu, hiç müracaat da etmiyordu; birden bire, gayet süratli söylüyordu, biz de yazıyorduk. İki üç saatte otuz-kırk, daha fazla sayfa yazıyorduk. Bizim de kanaatimiz geldi ki bu muvaffakiyet, mucîzât-ı nebeviyeden bir kerametidir.

Dâimî	Hizmetkârı ve	Müsvedde kâtibi,	Müsvedde ve
Hizmetkârı	müsvedde kâtibi	âhiret kardeşi	tebyiz kâtibi
Abdullah Çavuş	Süleyman Sâmi	Hâfız Hâlid	Hâfız Tevfik

¹ “Ve Rabbinin nimetini anlat da anlat.” (Duhâ sûresi, 93/11).

Mucizât-i Ahmedîye'nin Birinci Zeyli

On Dokuzuncu Söz, Risalet-i Ahmedîye'ye (*aleyhissalâtû vesselâm*) ve zeyli, şakk-ı kamer mucizesine dair olduğundan makam münâsebetiyle buraya alınmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

“On Dört Reşehât”ı tazammun eden On Dördüncü Lem’anın

Birinci Reshası

Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, külli muarrif var:

✓ Birisi şu *kitab-ı kâinattır* ki, bir nebze şehâdetini on üç Lem'a ile Arabî Nur Risalesi'nden On Üçüncü Ders'ten işittik.

✓ Birisi şu *kitab-ı kebîrin* âyet-i kübrâsi olan *Hâtemü'l-enbiyâ'dır* (*aleyhissalâtû vesselâm*).

✓ Birisi de *Kur'an-ı Azîmüssâن*'dır.

Şimdi, şu ikinci burhan-ı nâtit olan *Hâtemü'l-enbiyâ'yı* (*aleyhissalâtû vesselâm*) tanımlayıız, dinlemeliyiz. Evet, o burhanın şahs-ı mânevîsine bak:

Sath-ı arz bir mescid, Mekke bir mihrap, Medine bir minber... O burhan-ı bâhir olan *Peygamberimiz* (*aleyhissalâtû vesselâm*) bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyâya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiyâ ve evliyadan mürekkep bir halka-ı zikrin serzâkiri...

Bütün enbiyâ hayattar kökleri, bütün evliya tarâvettar semereleri bir şecere-i nurâniyedir ki; her bir dâvâsını, mucizâtlarına istinat eden bütün enbiyâ ve kerametlerine itimat eden bütün evliya, tasdik edip imza ediyorlar. Zira O, ¹اللَّهُ إِلَّا لَهُ الْحُكْمُ لَا شَرِيكَ لَهُ
der, dâvâ eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nurâni zâkirler, aynı kelimeyi tekrar ederek, icmâ ile, mânen “sadakte ve bilhakki natakte” derler. Hangi vekâmin haddi var ki, böyle hesapsız imzalarla teyid edilen bir müddeâya parmak karıştırıns!..

¹ “Allah’tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

İkinci Reشا

O nurâni burhan-ı tevhid, nasıl ki iki cenâhin icmâ ve tevâtürüyle teyid ediliyor. Öyle de, Tevrat ve İncil gibi kütüb-ü semâviyeden¹(Hâsiye) yüzler işârâti.. ve irhâsâtın binler rumuzâti.. ve hâtiflerin meşhur besârâti.. ve kâhinlerin mütevâtir şehâdâti.. ve şakk-ı kamer gibi binler mucizâtının delâlâtı.. ve şeriatın hakkaniyeti ile teyid ve tasdik ettikleri gibi; zâtında gayet kemâldeki ahlâk-ı hamîdesi.. ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secâyâ-yı gâliyesi.. ve kemâl-i emniyeti.. ve kuvvet-i imanını ve gayet itmânânını ve nihayet vüsûkunu gösteren fevkâlâde takvası.. fevkâlâde ubûdiyeti.. fevkâlâde ciddiyeti.. fevkâlâde metâneti, dâvâsında nihayet derecede sâdîk olduğunu güneş gibi âşikâre gösteriyor.

Üçüncü Reşa

Eğer istersen gel, asr-ı saadete, Ceziretü'l-Arab'a gideriz. Hayalen olsun, onu vazife başında görüp ziyaret ederiz. İşte, bak:

Hüsn-ü sîret ve cemâl-i suret ile mümtaz bir zâtı görüyoruz ki; elinde mu'ciz-nümâ bir kitap, lisanında hakâik-âşinâ bir hitap, bütün benîâdemе, belki cin ve inse ve meleğe, belki bütün mevcudâta karşı bir hutbe-i ezeliyyeyi tebliğ ediyor. Sîrr-ı hilkat-i âlem olan muammâ-yı acibâne-sini hall ve şerh edip ve sırrı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını feth ve keşfederek, bütün mevcudâttan sorulan, bütün ukûlü hayret içinde mesgul eden üç müşkül ve müthîs suâl-i azîm olan "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" suâllerine mukni, makbul cevap verir.

Dördüncü Reşa

Bak, öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki, eğer onun o nurâni daire-i hakikat-i irşadından hariç bir surette kâinata baksan, elbette kâinatın şeklini bir matemhâne-i umumî hükmünde ve mevcudâti birbirine ecnebi, belki düşman ve câmidâti dehşetli cenazeler ve bütün zevilhayati zeval ve firâkin sille-siyle ağlayan yetimler hükmünde görüşsün.

Şimdi bak, onun neşrettiği nur ile o matemhâne-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhâneye inkılâb etti. O ecnebi, düşman mevcudât, birer

¹ (Hâsiye) Hüseyin Cisri, Risâle-i Hamidiye'sinde, yüz işaretâti o kitaplardan çıkarmıştır.*
Tahriften sonra bu kadar bulunsa, elbette daha evvel çok tasrihat varmış.

*1 Hüseyin Cisri, Risâle-i Hamidiye (Türkçe terceme) s.52-94.

dost ve kardeş şekline girdi. O câmidât-ı meyyite-i sâmite, birer mûnis memur, birer musahhar hizmetkâr vaziyetini aldı. Ve o ağlayıcı ve şekvâ edici, kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

Beşinci Reشا

Hem o nur ile kâinattaki harekât, tenevvüât, tebeddülât, tagayyûrât, manasızlıktan ve abesiyetten ve tesadüf oyuncaklıından çıkip, birer mektubat-ı rabbâniye, birer sayfa-yı âyât-ı tekviniye, birer merâyâ-yı esmâ-yı ilâhiye ve âlem dahi bir kitab-ı hikmet-i samedâniye mertebesi-ne çıktılar.

Hem insanı bütün hayvanâtın mâdûnuna düşüren hadsiz zaaf ve aczî, fakr ve ihtiyâcâti.. ve bütün hayvanlardan daha bedbaht eden vâsıta-yı nakl-i üzüm ve elem ve gam olan aklı, o nur ile nurlandığı vakit; insan, bütün hayvanât, bütün mahlûkat üstüne çıkar. O nurlanmış acz, fakr, akıl ile, niyaz ile nazenin bir sultan.. ve fîzar ile nazdar bir halife-i zemin olur.

Demek o nur olmazsa kâinat da, insan da, hatta her şey dahi hiçe iner. Evet, elbette böyle bedî bir kâinatta böyle bir zât lâzımdır. Yoksa kâinat ve eflâk olmamalıdır.

Altıncı Reşa

İşte o Zât; bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi.. bir rahmet-i bînihâyenin kâşifi ve ilâncısı.. ve saltanat-ı rubûbiyetin mehâsininin del-lâlı, seyircisi.. ve künûz-u esmâ-yı ilâhiyenin keşşâfi, göstericisi olduğundan, böyle baksan –yani ubûdiyeti cihetile– onu bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nurâni bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. Şöyledir baksan –yani risaleti cihetile– bir burhan-ı hak, bir sirâc-ı hakikat, bir şems-i hidayet, bir vesile-i saadet görürsün.

İşte, bak; nasıl berk-i hâtif gibi onun nuru, şarktan garbi tuttu. Ve nîsf-ı arz ve hums-u beşer, onun hediye-i hidayetini kabul edip hîrz-ı can etti. Bizim nefis ve şeytanımıza ne oluyor ki, böyle bir Zât’ın bütün dâvâları-nın esası olan ^۱اللّٰهُ عَلٰى الْإِلٰهٖ لَّٰلٰهٖ يٰ', bütün merâtibiyle beraber kabul etmesin?

---

¹ “Allah’tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

Yedinci Reşa

İşte, bak; şu cezire-i väsiada vahşî ve âdetlerine mutaassip ve inatçı muh-telîf akvâmi, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyânelerini def' aten kal' ve ref' ederek, bütün ahlâk-ı hasene ile techiz edip bütün âleme muallim ve me-denî ümeme ustâd eyledi. Bak, değil zâhirî bir tasallut.. belki akilları, ruh-ları, kalbleri, nefisleri feth ve teshir ediyor. *Mahbub-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfûs, sultan-ı ervah* oldu.

Sekizinci Reşa

Bilirsin ki; sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde, büyük bir hâ-kim, büyük bir himmetle, ancak daimî kaldırılabilir. Hâlbuki, bak:

Bu Zât, büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassip, büyük kavim-lerden, zâhirî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref' edip, yerlerine öyle secâyâ-yı âliyeyi –ki dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak– vaz' ve tesbit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok ha-rika icraati yapıyor. İşte, şu asr-ı saadeti görmeyenlere, Ceziretü'l-Arab'ı gözlerine sokuyoruz. Haydi, yüzer feylesofu alsinlar, oraya gitsinler, yüz-sene çalışınlar! O Zât'ın o zamana nisbeten bir senede yaptığından yüz-den birisini acaba yapabilirler mi?..

Dokuzuncu Reşa

Hem bilirsin; küçük bir adam, küçük bir haysiyetle, küçük bir cemaatte, küçük bir meselede, münâzaralı bir dâvâda, hicapsız, pervâsız, küçük fakat hacâlet-âver bir yalanı, düşmanları yanında hilesini hissettirmeyecek derece-de teessür ve telâş göstermeden söyleyemez. Şimdi bak bu Zât'a:

Pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifedar, pek büyük bir hay-siyetle, pek büyük emniyete muhtaç bir hâlde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük husumet karşısında, pek büyük meselelerde, pek büyük dâvâda, pek büyük bir serbestiyetle, bilâ-pervâ, bilâ-tereddüt, bilâ-hicap, te-lâşsız, samîmî bir safvetle, büyük bir ciddiyetle, hasımlarının damarları-na dokunduracak şedit, ulvî bir surette söyledişi sözlerinde hiç hilâf bulunabilir mi? Hiç hile karışması mümkün müdür? Kellâ!

¹ *Evet, hak aldatmaz, hakikatbin aldanmaz. Hak*

---

¹ “O, kendisine vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir.” (Necm sûresi, 53/4)

olan mesleği hileden müstağnidır, hakikatbinin gözüne hayalin ne haddi var ki hakikat görünsün, aldatsın?

Onuncu Reşa

İşte, bak; ne kadar merak-âver, ne kadar cazibedar, ne kadar lüzumlu, ne kadar dehşetli hakâiki gösterir ve mesâili isbat eder. Bilirsın ki, en ziyade insanı tahrîk eden meraktır. Hatta, eğer sana denilse, “Yarı ömrünü, yarı malını versen, kamerden ve Müşteri’den biri gelir, kamerde ve Müşteri’de ne var, ne yok, ahvâlini sana haber verecek. Hem doğru olarak senin istikbalini ve başına ne geleceğini doğru olarak haber verecek”; merakın varsa, vereceksin.

Hâlbuki şu Zât, öyle bir Sultan’ın ahbârını söylüyor ki; memleketinde kamer, bir sinek gibi, bir pervane etrafında döner. O arz olan o pervane ise, bir lâmba etrafında pervaz eder. Ve o güneş olan lâmba ise, O Sultan’ın binler menzillerinden bir misafirhânesinde, binler misbahlar içinde bir lâmbasıdır.

Hem öyle acâib bir âlemden hakikî olarak bahsediyor ve öyle bir inkılâptan haber veriyor ki; binler küre-i arz bomba olsa, patlasalar, o kadar acîb olmaz. Bak, onun lisânında

³إِذَا الشَّمْسُ كُوَرَثٌ¹، إِذَا السَّمَاءُ افْنَطَرَتْ²، الْفَارِعَةُ gibi süreleri işit...

Hem öyle bir istikbalden doğru olarak haber veriyor ki, şu dünyevî istikbal ona nisbeten bir katre serap hükmündedir. Hem öyle bir saadetten haber veriyor ki, bütün saadet-i dünyeviye ona nisbeten bir berk-i zâ ilin bir şems-i sermede nisbeti gibidir.

On Birinci Reşa

Böyle acîb ve muammâ-âlûd şu kâinatın perde-i zâhiriyesi altında, elbette ve elbette böyle acâib bizi bekliyor. Böyle acâibi haber verecek, böyle harika ve fevkâlâde mu’ciz-nümâ bir zât lâzımdır. Hem bu Zât’ın gidişatından görünüyor ki; O, görmüş ve görüyor ve gördüğünü söylüyor. Hem bizi nimetleriyle perverde eden şu “Semâvât ve arzin İlâhi” bizden ne istiyor, marziyâti nedir, pek sağlam olarak bize ders veriyor.

¹ “Güneş dürüldüp ışığı söndüğü zaman.” (Tekvir süresi, 81/1)

² “Gök yarıldığı zaman.” (Înfitâr süresi, 82/1)

³ “...kapıları döven ve dehşetiyle kalblere çarpan o kıyâmet felaketi...” (Kâria süresi, 101/1).

Hem bunlar gibi daha pek çok merak-âver, lüzumlu hakâiki ders veren bu zâta karşı her şeyi bırakıp ona koşmak, onu dinlemek lâzım gelirken; ekser insanlara ne olmuş ki, sağır olup kör olmuşlar, belki divine olmuşlar ki bu hakkı görmüyorum, bu hakikati işitmeyorlar, anlamıyorlar!..

On İkinci Reشا

İşte şu Zât, şu “Mevcudât Hâlîki”nın vahdâniyetinin hakkaniyeti de recesinde hak bir burhan-ı nâtîk, bir delil-i sâdîk olduğu gibi, haşrin ve saadet-i ebediyenin dahi bir burhan-ı kâtû, bir delil-i sâtnûdir. Belki, nasıl ki O Zât, hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebeb-i husûlü ve vesile-i vusûlüdür; öyle de, duasıyla, niyaziyla o saadetin sebeb-i vûcûdu ve vesile-i îcadıdır.

Haşır meselesinde geçen şu sırrı, makam münasebetiyle tekrar ederiz, işte, bak:

✓ O Zât, öyle bir salât-ı kübrâda dua ediyor ki; güya şu cezire, belki arz, onun azametli namazıyla namaz kılars, niyaz eder.

✓ Bak, hem öyle bir cemaat-i uzmâda niyaz ediyor ki, güya benîâde-min zaman-ı Âdem’den asırımıza, kıyâmete kadar bütün nurâni, kâmil insanlar, ona ittibâ ile iktidâ edip duasına âmîn diyorlar.

✓ Hem bak, öyle bir hâcet-i âmme için dua ediyor ki; değil ehl-i arz, belki ehl-i semâvât, belki bütün mevcudât, niyazına “Evet, Yâ Rabbenâ! Ver, biz dahi istiyoruz!” deyip iştirak ediyorlar.

✓ Hem öyle fakirâne, öyle hazînâne, öyle mahbubâne, öyle müştâkâne, öyle tazarrukârâne niyaz ediyor ki; bütün kâinatı ağlattırıyor, duasına iştirak ettiriyor.

✓ Bak, hem öyle bir maksat, öyle bir gaye için dua ediyor ki; insanı ve âlemi, belki bütün mahlûkatı esfel-i sâfilinden, sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan; âlâ-yı illiyîne, yani kıymete, bekâya, ulvî vazife-ye çıkarıyor.

✓ Bak, hem öyle yüksek bir fizâr-ı istimdatkârâne ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârâne ile istiyor, yalvarıyor ki; güya bütün mevcudâta ve semâvâta ve Arş'a ișittirip, vecde getirip, duasına “Âmin, Allahümme âmîn...” dedirtiyor.

✓Bak, hem öyle Semî, Kerîm bir Kadîr'den.. öyle Basîr, Rahîm bir Alîm'den hâcetini istiyor ki; bilmüşâhede, en hafî bir zîhayatın en hafî bir hâcetini, bir niyazını görür, işitir, kabul eder, merhamet eder. Çünkü istediğini –velev lisân-ı hâl ile olsun– verir. Ve öyle bir suret-i hakîmâne, basîrâne, rahîmâne de verir ki, şüphe bırakmaz; bu terbiye ve tedbir, öyle bir Semî ve Basîr ve öyle bir Kerîm ve Rahîm'e hastır.

On Üçüncü Reşha

Acaba bütün efâzîl-i benâdemî arkasına alıp, arz üstünde durup, Arş-ı Azam'a müteveccihen el kaldırıp dua eden şu "Şeref-i nev-i insan" ve "Ferîd-i kevn ü zaman" vebihakkin "Fahr-i kâinat" ne istiyor, bak, dinle:

Saadet-i ebedîye istiyor.. bekâ istiyor.. likâ istiyor.. cennet istiyor. Hem, merâyâ-yı mevcudâtta ahkâmını ve cemâllerini gösteren bütün es-mâ-yı kudsîye-yi ilâhiye ile beraber istiyor. Hatta, eğer rahmet, inâyet, hikmet, adâlet gibi hesapsız o matlubun esbab-ı mûcibesi olmasayı; şu zâtın tek duası, baharımızın içadı kadar kudretine hafif gelen şu cennetin binasına sebebiyet verecekti. Evet, nasıl ki onun risaleti şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi. Öyle de onun ubûdiyeti dahi öteki dârin açılmasına sebeptir.

Acaba ehl-i akıl ve tahkike لَيْسَ فِي الْمُكَانِ أَبْدُعُ مِمَّا كَانَ¹ dedirten şu meş-hud intizam-ı fâik, şu rahmet içinde kusursuz hüsün-ü sanat ve misilsiz cemâl-i rubûbiyet; hiç böyle bir çirkinliği, böyle bir merhametsizliği, böyle bir intizam-sızlığı kabul eder mi ki; en cüz'î, en ehemmiyetsiz arzuları, sesleri ehemmiyetle işitip ifâ etsin.. en ehemmiyetsiz, en lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp işitmesin, anlamasın, yapmasın? Hâşâ ve kellâ!. Yüz bin defa hâşâ! Böyle bir cemâl, böyle bir çirkinliği kabul etmez, çirkin olmaz.

Yahu, ey hayalî arkadaşım! Şimdilik kâfidir, geri gitmeliyiz. Yoksa, yüz sene şu zamanda, şu cezirede kalsak; yine o zâtın garâîb-i icraatını ve acâib-i vezâifini, yüzden birisine tamamen ihata edip temâşâsında doya-mayız.

Şimdi, gel, üstünde doneceğimiz her asra birer birer bakacağiz. Bak, nassis her asır, o şems-i hidayetten aldıkları feyizle çiçek açmışlar; Ebû Hanife,

¹ "Şu varlık âleminde, mevcut olandan daha mükemmel, daha üstün olması mümkün değildir." (Bkz.: el-Gazâlî, *Ihyâ ulûmi'd-dîn* 4/258; İbni Arabî, *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye* 1/53, 4/154, 6/392, 7/82, 8/221).

Şâfiî, Bayezid Bistâmî, Şah-ı Geylânî, Şah-ı Nakşibend, İmam Gazâlî, İmam Rabbânî gibi milyonlar münevver meyveler veriyor. Meşhudâtımızın tafsîlâtını başka vakte tâlik edip, o muciz-nûmâ ve hidayet-edâya, bir kısım katî muçizâtına işaret eden bir salavât getirmeliyiz:

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى هَذَا الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيِّدُنَا مُحَمَّدٌ أَلْفُ أَلْفٍ صَلَوةً وَأَلْفُ أَلْفٍ سَلَامٍ بَعْدَ حَسَنَاتِ
أَمْثَاهِ.

عَلَى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَاهُ وَالْإِنْجِيلُ وَالرَّبُورُ، وَبَشَّرَ بِتَبَوَّئِهِ الْإِرْهَاصَاتُ وَهَوَاعُفُ
الْجِنُّ وَأُولَيَاءِ الْإِنْسَنِ وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ، وَأَنْشَقَ بِإِشَارَتِهِ الْقَمَرُ سَيِّدُنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٌ أَلْفُ
أَلْفٍ صَلَوةً وَأَلْفُ أَلْفٍ سَلَامٍ بَعْدَ أَنْفَاسٍ أُمِّهِ.

عَلَى مَنْ جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ، وَنَزَّلَ شُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ، وَأَظَلَّهُ الْعَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ،
وَشَبَّعَ مِنْ صَاعَ مِنْ طَعَامِهِ مِاْتُ مِنَ الْبَشَرِ، وَبَيَّنَ الْمَاءَ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ ثَلَاثَ مَرَاتٍ
كَالْكَوْثَرِ وَسَبَّحَ فِي كَفَنِهِ الْحَصَادُ وَالْمَدْرُ، وَأَنْطَقَ اللَّهُ لَهُ الضَّبَّ وَالظَّبَّ وَالْدِبَّ وَالْجِدْعُ
وَالْدِرَاعُ وَالْجَمَلُ وَالْجَبَلُ وَالْحَجَرُ وَالشَّجَرُ، صَاحِبُ الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ، سَيِّدُنَا
وَمَوْلَانَا وَشَفِيعُنَا مُحَمَّدٌ أَلْفُ أَلْفٍ صَلَوةً وَأَلْفُ أَلْفٍ سَلَامٍ بَعْدَ كُلِّ الْخَرْوَفِ الْمُسْكَلَةِ
فِي الْكَلِمَاتِ الْمُسْتَمِثَةِ يَإِذْنُ الرَّحْمَنِ فِي مَرَايَا تَمَوِّجَاتِ الْهَرَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ
الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِئٍ مِنْ أَوَّلِ التَّرْوِيلِ إِلَى أَخِرِ الرَّمَادِ وَأَغْفِرْ لَنَا وَأَرْحَمْنَا بِإِلَهَنَا بِكُلِّ
صَلَوةٍ مِنْهَا، أَمِينَ أَمِينَ.¹

¹ “Ey varlığıyla varlığımızı ışıklandıran, gözlerimize nurlar serpip, bizleri nefsanı karanlıklardan kurtaran Rahmeti Sonsuz Rabbimiz! Arş-ı Azîm’den Kur’ân-ı Hâkim’i üzerine indirdiğin nuranı Zât, yani Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed’e (sallallâhu aleyhi ve sellem), ümmetinin hasenatı adedince milyonlarca salât ve milyonlarca selâm olsun!

Risaletini Tevrat, İncil ve Zebur'un müjdelediği; nübüvvetini irhâsatîn (doğumundan hemen önce ve doğumumu anında meydana gelen harikulâde hâllerin); cinlerin hâtiflerinin, insanlık âleminden Allah dostlarının ve beşerin kâhinlerinin müjdelediği; bir işaretyle ayın parçalandığı Efendimiz, Mevlâmîz Hazreti Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem), ümmetinin nefesleri adedince milyonlarca salât ve selâm olsun!

Davetine ağaçların koşup geldiği; duâsıyla yağmurun hemen iniverdiği; sicaktan korumak için bulutların ona gölgे yaptığı; bir ölçek yiyeceğiyle yüzlerce insanın doyduğu; parmaklarının arasından üç defa Kevser gibi suların çoğaldığı; avuçlarının içindeyken çakıl taşları ve toprağın Allah'ı tesbih ettiği; O'nun hürmetine Allah'ın, kertenkeleyi, ceylânı, kurdu, ağaç kütüğüünü, zehirli keçinin kolunu, deveyi,

“Şuâât-ı Mârifeti’n-Nebî” nâmındaki Türkçe bir risalede ve On Dokuzuncu Mektup’ta ve şu Söz’de icmâlen işaret ettiğimiz delâil-i nübûvvet-i Ahmedîye’yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) beyan etmişim. Hem onda Kur’ân-ı Hakîm’in vûcûh-u i’câzi icmâlen zikredilmiş. Yine Lemeât nâmında Türkçe bir risalede ve Yirmi Beşinci Söz’de Kur’ân’ın kirk vecihle mucize olduğunu icmâlen beyan ve kirk vûcuh-u i’câzına işaret etmişim. O kirk vecihte, yalnız nazimda olan belâgati, İşârâtü'l-îcâz nâmındaki bir tefsir-i Arabî’de, kirk sayfa içinde yazmışım. Eğer ihtiyacın varsa şu üç kitaba müracaat edebilirsin.

On Dördüncü Reشا

Mahzen-i mucizât ve mucize-i kübrâ olan Kur’ân-ı Hakîm, nübûvvet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile vahdâniyet-i ilâhiyeyi o derece katî isbat ediyor ki, başka burhana hâcet bırakmıyor. Biz de onun tarifine ve medar-ı tenkit olmuş bir-iki lem’â-yı i’câzına işaret ederiz: İşte, Rabbimizi bize tarif eden Kur’ân-ı Hakîm;

- ♦*Şu kitab-ı kebîr-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi..*
- ♦*Şu sahâif-i arz ve semâda müstetir künûz-u esmâ-yı ilâhiyenin kes-şâfi..*
- ♦*Şu sutûr-u hâdisâtın altında muzmer hakâikin miftahı..*
- ♦*Şu âlem-i şehâdet perdesi arkasındaki âlem-i gayb cihetinden gelen iltifâtât-ı rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliyenin hazinesi..*
- ♦*Şu âlem-i mâneviye-yi İslâmiye’nin güneşî, temeli, hendesi.. avâ-lim-i uhreviyenin haritası..*
- ♦*Zât ve sıfat ve şuûn-u ilâhiyenin kavl-i şârihi, tefsir-i vâzîhi, burhan-ı nââtîki, tercüman-ı sâti..*
- ♦*Şu âlem-i insaniyetin mürebbisi, hikmet-i hakikîsi, mûrsid ve hâdîsı..*

---

dağı, taşı ve ağacı konuşturduğu, Mirac’ın ve “Resûl’ün gözü başka yana kaymadı (ki, gördüğünü yanlış görmüş olsun), görebileceğinin ötesine yönelikmedi (ki, bir illüzyon görmüş olsun).”^{*1} âyetinin mazharı olan Efendimiz, Mevlâmîz ve Şefiimiz Hazreti Muhammed’e (*sallâlu Allâhu aleyhi ve sellem*), nüzûlünden bu yana Kur’ân’ı okuyan her bir okuyucunun okuduğu her bir kelimenin hava dalgalarının aynalarında Rahmân’ın izniyle temessüll eden bütün kelimelerinin bütün harfleri adedince, milyonlarca salât ve selâm olsun.

Bütün bu salâvatlardan her biri hürmetine bizi mağfiret et, ey İlâhimiz, bize merhamet et, âmîn, âmîn, âmîn...”

^{*1} Necm süresi, 53/17.

- ♦ *Hem bir kitab-ı hikmet ve şeriat..*
- ♦ *Hem bir kitab-ı dua ve ubûdiyet..*
- ♦ *Hem bir kitab-ı emir ve davet..*
- ♦ *Hem bir kitab-ı zikir ve mârifet... gibi, beşerin bütün hâcât-ı mânevîyesine karşı birer kitap.. ve bütün muhtelif ehl-i mesâlik ve meşârib olan evliya ve siddîkînin, asfiya ve muhakkîkînin her birinin meşreblerine lâyık birer risale ibraz eden bir kütüphâne-i mukaddesedir.*

Sebeb-i kusur tevehhüm edilen tekrarâtındaki lem'a-yı i'câza bak ki:

- *Kur'ân hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı davet olduğundan, içinde tekrar müstahsendir, belki elzemdir ve eblâğdır. Ehl-i kusurun zanni gibi değil. Zira; zikrin şe'ni, tekrar ile tenvirdir.. duanın şe'ni, terdad ile takrîdir.. emir ve davetin şe'ni, tekrar ile tekittir.*
- *Hem herkes, her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir olamaz, fakat bir sûreye galiben muktedir olur. Onun için, en mühim makâsid-ı Kur'âniye ekser uzun sürelerde dercedilerek, her bir sûre bir küçük Kur'ân hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için, tevhid ve haşır ve kışsa-yı Mûsâ gibi bazı maksatlar tekrar edilmiş.*

• *Hem cismânî ihtiyaç gibi, mânevî hâcât dahi muhteliftir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur; cisme hava, ruha Hû gibi. Bazısına her saat; ^۱الله سبّع gibi ve hâkezâ... Demek, tekrar-ı âyet, tekerrür-ü ihtiyaçtan ileri gelmiş ve o ihtiyaca işaret ederek, uyandırıp teşvik etmek, hem istiyakı ve iştahı tahrik etmek için tekrar eder.*

• *Hem Kur'ân müessistir, bir din-i mübînin esâsâtıdır ve şu Âlem-i İslâmîyet'in temelleridir ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyyeyi değiştirip muhtelif tabakâtın, mükerrer suâllerine cevaptır. Müessise; tesbit etmek için tekrar lâzımdır.. tekit için terdad lâzımdır.. teyid için takrir, tâhâkîk, tekrir lâzımdır.*

• *Hem öyle mesâil-i azîme ve hakâik-i dakikadan bahsediyor ki, umumun kalblerinde yerleştirmek için, çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır.*

• *Bununla beraber, sureten tekrardır. Fakat, mânen her bir âyetin çok manaları, çok faydaları, çok vücûh ve tabakâti vardır. Her bir makamda ayrı bir mana ve fayda ve maksatlar için zikrediliyor.*

---

¹ Allah'ın adıyla

• Hem Kur'ân'ın, mesâil-i kevniyeninbazısında ibham ve icmâli ise, irşadî bir lem'a-yı i'câzdir. Ehl-i ilhadın tevehhüm ettikleri gibi medar-i tenkit olamaz ve sebeb-i kusur değildir.

Eğer desen: "Acaba neden Kur'ân-ı Hakîm, felsefenin mevcudâttañ bahsettiği gibi etmiyor? Bazı mesâili mücmel bırakır; bazısını, nazar-ı umumîyi okşayacak, hiss-i âmmeyi rencide etmeyecek, fîkr-i avâmi tâciz edip yormayacak bir suret-i basitâne-i zâhirânedede söylüyor."

Cevaben deriz ki: Felsefe, hakikatin yolunu şâşırımış; onun için... Hem geçmiş derslerden ve Sözler'den elbette anlamışın ki; Kur'ân-ı Hakîm şu kâinattan bahsediyor, tâ Zât ve sıfât ve esmâ-yi ilâhiyeyi bildirsin. Yani, bu kitab-ı kâinatın maânîsini anlattırıp, tâ Hâlik'ını tanıttırsın. Demek, mevcudâta kendileri için değil, belki Mûcid'leri için bakıyor. Hem umuma hitap ediyor. İlâm-i hikmet ise mevcudâta mevcudât için bakıyor. Hem hususan ehl-i fenne hitap ediyor. Öyleyse, mademki Kur'ân-ı Hakîm; mevcudâti delil yapıyor, burhan yapıyor; delil zâhirî olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmak gerektir.

Hem mademki Kur'ân-ı Mûrşid, bütün tabakât-ı besere hitap eder. Kesretli tabaka ise tabaka-yı avâmdir. Elbette irşad ister ki; lüzumsuz şeyleri ibham ile icmal etsin.. ve dakik şeyleri temsil ile takrib etsin.. ve mağlatalara düşürmek için, zâhirî nazarlarında bedihî olan şeyleri lüzumsuz, belki zararlı bir surette taÿyir etmemekтир.

Meselâ güneşe der, "Döner bir sirâcdır, bir lâmbadır."¹ Zira güneşten, güneş için, mahiyeti için bahsetmiyor. Belki bir nevi intizamın zemberegi ve nizamın merkezi olduğundan, intizam ve nizam ise Sâni'in ayna-yı mârifeti olduğundan bahsediyor. Evet, der: ² "وَالشَّمْسُ تَجْرِي" "güneş döner." Bu "döner" tâbirîyle, kış-yaz, gece-gündüzün deverânındaki muntazam tasarrufât-ı kudreti ihtar ile azamet-i Sâni'i ifham eder. İşte, bu "dönmek" hakikati ne olursa olsun; maksud olan ve hem mensuc, hem meşhud olan intizama tesir etmez.

Hem der: ³ "وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا" Şu "sirâc" tâbirîyle, âlemi bir kasr suretinde, içinde olan eşya ise insana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat'ûmât ve levâzîmât olduğunu ve güneş dahi musahhar bir mumdar olduğunu ihtar ile, rahmet ve ihsan-ı Hâlik'ı ifham eder.

¹ Bkz.: Yûnus sûresi, 10/5; Enbiyâ sûresi, 21/33; Furkan sûresi, 25/61; ...

² Yâsîn sûresi, 36/38.

³ "Güneşi de (ışığı kendinden) bir lamba yaptı." (Nûh sûresi, 71/16)

Şimdi bak, şu sersem ve gevezelik felsefe ne der? Bak, diyor ki: “güneş bir kütle-yi azîme-yi mâyia-yı nâriyedir. Ondan fırlamış olan seyyârâtı etrafında döndürüp, cesâmeti bu kadar, mahiyeti böyledir, şöyledir...” Mûhiş bir dehşetten, müthiş bir hayretten başka, ruha bir kemâl-i ilmî vermiyor. Bahs-i Kur’ân gibi etmiyor...

Buna kıyasen, bâtinən kof, zâhiren mutantan felsefî meselelerin ne kıyamette olduğunu anlarsın. Onun şâşaa-yı sûrâsine aldanıp Kur’ân’ın gayet muciz-nümâ beyanına karşı hürmtsizlik etme!..

Ihtar: Arabî Risale-i Nur’dâ On Dördüncü Reشا’nın Altı Katresi, bahus Dördüncü Katre’nin Altı Nüktesi, Kur’ân-ı Hakîm’in kırk kadar envâ-ı i’câzinden on beşini beyan eder. Ona iktifâen burada ihtisar ettik. İstersen ona müracaat et, bir hazine-i mucizât bulursun...

اللَّهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ شِفَاءً لَنَا مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَمُؤْسِنًا لَنَا فِي حَيَاةِنَا وَبَعْدَ مَمَاتِنَا وَفِي الدُّنْيَا فَرِبَّنَا وَفِي الْقُبْرِ مُوئِسَنَا وَفِي الْقِيَامَةِ شَفِيعَنَا وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَمِنَ النَّارِ سُرِّا وَحِجَابًا وَفِي الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَإِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلًا وَإِيمَانًا بِقُضَلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ وَيَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، أَمِينَ.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانَ الْحَكِيمَ
وَعَلَى إِلَهٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمِينَ.¹

الباقى هو الباقى²
Said Nursî

¹ Allah’im! Kur’ân’ı bize, her türlü dertlere şifa.. hayatımızda ve ölümümüzden sonra en sıcak bir arkadaş.. dünyada cana yakın bir dost.. kabirde en samimi bir arkadaş.. kıyamette bir şefaatçı.. sırat üzerinde bir nur.. ateşe karşı örtü ve perde.. cennette bir yoldaş.. ve bütün hayırlı işlere götüren rehber ve önder eyle.. Bütün bunları bize fazlınla, cömertliğinle, kereminle ve rahmetinle ihsan et, ey kerem sahiplerinin en kerîmi ve merhametlilerin en merhametlisi olan Rabbimiz, âmîn...

Allah’ım! Furkan-ı Hakîm’in kendisine indirildiği Zâ’ta ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et, âmîn, âmîn...

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

Sakk-i Kamer Mucizesine Dairdir

(On Dokuzuncu ve Otuz Birinci Söz'lerin Zeyli)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذْرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَ الْقَمَرُۚ وَإِنْ يَرُوا أَيًّا يُغْرِضُوا وَيَقُولُوا سُخْرَىٰ مُسْتَمِرٌ¹

Kamer gibi parlak bir Mucize-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) olan İnşikak-ı kameri, evham-ı fâside ile inhisafa uğratmak isteyen feylesoflar ve onların muhakemesiz mukallidleri diyorlar ki: “Eğer inşikak-ı kamer vuku bulsa idi umum âleme mâlûm olurdu. Bütün tarih-i beşerin nakletmesi lâzım gelirdi?”

Elewap: İnşikak-ı kamer dâvâ-yı nübûvvete delil olmak için o dâvâyı işiten ve inkâr eden hazır bir cemaate, gecede, vakt-i gaflette âni olarak gösterildiğinden.. hem ihtilâf-ı metâlî ve sis ve bulutlar gibi rü'yete mâni esbabın vücûdu ile beraber.. o zamanda medeniyet taammüm etmediğinden ve hussûsî kaldığından.. ve tarassudat-ı semâviye pek az olduğundan bütün etraf-ı âlemde görülmek, umum tarih'lere geçmek, elbette lâzım değildir.² Şakk-ı kamer yüzünden bu evham bulutlarını dağıtan çok noktalardan şimdilik “Beş Nokta”yı dinle:

Birinci Nokta

O zaman, o zemindeki küffârin gayet şedit derecede inatları, tarihen mâlûm ve meşhur olduğu hâlse; Kur’ân-ı Hakîm’in ³ وَانْشَقَ الْقَمَرُ demesiyle şu vak’ayı umum âleme ihbar ettiği hâlse; Kur’ân’ı inkâr eden o küffârdan hiç bir kimse, şu âyetin tekzîbîne, yani ihbar ettiği şu vâkianın inkârına ağız açmamışlar. Eğer o zamanda o hâdise, o küffârca kat’î ve vâki’ bir hâdise olmasa idi; şu sözü serrişte ederek, gayet dehşetli bir tekzîbe ve Peygamber’İN ibtal-i dâvâsına hücum göstereceklerdi. Hâlbuki şu vak’aya dair siyer ve tarih, o vak’ a ile münasebettar küffârin adem-i vukuuna dair hiçbir şeyini nakletmemişlerdir.

¹ “Kiyamet saatı yaklaştı, ay bölündü. Ama o müşrikler her ne zaman bir mucize görseler sırtlarını döner: ‘Bu, kuvvetli ve devamlı bir büyür’ derler.” (Kamer sûresi, 54/1-2).

² el-Gazâlî, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/140-141; en-Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 17/143-144; İbnî Hacer, *Fethu'l-bâri* 7/185-186.

³ “Ay bölündü.” (Kamer sûresi, 54/1).

Yalnız ^{وَيُقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌ}¹ âyetinin beyân ettiği gibi, tarihçe menkul olan şudur ki; o hâdiseyi gören küffâr, “sihirdir” demişler ve “Bize sihir gösterdi. Eğer sâir taraflardaki kervan ve kafileler görmüşlerse hakikattir. Yoksa bize sihir etmiş.” demişler. Sonra sabahleyin Yemen ve başka taraflardan gelen kafileler ihbar ettiler ki: “Böyle bir hâdiseyi gördük.” Sonra küffâr, Fahr-i âlem (*aleyhissalâtü vesselâm*) hakkında (hâşâ) “Yetim-i Ebî Talib'in sihri semâya da tersir etti.” dediler.²

İkinci Nokta

Sa'd-ı Teftazânî gibi eâzîm-i muhakkikînîn ekseri demişler ki: “İnşikak-ı Kamer³; parmaklarından su akması, umum bir orduya su içirmesi⁴, câmide hutbe okurken dayandığı kuru direğin müfarakat-ı Ahmedîye'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) ağlaması, umum cemaatin işitmesi gibi mütevâtirdir.⁵ Yani öyle tabakadan tabakaya bir cemaat-i kesîre nakletmiştir ki, kizbe ittifakları muhâldir. Hâle gibi meşhur bir kuyruklu yıldızın bin sene evvel çıkışması gibi mütevâtirdir. Görmediğimiz Serendib Adası'nın vücûdu gibi tevâtürle vücûdu kat'îdir.” demişler. İşte böyle gayet kat'î ve suhûdî mesâilde teşkîkât-ı vehmiye yapmak, akılsızlıktır. Yalnız muhâl olmamak kâfidir. Hâlbuki şakk-ı kamer, bir volkanla insâkâk eden bir dağ gibi mümkündür.

Üçüncü Nokta

Mucize; dâvâ-yı nübûvvet'in isbatı için, münkirleri ikna etmek içindir, icbar için değildir. Öyle ise dâvâ-yı nübûvveti iştenler için, ikna edecek bir de recede mucize göstermek lâzımdır. Sâir taraflara göstermek veya hâlde icbar de recesinde bir bedâhetle izhar etmek, Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetine münâfî olduğu gibi, sırr-ı teklife dahi muhaliftir. Çünkü “Akla kapı açmak, ihtiyârı elinden almamak” sırr-ı tekli iktiza ediyor. Eğer Fâtır-ı Hakîm inşikak-ı kameri, -feylesofların hevesâtına göre- bütün âleme göstermek için bir-iki saat öyle bırakısaydı ve beşerin umum tarihlerine geçseydi, o vakit sâir hâdisât-ı

¹ “(Müsrikler): ‘Bu, kuvvetli ve devamlı bir büyüdü’ derler.” (Kamer süresi, 54/2).

² et-Tayâlisî, *el-Müsned* 1/38; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.281. Ayrıca bkz.: Kamer süresi, 54/2; Tirmîzî, *tefsîru* sûre (54) 5.

³ Buâhârî, *menâkîb* 27, *menâkîbü'l-ensâr* 36, *tefsîru* sûre (54) 1; Müslim, *münâfîkîn* 43-48.

⁴ Buâhârî, *menâkîb* 25, *meğâzî* 35; Müslim, *fezâ'il* 6, 7, *imâre* 72, 73.

⁵ Bkz.: *el-Gazâlî*, *Fedâihu'l-bâtinîyye* 1/139-141; *el-Âmidî*, *Gayetü'l-merâm* 1/356-357; *el-Îcî*, *Kitâbü'l-Mevâkif* 3/405; *et-Teftâzânî*, *Şerhu'l-Makâsid* 5/17.

semâviye gibi; ya dâvâ-yı nübûvvete delîl olmazdı, risalet-i Ahmedîye'ye (*aley-hissalâtü vesselâm*) hususiyeti kalmazdı veyahut bedâhet derecesinde öyle bir mucize olacaktı ki; akli icbar edecek, aklın ihtiyârını elinden alacak, ister istemez nübûvveti tasdik edecek, Ebûcehil gibi kömür ruhlu, Ebûbekri's-Siddîk gibi elmas ruhlu adamlar bir seviyede kalıp, sırr-ı teklif zâyi olacaktır. İşte bu sıra içindir ki; hem âni, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem ihtilâf-ı metâlı, sis ve bulut gibi sâir mevânii perde ederek umum âleme gösterilmedi veyahut tarihlerde geçirilmeli.

Dördüncü Nokta

Şu hâdise, gece vakti herkes gaflette iken âni bir surette vuku bulduğundan etrafı âlemde elbette görülmeyecek. Bazı efrada görünse de, gözüne inanmayacak. İnandırsa da, elbette böyle mühim bir hâdise, haber-i vâhid ile tarihlere bâki bir sermaye olmayacağı.

Bazı kitaplarda: "Kamer, iki parça olduktan sonra yere inmiş." ilâvesi ise, ehl-i tahkik reddetmişlerdir. "Şu mucize-i bâhireyi kıymetten düşürmek niyetiyle, belki bir münâfık ilhak etmiş." demişler.

Hem meselâ o vakit, cehalet sisiyle muhât İngiltere, İspanya'da yeni gurûb.. Amerika'da gündüz.. Çin'de, Japonya'da sabah olduğu gibi, başka yerlerde başka esbab-ı mâniaya binâen elbette görülmeyecek. Şimdi bu akılsız müterize bak, diyor ki; "İngiltere, Çin, Japon, Amerika gibi akvâmin tarihleri bundan bahsetmiyor. Öyle ise vukû bulmamış." *Bin nefrin onun gibi Avrupa kâselislerinin başına...*

Beşinci Nokta

İnsâkak-ı kamer, kendi kendine bazı esbaba binâen vukû bulmuş, tesadüfi, tabîî bir hâdise değil ki; âdi ve tabîî kanunlara tatbik edilsin. Belki şems ve kamerin Hâlik-ı Hakîm'i, Resûlü'nün risaletini tasdik ve dâvâsını tenvir için hârikulâde olarak o hâdiseyi ika etmiştir. Sırr-ı irşad ve sırr-ı teklif ve hikmet-i risaletin iktizasıyla, hikmet-i rubûbiyetin istediği insanlara ilzam-ı hüccet için gösterilmiştir. O sırr-ı hikmetin iktiza etmedikleri, istemedikleri ve dâvâ-yı nübûvveti henüz işitmeyenleri aktâr-ı zemindeki insanlara göstermemek için, sis ve bulut ve ihtilâf-ı metâlı haysiyetiyle; bazı memleketin kameri daha çıkmaması ve bazlarının güneşleri çıkması ve bir kısmının sabahı olması ve bir kısmının güneşini yeni gurûb etmesi gibi, o hâdiseyi görmeye mâni pek

çok esbaba binâen gösterilmemiş. Eğer umum onlara dahi gösterilse idi, o hâlde ya işaret-i Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) neticesi ve mucize-i nübûvet olarak gösterilecekti; o vakit risaleti, bedâhet derecesine çıkacaktı. Herkes tasdike mecbur olurdu, aklın ihtiyârı kalmazdı. İman ise, aklın ihtiyâriyadır. Sîr-i teklif zâyi olurdu. Eğer sîrf bir hâdise-i semâviye olarak gösterilse idi, risalet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile münasebeti kesilirdi ve onunla hususiyeti kalmazdı.

Elhâsil: Şakk-ı kamerin imkânında şüphe kalmadı. Kat'ı isbat edildi. Şimdi, vukûuna delâlet eden çok burhanlarından altısına¹(Hâsiye) işaret ederiz. Şöyledir ki:

Ehl-i adâlet olan sahabelerin, vukûuna icmâ.. ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin,² وَأَنْسَقَ الْقُمَّرَ tefsirinde onun vukûuna ittifakı..³ ve ehl-i rivâyet-i sâdika bütün muhaddisînin, pek çok senedlerle ve muhtelif tarîklerle vukûunu nakletmesi.. ve ehl-i keşif ve ilham bütün evliya ve sîddîkînin şehâdeti.. ve ilm-i kelâm'ın meslekçe birbirinden çok uzak olan imamların ve mütebahhir ulemânının tasdiği.. ve nass-ı kat'ı ile dalâlet üzerine icmâları vâki olmayan ümmet-i Muhammediye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*)⁴ o vak'ayı telâkki-i bilkabul etmesi, güneş gibi inşîkak-ı kameri isbat eder.

Elhâsil: Buraya kadar tahkik nâmına ve hasmı ilzam hesabına idi. Bundan sonraki cümleler, hakikat nâmına ve iman hesabınıdır. Evet, tahkik öyle dedi. Hakikat ise diyor ki:

*Semâ-yı risaletin kamer-i münâri olan Hâtem-i dîvan-ı nübûvet, nasıl ki mahbubiyet derecesine çıkan ubûdiyetindeki velâyetin keramet-i uzmâsı ve mucize-i kübrâsı olan Miraç ile, yani bir cism-i arzı semâvâttâ gezdirmekle semâvâtin sekenesine ve âlem-i ulvî ehline rüchaniyeti ve mahbubiyeti gösterildi ve velâyetini isbat etti. Öyle de: arza bağlı, semâya asılı olan kameri, bir arzî'nın işaretıyla iki parça ederek arzîn sekenesine, o arzî'nın risaletine öyle bir mucize gösterildi ki; Zât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) kamerin açılmış iki nurânî kanadı gibi; risalet ve velâyet gibi iki nurânî kanadıyla, iki ziyâdâr cenâh ile, euc-i kemâlâtâ uçmuş..*

¹ (Hâsiye) Yani, altı defa icmâ suretinde, vukuuna dair altı hüccet vardır. Bu makam çok izah lâyık iken, maatteessüf kısa kalmıştır.

² "...Ay bölündü." (Kamer sûresi, 54/1).

³ Bkz.: el-Vâhidî, el-Vecîz fî tefsîri'l-Kitâbi'l-Azîz 1/370; et-Taberî, Câmiu'l-beyân 27/84-88; el-Beğavî, Meâlimü't-tenzîl 4/258.

⁴ Tirmîzî, fiten 7; Ebû Dâvûd, fiten 1; İbni Mâce, fiten 8; Dârimî, mukaddime 8.

tâ Kâb-ı Kavseyn'e çıkışmış.. hem ehl-i semâvât, hem ehl-i arza medar-ı fahîr olmuştur...

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ أَهْلِ الصَّلَاةِ وَالثَّسْلِيمَاتِ مِلْأَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتِ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

¹ O'na (sallallâhu aleyhi ve sellem), âline ve ashabına yer ve gökler dolusu salât ve selâmlar olsun.

² "Sübħansın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin." (Bakara sūresi, 2/32)

Mucizât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) Zeyli'nin Bir Parçasıdır

Risalet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) delâili hakkında olup, Miraç Risalesi'nin Üçüncü Esası'nın nihayetindeki üç mühim müşkünden birinci müşküle ait suâle, muhtasar bir fîhrîste suretinde verilen cevaptır.

Suâl: Şu Mirac-ı Azîm, niçin Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'a mahsustur?

Elcevap: Şu birinci müşkûniniz, otuz üç adet Sözler'de tafsilen halledilmiştir. Yalnız şurada Zât-ı Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) kemâlâtına ve delâil-i nübûvvetine ve o Mirac-ı Âzam'a en elyak O olduğuna icmâlî işaretler nev'inde, bir muhtasar fîhrîste gösteriyoruz, şöyle ki:

Evvelâ: Tevrat, İncil, Zebûr gibi Kütüb-ü Mukaddese; pek çok tahrifa-ta mâruz oldukları hâlde, şu zamanda dahi, Hüseyin Cîsrî gibi bir muhakkik, Nübûvvet-i Ahmedîye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) dair o kitaplardan yüz işârî besaretleri çıkarıp "Risale-i Hamîdiye"de göstermiştir.¹

Sâniyen: Tarihçe müsbettir ki, Şîkk ve Satîh gibi meşhur iki kâhinin, Nübûvvet-i Ahmedîye'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) biraz evvel, nübûvvetine ve Âhirzaman Peygamberi olduğuna beyânatları gibi çok besaretler, sahîh bir surette tarihen nakledilmiştir.²

Sâlisen: Velâdet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) gecesinde Kâbe'deki sa-nemlerin sukutu ile,³ Kisra-yı Fâris'in saray-ı meşhuresi olan Eyyân'ı inşikâk etmesi⁴ gibi, irhâsât denilen üzerer hârikalar, tarihçe meşhurdur.

Râbian: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi.. ve câmide bir cemaat-i azîmenin huzurunda kuru direğin, minberin naklinden dolayı mu-fârakat-ı Ahmedîye'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) deve gibi enîn ederek ağlaması..

¹ Hüseyin Cîsrî, *Risâle-i Hamîdiye* (Türkçe terceme) s.52-94.

² İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 124-129; 158, 190-192; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 1/431.

³ el-Beyhakî, *Delâiliü'n-nübûvve* 1/19; *es-Suyûtî*, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/81; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/76.

⁴ Ebû Nuaym, *Delâiliü'n-nübûvve* s.139; el-Beyhakî, *Delâiliü'n-nübûvve* 1/19, 126, 127; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 1/459.

وَانْشَقَ الْقَمَرُ^۱ nassi ile şakk-ı kamer gibi muhakkiklerin tahkikatıyla bine bâliğ olan mucizâtiyla² serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.

Hâmisen: Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı hasenenin şahsında en yüksek derecede.. ve bütün muamelâtının şehâdetiyle secâyâ-yı sâmiye, vazifesinde ve tebliğâtında en âlî bir derecede.. ve Din-i İslâm'daki mehâsin-i ahlâkin şehâdetiyle şeriatında en âlî hisâl-i hamîde, en mükemmel derecede bulunduğuna ehl-i insaf ve dikkat tereddüd etmez.

Sâdisen: Onuncu Söz'ün İkinci İşaret'inde işaret edildiği gibi:

Ulûhiyet, mukteza-yı hikmet olarak tezahür istemesine mukabil; en âzamî bir derecede Zât-ı Ahmedîye (aleyhissalâtü vesselâm), dinindeki âzamî ubûdiyetiyle en parlak bir derecede göstermiştir.

Hem Hâlik-ı âlemin nihayet kemâldeki cemâlini bir vâsita ile mukteza-yı hikmet ve hakikat olarak göstermek istemesine mukabil; en güzel bir surette gösterici ve târif edici, bilbedâhe yine O Zât'tır.

Hem Sâni-i âlemin nihayet cemâlde olan kemâl-i sanatı üzerine en-zâr-ı dikkati celbetmek, teşhir etmek istemesine mukabil; en yüksek bir sadâ ile dellâllîk eden, yine bilmüşâhede O Zât'tır.

Hem bütün âlemlerin Rabbi, kesret tabakâtında vahdâniyetini ilân etmek istemesine mukabil, en âzamî bir derecede bütün merâtib-i tevhidi ilân eden, yine bizzarûre O Zât'tır.

Hem Sahib-i âlemin nihayet derecede âsârındakî cemâlin işaretiyile, nihayetsiz hüsn-ü zâtîsini ve cemâlinin mehâsinini ve hüsnünün letâifini aynalarda mukteza-yı hakikat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukabil; en şâşaali bir surette aynadarlık eden ve gösteren ve sevüp, başkasına sevdiren, yine bilbedâhe O Zât'tır.

Hem şu saray-ı âlemin Sâni'i, gayet hârika mucizeler ile ve gayet kıymettar cevherler ile dolu hazine-i gaybiyelerini izhar ve teşhir istemesi.. ve onlarla kemâlâtını târif etmek ve bildirmek istemesine mukabil; en âzamî bir surette teşhîr edici, tausif edici ve târif edici, yine bilbedâhe O Zât'tır.

Hem şu kâinatın Sâni'i, şu kâinatı envâ-ı acâib ve zînetlerle süslen-dirmek suretinde yapması.. ve zişuur mahlûkatını seyr ve tenezzûh ve

¹ "...Ay bölündü." (Kamer sûresi, 54/1).

² Bkz.: el-Beyhakî, *Delâili'n-nübûve* 1/10; ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf* 1/382; en-Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 1/2.

ibret ve tefekkür için ona idhal etmesi.. ve mukteza-yı hikmet olarak onlara o âsâr ve sanayiin manalarını, kıymetlerini, ehl-i temâşâ ve tefekküre bildirmek istemesine mukabil; en âzamî bir surette cin ve inse, belki ruhânîlere ve melâikelere de Kur'ân-ı Hakîm vâsitasıyla rehberlik eden, yine bilbedâhe O Zât'tır.

Hem şu kâinatın Hâkim-i Hakîm'i, şu kâinatın tahavvülâtındaki maksat ve gayeyi tazammun eden tilsim-i muğlakını ve mevcudâtın "Nereden? Nereye? Ve ne oldukları?" olan şu üç suâl-i müşkûlün muammasını bir elçi vâsitasıyla umum zîsuurlara açtırmak istemesine mukabil; en vâzih bir surette ve en âzamî bir derecede hakâik-i Kur'âniye vâsitasıyla o tilsimi açan ve o muammayı halleden, yine bilbedâhe O Zât'tır.

Hem şu âlemin Sâni-i Zülcelâl'i, bütün güzel masnûâtiyla kendini zîsuur olanlara tanıttırması.. ve kıymetli nimetler ile kendini onlara sevdirmesi, bizzarûre onun mukabilinde zîsuur olanlara marziyyâti ve arzu-yu ilâhiyelerini bir elçi vâsitasıyla bildirmesini istemesine mukabil, en âlâ ve ekmel bir surette, Kur'ân vâsitasıyla o marziyyât ve arzuları beyân eden ve getiren, yine bilbedâhe O Zât'tır.

Hem Rabbü'l-âlemîn, meyve-i âlem olan insana, âlemi içine alacak bir vüs'at-i istidat verdiğinden.. ve bir ubûdiyet-i külliyyeye müheyŷâ ettiğinden.. ve hissiyatça kesrete ve dünyaya müptelâ olduğundan, bir rehber vâsitasıyla yüzlerini kesretten vahdete, fâniden bâkîye çevirmek istemesine mukabil; en âzam bir derecede, en eblağ bir surette, Kur'ân vâsitasıyla en ahsen bir tarzda rehberlik eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda ifâ eden, yine bilbedâhe O Zât'tır.

İşte mevcudâtın en eşrefi olan zîhayat.. ve zîhayat içinde en eşref olan zîsuur.. ve zîsuur içinde en eşref olan hakikî insan.. ve hakikî insan içinde geçmiş vezâifi en âzamî bir derecede, en ekmel bir surette ifâ eden Zât; elbette bir Mirac-ı Âzam ile Kâb-ı Kauseyn'e çıkacak,¹ saadet-i ebediye kapısını çalacak, hazine-i rahmeti açacak, imanın hakâik-i gaybiyesini görecek, yine O olacaktır.

Sâbian: Bilmüşâhede şu masnûâitta gayet güzel tahsinât, nihayet derecede süslü tezyinât vardır.. ve bilbedâhe şöyle tahsinât ve tezyinât, onların Sâni'sinde gayet şiddetli bir irade-i tahsin ve kasd-i tezyin var olduğunu gösterir.. ve irade-i tahsin ve tezyin ise, bizzarûre o Sâni'de

---

¹ "Öyle ki araları yayın iki ucu arası kadar veya daha az kaldı." (Necm sûresi, 53/9).

sanatına karşı kuvvetli birraigbet ve kudsî bir muhabbet olduğunu gösterir.. ve masnûât içinde en câmî ve letâif-i sanatı birden kendinde gösteren ve bilen ve bildiren ve kendini sevdiren ve başka masnûâttaki güzellikleri "Mâşallah" deyip istihsan eden, bilbedâhe o sanat--perver ve sanatını çok seven Sâni'in nazarında en ziyade mahbub, O olacaktır.

İşte masnûâti yıldızlayan mezâya ve mehvâsine ve mevcudâti ışıklandırın letâif ve kemâlâtâ karşı: "Sübhanallah, Mâşallah, Allahu Ekber" diyerek semâvâti çinlattıran ve Kur'ân'ın nağamâtiyla kâinatı velveleye verdiren, istihsan ve takdir ile, tefekkür ve teşhir ile, zikir ve tevhid ile, berr ve bahri cezbeye getiren yine bilmüşâhede O Zât'tır.

İşte böyle bir Zât ki; **كَالْفَاعِلِ السَّبِبُ** sırrınca bütün ümmetinin işlediği hasenâtın bir misli, O'nun kefe-i mizanında bulunan.. ve umum ümmetinin salavâti, O'nun mânevî kemâlâtına imdad veren.. ve risaletinde görduğu vezâifin netâicini ve mânevî ücretleriyle beraber rahmet ve muhabbet-i ilâhiyenin nihayetsiz feyzine mazhar olan bir Zât, elbette Miraç merdiveniyle cennete, Sidretü'l-Müntehâ'ya, Arş'a ve Kâb-ı Kavseyn'e kadar gitmek,² ayn-ı hak, nefs-i hakikat ve mahz-ı hikmettir.³(Hâsiye)

¹ (Bir işe) sebep olan, (onu bizzat) yapan gibidir.

² Bkz.: Necm süresi, 53/4-18; İsrâ süresi, 17/1.

³ (Hâsiye) En mühim bir ceride-i İslâmiye'de, umum Âlem-i İslâm'a taalluk eden ve gayet ehemmiyetli siyasilerden ve hayat-ı içtimaiye ile çok alâkadar olan umum hukukcularından 1927 senesinde Avrupa'da toplanan bir kongrede (mühim ecnebi filozoflar) Seriat-ı Muhammediye'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) dair bu aşağıda yazılan Arabî fikranın aynını kendi lisânlarıyla söylemişler. O Arabî ceridenin naklettiği Arabî ifadeyi aynen yazıyoruz ve tercümesini de, Arabî ifadenin altına ilâve ediyoruz.

Nur Çeşmesinin ahirinde yazılan ecnebi feylesoflardan kirk üç tanesinin beyanatı, bu iki kahraman filozofun beyanatı ile, kirk beş tane şâhid-i sâdik oluyor. **النَّصْلُ مَا شَهَدَتْ بِهِ الْأَغْدَاءُ**¹ "Fazilet odur ki, düşmanlar dahi onu tasdik etsin."

¹ İbnî Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 2/539; el-Mâverdi, *A'lâmü'n-nübüvve* 1/268; Ebu'l-Abbas el-Mukri', *Nefhu't-tâyyib* 2/358.

Arabî Ceridenin Beyanatı

وَقَدْ اعْرَفَ حَتَّى عُلَمَاءُ الْعَزْبِ بِسَمْوٍ مَبَادِيِّ الإِشْلَامِ وَضَلاَحَهَا لِلْعَالَمِ وَقَالَ عَمِيدُ كُلِّيَّةِ الْخُلُوقِ
بِجَمِيعِهِ فِيهَا الْأَسْنَادُ شَبُولٌ فِي مُؤْتَمِرِ الْحُكُومَقِبِينَ الْمُعْقَدِ فِي سَنَةِ ١٩٢٧:
إِنَّ الْبَشَرِيَّةَ لَتَقْتَلُ بِأَنْسَابٍ رَجُلٌ كَمُحَمَّدٌ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِلَيْهَا، إِذَا نَهَرَ رَعْمٌ أَمْتَيْهِ اسْتَطَاعَ قَبَلَ
بِضُعْفَةِ عَشَرَ قَرَنًا أَنْ يَأْتِي بِتَشْرِيعٍ سَنَكُونُ نَحْنُ الْأُوْزُوبَاتِيَّنَ أَسْعَدَ مَا نَكُونُ كُوْنُ وَصَلَنَا إِلَى فِيمَتَهُ بَعْدَ

الباقي هو الباقي¹

Said Nursî

أَلْفِيْ عَامٍ وَقَالَ بِرَبَّنَا زَدْ شُوْ لَكْدَ كَانَ دِينُ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَوْضِعُ تَقْدِيرِي السَّاهِيْ دَائِمًا لِمَا يُنْطَوِي عَلَيْهِ مِنْ حَيْوَيَةٍ مَذْهَشَةٍ، إِلَّا أَنَّهُ عَلَى مَا يُلْوُحُ لِي هُوَ الْبَيْنُ الْوَجِيدُ الَّذِي لَهُ مَلْكَةُ الْهُصُمِ لِأَطْوَارِ الْحَيَاةِ الْمُخْتَلِفَةِ وَالَّذِي يَسْتَطِعُ لِذِلِّكَ أَنْ يَجْذِبَ إِلَيْهِ كُلَّ جِيلٍ مِنَ النَّاسِ وَأَرْزِي وَاجِبًا أَنْ يُنْذَغِي مُحَمَّدًا عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُنْقَدِّسُ الْإِسْلَامِيَّةِ، وَأَعْتَقِدُ أَنَّ رَجْلًا مِثْلَهِ إِذَا تَوَلَّ زَعَامَةَ الْعَالَمِ الْحَدِيثِ يَجْعَلُ فِي حَلِّ مُشْكِلَاتِهِ وَأَحَلَّ فِي الْعَالَمِ السَّلَامَةَ وَالسَّعَادَةَ يَغْنِي الْمُسَالَّمَةَ وَالصُّلْحَ الْعَمُومِيَّ وَمَا أَشَدَّ حَاجَةَ الْعَالَمِ إِلَيْهَا ...

Tercümesinin Bir Hülâsası

Evet garp ulemâsı ve filozofları, itiraf ve ikrar etmişler ki; İslâmiyet'in kanunları yüksek bir tarzda âlemin İslahına kâfidir.

Hem Külliyyetü'l-Hukuk Kongresi'nin cemiyetinde, bütün hukukiyyûnun toplandığı o kongrede, 1927 senesinde onun reisi feylesof, ustâd Shebol demiş ki:

"Muhammed'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) beşeriyete intisabıyla bütün beşeriyet muhakkak iftihar eder. Çünkü o Zât, ümmî olmasına beraber, on üç asır evvel öyle bir şeriat getirmiş ki, biz Avrupalılar iki bin sene sonra onun kıymetine ve hakikatine yetişsek en mesut, en saadetli oluruz."

İkincisi veyahut Nur Çeşmesi'nin âhirine ilâve edilenlerle kırk beşinci olan Bernard Show demiş:

"Din-i Muhammedi'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) en yüksek makam-ı takdire çıkışmasının sebebi, gayet acîb ve sağlam bir hayatı temin etmesidir. Bana açılan budur ki: O din; tek, yekîta emsâlsiz bir din-i ferîd olup, bütün muhtelif, aynı aynı hayatın etvarlarını ve çeşitlerini hazzettiriyor. Yani, İslah ve istihâle tarzında tasfiye ve terakki ettiriyor. Hem Muhammed'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) dini öyle bir dindir ki insanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celbedebilir. Ben görüyorum ve itikat ediyorum ki; besere vacipîr ki, desin: Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*) insaniyetin halaskârlıktır ve halaskârlık nâmi ona verilmek lâzımdır."

Hem diyor: "Ben itikat ediyorum ki; Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ın misli, yani sîrethinde, tarzında bir adam şimdiki yeni âleme reis olsa, hükmetse, bu yeni âlemin müşkü'lâtını halledip; bu yeni karmakârisık âlemde müsâlemet-i umumiyyeye ve saadet-i hayatın husûlüne sebep olacak. Evet bu yeni âlemin, müsâlemet ve saadet-i hayatıyeye ne kadar şedit ihtiyaci var olduğunu herkes anlar!"

¹ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Âyetü'l-Kübrâ Risalesi'nin Risalet-i Ahmedîye'den Bahseden On Altıncı Mertebesi

(Makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.)

Sonra, o dünya seyyahı kendi aklına dedi ki: "Madem bu kâinatın mevcudâtiyla Mâlik'imi ve Hâlik'ımı arıyorum. Elbette her şeyden evvel bu mevcudâtın en meşhuru.. ve âdâsının tasdikiyle dahi en mükemmel.. ve en büyük kumandanı.. ve en namdâr hâkimi.. ve sözce en yükseği.. ve akılca en parlağı.. ve on dört asrı fazileti ile ve Kur'ân'ı ile ışıklandıran Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ı ziyaret etmek ve aradığımı O'ndan sormak için asırı saadete beraber gitmeliyiz." diyerek, aklıyla beraber o asra girdi, gördü ki:

*O asır hakikaten, o Zât (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile bir saadet-i beseriye asrı olmuş. Çünkü en bedevî, en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vâsitasıyla, kısa bir zamanda dünyaya ustâd ve hâkim eylemiş.*

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel, bu fevkâlâde Zât'ın (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbâratının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlik'ımızı ondan sormalıyız." diyerek tahariye başladı. Bulduğu hadsiz, katî delillerden burada yalnız "dokuz külliyeti"ne birer kısa işaret edilecek:

Birincisi

Bu Zât'ta (*aleyhissalâtü vesselâm*) –hatta düşmanlarının tasdiki ile dahi¹– bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması..²

¹ Meselâ Mukavvis^{*}, Huyey İbni Ahtab^{**}, Ebûcêhil^{***} ve Abdullâh İbni Sûriyâ^{****} gibi kimseler.

^{*}1 Bkz.: el-Vâkidî, *Kitâbü'l-meğâzî* 3/964-967; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.85-89; İbni Hacer, *el-İsâbe* 6/377.

^{**} Bkz.: İbni Hisâm, *Sîratü'n-nebeviyye* 3/52; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübûvve* s.77-78; İbni Kesîr, *Bidâye* 3/212.

^{***} Bkz.: İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/255.

^{****} Bkz.: İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/164; İbnü'l-Cevzî, *Sîfatü's-safve* 1/88.

² Bkz.: Ahzâb sûresi, 33/21; Kalem sûresi, 68/4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/381; Muvatta, *hüs-nü'l-huluk* 8.

وَأَنْشَقَ الْقَمَرَ¹ ، وَمَا رَمِيتَ إِذْ رَمِيتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى² âyetlerinin sarâhatıyla, bir parmağının işaretiyile kamer iki parça olması..³ ve bir avucu ile âdâsının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları..⁴ ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından akan kevser gibi suyu kifayet derecesinde içirmesi⁵ gibi –nass-ı katî ile ve bir kısmı tevâtür ile– yüzey mucizâtın O'nun elinde zâhir olmasıdır. Bu mucizâtın üç yüzden ziyade bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup olan Mucizât-ı Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) nâmîndaki harika ve kerametli bir risalede katî delilleriyle beraber beyan edildiğinden; onları, ona havale ederek dedi ki:

*“Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kermâlâtla beraber, bu kadar mucizât-ı bâhiresi bulunan bir Zât (*aleyhissalâtü vesselâm*), elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışsa tenezzül etmesi kabil değil.”*

İkincisi

Elinde, bu kâinat Sahibi'nin bir fermanı bulunduğu.. ve o fermanı her asırda üç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri.. ve o ferman olan Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın, yedi vecihle harika olmasıdır. Ve bu Kur'ân'ın, kırk vecihle mucize olduğu ve kâinat Hâlikî'nin sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mucizât-ı Kur'âniye namârindaki Risale-i Nur'un bir günüşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmişinden; onu, ona havale ederek dedi:

*“Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir Zât'ta (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferмана cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz.”*

Üçüncüsü

O Zât (*aleyhissalâtü vesselâm*), öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubûdiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki; onların ne

¹ “...Ay bölündü.” (Kâmer sûresi, 54/1).

² “(Ey Resûlü) Attığın vakit sen atmadın, lâkin Allah attı.” (Enfâl sûresi, 8/17).

³ Buhârî, menâkîb 27, menâkîbü'l-ensâr 36, *tefsîru sûre* (54) 1; Müslim, münâfîkin 43-48.

⁴ Bu hâdise hem Bedîr'de¹ hem de Huneyn'de² vuku bulmuştur.

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsneđ* 1/303, 368; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/155; İbni Hîbbân, *es-Sâhih* 14/430.

² Bkz.: Müslim, *cîhâd* 81; Dârimî, *siyer* 16; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/399.

⁵ Bkz.: Buhârî, *vudû* 32, *menâkîb* 25; Müslim, *fezâil* 5-7.

*misli var ve ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü “ümmî bir Zât’ta” (*aleyhissalâtü vesselâm*) zuhur eden o şeriat, on dört asrı ve nev-i beşerin humsunu, âdilâne ve hakkaniyet üzere ve müdakkikâne hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsâl kabul etmez.*

*Hem ümmî bir Zât’ın (*aleyhissalâtü vesselâm*) ef’âl ve akvâl ve ahvâlinden çıkan İslâmiyet, her asırda üç yüz milyon insanın rehberi ve mercii.. ve akıllarının muallimi ve mûrsidi.. ve kalblerinin münevveri ve musaffisi.. ve nefislerinin müreibbi ve müzakkisi.. ve ruhlarının medar-ı inkişâfi ve maden-i terakkiyâti olması cihetile, misli olamaz ve olamamış...*

Hem dininde bulunan bütün ibadâtın bütün envânda en ileri olmasası.. ve herkesten ziyade takvada bulunması.. ve Allah’tan korkması.. ve fevkâlâde daimî mücahedât ve dağdağalar içinde, tamtamına ubûdiyetin en ince esrarına kadar mûrâat etmesi.. ve hiç kimseyi taklid etmeyecek ve tam manasiyla ve mübtediyâne, fakat en mükemmel olarak, hem ibtida ve intihayı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görülmemiş...

Hem binler dua ve münâcâtlarından Cevşenü'l-Kebîr ile, öyle bir mârifet-i rabbâniye ile, öyle bir derecede Rabb’ini tâvsif ediyor ki; o zaman dan beri gelen ehl-i mârifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-u efkâr ile beraber, ne o mertebe-i mârifete ve ne de o derece-i tâvsife yetişmemeleri gös teriyor ki; duada dahi O’nun misli yoktur. Risale-i Münâcât’ın başında, Cevşenü'l-Kebîr’in doksan dokuz fikrasından bir fikrasının kısacık bir meâlinin beyan edildiği yere bakan adam, “Cevşen’in dahi misli yoktur!” diyecek.

Hem tebliğ-i risalette ve nâsı, hakka davette o derece metânet ve se bat ve cesaret göstermiş ki; büyük devletler, büyük dinler, hatta kavim ve kabileleri ve amcası O’na şiddetli adâvet ettiler hâlde; zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklığa göstermemesi.. ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması.. ve başa da çıkarması.. ve İslâmiyet’i dün yanın başına geçirmesi isbat eder ki, tebliğ ve davette dahi misli olma mis ve olamaz.

Hem imanda öyle fevkâlâde bir kuvvet ve harika bir yakın ve mucizâne bir inkişaf ve cihani ışıklandıran bir ulvî itikat taşımış ki, o zamanın hükümrârı olan bütün efkârı ve akîdeleri ve hükümdânın hikmetleri ve

ruhanî reislerin ilimleri O'na muâriz ve muhalif ve münkir oldukları hâlde; O'nun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itmînanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi.. ve manevi-yatta ve merâtit-i imaniyede terakki eden başta sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, O'nun her vakit mertebe-i imanından feyz almaları ve O'nu en yüksek derecede bulmaları bilbedâhe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir.

İşte böyle emsalsiz bir şeriat.. ve misilsiz bir İslâmiyet.. ve harika bir ubûdiyet.. ve fevkâlâde bir dua.. ve cihan-pesendâne bir davet.. ve mucizâne bir iman sahibinde elbette, hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz, diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü

*Enbiyâların icmâi, nasıl ki vücûd ve vahdâniyet-i ilâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu Zât'ın doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şehâdetdir. Çünkü enbiyânın (*aleyhîmüsselâm*) doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mucizeler ve vazifeler varsa, O Zât'ta (*aleyhissalâtü vesselâm*) en ilerde olduğu tarihçe müsaddaktır. Demek onlar, nasıl ki lisân-ı kâl ile Tevrat, İncil, Zebur ve suhuflarında bu Zât'ın geleceğini haber verip insanlara besaret vermişler ki; kütüb-ü mukaddesinin o besaretli işârâtından yirmiden fazla ve pek zâhir bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup'ta güzelce beyan ve isbat edilmiş. Öyle de lisân-ı hâlleriyile, yani nübüvvetleriyle ve mucizeleriyle kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan bu Zât'i tasdik edip dâvâsını imza ediyorlar.. ve lisân-ı kâl ve icmâ ile vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, lisân-ı hâl ile ve ittifak ile de bu Zât'ın sâdîkiyetine şehâdet ediyorlar, diye anladı.*

Beşinci

Bu Zât'ın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebâiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakkı, hakikate, kemâlâta, kerâmâtâ, keşfiyâta, müşâhedâta yetişen binlerce evliya, vahdâniyete delâlet ettikleri gibi; ustadları olan bu Zât'ın, sâdîkiyetine ve risaletine icmâ ve ittifakla şehâdet ediyorlar. Ve âlem-i gayptan verdiği haberlerin bir kısmını, nur-u velâyetle müşâhede etmeleri ve umumunu, nur-u iman ile ya ilmeyakîn veya aynelyakîn veya

hakkalyakın suretinde itikat ve tasdik etmeleri, ustadları olan bu Zât'ın, derece-i hakkaniyet ve sâdikiyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı

Bu Zât'ın ümmîliğiyle beraber getirdiği hakâik-i kudsîye ve ihtirâ ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği mârifet-i ilâhiyenin dersiyle ve tâlimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-yı müddakkikîn ve siddîkîn-i muhakkikîn ve dâhi hükemâ-yı müminîn, bu Zât'ın üssü'l-esas dâvâsı olan vahdâniyeti kuvvetli burhanlarıyla bilittifak isbat ve tasdik ettiler gibi; bu Muallîm-i Ekber'in ve bu Üstad-ı Âzam'ın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifak ile şehâdetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sâdikiyetidir. Meselâ Risale-i Nur, yüz parçasıyla, bu Zât'ın sadâkatının birtek burhanıdır.

Yedincisi

Âl ve ashab nâmında ve nev-i beşerin enbiyâdan sonra feraset ve dirâyet ve kemâlâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve en dindar ve keskin nazarlı tâife-i azîmesi, kemâl-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle bu Zât'ın bütün gizli ve âşikâr hâllerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftîş ve tedkik etmeleri neticesinde bu Zât'ın, dünyada en sâdik ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifak ile ve icmâ ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir, diye anladı.

Sekizincisi

Bu kâinat, nasıl ki kendini icad ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temâşâgâh gibi tasarruf eden Sâni'ine ve Kâtib'ine ve Nakkaş'ına delâlet eder; öyle de, kâinatın hilkatındaki makâsid-i ilâhiyeyi bilecek ve bildirecek.. ve tahavvülâtındaki rabbânî hikmetlerini talim edecek.. ve vazifedârâne harekâtındaki neticeleri ders verecek.. ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudâtın kemâlâtını ilân edecek.. ve o kitab-ı kebîrin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik ustâd, bir sâdik muallim istediği ve iktiza ettiği ve herhâlde bulunmasına delâlet ettiği cihetiyile; elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu Zât'ın

hakkaniyetine, ve bu kâinat Hâlikî'nın en yüksek ve sâdik bir me'muru olduğuna şehâdet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu

Madem bu sanatlı ve hikmetli masnûatiyla kendi hünerlerini ve sanatkârlığının kemâlâtını teşhir etmek.. ve bu süslü, zinetli, nihayetsiz mahlûkatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek.. ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek.. ve bu şefkatli ve himâyeli umumi terbiye ve iâşe ile hatta ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihmaz edilen rabbânî it'amalar ve ziyafetler ile kendi rubûbiyetine karşı minnettârâne ve müteşekkirâne ve perestîkârâne ibadet ettirmek.. ve mevsimlerin tebdili ve gece gündüzün tâhvili ve ihtilâfi gibi aza-metli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkiyet ile kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek.. ve her vakit iyiliği ve iyileri himâye, fenâlığı ve fenâları izâle ve semâvî tokatlar ile zâlimleri ve yalancıları imha etmek cihetile hakkaniyet ve adâletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var.

Elbette ve herhâlde, o gaybî Zât'ın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve O'nun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tilsimini ve muammasını hall ve keşfeden ve daima o Hâlik'ının nâmına hareket eden ve O'ndan istimdat eden ve muvaffakiyet isteyen ve O'nun tarafından imdada ve tevfike mazhar olan ve Muhammed Kureyşî denilen bu Zât olacak.

Hem aklına dedi: "Madem bu mezkûr dokuz hakikatler bu Zât'ın sıdkına şehâdet ederler. Elbette bu âdem, benîâdemin medar-ı şerefi ve bu âlem'in medar-ı iftihârıdır ve O'na, 'fahr-i âlem' ve 'şeref-i benîâdem' denilmesi pek lâyiktir.. ve O'nun elinde bulunan ferman-ı Rahmân olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın haşmet-i saltanat-ı mânevîyesinin nisf-ı arzı istilâsı ve şahsî kemâlâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki; bu âlemde en mühim Zât budur, Hâlik'ımız hakkında en mühim söz, O'nundur.

İşte gel, bak! Bu harika Zât'ın üzerî zâhir ve bâhir katî mucizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı hakikatlerine istinaden, bütün dâvâlarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vâcibü'l-vücûd'un vücûduna ve vahdetine ve sıfâsına ve esmâsına delâlet ve şehâdet.. ve o Vâcibü'l-vücûd'u isbat ve ilân ve ilâm etmektir.

Demek, bu kâinatın mânevî güneşî ve Hâlik'ımızın en parlak bir burhanı bu Habibullah denilen Zât'tır ki; O'nun şehâdetini teyid ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icmâ var:

Birincisi: “*Eğer perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmeyecek.*”¹ diyen İmam Ali.. (*radîyallâhu anhî*) ve yerde iken Arş-ı Âzam’ı ve İsrafil’in aza-met-i heykelini temâşâ eden Gavş-ı Âzam² (*kuddîse siruhî*) gibi keskin nazar ve gayb-bîn gözleri bulunan binler aktâb ve evliya-yı azîmeyi câmî ve “*Âl-i Muhammed*” nâmiyla şöhretşîâr-ı âlem olan cemaat-i nurâniyenin icmâ ile tasdikleridir.

İkincisi: *Bedevî bir kavim ve ümmî bir muhitte, hayatı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitapsız ve fetret asırının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve mâlûmatlı ve hayatı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükümetlere ustâd ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak, şarktan garba kadar cihan-pesendâne idare eden ve “sahabe” nâmiyla dünyada namdar olan cemaat-i meşhûrenin ittifakla can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli imanla tasdikleridir.*

Üçüncüsü: *Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ulemâsının cemaat-i uzmâsının tevâfukla ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir.*

Demek, bu Zât’ın vahdâniyete şehâdeti şâhsî ve cüz’î değil; belki, umumi ve külli, sarsılmaz.. ve bütün şeytanlar toplansa, karşısına hiçbir cihetle çikamaz bir şehâdettir, diye hükmetti.

İşte, asr-ı saadette akıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nurâniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Altıncı Mertebesi’nde söyle:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْوُجُودُ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الَّذِي ذَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ
فَخُرُّ عَالَمٌ وَشَرَفٌ نَوْعٌ بَنِي أَدَمَ بِعَظَمَةِ سُلْطَانَةِ قُرَآنِهِ، وَجِسْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ، وَكَثْرَةِ كَمَالِهِ،
وَعَلْوَيَّةِ أَخْلَاقِهِ، حَتَّىٰ يَتَضَدِّرِقَ أَغْدَائِهِ، وَكَذَا شَهَدَ وَبَرَّهُنَ بِقُوَّةِ مَئَاتٍ مُمْجِزَاتِهِ الظَّاهِرَاتِ

¹ Bkz.: es-Sübkî, *Tabakâti's-Şâfiyyeti'l-kübrâ* 6/61; Aliyyûlkârî, *el-Masnû* s.149; es-Sindî, *el-Hâshiye* 8/96.

² Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb (Evrâd-ı Şâzelî)* s.561.

الْبَاهِرَاتُ الْمُصَدَّقَةُ الْمُصَدَّقَةُ، وَبِقُوَّةِ الْأَلِفِ حَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ، بِإِجْمَاعِ أَهْلِهِ ذَوِي الْأَئْوَارِ، وَبِإِتْفَاقِ أَصْحَابِهِ ذَوِي الْأَبْصَارِ، وَبِتَوْافِقِ مُحَقِّقِي أُمَّتِهِ ذَوِي الْبَرَاهِينِ وَالْبَصَائِرِ التَّوَارِيَةِ.¹

denilmiştir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

¹ Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, öyle varlığı kendinden ve kesin olan, tek ve yekât bir Zât'tır ki; Âlem'in övünç kaynağının insanlığın iftihar tablosu, (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kur'ân'ın hâkimiyetinin büyülüğu.. dininin muhteşem genişliği.. mükemmel sıfatlarının çokluğu.. ve hatta düşmanlarının dahi tasdik ettikleri ahlâkının yüceliği ile O'nun kendinden ve kesin olan varlığını ve birliğine delâlet eder. Ve keza O Zât; bir çok şâhit tarafından tasdik edilen ve kendisini de tasdik ettiren, yüzlerce, açık mucizelerinin kuvveti.. ve dininin katî ve parlak binlerce hakikatının kuvveti.. ve nurlu âlinin icmâ.. ve keskin basiret sahibi ashabinin ittifakı.. ve ümmetinin, birçok delillerle her meseleyi aydınlatan basiretli büyük âlimlerimin tevâfuku ile Allah'ın kendinden ve kesin olan varlığına ve birliğine şâhidet edip, isbat eder.

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Firminci Meklup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْمِي وَيُمْسِي وَهُوَ حَيٌّ
لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْحَيْزُرُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ³

Sabah ve akşam namazından sonra tekrarı, pek çok fazileti bulunan⁴ ve bir rivâyet-i sahihada ism-i âzam mertebesini taşıyan⁵ şu cümle-i tevhidiyenin on bir kelimesi var. Her bir kelimesinde hem birer müjde ve besaret.. hem birer mertebe-i tevhid-i rubûbiyet... hem bir ism-i âzam noktasında bir kibriyâyi vahdet.. ve bir kemâl-i vahdânîyet vardır...

Bu büyük ve ulvî hakikatlerin izahını sair Sözler'e havale edip bir vaade binâen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde “İki Makam”, bir “Mukaddime” ile ona bir führiste yapacağız.

Mukaddime

Katiyen bil ki:

✓ *Hilkatin en yüksek gayesi ve fitratın en yüce neticesi iman-ı bil-lâhtur.*

✓ *Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki mârifetullahtur.*

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Isrâ sûresi, 17/44)

³ “Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir. Ortağı yoktur. Mülk umumen O'nundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet O'na mahsustur ve O'na läyiktr. Hayati veren de, alan da O'dur. O, ezeli ve ebedî hayat sahibidir. Bütün iyilikler O'na aittir; O, yapılan her hayatı kaydeder ve karşılığını verir. O'nun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey O'na ağır gelmez. Dönüş yalnız O'nadır.” (Bkz.: Tirmizî, deavât 36; Nesâî, menâsîk 163; İbnî Mâce, ticârât 40, menâsîk 84).

⁴ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/227, 298; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/27, 7/171.

⁵ Bkz.: Tirmizî, deavât 63; Ebû Dâvûd, *vitr* 23; Nesâî, *sehv* 58.

✓ Cin ve insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o mârifetullah içindeki muhabbetullahtır.

✓ Ve ruh-u beşer için en hâlis sürûr.. ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o muhabbetullah içindeki **lezzet-i ruhâniyedir...**

Evet, bütün hakikî saadet ve hâlis sürûr ve şirin nimet ve sâfi lezzet elbette mârifetullah ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz. Cenâb-ı Hakk’ı tanıyan ve seven; nihâyetsız saadete, nimete, envara, esrara ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. O’nu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihâyetsız şekâvete, âlâma ve evhama mânen ve maddeten müptelâ olur.

Evet, şu perişan dünyada, âvâre nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatı, sahipsiz, hâmisiz bir surette; âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultani da olsa kaç para eder. İşte bu âvâre nev-i beşer içinde, bu perişan fâni dünyada, insan; sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdân olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanışa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin, on bir kelimesinin her birinde birer müjde var.. ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i mâneviye bulunur.

Birinci Kelime

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ 'ta şöyle bir müjde var ki; hadsiz hâcâta müptelâ, nihâyetsız âdânın hücumuna hedef olan ruh-u insanî, şu kelimedede öyle bir nokta-yı istimdad bulur ki, bütün hâcâtını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar.. ve öyle bir nokta-yı istinad bulur ki bütün âdâsının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Mâbud’unu ve Hâlik’ını bildirir ve tanittır, Sahib’ini gösterir, Mâlik’i kim olduğunu irâe eder.. ve o irâe ile kalbi, vahşet-i mutlakadan ve ruhu, hûzn-ü elimden kurtarıp; ebedi bir ferahı, dâîmî bir sürûru temin eder.

İkinci Kelime

وَحْدَةٌ شَفَافَةٌ Su kelimedede şifali, saadetli bir müjde vardır. Şöyledi ki; kâinatın ekser envâıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde

boğulmak derecesine gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan وَخُدَّهُ kelimesinde bir melce, bir halâskâr bulur ki; onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır.

Yani, وَحْدَةً mânen der: "Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme, onlardan korkup titreme! Çünkü Sultan-ı kâinat birdir, her şeyin anahtarı O'nun yanında, her şeyin dizgini O'nun elindedir, her şey O'nun emriyle halledilir. O'nu bulsan, her matlubunu buldun, hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldu."

Üçüncü Kelime

لَا شَرِيكَ لَهُ Yani, nasıl ki ulûhiyetinde ve sultanatında şeriki yoktur; Allah bir olur, müteaddit olamaz! Öyle de rubûbiyetinde ve icraatında ve îcadâtında dahi şeriki yoktur. Bazen olur ki sultan bir olur, sultanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar. “Bize de müracaat et!” derler.

Fakat, ezel ve ebed sultani olan Cenâb-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi; icraat-ı rubûbiyetinde dahi muînlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa hiçbir şey, hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes O'na müracaat edebilir. Şeriki ve muîni olmadığından, o müracaatçı adama “Yasaktır, O'nun huzuruna giremezsin!” denilemez. İşte su kelime, ruh-u beser için söyle bir müide verir ki:

İmanı elde eden ruh-u beşer; mânisiz, müdahalesiz, hâilsiz, mümâ-naatsız; her hâlinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazâin-i rahmet mâliki ve defâin-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zülcelâl, Kadîr-i Zulkemâl'in huzuruna girip, hâcâtını arz edebilir. Ve rahmetini bulup, kudretine istinad ederek, kemâl-i ferah ve sürûru kazanabilir

Dördüncü Kelime

الْمُلْكُ لِهِ Yani mülk, umumen O'nundur. Sen, hem O'nun mülküsun, hem memlüküsün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müde veriyor ve divor:

Ey insan! Sen kendini, kendine mâlik sayma! Çünkü sen kendini idare edemezsin, o yük ağırdır. Kendi başına muhafaza edemezsin, belâlar- dan sakınıp, levâzîmâtını yerine getiremezsin. Öyle ise beyhude ızdıra- ba düşüp azap çekme, mûlk başkasınınındır. O Mâlik, hem Kadîr'dir, hem Rahîm'dir. Kudrette istinad et, rahmetini itham etme! Kederi bırak, keyfini çek! Zahmeti at, safâyî bul!

Hem der ki: *Mânen sevdığın ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîm'in mülküdür. Mülkü sahibine teslim et, O'na bırak, cefasını değil, safasını çek! O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir. Mulkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığı zaman, İbrahim Hakkı gibi*

*"Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler."*

de, pencelerden seyret, içlerine girme!

Beşinci Kelime

لَهُ الْحَمْدُ Yani hamd ve senâ, medih ve minnet O'na mahsustur, O'na lâyiktr. Demek, nimetler O'nundur ve O'nun hazinesinden çıkar. Hazine ise dâimîdir. İşte şu kelime, şöyle müjde verip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme! Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryat etme! Çünkü o nimet meyvesi, bir rahmet-i bînihâyenin semeresidir. Ağacı bâkî ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti birden yüz derece yapabilirsin.

Nasıl ki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde bir iltifat-ı şâhâne lezzetini sana ihsas ve ihsan eder. Öyle de لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'âmi hissetmekle, yani Mün'im'i tanımakla ve in'âmini düşünmekle, yani O'nun rahmetinin iltifatını ve şefkatının teveccühünü ve in'âminin devamını düşünmekle nimetten bin derece daha leziz, mânevî bir lezzet kapısını sana açar.

Altıncı Kelime

يَخِيٌّ Yani hayatı veren O'dur ve hayatı rızık ile idâme eden de O'dur ve levâzîmât-ı hayatı da ihmâr eden yine O'dur. Ve hayatın âlı gayeleri O'na aittir ve mühim neticeleri O'na bakar. Yüzde doksan dokuz meyvesi O'nundur. İşte şu kelime, şöyle fâni ve âciz besere nida eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme! Hayatın fenâsını düşünüp, hüzne düşme! Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme! Belki o sefine-i vücûdundaki hayat makinesi, Hayy-i Kayyûm'a aittir.. masârif ve levâzîmâtını O tedarik eder.. ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleleri var.. ve O'na aittir...

Sen, o gemide bir dümencî neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak! O hayat sefinesi, ne kadar kıymettar olduğunu ve ne kadar güzel faydalara verdiğini ve o sefine sahibi Zât'ın, ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu düşün, mesrûr ol ve şükret! Ve anla ki; vazifeni istikametle yaptığı vakit o sefinenin verdiği bütün netâic, bir cihetle senin defter-i âmâline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedi ihyâ eder!

Yedinci Kelime

وَيْمِيَثُ Yani mevti veren O'dur. Yani hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfeat-i hizmetten âzad eder. Yani hayat-ı fâni-yeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, söylece fâni cin ve inse bağırrı, der ki:

Sızlere müjde! Mevt; idam değil, hiclik değil, fenâ değil, inkıraz değil, sönmek değil, firâk-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf değil, fâlsiz bir in'idam değil... Belki bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Saadet-i ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyatır. Yüzde doksan dokuz ahababın mecmai olan âlem-i berzaha bir vi-sal kapısıdır.

Sekizinci Kelime

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ Yani bütün kâinatın mevcudâtında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemâl ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemâl

ve kemâl ve ihsanın sahibi ve bütün mahbublara bedel, bir tek cilve-i cemâli kâfi gelen bir Mâbud-u Lemyezel, bir Mahbub-u Lâyezal'in ezelî ve ebedî bir hayat-ı dâimesi var ki; şâibe-i zeval ve fenâdan münezzeh ve avâriz-ı naks ve kusurdan müberrâdir. İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîsuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbublarınızdan nihâyetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâkî'niz var. Madem O var ve Bâkî'dir, başkaları ne olursa olsun merak çekmeyiniz. Belki o mahbublarda, sebeb-i muhabbetinizi olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemâl, o Mahbub-u Bâkî'nin cilve-i cemâl-i bâkîsinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgESİdir. Onların zevalleri, sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi aynalardır. Aynaların değişmesi şâşaa-yı cemâlin cilvesini tazeleteştirir, güzelleştirir. Madem O var, her şey var!..

Dokuzuncu Kelime

Yani her hayır, O'nun elindedir. Her yaptığınız hayrât, O'nun defterine geçer. Her işlediğiniz a'mâl-i sâliha, yanında kaydedilir. İşte şu kelime, cin ve inse nida edip müjde veriyor, diyor ki:

Ey bîçareler! Mezaristana göctüğünüz zaman, "Eyvah! Malımız harap olup, sa'yımız heba oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir top-rağa girdik." demeyiniz, feryat edip me'yus olmayınız! Çünkü sizin her şeyiniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir.¹ Hizmetinizin mükâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayatı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelâl, sizi celp edip, yer altında muvakkaten durdurur sonra huzuruna alıdır. Ne mutlu sizlere ki hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti, rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almaya gidiyorsunuz...

Evet, geçen baharın defter-i âmâlinin sayfaları ve hidemâtının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ikinci baharda gayet şâşalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-ı Zülcelâl, elbette sizin de netâic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

¹ Bkz.: Kehf sûresi, 18/49; Kaf sûresi, 50/17-18; İnfîtâr sûresi, 82/10.

Onuncu Kelime

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani O Vâhid'dır, Ehad'dır, her şeye kådirdir. Hiçbir şey O'na ağır gelmez. Bir baharı halketmek bir çiçek kadar O'na kolaydır. Cenneti halketmek, bir bahar kadar O'na rahattır. Her günde, her senede, her asırda, yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnûâti, nihâyetsiz kudretine nihâyetsiz lisانlarla şehâdet ederler. İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder, der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubûdiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihmâzî edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâkî bir cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıldığın Hâlik-î Zülcelâl'in vaadine iman ve itimat et! O'na vaadinde hulfetmek muhaldır. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine acz, müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halkettiği gibi cenneti dahi senin için halkedebilir ve halketmiş ve sana vaad etmiş ve vaad ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşâhede görüyoruz; her senede yeryüzünde hayvanât ve nebatâtın üç yüz binden ziyade envâlarını ve milletlerini, kemâl-i intizam ve mizan ile, kemâl-i sürat ve sühûletle haşredip, neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktedirdir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve cennetin nûmânelerini binler tarzda icad ediyor. Hem madem bütün semâvî fermanları ile saadet-i ebediyeyi vaad edip, cenneti müjde veriyor. Hem madem bütün icraati ve şûnâti hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir. Hem madem âsârının şehâdetiyle, bütün kemâlât, O'nun nihâyetsiz kemâline delâlet ve şehâdet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur onda yoktur. Hem madem hulfü'l-vaad ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çırkin bir haslet ve naks ve kusurdur...

Elbette ve elbette o Kadîr-i Zülcelâl, o Hakîm-i Zulkemâl, o Rahîm-i Zülcemâl, vaadini yerine getirecek.. saadet-i ebediye kapısını açacak.. Âdem banızın vatan-ı aslı olan cennete sizleri, ey ehl-i iman idhal edecektir!

On Birinci Kelime

وَإِلَهِ الْمَصْبِرِ Yani, ticaret ve memuriyet için mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar; ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip

ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlik-ı Zülcelâl'ine donecekler ve Mevlâ-yi Kerîm'lerine kavușacaklar. Yani, bu dâr-ı fâniden gidip dâr-ı bâkîde huzur-u kibriyâya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîm'lerine makkâr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavușacaklar. Doğrudan doğruya herkes, kendi Hâlik'ı ve Mâbûd'u ve Rabb'i ve Seyyid'i ve Mâlik'i kim olduğunu bileycek ve bulacaklar. İşte şu kelime bütün müjdelerin fevkînde şöyle müjde eder ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Söz'ün âhirinde denildiği gibi; dünyanın bin sene mesûdâne hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen cennet hayatının..¹ o cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rü'yet-i cemâline mukabil gelmeyen² bir Cemîl-i Zülcelâl'in daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbublarda ve bütün mevcudât-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemâl, O'nun cilve-i cemâlinin ve hüsн-ü esmâsının bir nevi gölgesi.. ve bütün cennet, bütün letâifiyle bir cilve-i rahmeti.. ve bütün iştâyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve cazibeler, bir lem'a-yı muhabbeti olan bir Mâbûd-u Lemyezel'in, bir Mahbub-u Lâyeyâzâl'in daire-i huzuruna gidiyorsunuz.. ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan cennete çağrılıyorsunuz. Öyle ise kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz!

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki: *Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulümâta, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz! Siz fenâya değil, bekâya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücûd-u dâimîye sevk olunuyorsunuz. Zulümâta değil, âlem-i nura giriysunuz. Sahip ve Mâlik-i Hakikî'nin tarafına giyyorsunuz ve Sultan-ı Ezeli'nin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visâle müteveccihsiniz...*

¹ Bkz.: Buhârî, cihâd 5, bed'ü'l-halk 8, rîkâk 51; Tirmîzî, cihâd 17; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 2/482, 483...

² Bkz.: Müslim, imân 297; Tirmîzî, *tefsîru sûre (10)* 1; İbni Mâce, *mukaddime* 13.

İkinci Makam

İsm-i âzam noktasında, tevhidin isbatına muhtasar bir işaretdir.

Birinci Kelime

اللَّهُ إِلَّا لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ 'ta bir *tevhid-i ulûhiyet* ve *mâbudiyyet* vardır. Şu mertebenin gayet kuvvetli bir burhanına söyle işaret ederiz ki:

Şu kâinat yüzünde, hususan zeminin sayfasında, gayet muntazam bir fâaliyet görünüyor. Ve gayet hikmetli bir hallâkiyet müşâhede ediyoruz. Ve gayet intizamlı bir fettâhiyet, yani her şeye läyik bir şekil açmak ve suret vermek, aynelyakîn görüyoruz. Hem gayet şefkatli, keremli, rahmetli bir vevhâbiyet ve ihsânât görüyoruz. Öyleyse, bizzarure şu hâl ve şu keyfiyet; Fa'âl, Hallâk, Fettah, Vehhab bir Zât-i Zülcelâl'in vücûb-u vücûdunu ve vahdetini isbat eder, belki ihsas eder. Evet, mevcudâtın mütemâdiyen zevalleri, tazelenmeleri gösteriyor ki; o mevcudât, bir Sâni-i Kadîr'in kudsî esmâsının cilveleri.. ve envâr-ı esmâiyesinin gölgeleri.. ve efâlinin eserleri.. ve kalem-i kader ve kudretin nakışları ve sayfaları.. ve cemâl-i kemâlinin aynalarıdır.

Şu hakikat-i uzmâya ve şu tevhidin mertebe-i ulyâsına, şu kâinatın Sahibi, bütün gönderdiği mukaddes kitaplar ve suhuflarıyla o tevhidi gösterdiği gibi, bütün ehl-i hakikat ve kâmilîn-i nev-i beşer tâhkîkatlarıyla ve keşfiyatlarıyla aynı mertebe-i tevhidi gösteriyorlar. Ve kâinat dahi acz ve fakriyle beraber, mazhar olduğu dâîmî mucîzât-ı sanatın ve havârik-i iktidar, hazâin-i servetin şehâdetiyle, aynı mertebe-i tevhide işaret eder. Demek, Şâhid-i Ezelî, bütün kütüp ve suhufuya ve ehl-i şühûd, bütün tâhkîkat ve küşûfuya ve âlem-i şehâdet, bütün muntazam ahvâl ve hakîmâne şuûnâtiyla o mertebe-i tevhidde bilicmâ ittifak ediyorlar.

İşte O Vâhid-i Ehad'i kabul etmeyen, ya nihayetsiz ilâhları kabul edecek veyahut ahmak sofestâî gibi hem kendini, hem kâinatın vücûdunu inkâr edecek.

İkinci Kelime

وَحْدَةً İşte şu kelime, sarih bir *mertebe-i tevhidi* gösterir. Şu mertebeyi dahi âzamî bir surette isbat eden gayet kuvvetli bir burhanına söyle işaret ederiz ki:

Biz gözümüzü açtıkça, kâinat yüzüne nazarımızı saldırdıkça, en evvel gözümüze ilisen, âmm ve mükemmel bir nizamdır ve şâmil, hassas bir mizandır. Görüyoruz, her şey dakik bir nizam ile hassas bir mizan ve ölçü içinde dir. Daha bir parça dikkat-i nazar ettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve teziniyet gözüümüze çarpıyor. Yani, birisi, intizamla o nizamı değiştiriyor ve tar tiyla o mizanı tazelendiriyor. Her şey bir model olup, pek kesretli, muntazam ve mevzun suretler giydiriliyor. Daha ziyade dikkat ettikçe, o tanzim ve tezvin altında bir hikmet ve adâlet görünüyor. Her harekette bir hikmet ve maslahat gözetiliyor.. bir hak, bir fayda takip ediliyor. Daha ziyade dikkat ettikçe, gayet hakîmâne bir faaliyet içinde bir kudretin tezahürâti.. ve her şeyin her şe'nini ihata eden gayet muhit bir ilmin cilveleri nazar-ı şurumuza çarpıyor.

Demek, bütün mevcudâttaki şu nizam ve mizan, umuma âmm bir tanzim ve tezini.. ve o tanzim ve tezvin, âmm bir hikmet ve adâleti.. ve o hikmet ve adâlet, bir kudret ve ilmi gözüümüze gösteriyor. Demek, bir Kadîr-i külli şey ve bir Alîm-i külli şey, şu perdeler arkasında akla görünüyor.

Hem her şeyin evveline ve âhirine bakıyoruz; hususan zîhayat nev'inde görüyoruz ki: Başlangıçları, asılları, kökleri, hem meyveleri ve neticeleri öyle bir tarzdadır ki; güya tohumları, asılları birer tarife, birer program şeklinde, bütün o mevcudun cihâzâtını tazammun ediyor. Ve neticesinde ve meyvesinde, yine bütün o zîhayatın manası süzülüp onda tecemmû eder, tarihçe-i hayatını ona bırakır. Güya onun aslı olan çekirdeği, desâtir-i içadiyesinin bir mecmuasıdır. Ve meyvesi ve semeresi ise evâmir-i içadiyesinin bir fihristesi hükmünde görüyoruz.

Sonra o zîhayatın zâhirine ve bâtinâna bakıyoruz. Gayet derecede hikmetli bir kudretin tasarrufatı ve nâfiz bir iradenin tasviratı ve tanzimatı görüyor. Yani, bir kuvvet ve kudret îcad eder.. bir emir ve irade suret giydirir.

İşte, bütün mevcudât, böyle evveline dikkat ettikçe, bir ilmin tarifenâmesi.. ve âhirine dikkat ettikçe, bir Sâni'in plânı ve beyannâmesi.. ve zâhirine baktıkça, bir Fâil-i Muhtar'ın ve Mûrid'in gayet sanatlı ve tenasüplü bir hulle-i sanatı.. ve bâtinâna baktıkça, bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşâhede ediyoruz.

İşte şu hâl ve şu keyfiyet, bizzarure ve bilbedâhe ilân eder ki; hiçbir şey, hiçbir zaman, hiçbir mekân, birtek Sâni-i Zülcelâl'in kabza-yı tasarrufundan hariç olamaz. Her bir şey ve bütün eşya, bütün şuûnâtiyla bir Kadîr-i Mûrid'in kabza-yı tasarrufunda tedbir edilir.. ve bir Rahmân-ı Rahîm'in tanzimiyle ve lütfıyla güzelleştiriliyor.. ve bir Hannân-ı Mennân'ın tezyiniyle süslendiriliyor.

Evet, başında şuur ve yüzünde gözü bulunana, şu kâinat ve şu mevcudâttaki nizam ve mizan ve tanzim ve tevzin; bir tek, yektâ, Vâhid, Ehad, Kadîr, Mûrid, Alîm, Hakîm bir Zât’ı, vahdâniyet mertebesinde gösterir. Evet, her şeyde bir birlik var. Birlik ise biri gösterir. Meselâ dünyanın lâmbası olan güneş birdir; öyleyse dünyanın mâlîki dahi birdir. Meselâ zemin yüzündeki zî hayatlarının hizmetçileri olan hava, ateş, su birdir; öyleyse onları istihdam eden ve bizlere musahhar eden dahi birdir.

Üçüncü Kelime

لَّا شَرِيكَ لَهُ Şu kelimeyi, Otuz İkinci Söz'ün Birinci Mevkif'i gayet kuvvetli ve şâşaalı bir surette isbat ettiğinden, ona havale ederiz. Onun fevkinde beyan olamaz, ondan daha ileri beyana lüzum yok ve izah edilmez.

Dördüncü Kelime

لَهُ الْمُلْكُ Yani ferşten arşa, serâdan Süreyya'ya, zerrâtta seyyârâta, ezelden ebede kadar her bir mevcut, semâvât ve arz, dünya ve âhiret, her şey O'nun mülküdür. Mâlikiyet mertebe-i uzmâsı, tevhid-i âzam suretinde O'nundur. Şu *mertebe-i uzmâ-yı mâlikiyet ve makam-ı âzam-ı tevhidin* bir hüccet-i kübrâsı, latîf bir zamanda ve latîf bir hatırlada, Arabî ibaresinde, şu âcizin hatırlına ilkâ edildi. O latîf hatırlanın hatırlı için, aynı ibare-i Arabye'yi kaydedip sonra meâlini yazacağız.

لله المُلْك لِأَنَّ ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ كَهَدَا الْعَالَمَ الصَّغِيرَ مَصْنُوعٌ قُدْرَتِهِ مَكْتُوبٌ فَدِرِهِ إِنْدَاعُهِ لِذَاكَ صَيْرَةً مَسْجِدًا، إِيجَادُهُ لِهَذَا صَيْرَةً سَاجِدًا.. إِنْشَاوَهُ لِذَاكَ صَيْرَ ذَاكَ مُلْكًا، إِيجَادُهُ لِهَذَا صَيْرَةً مَمْلُوكًا.. صَنْعَتُهُ فِي ذَاكَ تَظَاهَرَتْ كِتَابًا، صِبْعَتُهُ فِي هَذَا تَرَاهَرَتْ خَطَابًا.. قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ تُنْظَهُرُ حِشْمَتَهُ، رَحْمَتَهُ فِي هَذَا تُنْظَمُ بِعْمَتَهُ.. حِشْمَتَهُ فِي ذَاكَ تَشَهَّدُهُ الْوَاحِدُ، بِعْمَتَهُ فِي هَذَا تُغْلِنُ هُوَ الْأَحَدُ.. سِكْتَهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ، خَاتَمَهُ فِي هَذَا فِي الْجَسْمِ وَالْأَعْضَاءِ.

Birinci Fıkra: ذاك العالم الكبير... الخ Yani, şu kâinat denilen âlem-i ekber ve insan denilen onun misal-i musağgârı olan âlem-i asgar, kudret ve kader kalemiyle yazılan âfâkî ve enfûsi vahdânîyet delâlîlini gösteriyorlar. Evet, kâinattaki sanat-ı muntazamanın küçük bir mikvasta numûnesi insanda vardır.

O daire-i kübrâdaki sanat, Sâni-i Vâhid'e şehâdet ettiği gibi; şu insanda olan küçük mikyastaki hurdebinî sanat dahi yine o Sâni'e işaret eder, vahdetini gösterir.

Hem nasıl ki, şu insan gayet mânidar bir mektub-u rabbânîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir. Öyle de şu kâinat dahi, aynı o kaleml-i kaderle, fakat büyük bir mikyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir. Hiç mümkün müdür ki hadsiz alâmet-i fârika ile bütün insanlara bakan şu insan yüzündeki sikke-i vahdete ve bütün mevcudâti omuz omuza, el ele, baş başa veren kâinat üzerindeki hâtem-i vahdâniyete Vâhid-i Ehad'den başka bir şeyin müdaâhalesi bulunsun?

İkinci Fıkra: إِنْدَاعُهُ لِذَاكَ... الخ Meâli şudur: Sâni-i Hakîm, âlem-i ekberi öyle bedî bir surette halkedip âyât-ı kibriyâsını üzerinde nakşetmiş ki, kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüştür. Ve insanı dahi öyle bir tarzda îcad edip, ona akıl vererek, onunla o mucizât-ı sanatına ve o bedî kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyâyi okutturup, kemерbeste-i ubûdiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sâcid fitratında yaratmıştır. Hiç mümkün müdür ki, şu mescid-i kebirin içindeki sâcidlerin, âbidlerin mâbus-u hâkîkileri, o Sâni-i Vâhid-i Ehad'den başkası olabilisin?

Üçüncü Fıkra: إِنْشَاوُهُ لِذَاكَ... الخ Meâli şudur ki: O Mâlikü'l-mülkü Zülcelâl, âlem-i ekberi, bahusus küre-i arz yüzünü, öyle bir surette inşa ederek yapmıştır ki; birbiri içinde hadsiz daireler olup, her bir daire bir tarla hükümdünde olup, vakit be vakit, mevsim be mevsim, asır be asır eker, biçer, mahsulât alır. Mütemâdiyen mülkünü çalıştırır, tasarruf eder. En büyük daire olan zerrât âlemini bir tarla yapıp, her zaman kâinat kadar mahsulâti, kudretiyle, hikmetiyle onda eker, biçer, kaldırır. Âlem-i şehâdetten âlem-i gayba, daire-i kudretten daire-i ilme gönderir. Sonra, mutavassit bir daire olan zemin yüzünü, aynen öyle bir mezraa yapmış ki; mevsim be mevsim âlemleri, envâları içinde eker, biçer, kaldırır. Mânevî mahsulâtını dahi gaybî, uhrevî, misalî ve mânevî âlemlerine gönderir. Daha küçük bir daire olan bir bahçeyi yine, yüz defa, bin defa kudretle doldurup hikmetle boşaltırıyor. Daha küçük bir daire olan bir zîhayatı, meselâ bir ağacı, bir insanı, yüz defa onun kadar ondan mahsulât alır. Demek o Mâlikü'l-mülkü Zülcelâl, küçük-büyük, cüz'î-külli her şeyi birer model hükmünde inşa ederek, yüzler tarzda taze taze nakışlarla münnâkış mensucat-ı sanatını onlara giydirir; cilve-i esmâsını, mucizât-ı kudretini izhar eder. Kendi mülkünde her bir şeyi birer sayfa hükmünde inşa etmiş. Her

sayfada, üzerer tarzda mânidar mektubatını yazar; hikmetinin âyâtını izhar eder, zîsuurlara okutturur. Şu âlem-i ekberi, mülk şeklinde inşa etmekle bera-ber, şu insanı dahi öyle bir surette halketmiştir ve ona öyle cihâzât ve âletler ve havâs ve hissiyatlar.. ve bilhassa nefis, hevâ ve ihtiyaç ve iştah ve hırs ve dâvâ vermiştir ki; o geniş mülkünde, bütün mülke muhtaç bir memlûk hükmüne getirmiştir.

İşte, hiç mümkün müdür ki pek büyük olan âlem-i zerrâttan, tâ bir sine-ğe kadar bütünü mülk ve tarla yapan ve küçük insanı o büyük mülke nâzır ve müfettiş ve çiftçi ve tüccar ve dellâl ve âbid ve memlûk yaptıran ve kendine muhterem bir misafir ve sevgili bir muhatap ittihaz eden o Mâlikü'l-mülkü Zülcelâl'den başka, o mülke tasarruf edip o memlûke seyyid olabilsin?

Dördüncü Fıkra: صَنْعَةُ فِي ذَلِكَ... الخ ibaresidir. Meâli şudur ki: Sâni-i Zülcelâl'in âlem-i ekberdeki sanatı o derece mânidardır ki, o sanat bir kitap suretinde tezahür edip, kâinatı bir kitab-ı kebîr hükmüne getirdiğinden; akl-ı beşer, hakikî fenn-i hikmet kütüphânnesini ondan aldı ve ona göre yazdı. Ve o kitab-ı hikmet, o derece hakikatle bağlı ve hakikatten medet alıyor ki, büyük Kitab-ı Mübîn'in bir nüshası olan Kur'ân-ı Hakîm şeklinde ilân edildi.

Hem nasıl ki kâinattaki sanatı, kemâl-i intizamından kitap şekline girdi. İnsandaki sıbbatı ve nakş-ı hikmeti dahi hitap çiçeğini açtı. Yani o sanat, o derece mânidar ve hassas ve güzeldir ki, o makine-i zîhayattaki cihâzâti, fonograf gibi nutka geldi, söylettirdi. Ve öyle bir ahsen-i takvim içinde bir sıbga-yı rabbâniye vermiş ki; o maddî, cismanî, câmid kafada mânevî, gaybî, hayattar olan beyan ve hitap çiçeğini açıldı. Ve o insan kafasındaki kabiliyet-i nutuk ve beyana o derece ulûvî cihâzât ve istidat verdi ki, Sultan-ı Ezel'ye muhatap olacak bir makamda inkişaf ettirdi, terakki verdi. Yani, fitrat-ı insaniyedeki sıbga-yı rabbâniye, hitab-ı ilâhî çiçeğini açtı. Hiç mümkün müdür ki kitap derecesine gelen bütün mevcudâtta ki sanata ve hitap makamına gelen insandaki o sıbgaya Vâhid-i Ehad'den başkası karışabilisin? Hâşâ!...

Beşinci Fıkra: قُدْرَةُ فِي ذَلِكَ... الخ ibaresidir. Meâli şudur ki: Kudret-i ilâhiye, âlem-i ekberde haşmet-i rubûbiyetini gösteriyor. Rahmet-i rabbâniye ise âlem-i asgar olan insanda nimetleri tanzim ediyor. Yani Sâni'in kudreti, kibriyâ ve celâl noktasında, kâinatı öyle muhteşem bir saray şeklinde ıcad ediyor ki; güneş, büyük bir elektrik lâmbası.. kameri, kandil.. ve yıldızları mumlar meyveleriyle yaldızlar, elektrikler.. ve zemin yüzünü bir sofra, bir

tarla, bir bahçe, bir haliçe.. ve dağları birer mahzen, birer direk, birer kale ve hâkezâ... Bütün eşyayı büyük bir mikyasta o büyük sarayın levâzîmâtı şekline getirerek şâşaali bir surette haşmet-i rubûbiyetini gösterdiği gibi; cemâl noktasında rahmeti dahi, en küçük zîhayata kadar her zîruha envâ-ı nimeti ni verir, onunla tanzim eder, baştan aşağıya kadar nimetlerle süsleyip lütuf ve keremle tezyin eder.. ve o haşmet-i celâliyeye karşı cemâl-i rahmetini o küçük lisانlarla, o büyük lisana karşı çıkarır. Yani, güneş ve Arş gibi büyük cirimler haşmet lisaniyla “Yâ Celîl, yâ Kebîr, yâ Azîm” dedikleri vakit, sinek ve semek gibi o küçük zîhayatlar dahi rahmet lisaniyla “Yâ Cemîl, yâ Rahîm, yâ Kerîm” diyerek, o musika-yı kübrâya latîf nağamâtlarını katıyorlar, tatlılaştırıyorlar. Hiç mümkün müdür ki o Celîl-i Zülcemâl’den ve o Cemîl-i Zülcelâl’den başka bir şey, kendi başıyla şu âlem-i ekber ve asgara îcad cihetinde müdafale edebilsin?.. Hâşâ!

Altıncı Fıkra: حَسْمَتُهُ فِي ذَلِكَ... الخ ibaresidir. Meâli şudur ki: Yani, kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rubûbiyet, vahdâniyet-i ilâhiyeyi isbat edip gösterdiği gibi, zîhayatların cüz'iyatlarına mukannen erzaklarını veren nimet-i rabbâniye dahi ehadiyet-i ilâhiyeyi isbat edip gösterir.

Vâhidîyet ise bütün o mevcudât birinindir.. ve birine bakar.. ve birinin îcadıdır demektir.

Ehadiyet ise her bir şeyde Hâlik-ı külli şey'in ekser esmâsı tecelli ediyor demektir.

Meselâ güneşin ziyası, bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle vâhidîyet misalini gösterir. Ve her bir şeffaf cüzde ve su katrelerinde, güneşin ziyası ve harareti ve ziyyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalını gösterir. Ve her bir şeyde, hususan zîhayatta ve bilhassa her bir insanda Sâni'in ekser esmâsı onda tecelli ettiği cihetle ehadiyeti gösterir.

İşte şu fıkra işaret eder ki; kâinatta tasarruf eden haşmet-i rubûbiyet, o koca güneşin şu zemin yüzündeki zîhayatlara bir hizmetkâr, bir lâmba, bir ocak.. ve koca küre-i zemini onlara bir beşik, bir menzil, bir ticaretgâh.. ve ateşi, her yerde hazır bir aşçı ve dost.. ve bulutu süzgeç ve murdia.. ve dağları mahzen ve ambar.. ve havayı, zîhayata enfâs ve nüfusa yelpaze.. ve suyu, yeniden hayatı girenlere süt emziren dâye ve hayvanâta âb-ı hayat veren bir şerbetçi hükmüne getiren rubûbiyet-i ilâhiye, gayet vâzih bir surette vahdâniyet-i ilâhiyeyi gösterir. Evet, Hâlik-ı Vâhid'den başka kim güneşî arzlılara musahhar bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehâd'den başka kim havayı elinde tutar, pek

çok vazifelerle tavzif edip rûy-u zeminde çevik-çalak bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehad'den başka kimin haddine düşmüştür ki ateşi aşçı yapsın ve kibrit başı kadar bir zerrecek ateşe binler batman eşyayı yuttursun!.. Ve hâkezâ...

Her bir şey, her bir unsur, her bir ecrâm-ı ulviye, o haşmet-i rubûbiyet noktasında Vâhid-i Zülcelâl'i gösterir. İşte celâl ve haşmet noktasında vâhidîyet göründüğü gibi, cemâl ve rahmet noktasında dahi nimet ve ihsan, ehadiyet-i ilâhiyeyi ilân eder. Çünkü zîhayatta ve bilhassa insanda, o derece sanat-ı câmia içinde, hadsiz envâ-ı nimeti anlayacak, kabul edecek, isteyecek cihâzât ve âletler vardır ki bütün kâinatta tecelli eden bütün esmâsının cilvesine mazhardır. Âdetâ bir nokta-yı mihrakiye hükmünde, bütün esmâ-yı hüsânyı bir-den mahiyetinin aynasıyla gösterir ve onunla ehadiyet-i ilâhiyeyi ilân eder.

Yedinci Fıkra: سَكَنَةٌ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ، خَاتَمَهُ فِي هَذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ Meâli sudur ki: Sâni-i Zülcelâl, âlem-i ekberin heyet-i mecmuasında bir sikke-i kübrâsı olduğu gibi bütün eczasında ve envânda dahi birer sikke-i vahdet koymuştur. Âlem-i asgar olan insanın cisminde ve yüzünde birer hâtem-i vahdâniyet bastığı gibi her bir âzâsında dahi birer mühr-ü vahdeti vardır.

Evet o Kadîr-i Zülcelâl; her şeyde, külliyyatta ve cüz'iyatta, yıldızlarda ve zerrelerde birer sikke-i vahdet koymuştur ki O'na şehâdet eder.. ve birer mühr-ü vahdâniyet basmıştır ki O'na delâlet eder. Şu hakikat-i uzmâ, Yirmi İkinci Söz'de ve Otuz İkinci Söz'de ve Otuz Üçüncü Mektub'un otuz üç adet penceresinde gayet parlak ve katî bir surette izah ve isbat edildiğinden, onlar havale edip sözü keser, burada hâtime veririz.

Beşinci Kelime

لَهُ الْحَمْدُ Yani, bütün mevcudâttâ sebeb-i medih ve senâ olan kemâlât O'nundur. Öyleyse hamd dahi O'na aittir. Ezelden ebede kadar her kimden her kime karşı gelen ve gelecek medh ü senâ O'na aittir. Çünkü sebeb-i medih olan nimet ve ihsan ve kemâl ve cemâl ve medar-ı hamd olan her şey O'nundur, O'na aittir. *Evet, âyât-ı Kur'âniye'nin işârâtiyla bütün mevcudâttan dâimî bir surette dergâh-ı ilâhîye giden bir ubûdiyettir, bir tesbihettir, bir secededir, bir duadır ve bir hamd ü senâdır ki dâimî o dergâha gidiyor.* Şu hakikat-i tevhidi isbat eden bir burhan-ı âzama şöyle işaret ederiz ki:

Şu kâinata baktığımız vakit bağıstan şeklinde; sakfi, ulvi yıldızlarla yalıtlanmış.. zemini, zînetli mevcudâtla şenlenmiş surette görünüyor. İşte şu bağıstandaki muntazam nurâni ecrâm-ı ulviye ve hikmetli ve zînetli mevcudât-ı süfliye, umumen her biri, lisân-ı mahsusuya derler ki: "Biz bir Kadîr-i Zülcelâl'in mucizât-ı kudretiyiz, bir Hâlik-ı Hakîm ve bir Sâni-i Kadîr'in vahdetine şehâdet ederiz."

Ve şu bağıstan-ı âlem içindeki küre-i arza bakıyoruz. Görüyoruz ki; bir bahçe şeklinde, rengârenk, yüz binler süslü, çiçekli nebâtât tâifeleri onda serilmiş.. ve çeşit çeşit yüz binler envâ-ı hayvanât onda serpilmiştir. İşte şu zemin bahçesinde bütün o süslü nebâtât ve zînetli hayvanât, muntazam suretleriyle ve mevzun şekilleriyle ilân ediyorlar ki "Biz birtek Sâni-i Hakîm'in sañatından birer mucizesi, birer harikasıyız.. ve vahdâniyetin birer dellâlı, birer şahidiyiz."

Hem o bahçedeki ağaçların başlarına bakar, görürüz ki; gayet derecede alîmâne, hakîmâne, kerîmâne, latîfâne, cemîlâne yapılmış muhtelif suretlerde meyveleri, çiçekleri görüyoruz. İşte şunlar, bilumum bir lisan ile ilân ederler ki "Biz bir Rahmân-ı Zülçemâl'in ve bir Rahîm-ı Zulkemâl'in mu'ciz-nûmâ hediyeleriyiz, hayret-nûmâ ihsanlarıyız."

İste bağıstan-ı kâinattaki ecrâm ve mevcudât.. ve küre-i arz bahçesindeki nebâtât ve hayvanât.. ve eşcar ve nebâtâtın başlarındaki ezhâr ve semerât, nihayet derecede yüksek bir sadâ ile şehâdet eder, ilân eder, derler ki:

"Bizim Hâlik'ımız ve Musavvir'ımız ve bizi hediye veren Kadîr-i Zülçemâl, Hakîm-i Bîmisal, Kerîm-i Pürneval her şeye kâdirdir. Hiçbir şey O'na ağır gelmez. Hiçbir şey daire-i kudretinden hariç olamaz. Kudrette nisbeten zerreler, yıldızlar birdir. Külli, cüz'î kadar kolaydır. Cüz, küll kadar kıymetlidir. En büyük, en küçük kadar kudrette nisbeten rahattır. Küçük, büyük kadar sanatlıdır; belki sanatça küçük, büyüğten daha büyütür. Bütün mazideki acâib-i kudreti olan vukuat şehâdet eder ki; o Kadîr-i Mutlak, bütün istikbaldeki acâib-i imkânata muktedirdir. Dünü getiren yarını getirdiği gibi, maziyi îcad eden o Zât-ı Kadîr, istikbali dahi îcad eder. Dünyayı yapan o Sâni-i Hakîm, âhireti de yapar. Evet, Mâbud-u bilhak yalnız o Kadîr-i Zülcelâl olduğu gibi, Mahmud-u bi'l-îtlak yine yalnız O'dur. İbadet O'na mahsus olduğu gibi, hamd ü senâ dahi O'na hastır."

•Hiç mümkün müdür ki; semâvât ve arzı halkeden bir Sâni-i Hakîm, semâvât ve arzin en mühim neticesi ve kâinatın en mükemmel meyvesi olan

insanları başıboş bırakın, esbap ve tesadüfe havale etsin, hikmet-i bâhiresini abesiyyete kalbetsin!.. Hâşâ!

• Hiç mümkün müdür ki; Hakîm, Alîm bir zât, bir ağaç gayet ehemmiyetle tedbir ve tasvir edip ve gayet derecede hikmetle idare ve terbiye ettiği hâlde; o ağacın gayesi, faydası olan meyvelerine bakmayıp ehemmiyet vermesin; hırsız ellere, boş yerlere dağlıslar, zâyi olsun! Elbette bakmamak, ehemmiyet vermemek olamaz. Çünkü ağaca ehemmiyet vermek, meyveleri içindir. İşte, şu kâinatın zîsuuru ve en mükemmel meyvesi ve neticesi ve gayesi, insandır. Şu kâinatın Sâni-i Hakîm'i, mümkün müdür ki şu zîsuur meyvelerin meyveleri olan hamd ve ibadeti, şükür ve muhabbeti başkalara verip hikmet-i bâhiresini hiçe indirsin.. veya hukuk kudret-i mutlakasını acze kalbettirsin.. veya hukuk ilm-i muhitini cehle çevirsin!.. Yüz bin defa hâşâ!

• Hiç mümkün müdür ki; şu kâinat sarayının binasındaki makâsid-i rabbâniyenin medarı olan zîsuur.. ve zîsuurun serfirâzi olan nev-i insanın mazhar olduğu nimetlere mukabil izhar ettikleri şükür ve ibadet, o saray-ı kâinatın Sâni'inden başkasına gitsin.. ve o Sâni-i Zülcelâl, o gayetü'l-gaye olan şükür ve ibadetin başkalara gitmesine müsaade etsin!..

• Hem hiç mümkün müdür ki; hadsiz envâ-ı nimetiyle kendini zîsuurlara sevdîrsin.. ve hadsiz mucizât-ı sanatıyla kendini onlara tanittırsın.. sonra onların şükür ve ibadetlerini, hamd ve muhabbetlerini, mârifet ve minnettârlıklarını esbaba ve tabiatla terk edip ehemmiyet vermesin, hikmet-i mutlakasını inkâr ettîrsin, saltanat-ı rubûbiyetini hiçe indirsin!.. Yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

• Hiç mümkün müdür ki; bir baharı halkedemeyen.. ve bütün meyveleri îcad edemeyen.. ve yeryüzünde sikkeleri bir olan bütün elmaları inşa edemeyen, onların bir misal-i musağgâri olan bir elmayı halkedip ve o elmayı nimet olarak birisine yedîrsin, şükrynü kazansın, Mahmud-u bi'l-iflak'a hamd noktasında iştirak etsin!.. Hâşâ! Çünkü bir elmayı halkeden kim ise, bütün dünyaya gelen elmaları îcad eden yine O olabilir. Çünkü sikke birdir. Hem elmları îcad eden kim ise, bütün dünyada medar-ı rizik olan hububat ve semerâti halkeden yine O'dur. Demek, en küçük cüz'î bir zîhayata en cüz'î bir nimeti veren, doğrudan doğruya kâinatın Hâlik'ıdır ve Rezzâk-ı Zülcelâl'dir. Öyleyse şükür ve hamd, doğrudan doğruya O'na aittir. Öyleyse hakikat-i kâinat, daima hak lisanıyla der: *لَهُ الْحَمْدُ مِنْ كُلِّ أَحَدٍ مِنْ الْأَرْضِ إِلَى الْأَبَدِ¹*

---

¹ Ezelden ebede kadar her kimden her kime karşı gelen ve gelecek medh ü senâ O'na aittir.

Altıncı Kelime

يَخِيٰ Yani, *hayat veren yalnız O'dur. Öyleyse her şeyin Hâlik'i dahi yalnız O'dur.* Çünkü kâinatın ruhu, nuru, mayası, esası, neticesi, hülâsa-sı hayattır. *Hayati veren kim ise bütün kâinatın Hâlik'i da O'dur. Hayati veren elbette O'dur, Hayy-ı Kayyûm'dur.*

İşte, şu mertebe-i tevhidin burhan-ı âzamına şöyle işaret ederiz ki; –başka bir Söz'de izah ve isbat edildiği gibi– zemin yüzünün sahrâsında çadırları kurulmuş gayet muhteşem zîhayatlar ordusunu görüyoruz. Evet, Hayy-ı Kayyûm'un hadsiz ordularından, her bahar mevsiminde yeni silâh altına alınmış, gâipten gelen taze bir ordu meydana çıkmış görüyoruz. Şu orduya bakıyoruz ki; nebâtât tâifelerinden iki yüz binden ziyade ve hayvanât milletlerinden yine yüz binden fazla çeşit çeşit, muhtelif kavimler görüyoruz. Her bir milletin, her bir tâifenin elbisesi ayrı, erzaki ayrı, tâlimatı ayrı, terhisatı ayrı, silâhları ayrı, müddet-i askeriyeleri ayrı olduğu hâlde; bir Kumandan-ı Âzam, hadsiz kudret ve hikmetiyle ve nihayetsiz ilim ve iradesiyle, bitmez rahmetiyile, tükenmez hazinesiyle, hiçbirini unutmayarak, şaşırmayarak, karıştırmayarak, geciktirmeyerek; ayrı ayrı bütün o üç yüz binden ziyade milletleri ve tâifeleri, kemâl-i intizam ile tamam-ı mizan ile vakti vaktine, ayrı ayrı erzaklarını, ayrı ayrı elbiselerini, ayrı ayrı silâhlarını vererek, ayrı ayrı tâlimat yaptırarak, ayrı ayrı terhisat ettiğini, gözü bulunan bilmüşâhede görür ve kalbi bulunan biaynelyakın tasdik eder.

İşte hiç mümkün müdür ki; şu ihyâ ve idareye ve şu terbiye ve iâşeye, o orduyu bütün şuûnâtiyla ihata eden bir ilm-i muhitin ve o orduyu bütün levâ-zîmâtiyla idare eden bir kudret-i mutlakanın sahibinden başkası karışabilsin, müdahale edebilsin, onda hissesi olsun!.. Yüz binler defa hâşâ!..

Mâlûmdur ki; bir taburda on millet bulunsa, ayrı ayrı techiz etmesi on tabur kadar güç olduğundan, âciz insanlar, ister istemez bir tarzda techize mecbur olmuşlar. Hâlbuki Hayy-ı Kayyûm, şu muhteşem ordusu içinde, üç yüz binden ziyade milletlere ayrı ayrı techizât-ı hayatıyeyi veriyor. Hem külfetsiz, müşkülâtsız, kolay bir tarzda, hafif bir şekilde, gayet hakîmâne ve intizam-perverâne veriyor. Ve koca orduya, birtek lisan ile ^{وَهُوَ اللَّهُ يُخْيِي}¹ dedirtip, kâinat mescidinde o cemaat-i uzmâya

---

¹ “Hayati veren ancak O'dur.” (Mü'minûn sûresi, 23/80).

أَللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَقِّيْقَةُ لَا تَأْخُذْهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ¹... الْخ

okutturuyor.

Yedinci Kelime

وَيُمِيزُ Yani, mevti veren O'dur. Yani, hayatı veren O olduğu gibi; hayatı alan, mevti veren dahi yine O'dur.

Evet, mevt yalnız tahrip ve sönmek değildir ki esbaba verilsin, tabiata havale edilsin. Belki, nasıl bir tohum zâhiren ölüp çürüyor; fakat bâtinin bir sümbülün hayatına ve yoğunmasına, yani cüz'î tohumluk hayatından, külâlı sümbül hayatına geçiyor. Öyle de mevt dahi zâhiren bir inhilâl ve bir intifâ göründüğü hâlde, hakikatte insan için hayat-ı bâkiyeye unvan ve mukaddime ve mebde oluyor. Öyleyse hayatı veren ve idare eden Kadîr-i Mutlak, yine elbette mevti O, îcad eder.

Şu kelimedeki mertebe-yi uzmâ-yı tevhidin bir burhan-ı âzamına şöyle işaret ederiz ki; –Otuz Üçüncü Mektub'un Yirmi Dördüncü Penceresi'nde beyan edildiği gibi– *su mevcudât, irade-i ilâhiye ile seyyâledir. Su kâinat, emr-i rabbânî ile seyyâredir. Su mahlûkat, izn-i ilâhî ile zaman nehrinde mütemâdiyen akıyor, âlem-i gayptan gönderiliyor, âlem-i şehâdette vücûd-u zâhirî giydiriliyor, sonra âlem-i gayba muntazaman yağıyor, iniyor. Ve emr-i rabbânî ile mütemâdiyen istikbalden gelip hâle uğrayarak teneffüs eder, maziye dökülür.*

İşte *su mahlûkatın su seyelâni, gayet hakîmâne, rahmet ve ihsan dairesinde.. ve su seyerâni, gayet alîmâne hikmet ve intizam dairesinde.. ve su cereyanı, gayet rahîmâne şefkat ve mizan dairesinde baştan aşagiya kadar hikmetlerle, maslahatlarla, neticelerle ve gayelerle yapılıyor. Demek bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Hakîm-i Zulkemâl, mütemâdiyen tavâif-i mevcudâti ve her tâife içindeki cüz'iyatı ve o tâifelerden teşekkül eden âlemleri, kudretiyle hayat verip tavzif eder.. sonra hikmetiyle terhis edip mevte mazhar eder.. âlem-i gayba gönderir.. daire-i kudretten, daire-i ilme çevirir.*

İşte hiç mümkün müdür ki, *su kâinatı heyet-i mecmuaıyla çevirmeye muktedir olmayan.. ve bütün zamanlara hükmü geçmeyen.. ve âlemleri*

---

¹ “Allah o ilâhît ki kendisinden başka ilah yoktur. Haydır, Kayyumdur kendisini ne bir uyuklama, ne uyku tutamaz.” (Bakara sûresi, 2/255)

hayata, mevte bir fert gibi mazhar etmeye kudreti yetmeyen.. ve baharları, bir çiçek gibi hayat verip, yeryüzüne takıp, sonra mevt ile ondan koparıp alamayan bir zât, mevt ve imâteye sahip çıkabilsin! Evet, en cüz'î bir zîhayatın mevti dahi, hayatı gibi bütün hakâik-i hayat ve envâ-ı mevt elinde bulunan bir Zât-ı Zülcelâl'in kanunuyla, izniyle, emriyle, kuvvetiyle, ilmiyle olmak zaruûdîr.

Sekizinci Kelime

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ Yani, hayatı dâimîdir, ezelî ve ebedîdir. Mevt ve fenâ, adem ve zeval O'na âriz olamaz. Çünkü hayat, O'na zâtîdir. Zâtî olan, zâ-il olamaz. Evet, ezelî olan, elbette ebedîdir. Kadîm olan, elbette bâkidir. Vâcibü'l-vûcûd olan, elbette sermedîdir.

- Evet, bir hayat ki bütün vûcûd, bütün envâriyla onun gölgesidir. Nasıl adem ona âriz olabilir?
- Evet, bir hayat ki vâcib bir vûcûd onun lâzımı ve unvanıdır. Elbette adem ve fenâ hiçbir cihetle ona âriz olamaz!
- Evet, bir hayat ki bütün hayatlar mütemâdiyen onun cilvesiyle zuhura gelir ve bütün hakâik-i sabite-i kâinat ona istinad eder, onunla kaimdir. Elbette, hiçbir cihetle fenâ ve zeval ona âriz olamaz!
- Evet, bir hayat ki onun bir lem'a-yı cilvesi, mâruz-u fenâ ve zeval olan eşya-yı kesireye bir vahdet verip bekâya mazhar eder ve dağılmaktan kurtarır ve vûcûdunu muhafaza eder ve bir nevi bekâya mazhar eder. Yani hayat, kesrete bir vahdet verir, ibka eder; hayat gitse dağılır, fenâya gider. Elbette, öyle hadsiz lemeât-ı hayatıe bir cilvesi olan hayat-ı vâcibeye, zeval ve fenâ yanaşamaz!..

Şu hakikate şahid-i kat'i, şu kâinatın zeval ve fenâsidir. Yani mevcudât; vûcûdlarıyla, hayatlarıyla nasıl ki o Hayy-ı Lâyemût'un hayatına ve o hayatın vûcûb-u vûcûduna delâlet ve şehâdet ederler.^{1(Hâsiye)} Öyle de mevtleriyle, zevalleriyle o hayatın bekâsına, sermediyetine delâlet eder ve şehâdet ederler. Çünkü mevcudât, zevale gittikten sonra –arkalarında yine kendileri gibi – hayata mazhar olup yerlerine geldiklerinden gösteriyor ki; dâimî bir zîhayat

¹ (Hâsiye) Hazreti İbrahim'in (*aleyhisselâm*) Nemrud'a karşı imâte ve ihyâda güneşin tulû ve gurûbuna intikali, cüz'î imâte ve ihyâdan külli imâte ve ihyâya intikaldir ve bir terakkidir. O deliin en parlak ve en geniş dairesini göstermektedir. Yoksa, bir kısım ehl-i tefsirin dedikleri gibi hâfi delili bırakıp zâhir delile çıkmak değildir.

var ki, mütemâdiyen cilve-i hayatı tazelendiriyor. Nasıl ki güneşe karşı cereyan eden bir nehrin yüzünde kabarcıklar parlar, gider. Gelenler aynı parlamayı gösterip, tâife tâife arkasında parlayıp, sönüp gider. Bu sönmek, parlamak vaziyetile yüksek, dâimî bir güneşin devamına delâlet ederler. Öyle de şu mevcudât-ı seyyâredeki hayat ve mevtin değişimeleri ve münâvebeleri, bir Hayy-i Bâki'nin bekâ ve devamına şehâdet ederler.

Evet şu mevcudât, aynalardır. Fakat zulmet, nura ayna olduğu gibi.. hem karanlık, –ne derece şiddetli ise o derece– nurun parlamasını gösterdiği gibi çok cihetlerle ziddiyet noktasında aynadarlık ederler. Meselâ, nasıl ki mevcudât acıyla kudret-i Sani'a aynadarlık eder, fakrıyla gınâsına aynadar olur. Öyle de fenâsiyla bekâsına aynadarlık eder. Evet zeminin yüzü ve yüzündeki eşcarin kıstaki vaziyet-i fakirâneleri ve baharda şâşaa-pâş olan servet ve gınâları –gayet kat'î bir surette– bir Kadîr-i Mutlak ve Ganiyy-i ale'l-itlak'ın kudret ve rahmetine aynadarlık eder. Evet bütün mevcudât, –güya lisân-ı hâl ile– Veysel Karanî gibi şöyle münâcât ederler, derler ki:

“Yâ İlâhenâ! Rabbimiz sensin! Çünkü biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden sensin!..

Hem sensin Hâlik! Çünkü biz mahlûkuz, yapılıyoruz...

Hem Rezzâk sensin! Çünkü biz rızka muhtacız, elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren sensin!..

Hem sensin Mâlik! Çünkü biz memlûküz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek Mâlik'imiz sensin!..

Hem sen Aziz'sin, izzet ve azamet sahibisin! Biz zilletimize bakıyoruz, üstümüzde bir izzet cilveleri var. Demek senin izzetinin aynasıyız...

Hem sensin Ganiyy-i Mutlak! Çünkü biz fakiriz. Fakrimizin eline, yetişmediği bir gınâ veriliyor. Demek Ganî sensin, veren sensin!..

Hem sen Hayy-i Bâki'sin! Çünkü biz ölüyoruz. Ölmemizde ve dirilmemizde, bir dâimî hayat verici cilvesini görüyoruz...

Hem sen Bâki'sin! Çünkü biz, fenâ ve zevalımızde senin devam ve bekâni görüyoruz...

Hem cevap veren, atiyye veren sensin! Çünkü biz umum mevcudât, kâlî ve hâlî dillerimizle dâimî bağırip istiyoruz, niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor, maksudlarımız veriliyor. Demek bize cevap veren sensin!..”

Ve hâkezâ.. bütün mevcudâtın külli ve cüz’î her birisi, birer Veysel Karanî gibi bir münâcât-ı mâneviye suretinde bir aynadarlıklar var. Acz ve fakr ve kusurlarıyla kudret ve kemâl-i ilâhîyi ilân ediyorlar.

Dokuzuncu Kelime

بِيَدِهِ الْحَسَنَةِ Yani, bütün hayrât O'nun elinde, bütün hasenât O'nun defterinde, bütün ihsânât O'nun hazinesindedir. Öyleyse, hayır isteyen O'ndan istemeli, iyilik arzu eden O'na yalvarmalı...

Şu kelimenin hakikatini kat’î bir surette göstermek için, ilm-i ilâhînin hadsiz delillerinden bir geniş delilin emârelerine ve lem’alarına şöyle işaret eder ve deriz ki:

Şu kâinatta görünen ef’âl ile tasarruf edip îcad eden Sâni’in, bir muhit ilmi var.. ve o ilim, O'nun zâtının hâssa-yı lâzime-yi zaruriyesidir, infikâkî muhâldir. Nasıl ki güneşin zâti bulunup ziyası bulunmamak kabil değil, öyle de binler derece ondan ziyade kabil değildir ki; şu mutnazam mevcudâti îcad eden Zât’ın ilmi, ondan infikâk etsin. Şu ilm-i muhit, o Zât'a lâzım olduğu gibi taallûk cihetile her şeye dahi lâzımdır. Yani, hiçbir şey O'ndan gizlenmesi kabil değildir. Perdesiz, güneşe karşı zemin yüzündeki eşya, güneşin görmemesi kabil olmadığı gibi o Alîm-i Zülcelâl'in nur-u ilmine karşı eşyanın gizlenmesi, bin derece daha gayr-i kabildir, muhâldir. Çünkü huzur var. Yani, her şey daire-i nazarındadır ve mukabildir ve daire-i şühûndundadır ve her şeye nüfuzu var. Şu câmid güneş, şu âciz insan, şu şuursuz röntgen şuârı gibi zînurlar; hâdis, nâkis ve ârizî oldukları hâlde, onların nurları, mukabilindeki her şeyi görüp nüfuz ederlerse, elbette vâcib ve muhit ve zâtî olan nur-u ilm-i ezelîden hiçbir şey gizlenemez ve haricinde kalamaz. Şu hakikate işaret eden, kâinatın had ve hesaba gelmez alâmetleri, âyetleri vardır. Ezcümle:

- Bütün mevcudâttâ görünen bütün hikmetler, o ilme işaret eder. Çünkü hikmet ile iş görmek, ilim ile olur.
- Hem bütün inâyetler, tezyinâtlar o ilme işaret eder. İnâyetkârâne, lütuf-kârâne iş gören, elbette bilir ve bilerek yapar.
- Hem her biri birer mızan içindeki bütün intizamlı mevcudât.. ve her biri birer intizam içindeki bütün mızanlı ve ölçülü hey’ât, yine o ilm-i muhite işaret eder. Çünkü intizam ile iş görmek, ilim ile olur. Ölçü ile tartı ile sanatkârâne yapan, elbette kuvvetli bir ilme istinaden yapar.

• Hem bütün mevcudâta görünen muntazam miktarlar, hikmet ve maslahata göre biçimliş şekiller, bir kazânın düsturuyla ve kaderin pergeliyle tanzim edilmiş gibi meyvedar vaziyetler ve heyetler, bir ilm-i muhitî gösteriyor.

• Evet, eşyaya ayrı ayrı muntazam suretler vermek, her şeyin mesâlih-i hayatıyesine ve vücûduna lâyik mahsus bir şekil vermek, bir ilm-i muhit ile olur, başka surette olamaz...

• Hem bütün zîhayata, her birisine lâyik bir tarzda, münasip vakitte, ummadığı yerde riziklerini vermek, bir ilm-i muhit ile olur. Çünkü rızki gönderen; rızka muhtaç olanları bilecek, tanıယacak, vaktini bilecek, ihtiyacını idrak edecek.. sonra rızkını lâyik bir tarzda verebilir.

• Hem umum zîhayatın, “ibham” unvanı altında bir kanun-u taayyüne bağlı olan ecelleri, ölümleri bir ilm-i muhitî gösteriyor. Çünkü her tâifenin – gerçi fertlerin zâhiren muayyen bir vakt-i eceli görünmüyör, fakat o tâifenin-iki had ortasında mahdut bir zamanda ecelleri muayyendir. O ecel hengâmindâ, o şeyin arkasında vazifesini idâme edecek olan neticesinin, meyvesinin, çekirdeğinin muhafazası ve bir taze hayatı inkılâb ettirmesi, yine o ilm-i muhitî gösteriyor.

• Hem bütün mevcudâta şâmil, her bir mevcuda lâyik bir surette rahmetin tâlfîfâtı, bir rahmet-i vâsia içinde bir ilm-i muhitî gösteriyor. Çünkü meselâ zîhayatın etfâllerini sütle iâşe eden ve zeminin suya muhtaç nebâtâtına yağmur ile yardım eden, elbette etfâli tanır, ihtiyaçlarını bilir ve o nebâtâtı görür ve yağmurun onlara lüzumunu derk eder, sonra gönderir ve hâkezâ.. bütün hikmetli, inâyeli rahmetinin hadsiz cilveleri, bir ilm-i muhitî gösteriyor.

• Hem bütün eşyanın sanatındaki ihtimâmat ve sanatkârâne tasvirat ve mahirâne tezyinâtı, bir ilm-i muhitî gösteriyor. Çünkü binler vaziyet-i muhemele içinde, muntazam ve müzeyyen, sanatlı ve hikmetli bir vaziyeti intihab etmek, derin bir ilimle olur. Bütün eşyadaki şu tarz-ı intihabat, bir ilm-i muhitî gösteriyor.

• Hem îcad ve ibdâ-yi eşyada kemâl-i sühûlet, bir ilm-i ekmele delâlet eder. Çünkü bir işte kolaylık ve bir vaziyette sühûlet, derece-i ilim ve maharetle mütenasiptir. Ne kadar ziyade bilse, o derece kolay yapar.

İşte şu sırra binâen, her biri birer mucize-i sanat olan mevcudâta bakıyo-ruz ki, hayret-nûmâ bir derecede sühûletle, kolaylıkla, külfetsiz, dağdağasız, kısa bir zamanda, fakat mu’ciz-nûmâ bir surette îcad edilir. Demek hadsiz bir ilim vardır ki, hadsiz sühûletle yapılır ve hâkezâ...

Mezkûr emâreler gibi binler alâmet-i sâdika var ki, şu kâinatta tasarruf eden Zât'ın muhit bir ilmi vardır.. ve her şeyi bütün şuûnâtiyla bilir, sonra yapar. Madem şu kâinat sahibinin böyle bir ilmi vardır. Elbette insanları ve insanların amellerini görür.. ve insanların neye lâyik ve müstehak olduklarını bilir.. hikmet ve rahmetinin muktezasına göre onlarla muamele eder ve edecek...

Ey insan! Aklını başına al, dikkat et! Nasıl bir Zât, seni bilir ve bakan.. bil ve ayıl!..

Eğer denile: "Yalnız ilim kâfi değildir, irade dahi lâzımdır. İrade olmazsa ilim kâfi gelmez."

Elcevap: Bütün mevcudât nasıl ki bir ilm-i muhite delâlet ve şehâdet eder. Öyle de o ilm-i muhite sahibinin irade-i külliyesine dahi delâlet eder. Şöyle ki her bir şeye, hususan her bir zîhayata, pek çok müşevveş ihtimâlât içinde, muayyen bir ihtimalle.. ve pek çok akım yollar içinde, neticeli bir yol ile.. ve pek çok imkânât içinde mütereddit iken gayet muntazam bir teşâhhus verilmesi, hadsiz cihetlerle bir irade-i külliyyeyi gösteriyor. Çünkü her şeyin vücûdunu ihata eden hadsiz imkânat ve ihtimâlât içinde.. ve semeresiz, akîm yollarda.. ve karışık ve yeknesak, sel gibi mizansız akan câmid unsurlardan, gayet hassas bir ölçü ile, nazik bir tartı ile ve gayet ince bir intizam ile nâzenin bir nizam ile verilen mevzun şekil ve muntazam teşâhhus, bizzarure ve bilbedâhe, belki bilmüşâhede bir irade-i külliyyenin eseri olduğunu gösterir.

Çünkü hadsiz vaziyetler içinde bir vaziyeti intihab etmek; bir tahsis, bir tercih, bir kast ve bir irade ile olur.. ve amd ve arzu ile tahsis edilir. Elbette tahsis, bir muhassisî iktiza eder. Tercih, bir müreccîhi ister. Muhassis ve müreccîh ise iradedir. Meselâ insan gibi yüzler muhtelif cihâzât ve âlâtin makinesi hükmünde olan bir vücûdun, bir katre sudan.. ve üzericali muhtelif âzâsı bulunan bir kuşun, basit bir yumurtadan.. ve üzericali muhtelif kısımlara ayrılan bir ağacın basit bir çekirdekten içadları, kudret ve ilme şehâdet ettiğleri gibi gayet katî ve zarurî bir tarzda, onların Sâni'inde bir irade-i külliyyeye delâlet ederler ki, o irade ile o şeyin her şeyini tahsis eder.. ve o irade ile her căzûne, her uzvuna, her kısmına aynı, has bir şekil verir, bir vaziyet giydirir.

Elhâsil: Nasıl ki eşyada, meselâ hayvanâttaki ehemmiyetli âzânın, esâsât ve netâic itibarıyla birbirlerine benzeyişleri ve tevâfukları ve bir tek sikke-i vahdet izhar etmeleri, nasıl katî olarak delâlet ediyor ki; umum hayvanâtin Sâni'î birdir, Vâhid'dir, Ehad'dır. Öyle de o hayvanâtin ayrı ayrı teşâhhusları

ve simalarındaki başka başka hikmetli taayyün ve temeyyüzleri delâlet eder ki; onların Sâni-i Vâhid'i, Fâil-i Muhtar'dır ve iradelidir.. istedığını yapar, istemediğini yapmaz.. kast ve irade ile işler.

Madem ilm-i ilâhiye ve irade-i rabbâniyeye mevcudât adedince, belki mevcudâtın şuûnâti adedince delâlet ve şehâdet vardır. Elbette, bir kısım filozofların irade-i ilâhiyeyi nefy ve bir kısım ehl-i bid'atın kaderi inkâr ve bir kısım ehl-i dalâletin, cüz'iyata adem-i ittilâsını iddia etmeleri ve tabîiiyunun bir kısım mevcudâtı tabiat ve esbaba isnad etmeleri, mevcudât adedince muzaaf bir yalancılıktır ve mevcudâtın şuûnâti adedince muzaaf bir dalâlet divaneligidir. Çünkü hadsiz şehâdet-i sâdîkayı tekzip eden, hadsiz bir yalancılık işlemış olur.

İşte, meşiet-i ilâhiye ile vücûda gelen işlerde “inşaallah, inşaallah” yerinde, bilerek “tabîî, tabîî” demek, ne kadar hata ve muhalif-i hakikat olduğunu kıyas et!..

Onuncu Kelime

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani, hiçbir şey O'na ağır gelemez. Daire-i imkânda ne kadar eşya var; o eşyaya gayet kolay vücûd giydirebilir. Ve o derce ona kolay ve rahattır ki ^{إِنَّمَا أَمْرَةٌ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ}¹ sırrıyla, güya yalnız emreder, yapılır.

Nasıl ki gayet mahir bir sanatkâr, ziyade kolay bir tarzda, elini işe dokundurur dokundurmaz, makine gibi işler. Ve o sürat ve mahareti ifade için denilir ki, “O iş ve sanat ona o kadar musahhardır ki, güya emriyle, dokunmasıyla işler oluyor, sanatlar vücûda geliyor.” Öyle de Kâdir-i Zülcelâl'in kudretine karşı, eşyanın nihayet derecede musahhâriyet ve itaatine ve o kudretin nihayet derecede külfetsiz ve sühûpletle iş gördüğüne işareten ^{إِنَّمَا أَمْرَةٌ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ}² ferman eder. Şu hakikat-i uzmânın hadsiz esrarından beş sırrını, beş nüktede beyan edeceğiz.

Birincisi

Kudret-i ilâhiyeye nisbeten en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır. Bir nev'in umum efradiyla îcadı, bir fert kadar külfetsiz ve rahattır. Cenneti

¹ “Bir şeyi dilediğinde O'nun buyruğu, sadece “Ol!” demektir, hemen oluverir...” (Yâsin süresi, 36/83)

² “Bir şeyi dilediğinde O'nun buyruğu, sadece “Ol!” demektir, hemen oluverir...” (Yâsin süresi, 36/83)

halketmek, bir bahar kadar kolaydır. Bir baharı içad etmek, bir çiçek kadar rahattır.

Şu sırrı izah ve isbat eden, haşre dair Onuncu Söz'ün âhirinde, hem mälîke ve bekâ-yı ruh ve haşre dair Yirmi Dokuzuncu Söz'de haşir meselesinde, İkinci Maksad'ın beyanında zikredilen *nurâniyet-şeffâfiyet sırrı, mukabele sırrı, muvâzene sırrı, intizam sırrı, itaat sırrı, tecerrûd sırrı*, altı temsille isbat edilerek gösterilmiştir ki, kudret-i ilâhiyeye nisbeten yıldızlar, zerreler gibi kolaydır; hadsiz efrad, bir fert kadar külfetsiz ve rahatça içad edilir. Madem o iki Söz'de bu altı sırrı isbat edilmiş, onlara havale ederek burada kısa keseriz.

İkincisi

Kudret-i ilâhiyeye nisbeten her şey müsâvi olduğuna delil-i kâti' ve burhan-ı sâti' şudur ki, hayvanât ve nebâtâtın içadında, gözümüzle görüyoruz:

- ✓ Hadsiz bir sehâvet ve kesret içinde, nihayet derecede bir itkan, bir hüsн-ü sanat bulunuyor.
- ✓ Hem nihayet derecede karışıklık ve ihtilât içinde, nihayet derecede bir imtiyaz ve tefrik görünüyor.
- ✓ Hem nihayet derecede mebzuliyet ve vüs'at içinde, nihayet derecede sanatça kıymettarlık ve hilkatçă güzellik bulunuyor.
- ✓ Hem nihayet derecede sanatkârâne bir surette, çok cihâzâta ve çok zamanla muhtaç olmakla beraber, gayet derecede sühûletle ve süratle içad ediliyor. Âdetâ birden ve hiçten, o mucizât-ı sanat vücûda geliyor.

İşte, bilmüşâhede, her mevsimde rûy-u zeminde gördüğümüz bu faaliyet-i kudret, katyeni delâlet eder ki; şu efâlin menbaî olan kudrete nisbeten en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır. Ve hadsiz efradın içadı ve idareleri, bir fert kadar rahatça içad ve idare edilir.

Üçüncüüsü

Şu kâinatta, şu görünen tasarrufat ve efâl ile hükmeden Sâni-i Kadîr'in kudrette nisbeten, en büyük küll, en küçük cüz kadar kolay gelir. Efradca kesretli bir külliñin içadı, birtek cüz'ının içadı kadar sühûletlidir. Ve en âdi bir cüz'ide, en yüksek bir kıymet-i sanat gösterilebilir. Şu hakikatin sırrı hikmeti üç menbadan çıkar:

Evvelâ: İmdad-i vâhidiyetten.

Sâniyen: Yûsrü vahdetten.

Sâlisen: Tecelliî-yi ehadiyetten.

Birinci Menba Olan İmdad-ı Vâhidiyet: Yani, her şey ve bütün eşya, birtek zâtin mülkü olsa o vakit, vâhidiyet cihetiyle her bir şeyin arkasında bütün eşyanın kuvvetini tahşid edebilir. Ve bütün eşya, birtek şey gibi kolayca idare edilir. Şu sırrı, şöyle bir temsille fehme takrib için deriz:

Meselâ nasıl ki bir memleketin tek bir padişahı bulunsa, o padişah o vadet-i saltanat kanunu cihetiyle her bir neferin arkasında bir ordu kuvvet-i mânevîyesini tahşid edebilir.. ve edebildiği için, o tek nefer, bir şahı esir edebilir ve şahın fevkinde, padişahı nâmına hükmedebilir. Hem o padişah, vâhidiyet-i saltanat sırrıyla bir neferi ve bir memuru istihdam ve idare ettiği gibi, bütün ordunu ve bütün memurlarını idare edebilir. Güya vâhidiyet-i saltanat sırrıyla herkesi, her şeyi, bir ferdin imdadına gönderebilir. Ve her bir ferdî, bütün efrad kadar bir kuvvete istinad edebilir, yanı ondan medet alabilir. Eğer o vâhidiyet-i saltanat ipi çözülsse ve başıbozukluğa dönse, o vakit her bir nefer, hadsiz bir kuvveti birden kaybedip, yüksek bir makam-ı nüfuzdan sukut eder, âdi bir adam makamına gelir. Ve onların idare ve istihdamları, efrad adedinde müşkûlât peydâ eder.

Aynen öyle de –وَلِلّهِ الْمُثْلُ الْأَعْلَى– şu kâinatin Sâni’i, vâhid olduğundan, her bir şeye karşı, bütün eşyaya müteveccih olan esmâyi tahşid eder. Ve nihayetsiz bir sanatla, kıymettar bir surette îcad eder. Lüzum olsa, bütün eşya ile birtek şeye bakar, baktırır, medet verir ve kuvvetli yapar. Ve bütün eşyayı dahi, o vâhidiyet sırrıyla birtek şey gibi îcad eder, tasarruf eder, idare eder.

İşte su imdad-ı vâhidiyet sırrıladır ki; su kâinatta, nihayet derecede mebzuliyet ve ucuzluk içinde, nihayet derecede sanatça ve kıymetçe yüksek ve âlı bir keyfiyet gorünüyor.

İkinci Menba Olan Yusr-ü Vahdet: Yani birlik usûlü ile bir merkezde, bir elden, bir kanunla olan işler, gayet derecede kolaylık veriyor. Müteaddit merkezlere, müteaddit kanuna, müteaddit ellere dağilsa müşkûlât peydâ eder.

Meselâ nasıl ki bir ordunun bütün neferâtının bir merkezden, bir kanunla, bir kumandan-ı âzam emriyle esâsât-ı techiziyeleri yapılsa, birtek nefer kadar kolay olur. Eğer aynı ayrı fabrikalarda, ayrı ayrı merkezlerde techizâtları yapılsa, bir ordunun techizine lâzım olan bütün askerî fabrikalar, birtek neferin techizâtı için lâzım gelir. Demek, eğer vahdete istinad edilse bir ordu, bir

---

¹ “En yüce sıfatlar Allah’ındır.” (Nahl sûresi, 16/60)

nefer kadar kolay olur. Eğer vahdet olmazsa bir nefer, bir ordu kadar, techizin esâsâtı cihetinde müşkülât peydâ eder.

Hem bir ağacın meyvelerine –vahdet noktasında– bir merkeze, bir kanuna, bir köke istinaden madde-i hayatıye verilse, binler meyveler, tek bir meyve gibi kolay olur. Eğer her bir meyve ayrı ayrı merkeze raptedilse ve ayrı ayrı yerden mevâddı hayatıyeleri gönderilse, her bir meyve bütün ağaç kadar müşkülât peydâ eder. Çünkü bütün ağaca lâzım olan mevâddı hayatıe, her bir meyve için dahi lâzımdır.

İşte şu iki temsil gibi, –وَلِلّهِ الْمُثُلُ الأَعْلَىٰ–¹ şu kâinatın Sâni'i, Vâhid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür.. ve vahdetle iş gördüğü için, bütün eşya birtek şey kadar kolay olur. Hem birtek şeyi, sanatça bütün eşya kadar kıymetli yapabilir.. ve hadsiz efradi, gayet kıymettar bir surette îcad ederek, şu görünen hadsiz mebzûliyet ve nihayetsiz ucuzluk lisaniyla, cûd-u mutlakını gösterir.. ve hadsiz sehâvetini ve nihayetsiz hallâkiyetini izhar eder.

Üçüncü Menba Olan Tecellî-yi Ehadiyet: Yani Sâni-i Zülcelâl, cisim ve cismanı olmadığı için zaman ve mekân O'nu kayıt altına alamaz.. ve kevn ve mekân, O'nun şuhûduna ve huzuruna müdahale edemez.. ve vesâit ve ec-râm, O'nun fiiline perde çekemez. Tevecühünde tecezzî ve inkısam olmaz. Bir şey bir şeye mâni olmaz. Hadsız efâli, bir fiil gibi yapar. Onun içindir ki; bir çekirdekte koca bir ağacı mânen dercettiği gibi, bir âlemi birtek fertte dercedebilir. Bütün âlem, birtek fert gibi dest-i kudretinde çevrilir. Şu sırrı başka Sözler'de izah ettiğimiz gibi, deriz ki:

Nasıl ki nurâniyet itibarıyla bir derece kayitsız olan güneşin timsali her bir cilâli, parlak şeyde temessül eder. Binlerle, milyonlarla aynalar nuruna mukabil gelse –birtek ayna ayna gibi– inkısam etmeden, bizzat her birinde cilve-i misaliyesi bulunur. Eğer aynanın istidâdi olsa güneş, azametîyle onda âsârını gösterebilir. Bir şey bir şeye mâni olamaz. Binler, bir gibi ve binler yere, bir yer gibi kolay girer. Her bir yer, binler yer kadar o güneşin cilvesine mazhar olur.

İşte, –وَلِلّهِ الْمُثُلُ الأَعْلَىٰ–¹ şu kâinat Sâni-i Zülcelâl'inin, nur olan bütün sıfâtiyla ve nurâni olan bütün esmâsiyla, tevecüh-ü ehadiyet sırrıyla öyle bir tecellisi var ki; hiçbir yerde olmadığı hâlde, her yerde hâzır ve nâzırıdır. Tevecühünde inkısam olmaz. Aynı anda, her yerde, kûlfetsiz, müzahamesiz, her işi yapar.

¹ “En yüce sıfatlar Allah'ındır.” (Nahl sûresi, 16/60)

İşte şu imdad-ı vâhidiyet ve yûsr-ü vahdet ve tecelli-i ehadiyet sırriyladır ki: *Bütün mevcudât, birtek Sâni'ye verildiği vakit, o bütün mevcudât birtek mevcut gibi kolay ve sühûletli olur.. ve her bir mevcut, hüsн-ü sanatça bütün mevcudât kadar kıymetli olabilir. Nasıl ki mevcudâtın hadsiz mebzûliyet içinde, her bir fertte hadsiz dekâik-i sanatin bulunması bu hakikati gösteriyor. Eğer o mevcudât doğrudan doğruya birtek Sâni'ye verilmezse; o zaman her bir mevcut, bütün mevcudât kadar müşkûlâtlı olur ve bütün mevcudât, birtek mevcut kıymetine sukut eder, iner. Şu hâlde ya hiçbir şey vücûda gelmeyecek veya gelse de kıymetsiz, hiçe ineciktir.*

İşte şu sırdandır ki; ehl-i felsefenin en ziyade ileri gidenleri olan sofestâîler, tarîk-i haktan yüzlerini çevirdiklerinden küfür ve dalâlet tarîkine bakmışlar, görmüşler ki; şirk yolu, tarîk-i haktan ve tevhid yolundan yüz bin defa dâha müşkûlâtlıdır, nihayet derecede gayr-i mâkuldür. Onun için, bilmecburiye, her şeyin vücûdunu inkâr ederek akıldan istifa etmişler.

Dördüncüsü

Şu kâinatta, şu görünen ef'âl ile tasarruf eden Zât-ı Kadîr'in kudretine nisbeten cennetin îcadı bir bahar kadar kolay.. ve bir baharın îcadı bir çiçek kadar kolaydır.. ve bir çiçeğin mehâsin-i sanatı ve letâif-i hilkati, bir bahar kadar letâfetli ve kıymetli olabilir. Şu hakikatin sırrı üç şeydir:

Birincisi: Sâni'deki vücûb ile tecerrûd.

İkincisi: Mahiyetinin mübayenetiyle adem-i takayyûd.

Üçüncüsü: Adem-i tahayyûz ile adem-i tecezzîdîr.

Birinci Sir: Vücûb ve tecerrûdün hadsiz kolaylığı ve nihayetsiz sühûlette sebebiyet vermeleri, gayet derin bir sîrdir. Onu bir temsil ile fehme takrib edeceğiz, söyle ki:

Vücûd mertebeleri muhtelifdir.. ve vücûd âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücûdda rüsuhi bulunan bir tabaka-yı vücûdun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-yı vücûdun bir dağı kadardır ve o dağı istibâ eder. Meselâ âlem-i şehâdetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hâfiâza, âlem-i manadan bir kütüphâne kadar vücûdu içine alır.. ve âlem-i haricîden olan tırnak kadar bir ayna-yı vücûdun âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır.. ve o âlem-i haricîden olan o ayna ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i îcadiyeleri olsayıdı, bir zerrecik vücûd-u haricileri kuvvetiyle, o vücûd-u mânevîde ve misalîde hadsiz tasarrufât ve tahavvûlât yapabilirlерdi.

Demek vücûd, rüsuh peydâ ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücûd, rüsuh-u tam kazandıktan sonra, madde-den mücerred ise kayıt altına girmezse, o vakit cüz'î bir cilvesi, sâir hafif tabakât-ı vücûdun çok âlemlerini çevirebilir.

İşte, –^{وَلِلّٰهِ الْمُثُلُ الْأَعْلَى}– şu kâinatın Sâni-i Zülcelâl'i, Vâcibü'l-vücûd'dur. Yani, O'nun vücûdu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümtenîdir, zevali mu-hâldir ve tabakât-ı vücûdun en râsihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükem-melidir. Sâir tabakât-ı vücûd, O'nun vücûduna nisbeten gayet zayıf bir göl-ge hükmündedir. Ve o derece Vücûd-u Vâcib, râsîh ve hakikatli.. ve vücûd-u mümkünât o derece hafif ve zayıftır ki, Muhyiddin Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sâir tabakât-ı vücûdu evham ve hayal derecesine indirmişler, لَا مُجُودٌ إِلَّا هُوَ^۱ demişler. Yani, "Vücûd-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücûd denilmeme-li.. onlar vücûd unvanına lâyık degillerdir." diye hükmetmişler.

İşte Vâcibü'l-vücûd'un hem vâcib, hem zâtî olan kudrette karâsi, mevcudâtın hem hâdis, hem ârızî vücûdları ve mümkünâtın hem karar-sız, hem kuvvetsiz sübutları, elbette nihayet derecede kolay ve hafif ge-lir. Bütün ruhları haşr-i âzamda ihyâ edip muhakeme etmek; bir bahar-da, belki bir bahçede, belki bir ağaçta haşr ve neşrettiği yaprak ve çiçek ve meyveler kadar kolaydır.

İkinci Sir: Mübâyenet-i mahiyet ve adem-i takayyûdun kolaylığı sebebi-yeti ise şudur ki; Sâni-i kâinat, elbette kâinat cinsinden değildir. Mahiyeti, hiç-bir mahiyete benzemez. Öyleye kâinat dairesindeki mânialar, kayıtlar O'nun önüne geğemez, O'nun icraatını takyid edemez. Bütün kâinatı birden tasarruf edip çevirebilir. Eğer kâinat yüzündeki görünen tasarrufat ve ef'âl, kâina-ta havale edilse o kadar müşkûlât ve karışıklığa sebebiyet verir ki; hiçbir intizam kalmadığı gibi, hiçbir şey dahi vücûdda kalma, belki vücûda gelemez. Meselâ, nasıl ki kemerli kubbelerdeki ustalık sanatı, o kubbedeki taşlara ha-vale edilse.. ve bir taburun zâbitâ ait idaresi, neferâtâ bırakılsa ya hiç vücûda gelmez veya hâlif çok müşkûlât ve karışıklık içinde, intizamsız bir vaziyet ala-cak. Hâlbuki, o kubbelerdeki taşlara vaziyet vermek için, taş nev'inden olma-yan bir ustaya verilse.. ve taburdaki neferâtâ idaresi, mertebe itibariyla zâ-bitlik mahiyetini hâiz olan bir zâbitâ havale edilse hem sanat kolay olur, hem tedbir ve idare sühûletli olur. Çünkü taşlar ve neferler birbirine mâni olurlar.. usta ve zâbit ise mânisiz her noktaya bakar, idare eder.

¹ "En yüce sıfatlar Allah'ındır." (Nahl sûresi, 16/60)

İşte، - وَلِلّهِ الْمُتَّلِّ أَعْلَمٌ Vâcibü'l-vücûd'un mahiyet-i kudsiyesi, mâhiyâtı mümkünât cinsinden degildir. Belki bütün hakâik-i kâinat, o mahiyetin esmâ-yı hüsnâsından olan "Hak" isminin şâalarıdır. Madem mahiyet-i mukaddesi hem Vâcibü'l-vücûd'dur, hem maddeden mücerredir; hem bütün mâhiyâta muhaliftir; misli, misali, mesili yoktur. Elbette o Zât-ı Zülcelâl'in o kudret-i ezeliyesine nisbeten bütün kâinatın idaresi ve terbiyesi, bir bahar, belki bir ağaç kadar kolaydır. Haşr-i âzam ve dâr-ı âhiret, cennet ve cehennemin îcadı, bir gün mevsiminde ölmüş ağaçların yeniden bir baharda ihyâları kadar kolaydır.

Üçüncü Sir: Adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzînin nihayet derecede olan kolaylığa sebebiyet vermelerinin sırrı ise şudur ki; madem Sâni-i Kadîr mekândan münezzehtir, elbette kudretiyle her mekânda hâzır sayılır.. ve madem tecezzî ve inkışam yoktur, elbette her şeye karşı bütün esmâsıyla müteveccih olabilir.. ve madem her yerde hâzır ve her şeye müteveccih olur; öyleyse mevcudât ve vesâit ve ecrâm, O'nun efâline mümânaat etmez, ta'vik etmez, belki hiç lüzum yok. Faraza lüzum olsa, elektriğin telleri gibi ve ağaçın dalları gibi ve insanın damarları gibi... eşya, vesile-i teshilât ve vâsita-yı vusûl-ü hayat ve sebeb-i sürat-i efâl hükmüne geçer. Ta'vik, takyid, men ve müdahale şöyle dursun; belki teshil ve tesrî ve isâle, vesile hükmüne geçer. Demek, Kadîr-i Zülcelâl'in tasarrufât-ı kudretine her şey itaat ve inkıyat cihetinde -ihtiyaç yok, eğer ihtiyaç olsa- kolaylığa vesile olur.

Elhâsil: Sâni-i Kadîr, külfetsiz, muâlecesiz, süratle, sühûletle, her şeysi, o şeye lâyik bir surette halkeder. Külliyyatı, cüz'iyat kadar kolay icad eder. Cüz'iyatı, külliyyat kadar sanatlı halkeder.

Evet, külliyyatı ve semâvâti ve arzı halkeden kim ise, semâvât ve arzda olan cüz'iyatı ve efrad-ı zîhayatiyi halkeden elbette yine O'dur ve O'ndan başka olamaz. Çünkü o küçük cüz'iyat, o külliyyatın meyveleri, çekirdekleri, misal-i musağgarlarıdır.

Hem o cüz'iyatı icad eden kim ise, cüz'iyatı ihata eden unsurları ve semâvât ve arzı dahi O halketmiştir. Çünkü görüyoruz ki; cüz'iyat, külliyyata nisbeten birer çekirdek, birer küçük nûsha hükmündedir. Öyleyse o cüz'ileri halkeden Zât'ın elinde, anâsır-ı külliye ve semâvât ve arz bulunmalıdır. Tâ ki hikmetinin düsturlarıyla ve ilminin mizanlarıyla o külli

---

¹ "En yüce sıfatlar Allah'ındır." (Nahl sûresi, 16/60)

ve muhit mevcudâtın hülâsalarını, manalarını, numûnelerini, o küçükük misal-i musağgarlar hükmünde olan cüz’iyatta dercedebilsin.

Evet, acâib-i sanat ve garâib-i hilkat noktasında cüz’iyat, külliyyattan geri değil.. çiçekler, yıldızlardan aşağı değil.. çekirdekler, ağaçların mâmûnunda değil; belki çekirdekteki nakşî kader olan mânevî ağaç, bağdaki nesc-i kudret olan mücessem ağaçtan daha acîptir.. ve hilkat-i insaniye, hilkat-i âlemden daha acîptir. Nasıl ki bir cevher-i ferd üstünde, esir zer-râtiyla bir Kur’ân-ı hikmet yazılsa, semâvât yüzündeki yıldızlarla yazılan bir Kur’ân-ı azametten kıymetçe daha ehemmiyetli olabilir. Öyle de çok küçük cüz’iyatlar var, mucizât-ı sanatça külliyyattan üstündür.

Besîncisi

Sâbık beyanatımızda îcad-ı mahlûkatta görünen hadsiz kolaylık, gayet derecede çabukluk, nihayetsiz sürat-i efâl, nihayetsiz sühûletle îcad-ı eşyanın sırlarını, hikmetlerini bir derece gösterdik. İşte şu nihayetsiz sürat ve hadsiz sühûletle vücûd-u eşya, ehl-i hidayete şöyle kat’î bir kanaat verir ki:

Mahlûkatı îcad eden Zât’ın kudrette nisbeten cennetler, baharlar kadar.. baharlar, bahçeler kadar.. bahçeler, çiçekler kadar kolay gelir. ما حَلْقُكُمْ وَلَا بَعْنَكُمْ إِلَّا كَنَسِّ وَاحِدَةٍ¹ sırrıyla, nev-i beserin haşir ve neşri, bir-tek nefsin imâte ve ihyâsı gibi sühûletlidir. إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُنْ² tasrihiyle bütün insanları haşirde ihyâ etmek, istirahat için dağılan bir orduyu, bir boru sesiyle toplamak kadar kolaydır.

İste şu hadsiz sürat ve nihayetsiz sühûlet, bilbedâhe kudret-i Sâni’in kêmeleine ve her şey O’na nisbeten kolay olduğuna delil-i kat’î ve burhan-ı yakînî olduğu hâlde, ehl-i dalâletin nazarında Sâni’in kudretiyle eşyanın teşkili ve îcadı –ki vücûb derecesinde sühûletlidir– bin derece muhâl olan kendi kendine teşekkür ile iltibasa sebep olmuştur. Yani bazı âdi şeylerin vücûda gelmelerini çok kolay gördükleri için, onların teşkilini, “teşekkül” tevehüm ediyorlar. Yani, “îcad edilmeyenler, belki kendi kendine vücûd buluyorlar.” İşte, gel, ahmaklığın nihayetsiz derecâtına bak ki nihayetsiz bir kudretin delilini, onun ademine delil yapar, nihayetsiz muhâlât kapısını açar. Çünkü o hâlde, Sâni-i

¹ “Sizin hepинizi yaratmak da, ölmünüzün ardından (âhirette) hepинizi diriltmek de, (O’nun için) ancak bir kişiyi yaratmak ve diriltmek gibidir.” (Lokman süresi, 31/28)

² “Bütün olay, tek bir çağrıdan ibâret! İşte hepsi duruşma için toplanmışlar...” (Yâsin süresi, 36/53)

Âlem'e lâzım olan nihayetsiz kudret ve muhit ilim gibi evsaf-ı kemâl, her mah-lükun her zerresine verilmek lâzım gelir, tâ kendi kendine teşakkül edebilsin.

On Birinci Kelime

وَإِلَيْهِ الْمُصِيرُ Yani, dâr-ı fâniden dâr-ı bâkîye dönülecek ve Kadîm-i Bâki'nin makarr-ı saltanat-ı ebediyesine gidilecek ve kesret-i esbaptan Vâhid-i Zülcelâl'in daire-i kudretine gidilecek, dünyadan âhirete geçilecek. Merciiniz O'nun dergâhidir, melceiniz O'nun rahmetidir.

Ve hâkezâ.. şu kelimenin bunlar gibi ifade ettiği pek çok hakikatler var. Şu hakikatlerin içinde, saadet-i ebediye ile cennete-doneceğinizi ifade eden hakikat ise, Onuncu Söz'ün on iki burhan-ı kat'î-yi yakâniyle ve Yirmi Dokuzuncu Söz'ün pek çok delâil-i kâtiayı tazammun eden altı esasıyla o derece kat'î isbat edilmiştir ki başka beyana hâcet bırakmıyor. Gurûb eden güneşin ertesi sabah yeniden tulû edeceği kat'iyetinde o iki Söz isbat etmişler ki; şu dün-yanın mânevî güneşî olan hayat dahi, harab-ı dünya ile gurûbundan sonra, haşrin sabahında, bâki bir surette tulû edecektir. Ve cin ve insin bir kısmı, saadet-i ebediyeye ve bir kısmı da şekâvet-i ebediyeye mazhar olacaktır...

Madem Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözler, bu hakikati kemâliyle isbat etmişler. Sözü onlara havale edip, yalnız deriz ki, sâbık beyanatta kat'î isbat edildiği üzere:

✓ Nihayetsiz bir ilm-i muhit ve hadsiz bir irade-i külliye ve nihayetsiz bir kudret-i mutlaka sahibi olan şu kâinatın Sâni-i Hakîm'i ve şu insanların Hâlik-ı Rahîm'i, bütün semâvî kitapları ve fermanlarıyla cenne-ti ve saadet-i ebediyeyi nev-i beşerin ehl-i imanına vaad etmiştir. Madem vaad etmiştir, elbette yapacaktır. Çünkü vaadinde hulf etmek, O'na mu-hâldir. Çünkü vaadini ifâ etmemek, gayet çirkin bir noksanlıktır. Kâmil-i Mutlak, noksandan münezzeх ve mukaddestir. Vaad ettiğini yapmamak, ya cehilden veya aczden olur. Hâlbuki, o Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i külli şey hakkında cehl ve acz, muhâl olduğundan hulf-ü vaad dahi muhâldir.

✓ Hem başta Fahr-i âlem (*aleyhissalâtü vesselâm*) olarak bütün enbiyâ ve ev-liya ve asfiya ve ehl-i iman, mütemâdiyen o Rahîm-i Kerîm'den, vaad ettiği saadet-i ebediyeyi rica edip yalvarıyorlar ve niyaz edip istiyorlar. Hem bütün esmâ-yı hüsna ile beraber istiyorlar. Çünkü başta şefkatı ve rahmeti, adâleti ve hikmeti ve Rahmân ve Rahîm, Âdil ve Hakîm isimleri ve rubû-biyeti ve saltanatı ve Rab ve Allah isimleri gibi ekser esmâ-yı hüsnaşı, daire-i âhireti ve saadet-i ebediyeyi iktiza ve istilzam ederler ve tahakkukuna

şehâdet ve delâlet ediyorlar. Belki –Onuncu Söz’de isbat edildiği gibi– bütün mevcudât, bütün hakâikiyle dâr-ı âhirete işaret ediyorlar.

✓ *Hem fermân-ı âzam olan Kur’ân-ı Hakîm, binler âyât-ı beyyinâtıyla ve berâhin-i sâdika-yı kat’iyesiyle o hakikati gösteriyor ve tâlim ediyor.*

✓ *Ve nev-i beşerin mâ-bihî'l-iftiharı olan Habib-i Ekrem; binler mucîzât-ı bâhireye istinad ederek, bütün hayatında, bütün kuvvetiyle o hakikati ders vermiş, isbat etmiş, ilân etmiş, görmüş ve göstermiş.*

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَيْهِ وَعَلَى أَهْلِهِ وَصَحْبِهِ بَعْدِ أَنْفَاسِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ وَاحْسِنْنَا وَنَأْشِرْهُ وَرُفَقَاءَهُ وَصَاحِبَهُ سَعِيدًا وَوَالدِّينَا وَإِخْوَانَا وَأَخْوَاتِنَا تَحْتَ لِوَاهِهِ وَازْرُزْنَا شَفَاعَةَ وَأَذْلِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ أَهْلِهِ وَأَصْحَابِهِ بِرِحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، أَمِينَ أَمِينَ¹

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا²

رَبَّنَا لَا تُرْغِبْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ³

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَبَيْسِرْ لِي أَمْرِي⁴ وَاحْلُلْ عَقْدَةَ مِنْ لِسَانِي⁵ يَفْهَمُوا قَوْلِي

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ⁵

وَثُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ⁶

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمُ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ⁷

¹ Allah’ım! O’na, âline ve ashabına, cennet ehlinin cennette alıp verdikleri nefesler sayısında salat ve selâm eyle! Bizi, bu Mektup’un sahibini, nâşirini, onun arkadaşlarını ve ana-babalarımızı, erkek ve kız kardeşlerimizi Peygamber Efendimiz’in sancağı altında mesut ve bahtiyâr olarak haşreyle! O’nun şefaatini bize nasip et! O’nun âl ve ashabyla birlikte bizi cennete koy! Bunu rahmetinle ihsan eyle, yâ Erhamerrâhimîn, âmîn, âmîn...

² “Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme!” (Bakara süresi, 2/286)

³ “Ey bizim Kerîm Rabbimiz, bize hidâyet verdikten sonra kalblerimizi saptırma ve katindan bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz bağışi bol olan Vehhab sensin Sen!” (Âl-i İmrân süresi, 3/8)

⁴ “Rabbim! Yüreğime genişlik ver. İşimi kolaylaştır. Dilimden şu bağı çöz ki sözümü anlasınlar.” (Tâhâ süresi, 20/25-28).

⁵ “Ey Rabbimiz! Bu hizmetimizi kabul buyur! Her şeyi hakkıyla işten ve bilen ancak sensin.” (Bakara süresi, 2/127).

⁶ “Tevbelerimizi de kabul buyur! Muhakkak ki tevbeleri en güzel şekilde kabul eden ve çok merhamet eden ancak sensin!” (Bakara süresi, 2/128).

⁷ “Sübhanın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimelerine Zeyl

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئْنُ الْقُلُوبُ³

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُشَائِكُونَ⁴

Suâl: Sen çok yerlerde demişsin ki; “Vahdette nihayet derecede kolaylık var, kesrette ve şirkte nihayet müşkülât oluyor. Vahdette vücûb derecesinde bir sühûlet var, şirkte imtinâ derecesinde bir suûbet var.” diyorsun. Hâlbuki, gösterdiğin müşkülât ve muhâlât, vahdet tarafında da cereyan eder. Meselâ diyorsun: “Eğer zerreler memur olmazlarsa her bir zerrede, ya bir ilm-i muhit veya bir kudret-i mutlaka veya hadsiz mânevî makineler, matbaalar bulunmak lâzım gelir. Bu ise yüz derece muhâldir. Hâlbuki, o zerreler memur-u ilâhî de olsalar, yine öyle bir mazhariyet lâzım gelir.. tâ hadsiz muntazam vazifelerini yapabilsinler.” Bunun hâllini istерим.

Elçevap: Çok Sözler'de izah ve isbat etmişiz ki; bütün mevcudât, birtek Sâni'e verilse birtek mevcut gibi kolay ve sühûletli olur. Eğer müteaddit es-baba ve tabiatı isnad edilse birtek sinek, semâvât kadar.. bir çiçek, bir bahar kadar.. bir meyve, bir bahçe kadar müşkülâtlı ve suûbetli olur. Madem şu mesele başka Sözler'de izah ve isbat edilmiş; onlara havale edip, surada yalnız üç işaretle o hakikate karşı nefsin itminanını temin edecek üç temsil belyan edeceğiz.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ süresi, 17/44)

³ “Biliniz ki kalbler ancak Allah'ın zikriyle huzura erer.” (Ra'd süresi, 13/28).

⁴ “Allah (şirk ile tevhid arasındaki farkı açıklamak için) birbirileyle anlaşmayan birçok ortağın emrindeki bir hizmetçi misalini verir.” (Zümer süresi, 39/29).

Birinci Temsil

Meselâ şeffaf, parlak bir zerrecik, bizzat kendi başıyla bir kibrît başı kadar bir nur içinde yerleşmez ve ona masdar olamaz. Kendi cirmi kadar ve mahiyeti miktarınca bilasâle, cüz'î, zerre gibi bir nuru olabilir. Fakat o zerrecik, güneşe intisap edip, ona karşı gözünü açıp baksa, o vakit o koca güneşî ziyâsiyla, elvân-ı seb'asıyla, hararetiyle, hatta mesafesiyle içine alabilir ve bir nevi tecellî-yi âzamına mazhar olur. Demek, o zerre kendi kendine kalsa, bir zerre kadar ancak iş görebilir. Eğer güneşe memur ve mensup ve mir'at sayısla, güneş gibi, güneşin icraatındaki bir kısım cüz'î numûnelerini gösterebilir.

İşte, –*وَلِلّهِ الْمَثُلُ الْأَعْلَى*¹ – her bir mevcut, hatta her bir zerre, eğer kesrete ve şirkâve esbaba ve tabiatâve kendi kendine isnad edilse; o vakit her bir zerre, her bir mevcut, ya bir ilm-i muhit ve kudret-i mutlaka sahibi olmalı.. veya hut hadsiz mânevî makine ve matbaalar, içinde teşekkül etmeli; tâ ona tevdî edilen acîb vazifeleri yapabilsin. Eğer o zerreler Vâhid-i Ehâd'e isnad edilse o vakit her bir masnû, her bir zerre O'na mensup olur, O'nun memuru hükmüne geçer. Şu intisabı, onu tecellîye mazhar eder. Bu mazhariyet ve intisapla, nihayetsiz bir ilim ve kudrete istinad eder. Hâlik'ının kuvvetiyle, milyonlar defa kuvvet-i zâtisinden fazla işleri, vazifeleri, o intisap ve istinad sırrıyla yapar.

İkinci Temsil

Meselâ iki kardeş var. Birisi cesur, kendine güvenir; diğeri hamiyetli, milîyet-perverdir. Bir muharebe zamanında kendine güvenen adam; devlete intisap etmez, kendi başıyla iş görmek ister. Kendi kuvvetinin menbalarını belinde taşımaya mecbur olur. Techizâtını, cephânelerini kendi kuvvetine göre çekmeye muztardır. O şahsî ve küçük kuvvet miktarınca düşman ordusunun bir onbaşısıyla ancak mücadele eder, fazla bir şey elinden gelmez. Öteki kardeş, kendine güvenmiyor ve kendisini âciz, kuvvetsiz biliyor; padişaha intisap etti, askere kaydedildi. O intisap ile koca bir ordu, ona nokta-yı istinad oldu. Ve o istinadla, arkasında, padişahın himmetiyle bir ordunun mânevî kuvveti tahşid edilebilir bir kuvve-i mâneviye ile harbe atıldı. Tâ düşmanın mağlup ordusu içindeki şahîn büyük bir müşşîrine rast geldi. Kendi padişahı nâmına, "Seni esir ediyorum, gel!" der, esir eder, getirir. Şu hâlin sırrı ve hikmeti şudur ki:

---

¹ "En yüce sıfatlar Allah'ındır." (Nahl sûresi, 16/60)

Evvelki başıbozuk, kendi menba-ı kuvvetini ve techizâtını kendisi taşıma-ya mecbur olduğu için, gayet cüz'î iş görebildirdi. Şu memur ise, kendi kuvvetinin menbaını taşımaya mecbur değil. Belki onu, ordu ve padişah taşıyor. Mevcut telgraf ve telefon teline makinesini küçük bir tel ile raptetmek gibi, şu adam bu intisapla kendini o hadsiz kuvvete rapteder.

İşte, –*وَلِلَّهِ الْمُثْلُ الأَعْلَى* – *Eğer her mahlük, her zerre doğrudan doğruya Vâhid-i Ehad'e isnad edilse ve onlar O'na intisap etseler; o vakit, o intisap kuvvetiyle ve seyyidinin havliyle, emriyle karınca; Firavun'un sarayıını başına yıkar, baş aşağı atar.. sinek, Nemrud'u gebertip cehenneme atar..¹ bir mikrop, en cebâbîr bir zâlimi kabre sokar.. buğday tanesi kadar çam çekirdeği, bir dağ gibi bir çam ağacının tezgâhi ve makinesi hüküme ne geçer.. havanın zerresi; bütün çiçeklerin, meyvelerin ayrı ayrı işlerinde, teşekkülâtlarında muntazaman, güzelce çalışabilir. Bütün bu kolaylık, bilbedâhe memuriyet ve intisaptan ileri geliyor. Eğer iş başıbozukluğa dönse, esbaba ve kesrete ve kendi kendilerine bırakılıp şirk yolunda gidilse, o vakit her şey cirmi kadar ve şuuru miktarınca iş görebilir.*

Üçüncü Temsil

Meselâ iki arkadaş var. Hiç görmedikleri bir memleketin ahvâline dair istatistikli bir nevi coğrafya yazmak istiyorlar.

Birisi, o memleketin padişâhına intisap edip telgraf ve telefon dairesine girer. On paralık bir telle kendi telefon makinesini devletin teline rapteder. Her yerle görüşür, muhabere eder, mâlûmat alır. Gayet muntazam ve mükemmel coğrafya istatistiğine ait sanatkârâne bir eser yapar.

Öteki arkadaş ise, ya ellî sene mütemâdiyen gezecek ve müşkülâtlâ her yeri görüp her hâdiseyi işitecek.. veyahut milyonlarla lirayı sarf edip, devletin tel ve telefon temdidatı kadar ve padişâh gibi telgraf sahibi olacak. Tâ, evvelki arkadaşı gibi o mükemmel eseri yapısın.

Öyle de, –*وَلِلَّهِ الْمُثْلُ الأَعْلَى* – *Eğer hadsiz eşya ve mahlûkat Vâhid-i Ehad'e verilse, o vakit o irtibat ile her şey birer mazhar olur. O Şems-i Ezeli'nin tecellisine mazhariyetle, kavânîn-i hikmetine ve desâtir-i ilmiyesine venevâmis-i kudrette irtibat peydâ eder. O vakit, havl ve kuvvet-i ilâhiye ile her şeyi görür bir gözü ve her yere bakar bir yüzü ve her işe geçer bir sözü hükmünde bir*

¹ Bkz.: Ibni Kesîr, *el-Bidâye* 1/149.

cilve-i rabbâniyeye mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o şey, bütün eşyadan dahi inkitâ eder, cirmi kadar bir küçüklüğe sığışır. O hâlde bir ulûhiyet-i mutlaka sahibi olmalı ki evvelki vaziyette gördüğü işleri görebilsin.

Elhâsil: *Vahdet ve iman yolunda vücûb derecesinde bir sühûlet ve kolaylık var. Şirk ve esbapta, imtinâ derecesinde müşkülât ve suûbet var. Çünkü bir vâhid, kûlfetsiz olarak kesîr eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyeti alma ve o neticeyi istihsal etme, o eşya-yı kesîreye havale edilse, o vakit pek çok kûlfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir.*

Meselâ –Üçüncü Mektup’ta denildiği gibi– semâvât meydanında, şems ve kamer kumandası altında, yıldızlar ordusunu harekete getirmekle her gece ve her sene şâsaalı, tesbihkârâne bir seyeran ve cereyan vermek demek olan cazibedar, sevimli vaziyet-i semâviye.. ve mevsimlerin değişmesi gibi büyük maslahatların vücûd bulması demek olan o ulvî, hikmetli netice-i arziye, eğer vahdete verilse; o Sultan-ı Ezel, –kolayca– küre-i arz gibi bir neferi o vaziyet ve o netice için ecrâm-ı ulviyyeye kumandan tayin eder. O vakit arz, emir alındıktan sonra memuriyet neşesinden mevlevî gibi zikir ve semâa kalkar, az bir masrafla o güzel vaziyet hâsil olur, o mühim netice vücûd bulur.

Eğer arza “Sen dur, karışma!” denilse.. ve o netice ve o vaziyetin istihsa-li de semâvâta havale edilse.. ve vahdetten kesrete ve şirke gidilse.. her gün ve her sene, binler derece küre-i arzdan büyük olan milyonlar adedince yıldızları hareket ettirmek, milyarlar sene mesafeyi yirmi dört saatte ve bir sene-de kestirmek lâzımdır.

Netice-i meram: *Kur’ân ve ehl-i iman; hadsiz masnûâti bir Sâni-i Vâhid'e verir, doğrudan doğruya her işi O'na isnad eder, vücûb derecesinde sühûletli bir yolda gider, sevk eder. Ve ehl-i şirk ve tuğyan, bir masnû-u vâhidi hadsiz esbaba isnad ederek, imtinâ derecesinde suûbetli bir yolda gider. Şu hâlde Kur’ân yolunda bütün masnûât ile, dalâlet yolunda bir masnû-u vâhid beraberdirler. Hatta, belki bütün eşyanın vâhidden sudûru, bir vâhidin hadsiz eşyadan sudûrundan çok derece eshel ve kolaydır. Nasıl ki bir zâbit, bin neferin tedbirini bir nefer gibi kolay yapar. Ve bir neferin tedbiri bin zâbite havale edilse, bin nefer kadar müşkülâtlı olur, keşmekeşe sebebiyet verir. İşte şu hakikati, şu âyet-i azîme, ehl-i şirkin başına vuruyor, dağıtıyor.*

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شَرَكَاءُ مُتَشَاكِشُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هُلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بَعْدَ ذَرَاتِ الْكَائِنَاتِ وَعَلَى أَهْلِ
وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمِينَ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

اللَّهُمَّ يَا أَحَدُ يَا وَاحِدُ يَا صَمَدُ.. يَا مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ.. يَا مَنْ لَهُ
الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ.. وَيَا مَنْ يُحْيِي وَيُمِيتُ.. يَا مَنْ بِيَدِهِ الْحَيْزُ.. يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ عَ
قَدِيرٌ.. يَا مَنْ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ بِحَقِّ أَسْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ اجْعَلْ نَاسِرَ هَذِهِ الرِّسَالَةِ وَرُفَقَائِهِ
وَصَاحِبَهَا سَعِيدًا مِنَ الْمُوَحَّدِينَ الْكَامِلِينَ وَمِنَ الصَّدِيقِينَ الْمُحَقِّقِينَ وَمِنَ الْمُؤْمِنِينَ
الْمُتَقِّيِّينَ، أَمِينَ.

اللَّهُمَّ بِحَقِّ سِرِّ أَحَدِيَّكَ اجْعَلْ نَاسِرَ هَذَا الْكِتَابَ نَاسِرًا لِأَسْرَارِ التَّوْحِيدِ وَقَلْبَهُ مَظْهَرًا
لِإِنْوَارِ الْإِيمَانِ وَلِسَانَهُ نَاطِقًا بِحَقَائِقِ الْقُرْآنِ، أَمِينَ أَمِينَ⁴

¹ “İşte şimdi Allah bir temsil daha getiriyor: İki adam var, bunlardan birincisi, birbirine rakip, birbirileyle hep çekisen ortakların emrinde, diğeri ise sadece bir kişinin emrinde çalışıyor. Bu ikisinin durumu hiçbir olur mu? Olmaz elhamdüllâh! Fakat çokları bu gerçeği bilmeler.” (Zümer süresi, 39/29).

² “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

³ Allah’ım! Efendimiz Muhammed’e, O’nun bütün âl ve ashabına, kâinatın zerreleri sayısında salât ve selâm eyle, âmîn... Âlemlerin Rabbi Allah’a hamd olsun.

⁴ “Ey Ehad, Vâhid ve Samed olan Allah’ım! Ey kendisinden başka ilâh olmayan, bir olan ve ortağı bulunmayan! Ey mülk ve hamd kendisine mahsus olan! Ey hayat veren ve ölüme mazhar eden! Ey her hayır elinde olan! Ey her şeye kâdir olan! Ey dönüş sadece kendisine olan Allah’ım! Bu kelimeler hürmetine, bu risalenin sahibini, nâşirini ve onun arkadaşlarını saîd olarak kâmil muvahhidlerden, muhakkik siddikkârlardan ve müttakî müminlerden eyle, âmîn...

Allah’ım! Ehadiyetindeki sırular hürmetine bu kitabın nâşirini, tevhid sırlarının nâşiri; kalbini, iman nurlarının mazhari; dilini de Kur’ân hakikatlerinin konuşan lisani eyle, âmîn, âmîn...”

Yirmi Birinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا يَبْلُغُ عِنْدَكُمُ الْكَبِيرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَّاهُمَا فَلَا تَقْلِيلُ لَهُمَا أُفِّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا
وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الدُّلُّ مِنَ الرَّحْمَةِ
وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَنِي صَغِيرًا وَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ
إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلَّهِ وَابْنِهِ عَفْوًا³

Ey hânesinde ihtiyar bir vâlide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amel-mânde veya âciz, alîl bir şahis bulunan gafil! Şu âyet-i kerîmeye dikkat et, bak: Nasıl ki bir âyette, beş tabaka ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkatî celbediyor. Evet dünyada en yüksek hakikat, peder ve vâlidelerin evlâdlarına karşı şefkatleridir. Ve en âlî hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukabil hürmet haklarıdır. Çünkü onlar, hayatlarını ke-mâl-i lezzetle evlâtlarının hayatı için feda edip sarfediyorlar. Öyle ise insaniyeti sukut etmemiş ve canavara inkilâb etmemiş her bir veled; o muhterem, sâdik, fedakâr dostlara hâlisâne hürmet ve samimane hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnut etmelidir. Amca ve hala, peder hükmündedir;⁴ teyze ve

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ "Rabbîn şöyleden buyurdu: Allah'tan başkasına ibadet etmeyin. Anneye ve babaya güzel muamele edin. Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşanmış olarak senin yanında bulunursa sakin onlara hizmetten yüksünme, "öff!" bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve gönül açıcı sözler söyle. Şefkatle, tevazu ile onlara kol kanat ger ve şöyleden dua et: 'Yâ Rabbî, onlar küçüklüğümde nasıl beni ihtiâmla yetiştirdilerse, ona mükâfat olarak sen de onlara merhamet buyur!' Rabbinizinizdeki duyguları pek iyi bilir. Eğer siz iyi kimseler iseniz şunu bilin ki Allah kötülüklerden (özellikle anne ve babasına yaptığı kötü muamelelerden) tövbe edenlere karşı, günahları çok affediceidir." (Îsrâ sûresi, 17/23-25).

⁴ Amcanın baba hükmünde olduğuna dair bkz.: Müslim, zekât 11; Tirmîzî, menâkîb 28; Ebû Dâvûd, zekât 22. Halanın baba hükmünde olduğuna dair bkz.: Dârimî, ferâiz 38; İbnî Ebî Şeybe, el-Musannef 6/248; Abdurezzak, el-Musannef 10/283.

dayı, ana hükmündedir.¹

İşte o mübarek ihtiyarların vücûdlarını istiskal edip ölümlerini arzu etmek, ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır bil, aylı! Evet hayatını senin hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çırkin bir zulüm, bir vicdansızlık olduğunu anla!

Ey derd-i maîsetle müptelâ olan insan! Bil ki, senin hânendeki bereket direğî ve rahmet vesilesi ve musibet dâfiası, hânendeki o istiskal ettiğin ihtiyar veya kör akrabandır. Sakın deme: “Maîsetim dardır, idare edemiyorum.” Çünkü onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senin diyk-i maîsetin daha ziyade olacaktı. Bu hakikati benden inan! Bunun çok kat’î delillerini biliyorum, seni de inandırabilirim. Fakat uzun gitmemek için kısa kesiyorum. Şu sözüme kanaat et. Kasem ederim, şu hakikat gayet kat’îdir. Hatta nefis ve şeytanım dahi buna karşı teslim olmuşlar! Nefsimin inadını kiran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli!..

Evet kâinatın şehâdetiyle, nihayet derecede Rahmân, Rahîm ve Latîf ve Kerîm olan Hâlik-ı Zülcelâl-i ve'l-ikram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından riziklarını gayet latîf bir surette gönderip ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi.. çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha ziyade merhamete läyik ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların riziklerini dahi, bereket suretinde gönderir. Onların iâşelerini, tamahkâr ve bahîl insanlara yükletmez.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَافُ ذُو الْقُوَّةِ الْمُتِينُ²

وَكَأَيْنِ مِنْ دَآبَةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّا كُمْ³

âyetlerinin ifade ettikleri hakikati, bütün zîhayatın envâ-ı mahlûkları lisân-ı hâl ile bağırp, o hakikat-i kerîmâneyi söylüyorlar. Hatta değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen ve rizikleri insanların rizikleri içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlûkların rizikleri dahi, bereket suretinde geliyor.

¹ Dayının ana hükmünde olduğuna dair bzk.: Muhammed İbnü'l-Hasan eş-Şeybânî, *el-Hucce* 4/241; İbni Kudâme, *el-Muğnî* 6/206. Teyzenin ana hükmünde olduğuna dair bzk.: Buhârî, *sulh* 6; Ebû Dâvûd, *talâk* 35; Tirmîzî, *bîrr* 6; Dârimî, *ferâiz* 38.

² “Bütün mahlûkların riziklerini veren, kâmil kuvvet ve tam iktidar sahibi olan Allah Teâlâ'dır.” (Zâriyatât sûresi, 51/58).

³ “Nice canlı mahlük var ki riziklerini kendileri taşıyamazlar. Ama siz de bütün onları da riziklendirin Allah'tır.” (Ankebût sûresi, 29/60)

Bunu teyid eden ve kendim gördüğüm bir misal: Benim yakın dostlarım birlirler ki; iki-üç sene evvel her gün yarım ekmek, –o köyun ekmeği küçük idi– muayyen bir tayinim vardı ki, çok defa bana kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayinim hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kere de fazla kalırdı.

İşte şu hâl o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin beraketinden istifade ediyordum. Kat'î bir surette ilân ediyorum: Onlar bana bâr değil.. hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.

Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hânesine misafir geldiği vakit berekete medar oluyor; öyle ise mahlûkatın en mükerremi olan insan ve insanların en mükemmel olan ehl-i iman ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şâyan aceze, alîl ihtiyareler ve alîl ihtiyarların içinde şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâyik ve müstehak bulunan akrabalar ve akrabaların içinde dahi en hakikî dost ve en sâdîk muhib olan peder ve vâlide, ihtiyarlık hâlinde bir hânedede bulunsa, ne derece vesile-i bereket ve vâsita-yı rahmet ve لَنْ لَا الشَّيْخُ الْرَّئِخُ لَضَبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلَاءُ صَبَّا¹ sırrıyla yani, “Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi, belâlar sel gibi üstünüze dökülecekti.”² Ne derece sebeb-i def-i musibet oluklarını sen kıyas eyle!

İşte ey insan! Aklinı başına al! Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın! لَأَنَّ الْجَزَاءَ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ³ sırrıyla sen, vâlideynine hürmet etmezsen, senin evlâdin dahi sana hizmet etmeyecektir! Eğer âhiretini seversen, işte sana mühim bir define; onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle! Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve rızıkın bereketli geçsin. Yoksa onları istiskal etmek, ölümlerini temeni etmek ve onların nazik ve serî'u't-teessür kalblerini rencide etmek ile خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَة⁴ sırrına mazhar olursun. Eğer rahmet-i Rahmân isterSEN, o Rahmân'ın vedâlalarına ve senin hânenekdeki emanetlerine rahmet et.

¹ Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 11/287; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 22/309.

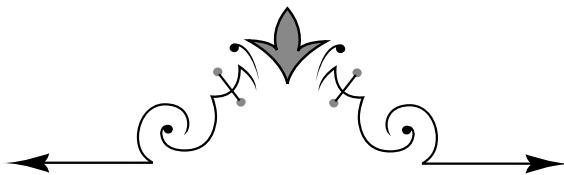
² ez-Zebîdî, *Tâcü'l-arûs* 5/5243. Ayrıca bkz.: Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 11/287; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 22/309; el-Beyhakî, *es-Sünenu'l-kübrâ* 3/345.

³ “Her amel kendi cinsinden şeyle karşılık görür.” (İbni Receb, *Câmiu'l-ulûmi ve'l-hikem* 1/186; İbni Hacer, *Fethu'l-bâri* 10/77; Aliyyûlkârî, *el-Esrâru'l-merfâa* s.103).

⁴ “Dünyayı da âhireti de kaybeder.” (Hac süresi, 22/11)

Âhiret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zât vardı. Dininde, dünyasında muvaffakiyetli görüyordum. Sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki o muvaffakiyetin sebebi: O zât, ihtarîar peder ve vâlidelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş. Înşaallah âhiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen ona benzemeli!..

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ: الْجَنَّةُ تَحْتَ أَفْدَامِ الْأَمَهَاتِ،
وَعَلَى إِلَهٍ وَصَاحِبِهِ أَجْمَعِينَ¹
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

¹ "Allah'ım! 'Cennet anaların ayakları altındadır.'¹ diyen Zât'a, âline ve ashabına salât ve selâm eyle!"

¹ el-Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb* 1/102; ed-Deylemî, *el-Müsned* 2/116. Ayrıca bzk.: Nesâî, *cîhâd* 6; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/429.

² "Sübhânîn ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin." (Bakara sûresi, 2/32)

Yirmi İkinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Şu Mektup, iki mebhastır. Birinci Mebhas, ehl-i imanı uhuvvete ve muhabbete davet eder.

Birinci Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ
إِذْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَخْسَنُ فَإِذَا الدَّيْنِ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ عَدَاؤُهُ كَانَهُ رَلِيٌّ حَمِيمٌ
وَالْكَاظِمِينَ الْغَنِيَظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ⁵

Müminlerde nifak ve şikayet, kin ve adâvete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset,

♦hakikatçe..

♦ve hikmetçe..

♦ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyet'çe..

♦ve hayat-ı şahsiyece..

♦ve hayat-ı içtimaiyece..

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ sûresi, 17/44)

³ “Müminler sadece kardeşler. O hâlde ihtilâf eden kardeşlerinizin arasını düzeltin!” (Hucurât sûresi, 49/10).

⁴ “Sen kötülüğü en güzel tarzda uzaklaştmaya bak. Bir de bakarsın ki seninle kendisi arasında düşmanlık olan kişi candan, sıcak bir dost oluvermiş!” (Fussilet sûresi, 41/34).

⁵ “O muttakiler ki kızdıklarında öfkelerini yutar, insanların kusurlarını affederler. Allah da böyle iyi davranışları sever.” (Al-i İmran sûresi, 3/134).

♦ve hayatı mâneviyece çirkin ve merduttur, muzır ve zulümdür ve hayatı beseriye için zehirdir.

Şu hakikatin gayet çok vücûhundan altı vechini beyan ederiz.

Birinci Vecih

Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mümine kin ve adâvet besleyen insafsız adam! Nasıl ki sen bir gemide veya bir hânede bulunsan, seninle beraber dokuz mâsum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o hâneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın, ne derece zulmettiğini bilirsın. Ve zâlimliğini, semâvâta iştittirecek derecede bağıracaksin. Hatta birtek mâsum, dokuz câni olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adâletle batırılmaz.

Aynen öyle de sen, bir hâne-i rabbâniye ve bir sefine-i ilâhiye olan bir müminin vücutunda iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi dokuz değil, belki yirmi sıfâtı mâsume varken; sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir câni sıfatı yüzünden ona kin ve adâvet bağlamakla, o hâne-i mâneviye-i vücûdun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İkinci Vecih

Hem hikmet nazarında dahi zulümdür.

Zira mâmûmdur ki; adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi ziddîrlar. İlkisi, mana-yı hakikîsinde olarak beraber cem olamazlar. Eğer muhabbet, kendi esbabının rûchâniyetine göre bir kalbde hakikî bulunsa, o vakit adâvet mecazî olur; acımak suretine inkılâb eder. Evet mümin, kardeşini sever ve sevmeli! Fakat fenalığı için yalnız acır.. tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için nass-ı hadis ile: “Üç günden fazla mümin, mümine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek.”¹ Eğer esbab-ı adâvet galebe çalıp adâvet, hakika-tiyle bir kalbde bulunsa; o vakit muhabbet mecazî olur, tasannû ve temellük suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mümin kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü nasıl ki sen âdi küçük taşları, Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık

¹ Bkz.: Buhârî, edeb 57, 62, istî'zân 9; Müslim, birr 23, 25, 26.

edersin. Aynen öyle de Kâbe hürmetinde olan iman¹ ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evasif-i İslâmiye, muhabbeti ve ittifakı istediği hâlde; mümine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı, iman ve İslâmiyet'e tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu aklın varsa anlasın!..² Evet tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikat dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder.

Evet inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla o adama karşı dostâne bir râbita anlarsın.. ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan arkadaşâne bir alâka telâkki edersin.. ve bir memlekette beraber bulunmakla uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin...

Hâlbuki imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâ-yı ilâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak râbitaları ve uhuvvet münasebetleri var. Meselâ her ikinizin;

•*Hâlik'ınız bir, Mâlik'ınız bir, Mâbud'unuz bir, Râzik'ınız bir.. bir bir, bine kadar bir bir ...*

•*Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir.. bir bir, yüze kadar bir bir ...³*

•*Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir.. ona kadar bir bir ...*

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler bulundukları hâlde; şikak ve nifaka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mümine karşı hakikî adâvet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o râbîta-yı vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o müna-sebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisâf olduğunu, kalbin ölmemiş ise aklın sönmemiş ise anlarsın!

¹ Müminin, imanıyla nâil olduğu hürmetin Allah katında Kâbe'nin hürmetinden daha büyük olduğuna dair bzk.: Tirmîzî, *bîr* 85; İbni Mâce, *fîten* 2; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 11/37.

² Bir mümine kusurlarından dolayı tâhir etmemek gerekiğine dair bzk.: Tevbe sûresi, 9/79; Hucurât sûresi, 49/11; Hümeze sûresi, 104/1; Müslim, *bîr* 32; Tirmîzî, *bîr* 18; Ebû Dâvûd, *edeb* 35. Ayrıca kusur işleyen mümine hakaret edilmeyip, hakkında istîgfâda bulunmak gerekiğine dair bzk.: Buhârî, *hudûd* 4; Ebû Dâvûd, *hudûd* 35.

³ Bütün insanların hem Rab'leri aynı olduğunu, hem de her birinin aynı atadan geldiklerini ifade eden hadis-i şerîf için bzk.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/411; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 5/86.

Üçüncü Vecih

Adâlet-i mahzayı ifade eden ¹ **وَلَا تَرُرْ وَازِرَةً وَزِرَّ أُخْرَى** sırına göre; bir müminde bulunan câni bir sıfat yüzünden sair mâsum sıfatlarını mahkûm etmek hükmünde olan adâvet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu.. ve bahusus bir müminin fena bir sıfatından darılıp küsüp, o müminin akrabasına adâvetini tesmil etmek, ² **إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلَّمٌ كَفَّارُ** sîga-yı mübalâğa ile gayet azîm bir zulüm ettiğini, **hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği hâlde;** nasıl kendini haklı bulursun, “*Benim hakkım var!*” dersin?

Hakikat nazarında sebeb-i adâvet ve şer olan fenalıklar, şer ve toprak gibi kesiftir.. başkasına sıräyet ve in’ikâs etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlete, o başka meseledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler, muhabbet gibi sürdür.. sirayet ve in’ikâs etmek, şe’nidir. Ve ondandır ki; “Dostun dostu dosttur.” sözü, durûb-u emsâl sırasına geçmiştir.³ Hem onun içindir ki; “Bir göz hatrı için çok gözler seviler.” sözü umumun lisânında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat, böyle gördüğü hâlde; sevmediğin bir adâmın sevimli mâsum bir kardeşine ve taallukatına adâvet etmek, ne kadar hilâf-i hakikat olduğunu hakikat-bîn isen anlarsın.

Dördüncü Vecih

Hayat-ı şahsiye nazarında dahi zulümdür.

Şu dördüncü vechin esası olarak birkaç düsturu dinle:

Birincisi: *Sen, mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit; “Mesleğim haktır veya daha güzeldir.” demeye hakkın var. Fakat, “Yalnız hak, benim mesleğimdir.” demeye hakkın yoktur!..*

وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْنٍ كَلِيلَةٌ وَلِكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبَدِّي الْمَسَاوِيَّا

¹ “Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez.” (En’âm sûresi, 6/164; İsrâ sûresi, 17/15; Fâtır sûresi, 35/18; Zümer sûresi, 39/7; Necm sûresi, 53/38)

² “Gerçekten insan çok zâlim ve çok nankördür.” (İbrahim sûresi, 14/34).

³ Ali İbni Ebî Talîb, *Nehcü'l-belâğâ* s.748-749.

⁴ “Rıza gözü hiçbir ayibi görmez. Gazap gözü bütün kusurları ortaya çıkarır.” (Ebu’t-Tayyib el-Mütenebbî’ye ait olan bu beyit için bkz.: İbni Asâkir, *Târihu Dîmaşq* 33/219, 36/319; el-Gazâlî, *İhyâ ulûmi'd-dîn* 3/36).

sırıncı, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz. Başkasının mesleğini butlân ile mahkûm edemez.

İkinci Düstur: Senin üzerine haktır ki; her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı. Fakat her doğruya demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlis olmayan bir adam, nasihatı bazen damara dokundurur, aksülamel yapar.

Üçüncü Düstur: Adâvet etmek istersen, kalbindeki adâvete adâvet et.. onun ref'ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefs-i emmârene ve hevâ-yı nefsine adâvet et.¹ İslahına çalış. O muzir nefsin hatırlı için, müminlere adâvet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen; kâfirler, zindiklar çoktur.. onlara adâvet et!..

Evet nasıl ki muhabbet sıfatı, muhabbete lâyiktir; öyle de adâvet hasleti, her şeyden evvel kendisi adâvete lâyiktir. Eğer hasmini mağlup etmek istersen, fenâğına karşı iyilikle mukâbele et. Çünkü eğer fenâlikla mukâbele edersen, husûmet tezâyûd eder. Zâhiren mağlup bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idâme eder. Eğer iyilikle mukâbele etsen, nedâmet eder.. sana dost olur.²

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلْكُتَهُ   وَإِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ اللَّئِيْمَ تَمَرَّدًا

hükümunce müminin şe'ni, kerîm olmaktadır.⁴ Senin ikramınla sana musahhar olur. Zâhiren leîm bile olsa, iman cihetinde kerîmdir. Evet fena bir adama “İyisin iyisin” desen, iyileşmesi ve iyi adama “Fenasın fenasın.” desen, fenalaşması çok vukû bulur. Öyle ise

وَإِذَا مَرُوا بِالْعَوْنَوْ مَرُوا كِرَاماً⁵ ، وَإِنْ تَغْفُوا وَتَضْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ⁶

desâtir-i kudsiye-i Kur'âniye'ye kulak ver.. saadet ve selâmet ondadır.

¹ İnsanın en büyük düşmanı kendi nefsi olduğuna dair bzk.: Yûsuf sûresi, 12/53; el-Beyhakî, ez-Zühd s.157; ed-Deylemî, el-Müsned 3/408; el-Gazâlî, İhyâ ulûmi'd-dîn 3/4.

² Bzk.: “İyilikle kötülük bir olmaz. O hâlde sen kötülüğü en güzel tarzda uzaklaştmaya bak. Bir de bakarsın ki seninle kendisi arasında düşmanlık olan kişi candan, sıcak bir dost oluvermiş!” (Fussilet sûresi, 41/34).

³ “Haysiyetli, şerefli birine ikramda bulunursan, onun gönünü kazanırsın. Fakat haysiyetsiz, degersiz birine ikramda bulunsan da onun gönüne giremezsin.” (Ebu't-Tayyib el-Mütenebbî'ye ait olan bu beyit için bzk.: İbni Kays, Kîra'd-dayf 1/251; el-Meydânî, Mecmu'l-emsâl 1/14).

⁴ Bzk.: Tirmîzî, birr 41; Ebu Dâvûd, edeb 5; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/394.

⁵ “O kollar, boş söz ve işlere rastladıklarında vakarla oradan geçip giderler.” (Furkan sûresi, 25/72).

⁶ “Bununla beraber müsamaha eder, kusurlarına bakmaz, affederseniz bu da sizin için bir fazilettir. Çünkü Allah da Gafûr'dur, Rahim'dir.” (Teğâbûn sûresi, 64/14).

Dördüncü Düstur: *Ehl-i kin ve adâvet; hem nefsine, hem mümin kardeşine, hem rahmet-i ilâhiyeye zulmeder, tecavüz eder.* Çünkü kin ve adâvet ile nefsini bir azab-ı elîmde bırakır. Hasmina gelen nimetlerden azabı ve korkusundan gelen elemi nefsine çekтирir, nefsine zulmeder. Eğer adâvet hasadden gelse, o bütün bütün azaptır. Çünkü haset, evvelâ hâsidi ezer; maheder, yandırır.¹ Mahsûd hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hâsid adam, haset ettiği şeylerin âkibetini düşünsün. Tâ anlasın ki; rakibinde olan dünyevî hüsün ve kuvvet ve mertebe ve servet; fânidir, muvakkattır.. faydası az, zahmeti çoktur. Eğer uhrevî meziyetler ise zâten onlarda haset olamaz. Eğer onlarda dahi haset yapsa ya kendisi riyakârdır, âhiret malını dünyada mahvetmek ister..veyahut mahsûdu riyakâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olup² kader ve rahmet-i ilâhiyeye, onun hakkında ettiği iyiliklerden küsüyor. Âdetâ kaderi tenkit ve rahmete itiraz ediyor. Kaderi tenkit eden başını örse vurur, kırar. Rahmete itiraz eden, rahmetten mahrum kalır.

Acaba, bir gün adâvete deðmeyen bir şeye, bir sene kin ve adâvetle mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder, bozulmamış hangi vicdana sığar? Hâlbuki mümin kardeşinden sana gelen bir fenaliði, bütün bütün ona verip, onu mahkûm edemezsin. Çünkü:

✓ *Evvelâ, kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp o kader ve kaza hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir.*

✓ *Sâniyen, nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp, o adama adâvet değil, belki nefsine maðlup olduğundan acımak ve nedâmet edeceğini beklemek...*

✓ *Sâlisen, sen kendi nefsinde görmediðin veya görmek istemediðin kusurunu gör, bir hisse de ona ver.*

✓ *Sonra bâki kalan küçük bir hisseye karşı en selâmetli ve en çabuk hasmini maðlup edecek afu u safh ile ve ulûvü-ü cenâblıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun...*

¹ Hasedin hasenâti, dolayısıyla da hased edeni yeyip bitirmesini ifade eden hadisler için bkz.: Ebû Dâvûd, edeb 44; İbni Mâce, zühd 22.

² Allah'ın, başkalarına fazladan verdiği lütufları kıskanmamak gerektigine dair bkz.: Nisâ sûresi, 4/32. Ayrıca bir mümine gelen nimetten rahatsız olmanın ve maruz kaldığı fenâliktan hoşlanmanın, mümine yakışmayan bir sıfat olduğunu ifade eden âyetler için bkz.: Âl-i Ímrân sûresi, 3/120; Tevbe sûresi, 9/50.

Yoksa sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatıyla alan cevherci bir yahudi gibi beş paraya degmeyen fâni, zâil, muvakkat, ehemmiyetsiz umûr-u dünyeviyeye –guya ebedî dünyada durup ebedî beraber kalacak gibi– şedid bir hırs ile ve dâimî bir kin ile mütemâdiyen bir adâvetle mukabele etmek, sîga-yı mübalâğa ile bir zalûmiyettir veya bir sarhosluktur ve bir nevi divaneliktir.

İşte hayat-ı şahsiyece bu derece muzır olan adâvete ve fîkr-i intikama, –eğer şahsını seversen– yol verme ki kalbine gîrsin. Eğer kalbine girmiș ise, onun sözünü dinleme!

Bak, hakikatbîn olan Hâfız Şirâzî'yi dinle: **دُنْيَا نَهْ مَتَاعِيْسِتِي كِه آرْزَدْ بَيْرَاعِيْ**
Yani: “Dünya öyle bir metâ değil ki bir nizâa değişim.” Çünkü fâni ve geçici olduğunu kâğıt gibi sayınca kâğıt gibi sayılır. Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz’î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın!..

Hem demiş:

اسَائِشْ دُوْگِيَّتِي تَفْسِيرِ إِينْ دُوْ حَرْفَشْ

بَا دُوْسَنَانْ مُرْقَوْثْ بَا دُشْمَانْ مُدَارَا

Yani: “İki cihanın rahat ve selâmetini iki harf tefsir eder, kazandırır: Dostlarına karşı mürûvvetkârâne muâşeret ve düşmanlarına sulhkârâne muamele etmektir.”¹

Eğer dersen: “İhtiyâr benim elimde değil, fitratımda adâvet var. Hem damarıma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum.”

Elcevap: Sû-i huluk ve fena haslet eseri gösterilmelizse.. ve giybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse, kusurunu da anlasa zarar vermez.² Madem ihtiyâr senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin mânevî bir nedâmet, gizli bir tövbe ve zîmnî bir istîğfar hükmünde olan kusurunu bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlaman, onun şerrinden seni kurtarır.³ Zâten bu mektubun bu mebhâsını yazdık, tâ bu mânevî istîğfâri temin etsin.. haksızlığı hak bilmesin.. haklı hasmını, haksızlıkla teşhir etmesin.

¹ Hâfız Şirâzî, *Dîvân-ı Hâfız Şirâzî* s.4 (5. gazel).

² Bir kötülüğe niyetlenip onu işlemekten vazgeçen kimseye günah yazılmayacağını, hatta aksine bir de sevap yazılacağını ifade eden hadisler için bkz.: Buhârî, *tevhid* 34; Müslim, *îmân* 205.

³ Kusurunu bilip pişman olmanın tevbe anlamına geleceğine ve bunun günaha keffaret olacağına dair bkz.: İbnî Mâce, *zühd* 30; Ahmed İbnî Hanbel, *el-Müsned* 1/289, 376, 422, 423, 433; et-Tâyâlisî, *el-Müsned* s.50.

Cây-i dikkat bir hâdise: Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki; mütedeyyin bir ehl-i ilim, fîkr-i siyâsîsine muhalif bir âlim-i sâlihi, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fîkrinde olan bir münâfiği, hürmetkârâne medhetti. İşte siyasetin bu fena neticelerinden ürkütülmüş ^{أَعْوَذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ}¹ dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.

Beşinci Vecih

Hayat-ı içtimaiyece inat ve tarafgirlik, gayet muzır olduğunu beyan eder.

Eğer denilse: Hadiste اِخْتِلَافُ اُمَّتٍ رَحْمَةً² denilmiş.

- İhtilâf ise, tarafgirliği iktiza ediyor.
- Hem tarafgirlik marazı, mazlum avâmî zâlim havassın şerrinden kurtarıyor. Çünkü bir kasabanın ve bir köyün havası ittifak etseler, mazlum avâmî ezerler. Tarafgirlik olsa, mazlum bir tarafa ilticâ eder, kendisini kurtarır.
- Hem tesâdüm-ü efkârdan ve tehâlüf-ü ukûlden hakikat tamamıyla tezahür eder.

Elcevap:

Birinci suâle deriz ki: Hadisteki ihtilâf ise, müsbat ihtilâftir. Yani, her biri kendi mesleğinin tamir ve revâcına sa'yeder. Başkasının tahrip ve ibtâline değil, belki tekmil ve ıslahına çalışır. Amma menfi ihtilâf ise ki; garazkârâne, adâvetkârâne birbirinin tahribine çalışmaktadır.. hadisin nazarında merduttur. Çünkü birbiriyle boğuşanlar, müsbat hareket edemezler.

İkinci suâle deriz ki: Tarafgirlik eğer hak nâmına olsa, haklılara melle olabilir. Fakat şimdiki gibi garazkârâne, nefis hesabına olan tarafgirlik; haksızlara melcedir ki, onlara nokta-yı istinad teşkil eder. Çünkü garazkârâne tarafgirlik eden bir adama şeytan gelse, onun fîkrine yardım edip taraftarlık gösterse, o adam o şeytana rahmet okuyacak. Eğer mukabil tarafa melek gibi bir adam gelse, ona -hâşâ- lânet okuyacak derecede bir haksızlık gösterecek.

¹ Şeytandan ve siyasetten Allah'a sığınırmış.

² “Ümmetimin ihtilâfi rahmettir.” (en-Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim* 11/91, 92; el-Kurtubî, *el-Câmi’ li ahkâmi’l-Kur’ân* 4/159; es-Suyûtî, *et-Tedribû’r-râvî* 2/175).

Üçüncü suâle deriz ki: *Hak nâmına, hakikat hesabına olan tesâdüm-ü efkâr ise; maksatta ve esasta ittifak ile beraber, vesâilde ihtilâf eder. Hakikatin her köşesini izhar edip, hakka ve hakikate hizmet eder. Fakat tarafgirâne ve garazkârâne, firavunlaşmış nefس-i emmâre hesabına hodfürûsluk, şöhret-perverâne bir tarzdaki tesâdüm-ü efkârdan bârika-yı hakikat değil, belki fitne ateşleri çıkıyor. Çünkü maksatta ittifak lazımlı gelirken, öylelerin efkârinin küre-i arzda dahi nokta-yı telâkisi bulunmaz. Hak nâmına olmadığı için, nihayetsiz müfritâne gider. Kabil-i iltiyâm olmayan inşikaklara sebebiyet verir. Hâl-i âlem buna şahiddir.*

Elhâsil: *الْحُبُّ الْمُنْهَىٰ وَالْبَعْضُ فِي اللَّهِ، وَالْحُكْمُ لِلَّهِ²*: olan desâtir-i âliye, düs-tur-u harekât olmazsa nifak ve sıkak meydan alır. Evet *الْبَعْضُ فِي اللَّهِ، وَالْحُكْمُ لِلَّهِ²* demezse, o düsturları nazara almazsa, adâlet etmek isterken zulmeder.

• **Cây-i ibret bir hâdise:** Bir vakit, İmam Ali (*radîyâllâhu anhî*), bir kâfirî yere atmış. Kilicini çekip keseceği zaman, o kâfir ona tükürmüştür. O kâfirî bırakmış, kesmemiştir. O kâfir, ona demiş ki: “Neden beni kesmedin?” Dedi: “Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün, hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığım için ihmâsim zedelendi. Onun için seni kesmedim.” O kâfir ona dedi: “Beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmekti. Madem dininiz bu derece sâfi ve hâlistir, o din haktır.” dedi.³

• **Hem medar-i dikkat bir vâkıa:** Bir zaman bir hâkim, bir hırsızın elini kestiği vakit eser-i hiddet gösterdiği için, ona dikkat eden âdil âmîri onu o vazifeden azletmiş. Çünkü şeriat nâmına, kanun-u ilâhî hesabına kesse idi, nefsi ona acıယak idi. Ve kalbi hiddet etmeyeip, fakat merhamet de etmeyecek bir tarzda kesecekti. Demek nefsinde o hükümden bir hisse çıkardığı için, adâletle iş görmemiştir.

• **Cây-i teessüf bir hálet-i içtimaiye ve kalb-i İslâm’ı ağlatacak müthiş bir maraz-ı hayat-ı içtimâi:** *“Haricî düşmanların zuhur ve tehâcümünde dâhilî adâvetleri unutmak ve bırakmak” olan bir maslahat-ı içtimaiyeyi en*

¹ “İçte duyulacak sevgi ve nefret Allah için olmalıdır.” ‘Allah için sevme ve nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletsiz sayılmış; ^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir. ^{*2}

^{*1} Ebû Dâvûd, *sünnet* 2; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/146; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/461.

^{*2} et-Tayâlisi, *el-Müsned* s.101; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/170, 172, 7/80.

² Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

³ Bkz.: Şeyh Şemseddin Sivasî, *Menâkîb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn (Osmanlıcası)* s.294.

bedevî kavimler dahi takdir edip yaptıkları hâlde, şu cemaat-i İslâmiye'ye hizmet dâvâ edenlere ne olmuş ki; birbiri arkasında tehâcüm vaziyetini alan hadsiz düşmanlar varken, cüz'i adâvetleri unutmayıp, düşmanların hücumuna zemin hazır ediyorlar. Şu hâl bir sukuttur, bir vahşettir. Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye'ye bir hıyanettir.

• *Medar-ı ibret bir hikâye:* Bedevî aşiretlerinden Hasenan aşiretinin bir-birine düşman iki kabilesi varmış. Birbirinden belki elli adamdan fazla öldürdükleri hâlde Sipkan veya Hayderan aşireti gibi bir kabilelarına çıktıgı vakıt; o iki düşman tâife, eski adâveti unutup omuz omuza verip, o hariç aşireti defedinceye kadar, dâhilî adâveti hatırlarına getirmezlerdi.

İşte ey müminler! Ehl-i iman aşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daireler gibi yüz daireden fazla vardır. Her birisine karşı tesânûd ederek, el-ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecbur iken; onların hücumunu teshil etmek, onların harâm-i İslâm'a girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârâne tarafgirlik ve adâvetkârâne inat, hiçbir cihetle ehl-i imana yakışır mı? O düşman daireler ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, tâ ehl-i küfrün âlemine, tâ dünyanın ehvâl ve mesâibine kadar bir-biri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhin ve siperin ve kalen, "Uhuvvet-i İslâmiye"dir. Bu "Kale-i İslâmiye"yi küçük adâvetlerle ve bahânelelerle sarsmak, ne kadar hilâf-ı vicdan ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl!..

Ehâdis-i şerîfede gelmiş ki: "Âhirzamanın Süfyân ve Deccal gibi nifak ve zindika başına gelecek eşhâs-ı mûdhişe-i muzırraları, İslâm'ın ve beşerin hırs ve şikakından istifade ederek az bir kuvvetle nev-i beşeri herc ü merc eder ve koca Âlem-i İslâm'ı esaret altına alır."¹

Ey ehl-i iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız! İhtilâfinizden istifade eden zâlimlere karşı إنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِلَّا حُوَّةٌ² kale-i kudsiyesi içine giriniz, tahassun ediniz. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz. Mâlûmdur ki, iki kahraman birbiriyle boğuşurken; bir çocuk, ikisini de dövebilir. Bir

¹ Deccal fitnesinden bahseden hadisler için bkz.: Müslim, fiten 119; İbni Mâce, fiten 23; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 4/216-217; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef 7/491.

² "Müminler birbiriyle ancak kardeşler." (Hucurât sûresi, 49/10)

mizanda iki dağ birbirine karşı muvâzenede bulunsa; bir küçük taş, muvâzenelerini bozup onlarla oynayabilir.. birini yukarı, birini aşağı indirir.

İşte ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve husûmetkârâne tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner, az bir kuvvetle ezilebilirsınız. Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa,¹ الْمُؤْمِنُ لِلّهِ مِنْ كَافِرِيَانِ الْمَرْضُوحِ يَشْدُدُ بَعْضَهُ بَعْضًا¹ düstur-u âliyeyi düstur-u hayat yapınız, sefâlet-i dünyeviyeden ve şekâvet-i uhreviyeden kurtulunuz!..

Altıncı Vecih

Hayat-ı mâneviye ve sıhhat-i ubûdiyet, adâvet ve inat ile sarsılır.

Çünkü vâsîta-yı halâs ve vesile-i necat olan ihlâs zâyi olur. Zira tarafgir bir muannid, kendi a'mâl-i hayriyesinde hasmına tefevvuk ister. Hâlisen livechillâh amele pek de muvaffak olamaz. Hem hüküm ve muamelâtında tarafgirini tercih eder, adâlet edemez. İşte ef'âl ve a'mâl-i hayriyenin esasları olan ihlâs ve adâlet, husûmet ve adâvetle kaybolur.

Şu Altıncı Vecih çok uzundur. Fakat kabiliyet-i makam kısa olduğundan kısa kesiyoruz.

¹ “Bir mü'min diğer mü'min için, duvarın birbirini perçinleyen tuğları gibidir.” Buhârî, salât 88; Müslim, birr 65; Tirmîzî, birr 18.

İkinci Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمُتَّبِينَ¹

وَكَائِنٌ مِّنْ دَائِيَةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُهَا وَإِنَّكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ²

Ey ehl-i iman! Sâbikan, adâvet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki; adâvet kadar hayat-ı İslâmiye'ye en müthiş bir maraz-ı muzir dahi hıristir. *Hırs, sebeb-i haybettir ve illet ve zillettir.. ve mahrumiyet ve sefâleti getirir* Evet, her milletten ziyade hırs ile dünyaya saldıran yahudi milletinin zillet ve sefâleti, bu hükmeye bir şahid-i kâti'dir.³

*Evet hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû-i tesirini gösterir. Tevekkül-vâri taleb-i rızık ise, bilâkis medar-ı rahattır.. ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir.*⁴

İşte bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebâtlar; tevekkül-vâri, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvanât ise, hırs ile rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyet ile rızıklarını elde edebiliyorlar. Hem hayvanât dairesi içinde zaaf ve acz lisân-ı hâliyle tevekkül eden yavruların meşrû ve mükemmel ve latîf rızıkları, hazine-i rahmetten verilmesi.. ve hırs ile rızıklarına saldıran canavarların gayr-i meşrû ve pek çok zahmet ile kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki: *Hırs, sebeb-i mahrumiyettir.. tevekkül ve kanaat ise, vesile-i rahmettir.*

Hem daire-i insaniye içinde her milletten ziyade hırs ile dünyaya yapışan ve aşk ile hayat-ı dünyeviyeye bağlanan yahudi milleti, pek çok zahmet

¹ “Bütün mahlüklerin rızıklarını veren, kâmil kuvvet ve tam iktidar sahibi olan Allah Teâlâ'dır.” (Zâriyatât sûresi, 51/58).

² “Nice canlı mahlük var ki rızıklarını kendileri taşıyamazlar. Ama sizi de bütün onları da rızıklandıran Allah'tır.” (Ankebût sûresi, 29/60)

³ Bu hususu ifade eden bazı âyet-i kerîmeler için bkz.: Bakara sûresi, 2/61, 96.

⁴ Allah'a (celle celâlüh) hakkıyla tevekkül edenin, sabahleyin yuvasından aç çıkıp akşam karnı tok olarak dönen kuşlar gibi kolayca rızıkına kavuşacağına dair bkz.: Tirmîzî, zühd 33; İbni Mâce, zühd 14; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/30, 52.

ile kazandığı kendine faydası az, yalnız hazinedarlık ettiği gayr-i meşrû bir servet-i ribâ ile bütün milletlerden yedikleri sille-i zillet ve sefâlet, katl ve ihânet gösteriyor ki: *Hîrs, maden-i zillet ve hasârettir.*

Hem harîs bir insan, her vakit hasârete düştüğüne dair o kadar vâkiâlar var ki, *الْحَرِيْصُ حَائِبٌ حَاسِرٌ*¹ darb-i mesel hükmüne geçmiş, umumun nazarında bir hakikat-i âmme olarak kabul edilmiştir. Madem öyledir; *eğer malı çok seversen, hîrs ile değil, belki kanaat ile malı taleb et, tâ çok gelsin.*

Ehl-i kanaat ile ehl-i hîrs, iki şahsa benzer ki; büyük bir zâtın divanhâne-sine giriyorlar. Birisi kalbinden der: “Beni yalnız kabul etsin, dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdakî iskemleyi de bana verseler, lütufutur.” İlkinci adam güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecburimiş gibi mağrûrâne der ki: “Bana en yukarı iskemleyi vermelî.” O hîrs ile girer, gözünü yukarı mevkilere diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhâne sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür läzimken, teşekküre bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilâkis hâne sahibini tenkit ediyor. Hâne sahibi de ondan istiskal ediyor. Birinci adam, mütevâziâne giriyor; en aşağıdakî iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati, divanhâne sahibinin hoşuna gidiyor. “Daha yukarı iskemleye buyurun!” der. O da gittikçe teşekkûratını zi-yadeleştirdir, memnuniyeti tezâyûd eder.

İşte dünya bir divanhâne-i Rahmân’dır. Zemin yüzü, bir sofa-yı rahmettir. Derecât-ı erzak ve merâtib-î nimet dahi, iskemleler hükmündedir. Hem en cüz’î işlerde de herkes hîrsın sû-i tesirini hissedebilir.

- Meselâ iki dilenci bir şey istedikleri vakit; hîrs ile ilhâh eden dilenciden istiskal edip vermemek, diğer sâkin dilenciyeye merhamet edip vermek, herkes kalbinde hisseder.

- Hem meselâ gecede uykun kaçmış, sen yatmak istesen, lâkayt kalsan uykun gelebilir. Eğer hîrs ile uyku istesen: “Aman yatayım, aman yatayım.” dersen, bütün bütün uykunu kaçırsın.

- Hem meselâ mühim bir netice için birisini hîrs ile beklersin; “Aman gelmedi, aman gelmedi.” deyip en nihayet hîrs senin sabrını tüketip kalkar gidersin. Bir dakika sonra o adam gelir, fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

---

¹ “Aşırı hîrs gösteren, umduğunu bulamaz ve kaybeder.” Bkz.: İbni Kays, *Kira'd-dayf* 4/301; el-Meydânî, *Mecmeu'l-emsâl* 1/214.

Şu hâdisâtın sırrı şudur ki: Nasıl ki bir ekmeğin vücudu; tarla, harman, değirmen, fırına terettüp eder. Öyle de tertib-i eşyada bir teennî-i hikmet vardır.¹ Hırs sebebiyle teennî ile hareket etmediği için, o tertibli eşyadaki mâne-vî basamakları mürâat etmez. Ya atlar, düşer.. veya hâtut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.

İşte ey derd-i maşetle sersem olmuş ve hırsı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belâlı bir şey olduğu hâlde, nasıl hırs yolunda her zilletti irtikâb.. ve haram-helâl demeyip her malı kabul.. ve hayatı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz? Hatta erkân-ı İslâmiye'nin mühim bir rüknü olan zekâtı, hırs yolunda terk ediyorsunuz? Hâlbuki zekât, her şahıs için sebeb-i bereket² ve dâfi-i bâliyyât'tır.³ Zekâtı vermeyenin her hâlde elinden zekât kadar bir mal çıkacak; ya lû-zumsuz yerbile verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır.

Hakikatli bir rüya-yı hayâliyede, Birinci Harb-i Umumî'nin beşinci sene-sinde, bir acîb rüyada benden soruldu:

“Müslümanlara gelen bu açlık, bu zâyiyat-ı mâliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?”

Rüyada demiştüm:

“Cenâb-ı Hak, bir kısım maldan onda bir^{4(Hâsiye-1)} veya bir kısım maldan kırkıta bir^{5(Hâsiye-2)} kendi verdiği malından birisini bizden istedi, tâ bize fukarâların

1 “Teennînin ilâhi hikmetten kaynaklandığına dair bkz.: Tirmizî, *bîr* 65; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 7/247. Ayrıca teennînin, Allah (celle celâlih) tarafından sevilen önemli vasiflardan olduğuna dair bkz.: Müslim, *îmân* 25, 26; Ebû Dâvûd, *edeb* 149; Tirmizî, *bîr* 66.

2 Zekât ve sadakanın bereket sebebi olduğuna dair bkz.: Bakara sûresi, 2/261; Hadîd sûresi, 57/18; Bu'hârî, *zekât* 8, *tevhid* 23; Müslim, *zekât* 63, 64.

3 Zekât ve sadakanın belâları def ettiğine dair bkz.: *el-Aclûnî*, *Kesfû'l-hafâ* 2/30; Ayrıca daha geniş bilgi için bkz.: Tirmizî, *zekât* 28; *el-Beyhâkî*, *Şuâbü'l-îmân* 3/245.

4 (Hâsiye-1) Yani her sene taze verdiği buğday gibi mallardan onda bir.^{*1}

*1 Nehir ve yağmur sularının suladığı şeylerden zekât olarak öşür (onda bir) alınacağını beyân eden hadis için bkz.: Bu'hârî, *zekât* 55; Müslim, *zekât* 7; Tirmizî, *zekât* 14; Ebû Dâvûd, *zekât* 12; Nesâî, *zekât* 25; İbni Mâce, *zekât* 17; Muvatta, *zekât* 33.

5 (Hâsiye-2) Yani eskiden verdiği kırktan ki, her senede galiben ve lâakal ribh-i ticâri^{*1} ve nesl-i hayvanı^{*2} cihetile o kırktan taze olarak on adet verir.

*1 Ticaret mallardan kırktan bir oranında zekât alınacağına dair bkz.: Muhammed İbnü'l-Hasan eş-Şeybânî, *el-Mebsût* 2/97-98; *el-Kâsânî*, *Bedâiu's-sanâî*' 2/20-28; İbnü'l-Hümâm, *Serhu Fethu'l-kadîr* 2/214.

*2 Hayvanların cinsine ve sayısına göre değişen zekât oranlarıyla ilgili bkz.: Muhammed İbnü'l-Hasan eş-Şeybânî, *el-Mebsût* 2/1-4; *el-Kâsânî*, *Bedâiu's-sanâî*' 2/28-35; İbnü'l-Hümâm, *Serhu Fethu'l-kadîr* 2/171-185.

dualarını kazandırsın ve kin ve hasetlerini men etsin. Biz hırsımız için tamah-kârlık edip vermedik. Cenâb-ı Hak, müterâkim zekâtını kırkta otuz, onda se-kızını aldı. Hem her senede yalnız bir ayda *yetmiş hikmetli bir açlık* bizden istedî. Biz nefsimize acidık, muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenâb-ı Hak ceza olarak *yetmiş cihetle belâlı bir nevi orucu* beş sene cebren bize tutturdu. Hem yirmi dört saatte birtek saati, *hoş ve ulvî, nurâni ve faydalı bir nevi tâlimât-ı rabbânîyeyi* bizden istedî. Biz tembellilik edip, o namazı ve niyazı yerine getirmedik. O tek saati, diğer saatlere katarak zâyi ettik. Cenâb-ı Hak onun keffareti olarak, *beş sene tâlim ve tâlimat ve koşturmakla* bize bir nevi namaz kıldırdı.” demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki; o rüya-yı hayâliyede pek mühim bir hakikat vardır. Yirmi Beşinci Söz’de, medeniyetle hükm-ü Kur’ân’ı muvâzene bahsinde isbat ve beyan edildiği üzere; beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlatın menşei iki kelimedir:

Birisı: “Ben tok olduktan sonra, başkası açıktan ölse bana ne!”

İkincisi: “Sen çalış, ben yiyeşim.”

Bu iki kelimeyi de idâme eden, cereyân-ı ribâ ve terk-i zekâttır. Bu iki müthîs maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir düstur-u umumî suretinde icrâsiyla, vûcûb-u zekât¹ ve hurmet-i ribâdır.² Hem değil yalnız eshasta ve hususî cemaatlerde, belki umum nev-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün, belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekâttır. Çünkü beşerde, havas ve avâm iki tabaka var. Havastan avâma merhamet ve ihsan ve avâmdan havassa karşı hürmet ve itaati temin edecek, zekâttır.

Yoksa yukarıdan avâmin başına zulüm ve tahakküm iner, avâmdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-yı beşer dâimî bir mücadele-i mâ-neviyede, bir keşmekeş-i ihtilâfta bulunur. Gele gele tâ Rusya’dâ olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadeleleri suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan ve ey ehl-i sehâvet ve ihsan! İhsanlar, zekât nâ-mâmina olmazsa üç zararı var. Bazen de faydasız gider. Çünkü Allah nâmâına vermediğin için:

¹ Zekâtın farz olduğunu bildiren âyetler için bkz.: Bakara sûresi, 2/43, 83, 110, 277; Nisâ sûresi, 4/77; Tevbe sûresi, 9/5, 11; Hac sûresi, 22/41, 78; ...

² Fâizin haram olduğunu bildiren âyetler için bkz.: Bakara sûresi, 2/275, 276; Âl-i İmrân sûresi, 3/130.

• Mânen minnet ediyorsun, bîçâre fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun.¹

- Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun.

- Hem hakikaten Cenâb-ı Hakk'ın malını ibâdina vermek için bir tevziât memuru olduğun hâlde, kendini sahib-i mal zannedip bir kûfrân-ı nimet ediyorsun.

Eğer zekât nâmına versen:

- Cenâb-ı Hak nâmına verdığın için bir sevab kazanıyorsun.

- Bir şükârân-ı nimet gösteriyorsun.

- O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeye mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz.. ve duası senin hakkında makbul olur.

Evet zekât kadar, belki daha ziyade nâfile ve ihsan, yahut sâir suretlerde verip riya ve şöhret gibi, minnet ve tezlis gibi zararları kazanmak nerede?..

Zekât nâmına o iyilikleri yapıp, hem farzı eda etmek; hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?..

سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ لَّا إِلَهَ مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدِ الدِّيْنِ قَالَ: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَيْانِ الْمَرْضُوصِ
يَشُدُّ بَعْضَهُ بَعْضًا، وَقَالَ: الْقَنَاعَةُ كَثُرٌ لَا يُفْنِي، وَعَلَى اللَّهِ وَصْبِرْهُ أَجْمَعِينَ، أَمِنَ.
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

¹ Yaptığı ihsanları başa kakanların, verdikleri sadakaların boşça olduğunu, minnet etmeyenler için ise Allah katında mükafatlar olduğunu ifade eden âyet ve hadisler için bkz.: Bakara sûresi, 2/262-264; Müslüm, imân 171; Tirmizî, büyû' 5; Ebû Dâvûd, libâs 25.

² “Sübhânsın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

³ “Allah’ım! ‘Mümîn, diğer mümin için birbirini perçinleyen duvar gibidir.’¹ ve ‘Kanaat, bitip-tükenme bilmeyen bir hazinedir.’² buyuran Efendimiz Hz. Muhammed’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*). O’nun âl ve ashâbinin hepsine salât ve selâm eyle, âmîn... Âlemâerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.”

¹ Buhârî, *salât* 88; Müslüm, *bîr* 65; Tirmizî, *bîr* 18.

² et-Taberânî, *el-Mu’cemu'l-eusat* 7/84; el-Beyhakî, *ez-Zühd* 2/88.

Hâtime

Gıybet Hakkındadır

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْتَبْعَثُ بِحَمْدِهِ²

Yirmi Beşinci Söz’ün Birinci Şülesi’nin Birinci Şuâ’ının Beşinci Noktası’nın makam-ı zem ve zecrin misallerinden olan birtek âyetin, mu’cizane altı tarzda giybetten tenfir etmesi; Kur’ân’ın nazarında giybet ne kadar şenî bir şey olduğunu tamamıyla gösterdiğinden, başka beyana ihtiyaç bırakmamış. Evet Kur’ân’ın beyanından sonra beyan olamaz, ihtiyaç da yoktur.

İşte **أَيْحِبْ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيِّتًا**³ âyetinde altı derece zemmi, zemmeder. Giybetten altı mertebe şiddetle zecreder. Şu âyet bilfiil giybet edenlere müteveccih olduğu vakit, manası gelecek tarzda oluyor. Şöyled ki:

Mâlûmdur; âyetin başındaki hemze, sormak (âyâ) manasındadır. O sormak manası, su gibi âyetin bütün kelimelerine girer. Her kelimedede bir hükm-ü zımnî var, işte:

Birincisi, hemze ile der: “Âyâ, suâl ve cevap mahalli olan *aklınız* yok mu ki, bu derece çirkin bir şeyi anlamıyor?”

İkincisi, lafziyla der: “Âyâ, sevmek ve nefret etmek mahalli olan *kalbiniz* bozulmuş mu ki, en menfur bir işi sever?”

Üçüncüsü, **أَكْحُذُكُمْ** kelimesiyle der: “Cemaatten hayatını alan *hayat-ı içtimaiye* ve *medeniyetiniz* ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?

Dördüncüsü, **أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ** kelâmiyla der: “*İnsaniyetiniz* ne olmuş ki böyle canavarcaşa arkadaşınızı dış ile parçalamayı yapıyorsunuz?”

Beşincisi, **أَخِيهِ** kelimesiyle der: “Hiç *rikkat-i cinsiyeniz*, hiç *sila-yı rahminiz* yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ süresi, 17/44)

³ “Hiç sizden biriniz ölmüş kardeşinin cesedini dışlemekten hoşlanır mı?” (Hucurât süresi, 49/12).

şahs-ı mânevîsini insafsızca dışlıyorsunuz? Ve hiç akliniz yok mu ki kendi âzâ-nızı kendi dışınızle divane gibi ısıriyorsunuz?”

Altıncısı, مَنْتَأْ kelâmiyla der: “*Vicdanınız nerede? Fitratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir hâlde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?*”

Demek şu âyetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delâletiyle **zem ve giybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve filtraten ve milliyeten mezumumdur.** İşte bak nasıl şu âyet, içâzkârâne altı mertebe zemmi zemmetmekle, i’câzkârâne altı derece o cürümden zecreder.

Giybet, ehl-i adâvet ve haset ve inadın en çok istimâl ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimâl etmez. Nasıl meşhur bir zât demiş:

أَكْبَرُ نَفْسِي عَنْ جَرَاءٍ لغَيْةٍ وَكُلُّ اعْتِيَابٍ جُهْدٌ مَنْ لَا لَهُ جُهْدٌ

Yani: “Düşmanıma giybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünkü giybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhidir.”

Giybet odur ki: Giybet edilen adam hazır olsa idi ve işitse idi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zâten giybettir. Eğer yalan dese; hem giybet, hem iftiradır. İki katlı çirkin bir gûnahtır.²

Giybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:³

- **Birisı:** Şekvâ suretinde bir vazifedar adama der, tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izâle etsin ve hakkını ondan alsın.

- **Birisı de:** Bir adam onunla teşrik-i mesâî etmek ister. Senin ile meşveret eder. Sen de sîrf maslahat için garazsız olarak, meşveretin hakkını eda etmek için⁴ desen: “Onun ile teşrik-i mesâî etme. Çünkü zarar göreceksin.”

- **Birisı de:** Maksadı, tahkir ve teşhir değil; belki maksadı, tarif ve tanıtır-mak için dese: “O topal ve serseri adam filân yere gitti.”

¹ Nâsif el-Yâzîcî, *Şerhu Dîvân el-Mütenebbî* 1/429.

² Bkz.: Müslim, *bîrr* 70; Tirmîzî, *bîrr* 23; Ebû Dâvûd, *edeb* 35.

³ en-Nevevî, *el-Ezkâr* s.360-362, 366.

⁴ Müslüman kardeşiyle ilgili kendisine fikir danışılan şahsin, bu istişarenin hakkını vermesi gerektiğine dair bzk.: İbni Mâce, *edeb* 37; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 3/418-419, 4/259; et-Tâyâlî, *el-Müsned* s.185.

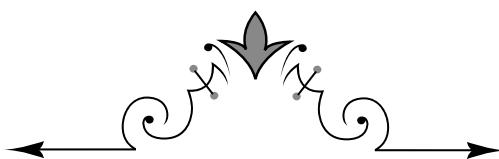
• Birisi de: O giybet edilen adam fâsik-i mütecâhirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiâtla iftihar ediyor, zulmü ile telezzüz ediyor, sıkılımayarak âşikâre bir surette işliyor.¹

İşte bu mahsus maddelerde garazsız ve sîrf hak ve maslahat için giybet caiz olabilir. Yoksa giybet, nasıl ateş odunu yer bitirir; giybet dahi a'mâl-i sâlihayı yer bitirir.

Eğer giybet etti veya hut isteyerek dinledi,² o vakit **اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنِ اعْتَبَنَا³** demeli, sonra giybet edilen adama ne vakit rast gelse, “Beni helâl et.” demeli!..

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي⁴

Said Nursî

-
- 1 Utanma duygusu kalmamış açıktan günah işleyen kimsenin arkasından konuşmanın, giybet olmayacağına dair bzk.: el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 10/210; el-Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb* 1/263.
  - 2 Peygamber Efendimiz'in giybet dinlemeyi yasakladığına dair bzk.: el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 8/91; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd* 8/225. Ayrıca bir kardeşinin arkasından konuşulmasına müsaade etmeyecek kimseyi Allah'ın cehennemden koruyacağına dair bzk.: Tirmîzî, *bîrr* 20; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 6/449.
  - 3 “Allah’ım! Bizi ve giybetini yapmış olduğumuz kimseleri bağısla.” Buradaki hususun değişik şekilde ifade eden “Kim, mümin kardeşinin giybetini yapar da, sonra o kardeşi için Cenâb-ı Hakk'a istigfârda bulunursa onun bu tavrı, yaptığı giybete keffaret olur.” anlamındaki hadis için bzk.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-eveliyâ* 3/254; el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 5/317.
  - 4 Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Yirmi Üçüncü Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْبِّحُ بِحَمْدِهِ²

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا بَعْدِ عَاشِرَاتِ دَفَائِقِ عُمْرِكَ وَذَرَاتِ وُجُودِكَ³

Aziz, gayretli, ciddî, hakikatli, hâlis, dirâyetli kardeşim,

Bizim gibi hakikat ve âhiret kardeşlerin ihtilâf-ı zaman ve mekân, sohbetlerine ve ünsiyetlerine bir mânî teşkil etmez. Biri şarkta, biri garpta, biri mâzide, biri müstakbelde, biri dünyada, biri âhirette olsa da beraber sayılabilirler ve sohbet edebiliirler. *Hususan birtek maksat için birtek vazifede bulunanlar, birbirinin aynı hükümdedirler.* Sizi her sabah yanında tasavvur edip, kazancımın bir kısmını, bir sülüsünü –Allah kabul etsin– size veriyorum. Duada, Abdülmecid ve Abdurrahmân ile berabersiniz. İnsaallah her vakit hissenizi alırsınız.

Sizin dünyaca bazı müşkûlâtınız, senin hesabına beni bir parça müteessir etti. Fakat madem dünya bâki değil ve musibetlerinde bir nevi hayır vardır, senin bedeline “Yahu bu da geber!” kalbime geldi.⁴ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْأُخْرَةِ⁵ düşündüm. İنَّ اللَّهَ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ⁶ okudum. Senin yerine teselli buldum. Cenâb-ı Hak, bir abdini severse dünyayı ona küstürür, çirkin gösterir.⁷ İnsaallah sen de o sevgililerin sınıfındansın. Sözler'in neşrine mânilerin çoğalması sizi müteessir etmesin. İnsaallah neşrettiğin miktar, bir rahmete mazhar olduğu zaman pek bereketli bir surette o nurlu çekirdekler, kesretli çiçekler açacaklar.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ süresi, 17/44)

³ Ömür dakikalarının âşireleri ve vücutunun zerreleri sayısınca, Allah'ın selâm, rahmet ve bereketi ebediyen üzerinize olsun.

⁴ “Hakiki hayat sadece âhiret hayatıdır.” (Buhârî, rîkâk 1, cihâd 33, 110; Müslim, cihâd 126, 129).

⁵ “Muhakkak ki Allah sabredenlerle bareberdir.” (Bakara süresi, 2/153; Enfâl süresi, 8/46).

⁶ “Biz Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz.” (Bakara süresi, 2/156)

⁷ Allah'ın (celle celâlüh), bir kulu sevdığında onu günahlara karşı himaye edeceğine dair bkz.: Tirmîzî, tâb 1; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 5/427, 428; İbni Hibbân, *es-Sahîh* 2/443.

Bazı suâller soruyorsunuz. Aziz kardeşim, yazılan galip Sözler ve Mektuplar; ihtiyârsız, defî ve âni bir surette kalbe geliyordu, güzel oluyordu. Eğer ihtiyâr ile –Eski Said gibi kuvve-i ilmiye ile– düşünüp cevap versem, sönükkü düşer, noksan olur. Bir miktardır ki tulûat-ı kalbiye tevakkuf etmiş, hâfiza kamçısı kırılmış. Fakat cevapsız kalmamak için gayet muhtasar birer cevap yazacağım.

Birinci Suâliniz

Müminin mümine en iyi duası nasıl olmalıdır?

Elacevap: Esbab-ı kabul dairesinde olmalı. Çünkü bazı şerâit dahilinde dua makbul olur. Şerâit-i kabulün içtimai nisbetinde makbuliyeti ziya-deleşir. Ezcümle, dua edileceği vakit:

✓ İstiğfar ile mânevî temizlenmeli..

✓ Sonra makbul bir dua olan salavât-ı şerifeyi şefaatçı gibi zikretmeli..

✓ Ve âhirde yine salavât getirmeli. Çünkü iki makbul duanın ortasında bir dua makbul olur.

✓ Hem بِظَهَرِ الْغَيْبِ¹ yani, giyâben ona dua etmek..

✓ Hem hadiste ve Kur'ân'da geçen me'sur dualarla dua etmek. Meselâ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ لِي وَلَهُ فِي الدِّينِ وَالدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ²

رَبَّنَا اتَّبَاعَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ³

gibi câmî dualarla dua etmek..

✓ Hem hulus ve huşu ve huzur-u kalble dua etmek..⁴

✓ Hem namazın sonunda,⁵ bilhassa sabah namazından sonra..

¹ Müminin, mümin kardeşine giyaben dua etmesinin faziletine dair bkz.: Müslim, zikir 86-88; Tirmizi, bîrr 50; Ebû Dâvûd, vitr 29.

² Allah'im! Senden hem kendim, hem de onun için dinî, dünyevî ve uhrevî her işimizde af ve âfiyet istiyorum.

³ “Ey bizim (Yüce) Rabbimiz! Bize bu dünyada da iyilik ve güzellik ver, âhirette de iyilik ve güzellik ver ve bizi cehennem ateşinden koru!” (Bakara sûresi, 2/201). Ayrıca Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleysi ve sellem) sık sık bu duayı yaptığına dair bkz: Buhârî, deavât 55; Müslim, zikir 23, 26.

⁴ Bkz.: “O hâlde kâfirler hoşlanmasalar da siz, ibadeti gönülden ve yalnız Allah'a yaparak O'na dua edin.” (Mü'min sûresi, 40/14); ... İhlâsla, ibadetinizi yalnız O'nun rızası için yaparak Allah'a kulluk ediniz! Çünkü ilkın sizi O yarattığı gibi, dönüşünüz de yine O'na olacaktır.” (A'râf sûresi, 7/29).

⁵ Tirmizi, deavât 78; Abdurezzak, el-Musannef 2/424; en-Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ 6/32.

- ✓ Hem mevâki-i mübarekede, hususan mescidlerde..
- ✓ Hem cumada, hususan saat-i icabede.. hem şuhûr-u selâsede, hususan leyâli-i meshurede.. hem Ramazan'da, hususan Leyle-i Kadir'de dua etmek, kabule karin olması rahmet-i ilâhiyeden kaviyyen me'muldür.¹

O makbul duanın ya aynen dünyada eseri görünür, veya hukuk olu-nanın âhiretine ve hayat-ı ebediyesi cihetinde makbul olur. Demek aynı maksat yerine gelmezse “dua kabul olmadığı” denilmez,² belki “daha iyi bir surette kabul edilmiş” denilir.

İkinci Suâliniz

Sahabe-i Kiram Hazeratına “râdiyâllâhü anh” denildiğine binâen, başkaları da bu manada söylemek muvafık midir?

Elicevap: Evet, denilir. Çünkü Resûl-i Ekrem'in bir şâiri olan “aleyhis-salâtü vesselâm” kelâmı gibi “râdiyâllâhü anh” terkibi sahabeye mahsus bir şâîr değil. Belki sahaba gibi, veraset-i nübûvvet denilen velâyet-i kübrâda bulunan ve makam-ı rızaya yetişen Eimme-i Erbaa, Şâh-ı Geylânî, İmam Rabbânî, İmam Gazâlî gibi zâtlara denilmeli. Fakat örf-ü ulemâda sahabeye “râdiyâllâhü anh”, tâbiîn ve tebe-i tâbiîne “rahimehullah”, onlardan sonra kılere “gaferahullah” ve evliyaya “kuddise sirruh” denilir.

Üçüncü Suâliniz

Başta müctehidîn-i izam imamları mı efdal, yoksa hak tarîkatlarının şâhları, aktâbları mı efdaldır?

Elicevap: Umum müctehidîn değil; belki Ebû Hanife, Mâlik, Şâfiî, Ahmed İbni Hanbel şâhların, aktâbların fevkindedirler. Fakat hususî faziletlerde Şâh-ı Geylânî gibi bazı harika kutuplar, bir cihette daha parlak makama sahiptirler. Fakat külli fazilet imamlarıdır. Hem tarîkat şâhlarının bir kısmı müctehitlerdir. Onun için, umum müctehidîn aktâptan daha efdaldır, denilmez. Fakat Eimme-i Erbaa, sahabeden ve Mehdi'den sonra en efdallerdir, denilir.

Dördüncü Suâliniz

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ³ de hikmet ve gaye nedir?

¹ el-Gazâlî, *İhyâ ulûmi'd-dîn* 1/204; ez-Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 10/107.

² Buhârî, *deavât* 22; Müslüm, *zîkir* 90-92.

³ “Muhakkak ki Allah sabredenlerle bareberdir.” (Bakara sûresi, 2/153; Enfâl sûresi, 8/46).

Elcevap: Cenâb-ı Hak, Hakîm ismi muktezası olarak, vücûd-u eşyada, bir merdivenin basamakları gibi bir tertip vaz' etmiş. Sabırsız adam, teennî ile hareket etmediği için basamakları ya atlar düşer veya noksan bırakır, maksud damına çıkamaz. Onun için *hîrs, mahrumiyete sebeptir; sabır ise müşkülâtın anahtarıdır*¹ ki, *الْحَرِيصُ خَاتِبٌ حَاسِرٌ²*, *وَالصَّابِرُ مَفْتَاحُ الْفَرَجِ³* durûb-u emsal hükmüne geçmiştir. Demek, Cenâb-ı Hakk'ın inâyet ve tevfiki, sabırlı adamlarla beraberdir. Çünkü sabır üçtür:

Biri: Mâsiyetten kendini çekip sabremektir. Şu sabır takvadır,
 ۳ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ sîrrına mazhar eder.

İkincisi: Musibetlere karşı sabırdır ki, tevekkül ve teslimdir.

4 إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُؤْكَلِينَ⁵, *وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ* şerefine mazhar ediyor. Ve sabırsızlık ise Allah'tan şikâyeti tazammun eder.. ve efâlini tenkit ve rahmetini it-ham.. ve hikmetini beğenmemek çıkar. Evet, musibetin darbesine şekvâ suretiyle elbette âciz ve zayıf insan ağlar. *Fakat şekvâ O'na olmalı, O'ndan olmamalı!*.. Hazreti Yakub'un (*aleyhisselâm*)⁶ demesi gibi olmalı. Yani, musibeti Allah'a şekvâ etmeli; yoksa Allah'ı insanlara şekvâ eder gibi "Eyvah, Of!" deyip "Ben ne ettim ki bu başıma geldi?" diyerek âciz insanların rikkatını tahrik etmek zarardır, manasızdır.

Üçüncü sabır: İbadet üzerine sabırdır ki; şu sabır onu makam-ı mahbubiyete kadar çıkarıyor, en büyük makam olan ubûdiyet-i kâmile cânibine sevk ediyor.

Beşinci Suâliniz

Sinn-i mükellefiyet, on beş sene kabul ediliyor. Hazreti Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*) nübûvvetten evvel nasıl ibadet ederdi?

¹ "Sabır, kurtuluşun anahtarıdır." (ed-Deylemî, *el-Müsned* 2/415; es-Sehâvî, *el-Makâsidü'l-hasene* s.260; es-Suyûti, *ed-Düreru'l-müntesira* s.13)

² "Aşırı hîrs gösteren, umduğunu bulamaz ve kaybeder." Bkz.: İbni Kays, *Kîra'd-dayf* 4/301; el-Meydânî, *Mecmeu'l-emâl* 1/214.

³ "Allah, îlahî sınırlara saygılı olup fenâlkârlardan sakınanlarla beraberdir." (Bakara sûresi, 2/194; Tevbâ sûresi, 9/36, 123).

⁴ "...Allah böyle sabırlı insanları sever." (Âl-i İmrân sûresi, 3/146).

⁵ "Allah muhakkak ki kendisine dayanıp güvenenleri sever." (Âl-i İmrân sûresi, 3/159).

⁶ "Ben dedi: Sıkıntıımı, keder ve hüznümü sadece Allah'a arzediyorum." (Yûsuf sûresi, 12/86).

Elcevap: Hazreti İbrahim'in (*aleyhisselâm*), Arabistan'da çok perdeler altında cereyan eden bakiyye-i dini ile... Fakat farziyet ve mecburiyet suretiyle değil, belki ihtiyâriyla ve mendubiyet suretiyle ibadet ederdi.¹ Şu hakikat uzundur; şimdilik kısa kalsın.

Altıncı Suâliniz

Sinn-i kemâl itibar olunan kırk yaşında nübûvvetin gelmesi ve ömrü saadetlerinin altmış üç olmasındaki hikmet nedir?

Elcevap: Hikmetleri çoktur... Birisi şudur ki:

Nübûvvet gayet ağır ve büyük bir mükellefiyettir. Melekât-ı akliye ve istidâdât-ı kalbiyenin inkişafi ve tekemmülü ile o ağır mükellefiyet tahammül edilir. O tekemmülün zamanı ise kırk yaşıdır. Hem hevesât-ı nefsâniyenin heyeçanlı zamanı ve hararet-i garîziyenin galeyanol hengâmî ve ihtiîrâsât-ı dünnyeviyenin feveranlı vakti olan gençlik ve şebâbiyet ise, sîrf ilâhî ve uhrevî ve kudsî olan vezâif-i nübûvvete muvafık düşmüyor. Kırktan evvel ne kadar cidâî ve hâlis bir adam olsa da, şöhret-perestlerin hatırlarına, "Belki dünyanın şan ve şerefi için çalışır." vehmi gelir. Onların ithamından çabuk kurtulamaz. Fakat kırktan sonra, madem kabir tarafına nûzûl başlıyor ve dünyadan ziyade âhiret ona görünüyor. Harekât ve a'mâl-i uhreviyesinde çabuk o ithamdan kurtulur ve muvaffak olur. İnsanlar da sû-i zandan kurtulur, halâs olur.

Amma ömrü saadetinin altmış üç olması ise çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

*Ser'an ehl-i iman, Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) gayet derecede sevmek ve hürmet etmek.. ve hiçbir şeyinden nefret etmemek.. ve her hâlini güzel görmekte mükellef olduğundan; altmıştan sonraki meşakkatli ve musibetli olan ihtiyarlık zamanında Habib-i Ekrem'ini bırakmıyor.. belki imam olduğu ümmetin ömrü galibi olan altmış üçte mele-i âlâyâ gönderiyor, yanına alıyor.. her cihette imam olduğunu gösteriyor.*

Yedinci Suâliniz

حَيْثُ شَبَابُكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهْوِلْكُمْ وَشُرُّ كُهْوِلْكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ² hadis midir?

Bundan murad nedir?

¹ Buhârî, bed'ü'l-vahy 3, tefsîru sûre (96) 1, ta'bîr 1, Müslim, îmân 252.

² et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir 22/83; et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-eusat 6/94; Ebû Ya'lâ, el-Müsnef 13/467.

Elcevap: Hadis olarak işittiğim. Murad da şudur ki: *En hayırlı genç odur ki; ihtiyar gibi ölümü düşünüp âhiretine çalışarak, gençlik hevesâtına esir olmayıp gaflette boğulmayandır.* Ve ihtiyarlarınızın en kötüsü odur ki; *gaflette ve hevesâtta gençlere benzemek ister, çocukçasına hevesâtı nefşanîyeye tâbi olur.*

Senin levhanda gördüğün ikinci parçanın sahîh sureti şudur ki; ben bâsimin üstünde onu bir levha-yı hikmet olarak tâlik etmişim, her sabah ve akşam ona bakarım, dersimi alırım:

• *Dost istersen Allah yeter.* Evet, O dost ise her şey dosttur.¹

• *Yârân istersen Kur'ân yeter.* Evet, ondaki enbiyâ ve melâike ile hâlen görüşür ve vukuatlarını seyredip ünsiyet eder.

• *Mal istersen kanaat yeter.*² Evet, kanaat eden iktisat eder, iktisat eden bereket bulur.³

• *Düşman istersen nefis yeter.*⁴ Evet, kendini beğeneneden belâyi bulur, zahmete düşer; kendini beğenmeyen safâyi bulur, rahmete gider.

• *Nasihat istersen ölüm yeter.*⁵ Evet, ölümü düşünen, hubb-u dünyadan kurtulur ve âhiretine ciddî çalışır.

Yedinci meselenize bir sekizinciyi ben ilâve ediyorum. Şöyledi ki:

تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحَقْنِي
بِالصَّالِحِينَ

Bir-iki gün evvel bir hâfız, Sûre-i Yusuf'tan bir aşır, tâ 'e kadar okudu. Birden âni bir surette bir nükte kalbe geldi. Kur'ân'a ve imana ait her şey kıymetlidir; zâhiren ne kadar küçük olursa olsun kıymetçe büyüktür. Evet, saadet-i ebediyeye yardım eden, küçük değildir. Öyleyse "Şu küçük bir nüktedir, şu izaha ve ehemmiyete değmez." denilmez. Elbette şu çeşit mesâilde en birinci talebe ve muhatap olan ve nükte-i Kur'âniye'yi takdir eden İbrahim Hulûsi, o nükteyi işitmek ister. Öyleyse dinle:

¹ Bkz.: Bakara sûresi, 2/107, 120; Enfâl sûresi, 8/40; ...

² el-Beyhakî, *ez-Zühd* 2/88; el-Münzîrî, *et-Terğîb ve't-terhîb* 1/335.

³ İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/331; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 5/206, 6/365.

⁴ el-Beyhakî, *ez-Zühd* 2/157.

⁵ Tirmîzî, *kiyâmet* 26, *zühd* 4; Nesâî, *cenâîz* 3; İbni Mâce, *zühd* 31; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 2/292.

⁶ "Sana tam itaat içinde bir kul olarak canımı al ve beni hayırlı ve dürüst insanlar arasına dahil eyle!" (Yûsuf sûresi, 12/101).

En güzel bir kissanın güzel bir nüktesidir. Ahsenü'l-kasas¹ olan kizza-yı Yusuf'un (*aleyhisselâm*) hâtimesini haber veren **تَوَفَّ فِي مُسْلِمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ** âyetinin ulvî ve latîf ve müjdeli ve i'câzkârâne bir nüktesi sudur ki:

Sâir ferahlı ve saadetli kissaların âhirindeki zeval ve firak haberlerinin acıları ve elemi, kissadan alınan hayalî lezzeti acılaştırıyor, kırıyor. Bahusus ke-mâl-i ferah ve saadet içinde bulunduğu ihbar ettiği hengâmda mevtini ve firakını haber vermek, daha elîmdir.. dinleyenlere eyvah dedirtir. Hâlbuki şu âyet, kizza-yı Yusuf'un (*aleyhisselâm*) en parlak kısmı ki; Aziz-i Mısır olması, peder ve vâlidesiyle görüşmesi, kardeşleriyle sevişip tanışması olan dünyada en büyük saadetli ve ferahlı bir hengâmda, Hazreti Yusuf'un mevtini söyle bir surette haber veriyor ve diyor ki: Şu ferahlı ve saadetli vaziyetten daha saadetli, daha parlak bir vaziyete mazhar olmak için, Hazreti Yusuf kendisi Cenâb-ı Hak'tan vefatını istedi.. ve vefat etti, o saadete mazhar oldu. *Demek o dünyevî, lezzetli saadetten daha cazibedâr bir saadet ve ferahlı bir vaziyet, kabrin arkasında vardır ki; Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*) gibi hakikatbîn bir zât, o gayet lezzetli, dünyevî vaziyet içinde gayet acı olan mevti istedi, tâ öteki saadete mazhar olsun.*

İşte Kur'ân-ı Hakîm'in şu belâgatına bak ki, kizza-yı Yusuf'un hâtimesini ne suretle haber verdi:

♦ *O haberde dinleyenlere elem ve teessüf değil, belki bir müjde ve bir sürûr ilâve ediyor.*

♦ *Hem irşad ediyor ki; kabrin arkası için çalışınız, hakikî saadet ve lez-zet ondadır.*

♦ *Hem Hazreti Yusuf'un âlî siddîkîyetini gösteriyor ve diyor: Dünyanın en parlak ve en sürûrlü háleti dahi ona gaflet vermiyor, onu meftun etmiyor, yine âhireti istiyor.*

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

¹ “Biz, bu Kur'ân'ı sana vahyetmekle, geçmiş ümmetlerin birtakım haberlerini en güzel şekilde beyan ediyoruz. Şu bir gerçek ki daha önce senin bundan hiç haberin yoktu.” (Yûsuf sûresi, 12/3).

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Yirmi Dördüncü Meklûp

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيَفْعُلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ، إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ²

Suâl: Eâzîm-i esmâ-yı ilâhiyeden olan Rahîm ve Hakîm ve Vedûd'un iktiza ettikleri şefkat-perverâne terbiye ve maslahatkârâne tedbir ve muhabbettarâne tâlîf, nasıl ve ne suretle müthîs ve muvahhiş olan mevt ve adem ile zevâl ve firâk ile musibet ve meşakkat ile tevfîk edilebilir? Haydi, insan saadet-i ebediyeye gittiği için, mevt yolundan geçtiğini hoş görelim. Fakat bu nazik ve nâzenin ve zîhayat olan eşcar ve nebâtât envâlarını ve çiçeklerini.. ve vücûda lâyîk ve hayatâ aşık ve bekâya müştâk olan hayvanât tâifelerini, mütemâdiyen hiçbirini bırakmayarak ifnâlarında.. ve gayet süratle onlara göz açtırmayarak idamlarında.. ve onlara nefes aldırmayarak meşakkatle çalışturmalarında.. ve hiçbirini rahatta bırakmayarak musibetlerle tağırırlerinde.. ve hiçbirini müstesna etmeyerek öldürmelerinde.. ve hiçbiri durmayarak zevallerinde.. ve hiçbiri memnun olmayarak firaklarında hangi şefkat ve merhamet var, hangi hikmet ve maslahat bulunur, hangi lütuf ve merhamet yerleşebilir?

Elcevâp: Dâî ve muktaziyi gösteren Beş Remiz ile ve gayeleri ve faydaları gösteren Beş İşaret ile şu suâli hâllede çok geniş ve çok derin ve çok yüksek olan hakikat-i uzmâya uzaktan uzağa baktırmaya çalışacağız.

Birinci Makam

Beş Remiz'dir.

Birinci Remiz

Yirmi Altıncı Söz'ün hâtimelerinde denildiği gibi nasıl ki mahir bir sanatkâr, kıymettar bir elbiseyi murassâ ve münakkaş surette yapmak için bir miskin

¹ "Allah, her ne dilerse onu yapar." (İbrahim sûresi, 14/27)

² "...Allah dilediği şekilde hükmeder." (Mâide sûresi, 5/1).

adamı –lâyık olduğu bir ücrette mukabil– model yaparak, kendi sanat ve ma-haretini göstermek için, o elbiseyi o miskin adam üzerinde biçer, keser, kısaltır, uzatır; o adamı da oturtur, kaldırır, muhtelif vaziyetler verir. Şu miskin adamın hiçbir hakkı var mıdır ki, o sanatkâra desin: “Beni güzelleştiren bu elbise-ye neden ilişip tebdil ve tağyir ediyorsun ve beni kaldırıp oturtup meşakkatle benim istirahatimi bozuyorsun?..”

Aynen öyle de Sâni-i Zülcelâl, her bir nevi mevcudâtın mahiyetini birer model ittihaz ederek ve nukuş-u esmâsiyla kemâlât-ı sanatını göstermek için her bir seye, hususan zîhayata, duygularla murassâ bir vücud libasını giydîrerek, üzerinde kalem-i kazâ ve kaderlenakışlar yapar, cilve-i esmâsını göste-rir. Her bir mevcuda dahi ona lâyık bir tarzda bir ücret olarak bir kemâl, bir lezzet, bir feyz veriyor. **مَالِكُ الْمُلْكِ يَصَرَّفُ فِي مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ**¹ sırrına mazhar olan o Sâni-i Zülcelâl'e karşı hiçbir şeyin hakkı var mıdır ki, desin; “Bana zah-met veriyorsun, benim istirahatimi bozuyorsun.” Hâşâ!..

Evet, mevcudâtın hiçbir cihette Vâcibü'l-vûcûd'a karşı hakları yok-tur ve hak dâvâ edemezler. Belki hakları daima şükür ve hamd ile verdiği vûcûd mertebelerinin hakkını edâ etmektir. Çünkü verilen bütün vûcûd mertebeleri vukuattır, birer illet ister. Fakat verilmeyen mertebeler imkâ-nattır. İmkânat ise ademdir, hem nihayetsizdir. Ademler ise illet istemez-ler. Nihayetsize illet olamaz.

Meselâ madenler diyemezler: “Niçin nebâtî olmadık?” Şekvâ edemez-ler!.. Belki vûcûd-u madenîye mazhar oldukları için, hakları Fâtır'ına şük-randır.

Nebâtât, “Niçin hayvan olmadım?” deyip şekvâ edemez. Belki vûcûd ile beraber hayatı mazhar olduğu için, hakkı şükrandır.

Hayvan ise, “Niçin insan olmadım?” diye şikâyet edemez. Belki hayat ve vûcûd ile beraber kıymettar bir ruh cevheri ona verildiği için, onun üzerindeki hakkı, şükrandır. Ve hâkezâ, kiyas et...

Ey insan-ı müştekî! Sen mâdum kalmadın, vûcûd nimetini giydin.. hayatı tattın, câmid kalmadın, hayvan olmadın.. İslâmiyet nimetini buldun, dalâlette kalmadın.. sîhhat ve selâmet nimetini gördün ve hâ-kezâ...

---

¹ Mülk sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder.

Ey nankör! Daha sen nereden hak kazanıyorsun ki; Cenâb-ı Hakk'ın sana verdiği mahz-ı nimet olan vücûd mertebelerine mukabil şükretmeyecek –imkânat ve ademiyât nev'inden ve senin eline geçmediği ve senin lâyik olmadığı yüksek nimetlerin sana verilmediğinden, bâtil bir hırsla Cenâb-ı Hak'tan şekvâ ediyorsun ve küfrân-ı nimet ediyorsun?...

Acaba bir adam, minare başına çıkmak gibi âlî derecâtlı bir mertebeye çıksın, büyük makam bulsun, her basamakta büyük bir nimet görsün, o nimetleri verene şükretmesin ve desin: "Niçin o minareden daha yükseğine çıkamadım?" diye şekvâ ederek ağlayıp sizlasın. Ne kadar haksızlık eder ve ne kadar küfrân-ı nimete düşer, ne kadar büyük divanelik eder; divaneler dahi anlar...

Ey kanaatsız, hırslı ve iktisatsız, israfçı ve haksız, şekvâlı, gafil insan! Katıyen bil ki kanaat, ticaretli bir şükrandır.. hırs, hasâretli bir küfrândır.. ve iktisat, nimete güzel ve menfaatli bir ihtiramdır. İsraf ise, nimete çirkin ve zararlı bir istihraftır. Eğer aklın varsa kanaate alış ve rızaya çalış. Tahammül etmezsen, "Yâ Sabûr" de ve sabır iste, hakkına razı ol, teşekkî etme! Kimden kime şekvâ ettiğini bil, sus! Herhâlde şekvâ etmek isterSEN, nefsinı Cenâb-ı Hakk'a şekvâ et, çünkü kusur ondadır.

İkinci Remiz

On Sekizinci Mektub'un âhirki meselesinin âhirinde denildiği gibi Hâlik-ı Zülcelâl; hayret-nümâ, dehşet-engiz bir surette bir faaliyet-i rubûbiyeti ile mevcudâti mütemâdiyen tebdil ve tecdid ettiğinin bir hikmeti budur:

Nasıl ki mahlûkatta faaliyet ve hareket bir iştah, bir istiyak, bir lezzetten, bir muhabbetten ileri geliyor. Hatta denilebilir ki, her bir faaliyyette bir lezzet nevi vardır; belki her bir faaliyet, bir çeşit lezzettir. Ve lezzet dahi bir kemâle müteveccihdir, belki bir nevi kemâldir. Madem faaliyet; bir kemâl, bir lezzet, bir cemâle işaret eder.. ve madem kemâl-i mutlak ve Kâmil-i Zülcelâl olan Vâcibü'l-vücûd, zât ve sıfât ve efâlinde bütün envâ-ı kemâlâtâ câmîdir.

•Elbette o Zât-ı Vâcibü'l-vücûd'un vücûb-u vücûduna ve kudsiyetine lâyık bir tarzda.. ve istığnâ-yı zâtâsına ve gînâ-yı mutlakına muvafık bir surette.. ve kemâl-i mutlakına ve tenezzüh-ü zâtâsına müناسip bir şekilde, hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve nihayetsiz bir muhabbet-i münezzehesi vardır.

•Elbette o şefkat-i mukaddeseden ve o muhabbet-i münezzeheden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes vardır.

•Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir *sürûr-u mukaddes* vardır.

•Ve o *sürûr-u mukaddesten* gelen –tâbiri *caizse-* hadsiz bir *lezzet-i mukaddese* vardır.

•Ve elbette o *lezzet-i mukaddese* ile beraber, O'nun hadsiz merhameti cihetiyile.. faaliyet-i kudreti içinde.. mahlükatının istidatları kuvveden fiile çıkışmasından ve tekemmül etmesinden neşet eden.. o mahlükatin memnuniyetlerinden ve kemâllerinden gelen, Zât-ı Rahmân ve Rahîm'e ait –tâbiri *caizse-* hadsiz *memnuniyet-i mukaddese* ve hadsiz *iftihar-i mukaddes* vardır ki; hadsiz bir surette, hadsiz bir faaliyeti iktiza ediyor. Ve o hadsiz faaliyet dahi, hadsiz bir tebdil ve tağyir ve tahvil ve tahrîbi dahi iktiza ediyor. Ve o hadsiz tağyir ve tebdil dahi mevt ve ademi, zeval ve firakı iktiza ediyor...

Bir zaman, hikmet-i beşeriyenin masnûâtın gayelerine dair gösterdiği faydalar, nazarında çok ehemmiyetsiz göründü.. ve ondan bildim ki, o *hikmet abesiyyete gider*. Onun için, feylesofların ileri gidenleri, ya tabiat dalâletine düşer.. veya sofestâ olur.. veya ihtiyâr ve ilm-i Sâni'î inkâr eder.. veya Hâlik'a “mûcib-i bizzat” der.

İşte o zaman, rahmet-i ilâhiye “*Hakîm*” ismini imdadıma gönderdi; *banana da masnûâtın* büyük gayelerini gösterdi. Yani *her bir masnû*, öyle bir mektub-u rabbânîdir ki *umum zîsuur onu mütâlaa eder*.

Şu gaye bir sene bana kâfi geldi. Sonra sanattaki harikalar inkişaf etti, o gaye kâfi gelmemeye başladı. Daha çok büyük, diğer bir gaye gösterildi. Yani, *her bir masnûun en mühim gayeleri Sâni'ine bakar*; O'nun kemâlât-ı sanatını ve nukuş-u esmâsını ve murassaât-ı hikmetini ve hedâyâyi rahmetini O'nun nazarına arzettmek ve cemâl ve kemâline bir ayna olmaktadır, bildim.

Şu gaye, hayli zaman bana kâfi geldi. Sonra, sanat ve îcad-ı eşyadaki hayret-engiz faaliyet içinde, gayet derecede süratli tağyir ve tebdildeki mucizât-ı kudret ve şuûnât-ı rubûbiyet göründü. O vakit bu gaye dahi kâfi gelmemeye başladı. Belki şu gaye kadar büyük bir muktaž ve dâi dahi lâzımdır, bildim. İşte o vakit, şu İkinci Remiz'deki muktažiler ve gelecek işaretlerdeki gayeler gösterildi. Ve yakînen bana bildirildi ki:

Kâinattaki kudretin faaliyeti ve seyr u seyelân-ı eşya o kadar mânidardır ki; o faaliyetle Sâni-i Hakîm, envâ-î kâinatı konuşturuyor. Güya göklerin ve zeminin müteharrik mevcutları ve hareketleri, onların o konuşmalarındaki kelimelerdir.. ve taharrük ise bir tekellümdür. Demek,

faaliyetten gelen harekât ve zeval, bir tekellümât-ı tesbihiyedir.. ve kâinattaki faaliyet dahi, kâinatın ve envâının sessizce bir konuşması ve konuşmuşturasıdır.

Üçüncü Remiz

Eşya, zeval ve ademe gitmiyor; belki daire-i kudretten daire-i ilme geçiyor.. âlem-i şehâdetten âlem-i gayba gidiyor.. âlem-i tagayyür ve fenâdan âlem-i nura, bekâya müteveccih oluyor. Hakikat nokta-yı nazarında, eşyadaki cemâl ve kemâl, esmâ-yı ilâhiyeye aittir ve onların nukuş ve cilveleridir.

Madem o esmâ bâkidirler ve cilveleri dâimîdir; elbette nakışları teceddüt eder, tazelenir, güzelleşir. Ademe ve fenâya gitmiyor; belki, yalnız itibârî taayyünleri değişir. Ve medar-ı hüsün ve cemâl ve mazhar-ı feyz ve kemâl olan hakikatleri ve mahiyetleri ve hüviyet-i misaliyeleri bâkidirler.

Zîruh olmayanlar, doğrudan doğruya onlardaki hüsün ve cemâl, esmâ-yı ilâhiyeye aittir; şeref onlaradır, medih onların hesabına geçer, güzellik onlarındır, muhabbet onlara gider; o aynaların değişmesiyle onlara bir zarar îras etmez.

Eğer zîruh ise, zevilukûlden değilse, onların zeval ve firakı bir adem ve fenâ değil; belki vücûd-u cismanîden ve vazife-i hayatın dağdağasından kurtuluş, kazandıkları vazifenin semerelerini bâki olan ervahlarına devrederek, onların o ervah-ı bâkiyeleri dahi birer esmâ-yı ilâhiyeye istinad ederek devam eder, belki kendine lâyik bir saadete gider.

Eğer o zîruhlar zevilukûlden ise zaten saadet-i ebediyeye ve maddî ve mânevî kemâlâtâ medar olan âlem-i bekâya ve o Sâni-i Hakîm'in dünyadan daha güzel, daha nurâni olan âlem-i berzah, âlem-i misal, âlem-i ervah gibi diğer menzillerine, başka memleketlerine bir seyr u seferdir; bir mevt ü adem ve zeval ü firak değil, belki kemâlâtâ kavuşturmaktr.

Elhâsil: Madem Sâni-i Zülcelâl vardır ve bâkidir.. ve sıfât ve esmâsı dâimî ve sermedîdirler. Elbette o esmânın cilveleri ve nakışları, bir mânevî bekâ içinde teceddüt eder; tahrip ve fenâ, idam ve zeval deģildirler.

Mâlûmdur ki insan, insaniyet cihetile ekser mevcudâtlâ alâkadardır. Onların saadetleriyle mütelezziz ve helâketleriyle müteellimdir. Hususan zîhayat ile.. ve bilhassa nev-i beşerle.. ve bilhassa sevdigi ve istihsan ettiği ehl-i kemâlin âlâmıyla daha ziyade müteellim ve saadetleriyle daha ziyade mesûd

olur. Hatta şefkatli bir vâlide gibi, kendi saadetini ve rahatını onların saade-
ti için feda eder.

İşte her mümin, derecesine göre –nur-u Kur’ân ve sırrı iman ile– bütün
mevcudâtın saadetleriyle ve bekâlarıyla ve hiçlikten kurtulmalarıyla ve kıymettar
mektubat-ı rabbâniye olmalarıyla mes’ud olabilir ve dünya kadar bir
nur kazanabilir. Herkes derecesine göre bu nurdan istifade eder. Eğer ehl-i
dalâlet ise kendi elemiyle beraber, bütün mevcudâtın helâketiyle ve fenâsiyla
ve zâhirî idamlarıyla.. zîruh ise âlâmlarıyla, müteellim olur. Yani onun küfrü;
onun dünyasına adem doldurur, onun başına boşaltır, daha cehenneme git-
meden cehenneme gider.

Dördüncü Remiz

Çok yerlerde dediğimiz gibi bir padişahın sultan, halife, hâkim, kuman-
dan gibi muhtelif unvanlar ve sıfatlardan neşet eden muhtelif, ayrı ayrı devâ-
ir-i teşkilâtı olduğu gibi Cenâb-ı Hakk’ın esmâ-yı hüsnâsının had ve hesaba
gelmez türlü türlü tecelliyyâti vardır. Mahlûkatın tenevvüleri ve ihtilâfları, o te-
celliyâtin tenevvüllerinden ileri geliyor.

*İşte her kemâl ve cemâl sahibi, fitraten cemâl ve kemâlini görmek ve
göstermek istemesi sırrınca, o muhtelif esmâ dahi, dâimî ve sermedî ol-
dukları için dâimî bir surette Zât-ı Akdes hesabına tezahür isterler. Yani
nakışlarını görmek isterler. Yani, kendi nakışlarının aynalarında cilve-i
cemâllerini ve in’ikâs-ı kemâllerini görmek ve göstermek isterler. Yani,
kâinat kitab-ı kebîrini ve mevcudâtın muhtelif mektubatını ânen feânen
tazelendirmek, yani yeniden yeniye mânidar yazmak, yani birtek sayfa-
da ayrı ayrı binler mektubatı yazmak ve her bir mektubu Zât-ı Mukaddes
ve Müsemmâ-yı Akdes’in nazar-ı suhûduna izhar etmekle beraber, bütün
zîsuurun nazar-ı mütâlaasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler. Bu
hakikate işaret eden şu hakikatli şire bak:*

*Kitab-ı âlemin yaprakları, envâ-ı nâ-mâdud,
Huruf ile kelimâtı dahi efrad-ı nâ-mahdud.*

*Yazılmış destgâh-ı Levh-i Mahfuz-u Hakikat’ta,
Mücessem lafz-ı mânidardır âlemdede her mevcud.*

تَأْمُلْ سُطُورِ الْكَائِنَاتِ فَإِنَّهَا مِنَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى إِلَيْكَ رَسَائِلٌ¹

¹ İbni Kayyim, *Medâricü’s-sâlikîn* 3/356; İbni Kayyim, *Bedâiu'l-fevâid* 4/971.

Besinci Remiz

İki Nükte'dir.

Birinci Nükte

Madem Cenâb-ı Hak var, her şey var. Madem Cenâb-ı Vâcibü'l-vücûd'a intisap var, her şey için bütün eşya var. Çünkü Vâcibü'l-vücûd'a nisbetle her bir mevcud, bütün mevcudâta vahdet sırrıyla bir irtibat peydâ eder. Demek Vâcibü'l-vücûd'a intisabını bilen veya intisabı bilinen her bir mevcud, sırr-ı vahdetle Vâcibü'l-vücûd'a mensup bütün mevcudâtlâ münasebetler olur. Demek her bir şey, o intisap noktasında hadsiz envâr-ı vücûda mazhar olabilir. Firaklar, zevaller, o noktada yoktur. Bir ân-ı seyyâle yaşamak, hadsiz envâr-ı vücûda medardır.

Eğer o intisap olmazsa ve bilinmezse, hadsiz firaklara ve zevallere ve ademlere mazhar olur. Çünkü o hâlde, alâkadar olabileceği her bir mevcuda karşı bir firakı ve bir iftirakı ve bir zevali vardır. Demek kendi, şâhsî vücûduna hadsiz ademler ve firaklar yüklenir. Bir milyon sene vücûdda kalsa da –intisapsız– evvelki noktasındaki o intisaptaki bir an yaşamak kadar olamaz.

Onun için, ehl-i hakikat demişler ki: “*Bir ân-ı seyyâle vücûd-u münevver, milyon sene bir vücûd-u ebtere müreccahtır.*” Yani: “Vücûd-u Vâcib'e nisbetle bir an vücûd, nisbetsiz milyon sene bir vücûda müreccahtır.” Hem bu sir içindir ki, ehl-i tahkik demişler: “*Envâr-ı vücûd ise Vâcibü'l-vücûd'u tanımladır.*” Yani, o hâlde kâinat, envâr-ı vücûd içinde olarak, melâike ve ruhaniyat ve zîsuurlar ile dolu görünür. Eğer onsuz olsa, adem zulümâtları firak ve zeval elemleri her bir mevcudu ihata eder. Dünya, o adamın nazarında boş ve hâli bir vahşetgâh suretiinde görünür.

Evet, nasıl ki bir ağaç meyvelerinin her birisi, ağaçın başındaki bütün meyvelere karşı birer nisbeti var. Ve o nisbetle birer kardeşi, arkadaşı mevcud olduğundan, onların adedince ârizî vücûdları vardır. Ne vakit o meyve ağaçın başından kesilse, her bir meyveye karşı bir firak ve zeval hâsil olur. Her bir meyve onun için mâdum hükmündedir. Haricî bir zulmet-i adem ona hâsil oluyor. Öyle de kudret-i Ehad-i Samed'e intisap noktasında, her şey için bütün eşya var. Eğer intisap olmazsa, her şey için eşya adedince haricî ademler var.

İşte, şu remizden imanın azamet-i envârına bak.. ve dalâletin dehsetli zulümâtını gör. Demek iman, şu remizde beyan edilen hakikat-i âliye-i nefsü'l-emriyenin unvanıdır.. ve iman ile ondan istifade edebilir. Eğer iman olmazsa; nasıl ki kör, sağır, dilsiz, akılsız adama her şey mâdumdur; öyle de imansıza her şey mâdumdur, zulümâtlıdır.

İkinci Nükte

Dünyanın ve eşyanın üç tane yüzü var:

Birinci Yüzü: Esmâ-yı ilâhiyeye bakar, onların aynalarıdır. Bu yüze zeval ve firak ve adem giremez; belki tazelenmek ve teceddüt var.

İkinci Yüzü: Âhirete bakar, âlem-i bekâya nazar eder, onun tarlası hükmündedir. Bu yüzde, bâki semereler ve meyveler yetiştirmek var; bekâya hizmet eder, fâni şeyleri bâki hükmüne getirir. Bu yüzde dahi mevt ve zeval değil, belki hayat ve bekâ cilveleri var.

Üçüncü Yüzü: Fânilere, yani bizlere bakar ki; fânilerin ve ehl-i hevesâtin mâşukası ve ehl-i şuurun ticaretgâhi ve vazifedarların meydan-ı imtihanılarıdır. İşte bu üçüncü yüzündeki fenâ ve zeval, mevt ve ademin acilarına ve yaralarına merhem için, o üçüncü yüzün iç yüzündeki bekâ ve hayat cilvele ri var.

Elhâsil: *Şu mevcudât-ı seyyâle, şu mahlûkat-ı seyyâre, Vâcibü'l-vü-cûd'un envâr-ı icad ve vücûdunu tazelendirmek için müteharrik aynalar ve değişen mazharlardır.*

İkinci Makam

Bir Mukaddime, Beş İşaret'tir. Mukaddime İki Mebhas'tır.

Mukaddime

Birinci Mebhas

Bu gelecek Beş İşaret'te, şuûnât-ı rubûbiyeti rasat etmek için birer sönük, küçük dürbüñ nev'inden birer temsil yazılacaktır. Bu temsiller suûnât-ı rubûbiyetin hakikatini tutamaz, ihata edemez, mikyas olamaz, fakat baktırabilir. O gelecek temsilâtta ve geçen remizlerde, Zât-ı Akdes'in şuûnâtına müناسip olmayan tâbirât, temsilin kusuruna aittir. Meselâ lezzet ve sürûr ve memnuniyetin bizce mâmûm manaları, şuûnât-ı mukaddeseyi ifade edemiyor; fakat birer unvan-ı mülâhazadır, birer mirsad-ı teffekkürdür.

Hem dahi şu temsiller; muhit, azîm bir kanun-u rubûbiyetin küçük bir misalde ucunu göstermekle rubûbiyetin şuûnâtında o kanunun hakikatini isbat ediyor. Meselâ, "Bir çiçek vücûddan gider, binler vücut bırakarak öyle gider" denilmiş. Onunla azîm bir kanun-u rubûbiyeti gösteriyor ki; bütün bahar, belki bütün dünyadaki mevcudâtta bu kanun-u rubûbiyet cereyan ediyor.

•Evet Hâlik-ı Rahîm, bir kuşun tüylü libasını hangi kanunla değiştiriyor, tazelendiriyor; o Sâni-i Hakîm, aynı kanun ile her sene küre-i arzin libasını tecdid eder.

•Hem o aynı kanun ile her asırda dünyanın şeklini tebdil eder. Hem aynı kanun ile kıyâmet vaktinde kâinatın suretini tağyir edip değiştirir.

•Hem hangi kanun ile zerreyi mevlevî gibi tahrîk ederse, aynı kanun ile küre-i arzı meczup ve semââa kalkan mevlevî gibi döndürüyor. Ve o kanun ile âlemeleri böyle çeviriyor.. ve manzume-i şemsîyeyi gezdiriyor.

•Hem hangi kanun ile senin bedenindeki hüceyrâtın zerrelerini tazelendiriyor, tamir ve tahlil ediyorsa, aynı kanun ile senin bağıntılarını her sene tecdid eder ve her mevsimde çok defa tazelendirir. Aynı kanun ile zemin yüzünü her bahar mevsiminde tecdid eder, taze bir peçe üstüne çeker.

• Hem o Sâni-i Kadîr, hangi kanun-u hikmetle bir sineği ihyâ eder; aynı kanun ile şu önmüzdeki çınar ağacını her baharda ihyâ eder. Ve o kanun ile kûre-i arzı yine o baharda ihyâ eder. Ve aynı kanun ile haşırda mahlûkatı da ihyâ eder. Şu sırra işareten ¹ **مَا خَلْقُكُمْ إِلَّا كَفْسٌ وَاحِدَةٌ** Kur'ân, ferman eder. Ve hâkezâ, kıyas et!..

Bunlar gibi çok kavânîn-i rubûbiyet vardır ki zerredeñ tâ mecmû-u âleme kadar cereyan ediyor. İşte, faaliyet-i rubûbiyetin içindeki şu kanunların azametine bak.. ve genişliğine dikkat et.. ve içindeki sırrı vahdeti gör.. her bir kanun, bir burhan-ı vahdet olduğunu bil. Evet şu çok kesretli ve çok azametli kanunlar, her biri ilim ve iradenin cilvesi olmakla beraber; hem vâhid, hem muhit olduğu için, Sâni'in vahdâniyetini ve ilim ve iradesini gayet kat'î bir surette isbat ederler.

İşte ekser Sözler'deki ekser temsilât, böyle kanunların uçlarını birer cüz'î misalle göstermekle müddeâda aynı kanunun vücûduna işaret eder. Madem temsille kanunun tahakkuku gösteriliyor; burhan-ı mantıkî gibi yakını bir surette müddeâyi isbat eder. Demek Sözler'deki ekser temsiller; birer burhan-ı yakını, birer hüccet-i kâitia hükmündedir.

İkinci Mebhâs

Onuncu Söz'ün Onuncu Hakikati'nde denildiği gibi, bir ağaçın ne kadar meyveleri ve çiçekleri vardır; her bir meyvenin, her bir çiçeğin o kadar gayeleri, hikmetleri vardır. Ve o hikmetler, üç kısımdır:

- ♦ Bir kısmını Sâni'e bakar, esmâsının nakişlarını gösterir.
- ♦ Bir kısmını zîsuurlara bakar ki onların nazarlarında kıymettar mektubat ve mânidar kelimâttır.
- ♦ Bir kısmını kendi nefsine ve hayatına ve bekâsına bakar. Ve insana faydalı ise insanın menfaatine göre hikmetleri vardır.

İşte her bir mevcudun böyle kesretli gayeleri bulunduğu bir vakit düşünürken, hatırlama Arabî tarzda ve gelecek Beş İşaret'in esâsâtına nota hükmünde olarak, külli gayelere işaret eden şu fikralar gelmiştir:

¹ “Sizin hepинizi yaratmak da, ölümünüzün ardından (âhirette) hepинizi diriltmek de, (O'nun için) ancak bir kişiyi yaratmak ve diriltmek gibidir.” (Lokman sûresi, 31/28)

وَهَذِهِ الْمُؤْجُودَاتُ الْجَلِيلَةُ مَظَاهِرُ سَيَّالَةٍ وَمَرَايَا حَوَالَةٍ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَاتٍ
 أَنْوَارٍ إِيمَاجِادِهِ سُبْحَانَهُ بِتَبَدُّلِ التَّعْيَنَاتِ الْإِعْبَارِيَّةِ
 أَوَّلًا: مَعَ اسْتِحْفَاظِ الْمَعَانِي الْجَمِيلَةِ وَالْهُوَيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ
 وَثَانِيًّا: مَعَ إِنْتَاجِ الْحَقَائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالشُّوُجُوحِ الْلَّوْحِيَّةِ
 وَثَالِثًا: مَعَ نَسْرِ الشَّمَراتِ الْأُخْرَوِيَّةِ وَالْمَنَاطِرِ السَّرَّمَدِيَّةِ
 وَرَابِعًا: مَعَ إِغْلَانِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَإِلْطَهَارِ الْمُفْتَضَيَّاتِ الْأَسْمَانِيَّةِ
 وَخَامِسًا: لِإِلْتَهُورِ الشُّوُونَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَالْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ

İşte bu beş fikrada, gelecekte bahsedeceğimiz işaretin esâsâtı var. Evet, her bir mevcud –hususan zîhayat olanların– beş tabaka ayrı ayrı hikmetleri ve gayeleri var. Nasıl ki meyvedar bir ağaç, birbirinin üstündeki dalları semere verir. Öyle de her bir zîhayatın, beş tabaka muhtelif gayeleri bulunur ve hikmetleri var.

Ey insan-ı fâni! Senin cüz’î bir çekirdek hükmündeki kendi hakikatini, meyvedar bir şecere-i bâkiyeye inkılâb etmesini ve Beş İşaret’tे gösterilen on tabaka meyvelerini ve on nevi gayelerini elde etmesini istersem, hakikî imanı elde et! Yoksa bütün onlardan mahrum kalmakla beraber, o çekirdek içinde sıkışıp çürüyeceksin.

Birinci İşaret

فَأَوَّلًا: بِتَبَدُّلِ التَّعْيَنَاتِ الْإِعْبَارِيَّةِ مَعَ اسْتِحْفَاظِ الْمَعَانِي الْجَمِيلَةِ وَالْهُوَيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ fikrası ifade ediyor ki:

Bir mevcud, vücûddan gittikten sonra, zâhiren kendisi ademe, fenâya gider; fakat ifade ettiği manalar bâki kalır, mahfuz olur. Hüviyet-i misaliyesi ve sureti ve mahiyeti dahi âlem-i misalde ve âlem-i misalin numâneleri olan elvâh-ı mahfuzada ve elvâh-ı mahfuzanın numâneleri olan kuvve-i hâfızalarda kalır. Demek, bir vücûd-u surî kaybeder, yüzer vücûd-u mânevî ve ilmî kazanır.

Meselâ, nasıl ki bir sayfanın tab’ına medar olan matbaa hurufâtına bir vaziyet ve bir tertip verilir ve bir sayfanın tab’ına medar olur ve o sayfa ise suretini ve hüviyetini, basılan müteaddit yapraklara verip ve manalarını çok akıl-lara neşrettikten sonra, o matbaa hurufâtının vaziyeti ve tertibi de değiştirilir. Çünkü daha ona lüzum kalmadı.. hem başka sayfaların tab’ı lâzım geliyor.

İşte aynen bunun gibi şu mevcudât-ı arziye, hususan nebâtiye, kalem-i kader-i ilâhî onlara bir tertip, bir vaziyet verir.. bahar sayfasında kudret, onları îcad eder.. ve güzel manalarını ifade ederek, suretleri ve hüviyetleri âlem-i misal gibi âlem-i gaybin defterine geçikleri için hikmet iktiza ediyor ki o vaziyet değişsin, tâ yeni gelecek diğer bahar sayfası yazısın, onlar dahi manalarını ifade etsinler.

İkinci İşaret

وَثَانِيَا: مَعَ إِنْتَاجِ الْحَقَائِقِ الْعَيْنِيَّةِ وَالشُّسُوجِ اللُّورِجِيَّةِ Bu fıkra işaret eder ki:

Her bir şey, –cüzî olsun, külli olsun– vücûddan gittikten sonra –hususan zîhayat olsa– çok hakâik-i gaybiye netice vermekle beraber, âlem-i misalin defterlerinde olan levh-i misalî üstünde etvâr-ı hayatı adedince suretleri bırakıp, o suretlerden mânidar olan ve mukadderât-ı hayatı denilen sergüzeş-i hayatıyeleri yazılır ve ruhâniyata bir mütâlaagâh olur.

Nasıl ki, meselâ bir çiçek vücûddan gider; fakat üzericalımlarını ve tohumcuklarda mahiyetini vücûdda bırakmakla beraber, küçük elvâh-ı mahfuzada ve elvâh-ı mahfuzanın küçük numûneleri olan hâfızalarda binler suretini bırakıp, zîsuurlara etvâr-ı hayatıyla ifade ettiği tesbihat-ı rabbâniye ve nûkuş-u esmâiyeyi okutturur, sonra gider.

Öyle de yeryüzünün saksısında güzel masnûâltla münakkaş olan bahar mevsimi, bir çiçektir. Zâhiren zeval bulur, ademe gider. Fakat onun tohumları adedince ifade ettikleri hakâik-i gaybiye ve çiçekleri adedince neşrettiği hüviyet-i misaliye ve mevcudâtı adedince gösterdikleri hikmet-i rabbâniyeyi kendine bedel olarak vücûdda bırakıp, sonra bizden saklanır. Hem o giden baharın arkadaşları olan sâir baharlara yer boşaltır, tâ onlar gelip vazife görsünler. Demek o bahar zâhirî bir vücûdu çıkarır, mânen bin vücûd giyer.

Üçüncü İşaret

وَثَالِثًا: مَعَ نَشْرِ الشَّمَرَاتِ الْأُخْرَوِيَّةِ وَالْمَنَاطِرِ السَّرْمَدِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki:

Dünya bir tezgâh ve bir mezradır, âhiret pazarına müناسip olan mahsûlâtı yetiştirir.¹ Çok Sözler'de isbat etmişiz: Nasıl ki cin ve insin amelleri âhiret pazarına gönderiliyor. Öyle de dünyanın sâir mevcudâtı dahi,

¹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 9/278; İbni Hacer, *Fethu'l-bârî* 11/230; el-Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 2/140, 440, 4/2.

âhiret hesabına çok vazifeler görürüler ve çok mahsûlât yetiştiriyorlar. Belki küre-i arz onlar için geziyor. Belki denilebilir ki, onun içindir. Bu sefine-i rabbâniye, yirmi dört bin senelik bir mesafeyi bir senede geçip meydan-ı haşrin etrafında dönüyor. Meselâ ehl-i cennet elbette arzu ederler ki, dünya maceralarını tahattur etsinler ve birbirine nakletsinler. Belki o macera- ların levhalarını ve misallerini görmeyi çok merak ederler. Elbetteinema perdeleinde görmek gibi o levhaları, o vak'aları müşâhede etseler, çok müteleziz olurlar. Madem öyledir; herhâlde, dâr-ı lezzet ve menzil-i saadet olan dâr-ı cennette ^{عَلَى شُرُورِ مُتَقَابِلِينَ}¹ işaretileyse, sermedî manzaralarda, dünyevî mace- raların muhâveresi ve dünyevî hâdisâtın manzaraları cennette bulunacaktır.

İşte bu güzel mevcudâtın bir an görünmesiyle kaybolması ve birbiri arkasından gelip geçmesi, menâzır-ı sermediyeyi teşkil etmek için bir fabrika tez- gâhları hukmünde görünüyor. Meselâ, nasıl ki ehl-i medeniyet fâni vaziyetlere bir nevi bekâ vermek ve ehl-i istikbale yadigâr bırakmak için, güzel veya ga- rip vaziyetlerin suretlerini alıp sinema perdeleriyle istikbale hedîye ediyor; za- man-ı mâziyi zaman-ı hâlde ve istikbalde gösteriyor ve dercediyorlar.

Aynen öyle de şu mevcudât-ı bahariye ve dünyeviyede kısa bir hayat geçirdikten sonra, onların Sâni-i Hakîm'i, âlem-i bekâya ait gayelerini o âleme kaydetmekle beraber, âlem-i ebedîde, sermedî manzaralarda on- ların etvâr-ı hayatlarında gördükleri vezâif-i hayatıyeyi ve mucizât-ı süb- hâniyeyi menâzır-ı sermediyede kaydetmek, mukteza-yı ism-i Hakîm ve Rahîm ve Vedûd'dur.

Dördüncü İşaret

fikrası ifade ediyor ki:

وَرَابِعًا: مَعَ إِعْلَانِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَإِظْهَارِ الْمُفْتَضَيَّاتِ الْأَسْمَائِيَّةِ

Mevcudât, etvâr-ı hayatıyla müteaddit envâ-ı tesbihat-ı rabbâniyeyi yapıyor. Hem esmâ-yı ilâhiyenin iktiza ve istilzam ettiğleri hâlatı gösteriyor ki; meselâ Rahîm ismi, şefkat etmek ister.. Rezzâk ismi, rızık vermek iktiza eder.. Latîf ismi, lutfetmek istilzam eder ve hâkezâ... Bütün esmânın birer birer muktezası vardır. İşte, her bir zîhayat, hayatıyla ve vü- cûduyla o esmânın muktezasını göstermekle beraber, cihâzâtı adedince Sâni-i Hakîm'e tesbihat yapıyorlar.

¹ “Dost ve kardeş olarak, divanlar üzerinde karşı karşıya oturlar.” (Hicr sûresi, 15/47; Sâffât sûresi, 37/44).

Meselâ, nasıl ki bir insan güzel meyveler yer. O meyveler midesinde dağılır, erir, zâhiren mahvolur. Fakat ağızından, midesinden başka bütün hüceyrât-ı bedeniyede faaliyetkârâne bir lezzet, bir zevk vermekle beraber, aktâr-ı bedendeki vücûdu ve hayatı beslemek ve idâme-i hayatı etmek gibi pek çok hikmetlerin vücûduna medar oluyor. O taam kendi-si de vücûd-u nebâtiden hayatı insaniye tabakasına çıkıyor, terakki ediyor.

Aynen öyle de, şu mevcudât zeval perdesinde saklandıkları vakit, onların yerinde her birisinin pek çok tesbihati bâki kalmakla beraber, pek çok esmâ-yı İlâhiyenin de nukuşlarını ve mukteziyâtını o esmânın ellerine bırakır, yani bir vücûd-u bâkiye tevdî ederler, öyle giderler. Acaba fâni ve muvakkat bir vücudun gitmesiyle, onun yerine bir nevi bekâya mazhar binler vücut kal-sa, denilir mi ki “Ona yazık oldu!” veya hut “Abes oldu!” veya hut “Şu sevimli mahlük neden gitti!” ... Şekvâ edilebilir mi? Belki onun hakkındaki rahmet, hikmet, muhabbet öyle iktiza ediyorlar ve öyle olmak gerektir. Yoksa bir tek zarar gelmemek için, binler menfaati terk etmek lâzım gelir ki o hâlde binler zarar olur. *Demek Rahîm, Hakîm ve Vedûd isimleri, zevale ve firaka muâriz deðiller; belki istilzam edip iktiza ediyorlar.*

Besinci İşaret

وَحَامِسًا: لِظُهُورِ الشُّوْنَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَالْمَشَاهِدِ الْعُلْمَيَّةِ fikrası ifade ediyor ki:

“Mevcudât, –hususan zîhayat olanlar– vücûd-u surîden gittikten sonra, bâki çok şeyleri bırakırlar, öyle giderler...” İkinci Remiz’de beyan edildiği gibi Zât-ı Vâcibü'l-vücûd'un kudsiyet ve istiğnâ-yı kemâline muvafik bir tarzda ve ona lâyik bir surette hadsiz bir muhabbet, nihayetsiz bir şefkat, gayetsiz bir iftihâr, –tâbiri caizse– mukaddes, hadsiz bir memnuniyet, bir sevinç –tâbirde hata olmasın– hadsiz bir lezzet-i mukaddese, bir ferah-ı münezzeh, şuûnât-ı rubûbiyetinde bulunur ki, onların âsâri bil-müşâhede görünüyor. İşte o şuûnâtın iktiza ettikleri hayret-nümâ faaliyet içinde mevcudât, tebdil ve taÿyir ile zeval ve fenâ içinde süratle sevk ediliyor, mütemâdiyen âlem-i şehâdetten âlem-i gayba gönderiliyor. Ve o şuûnâtın cilveleri altında mahlûkat, dâimî bir seyr u seyelân, bir hareket ve cevelân içinde çalkanmakta ve ehl-i gafletin kulaklarına vâveylâ-yı fi-rak ve zevali ve ehl-i hidayetin sem'ine velvele-i zikir ve tesbihî dağıtmak tadırlar.

Bu sırra binâen her bir mevcud, Vâcibü'l-vücûd'un bâki şuûnâtının tezahürüne bâki birer medar olacak manaları, keyfiyetleri, hâletleri

vücûdda bırakıp öyle gidiyorlar. Hem o mevcud, bütün müddet-i hayatında geçirdiği etvar ve ahvâli, ilm-i ezelînin unvanları olan İmam-ı Mübîn, Kitab-ı Mübîn, Levh-i Mahfuz gibi vücûd-u ilmî dairelerinde vücûd-u haricîsini temsil eden mufassal bir vücûd dahi bırakıp öyle giderler. Demek her fâni; bir vücûdu terk eder, binler bâki vücûdları kazanır, kazandırır.

Meselâ, nasıl ki harikulâde bir fabrika makinesine âdi bazı maddeler atılır, içinde yanarlar, zâhiren mahvolur; fakat o fabrikanın imbiklerinde çok kıymettar kimya maddeleri ve edviyeler teressüb eder. Hem onun kuvvetiyle ve buhariyla o fabrikanın çarkları döner; bir taraftan kumasları dokumasına, bir kısmı kitap tab'ına, bir kısmı da şeker gibi başka kıymettar şeyleri imal etmesine medar oluyor ve hâkezâ... Demek o âdi maddelerin yanmasıyla ve zâhiren mahvolmasıyla binler şeyler vücûd buluyor. Demek âdi bir vücûd gider, âlı çok vücûdları ırsiyet bırakır. İşte şu hâlde, o âdi maddeye “Yazık oldu!” denilir mi? “Fabrika sahibi neden ona acımadı, yandırdı, o sevimli maddeleri mahvetti?..” Şikâyet edilir mi?

Aynen öyle de –^{وَلِلّهِ الْمُكْثُرُ الْأَعْلَى} Hâlik-ı Hakîm ve Rahîm ve Vedûd, mukteza-yı rahmet ve hikmet ve vedûdiyet olarak kâinat fabrikasına hareket veriyor. Her bir vücûd-u fâniyi çok bâki vücûdlara çekirdek yapar, makâsid-ı rabbâniyesine medar eder, şuûnât-ı sübhâniyesine mazhar kıllar, kalem-i kaderine mürekkep ittihaz eder ve kudretin dokumasına bir mezik yapar. Ve daha bilmediğimiz pek çok inâyât-ı galîye ve makâsid-ı âliye için, kendi faaliyet-i kudretiyle kâinatı faaliyete getirir. Zerrâti cevelâna, mevcudâti seyerâna, hayvanâti seyelâna, seyyârâti deverâna getirir, kâinatı konuşturur, âyâtını ona sessiz söylettirir ve ona yazdırır.

Ve mahlûkat-ı arziyeyi, rubûbiyeti noktasında;

- Havayı, emir ve iradesine bir nevi arş..
- Ve nur unsurunu, ilim ve hikmetine diğer bir arş..
- Ve suyu, ihsan ve rahmetine başka bir arş..
- Ve toprağı, hıfz ve ihyâsına bir çeşit arş yapmış. O arşlardan üçünü mahlûkat-ı arziye üstünde gezdiriyor.

Katiyen bil ki; bu Beş Remiz'de ve Beş İşaret'te gösterilen parlak hakikat-i âliye, nur-u Kur'ân ile görünür.. ve imanın kuvvetiyle sahip olunabilir.

---

¹ “En yüce sıfatlar Allah’ındır.” (Nahl sûresi, 16/60)

Yoksa o hakikat-i bâkiye yerine, gayet müthiş bir zulümât geçer. Ehl-i dâlâlet için dünya, firaklar ve zevallerle dolu ve ademlerle mâlâmâldir. Kâinat, onun için mânevî bir cehennem hükmüne geçer. Her şey onun için âni bir vücûd ile hadsiz bir adem ihata ediyor. Bütün mâzi ve müstakbel, zulümâtı ademle memlûd; yalnız kısacık bir zaman-ı hâlde bir hazin nur-u vücûd bulabilir.

Fakat sırrı Kur'ân ve nur-u iman ile ezelden ebede kadar bir nur-u vücûd görünür, ona alâkadar olur ve onunla saadet-i ebediyesini temin eder.

Elhâsil: Biz, Şair Misrî'nin tarzında deriz:

*Derya olunca nefes,
Pârelenince kafes,
Tâ kesilince bu ses,
Çağırırırm; yâ Hak, yâ Mevcud,
Yâ Hayy, yâ Mâbud,
Yâ Hakîm, yâ Maksud
Yâ Rahîm, yâ Vedûd!..*

Ve bağırarak derim:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِينُ¹

Ve iman ederek isbat ederim:

إِنَّ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ وَالْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ وَإِنَّ السَّعَادَةَ الْأَبَدِيَّةَ حَقٌّ وَإِنَّ اللَّهَ رَحِيمٌ حَكِيمٌ وَذُو دُودٍ وَإِنَّ الرَّحْمَةَ وَالْحِكْمَةَ وَالْمَحْبَّةَ مُحِيطَةٌ بِجَمِيعِ الْأَشْيَاءِ وَشُؤُونَاتِهَا²
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا إِلَهُنَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ
لَفَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ³

¹ Apaçık hakkın tâ kendisi ve her şeyin idaresi elinde olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Vaadinde sâdik ve emîn olan Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Allah'ın resûlüdür.

² Sûphesiz, ölümden sonra dirilme haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Ebedî saadet haktır. Allah; Rahîm, Hakîm ve Vedûd'dur; ilâhî rahmet, hikmet ve muhabbet, bütün varlığı ve varlığının her hâlini, her durumunu kuşatmıştır.

³ "Hamdolsun bizi bu cennete eriştiren Allah'a! Eğer Allah bizi muvaffak kılmışsaydı, biz kendiliğimizden yol bulamazdık. Rabbimizin elçilerinin gerçeği bildirdikleri bir kere daha kesinlikle anlaşılmıştır." deler." (A'râf sûresi, 7/43)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمٌ لَنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا²

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدَاءً وَعَلَى إِلَهِ
وَصَاحِبِهِ وَسَلِّمْ، أَمِينٌ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةً أَرْضَهُ مَسْهَرَ صَنْعَتِهِ، مَحْسُرَ خُلُقَتِهِ، مَظْهَرَ قُلُوبَتِهِ، مَدَارَ حِكْمَتِهِ،
مَرْهَرَ رَحْمَتِهِ، مَرْزَعَ جَنَّتِهِ، مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ، مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ، مَكِيلَ الْمَضْنُوعَاتِ..

فَمَرَّيْنَ الْحَيَّاتِ، مُنْقَسِّنَ الطُّيُورَاتِ، مُشَمَّرَ الشَّجَرَاتِ، مُرْهَرَ التَّبَانَاتِ: مُعِجَّرَاتِ
عِلْمِهِ، خَوَارِقُ صُنْعِهِ، هَدَائِيَا جُودِهِ، بَرَاهِيْنَ لُطْفِهِ، دَلَائِلُ الْوَحْدَةِ، لَطَائِفُ الْحِكْمَةِ،
شَوَاهِدُ الرَّحْمَةِ..

تَبَسَّمُ الْأَرْهَارِ مِنْ زِيَّةِ الْأَئْمَارِ، تَسَجُّعُ الْأَطْيَارِ فِي نَسْمَةِ الْأَسْحَارِ، تَهَزُّجُ الْأَمْطَارِ عَلَى
خُدُودِ الْأَرْهَارِ، تَرَيْنُ الْأَرْهَارِ، تَبْرُجُ الْأَئْمَارِ فِي هَذِهِ الْجِنَانِ، تَرْثُمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى
الْأَطْفَالِ الصِّغَارِ فِي كُلِّ الْحَيَّاتِ وَالإِنْسَانِ: تَعْرُفُ وَدُودِ، تَوَدُّدُ رَحْمَنِ، تَرْثُمُ حَنَانِ،
تَحْنُنُ مَتَانِ لِلْجِنِّ وَالإِنْسَانِ وَالرُّوحِ وَالْحَيَّاتِ وَالْمَلِكِ وَالْجَانِ..⁴

1 “Sübhsin ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

2 “Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme!” (Bakara süresi, 2/286)

3 Allah’ım! Efendimiz Muhammed’e, O’nun âl ve ashabına, senin hoşnuttuguna ve O’nun hakkının ödenmesine vesile olacak şekilde çok salât ve selâm eyle, âmîn... Ve bütün hamdler âlemlerin Rabbi Allah’adır.

4 Yeryüzü bahçesini; sanatına bir sergi, yaratmasına bir meydan, kudretine bir tecelli yeri, hikmetine bir yörunge, rahmetine bir çiçeklik, cennetine bir tarla, yarattıklarına bir uğrak yeri, varlıkların akıp gittiği bir merca, eserlerine bir ölçek olarak yaratın Zât, her türlü eksiklikten uzaktır.

Binâenaleyh, canlıların süslenmesi, kuşların naklı naklı işlenmesi, ağaçların meyvelerle donanması, bitkilerin çiçek açması, O’nun ilminin mucizeleri, sanatının harikaları, cömertliğinin hediyeleri, lütfunun alâmetleri, birliliğinin delilleri, hikmetinin incelikleri, rahmetinin şahitleridir.

Bu yeryüzü bahçelerinde meyvelerin süsleriyle çiçeklerin tebesümü.. seher yeliyle kuşların şakiması.. çiçeklerin yanaklarındaki yağmur damalarının sıplıltısı.. çiçeklerin süslenmesi ve meyvelerin bu bahçelerde kendilerindeki bütün güzellikleri insanların nazarlarına arzetmesi.. ve hayvan olsun, insan olsun kâinattaki bütün annelerin küçükük yavrularına karşı şefkatî; cinlere, insanlara, rularla, hayvanlara ve meleklerle bir Vedûd’un kendini tanıtması, bir Rahmân’ın kendini sevdirmesi, bir Hannân’ın şefkatî ve bir Mennân’ın merhametinin cilveleridir.

Yirmi Dördüncü Mektub'un Birinci Zeyli

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ مَا يَعْبُدُوا بِكُنْمَ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ³

Yani, "Ey insanlar! Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?" meâlin-deki âyetin beş nüketesini dinle!

Birinci Nükte

*Dua, bir sırr-i azîm-i ubûdiyyettir. Belki ubûdiyyetin ruhu hükmünde-dir.*⁴ Çok yerlerde zikrettiğimiz gibi, dua üç nevidir:

Birinci Nevi Dua: İstidat lisaniyladır ki; bütün hububat, tohumlar, lisân-ı istidad ile Fâtır-ı Hakîm'e dua ederler ki, "Senin nukuş-u esmânı mufassal göstermek için bize neşv ü nemâ ver. Küçük hakikatimizi sümâbülle ve ağacın büyük hakikatine çevir!"

Hem şu istidat lisaniyla dua nev'inden birisi de şudur ki: *Esbabın içtimai*, *müsebbebin icadına bir duadır*. Yani esbab, bir vaziyet alır ki; o vaziyet, bir lisân-ı hâl hükmüne geçer.. ve müsebbebi, Kadîr-i Zülcelâl'den dua eder, isteler. Meselâ su, hararet, toprak, ziya, bir çekirdek etrafında bir vaziyet alarak, o vaziyet bir lisân-ı duadır ki; "Bu çekirdeği ağaç yap, yâ Hâlik'imiz!" derler. Çünkü o mucize-i harika-yı kudret olan ağaç; o şuursuz, câmid, basit maddelere havale edilmez.. havalesi muhâldir. Demek içtimâ-yı esbab, bir nevi duadır.

İkinci Nevi Dua: İhtiyac-ı fitrî lisaniyladır ki, bütün zîhayatların iktidar ve ihtiyârları dahilinde olmayan hâcetlerini ve matlablarını ummadıkları

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ süresi, 17/44)

³ Furkan süresi, 25/77.

⁴ Tirmîzî, duâ 1, *tefsîru sûre* (2) 16, (40) 1; Ebû Dâvûd, *vitr* 23; İbni Mâce, *duâ* 1.

yerden, vakt-i münasipte onlara vermek için, Hâlik-ı Rahîm'den bir nevi duadır. Çünkü iktidar ve ihtiyârları haricinde, bilmedikleri yerden, vakt-i münasipte onlara bir Hakîm-i Rahîm gönderiyor. Elleri yetişmiyor. Demek o ihsan, dua neticesidir.

Elhâsil: Bütün kâinattan dergâh-ı ilâhîye çıkan, bir duadır. Esbap olanlar, müsebbebâtı Allah'tan isterler.

Üçüncü Nevi Dua: İhtiyaç dairesinde zîsuurların duasıdır ki, bu da iki kisimdır.

•*Eğer ıztırar derecesine gelse.. veya ihtiyac-ı fitriye tam münasebet-tar ise.. veya lisân-ı istidada yakınlaşmış ise.. veya sâfi, hâlis kalbin lisâniyla ise, ekseriyet-i mutlaka ile makbuldür. Terakkiyât-ı beşeriyyenin kîsm-ı âzamı ve keşfiyâtları, bir nevi dua neticesidir. Havârik-ı medeniyet dedikleri şeyler ve keşfiyâtlarına medar-ı iftihâr zannettikleri emirler, mânevî bir dua neticesidir. Hâlis bir lisân-ı istidad ile istenilmiş, onlara verilmiştir. Lisân-ı istidad ile ve lisân-ı ihtiyac-ı fitri ile olan dualar dahi, bir mâni olmazsa ve şerâit dahilinde ise, daima makbuldürler.*

•İkinci Kısım: Meşhur duadır. O da iki nevidir; biri fiilî, biri kavîlî. Meselâ çift surmek, fiilî bir duadır. Rızkı topraktan değil; belki toprak, hazine-i rahmetin bir kapısıdır ki; rahmetin kapısı olan toprağı, saban ile çalar.

Sâir kısımların tafsîlâtını tavyedip, yalnız kavîlî duanın bir-iki sırlarını, gelecek iki-üç nûktede söyleyeceğiz.

İkinci Nükte

Duanın tesiri azîmdir. Hususan dua, külliyet kesbederek devam etse netice vermesi gâliptir, belki dâimîdir. Hatta denilebilir ki, sebeb-i hilkat-i âlemin birisi de duadır. Yani kâinatın hilkatinden sonra, başta nev-i beşer ve onun başında Âlem-i İslâm ve onun başında Muhammed-i Arabî (aley-hissalâtü vesselâm)'ın muazzam olan duası, bir sebeb-i hilkat-i âlemdir. Yani Hâlik-ı âlem, istikbalde o Zât'ın nev-i beşer nâmine, belki mevcudât he-sabına bir saadet-i ebediye, bir mazhariyet-i esmâ-yı ilâhiye isteyeceğini bilmış, o gelecek duayı kabul etmiş, kâinatı halketmiş...

Madem duanın bu derece azîm ehemmiyeti ve vüs'ati vardır. Hiç mümkün müdür ki, bin üç yüz elli senede, her vakitte, nev-i beşerden üç yüz milyon cin ve ins ve melek ve ruhaniyâttan had ve hesaba gelmez mübarek zât-lar, biliittifak Zât-ı Muhammedî (aleyhissalâtü vesselâm) hakkında rahmet-i uzmâ-yı

ilâhiye ve saadet-i ebediye ve husûl-ü maksud için duaları nasıl kabul olmasın? Hiçbir cihetle mümkün müdür ki, o duaları reddedilsin?

Madem bu kadar külliyet ve vüs'at ve devam kesbedip lisân-ı istidad ve ihtiyac-ı fitrî derecesine gelmiş. Elbette o Zât-ı Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâ-tü vesselâm*), dua neticesi olarak öyle bir makam ve mertebededir ki; bütün ukûl toplansa, bir akıl olsalar, o makamın hakikatini tamamıyla ihata edemezler.

İşte, ey müslüman, senin rûz-u mahşerde böyle bir şefîn var. Bu şefî-in şefaatini kendine celbetmek için, sünnetine ittibâ et!..

Eğer desen: Madem o Habibullah'tır. Bu kadar salavât ve duaya ne ihtiyyacı var?

Elcevap: O Zât (*aleyhissalâtü vesselâm*) umum ümmetinin saadetiyle alâkadar ve bütün efrâd-ı ümmetinin her nevi saadetleriyle hissedardır ve her nevi musibetleriyle endişedârdır. İşte, kendi hakkında merâtib-i saadet ve kemâlât hadsiz olmakla beraber, hadsiz efrâd-ı ümmetinin, hadsiz bir zamanda, hadsiz envâ-ı saadetlerini hararetle arzu eden ve hadsiz envâ-ı şekâvetlerinden müteessir olan bir Zât, elbette hadsiz salavât ve dua ve rahmete lâyiktir ve muhtaçtır.

Eğer desen: Bazen kat'î olacak işler için dua edilir. Meselâ husuf ve kûsuf namazındaki dua gibi. Hem bazen hiç olmayacak şeyler için dua edilir?

Elcevap: Başka Sözler'de izah edildiği gibi, dua bir ibadettir. Abd, kendi aczini ve fakrını dua ile ilân eder. Zâhirî maksatlar ise, o duanın ve o ibadet-i duaiyenin vakitleridir; hakîkî faydalari değil. İbadetin faydası âhirete bakar. Dünyevî maksatlar hâsil olmazsa, "O dua kabul olmadı." denilmez. Belki "Daha duanın vakti bitmedi." denilir.

Hem hiç mümkün müdür ki, bütün ehl-i imanın bütün zamanlarda mütemâdiyen kemâl-i hulûs ve iştîyak ve dua ile istedikleri saadet-i ebediye onlara verilmesin.. ve bütün kâinatın şehâdetiyle hadsiz rahmeti bulunan o Kerîm-i Mutlak, o Rahîm-i Mutlak, bütün onların o duasını kabul etmesin.. ve saadet-i ebediye vücûd bulmasın?

Üçüncü Nükte

Dua-yı kavlî-yi ihtiyârının makbuliyeti, iki cihetledir: *Ya ayn-ı matlubu ile makbul olur, veyahut daha evlâsı verilir.* Meselâ birisi, kendine bir erkek evlât ister. Cenâb-ı Hak, Hazreti Meryem gibi bir kız evlânını veriyor. "Duası

kabul olunmadı.” denilmez. “Daha evlâ bir surette kabul edildi.” denilir. Hem bazen kendi dünyasının saadeti için dua eder. Duası âhiret için kabul olunur. “Duası reddedildi.” denilmez. Belki, “Daha enfâ bir surette kabul edildi.” denilir, ve hâkezâ...

Madem Cenâb-ı Hak, Hakîm'dir. Biz O'ndan isteriz, O da bize cevap verir. Fakat *hikmetine göre bizimle muamele eder*. Hasta, tabibin hikmetini itham etmemeli. Hasta bal ister; tabib-i hâzik, sitması için sulfato verir. “Tabip beni dinlemedi.” denilmez. Belki âh ü fizârını dinledi, iştitti, cevap da verdi, maksudun iyisini yerine getirdi.

Dördüncü Nükte

Duanın en güzel, en latîf, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki:

Dua eden adam bilir ki; birisi var ki onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir; ona merhamet eder. O'nun kudret eli her şeye yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir Kerîm Zât var, ona bakar, ünsiyyet verir. Hem onun hadsiz ihtiyâcâtını yerine getirebilir.. ve onun hadsiz düşmanlarını def edebilir bir Zât'ın huzurunda kendini tasavvur ederek bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ¹ der.

Beşinci Nükte

Dua ubûdiyetin ruhudur ve hâlis bir imanın neticesidir. Çünkü dua eden adam, duasıyla gösteriyor ki: “Bütün kâinata hükmeden birisi var ki, en küçük işlerime ittilâi var ve bilir. En uzak maksatlarımı yapabilir. Benim her hâlimi görür, sesimi işitir. Öyleyse bütün mevcudâtın bütün seslerini iştiyor ki, benim sesimi de iştiyor. Bütün o şeyleri O yapıyor ki, en küçük işlerimi de O'ndan bekliyorum, O'ndan istiyorum.”

İşte, duanın verdiği hâlis tevhidin genişliğine ve gösterdiği nur-u imanın halâvet ve sâfiliğine bak,² قُلْ مَا يَعْبُرُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ² sırrını anla ve وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ³ fermanını dinle!

¹ “Bütün hamdler, övgüler âlemelerin Rabbi Allah'adır.” (Fâtîha sûresi, 1/2)

² “(Resûlüm!) De ki: (Kulluk ve) yalvarmanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?” (Furkan sûresi, 25/77)

³ “Rabbiniz buyurdu ki: “Bana dua edin ki size karşılık vereyim.” (Mü'min sûresi, 40/60).

أَكْثَرُ نَهَّ خَوَاهِي دَادُ ، نَهَّ دَادِي خَوَاهَ¹ denildiği gibi “Eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi...”¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِّنَ الْأَزْلِ إِلَى الْآءِدِ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللَّهِ وَعَلَى إِلَهِ
وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ. سَلِّمْنَا وَسَلِّمْ دِينَنَا، أَمِنْ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

¹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 3/263; el-Gazâlî, *İhyâ ulûmi'd-dîn* 1/204; el-Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 5/417.

² “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

³ “Allah’ım! Efendimiz Muhammed’e ve O’nun âl ve ashabına, ezelden ebede kadar ilâhî ilmindeki şeyler adedince salât ve selâm eyle. Bize hem bedenî, hem dinî hayatımızda sihhat ve selâmet lutfet, âmîn... Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah’adır.”

Yirmi Dördüncü Mektub'un İkinci Zeyli

Mirac-ı Nebevî Hakkındadır.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ رَأَاهُ تَرْلَةً أُخْرَىٰ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُسْتَهْبَىِ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىِ إِذْ يَعْشُى
السِّدْرَةَ مَا يَعْشُىٰ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ أَيَّاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىِ³

Mevlid-i Nebevî'nin Miraciye Kısmına Dair Beş Nükte'yi Beyan Edeceğiz.

Birinci Nükte

Cennetten getirilen Burak'a dair mevlid yazan Süleyman Efendi, hazır bir aşk macerasını beyan ediyor. O Zât ehl-i velâyet olduğu ve rivayete bina ettiği için, elbette bir hakikati o suretle ifade ediyor. Hakikat şu olmak gerektir ki:

Âlem-i bekânın mahlûkları, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) nuruyla pek alâkadardırlar. Çünkü O'nun getirdiği nur iledir ki; *cennet* ve *dâr-i âhiret*, *cin* ve *ins* ile şenlenecek. Eğer O olmasayı, o saadet-i ebediye olmazdı ve *cennetin* her nevi mahlûkatından istifadeye müstaid olan *cin* ve *ins*, *cenneti* şenlendirmeyeceklerdi.. bir cihette sahipsiz virane kalacaktı.

Yirmi Dördüncü Söz'ün Dördüncü Dalı'nda beyan edildiği gibi, nasıl ki bülbülün güle karşı dâsitâne-i aşkı, tâife-i hayvanâtin tâife-i nebâtâta derece-i

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (Îsrâ sûresi, 17/44)

³ "O'nun bir başkaini Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında görmüştü. Me'vâ cenneti de onun yanındadır. O dem ki Sidre'yi bir feyz sariyor, sardıkça sariyordu... Peygamberin gözü kaymadı, şaşmadı, aşmadı da. Vallahi gördü, hem de Rabbinin âyetlerinden en büyüğünü gördü!" (Necm sûresi, 53/13-18).

aşka bâliğ olan ihtiyacât-ı şedide-i aşk-nûmâyî, rahmet hazinesinden gelen ve hayvanâtın erzaklarını taşıyan kafile-i nebâtâta karşı ilân etmek için, bir hâtib-i rabbânî olarak, başta bülbül-ü gül ve her nevden bir nevi bülbül intihap edilmiş.. ve onların nağamâtı dahi, nebâtâtın en güzellerinin başlarında hoşamedî nev'inden tesbihkârâne bir hüsn-ü istikbaldır, bir alkışlamadır.

Aynen bunun gibi, sebeb-i hilkat-e flâk ve vesile-i saadet-i dâreyn ve Habib-i Rabbi'l-âlemîn olan Zât-ı Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'a karşı, nasıl ki melâike nev'inden Hazreti Cebrail (*aleyhisselâm*) kemâl-i muhabbetle hizmetkârlık ediyor.. melâikelerin Hazreti Âdem'e (*aleyhisselâm*) inkıyad ve itaatini ve sırr-ı sücudunu gösteriyor. Öyle de ehl-i cennetin, hatta cennetin hayvanât kısmının dahi, o Zât'a karşı alâkaları bindiği Burak'ın hissiyat-ı âşı-kânesiyle ifade edilmiştir.

İkinci Nükte

Mirac-ı Nebevi' deki maceralardan birisi, Cenâb-ı Hakk'ın Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) karşı muhabbet-i münezzehesi, "Sana âşık olmuşum!" tâbirîyle ifade edilmiştir. Şu tâbirât, Vâcibü'l-vüçûd'un kudsiyetine ve istiğnâ-yı zâtîsine, mana-yı örfî ile münasip düşmüyor. Madem Süleyman Efendi'nin mevlidi, rağbet-i âmmeye mazhariyeti delâletiyle o zât ehl-i velâyettir ve ehl-i hakikattir, elbette irâe ettiği mana sahihtir. Mana da budur ki:

Zât-ı Vâcibü'l-vüçûd'un hadsiz cemâl ve kemâli vardır. Çünkü bütün kâinatın aksamına inkisam etmiş olan cemâl ve kemâlinin bütün envâi, O'nun cemâl ve kemâlinin emâreleri, işaretleri, âyetleridir. İşte her hâlde cemâl ve kemâl sahibi, bilbedâhe cemâl ve kemâlini sevmesi gibi, Zât-ı Zülcelâl dahi cemâlini pek çok sever.¹ Hem kendine lâyik bir muhabbetle sever. Hem cemâlinin şuââtı olan esmâsını dahi sever. Madem esmâsını sever, elbette esmâsının cemâlini gösteren sanatını sever. Öyle ise cemâl ve kemâline ayna olan masnûâtını dahi sever. Madem cemâl ve kemâlini göstereni sever; elbette cemâl ve kemâl-i esmâsına işaret eden mahlûkatının mehâsinini sever. Bu beş nevi muhabbete, Kur'ân-ı Hakîm âyâtiyla işaret ediyor.

*İşte Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*), madem masnûât içinde en mükemmel ferttir ve mahlûkat içinde en mümtaz şahsiyettir.*

♦*Hem sanat-ı ilâhiyeyi, bir velvele-i zikir ve tesbih ile teşhir ediyor ve istihsan ediyor.*

¹ Müslim, *îmân* 147; İbni Mâce, *duâ* 10; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/133, 134, 151.

♦*Hem esmâ-yı ilâhiyedeki cemâl ve kemâl hazinelarını, lisân-ı Kur’ân ile açmıştır.*

♦*Hem kâinatın âyât-ı tekviniyesinin, Sâni’inin kemâline delâletlerini, parlak ve kat’î bir surette lisân-ı Kur’ân’la beyan ediyor.*

♦*Hem küllî ubûdiyetiyle, rubûbiyet-i ilâhiyeye aynadarlık ediyor.*

♦*Hem mahiyetinin câmiyyetiyle bütün esmâ-yı ilâhiyeye bir mazhar-ı etem olmuştur.*

Elbette bunun için denilebilir ki:

•*Cemil-i Zülcelâl, kendi cemâlini sevmesiyle, o cemâlin en mükemmel ayna-yı zîsuuru olan Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’ı sever.*

•*Hem kendi esmâsını sevmesiyle, o esmâının en parlak aynası olan Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’ı sever.. ve Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’a benzeyenleri dahi derecelerine göre sever.*

•*Hem sanatını sevdığı için, elbette O’nun sanatını en yüksek bir sadâ ile bütün kâinatta neşreden.. ve semâvâtın kulağını çinlatan.. berr ve bahri cezbeye getiren bir velvele-i zikir ve tesbih ile ilân eden Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’ı sever ve O’na ittibâ edenleri de sever.*

•*Hem masnûâtını sevdığı için, o masnûâtın en mükemmel olan zîhayatı.. ve zîhayatın en mükemmel olan zîsuuru.. ve zîsuurun en edfali olan insanları.. ve insanların biliittifak en mükemmel olan Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’ı elbette daha ziyade sever.*

•*Hem kendi mahlûkatının mehâsin-i ahlâkiyelerini sevdığı için, mehâsin-i ahlâkiyede biliittifak en yüksek mertebede¹ bulunan Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’ı sever.. ve derecâta göre, O’na benzeyenleri dahi sever. Demek Cenâb-ı Hakk’ın rahmeti gibi, muhabbeti dahi kâinatı ihtaşa etmiş.*

İşte o hadsiz mahbublar içindeki mezkûr beş vechinin her bir vechinde en yüksek makam, Muhammed-i Arabî (aleyhissalâtü vesselâm)’a mahsustur ki, “Habibullah” lâkabı O’na verilmiş.

İşte bu en yüksek makam-ı mahbubiyeti, Süleyman Efendi “Ben sana âşık oldum!” tâbirîyle beyan etmiştir. Şu tâbir, bir mirsad-ı tefakkürdür,

---

¹ Bkz.: “Ve sen pek yüksek bir ahlâk üzerindesin!” (Kalem sûresi, 68/4).

gayet uzaktan uzağa bu hakikate bir işaretdir. Bununla beraber madem bu tâbir, şe'n-i rubûbiyete müناسip olmayan manayı hayale getiriyor; en iyisi, şu tâbir yerine: “*Ben senden razi olmuşum!*” denilmeli.

Üçüncü Nükte

Miraciye'deki maceralar, mâtûrumumuz olan manalarla o kudsî ve nezih hakikatleri ifade edemiyor. Belki o muhâvereler; birer unvan-ı mülâhazadir, birer mirsad-ı tefekkürdür.. ve ulvî ve derin hakâike birer işaretdir.. ve imanın bir kısım hakâikine birer ihtاردır.. ve kabil-i tâbir olmayan bazı manalara birer kinâyedir. Yoksa, mâtûrumumuz olan manalar ile bir macera değil. Biz, hâlimiz ile o muhâverelerden o hakikatleri alamayız; belki kalbimizle heyecanlı bir zevk-i imanî ve nurâni bir neşe-i ruhanî alabiliyoruz. Çünkü nasıl Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfâtında nazîr ve şebih ve misli yoktur; öyle de şuûnât-ı rubûbiyetinde misli yoktur.¹ Sifâti nasıl mahlûkat sıfâtına benzemiyor, muhabbeti dahi benzemez.

Öyle ise şu tâbirâtı, müteşabihat nev'inden tutup deriz ki: Zât-ı Vâcibü'l-vûcûd'un vûcûb-u vûcûduna ve kudsiyetine müناسip bir tarzda ve istiğnâ-yı zâtisine ve kemâl-i mutlakına muvafık bir surette, muhabbeti gibi bazı şuûnâtı var ki, Miraciye macerasıyla onu ihtar ediyor. Mirac-ı Nebevi'ye dair Otuz Birinci Söz, hakâik-i miraciyeyi usûl-ü imaniye dairesinde izah etmiştir. Ona iktifâen burada ihtisar ediyoruz.

Dördüncü Nükte

“Yetmiş bin perde arkasında Cenâb-ı Hakk’ı görmüş”² tâbiri, bu’diyet-i mekânı ifade ediyor. Hâlbuki Vâcibü'l-vûcûd mekândan münezzehtir, her şeye her şeyden daha yakındır. Bu ne demektir?

Ecevap: Otuz Birinci Söz’de mufassalan, burhanlar ile o hakikat beyan edilmiştir. Burada yalnız şu kadar deriz ki:

Cenâb-ı Hak bize gayet karibdir, biz ondan gayet derecede uzağız. Nasıl ki güneş, elimizdeki ayna vâsitasıyla bize gayet yakındır.. ve yerde her bir şeffaf şey, kendine bir nevi arş ve bir çeşit menzil olur. Eğer güneşin şuuru olsaydı,

¹ Bkz.: Bakara sûresi, 2/117; En’âm sûresi, 6/101; Şûrâ sûresi, 42/11; İhlâs sûresi, 112/4.

² Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 13/520; et-Taberânî, *el-Mu’cemü'l-eusat* 8/382-383; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 6/148.

bizimle aynamız vâsitasıyla muhabere ederdi. Fakat biz ondan dört bin sene uzraigiz. Bilâ-teşbih velâ-temsil, Şems-i Ezelî, her şeye her şeyden daha yakındır. Çünkü Vâcibü'l-vücûd'dur, mekândan münezzehtir. Hiçbir şey O'na perde olamaz. Fakat her şey nihayet derecede O'ndan uzaktır.

İşte Mirac'ın uzun mesafesiyle.. *وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَنْبُلِ الْوَرِيدِ*¹ in ifade ettiği mesafesizliğin sırrıyla.. hem Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) gitmesinde çok mesafeyi tayyederek gitmesi ve ân-ı vâhidde yerine gelmesi sırrı, bundan ileri geliyor.

Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Mirac'ı, *O'nun seyr u sülüküdür*, *O'nun unvan-ı velâyetidir*. Ehl-i velâyet nasıl ki seyr u sülük-u ruhanî ile, kirk günden tâ kirk seneye kadar bir terakki ile, derecât-ı imaniyenin hakkalyakân derecesine çıkıyor. Öyle de bütün evliyanın sultانı olan *Resûl-i Ekrem* (*aleyhissalâtü vesselâm*); değil yalnız kalbi ve ruhu ile, belki hem cismiyile, hem havâssiyla, hem letâifyle, kirk seneye mukabil kirk dakikada, velâyetinin keramet-i kübrâsi olan Mirac'ı ile bir cadde-i kübrâ açarak, hakâik-i imaniyenin en yüksek mertebelerine gitmiş.. Miraç merdiveniyle Arş'a çıkmış.. "Kâb-ı Kavseyn" makamında, hakâik-i imaniyenin en büyüğü olan *iman-ı billâh* ve *iman-ı bi'l-âhireti aynelyakân gözüyle müşâhede etmiş.. cennete girmiş, saadet-i ebediyeyi görmüş.. o Mirac'ın kapısıyla açtığı cadde-i kübrâyi açık bırakmış*. Bütün evliya-yı ümmeti, seyr u sülük ile –derecelerine göre– ruhanî ve kalbî bir tarzda o Mirac'ın gölgesi içinde gidiyorlar.

Beşinci Nükte

Mevlid-i Nebevî ile Miraciye'nin okunması, gayet nâfi ve güzel âdetdir ve müstahsen bir âdet-i İslâmiye'dir. Belki hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye'nin, gayet latîf ve parlak ve tatlı bir medar-ı sohbetidir. Belki hakâik-i imaniyenin ihtarî için, en hoş ve şirin bir derstir. Belki imanın envârını ve muhabbetullah ve aşk-ı nebevîyi göstermeye ve tahrike en müheyyiç ve müessir bir vâsita-dır. Cenâb-ı Hak bu âdeti ebede kadar devam ettirsin ve Süleyman Efendi gibi mevlid yazanlara Cenâb-ı Hak rahmet etsin, yerlerini Cennetü'l-Firdevs yapsın, âmîn!..

---

¹ "Biz ona şahdamarından daha yakınız." (Kaf süresi, 50/16).

Hâtime

Madem şu kâinatın *Hâlik’ı*, her nevde bir ferd-i mümtaz ve mükemmel ve câmî halkedip, o nev’in medar-ı fahri ve kemâli yapar:

- Elbette esmâsındaki ism-i âzam tecelliîyle, bütün kâinata nisbeten mümtaz ve mükemmel bir ferdi halkedecek.

- Esmâsında bir ism-i âzam olduğu gibi,¹ masnûâtında da bir ferd-i ekmel bulunacak ve kâinata müntesir kemâlâtı o fertte cemedip, kendine medar-ı nazar edecek.

- O fert, her hâlde zîhayattan olacaktır. Çünkü envâ-i kâinatın en mükemmel zîhayattır.

- Ve her hâlde zîhayat içinde o fert, zîsuurdan olacaktır. Çünkü zîhayatın envâ-i içinde en mükemmel zîsuurdur.

- Ve her hâlde o ferd-i ferîd, insandan olacaktır. Çünkü zîsuur içinde hadsiz terakkiyâta müstaid, insandır.

- Ve insanlar içinde her hâlde o fert, Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*) olacaktır. Çünkü zaman-ı Âdem’den şimdîye kadar hiçbir tarih, O’nun gibi bir ferdi gösteremiyor ve gösteremez.

Zira o Zât, küre-i arzin yarısını ve nev-i beşerin beşten birisini, saltanat-ı mâneviyesi altına alarak, bin üç yüz elli sene kemâl-i haşmetle saltanat-ı mâneviyesini devam ettirip, bütün ehl-i kemâle, bütün envâ-i hâkikte bir “üstâd-ı küll” hükmüne geçmiş. Dost ve düşmanın ittifâkiyla, ahlâk-ı hasenenin en yüksek derecesine sahip olmuş. Bidayet-i emrinde, tek başıyla bütün dünyaya meydan okumuş. Her dakikada yüz milyondan ziyade insanların vîrd-i zebâni olan Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan’ı göstermiş bir Zât, elbette o ferd-i mümtazdır, O’ndan başkası olamaz. Bu âlemin hem çekirdeği, hem meyvesi O’dur.

عَلَيْهِ وَعَلَى أَهْلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَّ أُنْوَاعِ الْكَائِنَاتِ وَمُؤْجُودَاتِهَا²

İşte böyle bir Zât’ın mevlid ve miracını dinlemek.. yani terakkiyâtının mebde ve müntehâsını işitmek.. yani tarihçe-i hayat-ı mâneviyesini bilmek, o Zât’ı kendine reis ve seyyid ve imam ve şefi’ telâkki eden

¹ Tirmîzî, deavât 63; Ebû Dâvûd, vitr 23; Nesâî, sehv 58; İbni Mâce, duâ 9.

² O’na, âl ve ashabına kâinattaki âlemlerin ve varlıkların sayısında salât ve selâm olsun.

müminlere ne kadar zevkli, fahirli, nurlu, neşeli, hayırlı bir müsamere-i ulviye-i diniye olduğunu anla!..

Yâ Rab! Habib-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) hürmetine ve ism-i âzam hakkına, şu risaleyi neşredenlerin ve rüfekâsının kalblerini, envâr-ı imanîyeye mazhar.. ve kalemlerini esrar-ı Kur’âniye’ye nâşir eyle.. ve onlara sırat-ı müstakîmde istikâmet ver, âmîn...

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

Firmi Beşinci Mektup

Telif edilmemiştir.

¹ “Sübhanın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

² Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

Yirmi Altıncı Mektup

Şu Yirmi Altıncı Mektup, birbiriyle münasebeti az Dört Mebhas'tır.

Birinci Mebhas

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَإِمَّا يَتَرَعَّنَكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ³

Hüccetü'l-Kur'ân ale's-Şeytan ve Hizbihi

İblisi ilzam, şeytani ifham, ehl-i tuğyanı iskat eden Birinci Mebhas; bîtarafâne muhakeme içinde şeytanın müthiş bir desisesini kat'î bir surette reddeden bir vâkiâdir. O vâkianın mücîmel bir kısmını on sene evvel Lemeât'ta yazmıştım, söyle ki:

Bu risalenin telifinden on bir sene evvel Ramazan-ı Şerif'te İstanbul'da, Bayezid Câmi-i Şerifi'nde hâfızları dinliyordum. Birden şahsını görmedim, fakat mânevî bir ses işittim gibi bana geldi. Zihnim kendine çevirdi. Hayalен dinledim. Baktım ki, bana der:

— “Sen, Kur'ân'ı pek âlî, çok parlak görüyorsun. Bîtarafâne muhakeme et, öyle bak. Yani bir beşer kelâmi farzet, bak. Acaba o meziyetleri, o zînetle-ri görecek misin?”

Hakikaten ben de ona aldandım. Beşer kelâmi farzedip, öyle baktım. Gördüm ki, nasıl Bayezid'in elektrik düğmesi çevrilip söndürülünce ortalık

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ sâresi, 17/44)

³ “Eğer şeytandan gelen bir vesvese seni dürterse hemen Allah'a siğın! Çünkü O, her şeyi iştir, her şeyi mükemmel tarzda bilir.” (A'râf sâresi, 7/200; Fussilet sâresi, 41/36).

karanlığa düşer. Öyle de o farz ile Kur'ân'ın parlak ışıkları gizlenmeye başladı. O vakit anladım ki, benim ile konuşan şeytandır. Beni vartaya yuvarlıyor. Kur'ân'dan istimdad ettim. Birden bir nur kalbime geldi. Müdafaaya kat'î bir kuvvet verdi. O vakit söylece şeytana karşı münâzara başladı. Dedim:

– “Ey şeytan! Bîtarafâne muhakeme, iki taraf ortasında bir vaziyettir. Hâlbuki hem senin, hem insandaki senin şâkirtlerinin dediği bîtarafâne muhakeme ise, taraf-ı muhalifi iltizamdır. Bîtarafîk değil, muvakkaten bir dinsizliktir. Çünkü Kur'ân'a kelâm-ı beşer diye bakmak ve öyle muhakeme etmek, şikk-ı muhalifi esas tutmaktadır. Bâtilî iltizamdır, bîtarafâne değildir. Belki, bâtila tarafgirliktir.”

Şeytan dedi ki:

– “Öyle ise ne Allah'ın kelâmi, ne de beşer kelâmi deme. Ortada farzet, bak.”

Ben dedim:

– “O da olamaz. Çünkü münâzaun fîh bir mal bulunsa, eğer iki müddeî birbirine yakın ise ve kurbiyet-i mekân varsa; o vakit o mal, ikisinden başka birinin elinde veya ikisinin elli yetişeceğ bir surette bir yere bırakılacak. Hangisi isbat etse o alır. Eğer o iki müddeî birbirinden gayet uzak; biri maşrıpta, biri mağripte ise o vakit kaideten sahibü'l-yed kim ise onun elinde bırakılacaktır. Çünkü ortada bırakmak kabil değildir.¹

İşte Kur'ân, kıymettar bir maldır. Beşer kelâmi, Cenâb-ı Hakk'ın kelâmindan ne kadar uzaksın; o iki taraf o kadar, belki hadsiz birbirinden uzaktır. İşte, serâdan Süreyya'ya kadar birbirinden uzak o iki taraf ortasında bırakmak mümkün değildir. Hem ortası yoktur. Çünkü vücûd ve adem gibi ve na-kızeyn gibi iki zittirlar. Ortası olamaz. Öyle ise Kur'ân için sahibü'l-yed, taraf-ı ilâhîdir. Öyle ise O'nun elinde kabul edilip, öylece delâil-i isbata bakılacak. Eğer öteki taraf onun Kelâmullah olduğuna dair bütün burhanları birer birer çürüttse, elini ona uzatabilir. Yoksa uzatamaz. *Heyhat! Binler berâhin-i kat'-iyenin mihlariyla Arş-ı Âzam'a çakılan bu muazzam pirlantayı, hangi el bütün o mihlari söküp, o direkleri kesip onu düşürebilir?*

İşte ey şeytan! Senin rağmına ehl-i hak ve insaf bu suretteki hakikatlı muhakeme ile muhakeme ederler. Hatta en küçük bir delilde dahi Kur'ân'a

---

¹ Bkz.: es-Serahsî, *el-Mebsût* 11/8; el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâî* 6/202; el-Merğînânî, *el-Hidâye* 2/177.

karşı imanlarını ziyadeleştirirler.¹ Senin ve şâkirtlerinin gösterdiği yol ise, –bir kere– beşer kelâmi farzedilse, yani Arş'a bağlanan o muazzam pirlanta yere atılsa, bütün mihların kuvvetinde ve çok burhanların metânetinde birtek burhan lâzım ki, onu yerden kaldırıp arş-ı mânevîye çaksın. Tâ küfrün zulümâtından kurtulup, imanın envârina erişsin. Hâlbuki buna muvaffak olmak pek güçtür. Onun için senin desisen ile şu zamanda, bîtarafâne muhakeme sureti altında çokları imanını kaybediyorlar.”

Şeytan döndü ve dedi:

– “Kur’ân beşer kelâmına benzıyor, onların muhâveresi tarzındadır. Demek, beşer kelâmidir. Eğer Allah’ın kelâmi olsa, O’na yakışacak, her cihetçe hârikulâde bir tarzı olacaktı. O’nun sanatı nasıl beşer sanatına benzemiyor, kelâmi da benzememeli?”

Cevaben dedim:

– “Nasıl ki Peygamberimiz (*aleyhissalâtü vesselâm*), mucizâtından ve hasâisinden başka, efâl ve ahvâl ve etvârında beseriyyette kalip, beşer gibi âdet-i ilâhiyeye ve evâmir-i tekviniyesine münkad ve mutî olmuş. O da soğuk çeker, elem çeker ve hâkezâ... Her bir ahvâl ve etvarında hârikulâde bir vaziyet verilmemiş. Tâ ki ümmetine efâliyle imam olsun, etvariyla rehber olsun, umum harekâtiyla ders versin. Eğer her etvarında hârikulâde olsa idi, bizzât her cihetçe imam olamazdı. Herkese mûrsid-i mutlak olamazdı. Bütün ahvâliyle “rahmeten li'l-âlemîn”² olamazdı.

Aynen öyle de Kur’ân-ı Hakîm, ehl-i şuura imamdır.. cin ve inse mürşiddir.. ehl-i kemâle rehberdir.. ehl-i hakikate muallimdir.³ Öyle ise beşerin muhaverâti ve üslûbu tarzında olmak, zarurî ve kat’îdir. Çünkü cin ve ins; münâcâtını ondan alıyor.. duasını ondan öğreniyor.. mesâilini onun lisâniyla zikrediyor.. edeb-i muâşeretini ondan taallüm ediyor ve hâkezâ.. herkes onu merci yapıyor...

Öyle ise, eğer Hazreti Mûsâ’nın (*aleyhisselâm*) Tûr-u Sîna’da işittiği Kelâmullah⁴ tarzında olsa idi; beşer bunu dinlemekte, işitmekte tahammül edemezdi ve merci edemezdi. Hazreti Mûsâ gibi bir ulû'l-azm, ancak birkaç kelâmi işitmeye tahammül etmiştir. Mûsâ (*aleyhisselâm*) demiş:

¹ Bkz.: Enfâl sûresi, 8/2; Tevbe sûresi, 9/124.

² Bkz.: Enbiyâ sûresi, 21/107.

³ Bkz.: Dârimî, *mukaddime* 57; el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 2/398.

⁴ Hazreti Musâ’nın (*aleyhisselâm*) Cenâb-ı Hak’la Tûr-u Sîna’da konuşmasıyla alâkalı âyetler için bzk.: Nisâ sûresi, 4/164; A'râf sûresi, 7/143.

أَهْكَذَا كَلَمُكَ؟ Cevap olarak Allah Teâlâ şöyle buyurmuş:

لِي فُوَّةٌ جَمِيعُ الْأَلْسُنَةِ¹

Şeytan döndü, yine dedi ki: “Kur’ân’ın mesâili gibi çok zâtlar, o çeşit mesâili din nâmına söylüyorlar. Onun için bir beser, din nâmına böyle bir şey yapmak mümkün değil mi?”

Cevaben –Kur’ân’ın nuruyla– dedim ki:

Evvelâ: Dindar bir adam, din muhabbeti için “Hak böyledir, hakikat budur, Allah’ın emri böyledir.” der. Yoksa, Allah’ı kendi keyfine konuşurmaz. Hadsiz derecede haddinden tecavüz edip, Allah’ın taklidini yapıp, onun yerinde konuşmaz. **فَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ**² düsturundan titrer.

Ve sâniyen: Bir beser kendi başına böyle yapması ve muvaffak olmasının hiçbir cihetle mümkün değildir. Belki, yüz derece muhâldir. Çünkü birbirine yakın zâtlar birbirini taklit edebilirler. Bir cinsten olanlar, birbirinin suretine girebilirler. Mertebece birbirine yakın olanlar, birbirinin makamlarını taklit edebilirler. Muvakkaten insanları ifâfâ ederler. Fakat dâimî ifâfâ edemezler. Çünkü ehl-i dikkat nazarında –alâkülliâhâl– etvar ve ahvâli içindeki tasannûtlar ve tekellüfatlar sahtekârlığını gösterecek, hilesi devam etmeyecek. Eğer sahtekârlıkla taklide çalışan, ötekinden gayet uzaksa; meselâ âdi bir adam, İbni Sina gibi bir dâhiyi ilimde taklit etmek istese.. ve bir çoban bir padışahın vaziyetini takınsa elbette hiç kimseyi aldatamayacak, belki kendi maskara olacak. Her bir hâli bağıracak ki: “Bu sahtekârdır!..”

İşte –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– Kur’ân, beser kelâmi farzedildiği vakit; nasıl ki bir yıldız böceği, bin sene tekellüsüz hakikî bir yıldız olarak rasat ehline görünüşün? Hem bir sinek, bir sene tamamen tavus suretini tasannûsuz, temâşâ ehline göstersin? Hem sahtekâr, âmî bir nefer; namdar, âlî bir müşârîn tavrını takınsın, makamında otursun, çok zaman öyle kalsın, hilesini ihsas etmesin? Hem müfteri, yalancı itikatsız bir adam; müddet-i ömründe daima en sâdik, en emin, en mûtekid bir zâtın keyfiyetini ve vaziyetini, en müdakkik nazarlara karşı telâssız göstersin, dâhilerin nazarında tasannûu saklansın?..

¹ “Musa (*aleyhisselâm*). ‘Senin konuşman böyle midir?’ diye sorunca, Cenâb-ı Hak: ‘Bütün lisانların kuvveti benimdir.’ buyurdu.” (Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *er-Reddü ale’z-Zenâdika ve’l-Cehmiyye* s.36; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 6/210; et-Taberî, *Câmiu'l-beyân* 6/30).

² “Uydurduğu yalanı Allah'a mâl eden kimseden daha zâlim biri olabilir mi?” (Zümer sûresi, 39/32).

Bu ise yüz derece muhâldir. Ona hiçbir zîakıl mümkün diyemez. Öyle de farzetmek, bedihî bir muhâli vaki farzetmek gibi bir hezeyandır.

Aynen öyle de Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farzetmek, lâzım gelir ki; Âlem-i İslâm'ın semâsında bilmüşâhede pek parlak ve daima envâr-ı hakâiki neş reden bir yıldız-ı hakikat, belki bir şems-i kemâlât telâkki edilen "Kitab-ı Mübin"in mahiyeti, –hâşâ sümme hâşâ– bir yıldız böceği hükmünde tasannûcu bir beşerin hurâfâtlı bir düzmesi olsun.. ve en yakınında olanlar ve dikkatle ona bakanlar farkında bulunmasın ve onu daima âlî ve menba-ı hakâik bir yıldız bilsin. Bu ise yüz derece muhâl olmakla beraber, sen ey şeytan; yüz derece şeytanetinde ileri gitsen, buna imkân verdiremezsin! Bozulmamış hiçbir akı kandıramazsun! Yalnız, mânen pek uzaktan baktırmakla aldatıyorsun. Yıldızı, yıldız böceği gibi küçük gösteriyorsun.

Sâlisen: Hem Kur'ân'ı beşer kelâmi farzetmek, lâzım gelir ki; âsâriyla, te-siratiyla, netâiciyle âlem-i insaniyetin bilmüşâhede en ruhlu ve hayat-feşan, en hakikatli ve saadet-resan, en cemiyetli ve mu'cizbeyan, âlî meziyetleriyle yaldızlı bir Furkan'ın gizli hakikati; –hâşâ– muâvenetsiz, ilimsiz birtek insانın fikrinin tasniâti olsun.. ve yakınında onu temâşâ eden ve merakla dikkat eden büyük zekâlar, ulvî dehalar onda hiçbir zaman, hiçbir cihetle sahtekârlılık ve tasannû eseri görmesin.. daima ciddiyeti, samimiyeti, ihlâsı bulsun! Bu ise, yüz derece muhâl olmakla beraber; bütün ahvâliyle, akvâliyle, harekâtıyla bütün hayatında emaneti, imanı, emniyeti, ihlâsı, ciddiyeti, istikâmeti gösteren ve ders veren ve siddîkînleri yetiştiren en yüksek, en parlak, en âlî haslet telâkki edilen ve kabul edilen bir Zât'ı; en emniyetsiz, en ihlâssız, en itikatsız farzetmekle muzaaf bir muhâli vaki görmek gibi, şeytanı dahi utandıracak bir hezeyan-ı küfrîdir!..

Çünkü şu meselenin ortası yoktur. Zira farz-ı muhâl olarak Kur'ân Kelâmullah olmazsa, Arş'tan ferşe düşer gibi sukut eder, ortada kalmaz. Mecma-ı hakâik iken, menba-ı hurâfât olur. Ve o harika fermanı gösteren Zât, –hâşâ, sümme hâşâ– eğer Resûlullah olmazsa, âlâ-yı illiyyînden esfel-i safilîne sukut etmek ve menba-ı kemâlât derecesinden maden-i desâis makamına düşmek lâzım gelir, ortada kalamaz. Zira Allah nâmınaiftira eden, yalan söyleyen en ednâ bir dereceye düşer. Bir sineği, dâimî bir surette tavus görmek.. ve tavusun büyük evsafını onda her vakit müşâhede etmek ne kadar muhâl ise, şu mesele de öyle muhâldir. Fîtraten akılsız, sarhoş bir divane lâzım ki, buna ihtimal versin!..

Râbian: Hem Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farzettmek, lâzım gelir ki; benîâdemîn en büyük ve muhteşem ordusu olan Ümmet-i Muhammediye'nin (*aley-hissâlatü vesselâm*) mukaddes bir kumandanı olan Kur'ân, bilmüşâhede kuvvetli kanunlarıyla, esaslı düsturlarıyla, nafiz emirleriyle o pek büyük orduyu, iki cihanı fethedecek bir derecede bir intizam verdiği ve bir inzibat altına aldığı ve maddî-mânevî techiz ettiği.. ve umum o efradin derecatına göre akıllarını tâlim ve kalblerini terbiye ve ruhlarını teshir ve vicdanlarını tathir ve âzâ ve cevârihlerini istimâl ve istihdam ettiği hâlde –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– kuvvet-siz, kıymetsiz, asilsiz bir düzme farzedip yüz derece muhâlî kabul etmek lâzım gelmekle beraber; müddet-i hayatında ciddî harekâtıyla Hakk'ın kanunlarını benâdemî ders veren.. ve samîmî efâliyle hakikatin düsturlarını besere tâlim eden.. ve hâlis ve mâkul akvâliyle istikâmetin ve saadetin usûllerini gösteren ve tesis eden.. ve bütün tarihçe-i hayatının şehâdetiyle Allah'ın azabından çok havf eden¹ ve herkesten ziyade Allah'ı bilen ve bildiren..² ve nev-i beşerin beşten birisine ve küre-i arzin yarısına bin üç yüz elli sene kemâl-i haşmet ile kumandanlık eden ve cihanı velveleye veren.. ve şöhret-şîâr şuûnâtiyla nev-i beşerin, belki kâinatın elhak medar-ı fahri olan bir Zât'ı; –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– Allah'tan korkmaz ve bilmez ve yalandan çekinmez, haysiyetini tanımaz farzettmekle yüz derece muhâlî birden irtikâp etmek lâzım gelir!..

Çünkü şu meselenin ortası yoktur. Zira farz-ı muhâlî olarak Kur'ân, Kelâmullah olmazsa; Arş'tan düşse, ortada kalamaz. Belki yerde, yalancı birinin malî olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Bu ise ey şeytan, yüz derece sen katmerli bir şeytan olsan, bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsan ve çürüme-miş hiçbir kalbi ikna edemezsin!..”

Şeytan döndü, dedi: “Nasıl kandıramam? Ekser insanlara ve insanın meşhur âkillerine Kur'ân'ı ve Muhammed'i inkâr ettirdim ve kandırdım.”

Ecenevap:

Evvelâ: Gayet uzak mesafeden bakılsa en büyük şey, en küçük şey gibi görünebilir.. bir yıldız, bir mum kadardır, denilebilir.

Sâniyen: Hem tebeî ve sathî bir nazarla bakılsa gayet muhâlî bir şey, mümkün görünebilir. Bir zaman bir ihtiyar adam, Ramazan hilâlini görmek için semâya baktı. Gözüne bir beyaz kil inmiş. O kılı ay zannetmiş. Ayı gördüm demiş. İşte muhâldir ki; hilâl, o beyaz kil olsun. Fakat kasden ve bizzât

¹ Bkz.: Buhârî, *nikâh* 1; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 2/20; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/25.

² Bkz.: Buhârî, *îmân* 13, *edeb* 72; Müslim, *sîyâm* 79, *fezâil* 127, 128.

aya baktığı ve saçы tebeî ve dolayısıyla ve ikinci derecede göründüğü için o muhâli mümkün telâkki etmiş.

Sâlisen: Hem kabul etmemek başkadır, inkâr etmek başkadır. Adem-i kabul bir lâkaytlıktır, bir göz kapamaktır ve cahilâne bir hükümsüzlüktür. Bu surette çok muhâl şeyler, onun içinde gizlenebilir. Onun aklı onlarla uğraşmaz. Amma inkâr ise; o adem-i kabul değil, belki o kabul-ü ademdir, bir hükümdür. Onun aklı hareket etmeye mecburdur. O hâlde senin gibi bir şeytan onun aklını elinden alır, sonra inkâri ona yutturur.¹ Hem ey şeytan! Bâtili hak ve muhâli mümkün gösteren gaflet ve dalâlet ve safsata ve inat ve mağlata ve mükâbere ve iğfal ve görenek gibi şeytanî desiselerle çok muhâlâtı intâc eden küfür ve inkârı, o bedbaht insan suretindeki hayvanlara yutturmuşsun!..

Râbian: Hem Kur'ân'ı kelâm-ı beser farzettmek, lâzım gelir ki; âlem-i insaniyetin semâsında yıldızlar gibi parlayan asfiyalara, siddîkînlere, aktâblara bilmüşâhede rehberlik eden.. ve bilbedâhe, mütemâdiyen hak ve hakkaniyeti, sıdk ve sadâkatı, emn ve emaneti umum tabakât-ı ehl-i kemâle tâlim eden.. ve erkân-ı imaniyenin hakâikiyle ve erkân-ı İslâmiye'nin desâtiriyle iki cihanın saadetini temin eden.. ve bu icraatinin şehâdetiyle bizzarure hâlis hak ve sâfi hakikat ve gayet doğru ve pek ciddî olmak lâzım gelen bir kitabı, kendi evsafının ve tesiratının ve envârinin ziddıyla muttasif tasavvur edip, –hâşâ, hâşâ-tasniât ve iftiralarının mecmuası nazariyla barmak, sofestâileri ve şeytanları dahi utandıracak ve titretecek şenî bir hezeyan-ı küfrî olmakla beraber; izhar ettiği din ve şeriat-ı İslâmiye'nin şehâdetiyle.. ve müddet-i hayatında gösterdiği –biliittifak– fevkâlâde takvasının ve hâlis ve safi ubûdiyetinin delâletiyle.. ve –biliittifak– kendinde görünen ahlâk-ı hasenesinin iktizasıyla..² ve yetiştirdiği bütün ehl-i hakikatin ve sahib-i kemâlâtın tasdikiyle en mûtekid, en metin, en emin, en sâdik bir Zât'ı, –hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ– itikatsız, en emniyetsiz, Allah'tan korkmaz, yalandan çekinmez bir vaziyette farzedip, muhâlâtın en çirkin ve menfur bir suretini ve dalâletin en zulümlü ve zulümâtlı bir tarzını irtikâp etmek lâzım gelir.

Elhâsil: On Dokuzuncu Mektub'un On Sekizinci İşareti'nde denildiği gibi, nasıl kulaklı âmî tabakası i'câz-ı Kur'ân fehminde demiş: Kur'ân, bütün dinlediğim ve dünyada mevcud kitaplara kıyas edilse, hijbirisine benzemiyor ve onların derecesinde değildir. Öyle ise, ya Kur'ân umumunun altındadır veya

¹ Bkz.: Haşir sâresi, 59/16.

² Bkz.: Kalem sâresi, 68/4; Müslim, müsâfirîn 139; Ebû Dâvûd, tatavvu' 26.

umumunun fevkinde bir derecesi vardır. Umumun altındaki sık ise –muhâl olmakla beraber– hiçbir düşman, hatta şeytan dahi diyemez ve kabul etmez. Öyle ise Kur'ân, umum kitapların fevkindedir. Öyle ise mucizedir.

Aynen öyle de, biz de ilm-i usûl ve fenn-i mantıkça sebr ve taksim denilen en katî hüccetle¹ deriz: Ey şeytan ve ey şeytanın şâkirtleri! Kur'ân, ya Arş-ı Âzam'dan ve ism-i âzamdan gelmiş bir kelâmmullahtır.. veyahut –hâşâ sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ– yerde, Allah'tan korkmaz ve Allah'ı bilmez, itikatsız bir beşerin düzmesidir. Bu ise ey şeytan, sâbık hüccetlere karşı bunu sen diyemezsın ve diyemezdin ve diyemeyeceksin. Öyle ise bizzarure ve bilâ-şüphe Kur'ân, Hâlik-ı kâinatın kelâmidir. Çünkü ortası yoktur ve muhâldir ve olamaz. Nasıl ki katî bir surette isbat ettik. Sen de gördün ve dinledin.

Hem Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*), ya Resûlullah'tır ve bütün resûllerin ekmeli ve bütün mahlükatın efdalidir.. veyahut –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– Allah'a iftira ettiği ve Allah'ı bilmediği ve azabına inanmadığı için itikatsız, esfel-i safilîne sukut etmiş bir beşer farzettmek^{2(Hâsiye)} lâzım gelir. Bu ise ey iblis, ne sen ve ne de güvendiğin Avrupa feylesofları ve Asya münafıkları bu nu diyemezsınız ve diyememişsiniz ve diyemeyeceksiniz ve dememişsiniz ve demeyeceksiniz. Çünkü bu sıkki dinleyecek ve kabul edecek dünyada yoktur. Onun içindir ki, güvendiğin o feylesofların en müfsidleri ve o münafıklarının en vicdansızları dahi diyorlar ki: "Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*) çok akıllı idi ve çok güzel ahlâklı idi." Madem şu mesele iki şıkka münhasırdır ve madem ikinci şık muhâldir ve hiçbir kimse buna sahip çıkmıyor ve madem katî hüccetlerle isbat ettik ki, ortası yoktur. Elbette ve bizzarure –senin ve hizbü-ş-şeytanın rağmına olarak– bilbedâhe ve bihakkalyakân, Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*) Resûlullah'tır ve bütün Resüllerin ekmelidir, bütün mahlükatın efdalidir."

عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدِ الْمَلِكِ وَالإِنْسِ وَالْجَانِ³

¹ Bkz.: el-Cüveynî, *el-Burhân* 2/534, 535; er-Râzî, *el-Mâhsûl* 5/299.

² (Hâsiye) Kur'ân-ı Hakîm, kâfirlerin küfriyatlarını ve galiz tâbiratlarını iptal etmek için zikrettiğine istinaden; ehl-i dalâletin fikri-i küfrilerinin bütün bütün muhâliyetini ve bütün bütün çürüklüğünü göstermek için şu tâbiratı, farz-ı muhâl suretinde titreyerek kullanmaya mecbur oldum.

³ Meleklerin, insanların ve cinlerin sayısında O'na salât ve selâm olsun.

Şeytanın İkinci, Küçük Bir İtirazı

سُرِّيْهِ وَالْفُرْقَانُ الْمَجِيدُ ﴿١﴾’i okurken,

مَا يُلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَاقِيَّةٌ وَشَهِيدٌ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَيَ عَنِيدٌ أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٌ²

Şu âyetleri okurken şeytan dedi ki:

– “Kur’ân’ın en mühim fesâhatını, siz onun selâsetinde ve vuzuhunda buluyorsunuz. Hâlbuki şu âayette nereden nereye atlıyor! Sekerattan, tâ kıyâmete atlıyor. Nefh-i surdan, muhasebenin hitâmına intikal ediyor ve ondan cehenneme idhali zikrediyor. Bu acîb atlamaqlar içinde hangi selâset kâlır? Kur’ân’ın ekser yerlerinde böyle birbirinden uzak meseleleri birleştiriyor. Böyle münasebetsiz vaziyetle selâset, fesâhat nerede kalır?”

Elcevap:

– “Kur’ân-ı Mu’cizü'l-Beyân’ın esas-ı i’câzının en mühimlerinden, belâgatından sonra îcazidir. İcaz, i’câz-ı Kur’ân’ın en metin ve en mühim bir esasıdır. Kur’ân-ı Hakîm’de şu mucizâne îcaz o kadar çoktur ve o kadar güzeldir ki; ehl-i tedkik, karşısında hayrettedirler.

♦Meselâ:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءَ أَقْلِعِي وَغِيَضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأُمْرُ
وَاسْتَوْتُ عَلَى الْجُودِي وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ³

¹ “Kâf. Şanlı şerefli Kur’ân hakkı için.” (Kaf sûresi, 50/1).

² “Ağzından çıkan bir tek söz olmaz ki yanında, bu iş için hazırlanmış gözcü olmasın, onun söylediğini ve yaptığını kaydetmem olmasın. Vakti geldiğinde ölüm sekerati başlayınca, can çektiği sırada insana ‘İşte!’ denir, ‘senin en çok nefret edip kaçıığın şey!’ Sûra üfürülür kalk borusu çalar. İşte bu da tehdit erdilen azabin gündür. O gün herkes beraberinde bir muhafiz, bir de şahit olarak Yüce Divana gelir. Allah ona buyurur: ‘Sen bundan gaflet işindeydin. İşte gözünün öünden perdeyi kaldırdık, şimdi artık gözün pek keskindir!’ Yanındaki arkadaşı ‘İşte!’ der, ‘onun defteri! Her ne yapmışsa, burada yazılı!’ Allah muhafizla şahide veya cehennem görevlisi iki meleğe: ‘Atın!’ buyuracak, ‘atın cehenneme her nankör, inatçı kâfir.’” (Kaf sûresi, 50/18-24)

³ “(Kâfirler boğulduktan sonra yerle göğe:) ‘Ey yeryüzü! Vazifen bitti; suyunu yut. Ey semâ! İhtiyaç kalmadı; yağmurku kes’ diye emir buyuruldu. Su çekildi, iş bitirildi ve gemi Cudi üzerinde yerleşti ve ‘Kahrolsun o zâlimler!’ denildi.” (Hûd sûresi, 11/44).

Kısa, birkaç cümleyle tufan hâdise-i azîmesini netâciyle öyle îcazkârâne ve mucizâne beyan ediyor ki; çok ehl-i belâgati, belâgatına secde ettimiş.¹

♦Hem meselâ:

كَذَّبْتُ ثَمُودَ بِطَغْوِيهَا إِذْ أَبْعَثْتَ أَشْقِيَهَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْنَيَهَا فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمَدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسُوْيَهَا وَلَا يَحَافُ عَفْنَيَهَا²

İşte Kavm-i Semûd'un acîb ve mühim hâdisâtını ve netâicini ve sû-i âkıbetlerini böyle kısa, birkaç cümle ile îcaz içinde bir i'câz ile selâsetli ve vuzuhalu ve fehmi ihlâl etmez bir tarzda beyan ediyor.

♦Hem meselâ:

وَذَا الْتُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ تَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ³

İşte cümlesiyle **فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ**⁵ cümlesinden çok cümleler matvîdir, o mezkûr olmayan cümleler fehmi ihlâl etmiyor, selâsete zarar vermiyor. Hazreti Yunus'un (*aleyhisselâm*) kıssasından mühim esasları zikreder, mütebâkisini akla havale eder.

♦Hem meselâ Sûre-i Yusuf'ta **فَأَزْسَلُونِ**⁶ kelimesinden **يُوشُفُ أَئِيَهَا الصِّدِيقُ**⁷ ortasında yedi-sekiz cümle, îcaz ile tayyedilmiş; hiç fehmi ihlâl etmiyor, selâsetine zarar vermiyor. Bu çeşit mucizâne îcazlar, Kur'an'da pek çoktur... hem pek güzeldir.

¹ Bkz.: es-Suyûtî, *el-İtkân* 2/149; el-Âlûsî, *Râhu'l-meânî* 14/86.

² "Azgınlığı yüzünden Semûd halkı Resüllerinin bildirdiği gerçekleri yalan saidı. Bir ara onların en azılı olanları öne atıldığında, bu yalanlamaları iyice şiddetlendi. Peygamberleri ise kendilerine: 'Mucizevî olarak verilen Allah'ın devesini ve onun su içme sırasını gözetin, ona dokunmayın!' dedi. Fakat onlar o Peygamberi yalnızca suç ve ısyancı sebebiyle azap indirdi, onları yerle bir etti. Bunun sonucundan da asla endişe etmedi." (Şerîf sûresi, 91/11-15).

³ "Önderler içinde Zünnûn'u da an. O, (inkârda direten ve uyarılardan hiç etkilenmeyen halkına) kızarak onları terk etti. Bizim hiçbir zaman kendisini sıkıştırmayacağımıza inanıyordu. Sonra, (düşlüğü balığın karının, gecenin ve denizin, bir de bulunduğu halin) karanlıklar içinde, "Sen'den başka ilâh yoktur. Sen, her türlü kusurdan, eksiklikten, eş-ortağı bulunmaktan mutlak münezzehsin. Ben, gerçekten kendine yazık edenlerden oldum!" diye yakardı." (Enbiyâ sûresi, 21/87).

⁴ "Bizim hiçbir zaman kendisini sıkıştırmayacağımıza (inanıyordu)." (Enbiyâ sûresi, 21/87).

⁵ "Sonra karanlıklar içinde şöyle yakarımı." (Enbiyâ sûresi, 21/87).

⁶ "Beni Yusuf'a gönderin." (Yûsuf sûresi, 12/45).

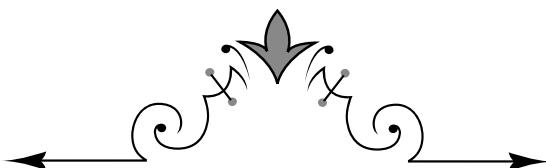
⁷ "Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi." (Yûsuf sûresi, 12/46).

Amma Sûre-i Kaf'ın âyeti ise, ondaki îcaz pek acîb ve mucizânedir. Çünkü kâfirin pek müthîs ve çok uzun ve bir günü elli bin sene olan istikbaline..¹ ve o istikbalin dehşetli inkilâbatında kâfirin başına gelecek elîm ve mühim hâdisâta birer birer parmak basıyor, şîmşek gibi fikri onlar üzerinde gezdiriyor. O pek çok uzun zamanı, hazır bir sayfa gibi nazara gösterir. Zikredilmeyen hâdisâti, hayale havale edip ulvî bir selâsetle beyan eder.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَأَشْتَمُغُوا لَهُ وَأَنْصُرُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ²
İşte ey şeytan, şimdi bir sözün daha varsa söyle!”

Şeytan der: “Bunlara karşı gelemem, müdafaa edemem. Fakat çok ahmaklar var, beni dinliyorlar.. ve insan suretinde çok şeytanlar var, bana yardım ediyorlar.. ve feylesoflardan çok firavunlar var, enâniyetlerini okşayan meseleleri benden ders alıyorlar; senin bu gibi Sözler'in neşrine set çekerler. Bunun için sana teslim-i silâh etmem.”

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³

¹ Âhiretin bir gününün dünyanın bir gününe nisbeten çok uzun olacağına dair bkz.: Secde sûresi, 32/5; Meâric sûresi, 70/4.

² “Öyle ise, Kur'an okunduğuunda hemen ona kulak verin, susup dinleyin ki merhamete nâil olasınız.” (A'râf sûresi, 7/204).

³ “Sübhanşın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

İkinci Mebhas

Şu Mebhas, bana dâimî hizmet edenlerin, ahlâkîmda gördükleri acîb ihtilâftan gelen hayretlerine karşı, hem iki talebemin benim hakkîmda had-dimden fazla hüsn-ü zanlarını tâdil etmek için yazılmıştır.

Ben görüyorum ki; Kur'ân-ı Hakîm'in hakâikine ait bazı kemâlât, o hakâike dellâllîk eden vâsitalara veriliyor. Şu ise yanlıştır. Çünkü me'ha-zîn kudsiyeti, çok burhanlar kuvvetinde tesirât gösteriyor; onun ile ahkâ-mî, umuma kabul ettiriyor. Ne vakit dellâl ve vekil gölge etse, yani onlara teveccûh edilse, o me'hazdaki kudsiyetin tesiri kaybolur. Bu sır içindir ki, bana karşı haddimden çok fazla teveccûh gösteren kardeşlerime bir hakikati be-yan edeceğim. Şöyledir ki:

Bir insanın müteaddit şahsiyeti olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlâkî gös-teriyorlar. Meselâ büyük bir memurun, memuriyet makamında bulunduğu vakit bir şahsiyeti var ki; vakar iktiza ediyor, makamın izzetini muhafaza ede-cek etvar istiyor. Meselâ her ziyaretçi için tevazu göstermek tezelliğidir, makamı tenzildir. Fakat kendi hânesindeki şahsiyeti, makamın aksıyla bazı ah-lâkî istiyor ki, ne kadar tevazu etse iyidir. Az bir vakar gösterse, tekebbür olur ve hâkezâ...

Demek bir insanın vazifesi itibarıyla bir şahsiyeti bulunur ki, hakikî şah-siyyetiyle çok noktalarda muhalif düşer. Eğer o vazife sahibi, o vazifeye hakikî lâyiksa ve tam müstäid ise, o iki şahsiyeti birbirine yakın olur. Eğer müstäid değilse, meselâ bir nefer bir müşîr makamında oturtulsa, o iki şahsiyet birbi-rinden uzak düşer; o neferin şâhsî, âdi, küçük hasletleri; makamın iktiza ettiği âlî, yüksek ahlâkla kabil-i telîf olamıyor.

İşte bu bîcâre kardeşinizde üç şahsiyet var. Birbirinden çok uzak, hem de pek çok uzaktırlar.

Birincisi: Kur'ân-ı Hakîm'in hazine-i âlîsinin dellâlı cihetindeki muvak-kaat, sîrf Kur'ân'a ait bir şahsiyetim var. O dellâllîğin iktiza ettiği pek yüksek ahlâk var ki, o ahlâk benim değil, ben sahip değilim. Belki o makamın ve o vazifenin iktiza ettiği seciyelerdir. Bende bu neviden ne görseniz benim değil, onunla bana bakmayınız, o makamındır.

İkinci Şahsiyet: Ubûdiyet vaktinde, dergâh-ı ilâhîye müteveccih oldu-ğum vakit, Cenâb-ı Hakk'ın ihsanıyla bir şahsiyet veriliyor ki; o şahsiyet, bazı

âsârı gösteriyor. O âsâr, mana-yı ubûdiyetin esası olan “kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı ilâhiye iltica etmek” noktalalarından geliyor ki; o şahsiyetle kendimi herkesten ziyade bedbaht, âciz, fakir ve kusurlu görüyorum. Bütün dünya beni medh ü senâ etse beni inandıramaz ki, ben iyiyim ve sahib-i kemâlim.

Üçüncüüsü: Hakîkî şahsiyetim, yani Eski Said'in bozması bir şahsiyetim var ki, o da Eski Said'den ırsiyet kalma bazı damarlardır. Bazen riyaya, hubb-u câha bir arzu bulunuyor. Hem asıl bir hânedandan olmadığımdan, hisset derecesinde bir iktisat ile düşkün ve pest ahlâklar görünüyor.

Ey kardeşler! Sizi bütün bütün kaçırırmamak için bu şahsiyetimin gizli, çok fenâliklerini ve sû-i hâllerini söylemeyeceğim. İşte kardeşlerim, ben müstâid ve makam sahibi olmadığım için şu şahsiyetim, dellâllik ve ubûdiyet vazifeleindeki ahlâktan ve âsârdan çok uzaktır.

Hem ¹كَادَ حَقْ رَا قَابِيَّةُ شَرْطٍ نِيْسُتْ¹ kaidesince Cenâb-ı Hak, merhamet-kârâne, kudretini benim hakkımda böyle göstermiş ki; en ednâ bir nefes gibi bu şahsiyetimi, en âlâ bir makam-ı müşâriyet hükmünde olan hizmet-i esrar-ı Kur'ânîye'de istihdam ediyor. Yüz binler şükür olsun! Nefis cümleden süflî, vazife cümleden âlâ...

اللَّهُمَّ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي²

¹ Allah, lutfederken şahsin kabiliyetine bakmaz.

² Allah'a hamdolsun; bu Rabbimin ihsanıdır.

Üçüncü Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَفَبَاءَتِ لِتَعَارِفُوا¹

لِتَعَارِفُوا مُنَاسَبَاتِ الْحَيَاةِ الْجُمْعَاءِ فَتَعَاوَنُوا عَلَيْهَا لَا لِتَنَاكِرُوا فَتَخَاصَّمُوا

Yani, “Sizi tâife tâife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, tâ birbirinizi tanımlanızın ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muâvenet edesiniz. Yoksa sizi kabile kabile yaptım ki; yekdiğerinize karşı inkârla yabanî bakasınız, husumet ve adâvet edesiniz değildir!”

Şu mebhas yedi meseledir.

Birinci Mesele

Şu âyet-i kerîmenin ifade ettiği hakikat-i âliye hayat-ı içtimaiyeye ait olduğu için, hayat-ı içtimaiyeden çekilmek isteyen Yeni Said lisaniyla değil, belki İslâm’ın hayat-ı içtimaiyesiyle münasebettar olan Eski Said lisanıyla, Kur’ân-ı Azîmûşşân’â bir hizmet maksadıyla ve haksız hücumlara bir siper teşkil etmek fikriyle yazmaya mecbur oldum.

İkinci Mesele

Şu âyet-i kerîmenin işaret ettiği teârûf ve teâvün düsturunun beyanı için deriz ki; nasıl ki bir ordu fırkalara, fırklar alaylara, alaylar taburlara, bölgelere, tâ takımlara kadar tefrik edilir. Tâ ki, her neferin muhtelif ve müteaddit münasebâti ve o münasebâta göre vazifeleri tanınsın, bilinsin; tâ o ordunun efradları, düstur-u teâvün altında hakikî bir vazife-i umumiye görsün ve hayat-ı içtimaiyeleri âdânın hücumundan masûn kalsın. Yoksa tefrik ve inkışam; bir bölge bir bölge karşı rekabet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasamet etsin, bir firka bir firkanın aksine hareket etsin değildir.

Aynen öyle de heyet-i içtimaiye-i İslâmiye büyük bir ordudur, kabâil ve tavâife inkışam edilmiş. Fakat binbir, bir birler adedince cihet-i vahdetleri var: Hâlik’ları bir, Rezzâk’ları bir, peygamberleri bir, kibleleri bir,

¹ Hucurât süresi, 49/13.

kitapları bir, vatanları bir; bir, bir, bir.. binler kadar bir, bir... İşte bu kadar bir birler; uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktiza ediyorlar. Demek kabâil ve tavâife inkısam, şu âyetin ilân ettiği gibi, teârûf içindir, teâvün içindir; tenâkûr için değil, tahâsum için değildir.

Üçüncü Mesele

Fîkr-i milliyet şu asırda çok ileri gitmiş. Hususan dessas Avrupa zâlimleri, bunu İslâmlar içinde menfi bir surette uyandırıyorlar, tâ ki parçalayıp onları yutsunlar.

Hem fîkr-i milliyette bir zevk-i nefsanî var, gafletkârâne bir lezzet var, şeâmetli bir kuvvet var. Onun için, şu zamanda hayat-ı içtimaiye ile meşgul olanlara “Fîkr-i milliyeti bırakınız!” denilmez. Fakat fîkr-i milliyet iki kısımdır:

Bir kısmı menfidir, şeâmetlidir, zararlıdır. Başkasını yutmakla beslenir, diğerlerine adâvetle devam eder, müteyakkız davranışır. Şu ise, muhasamet ve keşmeyeşe sebeptir. Onun içindir ki, hadis-i şerifte ferman etmiş: **الإِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصِبَيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ¹** ve Kur’ân da ferman etmiş:

إِذْ جَعَلَ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيمَةَ حَمِيمَةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ مَهْمَنَ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ وَكَانُوا أَحَقُّ بِهَا وَأَهْلَهَا
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا²

İşte şu hadis-i şerif ve şu âyet-i kerîme, katî bir surette menfi bir milliyeti ve fîkr-i unsuriyeti kabul etmiyorlar. Çünkü müsbet ve mukaddes İslâmiyet milliyeti, ona ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, acaba hangi unsur var ki, üç yüz elli milyon vardır? Ve o İslâmiyet yerine o unsuriyet fikri, fikir sahibine o kadar kardeşleri, hem ebedî kardeşleri kazandırsın? Evet, menfi milliyetin tarihçe pek çok zararları görülmüş.

Ezcümle: Emevîler, bir parça fîkr-i milliyeti siyasetlerine karıştırdıkları için, hem Âlem-i İslâm’ı küstürdüler, hem kendileri de çok felâketler çektiler.

¹ “İslâmiyet, câhiliye irkçılığını kesip atmıştır.” Bkz.: Müslim, *imâre* 53-54; Ebû Dâvûd, *edeb* 111, 112; İbni Mâce, *fiten* 7.

² “Kâfirlerin kalblerine taassubu, câhiliye taassup ve tarafırgılığını yerleştirdikleri o sırada, Allah da elçisinin ve müminlerin gönüllerine huzur ve güven duygusu verdi. Takva kelimesini onlara yoldaş etti. Zaten onlar bu söze pek lâyik ve ehil idiler. Allah her şeyi hakkıyla bilir.” (Fetih sûresi, 48/26).

Hem Avrupa milletleri şu asırda unsuriyet fikrini çok ileri sürdükleri için, Fransız ve Alman'ın çok şeâmetli ebedî adâvetlerinden başka, Harb-i Umumiîdeki hâdisât-ı müdhişe dahi, menfi milliyetin nev-i besere ne kadar zararlı olduğunu gösterdi.

Hem bizde, ibtida-yı hürriyyette –Bâbil Kulesi'nin harabiyeti zamanında “tebelbül-ü akvam” tâbir edilen teşâub-u akvam ve o teşâub sebebiyle dağlımaları gibi- menfi milliyet fikriyle, başta Rum ve Ermeni olarak pek çok “kulüpler” nâmında sebeb-i tefrika-yı kulûb, muhtelif mülteciler cemiyetleri teşekkül etti. Ve onlardan şimdîye kadar ecnebilerin boğazına gidenlerin ve perişan olanların hâlleri, menfi milliyetin zararını gösterdi.

Şimdi ise, en ziyade birbirine muhtaç ve birbirinden mazlum ve birbirinden fakir ve ecnebi tahakkümü altında ezilen anâsır ve kabâil-i İslâmiye içinde fikr-i milliyetle birbirine yabanı bakmak ve birbirini düşman telâkki etmek öyle bir felâkettir ki, tarif edilmez. Âdetâ bir sineğin ısrırmaması için, müthiş yılamlara arka çevirip sineğin ısrımasına karşı mukabele etmek gibi bir divanelikle büyük ejderhalar hükmünde olan Avrupa'nın doymak bilmez hırslarını, pençelerini açtıkları bir zamanda onlara ehemmiyet vermeyip, belki mânen onlara yardım edip, menfi unsuriyet fikriyle şark vilâyetlerindeki vatandaşlara veya cenup tarafındaki dindaşlara adâvet besleyip onlara karşı cephe almak, çok zararları ve mehâlikîyle beraber (o cenup efradları içinde düşman olarak yoktur ki, onlara karşı cephe alınsın; cenuptan gelen Kur'ân nuru var, İslâmiyet ziyası gelmiş, o içimizde vardır ve her yerde bulunur, işte o dindaşlara adâvet ise) dolaşıyla İslâmiyet'e, Kur'ân'a dokunur. İslâmiyet ve Kur'ân'a karşı adâvet ise, bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevi adâvettir. Hamiyet nâmına, hayatı içtimaiyeye hizmet edeyim diye iki hayatın temel taşlarını harap etmek; hamiyet değil, hamâkattır!

Dördüncü Mesele

Müsbet milliyet, hayatı içtimaiyeden ihtiyac-ı dahilisinden ileri geliyor. Teâvüne, tesâniüde sebeptir; menfaatlı bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiye'yi daha ziyade teyid edecek bir vâsita olur.

Şu müsbet fikr-i milliyet, İslâmiyet'e hâdim olmalı, kale olmalı, zırhı olmalı; yerine geçmemeli. Çünkü İslâmiyet'in verdiği uhuvvet içinde bin uhuvvet var, âlem-i bekâda ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâki kalıyor. Onun için, uhuvvet-i milliye ne kadar da kavû olsa, onun bir perdesi hükmüne

geçebilir. Yoksa onu onun yerine ikame etmek, aynı kalenin taşlarını kalenin içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nev'inden ahmakâne bir cinayettir.

*İşte, ey ehl-i Kur'an olan şu vatanın evlâtları! Altı yüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri bin senedir, Kur'an-ı Hakîm'in bayrakları olarak bütün cihana karşı meydan okuyup Kur'an'ı ilân etmişiniz. Milliyetinizi Kur'an'a ve İslâmîyet'e kale yaptınız. Büttün dünyayı susturdunuz, müthiş tehâcümâtı defettiniz. Tâ قسوسَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُجْهَنَّمَ وَيُجْهَنَّمَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَذِلَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّهُ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ*¹ âyetine güzel bir mâsadak oldunuz. Şimdi Avrupa'nın ve frenk-meşrep münafikların desiselerine uyup şu âyetin evvelindeki hitaba mâsadak olmaktan çekinmeli siniz ve korkmalısınız.

Câyı Dikkat Bir Hâl: Türk milleti anâsır-ı İslâmiye içinde en kesretli olduğu hâlde, dünyanın her tarafında olan Türkler ise müslümandır. Sâir unsurlar gibi muslim ve gayr-i muslim olarak iki kısma inkısam etmemiştir. Nerede Türk tâifesi varsa müslümandır. Müslümanlıktan çıkan veya musliman olmayan Türkler, Türkükten dahi çıkmışlardır (Macarlar gibi). Hâlbuki, küçük unsurlarda dahi hem muslim ve hem de gayr-i muslim var.

Ey Türk kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmîyet'le imtizaç etmiş, ondan kabil-i tefrik değil. Tefrik etsen, mahusin! Büttün senin mâzideki mefâhirin İslâmîyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği hâlde; sen şeytanların vesveseleriyle, desiseleriyle o mefâhiri kalbinden silme!..

Beşinci Mesele

Asya'da uyanan akvam; fikr-i milliyete sarılıp, aynen Avrupa'yı her cihetle taklit ederek, hatta çok mukaddesâtları o yolda feda ederek hareket ediyorlar. Hâlbuki her milletin kâmet-i kıymeti başka bir elbise ister. Bir cins kumaş bile olsa, tarzı ayrı ayrı olmak lâzım gelir. Bir kadına bir jandarma elbiseleri giydirilmez. Bir ihtiyar hocaya tangocu bir kadın libası giydirilmediği gibi, körükörüne taklit dahi çok defa maskaralık olur. Çünkü:

¹ “(Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve zorludurlar. Allah yolunda mücahede ederler.” (Mâide süresi, 5/54).

Evvelâ: Avrupa bir dükkân, bir kışla ise; Asya bir mezraa, bir cami hükümdedir. Bir dükkâncı dansa gider, bir çiftçi gidemez. Kışla vaziyeti ile mescid vaziyeti bir olmaz.

Hem ekser enbiyânın Asya'da zuhuru, agleb-i hûkemânın Avrupa'da gelmesi, kader-i ezelînin bir remzi ve işaretidir ki; Asya akvâmını intibâha getirecek, terakki ettirecek, idare ettirecek, din ve kalbdır. Felsefe ve hikmet ise din ve kalbe yardım etmeli, yerine geçmemeli!..

Sâniyen: Din-i İslâm'ı Hristiyan Dini'ne kıyas edip Avrupa gibi dine lâkayt olmak, pek büyük bir hatadır. Evvelâ, Avrupa dinine sahiptir. Başta Wilson, Lloyd George, Venizelos gibi Avrupa büyükleri, papaz gibi dinlerine mutaassip olmaları şahittir ki, Avrupa dinine sahiptir, belki bir cihette mutaassiptir.

Sâlisen: İslâmiyet'i Hristiyan Dini'ne kıyas etmek, kıyas-ı maâlfârik'tir; o kıyas yanlıştır. Çünkü Avrupa, dinine mutaassip olduğu zaman medenî değil-di; taassubu terk etti, medenîleşti. Hem din, onların içinde üç yüz sene muharebe-yi dahiliyeyi intâc etmiş. Müstebit zâlimlerin elinde avâmî, fukarayı ve ehl-i fikri ezmeye vâsita olduğundan, onların umumunda muvakkaten dine karşı bir küsmek hâsil olmuştur.

İslâmiyet'te ise –tarihler şahittir ki– bir defadan başka dahilî muharebeye sebebiyet vermemiş. Hem ne vakit ehl-i İslâm, dine ciddî sahip olmuşlarsa, o zamana nisbeten yüksek terakki etmişler. Buna şahit, Avrupa'nın en büyük ustası Endülüs Devlet-i İslâmiye'sidir. Hem ne vakit cemaat-i İslâmiye dine karşı lâkayt vaziyeti almışlar, perişan vaziyete düşerek tedenni etmişler. Hem İslâmiyet, vücûb-u zekât ve hurmet-i ribâ gibi binler şefkat-perverâne mesâil ile fukarayı ve avâmî himâyeye ettiği..

أَفَلَا يَغْفِلُونَ¹ ، أَفَلَا تَفْكِرُونَ² ، أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ³

gibi kelimâtiylaaklı ve ilmi istişhad ve ikaz ettiği ve ehl-i ilmi himâyeye ettiği cihetle, daima İslâmiyet fukaraların ve ehl-i ilmin kalesi ve melcei olmuştur. Onun için, İslâmiyet'e karşı küsmeye hiçbir sebep yoktur.

¹ “Hâlâ akıllanmazlar mı?” (Yâsin sûresi, 36/68). Ayrıca أَفَلَا تَغْفِلُنَ şeklinde muhatap sigasıyla çok yerlerde geçmektedir. Bzk.: Bakara sûresi, 2/44, 76; Âl-i İmrân sûresi, 3/65; En’âm sûresi, 6/32; A’râf sûresi, 7/169; Yûnus sûresi, 10/16; ...

² “Hiç düşünmüyor musunuz?” (En’âm sûresi, 6/50).

³ “Kur’ân’ı gereği gibi düşünmeyecekler mi?” (Nîsa sûresi, 4/82).

İslâmiyet'in Hristiyanlık ve sâir dinlere cihet-i farkının sırrı hikmeti şudur ki:

İslâmiyet'in esası, mahz-ı tevhiddir; vesâit ve esbaba tesir-i hakîkî vermiyor, îcad ve makam cihetiyle kıymet vermiyor. Hristiyanlık ise, "vele-diyet" fikrini kabul ettiği için, vesâit ve esbaba bir kıymet verir, enâniyeti kırmaz. Âdetâ rubûbiyet-i ilâhiyenin bir cilvesini azizlerine, büyüklerine verir. 1 اِتَّحَدُواْ أَخْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ âyetine mâsadak olmuşlar. Onun içindir ki hristiyanların dünyaca en yüksek mertebede olanları, gurur ve enâniyetlerini muhafaza etmekle beraber –sâbık Amerika Reisi Wilson gibi– mutaassip bir dindar olur. Mahz-ı tevhid dini olan İslâmiyet içinde dünyaca yüksek mertebede olanlar, ya enâniyeti ve gururu bırakacak veya dindarlığı bir derece bırakacak. Onun için bir kısmı, lâkayt kalıyorlar; belki dinsiz oluyorlar.

Altıncı Mesele

Menfi milliyette ve unsuriyet fikrine ifrat edenlere deriz ki:

Evvelâ: Şu dünya yüzü, hususan şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhaceretlere ve tebeddülâta maruz olmakla beraber, merkez-i hü-kümet-i İslâmiye bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvâm-ı sâireden perva-ne gibi çökları içine atılıp tavattun etmişler. İşte bu hâlde Levh-i Mahfuz açılsa, ancak hakîkî unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyleyse hakîkî unsuriyet fikrine hareketi ve hamiyeti bina etmek, manasız ve hem pek zararlıdır. Onun içindir ki, menfi milliyetçilerin ve unsuriyet-perverlerin reislerinden ve dine karşı pek lâkayt birisi, mecbur olmuş, demiş: "Dil, din bir ise millet birdir." Madem öyledir, hakîkî unsuriyete değil; belki dil, din, vatan münasebâtna bakılacak. Eğer üçü bir ise, zaten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, tekrar milliyet dairesine dahildir.

Sâniyen: İslâmiyet'in mukaddes milliyetinin, bu vatan evlâtının hayatı içtimaiyesine kazandırdığı üzer faydanın iki faydayı misal olarak beyan edeceğiz:

Birincisi: Şu Devlet-i İslâmiye yirmi otuz milyon iken, bütün Avrupa'nın büyük devletlerine karşı hayatını ve mevcudiyetini muhafaza ettiren, şu devletin ordusundaki nur-u Kur'ân'dan gelen şu fikirdir: "Ben ölürsenم شهيديم,

---

¹ "Allah'ı bırakıp, bilginlerini ve rahiplerini Rabler edindiler." (Tevbe sûresi, 9/31).

oldürsem gaziyim.”¹ Kemâl-i şevk ile ve aşk ile ölümün yüzüne gülerek istikbal etmiş, daima Avrupa'yı titretmiş. Acaba dünyada basit fikirli, sâfi kalbili olan neferâtın ruhunda şöyle ulvî fedakârlığa sebebiyet verecek hangi şey gösterilebilir? Hangi hamiyet onun yerine ikame edilebilir.. ve hayatını ve bütün dünyasını severek ona feda ettirebilir?

İkinci: Avrupa'nın ejderhaları (büyük devletleri) her ne vakit şu Devlet-i İslâmiye'ye bir tokat vurmuşlarsa, üç yüz elli milyon İslâm'ı ağlatmış ve inlettmiş. Ve o müstemlekât sahipleri, onları inletememek ve sizlatmamak için elini çekmiş, elini kaldırırken indirmiş. Şu hiçbir cihetle istisgâr edilmeyecek mânevî ve dâimî bir kuvvetü'z-zahr yerine hangi kuvvet ikame edilebilir, göstirisin. Evet, o azîm mânevî kuvvetü'z-zahri menfî milliyet ile ve istîgnâkârâne hamiyet ile gücendirmemeli!..

Yedinci Mesele

Menfi milliyette fazla hamiyet-perverlik gösterenlere deriz ki:

Eğer şu milleti ciddî severseniz, onlara şefkat ederseniz, öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onların ekserisine şefkat sayılsın. Yoksa ekserisine merhametsiz-cesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kîsm-i kalîlin muvakkat, gaflet-kârâne hayat-ı içtimaiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünkü menfi unsuriyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin sekizden ikisine muvakkat faydası dokunabilir; lâyık olmadıkları o hamiyetin şefkatine mazhar olurlar. O sekizden altısı ya ihtiyardır, ya hastadır, ya musibetzededir, ya çocuktur, ya çok zayıftır, ya pek ciddî olarak âhireti düşünür müttakîdirler ki; bunlar hayat-ı dünyeviyeden ziyade, müteveccih oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nur, bir teselli, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mübarek el'lere muhtaçırlar. Bunların ışıklarını söndürmeye ve tesellilerini kırmaya hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık?

Rahmet-i ilâhiyeden ümit kesilmez. Çünkü Cenâb-ı Hak, bin sene-den beri Kur'an'ın hizmetinde istihdam ettiği ve ona bayraktar tayin ettiği bu vatandaşların muhtesem ordusunu ve muazzam cemaatini, muvakkat arızalarla inşaallah perişan etmez. Yine o nuru ışıklandırır ve va-zifesini idâme ettirir...

---

¹ Bkz.: Nisâ sûresi, 4/74; Tevbâe sûresi, 9/111.

Dördüncü Mebhas

*Tenbih: Yirmi Altıncı Mektub'un Dört Mebhası birbiriyle münasebet-
tar olmadığı gibi, bu Dördüncü Mebhas'ın "On Mesâili" dahi birbiriyle
münasebettar değildir. Onun için, münasebeti aramamalı. Nasıl gelmiş,
öyle yazılmış. Mühim bir talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır;
o talebenin beş-altı suâllerine verilen cevaplardır.*

Birincisi

Sâniyen: Mektubunda diyorsun: ^١رَبُّ الْعَالَمِينَ tâbir ve tefsirinde "on se-
kiz bin âlem" demişler.² O adedin hikmetini soruyorsun.

Kardeşim, ben şimdi o adedin hikmetini bilmiyorum. Fakat bu kadar de-
rim ki; *Kur'ân-ı Hakîm'in cümleleri birer manaya münhasır değil; belki,*
nev-i beşerin umum tabakâtına hitap olduğu için, her tabakaya karşı bi-
rer manayı tazammun eden bir külli hükmündedir. Beyan olunan mana-
lar, o külli kaidenin cüz'iyatları hükmündedirler. Her bir müfessir, her bir ârif,
o külli'den bir cüzü zikrediyor. Ya keşfine, ya deliline, veyahut meşrebine isti-
nad edip, bir manayı tercih ediyor. İşte bunda dahi, bir tâife, o adede muva-
fik bir mana keşfetmiş.

Meselâ, ehl-i velâyetin ehemmiyetle virdlerinde zikir ve tekrar ettikleri
مَرْجَ الْبَحْرِينَ يَلْقَيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَعْنِيَانِ³ cümlesiinde, daire-i vücûb ile daire-i
imkândaki bahr-i rubûbiyet ve bahr-i ubûdiyetten tut, tâ dünya ve âhiret ba-
hirlerine, tâ âlem-i gayb ve âlem-i şehâdet bahirlerine, tâ şark ve garb, şimâl ve
cenûbdaki bahr-i muhitlerine, tâ Bahr-i Rum ve Fars Bahri'ne, tâ Akdeniz ve
Karadeniz ve Boğazi'na –ki mercan denilen balık ondan çıkyor– tâ Akdeniz ve
Bahr-i Ahmer'e ve Süveyş Kanalı'na, tâ tatlı ve tuzlu sular denizlerine, tâ toprak
tabakası altındaki tatlı ve müteferrik su denizleriyle üstündeki tuzlu ve muttasıl

¹ "Âlemlerin Rabbi" (A'râf sûresi, 7/54; Şuarâ sûresi, 26/23; Kasas sûresi, 28/30; Mü'min sûresi, 40/64; Fussilet sûresi, 41/9; Tekvir sûresi, 81/29; Hâkka sûresi, 69/4)

² Bkz.: et-Taberî, *Câmi'u'l-beyân* 1/63; el-Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 1/138; el-Beğavî, *Meâlimü't-tenzîl* 1/40.

³ "O iki denizi saliverdi, birbirine kavuşurlar. Fakat aralarında bir engel bulunduğuandan, birbirinin sını-
rını aşmazlar." (Rahman sûresi, 55/19-20).

denizlerine, tâ Nil ve Dicle ve Fırat gibi büyük ırmaklar denilen küçük tatlı denizlerle onların karıştığı tuzlu büyük denizlerine kadar, manasındaki cüz'iyatları var. Bunlar umumen murad ve maksud olabilir ve onun hakikî ve mecazî manalarıdır. İşte onun gibi **الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**¹ dahi, pek çok hakâiki câmîdir. Ehl-i keşif ve hakikat, keşiflerine göre ayrı ayrı beyan ederler.

*Ben de böyle fehm ederim ki: Semâvâtta binler âlem var. Yıldızların bir kısmı, her biri birer âlem olabilir. Yerde de her bir cins mahlûkat birer âlemdir. Hatta her bir insan dahi küçük bir âlemdir.*² **رَبُّ الْعَالَمِينَ** tâbi-ri ise, “Doğrudan doğruya her âlem, Cenâb-ı Hakk’ın rubûbiyetiyle idare ve terbiye ve tedbir edilir.” demektir.

Sâlisen: Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş:

إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعَنْدِ خَيْرٍ جَعَلَ فِيهِ ثَلَاثَ حَصَالٍ: فَقَهَّهُ فِي الدِّينِ
وَزَهَّدَهُ فِي الدُّنْيَا وَبَصَرَهُ عَيْوَةً³

Kur’ân-ı Hakîm’de Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*) demiş:

وَمَا أَتَرَى نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَا يَمْارِأُ بِالسُّوءِ⁴

Evet, nefsini beğenen ve nefsine itimat eden, bedbahttır. Nefsinin ayibini gören, bahtiyardır. Öyleyse sen bahtiyarsın. Fakat bazen olur ki; nefs-i emmâre, ya levvâmeye veya mutmainmeye inkılâb eder, fakat silâh-larını ve cihâzâtını âsâba devreder. Âsâb ve damarlar ise, o vazifeyi âhir ömre kadar görür. Nefs-i emmâre çoktan öldüğü hâlde, onun âsâri yine görünür. Çok büyük asfiya ve evliya var ki, nüfusları mutmainne iken, nefs-i emmâreden şekvâ etmişler. Kalbleri gayet selim ve münevver iken, emrâz-ı kalpten vâveylâ etmişler. İşte bu zâtlardaki, nefs-i emmâre değil; belki âsâba devredilen nefs-i emmârenin vazifesidir. Maraz ise; kalbî değil, belki maraz-ı hayalîdir.

1 “Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah’adır.” (Fâtiha sûresi, 1/2)

2 “Âlemlerin Rabbi” (A’râf sûresi, 7/54; Şuarâ sûresi, 26/23; Kasas sûresi, 28/30; Mü’mîn sûresi, 40/64; Fussilet sûresi, 41/9; Tekvir sûresi, 81/29; Hâkka sûresi, 69/4)

3 “Allah (celle celâlüh) bir kuluna hayır murat ettiğinde onu üç güzel vasıfla donatır: Dinde derin bilgi sahibi yapar, dünyanın geçici ve faydasız yönlerine karşı uzak tutar ve ona, kendi kusurlarını görebilmeme fazileti nasip eder.” (ed-Deylemî, *el-Müsned* 1/242; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/240; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd* s.96).

4 “Doğrusu ben nefsimi temize çıkarmam. Nefis dâima fenâlığı ister, kötülüğe sevkeder.” (Yûsuf sûresi, 12/53).

İnşaallah, aziz kardeşim, size hücum eden nefsiniz ve emrâz-ı kalbiniz değil; belki mücahedenin devamı için beşeriyet itibarıyla âsâba intikal eden ve terakkiyât-ı dâimiyeye sebebiyet veren, dediğimiz gibi bir hâlettir.

İkinci Mesele

Eski hocanın suâl ettiği üç meselenin izâhatı, Risale-i Nur'un eczalarında vardır. Şimdilik icmâlı bir işaret edeceğiz:

Birinci Suâli: Muhyiddin Arabî, Fahreddin Râzî'ye mektubunda demiş: "Allah'ı bilmek, varlığını bilmenin gayridir."¹ Bu ne demektir? Maksat nedir de soruyor?

Evvelâ: Ona okuduğun Yirmi İkinci Söz'ün Mukaddimesi'nde tevhid-i hakikî ile tevhid-i zâhirîn farkındaki misal ve temsil, maksada işaret eder. Otuz İkinci Söz'ün İkinci ve Üçüncü Mevkîfları ve makâsıdları, o maksadı izah eder.

Ve sâniyen: Usûlü'd-din imamları ve ulemâ-yı ilm-i kelâmin akâide daır ve vücûd-u vâcibi'l-vücûd ve tevhid-i ilâhîye dair beyanatları Muhyiddin Arabî'nin nazarında kâfi gelmediği için, ilm-i kelâmin imamlarından Fahreddin Râzî'ye öyle demiş.

Evet, ilm-i kelâm vâsitasıyla kazanılan mârifet-i ilâhiye, mârifet-i kâmil ve huzur-u tâm vermiyor. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân'ın tarzında olduğu vakit, hem mârifet-i tâmmeyi verir, hem huzur-u etemmi kazandırır ki; inşaallah, Risale-i Nur'un bütün eczaları, o Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân'ın cadde-i nurâniinde birer elektrik lâmbası hizmetini görüyorumlar.

Hem, Muhyiddin Arabî'nin nazarına Fahreddin Râzî'nin ilm-i kelâm vâsitasıyla aldığı mârifetullah ne kadar noksan görülüyor. Öyle de tasavvuf mesleğiyle alınan mârifet dahi, Kur'ân-ı Hakîm'den doğrudan doğruya, veraset-i nübûvet sırrıyla alınan mârifete nisbeten o kadar noksandır. Çünkü Muhyiddin Arabî meslegi, huzur-u dâimîyi kazanmak için

لَا مَوْجُودٌ إِلَّا هُوَ²

deyip, kâinatın vücûdunu inkâr edecek bir tarza kadar gelmiş. Ve sâirleri ise, yine huzur-u dâimîyi kazanmak için,³

لَا مَشْهُودٌ إِلَّا هُوَ

deyip kâinatı nisyan-ı mutlak altına almak gibi acîb bir tarza girmişler.

¹ İbni Arabî, *Risaletü's-Şeyhi'l-Ekber ile'l-İmam Fahriddin er-Râzî* s.11.

² Vücûd-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücûd denilmemeli.. onlar vücûd unvanına lâyık değildir..

³ Meşhûd olan sadece O'dur.

Kur'ân-ı Hakîm'den alınan mârifet ise, huzur-u dâimîyi vermekle beraber; ne kâinatı mahkûm-u adem eder, ne de nisyan-ı mutlakta hapseder. Belki başıbozukluktan çıkarıp Cenâb-ı Hak nâmine istihdam eder, her şey mir'ât-ı mârifet olur. Sa'dî Şirazi'nin dediği gibi,

دَنْظَرٌ هُوْشِيَّازْ هَنْ وَرْقِيْ دَفْتَرِيْسِتْ أَزْ مَعْرِفَتْ كِوْدَكَازْ¹

her şeyde Cenâb-ı Hakk'in mârifetine bir pencere açar.

Bazı Sözler'de ulemâ-yı ilm-i kelâmın mesleğiyle, Kur'ân'dan alınan minhâc-ı hakikînin farkları hakkında şöyle bir temsil söylemişiz ki: Meselâ bir su getirmek için, bazıları küngân (su borusu) ile uzak yerden, dağlar altında kazar, su getirir. Bir kısım da, her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Birinci kısım çok zahmetlidir, tikanır, kesilir. Fakat her yerde kuyuları kazıp su çıkarmaya ehil olanlar, zahmetsiz her bir yerde suyu buldukları gibi, aynen öyle de; ulemâ-yı ilm-i kelâm, esbabı nihayet-i âlemde teselsül ve devrin muhâliyetiyle kesip, sonra Vâcibu'l-vücûd'un vücûdunu onunla isbat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor...

Amma Kur'ân-ı Hakîm'in minhâc-ı hakikîsi ise, her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Her bir âyeti, birer Asâ-yı Mûsâ gibi, nereye vursa âb-ı hayatı fişkırtıyor.

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدْلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ²

düsturunu her şeye okutturuyor.

Hem iman, yalnız ilim ile değil; imanda çok letâifin hisseleri var. Nasıl ki bir yemek mideye girse, o yemek muhtelif âsâba, muhtelif bir surette inkışam edip tevzi olunuyor. İlim ile gelen mesâil-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecâta göre ruh, kalb, sırlar, nefis ve hâkezâ... letâif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa noksandır. İşte, Muhyiddin Arabî, Fahreddin Râzî'ye bu noktayı ihtar ediyor.

¹ Akı başında ve dikkatle bakan herkes için bir yaprak bile, Allah'ın mârifetine dair bir defterdir.

² "Bütün her şeyde Allah'ın varlık ve birliğini gösteren bir âyet (işaret) vardır." (Bkz.: el-Esfehanî, el-Eğânî 4/39; el-Kalkâşendî, Subhu'l-a'sâ 12/413; el-Übşeyhî, el-Müstatraf 1/16, 2/280)

Üçüncü Mesele

¹ إِنَّهُ كَانَ ظُلْمًا جَهُولًا² وَلَقَدْ كَرِمَنَا بَيْتِي أَدْمَ

âyetinin âyetiyle vech-i tevfiki nedir?

Ekleme: On Birinci Söz'de ve Yirmi Üçüncü Söz'de ve Yirmi Dördüncü'nün Beşinci Dali'nın İlkinci Meyvesi'nde izahı vardır. Sırrı icmâlîsi budur ki:

Cenâb-ı Hak, kemâl-i kudretiyle nasıl birtek şeyden çok şeyleri yapıyor,³ çok vazifeleri gordürüyor, bir sayfada bin kitabı yazıyor. Öyle de insanı, pek çok envâ yerinde bir nev-i câmî halketmiş. Yani, bütün envâ-i hayvanâtın muhtelif derecâti kadar, birtek nev olan insan ile o vezâifi görürmek irade etmiş ki, insanların kuvâları ve hissiyatlarına fitraten bir had bırakmamış, fitrî bir kayıt koymamış, serbest bırakmış. Sâir hayvanâtın kuvâları ve hissiyatları mahduttur, fitrî bir kayıt altındadır. Hâlbuki insanın her kuvâsı, hadsiz bir mesafede cevelân eder gibi, gayr-i mütenâhi cânibine gider. Çünkü insan, Hâlik-ı kâinat'ın esmâsının nihayetsiz tecellilerine bir ayna olduğu için, kuvâlarına nihayetsiz bir istidat verilmiş.

Meselâ insan, hırs ile bütün dünya ona verilse ⁴ هلْ مِنْ مَزِيدٍ diyecek. Hem hodgâmlığıyla kendi menfaatine, binler adamın zararını kabul eder ve hâkezâ... Ahlâk-ı seyyide hadsiz derecede inkişafları olduğu ve nemrudlar ve fıravunlar derecesine kadar gittikleri ve sığa-yı mübalâğa ile "zalûm" olduğu gibi, ahlâk-ı hasenede dahi hadsiz bir terakkiyâta mazhar olur, enbiyâ ve siddîkîn derecesine terakki eder.

Hem insan –hayvanların aksine olarak– hayatı lâzım her şeye karşı cahildir, her şeyi öğrenmeye mecburdur. Hadsiz eşyaya muhtaç olduğu için, sığayı mübalâğa ile, "cehûl"dür. Hayvan ise, dünyaya geldiği vakit hem az şeylere muhtaç, hem muhtaç olduğu şeyleri bir-iki ayda, belki bir-iki günde, bazen bir-iki saatte bütün şerâit-i hayatını öğrenir. Güya bir başka âlemde tekemmel etmiş, öyle gelmiş. İnsan ise, bir-iki senede ancak ayağa kalkar, on beş senede ancak menfaat ve zararı fark eder. İşte, cehûl mübalâğası buna da işaret eder.

¹ "Gerçekten Biz, Âdem evlatlarını şerefli kıldık" (Îsrâ süresi, 17/70)

² "İnsan (bu emanetin hakkını gözetmediğinden) cidden çok zâlim, çok cahildir." (Ahzâb süresi, 33/72).

³ Bkz.: "Hakki, inkâr edenler görüp bilmediler mi ki göklerle yer bitişik (bir bütün) idi, onları Biz ayırdık, hayatı olan her şeyi sudan yaptıktı. Hâla inanmayacaklar mı?" (Enbiyâ süresi, 21/30).

⁴ Daha yok mu?

Dördüncü Mesele

بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ 'ın hikmetini soruyorsunuz. Onun hikmeti çok Sözler'de zikredilmiştir. Bir sırrı hikmeti şudur ki:

İnsanın hem şahsı, hem âlemi her zaman teceddüt ettikleri için, her zaman tecdid-i imana muhtaçtır. Zira insanın her bir ferdinin mânen çok efradı var. Ömrünün seneleri adedince, belki günleri adedince, belki saatleri adedince birer ferd-i âher sayılır. Çünkü zaman altına girdiği için, o ferd-i vahid bir model hükmüne geçer, her gün bir ferd-i âher şeklini giyer.

*Hem insanda bu taaddüt ve teceddüt olduğu gibi, tavattun ettiği âlem dahi seyyardır. O gider, başkası yerine gelir. Daima tenevvü ediyor, her gün başka bir âlem kapısını açıyor. İman ise hem o şahıstaki her ferdin nur-u hayatı, hem girdiği âlemin ziyyasıdır. **لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** ise o nuru açar bir anahtاردır.*

Hem insanda madem nefis, hevâ ve vehim ve şeytan hükümediyorlar; çok vakit imanını rencide etmek için gafletinden istifade ederek, çok hileleri ederler, şüphe ve vesveselerle iman nurunu kaparlar. Hem zâhir-i şeriate muhalif düşen ve hatta bazı imamlar nazarında küfür derecesinde tesir eden kelimât ve harekât eksik olmuyor. Onun için, her vakit, her saat, her gün tecdid-i imana bir ihtiyaç vardır.

Suâl: Mütekellimîn ulemâsı, âlemi “imkân” ve “hudûs”un unvan-ı icmâlisî içinde sarip zihnen üstüne çıkar, sonra vahdâniyeti isbat ederler. Ehl-i tasavvufun bir kısmı, tevhid içinde tam huzuru kazanmak için **لَا مَشْهُودٌ إِلَّا هُوَ**³ deyip kâinatı unutur, nisyan perdesini üstüne çeker, sonra tam huzuru bulur. Ve diğer bir kısmı, hakikî tevhidi ve tam huzuru bulmak için **لَا مَوْجُودٌ إِلَّا هُوَ**⁴ diyerek kâinatı hayale sarar, ademe atar, sonra huzur-u tam bulur. Hâlbuki sen, bu üç meşrepten haric bir cadde-i kübrâyı Kur'ân'da gösteriyorsun. Ve onun şâiri olarak

¹ “Hayır ve fazilet kaynağı ‘Lâ ilâhe illallah’ cümlesi ile imanınızı yenileyiniz!” (el-Hakîm et-Tirmîzî, Nevâdirû'l-usûl 2/204). Ayrıca benzer manadaki hadisler için bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/359; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* 1/417).

² “Allah'tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât süresi, 37/35; Muhammed süresi, 47/19)

³ Meşhûd olan sadece O'dur.

⁴ Vücûd-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücûd denilmemeli.. onlar vücûd unvanına lâyiğ değilidir..

لَا مَغْبُودٌ إِلَّا هُوَ، لَا مَفْصُودٌ إِلَّا هُوَ¹ diyorsun. Bu caddenin tevhide dair bir burhanını ve bir muhtasar yolunu icmâlen göster.

Elcevap: Bütün Sözler ve bütün Mektuplar o caddeyi gösterir. Shimdilik –istediğiniz gibi– azîm bir hüccetine ve geniş ve uzun bir burhanına muhtasar-ı işaret ederiz, şöyle ki:

Âlemde her bir şey, bütün eşyayı kendi Hâlik'ına verir. Ve dünyada her bir eser, bütün âsârı kendi müessirinin eserleri olduğunu gösterir. Ve kâinatta her bir fiil-i îcadî, bütün ef'âl-i îcadiyeyi kendi fâilinin fiilleri olduğunu isbat eder. Ve mevcudâtta tecellî eden her bir isim, bütün esmâyı kendi müsemâsının isimleri ve unvanları olduğuna işaret eder. Demek her bir şey, doğrudan doğruya bir burhan-ı vahdâniyettir ve mârifet-i ilâhiyenin bir penceresidir.

Evet her bir eser, –hususan zîhayat olsa– kâinatın küçük bir misal-i musağgarıdır ve âlemin bir çekirdeğidir ve küre-i arzin bir meyvesidir. Öyleyse o misal-i musağgari, o çekirdeği, o meyveyi îcad eden, herhâlde bütün kâinatı îcad eden yine O'dur. Çünkü meyvenin mucidi, ağaçının mucidinden başkası olamaz. Öyleyse her bir eser, bütün âsârı müessiri-ne verdiği gibi; her bir fiil dahi, bütün ef'âli fâiline isnad eder. Çünkü görüyoruz ki; her bir fiil-i îcadî, ekser mevcudâti ihata edecek derecede geniş.. ve zerredek tüümâsa kadar uzun birer kanun-u hallâkiyetin ucu olarak görünüyor.

Demek o cüzî fiil-i îcadî sahibi kim ise, o mevcudâti ihata eden ve zerredek tüümâsa kadar uzanan kanun-u küllî ile bağlanan bütün ef'âlin fâili olmak gerektir. Evet bir sineği ihyâ eden, bütün hevâmi ve küçük hayvanâti îcad eden ve arzı ihyâ eden Zât olacaktır. Hem mevlevî gibi zerreyi döndüren kim ise, müteselsilen mevcudâti tahrik edip, tâ şemsi seyyârâtiyla gezdiren, aynı Zât olmak gerektir. Çünkü kanun bir silsiledir, ef'âl onunla bağlıdır.

Demek nasıl her bir eser, bütün âsârı müessirine verir.. ve her bir fiil-i îcadî, bütün ef'âli fâiline mal eder. Aynen öyle de kâinattaki tecellî eden her bir isim, bütün isimleri kendi müsemâsına isnad eder ve onun unvanları olduğunu isbat eder. Çünkü kâinatta tecellî eden isimler, devâir-i mütedâhile gibi ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi birbiri içine giriyor, birbirine yardım ediyor, birbirinin eserini tek mil ediyor, tezyin ediyor. Meselâ

¹ Allah'tan başka mâbûd, maksut ve matlûp yoktur.

Muhyî ismi, bir şeye tecellî ettiği vakit ve hayatı verdiği dakikada Hakîm ismi dahi tecellî ediyor, o zîhayatın yuvası olan cesedini hikmetle tanzim ediyor. Aynı hâlde Kerîm ismi dahi tecellî ediyor, yuvasını tezyin eder. Aynı anda Rahîm isminin dahi tecellisi görünecektir, o cesedin şefkatle havâicini ihmâz eder. Aynı zamanda Rezzâk isminin tecellisi görünecektir, o zîhayatın bekâsına lâzım maddî ve mânevî rizkini ummadığı tarzda veriyor, ve hâkezâ... Demek Muhyî kimin ismi ise, kâinatta nurlu ve muhit olan Hakîm ismi de O'nundur.. ve bütün mahlûkâti şefkatle terbiye eden Rahîm ismi de O'nundur.. ve bütün zîhayatları keremiyle iâse eden Rezzâk ismi dahi O'nun ismidir, unvanıdır ve hâkezâ...

Demek her bir isim, her bir fiil, her bir eser, öyle bir burhan-ı vahdâniyettir ki; kâinatın sayfalarında ve asırların satırlarında yazılan ve mevcudât denilen bütün kelimâtın, kâtibinin nakş-ı kalemi olduğuna delâlet eden birer mühr-ü vahdâniyet, birer hâtem-i ehadiyyettir.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ: أَفْصُلْ مَا فُلِّتَ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَعَلَى الْهُوَ وَصَاحِبِهِ وَسَلِّمْ¹

Beşinci Mesele

Sâniyen: Mektubunuzda “Mücerred ² لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” kâfi midir? Yani ³رَسُولُ اللَّهِ demezse ehl-i necat olabilir mi?” diye, diğer bir maksadı soruyorsunuz. Bunun cevabı uzundur. Yalnız şimdî bu kadar deriz ki:

Kelime-i şehâdetin iki kelâmî birbirinden ayrılmaz, birbirini isbat eder, birbirini tazammun eder, biri birisiz olmaz. Madem Peygamber (aleyhissalâtü vesselâm) Hâtemü'l-enbiyâ'dır, bütün enbiyânın vârisidir. Elbette bütün vusûl yollarının başındadır. Onun cadde-i kübrâsının hariç hâkitat ve necat yolu olamaz. Umum ehl-i mârifetin ve tahkîkin imamları, Sa'dî Shirâzî gibi derler:

مُحَالَّتْ سَعْدِي بَرَاهِ صَفَا ظَفَرْ بُرْدَنْ جُزْدَرْ بَيْ مُضطَفَى⁴

¹ “Allah’ım! Ben ve benden önceki peygamberlerin söylemiş oldukları sözlerin en faziletlişi, ‘Lâ ilâhe illallah’ sözündür.”⁵ buyuran Zât'a, O'nun âl ve ashabına salât ve selâm eyle!

² Tirmîzî, deavât 123; Muvatta, Kur'ân 32, hac 246; Abdurrezzak, el-Musannef 4/378.

³ “Allah’tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

⁴ “Muhammed Allah’ın resûlüdür.” (Fethîn sûresi, 48/29)

⁵ Resûl-i Ekrem’în (aleyhissalâtü vesselâm) caddesinden hariç ve onun arkasından gitmeyen muhâldir ki; hakikî envâr-ı hakikate vâsil olabilsin.

Hem كُلُّ الطُّرُقَ مَسْدُودٌ إِلَّا الْمِنَاهَجُ الْمُحَمَّدِيَّ¹ demişler.

Fakat bazen oluyor ki, cadde-i Ahmediye'de (*aleyhissalātū vesselām*) gittikleri hâlde, bilmiyorlar ki cadde-i Ahmediye'dir ve cadde-i Ahmediye dahilinde- dir. Hem bazen oluyor ki, Peygamber'i bilmiyorlar; fakat gittikleri yol, cadde-i Ahmediye'nin eczasındandır. Hem bazen oluyor ki, bir keyfiyet-i meczubâne veya bir hâlet-i istîgrakkârâne veya bir vaziyet-i münzevîyâne ve bedevîyâne suretinde, cadde-i Muhammediye'yi düşünmeyerek, yalnız لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ onla- ra kâfi geliyor.

Fakat bununla beraber, en mühim cihet budur ki: Adem-i kabul başkadır, kabul-ü adem başkadır. Bu çeşit ehl-i cezbe ve ehl-i uzlet veya işitmeyen veya bilmeyen adamlar, Peygamber'i bilmiyorlar veya düşünmüyorumlar ki kabul etsinler. O noktada cahil kalıyorlar. Mârifet-i ilâhiyeye karşı yalnız لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ biliyorlar. Bunlar ehl-i necat olabilirler.

Fakat Peygamberi işiten ve dâvâsını bilen adamlar onu tasdik etmezse, Cenâb-ı Hakk'ı tanımaz. Onun hakkında yalnız لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ke- lâmi, sebeb-i necat olan tevhidi ifade edemez. Çünkü o hâl, bir derece medar-ı özür olan cahilâne adem-i kabul değil; belki o kabul-ü adem- dir ve o inkârdır. Mucizâtiyla, âsâriyla kâinatın medar-ı fahri ve nev-i beşerin medar-ı şerefi olan Muhammed (*aleyhissalātū vesselām*)'ı inkâr eden adam, elbette hiçbir cihette hiçbir nura mazhar olamaz ve Allah'ı ta- nimaz...

Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter.

Altinci Mesele

Sâlisen: “Şeytanla Münâzara” nâmındaki Birinci Mebhâs'taki, şeytanın mesleğine ait bazı tâbirât, çok galiz düşmüştür. “Hâşâ, hâşâ” kelimesiyle ve farz-ı muhâl suretindeki kayıtlarla tâdil edildiği hâlde, yine beni titretiyor. Sonra si- ze gönderilen parça da bazı ufak tâdilât vardı. Nüshânınızı onunla tashih ede- bildiniz mi? Fikrinizi tevkîl ediyorum, o tâbirâttañ lûzumsuz gördüklerinizi tay- yedebilirsiniz.

¹ “Hazreti Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yolunun dışındaki bütün yollar kapalıdır.” (Bkz.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 10/257; İbni Kayyim, *Medâricü's-sâlikin* 1/47).

Aziz kardeşim, o mebhas çok mühimdir. Çünkü ehl-i zindikanın ustası, şeytandır. Şeytan ilzam edilmezse, onun mukallidleri kanmazlar. Kur'ân-ı Hakîm, kâfirlerin galiz tâbirlerini reddetmek için zikrettiğinden bana bir cəsaret verildi ki; bu şeytanî olan mesleğin bütün bütün cürüklüğünü göstermek için, farz-ı muhâl suretinde, hizbü'-ş-şeytanın efradı mesleklerinin iktizasıyla kabul etmeye mecbur oldukları ve ister istemez mânen meslek diliyle diyecekleri ahmakâne tâbirâtlarını titreyerek istimâl ettim. Fakat o istimâl ile onları kuyu dibine sıkıştırıp, meydanı baştan başa Kur'ân hesabına zaptettik, onların foyalarını meydana çıkardık.

Şu muzafferiyete, şu temsil içinde bak: Meselâ semâvâta başı temas etmiş pek yüksek bir minare ve o minarenin altında, küre-i arzin merkezine kadar bir kuyu kazılmış farzediyoruz. İşte, ezanı umum memlekette umum ahalîye işitilen bir zât, minare başından ta kuyu dibine kadar hangi mevkide bulunduğuunu isbat etmek için, iki firka münakaşa ediyorlar.

Birinci firka der ki: "Minare başındadır, kâinata ezan okuyor. Çünkü ezanını iştiyoruz; hayattadır, ulvîdir. Çendan herkes onu o yüksek yerde görmüyor. Fakat herkes derecesine göre, onu çıktığı veindiği vakit, bir makamda, bir basamakta görür ve onunla bilir ki; o yukarı çıkar.. ve ne rede görünürse görünsün, o yüksek makam sahibidir."

Diğer şeytanî ve ahmak gürûh ise der: "Yok, makamı minare başı değil. Nerede görünürse görünsün, makamı kuyu dibidir." Hâlbuki hiç kimse, ne onu kuyu dibinde görmüş ve ne de görebilir. Faraza, eğer taş gibi sakıl, ihtiyyârsız olsaydı; elbette kuyu dibinde bulunacaktı, birisi görecekti.

Şimdi bu iki muarız firkanın muharebe meydanı, o minare başından tâ kuyu dibine kadar uzun bir mesafedir. Hizbulah denilen ehl-i nur cemaati, yüksek nazarlı olanlara, o müezzin zâti minare başında gösteriyorlar. Ve nazarları o dereceye çıkmayanlara ve kasîru'n-nazar olanlara, derecelerine göre birer basamakta o müezzin-i âzamı gösteriyorlar. Küçük bir emâre onlara kâfi gelir ve isbat eder ki; o zât, taş gibi câmid bir cisim değil.. belki istediği vakit yukarı çıkar, görünür, ezan okur bir insan-ı kâmildir.

Diğer hizbü'-ş-şeytan denilen gürûh ise derler: "Ya minare başında herkese gösteriniz,veyahut makamı kuyu dibidir" diye ahmakâne hükmederler. Ahmaklıklarından bilmiyorlar ki, minare başında herkese gösterilmemesi, herkesin nazarı oraya çıkmamasından ileri geliyor. Hem müşâlata suretinde, minare başı hariç olarak bütün mesafeyi zaptetmek istiyorlar.

İşte o iki cemaatin münakaşasını hâlletmek için biri çıkar, o hizbü's-şeytana der ki: "Ey menhûs gürûh! Eğer o müezzin-i âzamın makamı kuyu dibi olsa, taş gibi câmid, hayatsız, kuvvetsiz olmak lâzım gelir. Ve kuyu basamaklarında ve minarenin derecelerinde görünen, o olmamak lâzım gelir. Madem öyle görüporsunuz, elbette o; kuvvetsiz, hakikatsız, câmid olmayacağı. Minare başı onun makamı olacak. Öyleyse, ya siz onu kuyu dibinde göstereceksiniz –ki hiçbir cihette bunu gösteremezsınız ve hiçbir kimseye orada bulunmasını dinletemezsiniz– veya hâl susunuz! Meydan-ı müdafaanız kuyu dibidir. Sâir meydan ve uzun mesafe ise, şu mübarek cemaatin meydanıdır. Kuyu dibinden başka, o zâti nerede gösterseler, dâvâyî kazanırlar."

İşte –şu temsil gibi– Münâzara-yı Şeytanî Mebhâsi, Arş'tan ferşe kadar olan uzun mesafeyi hizbü's-şeytanın elinden alıyor ve hizbü's-şeytanı mecbur ediyor, sıkıştırıyor. En gayr-i mâkul, en muhâl, en menfur mevkii onlara bârakıyor. En dar ve kimse giremeyecek bir deliğe onları sokuyor, bütün mesafeyi Kur'ân nâmına zaptediyor.

Eğer onlara denilse: "Kur'ân nasıldır?"

Derler: "Güzel ve ahlâk dersini veren bir insan kitabıdır."

O vakit onlara denilir: "Öyleyse Allah'ın kelâmıdır ve böyle kabul etmeye mecbursunuz. Çünkü siz mesleğinizce güzel diyemeyeceksiniz."

Hem eğer onlara denilse, "Peygamberi nasıl bilirsiniz?"

Derler: "Güzel ahlâklı, çok akıllı bir adam."

O vakit onlara denilecek: "Öyleyse imana geliniz! Çünkü güzel ahlâkî, akıllı olsa, alâkülli hâl Resûlullah'tır. Çünkü sizin bu 'güzel' sözünüz, hûdudunuz dahilinde değil; mesleğinizce böyle diyemezsınız." Ve hâkezâ... Temsildeki sâir işaretlere, hakikatîn sâir cihetleri tatbik edilebilir.

İşte bu sırra binâen, o şeytanla münâzara edilen Birinci Mebhâs, ehl-i imanın imanını muhafaza etmek için mucîzât-ı Ahmedîye'yi bilmeye ve katî burhanlarını öğrenmeye muhtaç etmiyor. Ednâ bir emâre, küçük bir delil, onların imanlarını kurtarıyor. Kuyu dibindeki esfel-i sâfilinde olmadığına, her bir hâl-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*), her bir haslet-i Muhammedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*), her bir tavr-i nebevî (*aleyhissalâtü vesselâm*), birer mucize hükmüne geçer, âlâ-yı illiyînde bir makamı bulduğunu isbat eder.

Yedinci Mesele

Medar-ı İbret Bir Mesele

Vehme maruz, fütura düşen bazı dostlarımı kuvve-i mâneviyeyi teyid edecek yedi emârenin delâletiyle, sîrf hizmet-i Kur'ân'a ait bir ikram-ı rabbânîyi ve bir himâyet-i ilâhiyeyi beyan etmeye mecburum ki, o zayıf damarlı bir kısım dostlarımı kurtarayım.

O yedi emârenin dördü; dost iken, sîrf birer maksad-ı dünyevî için, şahsîma değil, Kur'ân'a hâdimliğim cihetinde düşman vaziyeti almalarıyla o maksatlarının aksıyle tokat yediler. O yedi emârenin üçü ise, ciddî dost idiler ve daima da dostturlar. Fakat dostluğun iktiza ettiği merdâne vaziyeti muvakkaten göstermediler, tâ ki ehl-i dünyanın teveccühünü kazanıp birer maksad-ı dünyevî kazansınlar ve başlarından emin olsunlar. Hâlbuki o üç dostum –maatteessüf– o maksatlarının aksıyle birer itab gördüler.

Evvelki dört zâhirî dost, sonra düşman vaziyeti gösterenlerin,

Birincisi: Bir müdür, kaç vâsita ile yalvardı, Onuncu Söz'den bir nûsha istedî. Ona verdim. O ise terfi için, dostluğumu bırakıp düşmanlık vaziyeti aldı. Valiye şekvâ ve ihbar suretinde verdi. Hizmet-i Kur'âniye'nin bir eser-i ikramı olarak terfi değil, azledildi.

İkincisi: Diğer bir müdür, –dost iken– âmirlerinin hatırı için ve ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak fikriyle şahsîma değil, hizmetkârlığım cihetinde rakibâne ve düşmanâne vaziyet aldı, kendi maksadının aksıyle tokat yedi. Ümit edilmediği bir meselede iki büyük seneye mahkûm edildi. Sonra Kur'ân'ın bir hizmetkârından dua istedî. İnşaallah, belki kurtulacak. Çünkü ona dua edildi.

Üçüncüsü: Bir muallim, dost görünürken ben de ona dost baktım. Sonra Barla'ya nakledip yerleşmek için düşmanâne bir vaziyeti ihtiyâr etti, o maksadının aksıyle tokat yedi. Muallimlikten askerîğe atıldı, Barla'dan uzaklaştırıldı.

Dördüncüsü: Bir muallim, (hâfız, hem mütedeyyin gördüğüm için) Kur'ân'ın hizmetinde bana bir dostluk edecek niyetiyle ona samimâne bir dostluk gösterdim. Sonra o, ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak için, bir memurun birtek kelâmiyla bize karşı çok soğuk ve korkak vaziyeti aldı. Sonra o maksadının aksıyle tokat yedi. Müfettişinden şiddetli bir tekdir yedi ve azledildi.

İşte bu dört adam, düşman vaziyeti almakla böyle tokat yedikleri gibi üç dostum da ciddî dostluğun iktiza ettiği merdâne vaziyeti göstermedikleri için tokat değil, bir nevi ihtar nev'inde aks-i maksatlarıyla ikaz edildiler.

Birincisi: Gayet mühim ve ciddî ve hakikî bir talebem olan bir zât-ı muhterem, mütemâdiyen Sözler'i yazar, neşrederdi. Müşevveş, büyük bir memurun gelmesiyle ve bir hâdisenin vukuu ile yazdığı Sözler'i sakladı, muvakkaten istinsahı da terk etti. Tâ ki ehl-i dünyadan bir zahmet görmesin ve bir sıkıntı çekmesin ve onların şerlerinden emin olsun. Hâlbuki o hizmet-i Kur'âniye'nin muvakkaten ta'tilinden gelen bir eser-i hata olarak, bir sene mütemâdiyen bin liraya mahkûmiyet gibi bir belâ gözü önüne konuldu. Ne vakit istinsaha niyet etti ve eski vaziyetine döndü; o dâvâsından tebrie etti, –lillâhilhamd– beraat kazandı, fakr-ı hâliyle beraber bin liradan kurtuldu.

İkincisi: Beş seneden beri mert ve ciddî ve cesur bir dostum, ehl-i dün-yanın ve yeni gelen bir âmirin hüsn-ü zannını ve teveccühünü kazanmak için, komşum iken; düşünmeyerek, ihtiyârsız, birkaç ay benimle görüşmedi. Hatta bayramda ve Ramazan'da uğramadı. Hâlbuki maksadının aksıyla karye me-selesi neticelendi, nüfuzu kırıldı.

Üçüncüsü: Haftada bir-iki defa benimle görüşen bir hâfız, imam olmuş. Sarık sarmak için iki ay beni terk etti. Hatta bayramda yanına gelmedi. Hilâf-ı me'mul olarak maksadının aksıyla, yedi-sekiz ay imamlık ettiği hâlde, hilâf-ı âdet bir surette ona sarık bağlatılmadı.

İşte bu gibi vukuatlar, çok var. Fakat bazlarının hatırlarını kırmamak için zikretmiyorum. Bunlar ne kadar zayıf birer emâre ise de fakat içtimaimda bir kuvvet hissedilir. *Onunla kanaat gelir ki, şahsına karşı değil –çünkü nefsimi hiçbir ikrama lâyık görmüyorum– belki hizmet-i Kur'ân noktasında, sîrf o cihette bir ikram-ı ilâhî ve bir himâyet-i rabbâniye altında hizmet ettiğimiz anlaşılıyor. Dostlarım bunu düşünmeli, evhama kapılmamalı!..* Madem hizmetkarlığıma bir ikram-ı ilâhîdir. Ve madem fahre değil, belki şükre sebeptir. Ve madem *وَأَمَّا بِنْعَمَةِ رَبِّكَ فَحَدَّثُ¹* fermanı var. Bu sırlara binâen, hususî bir surette dostlarımı beyan ediyorum.

---

¹ “Ve Rabbinin nimetini anlat da anlat.” (Duhâ sûresi, 93/11).

Sekizinci Mesele

Yirmi Yedinci Söz'ün, içtihada mâni esbabın beşinci sebebinin üçüncü noktasının üçüncü misalinin hâsiyesidir.

Mâhiim bir suâl: Bazı ehl-i tahkik derler ki; “Elfâz-ı Kur’âniye ve zikriye ve sâir tesbihlerin her biri, müteaddit cihetlerle insanın letâif-i mâneviyesini tenvir eder, mânevî gıda verir. Manaları bilinmezse, yalnız lafız ifade etmiyor, kâfi gelmiyor. Lafız bir libastır; değiştirilse, her tâife kendi lisaniyla o manalara elfâz giydirse, daha nâfi olmaz mı?”

Elcevap: *Elfâz-ı Kur’âniye ve tesbihat-ı nebeviyenin lafızları câmid libas değil, cesedin hayattar cildi gibidir; belki mürur-u zamanla cilt olmuştur. Libas değiştirilir.. fakat cilt değişse vücuda zarardır. Belki namazda ve ezandaki gibi elfâz-ı mübarekeler, mana-yı örfilerine alem ve nâm olmuşlar. Alem ve isim ise değiştirilmez!*

Ben kendi nefsimde tecrübe ettiğim bir hâleti çok defa tetkik ettim, gördüm ki, o hâlet hakikattir. O hâlet şudur ki: *Sûre-i İhlâs’ı Arefe günde yüzer defa tekrar edip okuyordum.¹* Gördüm ki, bendeki mânevî duyguların bir kısmı, birkaç defada gıdasını alır, vazgeçer, durur. Ve kuvvet-i müfakkire gibi bir kısım dahi, bir zaman mana tarafına müteveccih olur, hissesini alır, o da durur. Ve kalb gibi bir kısım, mânevî bir zevke medar bazı mefhumlar cihetinde hissesini alır, o da sükût eder ve hâkezâ... Git gide, o tekrarda yalnız bir kısım letâif kalır ki, pek geç usanıyor; devam eder, daha manaya ve tetkikata hiç ihtiyaç bırakmıyor. Gaflet, kuvvet-i müfakkireye zarar verdiği gibi ona zarar vermiyor. Lafız ve lafz-ı müşebbi’ olduğu bir meâl-i icmâlî ile ve isim ve alem bulundukları mana-yı örfi onlara kâfi geliyor. Eğer manayı o vakit düşünse, zararlı bir usanç verir. Ve o devam eden latîfeler, taallüme ve tefehhüme muhtaç değiller; belki tahattura, teveccühe ve teşvíke ihtiyaç gösterirler. Ve o cilt hükümdeki lafızları onlara kâfi geliyor ve mana vazifesini görüyorlar. Ve bilhassa o Arabî lafızlar ile, kelâmullah ve tekellüm-ü ilâhî olduğunu tahattur etmekle, dâimî bir feyzede medardır.

İşte kendim tecrübe ettiğim şu hâlet gösteriyor ki; ezan gibi ve namazın tesbihatı gibi ve her vakit tekrar edilen Fâtîha ve *Sûre-i İhlâs* gibi

¹ İhlâs sûresi’ni muhtelif sayırlarda okumanın faziletlerine dair bkz: Tirmîzî, *fezâilü'l-Kur’ân* 11; Ahmed ibni Hanbel, *el-Müsned* 3/437; Dârimî, *fezâilü'l-Kur’ân* 24.

hakâikleri, başka lisanla ifade etmek çok zararlıdır. Çünkü menba-i dâimî olanelfâz-ı ilâhiye ve nebeviye kaybolduktan sonra, o dâimî letâifin dâimî hisseleri de kaybolur. Hem her harfin lâakal on sevabı zâyi olmas.. ve huzur-u dâimî bütün namazda herkes için devam etmediğinden, gaflet içinde, tercüme vâsitasıyla insanların tâbirâtı ruha zulmet vermesi gibi zararlar olur.

Evet, nasıl İmam Âzam demiş: “^۱اللَّهُ أَلَا لَّا تَحِدُّ الْأَنْوَارُ” tevhide alem ve isimdir.”

Biz de deriz: Kelimât-ı tesbihîye ve zikriyeyenin, hususan ezanda ve namazda olanların ekseriyet-i mutlakası, alem ve isim hükmüne geçmişler. Alem gibi, mana-yı luğavîsinden ziyade, mana-yı örfî-i şer’îsine bakılır. Öyleyse değişimeleri şer’ân mümkün değildir. Her mümine bilmesi lâzım olan mücîmel manaları, yani muhtasar bir meâli ise, en âmî bir adam da-hi çabuk öğrenir.

Bütün ömrünü İslâmiyet’le geçiren ve kafasını binler mâlâyâniyâtla dolduran adamlar, bir-iki haftada hayat-ı ebedîyesinin anahtarı olan şu kelimât-ı mübarekenin meâl-i icmâlisini öğrenmemekte nasıl mazur olabilirler, nasıl müslüman olurlar, nasıl “akilli adam” denilirler? Ve öyle herefîlerin tembelliklerinin hatırlı için o nur menbalarının mahfazalarını bozmak, kâr-ı akıl değildir!..

Hem ²سبحانَ اللَّهِ diyen, hangi milletten olursa olsun, Cenâb-ı Hakk’ı takdis ettiğini anlar. İşte bu kadar kâfi gelmez mi? Eğer manasına kendi lisanıyla müteveccih olsa, akıl noktasında bir defa taallüm eder. Hâlbuki günde yüz defa tekrar eder. O yüz defa, aklın hisse-i taallümünden başka, lafızdan ve lafza sirâyet eden ve imtizaç eden meâl-i icmâlî, çok nurlara ve feyzlere medardır. Bahusus, tekellüm-ü ilâhî haysiyetiyle aldığı kudsîyet ve o kudsîyetten gelen feyzler ve nurlar çok ehemmiyetlidir.

Elhâsil: Zaruriyât-ı diniye mahfazaları olan elfâz-ı kudsîye-i ilâhiyenin yerine hiçbir şey ikame edilemez ve yerlerini tutamaz ve vazifelerini göremez. Ve muvakkat ifade etseler de dâimî, ulvî, kudsî ifade edemezler. Amma nazariyât-ı diniyenin mahfazaları olan elfâzlar ise, değiştirilmeye lüzum kalmaz. Çünkü nasihat ile ve sâir tedris ve tâlim ve vaaz ile o ihtiyaç mûndefî olur.

¹ “Allah’tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât sûresi, 37/35; Muhammed sûresi, 47/19)

² Allah’ı bütün eksikliklerden tenzih ederim.

Elhâsil: *Lisân-ı nahuî olan lisân-ı Arabî'nin câmiîyeti ve elfâz-ı Kur'âniye'nin i'câzi öyle bir tarzdadır ki; kabil-i tercüme değildir, belki muhâldir diyebilirim. Kimin şüphesi varsa, i'câza dair Yirmi Beşinci Söz'e müracaat etsin. Tercüme dedikleri şeyler ise, gayet muhtasar ve nâkîs bir mealdir. Böyle meâl nerede; hayattar, çok cihetlerle teşa'ub etmiş âyâtın hakîkî manaları nerede?..*

Dokuzuncu Mesele

Mühim ve Mahrem Bir Mesele ve Bir Sîr-ı Velâyet

Âlem-i İslâm'da "Ehl-i Sünnet ve Cemaat" denilen ehl-i hak ve istikâmet firka-yı azîmesi, hakâik-i Kur'âniye'yi ve imaniyeyi, istikâmet dairesinde, hüve hüvesine sünnet-i seniyyeye ittibâ ederek muhafaza etmişler.

Ehl-i velâyetin ekseriyet-i mutlakası o daireden neşet etmişler. Diğer bir kısım ehl-i velâyet, Ehl-i Sünnet ve Cemaat'in bazı desâtirleri haricinde ve usûllerine muhalif bir caddede görünmüştür. İşte şu kısım ehl-i velâyete bakanlar iki şıkka ayrıldılar:

Bir kısmı ise Ehl-i Sünnet'in usûlüne muhalif oldukları için, velâyetlerini inkâr ettiler. Hatta onlardan bir kısmının tekfirine kadar gittiler.

Düzen kısım ki, onlara ittibâ edenlerdir. Onların velâyetlerini kabul ettikleri için derler ki, "Hak, yalnız Ehl-i Sünnet ve Cemaat'in mesleğine münhasır değil." Ehl-i bid'adan bir firma teşkil ettiler, hatta dalâlete kadar gittiler. Bilmediler ki; *her hâdi zât, mühdí olamaz. Şeyhleri hatasından mazurdur, çünkü meczuptur. Kendileri ise mazur olamaz.*

Mutavassit bir kısmı ise, o velîlerin velâyetlerini inkâr etmediler, fakat yollarını ve mesleklerini kabul etmediler. Diyorlar ki: "Hilâf-ı usûl olan sözleri; ya hale mağlup olup hata ettiler, veyahut manası bilinmez müteşâbihât misillü şatahattır."

Maatteessüf birinci kısım, husûsan ulemâ-yı ehl-i zâhir, meslek-i ehl-i sünneti muhafaza niyetiyle çok mühim evliyayı inkâr, hatta tadâl etmeye mecbur olmuşlardır. İkinci kısım olan taraftarları ise, o çeşit şeyh'lere ziyade hüsn-ü zan ettikleri için, hak mesleğini bırakıp bid'ata, hatta dalâlete girdikleri olmuş.

İste su sirra dair, pek çok zaman zihnimi işgal eden bir hâletvardı: Bir zaman, ben bir kısım ehl-i dalâlete mühim bir vakitte kahr ile dua ettim. Bedduama karşı, müthiş bir kuvvet-i mâneviye çıktı. Hem duamı geri çevirdi.. hem beni men etti.

Sonra gördüm ki o kısım ehl-i dalâlet, hilâf-ı hak icraatında bir kuvve-i mâ-neviyenin teshilâtiyla arkasına aldığı halkı sürükleyp gidiyor, muvaffak oluyor. Yalnız cebirle değil, belki velâyet kuvvetinden gelen bir arzuyla imtizaç ettiği için, ehl-i imanın bir kısmı o arzuya kapılıp hoş görürler, çok fena te-lâkki etmiyorlar.

İşte bu iki sırrı hissettiğim vakit dehşet aldım. “Fesübhânullah!” dedim. “Tarîk-i haktan başka velâyet bulunabilir mi? Husûsan müthîs bir cereyan-ı dalâlete ehl-i hakikat, taraftar çıkar mı?” dedim. Sonra bir mübarek arefe gününde, müstahsen bir âdet-i İslâmiye’ye binâen Sûre-i İhlâs’ı üzer defa tek-rar ederek okuyup, onun bereketiyle, “Mühim Bir Suâle Cevap” nâmında ya-zılan mesele ile beraber şöyle bir hakikat dahi rahmet-i ilâhiye ile kalb-i âcizâ-neme gelmiş. Hakikat şudur ki:

Sultan Mehmed Fatih'in zamanında hikâyeye edilen meşhur ve mânidar "Cibali Baba Kissası" nev'inden olarak bir kısım ehl-i velâyet, zâhiren mu-hakemeli ve âkil görünürken, meczupturlar. Ve bir kısmı dahi, bazen sahvede ve daire-i akılda görünür, bazen aklın ve muhakemenin haricinde bir hâle gi-rer. Şu kısımdan bir sınıfı, ehl-i iltibastır, tefrik etmiyor. Sekir hâlinde gördü-gü bir meseleyi hâlet-i sahvede tatbik eder, hata eder ve hata ettiğini bilmez. Meczupların bir kısmı ise indallah mahfuzdur, dalâlete sülük etmez. Diğer bir kısmı ise mahfuz degiller, bid'at ve dalâlet firkalarında bulunabilirler. Hatta kâfirler içinde bulunabileceği ihtimal verilmiş.

İşte, muvakkat veya dâimî meczup olduklarından, mânen "mübârek mecnun" hükmünde oluyorlar. Ve mübarek ve serbest mecnun hükmünde oldukları için, mükellef degiller. Ve mükellef olmadıkları için muâhaze olun-muyorlar. Kendi velâyet-i meczubâneleri bâki kalmakla beraber, ehl-i dalâ-lete ve ehl-i bid'aya taraftar çıkarlar, mesleklerine bir derece revaç verip, bir kısım ehl-i imanı ve ehl-i hakkı, o mesleğe girmeye meş'ûmâne bir sebebiyet verirler.

Onuncu Mesele

Ziyaretçilere ait, bazı dostlar tarafından ihtar ile bir düstur izah edilmek istenilmiştir. Onun için yazılmıştır.

Mâlûm olsun ki, bizi ziyaret eden; ya hayat-ı dünyeviye cihetinde gelir, o kapı kapalıdır.. veya hayat-ı uhreviye cihetinde gelir, o cihette iki kapı var:

Ya şahsımı mübarek ve makam sahibi zannedip gelir. O kapı dahi kapalıdır. Çünkü ben kendimi beğenmiyorum, beni beğenenedenler de beğenmiyorum. Cenâb-ı Hakk'a çok şükür, beni kendime beğendirmemiş. İlkinci cihet, sîrf Kur'ân-ı Hakîm'in dellâlî olduğum cihetledir. Bu kapıdan girenleri –ale'r-re'si ve'l-ayn– kabul ediyorum. Onlar da üç tarzda olur; ya dost olur, ya kardeş olur, ya talebe olur.

Dostun hâssası ve şartı budur ki: Katıyen Sözler'e ve envâr-ı Kur'âniye'ye dair olan hizmetimize ciddî taraftar olsun.. ve haksızlığa ve bid'alarla ve dalâlete kalben taraftar olmasın.. kendine de istifadeye çalişsin.

Kardeşin hâssası ve şartı şudur ki: Hakikî olarak Sözler'in neşrine ciddî çalışmakla beraber, beş farz namazını edâ etmek, yedi kebâiri işlemektiir.

Talebeliğin hâssası ve şartı şudur ki: Sözler'i kendi malı ve teli fi gibi hissedip sahip çıksın.. ve en mühim vazife-i hayatıyesini onun neşir ve hizmeti bilsin.

İşte bu üç tabaka, benim üç şahsiyetimle alâkadardır: Dost, benim şahsî ve zâtî şahsiyetimle münasebettar olur. Kardeş, abdiyetim ve ubûdîyet noktasındaki şahsiyetimle alâkadardır. Talebe ise, Kur'ân-ı Hakîm'in dellâlî cihetinde ve hocalık vazifesindeki şahsiyetimle münasebettardır.

Şu görüşmenin de üç meyvesi var:

Birincisi: Dellâllîk itibarıyla mücevherât-ı Kur'âniye'yi benden veya Sözler'den ders almak, velev bir ders de olsa..

İkincisi: İbadet itibarıyla uhrevî kazancıma hissedar olur.

Üçüncüsü: Beraber dergâh-ı ilâhîye müteveccih olup rabb-ı kalb ederek, Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetinde el ele verip tevfik ve hidayet istemek...

Eğer talebe ise, her sabah mütemâdiyen ismiyle, bazen hayaliyle dahi yanında hazır olur, hissedar olur.

Eğer kardeş ise, birkaç defa hususî ismiyle ve suretiyle dua ve kazancımda hazır olup hissedar olur. Sonra umum ihvanlar içinde dahil olup, rahmet-i ilâhiyeye teslim ediyorum ki, dua vaktinde "ihvettî ve ihvâni" dediğim vakit onlar içinde bulunur. Ben bilmezsem, rahmet-i ilâhiye onları biliyor ve görüyor.

Eğer dost ise ve ferâizi kilar ve kebâiri terk ederse, umumiyet-i ihvan itibarıyla duamda dahildir. Bu üç tabaka dahi beni mânevî dua ve kazançlarında dahil etmek şarttır.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْضُوصِ يَشُدُّ بَعْضَهُ بَعْضًا،
وَعَلَى إِلَهٍ وَصَاحِبِهِ وَسَلِّمْ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ
لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ³

اللَّهُمَّ يَا مَنْ أَجَابَ نُوحًا فِي قَوْمِهِ.. وَيَا مَنْ نَصَرَ إِبْرَاهِيمَ عَلَى أَعْدَائِهِ.. وَيَا مَنْ أَرْجَعَ
بُوْشَفَ إِلَى يَعْقُوبَ.. وَيَا مَنْ كَشَفَ الصُّرُّ عَنْ أَئْوَبِ.. وَيَا مَنْ أَجَابَ دَعْوَةَ زَكَرِيَا..
وَيَا مَنْ تَقَبَّلَ يُوسُفَ ابْنَ مَتْثَى شَسْلَكَ بِأَسْرَارِ أَصْحَابِ هَذِهِ الدَّعَوَاتِ الْمُسْتَجَابَاتِ أَنْ
تَحْفَظَنِي وَتَحْفَظَ نَاسِرَ هَذِهِ الرَّسَائِلِ وَرُفَاقَهُمْ مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْإِنْسَانِ وَالْجِنِّ وَانْضُرْنَا
عَلَى أَعْدَائِنَا وَلَا تَكِلْنَا إِلَى أَنفُسِنَا وَأَكْشِفْ كُرْبَتَنَا وَكُرْبَتَهُمْ وَأَشِفْ أَمْرَاضَ قُلُوبِنَا
وَقُلُوبِهِمْ، أَمِينَ أَمِينَ⁴

¹ “Allah’ım! ‘Mümin, diğer mümin için birbirini perçinleyen duvar gibidir.’^{*1} diye buyuran Zât'a, O'nun âl ve ashabına salât ve selâm eyle!

^{*1} Buhârî, salât 88; Müslim, birr 65; Tirmîzî, birr 18.

² “Sübhangın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

³ “Hamdolsun bizi cennete eriştiren Allah’ım! Eğer Allah bizi muvaffak kılmamasayı, biz kendiliğimizden yol bulamazdık. Rabbimizin elçilerinin gerçeği bildirdikleri bir kere daha kesinlikle anlaşılmıştır.” deler.” (A'râf sûresi, 7/43)

⁴ Ey Hazreti Nuh'un kavmi hakkındaki duasını kabul eden.. ve ey Hazreti İbrahim'i düşmanlarına galip getiren.. ve ey Hazreti Yusuf'u, Hazreti Yakub'a tekrar kavuşturan.. ve ey Hazreti Eyyûb'un hastalığını gideren.. ve ey Hazreti Zekeriya'nın duasını cevap veren.. ve ey Hazreti Yunus İbni Metta'nın duasını kabul eden Allah'ım! Bütün bu makbul dua sahiplerinin sırları hürmetine, senden istiyor ve niyaz ediyoruz ki; beni ve bu risaleleri neşredenleri ve arkadaşlarını insî ve cinnî şeytanların şerrinden muhafaza eyle.. düşmanlarımıza karşı bize yardım et.. bizi nefsimizin eline bırakma.. bizim ve onların sıkıntlarını gider.. bizim ve onların kalbi hastalıklarına şifa ver, âmîn, âmîn, âmîn...

Yirmi Yedinci Mektup

Bu Mektup, Risale-i Nur Müellifi'nin talebelerine yazdığı ayn-ı hakikat ve çok letâfetli, güzel mektupları ile Risale-i Nur talebelerinin Üstadlarına ve bazen birbirlere yazdıkları ve Risale-i Nur'un mütâlaasından aldıkları parlak feyzilerini ifade eden çok zengin bir mektup olup, bu mecmuanın üç-dört misli kadar büyüdüğü için, bu mecmuaya ilhak edilmemiştir. Müstakilen, Barla, Kastamonu, Emirdağ Lâhikaları olarak neşredilmiştir.

Yirmi Sekizinci Mektup

Şu Mektup Sekiz Meseledir.

Birinci Risale Olan Birinci Mesele

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنْ كُثُّثْمِ لِلرُّؤْيَا نَعْبُرُونَ¹

Sâniyen

Üç sene evvel benimle görüşükten üç gün sonra tâbiri olmuş, te'vili tezahür etmiş eski bir rüyanızın şimdi tâbirini istiyorsunuz. Simdilik o güzel, mübarek, müjdeli rüya mûrur-u zamana uğramış. Manasını göstermiş olan o rüyaya karşı böyle desem hakkım yok mu?

نَهْ شَبَّمْ نَهْ شَبْ بَرْسَتْ مَنْ عَلَامْ شَفَسَمْ أَزْ شَمْسْ مِيْ گُوِيْمْ خَبِرْ²

أَنْ خَيَالَاتِيْ كِهْ دَامْ أُولَيَاِسْتْ عَكْسِ مَهْرُوْيَانِ بُوشَانِ خُدَاستْ³

Evet kardeşim, seninle mahz-ı hakikat dersini müzakereye alışmamışız. Hayâlâtılara karşı kapısı açık olan rüyaları tâhkîkî bir surette mevzubahis etmek, tâhkîk mesleğine tam uygun gelmediğinden; o cüz'î hâdise-i nevmiye münasebetiyle mevtin küçük bir kardeşi olan nevme ait⁴ ilmî ve düsturî olarak altı nûkte-i hakikati, âyât-ı Kur'âniye'nin işaret ettiği vecihte beyan edeceğiz. Yedincisinde, senin rüyana kısa bir tâbir verilecek.

¹ "Siz rüya tâbir ediyorsanz..." (Yûsuf sûresi, 12/43).

² Ben ne geceyim, ne de geceye kulluk ederim. Ben bir hakikat güneşinin hizmetkâriyim ki, size ondan haber getiriyorum. Bkz.: İmâm Rabbânî, *el-Mektûbat* 1/124 (130. Mektub).

³ Evliyâullah tuzak olan o hayaller ise, Hudâ bahçesinin ay yüzlülerinin cemâllerinin yansımاسından ibarettir. (Mevlânâ Celâleddin Rumî, *Mesnevi-i Şerîf* (terc. Şefik Can) 1/26)

⁴ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 1/282, 8/342; el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 4/183.

Birincisi: Sûre-i Yusuf'un mühim bir esası, rüya-yı Yusufiye olduğu gibi; ^۱ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُنْ سُبَّاتًا âyeti misillü, çok âyetlerle rüyada ve nevmde perdeli olarak ehemmiyetli hakikatler var olduğunu gösterir.

İkincisi: Kur'ân ile tefe'üle ve rüyaya itimada ehl-i hakikat taraftar değiller. Çünkü Kur'ân-ı Hakîm, ehl-i küfrü kesretle ve şiddetli bir tarzda vuruyor. Tefe'ülde kâfire ait şiddetti, tefe'ül eden insana çıktıği vakit yeis veriyor, kalbi müşevveş ediyor.

Hem rüya dahi hayır iken, bazı aks-i hakikatle göründüğü için şer telâkki edilir, yeise düşürür, kuvve-i mâneviyeyi kirar, sâ-i zan verir. Çok rüyalar var ki; sureti dehşetli, zararlı, mülevves iken tâbiri ve manası çok güzel oluyor. Herkes, rüyanın suretiyle manasının hakikati mâbeynindeki münasebeti bulamadığı için lüzumsuz telâş eder, me'yus olur, keder eder. İşte, yalnız bu cihet içindir ki ehl-i hakikat gibi ve İmam Rabbânî misillü başta ^۲نَهْ شَبْنَمْ نَهْ شَبْتْ پَرْسِنْ dedim.

Üçüncüsü: Hadis-i sahîh ile nübûvvetin kırk cüzünden bir căzü, nevmde rüya-yı sâdika suretinde tezahür etmiş.² Demek rüya-yı sâdika hem haktır, hem nübûvvetin vezâifine taallûku var. Şu Üçüncü Mesele gayet mühim ve uzun ve nübûvvetle alâkadar ve derin olduğundan başka vakte tâlik ediyoruz, şimdilik o kapıyı açmıyoruz.

Dördüncüsü: Rüya üç nevidir.³ İkisi, tâbir-i Kur'ân'la ^۴أَصْغَاثُ أَخْلَامٍ 'da dahildir, tâbire değmiyor. Manası varsa da ehemmiyeti yok. Ya mizacın inhirafından, **kuvve-i hayaliye** şahsin hastalığına göre bir terkibat, tasvirat yapıyor; yahut gündüz veya daha evvel, hatta bir-iki sene evvel aynı vaktte başına gelen müheyyiç hâdisâtı, hayal tahattur eder, tâdil ve tasvir eder, başka bir şekil verir. İşte bu iki kısım ^۵أَصْغَاثُ أَخْلَامٍ 'dır, tâbire değmiyor.

Üçüncü kısım ki rüya-yı sâdikadır. O doğrudan doğruya, mahiyet-i insaniyedeki latîfe-i rabbânîye, âlem-i şehâdetle bağlanan ve o âlemde dolaşan duyguların kapanmasıyla ve durmasıyla âlem-i gayba karşı bir münasebet

¹ “Uykunuzu dinlenme yaptık.” (Nebe sâresi, 78/9).

² Tirmîzî, *rûya* 6; et-Tayâlîsî, *el-Müsned* s.147; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 12/63; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 19/205.

³ Rüyanın nefşânî, şeytanî ve rahmânî olmak üzere üçe ayrıldığını dair bkz.: Buhârî, *ta'bîr* 26; Müslim, *rûya* 6.

⁴ “...karışık düşler...” (Yûsuf sâresi, 12/44; Enbiyâ sâresi, 21/5).

bulur, bir menfez açar. O menfezle vukua gelmeye hazırlanan hâdiselere bakan ve Levh-i Mahfuz'un cilveleri ve mektubat-ı kaderiyenin numûneleri nev'inden birisine rast gelir, bazı vâkiât-ı hakikiyeyi görür. Ve o vâkiâtta bazen hayal tasarruf eder, suret libasları giydirir.

Bu kısmın çok envâî ve tabakâtı var. Bazı aynen gördüğü gibi çıkar, bâzen bir ince perde altında çıkıyor, bâzen kalınca bir perde ile sarılıyor. Hadis-i şerifte gelmiş ki Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) bidayet-i vahiyde gördüğü rüyalar, subhun inkişafı gibi zâhir, açık, doğru çıktıyordu.¹

Beşincisi: Rüya-yı sâdika, hiss-i kable'l-vukuun fazla inkişafıdır. Hiss-i kable'l-vuku ise herkeste cüz'î-külli vardır.. hatta hayvanlarda dahi vardır. Hatta bir zaman ben, bu hiss-i kable'l-vukuu –zâhirî ve bâtinî meşhur duygulara ilâve olarak– insanda ve hayvanda “sâika” ve “şâika” nâmiyla –aynı sâmia ve bâsira gibi– iki hiss-i âheri ilmen bulmuştum. Ehl-i dalâlet ve ehl-i fel-sefe, o gayr-i meş'ur hislere hata ederek, ahmakçasına “sevk-i tabîî” diyorlar. Hâşâ, sevk-i tabîî değil, belki bir nevi ilham-î fitri olarak insan ve hayvani kader-i ilâhî sevk ediyor. Meselâ, kedi gibi bazı hayvan, gözü kör olduğu vakit, o sevk-i kaderî ile gider, gözüne ilâç olan bir otu bulur, gözüne sürer, iyi olur.

Hem rûy-u zeminin sıhhiye memurları hükmünde ve bedevî hayvanâtın cenazelerini kaldırmakla muvazzaf kartal gibi âkilü'l-lâhm kuşlara, bir günlük mesafeden bir hayvan cenazesinin vücutu, o sevk-i kaderî ile ve o hiss-i kable'l-vuku ilhamıyla ve o sâika-yı ilâhî ile bildirilir ve bulurlar.

Hem yeni dünyaya gelmiş bir arı yavrusu, yaşı bir gün iken, havada bir günlük mesafeye gider, havada izini kaybetmeyerek o sevk-i kaderî ile ve o sâika ilhamıyla döner, yuvasına girer.

Hatta, herkesin başında çok defa tekerrür ediyor ki; birisinden bahsediyorken, âni kapı açılarak, tahminin fevkinde aynı adam gelir. Hatta, Kürtçe durûb-u emsâldendir: *نَافِ گُزِّيَّهَ پَالَانْدَازَ لِي وَرِينَهَ* Yani, “Kurdun bahsini ettiğin zaman topuzu hazırla, vur; çünkü kurt geliyor!” Demek, bir hiss-i kable'l-vuku ile latife-i rabbâniye, icmâlen o adamın gelmesini hisseder. Fakat, aklın şuru ihata etmediği için kasten değil, ihtiyyârsız olarak bahsetmeye sevk eder. Ehl-i feraset, bâzen keramet gibi geldiğini beyan eder. Hatta bir zaman bende şu nevi hassasiyet fazla idi. Bu hâli bir düstur içine almak istedim, fakat yakıştıramadım ve yapamadım. Fakat, ehl-i salâhatte ve bahusus ehl-i

---

¹ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3, *tefsîru sûre* (96) 1, *ta'bîr* 1; Müslim, *îmân* 252.

velâyette bu hiss-i kable'l-vuku fazla inkişaf eder, kerametkârâne âsârını gosterir. İşte, umum avâm için dahi bir nevi velâyete mazhariyet var ki, rüya-yı sâdikada evliya qibi, qaybî ve istikbalî olan seyleri görüyorlar.

Evet, uyku nasıl ki avâm için rüya-yı sâdîka cihetinde bir mertebe-i velâyet hükümdedir. Öyle de, umum için gayet güzel ve muhteşem bir sinema-yı rabbâniyenin seyrangâhıdır. Fakat güzel ahlâkli, güzel düşünür. Güzel düşünen, güzel levhaları görür. Fena ahlâkli, fena düşündüğünden fena levhaları görür.

Hem herkes için âlem-i şehâdet içinde âlem-i gayba bakan bir pencere-
dir. Hem mukayyet ve fâni insanlar için saha-yı itlak bir meydan ve bir nevi
bekâya mazhar ve mâzî ve müstakbel, hâl hükmünde bir temâşâgâhtır. Hem
tekâlîf-i hayatıe altında ezilen ve meşakkat çeken zîruhların istirahatgâhidir.
İşte bu gibi sirlar içindir ki; Kur'ân-ı Hakîm ﷺ nev'indeki
âyetlerle hakikat-i nevîmîye ehemmiyetle ders veriyor.

Altıncısı ve En Mühimi: Rüya-yı sâdika benim için hakkalyakın derecesine gelmiş ve pek çok tecrübeîmla kader-i ilâhînin her şeye muhit olduğu na bir hüccet-i kâitia hükmüne geçmiştir. Evet, bu rüyalar, benim için husûsan bu birkaç sene zarfında o dereceye gelmiştir ki, meselâ yarın başıma gelecek en küçük hâdisât ve en ehemmiyetsiz muamelât ve hatta en âdi muâverât yazılı olduğunu ve daha gelmeden muayyen olduğunu.. ve gecede onları görmekle dilimle değil, gözümle okuduğum bana kat'ı olmuştur. Bir değil, yüz değil, belki bin defa, gecede hiç düşünmediğim hâlde, gördüğüm bazı adamlar veya hît söylediğim meseleler, o gecenin gündüzünde, az bir tâbirle aynen çıkıyor. Demek en cüz'î hâdisât, vukua gelmeden evvel hem mukayyettir, hem yazılmıştır. Demek tesadüf yok, hâdisât başıboş gelmiyor, intizam-sız değillerdir.

Yedinci: Senin müjdeli, mübarek ve güzel rüyanın tâbiri, Kur'ân için ve bizim için çok güzeldir. Hem zaman tâbir etti ve ediyor, tâbirimize ihtiyaç bırakmıyor. Hem kısmen tâbiri güzel olarak olmuş. Sen dikkat etsen anlarsın. Yalnız bir-iki noktasına işaret ederiz. Yani bir hakikat beyan ederiz; senin hakikat-i rüya nev'inden olan vâkiâlar, o hakikatin temessülâtıdır. Söyle ki:

O vâsi meydanlık, Âlem-i İslâmiyet'tir. Meydanlığın nihayetindeki mescid, Isparta vilâyetidir. Etrafi bulanık, çamurlu su, hâl ve zamanın sefâhet

¹ “Uykunuzu dinlenme yaptık.” (Nebe sûresi, 78/9).

ve atâlet ve bid’atlar bataklığıdır. Sen selâmetle, bulaşmadan, süratle mescide eriştigin, herkesten evvel envâr-ı Kur’ânîye’ye sahip çıkip, kalbini bozmadan sağlam kaldığına işarettir. Mesciddeki küçük cemaat ise Hakkı, Hulûsi, Sabri, Süleyman, Rüştü, Bekir, Mustafa, Ali, Zühtü, Lütfi, Hüsrev, Refet gibi Sözler’in hameleleridir. Ufak kürsü ise Barla gibi küçük bir köydür. Yüksek ses ise Sözler’deki kuvvet ve súrat-i intîşarlarına işarettir. Birinci safta sana tahsis edilen makam ise Abdurrahmân’dan sana münhal kalan yerdir. O cemaat, telsiz âletlerin âhizeleri hükmünde bütün dünyaya ders iştirmek istemek işaretti ve hakikati ise, inşaallah tamamıyla sonra çıkacak. Şimdi efradı birer küçük çekirdek iseler de ileride tevfik-i ilâhî ile birer şecere-i âliye hükmüne geçerler ve birer telsiz telgrafın merkezi olurlar. Sarıklı, küçük, genç bir Zât ise, Hulûsi’ye omuz omuza verecek, belki geçecek birisi.. nâşırler ve talebeler içine girmeye namzettir. Bazlarını zannederim, fakat kat’î hükmemedem. O genç, kuvve-i velâyetle meydana atılacak bir zâttır... Sâir noktaları sen benim bedelime tâbir et.

Senin gibi dostlarla uzun konuşmak hem tatlı, hem makbul olduğundan şu kısa meselede uzun konuştum, belki de israf ettim. Fakat nevme ait olan âyât-ı Kur’ânîye’nin bir nevi tefsirine işaret etmek niyetiyle başladığımdan, inşaallah o israf affolur veya israf olmaz.

İkinci Mesеле Olan İkinci Risale

“Hazreti Mûsâ (*aleyhisselâm*), Hazreti Azrail’ın (*aleyhisselâm*) gözüne tokat vurmuş.., ilâ âhir.”¹ meâlindeki hadise dair ehemmiyetli bir münakaşayı kaldırmak ve hâlletmek için yazılmıştır.

Eğirdir’de bir münakaşa-yı ilmiye iştittim. O münakaşa, husûsan şu zamanda yanlıştır. Hatta münakaşayı bilmiyordum. Benden de suâl edildi. Muteber bir kitapta, hadis-i Şeyheyn’in ittifakına alâmet olan “ق” işaretiley bir hadis bana gösterildi; “Hadis midir, değil midir?” suâl edildi.

Ben dedim: Böyle muteber bir kitapta Şeyheyn hadisinin ittifakına hükümeden bir zâta itimat etmek lâzım. Demek hadistir. Fakat hadisin, Kur’ân gibi bazı müteşâbihâti var; ancak havas onların manalarını bulabilir. Şu hadisin zâhiri dahi, müşkilât-ı hadisin müteşâbihât kısmından olmak ihtimali var, dedim. Eğer bilseydim medar-ı münakaşa olmuş; öyle kısa değil, belki böyle cevap verecektim:

Evvelâ: Bu çeşit mesâili münakaşa etmenin birinci şartı, insafla, hakkı bulmak niyetiyle, inatsız bir surette, ehil olanların mâbeyninde, sû-i telâkkiye sebep olmadan müzakeresi caiz olabilir. O müzakere, hak için olduğuna delil şudur ki: Eğer hak, muârizin elinde zâhir olsa müteessir olmasın, belki memnun olsun. Çünkü bilmediği şeyi öğretindi. Eğer kendi elinde zâhir olsa fazla bir şey öğrenmedi.. belki gurura düşmek ihtimali var.

Sâniyen: Sebeb-i münakaşa, eğer hadis ise, hadisin merâtibini ve vahy-i zîmnînin derecâtını ve tekellümât-ı nebeviyeden aksâmını bilmek lâzım. Avâm içinde müşkilât-ı hadisiyeyi münakaşa etmek, izhar-ı fazl suretinde, avukat gibi kendi sözünü doğru göstermek ve enâniyetini hakka ve insafa tercih etmek suretinde deliller aramak caiz değildir. Madem şu mesele açılmış, medar-ı münakaşa edilmiş, bîçâre avâm-ı nâsin zihinde sû-i tesir ediyor. Çünkü şu gibi müteşâbih hadisleri aklına sıächstıramadığı için eğer inkâr etse, dehşetli bir kapı açar; yani, küçükük aklına sıışmayan kat’î hadisleri dahi inkâra yol açar. Eğer zâhir-i hadisin manasını tutarak öyle kabul edip neşretse, ehl-i dalâletin itirazâtına ve “hurâfât” demelerine yol açar.

¹ Buhârî, *cenâiz* 68, *enbiyâ* 31, Müslim, *fezâil* 157.

Madem bu müteşabih hadise, lüzumsuz ve zararlı bir tarzda nazar-ı dikkat celbedilmiş ve bu çeşit hadisler çok vârid olmuş. Elbette, şüpheleri izâle edecek bir hakikati beyan etmek lâzım gelir. Şu hadis katî olsun veya olmasın, o hakikati zikretmek gerektir.

İşte yazdığınız risalelerde, ezcümle Yirmi Dördüncü Söz’ün Üçüncü Dalı’nda On İki Asıl ile ve Dördüncü Dalı’nda ve On Dokuzuncu Mektub’un vahyin taksimâtına dair mukaddimesindeki bir esasında tafsilâta iktifâen, burada icmâle o hakikate bir işaret ederiz, şöyle ki:

Melâike, insan gibi bir surete inhisar etmez; müşahhas iken, bir külli hükümdedir. Hazreti Azrail (*aleyhisselâm*), kabz-ı ervaha müekkel olan melâikelerin nâzırıdır. Her ölüünün ruhunu Hazreti Azrail mi (*aleyhisselâm*) bizzat kabz ediyor? Yoksa avaneleri mi kabz ediyorlar? Bu hususta üç meslek var:

Birinci meslek: Azrail (*aleyhisselâm*), herkesin ruhunu kabz eder. Bir iş bir işe mâni olmaz. Çünkü nurânıdır. Nurâni bir şey, hadsiz aynalar vâsıtasiyla hadsiz yerlerde bizzat bulunabilir ve temessül eder. Nurânının temessülatî, o nurâni zâtın hâssasına mâliktit; onun aynı sayılır, gayrı değildir. Güneşin aynalardaki misalleri, güneşin ziya ve hararetini gösterdiği gibi; melâike gibi ruhanîlerin dahi, âlem-i misalin ayrı ayrı aynalarında misalleri, onların aynalarıdır, hâssalarını gösterirler. Fakat aynaların kabiliyetine göre temessül ediyorlar. Nasıl ki Hazreti Cebraîl (*aleyhisselâm*), bir vakitte Dihye suretinde sahabeler içinde göründüğü¹ dakikada, binler yerde başka suretlerde ve Arş-ı Âzam önünde, şarttan garba kadar geniş ve muhteşem kanatlarıyla secde ediyordu.² Her yerde o yerin kabiliyetine göre temessülü varmış, bir anda binler yerde bulunuyormuş.

İşte şu mesleğe göre, kabz-ı ruh vaktinde insanın aynasına temessül eden melekü'l-mevtin insanı ve cüz'î bir misali, Hazreti Mûsâ (*aleyhisselâm*) gibi bir ulû'l-azm ve celâlli ve hiddetli bir zâtın tokadına maruz olmak ve o misâlî melekü'l-mevtin libası hükmünde suret-i misaliyesindeki gözünü çıkarmak ne muhâldir, ne fevkâlâdedir, ne de gayr-i mâkuldür.

İkinci meslek odur ki; Hazreti Cebraîl, Mikail, Azrail gibi melâike-i izâm, birer nâzır-ı umumî hükmünde, kendi nevilerinden ve kendilerine benzer küçük tarzda avaneleri vardır.. ve o muâvinler, envâ-ı mahlûkata göre ayrı

¹ Bkz.: Buhârî, *menâkîb* 25, *fezâ'ilü'l-Kur'an* 1; Müslim, *îmân* 271, *fezâ'ilü's-sahâbe* 100.

² Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3, *bed'ü'l-halk* 7, *tefsîru sûre* (74) 3-5; Müslim, *îmân* 255, 257, 258.

ayrıdırlar. Sulehânin^{1(Hâsiye-1)} ervahını kabz eden başkadır, ehl-i şekâvetin ervahını kabz eden yine başkadır.² Nasıl ki,³ **وَالنَّازِعُاتِ غَرْقًا وَالنَّاشرَاتِ شَطًّا** âyeti işaret ediyor ki; kabz-ı ervah eden, tâife tâifedir. Bu mesleğe göre, Hazreti Mûsâ (*aleyhisselâm*), Hazreti Azrail'e (*aleyhisselâm*) değil, belki Azrail'in bir avanesinin misalî cesedine, fitrî celâletine ve hulkî celâdetine ve Cenâb-ı Hakk'ın yanında nazdâr olmasına binâen, ona bir tokat aşk etmek gayet mâkuldür.^{4(Hâsiye-2)}

Üçüncü meslek: Yirmi Dokuzuncu Söz'ün Dördüncü Esas'ında beyan edildiği gibi ve ehâdis-i şerifenin delâlet ettiği üzere, “Bazı melâikeler var ki, kirk bin başı var.. her başında kirk bin dili var (demek seksen bin gözü dahi var).. her bir dilde kirk bin tesbihat var.”⁵

Evet, madem melâikeler âlem-i şehâdetin envâına göre müekkeldirler, âlem-i ervahta o envâîn tesbihatlarını temsil ediyorlar; elbette öyle olmak lâzım gelir. Çünkü meselâ küre-i arz bir mahlûktur, Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ediyor. Değil kirk bin, belki yüz binler baş hükmünde envâları var. Her nev'in, yüz binler dil hükmünde efradları var ve hâkezâ... Demek, küre-i arza müekkel meleğin kirk bin, belki yüz binler başı olmalı ve her başında da yüz binler dil olmalı ve hâkezâ...

İşte bu mesleğe binâen, Hazreti Azrail'in (*aleyhisselâm*) her ferde müteveccih bir yüzü ve bakar bir gözü vardır. Hazreti Mûsâ'nın (*aleyhisselâm*) Hazreti Azrail'e (*aleyhisselâm*) tokat vurması, -hâşâ- Azrail (*aleyhisselâm*)'ın mahiyet-i asliyesine ve şekil-i hakikisine değil ve bir tahkir değil ve adem-i kabul değil; belki vazife-i risaletin daha devamını ve bekâsını arzu ettiği için, kendi eceline dikkat eden ve hizmetine set çekmek isteyen bir göze şamar vurmuş ve vurur.

¹ (Hâsiye-1) Bizde “Seydâ” lâkabıyla meşhur bir veliyy-i azîm, sekeratta iken, ervah-ı evliyanın kabzına müekkel melekü'l-meût gelmiş. Seydâ, bağırrarak demiş ki: “Ben talebe-i ulûmu çok sevdigim için, talebe-i ulûmun kabz-ı ervahına müekkel, mahsus tâife ruhumu kabz etsin!” diye dergâh-ı ilâhiye rica etmiş. Yanında oturanlar bu vak'a şahit olmuşlar.

² Bkz.: Nahl sûresi, 16/31-32; Enfâl sûresi, 8/50; Muhammed sûresi, 47/27; Nesâî, *cenâiz* 9; el-Hâkim, *el-Müstredrek* 1/504.

³ “Andolsun, ruhları şiddetle çekip çıkaranlara ve kolaylıkla çıkarıp alanlara ...” (Nâziât sûresi, 79/1-2).

⁴ (Hâsiye-2) Hatta memleketimizde gayet cesur bir adam, sekerat vaktinde melekü'l-meût görürmüş, demiş: “Beni yatak içinde yakalıyorsun!” Kalkmış, atına binmiş, kılıcını eline almış, ona meydan okumuş; merdâne, at üstünde vefat etmiş.

⁵ Bkz.: et-Taberî, *Câmiu'l-bevân* 15/156; Ebu'ş-Şeyh, *el-Azame* 2/547, 740, 742, 747, 3/868; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân* 3/62.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ¹ ، لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ² ، قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ³

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ أَيَّاتٌ مُّحَكَّمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَآخَرُ مُشَابِهَاتٌ فَإِنَّمَا
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ رَبِيعٌ فَيَسْتَعْوِنُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفُتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا
اللَّهُ وَالرَّاسِحُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ أَمَنَّا بِهِ كُلُّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ⁴

¹ Allah Teâlâ, her şeyin en doğrusunu en mükemmel şekilde bilir.

² Hiç kimse gaybi bilemez, gaybi yalnız Allah bilir.

³ “De ki: “Bunu yalnız Allah bilir.” (Mülk sûresi, 67/26).

⁴ “Bu muazzam kitabı sana indiren O’dur. Onun âyetlerinin bir kısmı muhkem olup bunlar Kitab’ın esasıdır. Âyetlerin bir kısmı ise müteşabichtir. Kalblerinde eğriliği olanlar sırf fitne çıkarmak, insanları sapırmak ve kendi arzularına göre yorumlamak için müteşabih kısmına tutunup onlarla uğraşır dururlar. Hâlbuki onların hakikatini, gerçek yorumunu Allah’tan başkası bilemez. İlimde ileri gidenler: “Biz ona olduğu gibi inandık. Hepsi de Rabbimizin katından gelmiştir” derler. Bunları ancak tam akıl sahipleri düşünüp anlar.” (Al-i İmran sûresi, 3/7).

Üçüncü Mesele Olan Üçüncü Risale

Şu mesele, umum ihvanımın ekseri lisân-ı hâlle ve bir kısmının lisân-ı kâl-le ettikleri umumî bir suâlin, has ve hususî ve mahremce bir cevabidir.

Sûâl: Senin ziyaretine gelen herkese diyorsun ki: “Benim şahsîmdan bir himmet beklemeyiniz ve şahsımı mübarek tanımayınız. Ben makam sahibi değilim. Âdi bir neferin, müşîr makamının evâmirini tebliğî gibi ben de mânevî bir müşîriyet makamının evâmirini tebliğ ediyorum. Hem müflis bir adamın gayet kıymettar ve zengin elmas ve mücevherat dükkânının dellâlı olduğu gibi ben dahi mukaddes ve Kur’ânî bir dükkânın dellâliyim” diyorsun. Hâlbuki, aklımız ilme muhtaç olduğu gibi kalbimiz dahi bir feyz ister, ruhumuz bir nur ister, ve hâkezâ... Çok cihetle çok şeyler istiyoruz. Seni hâcâtımıza yarayacak adam zannedip senin ziyaretine geliyoruz. Bize âlimden ziyade bir sahib-i velâyet, sahib-i himmet ve sahib-i kemâlât lâzım. Eğer hakikat-i hâl dediğin gibiyse, ziyaretinize yanlış geldik, lisân-ı hâlleri diyor.

Elcevap: Beş noktayı dinleyiniz, sonra düşününüz. Ziyaretiniz beyhude mi, yoksa faydalı mıdır, o vakit hükmediniz!

Birinci Nokta: Nasıl ki bir padişahın âdi bir hizmetkârı ve bîcâre bir neferi, padişah nâmına feriklere, paşalara hedâyâ-yı şahanesini ve nişanlarını veriyor, onları minnettâr ediyor. Eğer ferikler ve müşîrlar, “Bu âdi nefere neden tenezzül edip elinden ihsan ve nişanları alıyoruz?” deseler, mağrurâne bir divaneliktir. Eğer o nefer dahi, vazifesinin haricinde müşîre kıyam etmezse, kendini ondan yüksek görse eblehçesine bir divaneliktir. Hem eğer o memnun olan feriklerden birisi, müteşekkirâne o neferin kulübeciğine tenezzülen misafir gitse kuru ekmekten başka bulmayan o nefer mahcup kalmamak için; o hâli gören ve bilen padişah, elbette o neferini mahcup etmemek için matbah-ı şahaneden sâdîk hizmetkârının muhterem misafirine tabla gönderir.

Öyle de Kur’ân-ı Hakîm'in sâdîk bir hizmetkârı, ne kadar âdi olursa olsun; Kur’ân nâmına en büyük insanlara emirlerini çekinmeyerek tebliğ eder ve en zengin ruhlu olanlara Kur’ân’ın âlî elmaslarını yalvararak, mütezellîlâne değil; belki müftehirâne ve müstağniyâne satar. Onlar ne kadar büyük olursa olsun, o âdi hizmetkâra vazife başında iken tekebür edemezler. Ve o hizmetkâr dahi, onların ona müracaatında kendine

medar-ı gurur bulamaz ve haddinden tecavüz etmez. Eğer o hazine-i kudsiyenin müşterileri içinde bazıları o bîcâre hizmetkâra velâyet nazarıyla baksalar ve büyük tanışalar, elbette hakikat-i Kur'âniye'nin merhamet-i kudsiyesi şanındandır ki; o hizmetkârını mahcup etmemek için hazine-i hâssa-yı ilâhiyeden, o hizmetkârin hiç haberi ve medhali olmadan, onlarla medet versin ve himmet ederek feyizdâr etsin...

İkinci Nokta: İmam Rabbânî ve Müceddid-i Elf-i Sânî Ahmed Fârukî (*radiyallâhu anh*) demiş: “Hakâik-i imaniyeden birtek meselenin inkişafı ve vuzu-hu, benim indimde binler ezvak ve kerâmâta müreccahtır. Hem bütün tarîkatlerin gayesi ve neticesi, hakâik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhudur.”¹

Madem söyle bir tarîkat kahramanı böyle hükmediyor. Elbette, hakâik-i imaniyeyi kemâl-i vuzuhla beyan eden ve esrar-ı Kur'âniye'den tereşşuh eden Sözler, velâyetten matlub olan neticeleri verebilirler.

Üçüncü Nokta: Bundan otuz sene evvel, Eski Said'in gafil kafasına müthiş tokatlar indi.. *الْمَوْتُ حَقٌّ*² kaziyyesini düşündü.. kendini bataklık çamu-runda gördü.. medet istedi.. bir yol aradı.. bir halâskâr tâharri etti. Gördü ki yollar muhtelif.. tereddütte kaldı. Gavs-ı Âzam olan Şeyh-i Geylânî'nin (*radiyallâhu anh*) *Fethu'r-Rabbânî* nâmındaki kitabıyla tefe'ül etti. Tefe'ülde şu çıktı: أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيَّا بِدَاوِي قَلْبِكَ³ Acıptır ki, o vakit ben Dârû'l-Hikmeti'l-İslâmiye âzâsi idim. Güya ehl-i İslâm'ın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Hâlbuki en ziyade hasta bendim.. hasta evvelâ kendine bak-malı.. sonra hastalara bakabilir.

İşte, Hazreti Şeyh bana der ki: “*Sen kentin hastasınsın. Kendine bir tabip ara.*” Ben dedim: “*Sen tabibim ol.*” Tuttum, kendimi ona muhatap ad-dederek, o kitabı bana hitap ediyor gibi okudum. Fakat kitabı çok şiddetliydi.. gururumu dehşetli kırıyordu.. nefsimde şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı.. dayanamadım, yarısına kadar kendimi ona muhatap ederek okudum, bitirmeye tahammülüm kalmadı. O kitabı dolaba koydum. Fakat sonra, ameliyat-ı şifakârâneden gelen acılar gitti, lezzet geldi. O birinci ustadımın kitabını

¹ İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/182 (210. Mektup).

² “Ölüm kesin bir gerçekktir.” (Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 3/180. Ayrıca, ölüm gerçekini ifade eden âyet-i kerîmeler için bkz.: Bakara sûresi, 2/28; Âl-i İmrân sûresi, 3/185; Hac sûresi, 22/66; Câsiye sûresi, 45/26; Kaf sûresi, 50/19; Cum'a sûresi, 62/8; Mulk sûresi, 67/2).

³ “*Sen Dârû'l-Hikmet'tesin; kalbini tedâvi edecek bir doktor aral!*” (Bkz.: Abdülkadir Geylânî, *el-Fethu'r-Rabbânî* s.265)

tamam okudum ve çok istifade ettim.. ve onun virdini ve münâcâtını dinledim.. çok istifâza ettim.

Sonra İmam Rabbânî'nin Mektubat kitabını gördüm, elime aldım, hâlis bir tefe'ül ederek açtım. Acâiptendir ki, bütün Mektubat'ında yalnız iki yerde "Bediuzzaman" lafzi var.¹ O iki mektup bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektupların başında "Mirza Bediuzzaman'a Mektup" diye yazılı olarak gördüm. "Fesûbhânallah," dedim. "Bu bana hitap ediyor." O zaman Eski Said'in bir lâkabı "Bediuzzaman" idi. Hâlbuki hicretin üç yüz senesinde, Bediuzzaman Hemedânî'den başka o lâkapla iştihar etmiş zâtları bilmiyordum. Demek İmam'ın zamanında dahi öyle bir adamvardı ki, ona o iki mektubu yazmış. O zâtın hâli benim halime benzeyormuş ki, o iki mektubu kendi derdime devâ buldum.

Yalnız İmam, o mektuplarında tavsiye ettiği gibi çok mektuplarında mu-sırrâne şunu tavsiye ediyor: "*Tevhid-i kible et!*"² Yani, "Birini ustâd tut, arkasından git, başkasıyla mesgul olma!" Şu en mühim tavsiyesi, benim istidadîma ve ahvâl-i ruhiyeme muvafik gelmedi. Ne kadar düşündüm: Bunun arkasından mı, yoksa ötekinin mi, yoksa daha ötekinin mi arkasından gideyim? Tahayyürde kaldım.. her birinde ayrı ayrı cazibedar hâsiyetler var.. biriyle iktifâ edemiyordum. O tahayyürde iken, Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle kalbime geldi ki: "*Bu muhtelif turukların başı ve bu cetvellerin menbaî ve şu seyyarelerin güneşî Kur'ân-ı Hakîm'dir. Hakikî tevhid-i kible bunda olur. Öyleyse, en âlâ mûrşid de ve en mukaddes ustâd da O'dur.*" O'na yapıştim. Nâkis ve perişan istidadîm elbette läyikiyla o mûrşid-i hakikînâb-ı hayat hükmündeki feyzini massedip alamıyor. Fakat ehl-i kalb ve sahib-i hâlin derecâtına göre, o feyzî, o âb-ı hayatı, yine onun feyzîyle gösterebiliriz.

Demek, Kur'ân'dan gelen o Sözler ve o nurlar, yalnız akılî mesâil-i ilmiye değil; belki kalbî, ruhî, hâlî mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymettar maârif-i ilâhiye hükmündedirler.

Dördüncü Nokta: Sahabelerden ve tâbiîn ve tebe-i tâbiînden en yüksek mertebeli velâyet-i kübrâ sahibi olan zâtlar, nefs-i Kur'ân'dan bütün letâiflerinin hisselerini aldıklarından ve Kur'ân, onlar için hakikî ve kâfi bir mûrşid olduğundan gösteriyor ki; her vakit Kur'ân-ı Hakîm, hakikatleri ifade ettiği gibi velâyet-i kübrâ feyzlerini dahi ehil olanlara ifâza eder.

¹ İmâm Rabbânî, *el-Mektübât* 1/86 (74. Mektup), 1/87 (75. Mektup).

² İmâm Rabbânî, *el-Mektübât* 1/87 (75. Mektup).

Evet, zâhirden hakikate geçmek iki suretledir:

Biri: Tarîkat berzahına girip, seyr u sülük ile kat-ı merâtib ederek hakikate geçmektir.

İkinci suret: Doğrudan doğruya, tarîkat berzahına uğramadan, lütf-u ilâhî ile hakikate geçmektir ki, sahabeye ve tâbiîne has ve yüksek ve kısa tarîk şudur. Demek, hakaik-i Kur'ânîye'den tereşuh eden nurlar ve o nurlara tercümanlık eden Sözler, o hâssaya mâlik olabilirler ve mâlikirler.

Beşinci Nokta: Beş cüz'î misalle göstereceğiz ki; Sözler tâlim-i hakâik etikleri gibi irşad vazifesini de görüyorlar.

♦*Birinci Misal:* Ben kendim, on değil, yüz değil, binler defa müteaddit tecrübeîmla kanaatim gelmiş ki; *Sözler ve Kur'ân'dan gelen nurlar, aklıma ders verdiği gibi kalbime de iman hâli telkin ediyor, ruhuma iman zevki veriyor ve hâkezâ...* Hatta, dünyevî işlerimde, keramet sahibi bir şeyhin bir müridi nasıl şeyhinden hâcâtına dair medet ve himmet bekliyor; ben de Kur'ân-ı Hakîm'in kerametli esrarından o hâcâtımı beklerken, ümit etmediğim ve ummadığım bir tarzda bana çok defa hâsil oluyor. Yalnız cüz'iyattan iki küçük misal:

Biri: On Altıncı Mektup'ta izahı ve tafsili geçen, Süleyman ismindे bir misafirime katran ağacı başında koca bir ekmek harika bir tarzda gösterilmiş. İki gün, ikimiz o hedîye-i gaybîden yedik.

İkinci Misal: Gayet küçük ve latîf, bugünlerde vaki olan meseleyi söyleyeceğim. Şöyledir ki:

Fecirden evvel hatırlıma geldi ki, bir zâtın kalbine vesvese verecek bir tarzda tarafımdan sözler söylenilmişti. "Keşke!" dedim, "Onu görseydim, kalbindeki dağdağayı izâle etseydim." Aynı dakikada, Nis'e gitmiş bir parça kitabımda bana lâzımdı. "Keşke elime geçseydi" dedim. Sabah namazından sonra oturdum, baktım; aynı zât, o kitap parçası elinde olduğu hâlde içeri girdi. Ona dedim: "Senin elindeki nedir?" Dedi: "Bilmiyorum. Kapının önünde, Nis'ten gelmiş diye birisi bana verdi; ben de size getirdim."

"Fesûbhânallah," dedim. "Böyle bir vakitte bu adamın evinden çikip gelmesi ve şu Söz'ün Nis'ten gelmesi hiç tesadüfe benzemiyor. Ve böyle bir adama söyle bir parça kitabı aynı dakikada eline verip bana gönderen, elbette Kur'ân-ı Hakîm'in himmetidir" diyerek, "Elhamdülillâh" dedim. "Benim en küçük, ehemmiyetsiz, hâfi arzu-yu kalbimi bilen birisi, elbette bana merhamet ediyor, beni himâyeye ediyor. Öyleyse dünyanın minnetini beş paraya almam."

♦*İkinci Misal:* Biraderzadem Merhum Abdurrahmân, sekiz seneden beri benden ayrılp dünyanın gaflet ve evhamlarına bulaştığı hâlde, şahsına karşı haddimden çok fazla hüsn-ü zannı varmış. Bende olmayan ve elimden gelmeyen himmeti istiyor ve medet bekliyordu. Kur'ân-ı Hakîm'in himmeti imdadına yetişti.. haşre dair olan Onuncu Söz'ü vefatından üç ay evvel eline yetişti. O Söz, onu mânevî kirlerinden ve evham ve gafletten temizlemekle beraber, âdetâ mertebe-i velâyete çıkışmış gibi, vefatından evvel yazdığı mektubunda üç zâhir keramet izhar etmiş. Yirmi Yedinci Mektub'un fikraları içinde dercedilmiş; müracaat olunsun.

♦*Üçüncü Misal:* Burdurlu Hasan Efendi isminde ehl-i kalb bir âhiret kardeşim ve talebemvardı. Bana karşı haddimden çok fazla hüsn-ü zan ederek, büyük bir velîden himmet beklemek gibi bîcâre benden medet bekliyordu. Birden bire, hiç münasebet yokken, Otuz İkinci Söz'ü Burdur köylerinde oturan birisine mütâlaa etmek üzere verdim. Sonra Hasan Efendi hatırlama geldi, dedim: "Şayet Burdur'a gidersen Hasan Efendiye ver, beş-altı gün mütâlaa etsin."

O adam gitmiş, doğrudan doğruya Hasan Efendiye vermiş. Hasan Efendinin eceli otuz kırk gün kalmıştı. Gayet susamış bir adamın âb-ı kevser gibi tatlı suya rast gelirken yapışması gibi öyle de Otuz İkinci Söz'e yapışmış. Mütemâdiyen mütâlaa yapa yapa ve tefeyyüz ede ede, husûsan Üçüncü Mevkif'indaki muhabbetullah bahsinde tamamıyla derdine devâ bulmuş.. ve bir kutb-u âzamdan beklediği feyzî onda bulmuş.. sağlam olarak camiye gitmiş, namaz kılmış, orada ruhunu Rahmân'a teslim eylemiş (*rahmetullâhi aleyhi*).

♦*Dördüncü Misal:* Hulusî Beyin Yirmi Yedinci Mektup'taki fikralarının şehâdetiyle en mühim ve müessir tarîkat olan Nakşî tarîkatinden ziyade himmet ve medet, feyzî ve nuru, esrar-ı Kur'âniye'nin tercümanı olan Nurlu Sözler'de bulmuştur.

♦*Beşinci Misal:* Kardeşim Abdülmecid, biraderzadem Abdurrahmân'ın (*rahmetullâhi aleyhi*) vefatı üzerine ve daha sâir elîm ahvâlât içinde bir perişaniyet hissetmişti. Hem, elimden gelmeyen mânevî himmet ve medet bekliyordu. Ben, onunla muhabere etmiyordum. Birden bire, mühim birkaç Söz'ü ona gönderdim. O da mütâlaa ettikten sonra yazıyor ki: "Elhamdülillâh, kurtuldum. Çıldıracağım. Bu Sözler'in her biri birer mürşid hükmüne geçti. Çandan, bir mürşiden ayrıldım; fakat çok mürşidleri birden buldum, kurtuldum." diye yazıyordu. Ben baktım ki, hakikaten Abdülmecid güzel bir mesleğe girip o eski vaziyetlerinden kurtulmuş.

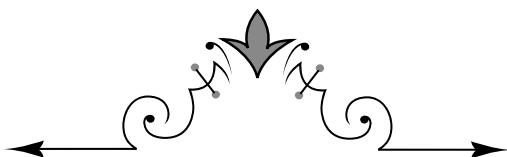
Daha bu beş misal gibi pek çok misaller var. Onlar gösteriyorlar ki, ulûm-u imaniye, husûsan doğrudan doğruya ihtiyaca binâen ve yaralarına devâen Kur'ân-ı Hakîm'in esrarından mânevî ilâçlar alınsa ve tecrübe edilse elbette o ulûm-u imaniye ve o edviye-i ruhaniye, ihtiyacını hissedilenlere ve ciddî ihlâs ile istimâl edenlere yeter, kâfi gelir. Onları satan ve gösteren eczacı ve dellâl ne hâlde bulunursa bulunsun; âdi olsun, müflis olsun, zengin olsun, makam sahibi olsun, hizmetkâr olsun, çok fark yoktur.

Evet, güneş varken mumların ışığı altına girmeye ihtiyaç yok. Madem güneş gösteriyorum; benden mum ışığı –bahusus bende bulunmazsa– istemek manasızdır, lüzumsuzdur. Belki onların bana duayla, mânevî yardımla, hatta himmetle muâvenet etmeleri lâzımdır. Ve ben onlardan istimat etmem ve medet istemem benim hakkımdır. Onlar, Nur'lardan alındıkları feyze kanaat etmek, onların üstünde haktır.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمٌ لَنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَادَةً تَسْلُونَ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقَّهِ أَدَاءً

وَعَلَى أَهْلِهِ وَصَاحْبِهِ وَسَلِّمْ²

¹ “Sübhangın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

² Allah’ım! Efendimiz Muhammed’e (sallâlu allâhu âleyhi ve sellem) ve O’nun âl ve ashabına, senin hoşnuttuguna ve O’nun hakkını ödememize vesile olması için rahmet eyle.

**Yirmi Sekizinci Mektub'un Üçüncü Meselesi'nin
tetimmesi olabilir küçük ve hususî bir mektuptur.**

Âhiret kardeşlerim ve çalışkan talebelerim Hüsrev Efendi ve Refet Bey,

Sözler nâmındaki envâr-ı Kur'âniye'de üç keramet-i Kur'âniye'yi hissediyorduk. Sizler dahi gayret ve şevkinizle bir dördüncüsünü ilâve ettirdiniz. Bildiğimiz üç ise:

Birincisi: Telifinde fevkâlâde sühûlet ve sürattir. Hatta beş parça olan On Dokuzuncu Mektup, iki-üç günde ve her günde üç-dört saat zarfında –mecmuu on iki saat eder– kitapsız, dağda, bağda telif edildi. Otuzuncu Söz hastalıklı bir zamanda, beş-altı saatte telif edildi. Yirmi Sekizinci Söz olan Cennet Bahsi bir veya iki saatte, Süleyman'ın dere bahçesinde telif edildi. Ben ve Tevfik ile Süleyman bu sürate hayrette kaldık ve hâkezâ.. telifinde bu keramet-i Kur'âniye olduğu gibi...

İkincisi: Yazmasında dahi fevkâlâde bir sühûlet, bir istiyak ve usanmak var. Şu zamanda ruhlara, akıllara usanç veren çok esbab içinde bu Sözler'den biri çıkar.. birden çok yerlerde kemâl-i istiyakla yazılmaya başlıyor.. mühim meşgaleler içinde onlar her şeye tercih ediliyor ve hâkezâ...

Üçüncü Keramet-i Kur'âniye: Bunların okunması dahi usanç vermiyor. Husûsan ihtiyaç hissedilse, okundukça zevk alınıyor, usanılmıyor.

İşte, siz dahi dördüncü bir keramet-i Kur'âniye'yi isbat ettiniz. Hüsrev gibi kendine tembel diyen ve beş senedir Sözler'i işittiği hâlde yazmaya cidden tembellik edip başlamayan bir kardeşimiz, bir ayda on dört kitabı güzel ve dikkatli yazması şüphesiz dördüncü bir keramet-i esrar-ı Kur'âniye'dir. Husûsan Otuz Üçüncü Mektup olan Otuz Üç Pencereler'in kıymeti tamamen takdir edilmiş ki, gayet dikkatle ve güzel yazılmış. **Evet, o risale, mârifetullah ve iman-ı billâh için en kuvvetli ve en parlak bir risaledir.** Yalnız, baştaki pencereler gayet icmal ve ihtisarla gidilmiştir. Fakat gittikçe inkişaf eder, daha ziyade parlar. Zaten sâir telifâtâ muhalif olarak ekser Sözler'in başları mücmel başlar, gittikçe genişlenir, tenevvür eder.

Dördüncü Risale Olan Dördüncü Mesele

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

İhvanlarımı, medar-ı intibah bir hâdise-i cüz'iyeye dair bir suâle cevaptır.

Aziz kardeşlerim,

Suâl ediyorsunuz ki: “Cami-i şerifinize, Cuma gecesinde, sebepsiz olarak, mübarek bir misafirin gelmesiyle tecavüz edilmiş. Bu hâdisenin mahiyeti nedir? Neden sana ilişiyorlar?”

Elcevap: Dört Nokta'yı bilmecburiye Eski Said lisaniyla beyan edeceğim. Belki ihvanlarımı medar-ı intibah olur, siz de cevabınızı alırsınız.

Birinci Nokta: O hâdisenin mahiyeti, hilâf-ı kanun ve sîrf keyfi ve zindika hesabına, Cuma gecesinde kalbimize telâş vermek ve cemaate fûtûr getirmek ve beni misafirlerle görüşütmemek için bir desise-i şeytaniye ve münafkâne bir taarruzdur. Garâiptendir ki, o geceden evvel olan perşembe günü tenezzûh için bir tarafa gitmiştim. Avdetimde, güya iki yılan birbirine eklenmiş gibi uzunca siyah bir yılan sol tarafımdan geldi, benimle arkadaşımın ortasından geçti. Arkadaşma; “O yıldandan dehşet alıp korktun mu?” diye sordum:

– Gördün mü?

O dedi:

– Neyi?

Dedim:

– Bu dehşetli yılanı!

Dedi:

– Yok, görmedim ve göremiyorum.

– Fesübhânallah, dedim. “Bu kadar büyük bir yılan, ikimizin ortasından geçtiği hâlde nasıl görmedin?”

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² “Hiç bir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ süresi, 17/44)

O vakit hatırlıma bir şey gelmedi. Fakat sonra kalbime geldi ki: “*Bu sana işaretettir, dikkat et!*” Düşündüm ki, gecelerde gördüğüm yılanlar nev’inden dir. Yani; gecelerde gördüğüm yılanlar ise, hiyanet niyetiyle her ne vakit bir memur yanına gelse, onu yılan suretinde görüyordum. Hatta bir defa müdüre söylemiştim: “*Fena niyetle geldiğin vakit seni yılan suretinde görüyorum; dikkat et!*” demiştim. Zaten selefini çok vakit öyle görüyordum.

Demek, şu zâhiren gördüğüm yılan ise işaretettir ki; hiyanetleri bu defa yalnız niyette kalmayacak, belki bilfiil bir tecavüz suretini alacak. Bu defa ki tecavüz, çendan zâhiren küçükmüş ve küçültülmek isteniliyor. Fakat, vicdansız bir muallimin teşvikiyle ve iştirakiyle o memurun verdiği emir, “Cami içinde namazın tesbihatındayken o misafirleri getiriniz” diye jandarmalara emretmiş. Maksat da beni kızdırmak, Eski Said damarıyla bu fevka’l-kanun sîrf keyfi muameleye karşı kovmakla mukabele etmekti. Hâlbuki, o bedbaht bilmedi ki; Said’in lisânında Kur’ân’ın tezgâhından gelen bir elmas kılıç varken, elindeki kırık odun parçasıyla müdafaa etmez; belki o kılıç böyle istimâl edecek tür. Fakat, jandarmaların akılları başlarında olduğu için; hiçbir devlet, hiçbir hükûmet namazda, câmide vazife-i diniye bitmeden ilişmediği için; namaz ve tesbihatın hitâmına kadar beklediler. Memur, bundan kızmış, “Jandarmalar beni dinlemiyorlar” diye kır bekçisini arkasından göndermiş. Fakat Cenâb-ı Hak, beni böyle yılanlarla uğraşmaya mecbur etmiyor.

İhvanlarına da tausiyem budur ki: Zaruriyet-i kat’iye olmadan bunnarla uğraşmayınız! “Cevâbü'l-ahmak, es-sükût!” nev’inden, tenezzül edip onlarla konuşmayın! Fakat buna dikkat ediniz ki; canavar bir hayvana karşı kendini zayıf göstermek, onu hücumu teşcî ettiği gibi; canavar vicdanı taşıyanlara karşı dahi dalkavukluk etmekle zaaf göstermek, onları tecavüze sevk eder. Öyleyse dostlar müteyakkız davranışmalı, tâ dostların lâkaytlıklarından ve gafletlerinden, zindika taraftarları istifade etmesinler.

İkinci Nokta: *وَلَا تَرْكُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ¹* âyet-i kerîmesi fer manıyla; zulme, değil yalnız alet olanı ve taraftar olanı, belki ednâ bir meyil edenleri dahi dehşetle ve şiddetle tehdit ediyor. Çünkü rıza-yı küfür, küfür olduğu gibi; zulme rıza da zulümdür.

İşte bir ehl-i kemâl; kâmilâne, şu âyetin çok cevâhirinden bir cevherini şöyle tâbir etmiştir:

¹ “Bir de sakın zulmedenlere meyletmeyin, sempati duymayın. Yoksa size ateş dokunur.” (Hûd sûresi, 11/113).

Muîn-i zâlimin dünyada erbâb-ı denâettir,
Köpektir zevk alan, sayyâd-ı bî-insâfa hizmetten!

Evet, bazıları yılankıl ediyor, bazıları köpeklik ediyor. Böyle mübarek bir gecede, mübarek bir misafirin, mübarek bir duada iken, hafiyelik edip, güya cinayet yapıyormuşuz gibi ihbar eden ve taarruz eden, elbette bu şirin meâlindeki tokada müstehaktır.

Üçüncü Nokta: Suâl; “Madem Kur’ân-ı Hakîm’in feyziyle ve nuruyla en mütemerrid ve müteannid dinsizleri ıslah ve irşad etmeye, Kur’ân’ın himmetine güveniyorsun; hem bilfiil de yapıyorsun. Neden senin yakınında bulunan bu mütecavizleri çağırıp irşad etmiyorsun?”

Elsevap: Usûl-ü şeriatın kaide-i mühimmesindendir: الرَّاضِي بِالصَّرِّ لَا يُنْظَرُ لَهُ Yani, “Bilerek zarara razı olana şefkat edip lehinde bakılmaz!” İşte ben, çandan Kur’ân-ı Hakîm’in kuvvetine istinâden dâvâ ediyorum ki:

Çok alçak olmamak ve yılan gibi dalâlet zehrini serpmekle telezzüz etmemek şartıyla en mütemerrid bir dinsizi, birkaç saat zarfında iknâ etmezsem de ilzam etmeye hazırlım. Fakat, nihayet derecede alçaklığa düşmüş bir vicdan ki; bilerek dinini dünyaya satar ve bilerek hakikat elmaslarını pis, muzır şîse parçalarına mübâdele eder derecede münâfîklîğâ girmiş insan suretindeki yılanylara hakâiki söylemek, hakâike karşı bir hürmetsizliktir.² كَعَلِيقُ الدُّرِّ فِي أَعْنَاقِ الْبَقَرِ *darb-ı meseli* gibi oluyor. Çünkü bu işleri yapanlar, kaç defa hakikati *Risale-i Nur*’dan işittiler. Ve bilerek, hakikatleri, zindika dalâletlerine karşı çürütmek istiyorlar. Böyleler, yılan gibi zehirden lezzet alıyorlar.

Dördüncü Nokta: Bana karşı bu yedi senedeki muameleler, sîrf keyfi ve fevkâ'l-kanundur. Çünkü menfilerin ve esirlerin ve zindandakilerin kanunları meydandadır. Onlar kanunen akrabasıyla görüşürler, ihtilâttan men olunmazlar. Her millet ve devlette ibadet ve tâat, tecavüzden masûndur. Benim emsallerim, şehirlerde akrabalarıyla ve ahbaplarıyla beraber kaldılar. Ne ihtilâttan, ne muhabereden ve ne de gezmekten men olunmadılar. Ben, men olundum ve hatta câmiîme ve ibadetime tecavüz edildi. Şâfiîlerce tesbihat içinde kelime-i tevhidin tekrarı sünnet iken, bana terk ettirilmeye çalışıldı.

¹ Bkz.: İmâm Rabbâni, *el-Mektûbât* 2/83 (49. Mektup).

² Ineğin boynuna inci takmak gibi..

Hatta Burdur'da eski muhacirlerden Şebab isminde ümmî bir zât, kayın-vâlidesiyle beraber tebdil-i hava için buraya gelmiş.. hemşehrilik itibarıyla benim yanına geldi. Üç müsellah jandarma ile câmiden istenildi. O memur, hilâf-ı kanun yaptığı hatayı setretmeye çalışıp, "Affedersiniz, gücünmeyiniz; vazifedir" demiş, sonra "Haydi, git" diyerek ruhsat vermiş.

Bu vâkıaya sâir şeyleler kıyas edilse anlaşılır ki; bana karşı sırf keyfi muameledir ki yılanları, köpekleri bana musallat ediyorlar. Ben de tenezzül etmiyorum ki onlarla uğraşayım. O müzirların şerlerini defetmek için Cenâb-ı Hakk'a havale ediyorum. Zaten sebeb-i tehcir olan hâdiseyi çikaranlar, şimdi memleketlerindedirler.. ve kuvvetli rüesâlar, aşâirlerin başıdadırlar.. herkes terhis edildi. Başlarını yesin! Dünyalıyla alâkam olmadığı hâlde beni ve iki zât-ı âheri, müstesna bıraktılar. Buna da "peki!.." dedim. Fakat o zâtlardan birisi bir yere müftü nasb olunmuş, memleketinden başka her tarafı geziyor ve Ankara'ya da gidiyor. Diğer, İstanbul'da kırk binler hemşehrileri içinde ve herkesle görüşebilir bir vaziyette bırakılmış. Hâlbuki bu iki zât, benim gibi kimsesiz, yalnız değiller; mâşallah büyük nüfuzları var. Hem.. hem...

Hâlbuki, beni bir köye sokmuşlar, en vicdansız insanlarla beni sıkıştırmışlar. Yirmi dakikalık bir köye altı senede iki defa gidebildiğim gibi, o köye gitmek ve birkaç gün tebdil-i hava için ruhsat verilmemiği bir derecede beni, müzaaf bir istibdat altında eziyorlar. Hâlbuki, bir hükümet ne şekilde olursa olsun, kanunu bir olur. Köyler ve şahislara göre ayrı ayrı kanun olmaz. Demek hakkındaki kanun, kanunsuzluktur. Buradaki memurlar, nüfuz-u hükümeti, ağrâz-ı şâhiyede istimâl ediyorlar. Fakat, Cenâb-ı Erhamürrâhimîn'e yüz binler şükrediyorum ve tahdis-i nimet suretinde derim ki:

"Bütün onların bu tazyikat ve istibdatları, envâr-ı Kur'âniye'yi ışıklandırın gayret ve himmet ateşine odun parçaları hükmüne geçiyor, iş'âl ediyor, parlatıyor. Ve o tazyikleri gören ve gayretin hararetiyle inbisat eden o envâr-ı Kur'âniye, Barla yerine bu vilâyeti, belki ekser memleketi bir medrese hükmüne getirdi. Onlar, beni bir köyde mahpus zannediyor. Zındıkların rağmına olarak bilâkis Barla, kürsî-yi ders olup; Isparta gibi çok yerler, medrese hükmüne geçti..."

الْحَمْدُ لِلّٰهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي¹

---

¹ Allah'a hamdolsun; bu Rabbimin ihsanıdır.

Beşinci Risale Olan Beşinci Meseli

Şükür Risalesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan tekrar ile

أَفَلَا يَشْكُرُونَ.. أَفَلَا يَشْكُرُونَ² ، وَسَتْجُزِي الشَّاكِرِينَ³ ، لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَّكُمْ⁴ ،
بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدُ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ⁵

gibi âyetlerle gösteriyor ki, Hâlik-ı Rahmân'ın, ibâdînden istediği en mühim iş şükürdür. Furkan-ı Hakîm'de gayet ehemmiyetle şükre davet eder.. ve şükretmemekliği, nimetleri tekzip ve inkâr suretinde gösterip, فَأَيِّ الَّاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ⁶ fermanıyla, Sûre-i Rahmân'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuz bir defa şu âyetle tehdit ediyor, şükürsüzluğun bir tekzip ve inkâr olduğunu gösteriyor.

Evet Kur'ân-ı Hakîm, nasıl ki şükü netice-i hilkat gösteriyor. Öyle de kur'ân-ı kebîr olan şu kâinat dahi gösteriyor ki, netice-i hilkat-i âlemin en mühimi şükürdür. Çünkü kâinata dikkat edilse görünüyor ki, kâinatın teşkilâtı şükü intâc edecek bir surette, her bir şey bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatin en mühim meyvesi şükürdür.. ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsûlatın en âlâsı şükürdür.

Cünkü hilkat-i âlemde görüyoruz ki; mevcudât-ı âlem bir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-yı merkeziye olarak hayat halkedilmiş. Bütün mevcudât hayatı bakar, hayatı hizmet eder, hayatın levâzimâtını yetiştirir. Demek, kâinatı halkeden Zât, ondan o hayatı intihap ediyor.

Sonra görüyoruz ki; zîhayat âlemlerini bir daire suretinde icad edip, insa-nı nokta-yı merkeziyede bırakıyor. Âdetâ, zîhayatlardan maksud olan gayeler

¹ “Hiç bir şey yoktur ki, O'nun hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ süresi, 17/44)

² “Hâla şükretmez mi onlar? Hâla şükretmezler mi?” (Yâsin süresi, 36/35, 73).

³ “Biz, şükredenleri elbette ödüllendireceğiz.” (Âl-i İmrân süresi, 3/145).

⁴ “Eğer şükrederseniz, ben nimetlerimi daha da artırırım...” (İbrahim süresi, 14/7).

⁵ “Bilakis, sen yalnız Allah'a kulluk et ve O'na şükredenlerden ol!” (Zûmer süresi, 39/66).

⁶ “O halde Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edebilirsiniz?” (Rahman süresi, 55/13, 16, 18; ...)

onda temerküz ediyor; bütün zihayatı onun etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek Hâlik-ı Zülcelâl, zihayatlar içinde insanı intihap ediyor, âlemde onu irade ve ihtiyâr ediyor.

Sonra görüyoruz ki; âlem-i insaniyet de, belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor.. ve nokta-yı merkeziyede rızık vaz' edilmiş. Bütün nev-i insanı ve hatta hayvanâti rızka âdetâ taaşşuk ettip, onları umumen rızka hâdim ve musahhar etmiş. Onlara hükmeden rıziktır. Rızkı da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki, hadsiz nimetleri câmîdir. Hatta rızkin çok envâinden yalnız bir nev'inin tatlarını tanımak için, lisanda kuvve-i zâika nâmında bir cihazla mat'ûmât adedince mânevî, ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek kâinat içinde en acîb, en zengin, en garip, en şirin, en câmî, en bedî hakikat rızıktadır.

Şimdi, görüyoruz ki; her şey nasıl ki rızkin etrafında toplanmış, ona bağıyor. Öyle de rızık dahi bütün envâıyla, mânen ve maddeten, hâlen ve kâlen şükürle kaimdir, şükürle oluyor, şükü yetiştiyor, şükü gösteriyor. Çünkü rızka istah ve iştiyak, bir nevi şükür-ü fitrîdir.. ve telezzûz ve zevk dahi gayr-i şurî bir şükürdür ki, bütün hayvanâttâ bu şükür vardır. Yalnız insan, dalâlet ve küfürle o fitrî şükürün mahiyetini değiştirmeye, şükürden şirk giriyor.

Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel, süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatlamlar şükürün davetçileridir; zihayatı şevke davet eder ve şevkle bir nevi istihsan ve ihtirama sevk eder, bir şükür-ü mânevî ettip. Ve zîsuurun nazarını dikkate celbeder, istihsana tergib eder. Nimetleri ihtirama onu teşvik eder; onunla kâlen ve fiilen şükre irşad eder ve şükrettirir. Ve şükür içinde en âlı ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır. Yani gösterir ki; şu lezzetli rızık ve nimet, kısa ve muvakkat bir lezzet-i zâhirîyesiyle beraber; dâimî, hakikî, hadsiz bir lezzeti ve zevki taşıyan iltifat-ı rahmânîyi şükürle kazandırır. Yani, rahmet hazinelerinin Mâlik-i Kerîm'inin hadsiz lezzetli olan iltifatını düşündürüp, şu dünyada dahi cennetin bâki bir zevkini mânen tattırır. İşte rızık, şükür vâsatisıyla o kadar kıymettar ve zengin bir hazine-i câmia olduğu hâlde, şükûrsüz-lükle nihayet derecede sukut eder.

Altıncı Söz'de beyan edildiği gibi; lisandaki kuvve-i zâika, Cenâb-ı Hak hesabına, yani mânevî vazife-i şükranîye ile rızka müteveccih olduğu vakit; o dildeki kuvve-i zâika, rahmet-i bînihaye-i ilâhiyenin hadsiz matbahlarına şâkir bir müfettiş, hâmid bir nâzır-ı âlikadr hükmündedir. Eğer nefis hesabına olsa, yani rızkı in'âm edenin şükürünü düşünmeyerek müteveccih olsa, o dildeki kuvve-i zâika, bir nâzır-ı âlikadr makamından, batn fabrikasının yasakçısı ve

mide tavlasının bir kapıcısı derecesine sukut eder. Nasıl rızkin şu hizmetkârı şükürsüzlükle bu dereceye sukut eder. Öyle de rızkin mahiyeti ve sâir hademeleri dahi sukut ediyorlar. En yüksek makamdan en ednâ makama inerler. Kâinat Hâlikî'nın hikmetine zit ve muhalif bir vaziyete düşerler.

Şükürün mikyası, kanaattir ve iktisattır ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mizanı, hıristir ve israftır; hürmetsizliktir; haram-helâl demeyip, rast geleni yemektir.

Evet hirs, şükürsüzlük olduğu gibi; hem sebeb-i mahrumiyettir, hem vâsita-yı zillettir. Hatta, hayat-ı içtimaiyeye sahip olan mübarek karınca dahi, güya hirs vâsitasıyla ayaklar altında kalmış, ezilir. Çünkü kanaat etmeyip, sene-de birkaç tane buğday kâfi gelirken, elinden gelse binler taneyi toplar. Güya mübarek arı, kanaatinden dolayı başlar üstünde uçar.. kanaat ettiğinden balı insanlara emr-i ilâhî ile ihsan eder, yedirir.

Evet, Zât-ı Akdes'in alem-i zâtîsi ve en âzamî ismi olan lafzillahtan sonra en âzam ismi olan Rahmân, rızka bakar.. ve rızıktaki şükürle ona yetişilir. Hem Rahmân'ın en zâhir manası, Rezzâk'tır.

Hem şükürün envâî var. O nevilerin en câmii ve fihriste-i umumiyesi, namazdır. Hem şükür içinde sâfi bir iman var, hâlis bir tevhid bulunur. Çünkü bir elmayı yiyan ve "Elhamdülillâh" diyen adam, o şükürle ilân eder ki: "O elma, doğrudan doğruya dest-i kudretin yadigâri ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetin hediyeleridir." demesiyle ve itikat etmesiyle her şeyi –cüz'î olsun külli olsun– O'nun dest-i kudrette teslim ediyor.. ve her şeyde rahmetin cilvesini bilir. Hakiki bir imanı ve hâlis bir tevhidi, şükürle beyan ediyor. İnsan-ı gafil, küfrân-ı nimetle ne derece hasârete düştüğünü, çok cihatlerden yalnız bir veçhini söyleyeceğiz. Şöyledi ki:

Lezzetli bir nimeti insan yese, eğer şükretse; o yediği nimet, o şükür vâsitasıyla bir nur olur, uhrevî bir meyve-i cennet olur. Verdiği lezzetle, Cenâb-ı Hakk'ın iltifat-ı rahmetinin eseri olduğunu düşünmekle, büyük ve dâimî bir lezzet ve zevk veriyor. Bu gibi mânevî lübleri ve hülâsaları ve mânevî maddeleri ulvî makamlara gönderip, maddî ve tüflî (posa) ve kişî –yani vazifesini bitiren ve lüzumsuz kalan– maddeleri fuzûlât olup aslina, yani anâsîra inkılâb etmeye gidiyor. Eğer şükretmezse; o muvakkat lezzet, zeval ile bir elem ve teessûf bırakır ve kendisi dahi kâzûrât olur. Elmas mahiyetindeki nimet, kömüre kalbolur. Şükürle zâil rızıklar dâimî lezzetler, bâki meyveler verir. Şükürsüz nimet, en güzel bir suretten, çirkin bir surete döner. Çünkü o gafîle göre rızkin âkibeti, muvakkat bir lezzetten sonra fuzûlâtır. Evet, rızkin aşka

lâyik bir sureti var; o da, şükürle o suret görünür. Yoksa, ehl-i gaflet ve dalâletin rızka aşkları bir hayvanlıktır. Daha buna göre kıyas et ki, ehl-i dalâlet ve gaflet ne derece hasâret ediyorlar.

Envâ-i zîhayat içinde en ziyade rızkın envâına muhtaç, insandır. Cenâb-ı Hak insanı bütün esmâsına câmî bir ayna.. ve bütün rahmetinin hazinelerinin müddeharâtını tartacak, tanıyacak cihâzâta mâlik bir mucize-i kudret.. ve bütün esmâsının cilvelerinin vaziyetlerinin inceliklerini mizana çekecek âletleri hâvi bir halife-i arz suretinde halketmiştir. Onun için hadsiz bir ihtiyaç verip, maddî ve mânevî rızkın hadsiz envâına muhtaç etmiştir. İnsanı, bu câmiyyete göre en âlâ bir mevki olan ahsen-i takvime çıkarmak vâsitası, şükürdür. Şükür olmazsa esfel-i sâfilîne düşer, bir zulm-ü azîmi irtikâp eder.

Elhâsil, en âlâ ve en yüksek tarîk olan tarîk-i ubûdiyet ve mahbubiyetin dört esasından en büyük esası şükürdür ki, o dört esas şöyle tâbir edilmiş:

Der tarîk-i acz-mendî lâzîm âmed çâr çiz:

*Acz-i mutlak, fakr-i mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak, ey aziz!*¹

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ²

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الشَّاكِرِينَ وَالْحَامِدِينَ وَعَلَى أَهْلِهِ

وَصَحْبِيهِ أَجْمَعِينَ، أَمِينَ⁴

وَأَخْرُ ذِعْوَيْهِمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ⁵

Altıncı Risale Olan Altıncı Mesele

Teksir Mektubat mecmuasında neşredildiğiinden buraya dercedilmedi.

¹ Ey aziz kardeşim! Allah'a karşı âciz ve muhtaç olduğunu hissetme esasına dayanan bu yolda şu dört şey lazımdır: Sonsuz acz, sonsuz fakr, sonsuz şevk, sonsuz şükür.

² Ey her seye lâyikiyla merhamet eden, sonsuz merhamet sahibi Allah'ım! Rahmetinle bizi şükredenlerden eyle.

³ “Sübhsin yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

⁴ Allah'ım! Şükür ve hamd edenlerin efendisi olan Efendimiz Muhammed'e, O'nun bütün âl ve ashabi-na salât ve selâm eyle.

⁵ “Onların duaları ‘Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.’ diye sona erer.” (Yûnus sûresi, 10/10)

Yedinci Risale Olan Yedinci Mesele

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَعْصِلُ اللَّهُ وَبِرَحْمَتِهِ فَيُذَلِّكَ فَلَيَفْرُحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمِعُونَ¹

Şu mesele, “Yedi İşaret”tir.

Evvelâ, tahdis-i nimet suretinde birkaç sırrı inâyeti izhar eden “Yedi Sebeb”i beyan ederiz.

Birinci Sebep: Eski Harb-i Umumî’den evvel ve evâilinde, bir vâkıâ-yı sâdikada görüyorum ki Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı’nın altında yım. Birden o dağ, müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her taraflına dağıtı. O dehşet içinde baktım ki merhum vâlidem yanıldadır. Dедим: “Ana, korkma! Cenâb-ı Hakk’ın emridir, O Rahîm’dir ve Hakîm’dir.” Birden, o hâlette iken baktım ki mühim bir zât bana âmirâne diyor ki: “İ’câz-ı Kur’ân’ı beyan et!” Uyandım, anladım ki; bir büyük infilâk olacak.. o infilâk ve inkılâptan sonra Kur’ân etrafındaki surlar kırılacak.. doğrudan doğruya Kur’ân kendi kendini müdafaa edecek.. ve Kur’ân’a hücum edilecek.. i’câzi, onun çelik bir zırhı olacak.. ve şu i’câzin bir nev’ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak benim gibi bir adam namzet olacak.. ve namzet olduğumu anladım.

Madem i’câz-ı Kur’ân’ı bir derece beyan, Sözler’le oldu. Elbette, o i’câzin hesabına geçen ve onun reşehâti ve berekâti nev’inden olan hizmetimizdeki inâyâti izhar etmek, i’câza yardımındır ve izhar etmek gerektir.

İkinci Sebep: Madem Kur’ân-ı Hakîm mürşidimizdir, ustadımızdır, imamımızdır, her bir âdâpta rehberimizdir. O, kendi kendini methodıyor. Biz de onun dersine ittibâen, onun tefsirini methodedeceğiz.

Hem madem yazılan Sözler, onun bir nevi tefsiridir.. ve o risaleler ki hâkâik-i Kur’âniye’nin malidir ve hakikatleridir.. ve madem Kur’ân-ı Hakîm ekser sûrelerde, husûsan ²الْلَّارَدَ ’larda ³الْحَمْ ’lerde kendi kendini kemâl-i haşmetle

¹ “De ki; Allah’ın lütfıyla, rahmetiyle, evet sadece bununla ferahlanın. Çünkü bu, onların dünya malı olarak topladıkları bütün şeylerden daha hayırlıdır.” (Yûnus sûresi, 10/58).

² “Elif, Lâm, Râ.” (Yûnus sûresi, 10/1; Hûd sûresi, 11/1; Yûsuf sûresi, 12/1; İbrahim sûresi, 14/1; Hicr sûresi, 15/1).

³ “Hâ, Mîm.” (Mü’mîn sûresi, 40/1; Fussilet sûresi, 41/1; Şûrâ sûresi, 42/1; Zuhurf sûresi, 43/1; Duhân sûresi, 44/1; Câsiye sûresi, 45/1; Ahkaf sûresi, 46/1).

gösteriyor, kemâlâtını söylüyor, lâyik olduğu methi kendi kendine ediyor. Elbette, *Sözler*'de *in'ikâs etmiş Kur'ân-ı Hakîm'in lemeât-ı i'câziyesinden ve o hizmetin makbuliyetine alâmet olan inâyât-ı rabbâniyenin izharına mukellefiz*. Çünkü o ustadımız öyle eder ve öyle ders verir.

Üçüncü Sebep: Sözler hakkında, tevazu suretinde demiyorum; belki bir hakikati beyan etmek için derim ki:

Sözler'deki hakâik ve kemâlât benim değil, Kur'ân'ındır ve Kur'ân'dan tereşşuh etmiştir. Hatta Onuncu Söz, yüzer âyât-ı Kur'âniye'den süzülmüş bazı katarattır. Sâir risaleler dahi umumen öyledir.

Madem ben öyle biliyorum ve madem ben fâniyim, gideceğim. Elbette bâki olacak bir şey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Ve madem ehl-i dalâlet ve tuğyan, işlerine gelmeyen bir eseri, eser sahibini çürütmekle eseri çürütmek âdetleridir. Elbette, semâ-yı Kur'ân'ın yıldızlarıyla bağlanan risaleler, benim gibi çok itirazâta ve tenkidâta medar olabilen ve sukut edebilen çürüklü bir direk ile bağlanmamalı.

Hem madem örf-ü nâsta, bir eserdeki mezâyâ, o eserin masdarı ve menbaî zannettikleri müellifinin etvârında aranılıyor.. ve bu örfe göre, o hakâik-i âliyeyi ve o cevâhir-i gâliyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime mal etmek, hakikate karşı büyük bir haksızlık olduğu için; *risaleler kendi malîm değil, Kur'ân'ın malî olarak, Kur'ân'ın reşehât-ı meziyatına mazhar olduklarını izhar etmeye mecburum*. Evet, lezzetli üzüm salkımlarının hâsiyetleri, kuru çubugunda aranılmaz. İşte ben de öyle bir kuru çubuk hükmündeyim.

Dördüncü Sebep: Bazen tevazu, küfrân-ı nimeti istilzam ediyor; belki küfrân-ı nimet olur. Bazen de tahdis-i nimet, iftihar olur. İkisi de zarardır. Bunun çare-i yegânesi –ki ne küfrân-ı nimet çıksın, ne de iftihar olsun– meziyet ve kemâlâtları ikrar edip, fakat temellük etmeyecek, Mün'im-i Hakîkî'nin eser-i *in'âmi* olarak göstermektir. Meselâ, nasıl ki murassa ve müzeyyen bir elbise-i fâhireyi biri sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen, halk sana dese, "Mâşallah, çok güzelsin, çok güzelleştin." Eğer sen tevazukârâne desen, "Hâşâ, ben neyim? Hiç! Bu nedir, nerede güzellik?" O vakit küfrân-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir sanatkâra karşı hürmetsizlik olur. Eğer müftehirâne desen, "Evet, ben çok güzelim. Benim gibi güzel nerede var? Benim gibi birini gösteriniz." O vakit, mağrurâne bir fahirdir. İşte fahirden, küfrândan kurtulmak için demeli ki: "Evet,

ben güzelleştim. Fakat güzellik libasındır ve dolayısıyla libası bana giydi-renindir, benim degildir.”

İşte, bunun gibi ben de sesim yetişse bütün küre-i arza bağırarak derim ki: *Sözler güzeldirler, hakikattirler. Fakat benim degildirler; Kur’ân-ı Kerîm’in hakâikinden telemmû etmiş şuâlardır.*

وَمَا مَدْحُثٌ مُّحَمَّدًا بِمَقَالَتِي ۖ وَلَكِنْ مَدْحُثٌ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ¹
düsturuyla derim ki:

وَمَا مَدْحُثٌ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِي ۖ وَلَكِنْ مَدْحُثٌ كَلِمَاتِي بِالْقُرْآنِ

Yani, “*Kur’ân’ın hakâik-i câzini ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim. Belki Kur’ân’ın güzel hakikatleri benim tâbirâtlarımı da güzelleştirdi, ulvileştirdi.*”

Madem böyledir; hakâik-i Kur’ân’ın güzelliği nâmına, Sözler nâmındaki aynalarının güzelliklerini ve o aynadarlığa terettüp eden inâyât-ı ilâhiyeyi izhar etmek, makbul bir tahdis-i nimettir.

Beşinci Sebep: Çok zaman evvel, bir ehl-i velâyetten isittim ki: O zât, eski velilerin gaybî işaretlerinden istihraç etmiş ve kanaati gelmiş ki; “Şark tarafindan bir nur zuhur edecek, bid’alar zulümâtını dağıtacak.” Ben, böyle bir nurun zuhuruna çok intizar ettim ve ediyorum. Fakat çiçekler baharda gelir. Öyle kudsî çiçeklere zemin hazır etmek lâzım gelir. Ve anladık ki, bu hizmetimizle o nurâni zâtılara zemin ihmâz ediyoruz.

Madem kendimize ait değil; elbette, Sözler nâmındaki nurlara ait olan inâyât-ı ilâhiyeyi beyan etmekte medar-ı fahir ve gurur olamaz, belki medar-ı hamd ve şükür ve tahdis-i nimet olur.

Altıncı Sebep: Sözler’in telifi vâsitasıyla Kur’ân’a hizmetimize bir mükâfât-ı âcile ve bir vâsita-yı teşvik olan inâyât-ı rabbâniye, bir muvaffakiyyettir. Muvaffakiyet ise izhar edilir. Muvaffakiyetten geçse, olsa olsa bir ikram-ı ilâhî olur. *İkram-ı ilâhî ise, izharı bir şükür-ü mânevîdir.*

Ondan dahi geçse, olsa olsa, hiç ihtiyârimız karışmadan bir keramet-i Kur’âniye olur. Biz mazhar olmuşuz. Bu nevi ihtiyârsız ve habersiz gelen bir

¹ “Ben sözlerimle Muhammed’i (aleyhissalâtü vesselâm) övmüş olmadım; aslında sözlerimi Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm)’la övmüş ve güzelleştirmış oldum.” Hassân İbni Sâbit’İN sözü olarak; İbnü'l-Esîr, *el-Meselü's-sâir* 2/357; *el-Kalkâşendî*, *Subhu'l-a'sâ* 2/321; İmâm Rabbâni, *el-Mektûbât* 1/58 (44.Mektup).

kerametin izharı zararsızdır. Eğer âdi kerâmâtın fevkine çıksa, o vakit olsa olsa Kur’ân’ın i’câz-ı mânevîsinin şûleleri olur. Madem i’câz izhar edilir; elbette i’câza yardım edenin dahi izharı, i’câz hesabına geçer. Hiç medar-ı fahir ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şükrandır.

Yedinci Sebep: *Nev-i insanın yüzde sekseni ehl-i tahkik değildir ki; hakikate nüfuz etsin ve hakikati, hakikat tanıyıp kabul etsin. Belki, surette, hüsн-ü zanna binâen makbul ve mütemet insanlardan işittikleri mesâili taklidden kabul ederler. Hatta, kuvvetli bir hakikati zayıf bir adamın elinde zayıf görür.. ve kıymetsiz bir meseleyi kıymettar bir adamın elinde görse, kıymettar telâkki eder.*

İşte ona binâen, benim gibi zayıf ve kıymetsiz bir bîcârenin elindeki hâkâik-i imaniye ve Kur’âniye’nin kıymetini, ekser nâsin nokta-yı nazarında düşürmemek için, bilmecburiye ilân ediyorum ki; ihtiyârimız ve haberimiz olmadan birisi, bizi istihdam ediyor; biz bilmeyerek, bizi mühim işlerde çalıştırıyor. Delilimiz de sudur ki, şuurumuz ve ihtiyârimızdan hariç bir kısım inâyâta ve teshilâta mazhar oluyoruz. Öyleyse, o inâyetleri bağırrarak ilân etmeye mecburuz.

İşte, geçmiş yedi esbaba binâen, külli birkaç inâyet-i rabbâniyeye işaret edeceğiz.

Birinci İşaret: Yirmi Sekizinci Mektub'un Sekizinci Meselesi'nin Birinci Nüktesi'nde beyan edilmişdir ki, "tevâfukat"tır. Ezcümle: Mucizât-ı Ahmedîye Mektubatı'nda, Üçüncü İşareti'nden tâ On Sekizinci İşareti'ne kadar altmış sayfa; habersiz, bilmeyerek, bir müstensihin nûshasında -iki sayfa müstesna olmak üzere mütebâki bütün sayfalarda- kemâl-i muvâzenetle, iki yüzden ziyyade Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) kelimeleri birbirine bakıyorlar. Kim insafla iki sayfaya dikkat etse, tesadüf olmadığını tasdik edecek. Hâlbuki te-sadüf, olsa olsa bir sayfada kesretli emsal kelimeleri bulunsa yarı yarıya te-vâfuk olur, ancak bir-iki sayfada tamamen tevâfuk edebilir. O hâlde böyle umum sayfalarda Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) kelimesi; iki olsun, üç olsun, dört olsun veya daha ziyade olsun, kemâl-i mizanla birbirinin yüzüne baksa elbette tesadüf olması mümkün değildir. Hem sekiz ayrı ayrı müsten-sihin bozamadığı bir tevâfukun, kuvvetli bir işaret-i gaybiye içinde olduğunu gösterir.

Nasıl ki ehl-i belâgatın kitaplarında belâgatın derecâtı bulunduğu hâlde, Kur’ân-ı Hakîm'deki belâgat, derece-i i’câza çıkmış; kimseňin haddi değil ki

ona yetişsin. Öyle de mucizât-ı Ahmediye'nin bir aynası olan On Dokuzuncu Mektup ve mucizât-ı Kur'âniye'nin bir tercümanı olan Yirmi Beşinci Söz ve Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında tevâfukat, umum kitaplarin fevkinde bir derece-i garâbet gösteriyor. Ve ondan anlaşılıyor ki; mucizât-ı Kur'âniye ve mucizât-ı Ahmediye'nin bir nevi kerametidir ki o aynalarda tecelli ve temessül ediyor.

İkinci İşaret: Hizmet-i Kur'âniye'ye ait inâyât-ı rabbâniyenin ikincisi şudur ki: Cenâb-ı Hak benim gibi kalemsiz, yarımm ümmî, diyar-ı gurbette kim-sesiz, ihtilâttan men edilmiş bir tarzda; kuvvetli, ciddî, samîmî, gayûr, fedâ-kâr.. ve kalemleri birer elmas kılıç olan kardeşleri bana muâvin ihsan etti. Zayıf ve âciz omzuma çok ağır gelen vazife-i Kur'âniye'yi, o kuvvetli omuzlara bindirdi, kemâl-i kereminden yükümü hafifletti. O mübarek cemaat ise –Hulûsi'nin tâbirîyle– telsiz telgrafın âhizeleri hükmünde –ve Sabri'nin tâbi-riyle– Nur fabrikasının elektriklerini yetiştiren makineler hükmünde ayrı ayrı meziyetleri ve kıymettar muhtelif hâsiyetleriyle beraber –yine Sabri'nin tâbi-riyle– bir tevâfukat-ı gaybiye nev'inden olarak, şevk ve sa'y u gayret ve cid-diyyette birbirine benzer bir surette, esrar-ı Kur'âniye'yi ve envâr-ı imaniyeyi etrafa neşremeleri ve her yere erişirmeleri ve şu zamanda (yani hurufât de-ğişmiş, matbaa yok, herkes envâr-ı imaniyeye muhtaç olduğu bir zamanda) ve futur verecek ve şevki kıracak çok esbap varken; bunların fûtursuz, kemâl-i şevk ve gayretle bu hizmetleri, doğrudan doğruya bir keramet-i Kur'âniye ve zâhir bir inâyet-i ilâhiyedir.

Evet, velâyetin kerameti olduğu gibi, niyet-i hâlisanın dahi kerame-ti vardır. Samimiyyetin dahi kerameti vardır. Bahusus, lillâh için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde ciddî, samîmî tesânîdün çok kerametleri olabilir. Hatta söyle bir cemaatin şahs-ı mânevîsi bir veliyy-i kâmil hükmüne geçebilir, inâyâta mazhar olur.

İşte, ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bir kaleyi fet-heden bir bölüğün çavuşuna, bütün şerefi ve bütün ganimetini vermek nasıl zu-lümdür, bir hatadır. Öyle de şahs-ı mânevînizin kuvvetiyle ve kalemlerinizle hâsil olan fütuhattaki inâyâti benim gibi bir bîçâreye veremezsiniz. Elbette, böyle mübarek bir cemaatte, tevâfukat-ı gaybiyeden daha ziyade kuvvetli bir işaret-i gaybiye var ve ben görüyorum, fakat herkese ve umuma gös-teremiyorum.

Üçüncü İşaret: Risale-i Nur eczaları, bütün mühim hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'yi, hatta en muannide karşı dahi parlak bir surette isbatı, çok

kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve bir inâyet-i ilâhiyedir. Çünkü hakâik-i imaniye ve Kur'âniye içinde öyleleri var ki en büyük bir dâhi telâkki edilen İbni Sina, fehminde aczini itiraf etmiş; "Akıl buna yol bulamaz!" demiş. Onuncu Söz Risalesi, o zâtın dehâsiyla yetişemediği hakâiki, avâmlara da çocuklara da bildiriyor.

Hem meselâ; sırr-ı kader ve cüz-ü ihtiyârînin hâlli için, koca Sa'd-ı Teftazânî gibi bir allâme, kırk elli sayfada meşhur *Mukaddemât-ı Isnâ Aşer* nâmıyla Telvih nâm kitabında ancak hallettiği ve ancak havassa bildirdiği ay-nı mesâili, kadere dair olan Yirmi Altıncı Söz'de İkinci Mebahâ'sın iki sayfasında tamamıyla, hem herkese bildirecek bir tarzda beyanı, eser-i inâyet olmazsa nedir?

Hem bütün ukûlü hayrette bırakın ve hiçbir felsefenin eliyle keşfetilemeye ve sırr-ı hilkat-i âlem ve tilsim-ı kâinat denilen ve Kur'ân-ı Azîmüssâ'nın i'câziyla keşfedilen o tilsim-ı müşki'l-kûşâ ve o muamma-yı hayret-nûmâ, Yirmi Dördüncü Mektup ve Yirmi Dokuzuncu Söz'ün âhirindeki remizli nükte ve Otuzuncu Söz'ün, tahavvülât-ı zerrâtın altı adet hikmetinde keşfedilmiştir. Kâinattaki faaliyet-i hayret-nûmânın tilsimini ve hilkat-i kâinatın ve âkıbetinin muammasını ve tahavvülât-ı zerrâtaki harekâtın sırr-ı hikmetini keşif ve beyan etmişlerdir; meydandadır, bakılabilir.

Hem sırr-ı ehadiyet ile şeriksiz vahdet-i rubûbiyeti, hem nihayetsiz kurbiyet-i ilâhiye ile nihayetsiz bu'diyetimiz olan hayret-engiz hakikatleri, kemâl-i vuzuyla On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Söz, beyan ettikleri gibi; kudret-i ilâhiyeye nisbeten zerrât ve seyyârât müsâvi olduğunu.. ve haşr-i âzamda umum zîruhun ihyâsı, bir nefsin ihyâsı kadar o kudrete kolay olduğunu.. ve şirkin hilkat-i kâinatta müdahalesi imtinâ derecesinde akıdan uzak olduğunu kemâl-i vuzuyla gösteren Yirminci Mektup'taki *كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ*¹ kelimesi beyanında ve üç temsili hôvi onun zeyli, şu azîm sırr-ı vahdeti keşfetmiştir.

Hem hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'de öyle bir genişlik var ki en büyük zekâ-yı beserî ihata edemediği hâlde; benim gibi zihni müşevves, vaziyeti perişan, mûracaat edilecek kitap yokken, sıkıntılı ve süratle yazan bir adamda, o hakâikin ekseriyet-i mutlakası dekâikiyle zuhuru, doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in i'câz-ı mânevîsinin eseri ve inâyet-i rabbâniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir.

---

¹ "Allah herşeye kâdirdir." (Mâide sâresi, 5/120; Hûd sâresi, 11/4; Rûm sâresi, 30/50; ...)

Dördüncü İşaret: Elli altmış risaleler¹(Hâsiye) öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki; değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tetkike vakit bulamayan bir insanın, belki büyük zekâlardan mürekkep bir ehl-i tedkikin sa'y ve gayreTİyle yapılmayan bir tarzda telifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inâyet olduğunu gösteriyor. Çünkü bütün bu risalelerde bütün derin hakâik, temsilât vâsitasıyla, en âmî ve ümmî olanlara kadar ders veriliyor. Hâlbuki o hakâikin çوغunu, büyük âlimler “Tefhim edilmez!” deyip değil avâma, belki havassa da bildiremiyorlar.

İşte, en uzak hakikatleri en yakın bir tarzda, en âmî bir adama ders verecek derecede, benim gibi Türkçe'si az, sözleri muğlâk, çoğu anlaşılmaz ve “Zâhir hakikatleri dahi müşküleştiriyor.” diye eskiden beri iştihar bulmuş ve eski eserleri -kîsmen- o sû-i iştihari tasdik etmiş bir şahsin elinde bu harika teshîlât ve sühûlet-i beyan; elbette, bilâ-şüphe, bir eser-i inâyettir ve onun hüneri olamaz ve Kur'ân-ı Kerîm'in i'câz-ı mânevîsinin bir cilvesidir ve temsilât-ı Kur'âniye' nin bir temessüldür ve in'ikâsıdır.

Beşinci İşaret: Risaleler umumiyetle pekçok intiŞar ettiği hâlde; en büyük âlimden tut, tâ en âmî adama kadar ve ehl-i kalb büyük bir veliden tut, tâ en muannid dinsiz bir feylesofa kadar olan tabakât-ı nâs ve tâifeler, o risaleleri gördükleri ve okudukları ve bir kısmı tokatlarını yedikleri hâlde tenkit edilmemesi.. ve her tâife derecesine göre istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inâyet-i rabbâniye ve bir keramet-i Kur'âniye olduğu gibi, çok tetkikât ve taharriyâtın neticesiyle ancak husûl bulan o çeşit risaleler, fevkâlâde bir süratle, hem idrakimi ve fikrimi müşevveş eden sıkıntılı inkîbaz vakitlerinde yazılması dahi, bir eser-i inâyet ve bir ikram-ı rabbânidir.

Evet, ekser kardeşlerim ve yanındakî umum arkadaşlarım ve müstensihler biliyorlar ki On Dokuzuncu Mektub'un beş parçası, birkaç gün zarfında; her gün iki-üç saatte ve mecmuu on iki saatte, hiçbir kitâba müracaat edilmeden yazılmazı; hatta en mühim bir parça ve o parçada lafz-ı Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) kelimesinde zâhir bir hâtem-i nübüvveti gösteren dördüncü cüz; üç-dört saatte, dağda, yağmur altında, ezber yazılmış. Ve Otuzuncu Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılmış. Ve Yirmi Sekizinci Söz, Süleyman'ın bahçesinde bir, nihayet iki saat içinde yazılmazı gibi.. ekser risalelerin böyle olması ve eskiden beri sıkıntılı ve münkâbız olduğum zaman en zâhir hakikatleri

---

¹ (Hâsiye) Şimdi yüz otuzdur.

dahi beyan edemediğimi, belki bilemediğimi yakın dostlarım biliyorlar. Hususan o sıkıntıya hastalık da ilâve edilse, daha ziyade beni dersten, teliften men etmekle beraber; en mühim Sözler ve risalelerin, en sıkıntılı ve hastalıklı zamanımda, en süratli bir tarzda yazılması, doğrudan doğruya bir inâyet-i ilâhiye ve bir ikram-ı rabbânî ve bir keramet-i Kur'âniye olmazsa nedir?

Hem hangi kitap olursa olsun, böyle hakâik-i ilâhiyeden ve imaniyeden bahsetmişse, alâkülliâl bir kısım mesâili, bir kısım insanlara zarar verir. Ve zarar verdikleri için, her mesele herkese neşredilmemiş. Hâlbuki şu risaleler ise, şimdîye kadar hiç kimsede –çoklardan sorduğum hâlde– sû-i tesir ve aksülamel ve tahdîş-i ezhân gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işaret-i gaybiye ve bir inâyet-i rabbâniye olduğu bizce muhakkaktır.

Altıncı İşaret: Şimdi bence kat'iyet peydâ etmiştir ki; ekser hayatım, ihtiyâr ve iktidarımın, şuur ve tedbirimin haricinde, öyle bir tarzda geçmiş ve öyle garip bir surette ona cereyan verilmiş, tâ Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet edecek olan bu nevi risaleleri netice versin. Âdetâ bütün hayat-ı ilmiyem, mukademât-ı ihzâriye hükmüne geçmiş ve Sözler'le i'câz-ı Kur'ân'ın izhari, onun neticesi olacak bir surette olmuştur. Hatta, şu yedi sene nefyimde ve gurbetimde ve sebepsiz ve arzumun hilâfında tecerrüdüm ve meşrebime muhalif, yalnız bir köyde imrâr-ı hayat etmekliğim.. ve eskiden beri ülfet ettiğim hayat-ı içtimaiyinin çok râbitalarından ve kaidelerinden nefret edip terk etmekliğim, doğrudan doğruya bu hizmet-i Kur'âniye'yi hâlis, sâfi bir surette yaptırmak için bu vaziyet verildiğine şüphem kalmamıştır. Hatta çok defa bana verilen sıkıntı ve zulmen bana karşı olan tazyikat perdesi altında bir dest-i inâyet tarafından merhametkârâne, Kur'ân'ın esrarına hasr-ı fikir ettirmek ve nazarı dağıtmamak için yapılmıştır, kanaatindeyim. Hatta eskiden mütâlaaya çok müştâk olduğum hâlde, bütün sair kitapların mütâlaasından bir men, bir mücânebet ruhuma verilmişti. Böyle gurbette medar-ı teselli ve ünsiyet olan mütâlaayı bana terkettiren, anladım ki doğrudan doğruya âyât-ı Kur'âniye'nin ustâd-ı mutlak olmaları içindir.

Hem yazılan eserler, risaleler –ekseriyet-i mutlakası– hariçten hiçbir sebep gelmeyerek, ruhumdan tevellüt eden bir hâcete binâen, âni ve defî olarak ihsan edilmiş. Sonra bazı dostlarımı gösterdiğim vakit demişler: "Şu zamanın yaralarına devâdir." İntiâş ettikten sonra ekser kardeşlerimden anladım ki tam şu zamandaki ihtiyaca muvafık ve derde lâyık bir ilâç hükmüne geçiyor.

İşte, ihtiyâr ve şuurumun dairesi haricinde, mezkûr hâletler ve sergüzeşti hayatım ve ulûmların envâlarındaki hilâf-ı âdet, ihtiyârsız tetebbuatîm, böyle bir netice-i kudsiyeye müncer olmak için, kuvvetli bir inâyet-i îlahiye ve bir ikram-ı rabbânî olduğuna bende şüphe bırakmadımıştır.

Yedinci İşaret: Bu hizmetimiz zamanında, beş-altı sene zarfında, bilâ-mübalâğa yüz eser-i ikram-ı ilâhî ve inâyet-i rabbâniye ve keramet-i Kur'âniye'yi gözümüzle gördük. Bir kısmını On Altinci Mektup'ta işaret ettim. Bir kısmını Yirmi Altinci Mektub'un Dördüncü Mebhâsi'nin Mesâil-i Müteferrikası'nda, bir kısmını Yirmi Sekizinci Mektub'un Üçüncü Meselesi'nde beyan ettim. Benim yakın arkadaşları bunu biliyorlar. Dâimî arkadaşım Süleyman Efendi, çoklarını biliyor. *Husûsan Sözler'in ve risalelerin neşrine ve tashihâtında ve yerlerine yerlestirmekte ve tesvid ve tebyizinde fevka'l-me'mul, kerametkârâne bir teshilâtâ mazhar oluyoruz.. keramet-i Kur'âniye olduğuna şüphemiz kalmıyor. Bunun misalleri yüzlerdir.*

Hem maîset hususunda o kadar şefkatle besleniyoruz ki en küçük bir arzu-yu kalbimizi bizi istihdam eden Sahib-i Înâyet, tatmin etmek için fevka'l-me'mul bir surette ihsan ediyor ve hâkeza...

İşte bu hâl gayet kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir ki biz istihdam oluyoruz. Hem rıza dairesinde, hem inâyet altında bize hizmet-i Kur'âniye yaptırılıyor.

الْحَمْدُ لِلّٰهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقِّهِ أَدَاءً

وَعَلَى إِلَهِ وَصَحِّهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا، أَمِينٌ³

¹ Allah'a hamdolsun; bu Rabbimin ihsanıdır.

² "Sübhânsın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin." (Bakara süresi, 2/32)

³ Allah'im! Efendimiz Muhammed'e, O'nun âl ve ashabına, senin hoşnutluğuna ve O'nun hakkının ödenmesine vesile olacak şekilde çok salât ve selâm eyle, âmîn...

Mahrem Bir Suale Cevaptır

[Şu sırrı inâyet, eskiden mahremce yazılmış; On Dördüncü Söz’ün âhirine ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek münasip ve lâyik mevkii burasıymış ki gizli kalmış.]

Benden sual ediyorsun: “Neden senin Kur’ân’dan yazdığın Sözler’de bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve âriflerin sözlerinde nâdiren bulunur? Bazen bir satırda bir sayfa kadar kuvvet var, bir sayfada bir kitap kadar tesir bulunuyor.”

Elcevap: Güzel bir cevaptır! Şeref, i’câz-ı Kur’ân’ ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bilâ-pervâ derim:

Ekseriyet itibarıyla öyledir. Çünkü; yazılan Sözler tasavvur değil, tasdiktir.. teslim değil, imandır.. mârifet değil, şehâdet, suhûddur.. taklit değil, tahkiktir.. iltizam değil, iz’andır.. tasavvuf değil, hakikattir.. dâvâ değil, dâvâ içinde burhandır.

Şu sırrın hikmeti budur ki: Eski zamanda esâsât-ı imaniye, mahfuzdu; teslim, kavî idi. Teferruâtta, âriflerin mârifetleri delilsiz de olsa beyanâtları makbul idi, kâfi idi. Fakat şu zamanda dalâlet-i fenniye, elini esâsâta ve erkâna uzatmış olduğundan:

•*Her derde lâyık devâyi ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zât-ı Zülcelâl, Kur’ân-ı Kerîm’ in en parlak mazhar-ı i’câzinden olan temsilâtından bir şûlesini, acz ve zaafîma, fâkr ve ihtiyacîma merhameten hizmet-i Kur’ân’ ait yazılarımı ihsan etti..*

•*Felillâhilhamd, sırrı temsil cihetü'l-vahdetiyle, en dağınık meseleler toplattı..*

•*Hem sırrı temsil cihetü'l-vahdetiyle, en dağınık meseleler toplattı..*

•*Hem sırrı temsil merdiveniyle, en yüksek hakâike kolaylıkla yetişti..*

•*Hem sırrı temsil penceresiyle, hakâik-i gaybiyeye, esâsât-ı İslâmiye'ye şuhûda yakın bir yakîn-ı imaniye hâsîl oldu..*

•*Akıl ile beraber vehim ve hayal, hatta nefis ve hevâ teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu...*

Elhâsîl: Yazılılarında ne kadar güzellik ve tesir bulunsa, ancak temsilât-ı Kur'âniye'nin lemeâtındandır. Benim hissem; yalnız şiddet-i ihtiyacıyla taleptir.. ve gayet aczimle tazaruumdur. Dert benimdir, devâ Kur'ân'ındır.

Yedinci Meselenin Hâtimesidir

(Sekiz inâyet-i ilâhiye suretinde gelen işârât-ı gaybiyeye dair gelen veya gelmek ihtimali olan evhamı izâle etmek ve bir sırr-ı azîm-i inâyeti beyan etmeye dairdir.)

Şu Hâtime “Dört Nükte”dir.

Birinci Nükte: Yirmi Sekizinci Mektub'un Yedinci Meselesi’nde yedi-sekiz külli ve mânevî inâyat-ı ilâhiyeden hissettiğimiz bir işaret-i gaybiyeyi, “Sekizinci İnâyet” nâmıyla, “tevâfukât” tâbiri altındaki nakişa o işârâtın cilvesini gördüğümüzü iddia etmişlik. Ve iddia ediyoruz ki, bu yedi-sekiz külli inâyatlar o derece kuvvetli ve kat'îdirler ki, her birisi tek başıyla o işârât-ı gaybiyeyi isbat eder.

Farz-ı muhâl olarak, bir kısmı zayıf görülse, hatta inkâr edilse, o işârât-ı gaybiyenin kat'iyetine halel vermez. O sekiz inâyatı inkâr edemeyen, o işârâtı inkâr edemez. Fakat tabakât-ı nâs muhtelif olduğu, hem kesretli tabaka olan tabaka-yı avâm, gözüne daha ziyade itimat ettiği için o sekiz inâyatın içinde en kuvvetli değil, belki en zâhirîsi tevâfukât olduğundan –çendan öteki-ler daha kuvvetli, fakat bu daha umumî olduğu için– ona gelen evhamı defetmek maksadıyla, bir muvâzene nev'inden, bir hakikati beyan etmeye mecbur kaldım. Şöylede ki:

O zâhirî inâyet hakkında demiştiğim: Yazdığımız risalelerde, Kur'ân kelimesi ve *Resûl-i Ekrem* (*aleyhissalâtü vesselâm*) kelimesinde öyle bir derece tevâfukât görünüyor; hiçbir şüphe bırakmıyor ki, bir kast ile tanzim edilip muvazi bir vaziyet verilir. Kast ve irade ise bizlerin olmadığına delilimiz, üç-dört sene sonra muttalı olduğumuzdur. Öyleyse, bu kast ve irade, bir inâyet eseri olarak gaybıdır. Sırf i'câz-ı Kur'ân ve i'câz-ı Ahmedîye'yi teyid suretinde ve iki kelime de tevâfuk suretinde o garip vaziyet verilmiştir. Bu iki kelimenin mübarekiyeti, i'câz-ı Kur'ân ve mucizât-ı Ahmedîye'ye bir hâtem-i tasdik olmakla beraber; sâir misil kelimeleri dahi, ekseriyet-i azîme ile tevâfuka mazhar etmişler.

Fakat onlar birer sayfaya mahsus; şu iki kelime, bir-iki risalenin umumunda ve ekser risalelerde görünüyor. Fakat mükerrer demişiz: Bu tevâfukun aslı, saîr kitaplarda da çok bulunabilir. Ama kast ve irade-i âliyeyi gösterecek bu derece garâbette değildir.

Şimdi bu dâvâmızı çürütmek kabil olmadığı hâlde, zâhir nazarlarda çürülmüş gibi görmekte bir-iki cihet olabilir:

Birisi: "Sizler düşünüp öyle bir tevâfuku rast getirmişsiniz," diyebilirler. "Boyle bir şey yapmak kast ile olsa, rahat ve kolay bir şeydir."

Buna karşı deriz ki: Bir dâvâda iki şahid-i sâdik kâfidir. Bu dâvâmızdaki kast ve irademiz taallûk etmeyerek, üç-dört sene sonra muttali olduğumuza yüz şahid-i sâdik bulunabilir. Bu münasebetle bir nokta söyleyeceğim: Bu keramet-i i'câziye, Kur'ân-ı Hakîm belâgat cihetinde derece-i i'câzda olduğu ne'vinden değildir. Çünkü i'câz-ı Kur'ân'da kudret-i beşer, o yolda giderek o dereceye yetişemiyor. Şu keramet-i i'câziye ise, kudret-i beşerle olamıyor; kudret, o işe karışamıyor. Karışsa sun'î olur, bozulur.¹(Hâsiye)

Üçüncü Nükte: İşaret-i hâssa, işaret-i âmme münasebetiyle bir sırr-ı dakk-i rubûbiyet ve rahmâniyete işaret edeceğiz:

Bir kardeşimin güzel bir sözü var. O sözü bu meseleye mevzu edeceğim. Sözü de şudur ki; bir gün güzel bir tevâfukâti ona gösterdim. Dedi:

"Güzel! Zaten her hakikat, güzeldir. Fakat bu Sözler'deki tevâfukât ve muvaffakiyet daha güzeldir." Ben de dedim: "Evet, her şey ya hakikaten güzeldir, ya bizzat güzeldir veya neticeleri itibarıyla güzeldir. Ve bu güzellik, rubûbiyet-i âmmeye ve şümûl-ü rahmete ve tecelli-i yiâmmeye bakar. Dediğin gibi, bu muvaffakiyetteki işaret-i gaybiye daha güzeldir. Çünkü bu rahmet-i hâssaya ve rubûbiyet-i hâssaya ve tecelli-i hâssaya bakar bir surettedir." Bunu bir temsille fehme takrib edeceğiz, şöyle ki:

Bir padişahın umumî saltanatı ve kanunu ile merhamet-i şahanesi umum efrad-ı millete teşmil edilebilir. Her fert, doğrudan doğruya o padişahın lüt-funa, saltanatına mazhardır. O suret-i umumiyede efradın çok münasebat-ı

¹ (Hâsiye) On Dokuzuncu Mektub'un On Sekizinci İşareti'nde, bir nûshada, bir sayfada dokuz Kur'ân tevâfuk suretinde bulunduğu hâlde, birbirine hat çektilik, mecmuunda "Muhammed" lafzi çıktı. O sayfanın mukabilindeki sayfada sekiz Kur'ân tevâfukla beraber, mecmuunda "lafzullah" çıktı. Tevâfukâttâ böyle bedî şeyler çok var.

Bu hâsiyenin meâlini gözümüzle gördük.

Bekir, Tevfik, Süleyman, Galip, Said

hususiyesi vardır. İlkinci cihet, padişahın ihsânât-ı hususiyesidir ve evâmir-i hâssasıdır ki; umumî kanunun fevkinde bir ferde ihsan eder, iltifat eder, emir verir.

İşte bu temsil gibi, Zât-ı Vâcibü'l-vücûd ve Hâlik-ı Hakîm ve Rahîm'in umumî rubûbiyet ve şümûl-ü rahmeti noktasında her şey hissedardır. Her şeyin hissesine isabet eden cihette, hususî onunla münasebettardır. Hem kudret ve irade ve ilm-i muhitîyle her şeye tasarrufâti, her şeyin en căz'î işlerine müdahalesi, rubûbiyeti vardır. Her şey, her şe'ninde O'na muhtaçtır.. O'nun ilim ve hikmetiyle işleri görülür, tanzim edilir. Ne tabiatın haddi var ki, o daire-i tasarruf-u rubûbiyetinde saklansın.. ve tesir sahibi olup müdahale etsin.. ve ne de tesadüfun hakkı var ki, o hassas mizan-ı hikmet dairesindeki işlerine karışın. Risalelerde, yirmi yerde kat'î hüccetlerle tesadüfü ve tabiatı nefyetmişiz.. ve Kur'ân kılıcıyla idam etmişiz.. müdahalelerini muhâl göstermişiz. Fakat, rubûbiyet-i âmmedeki daire-i esbab-ı zâhiriyede, ehl-i gafletin nazarında hikmeti ve sebebi bilinmeyen işlerde, tesadüf nâmını vermişler. Ve hikmetleri ihata edilmeyen bazı ef'âl-i ilâhiyeden kanunlarını –tabiat perdesi altında gizlenmiş– görememişler, tabiata müracaat etmişler.

İkincisi, hususî rubûbiyetidir ve has iltifat ve imdad-ı rahmânîsidir ki, umumî kanunların tazyikatı altında tahammül edemeyen fertlerin imdadına, Rahmânü'r-Rahîm isimleri imdada yetişirler, hususî bir surette muâvenet ederler, o tazyikattan kurtarırlar. Onun için, her zîhayat, husûsan insan, her anda O'ndan istimdat eder ve medet alabilir. İşte bu hususî rubûbiyetindeki ihsânâtı, ehl-i gaflete karşı da tesadüf altına gizlenmez ve tabiata hâvalle edilmez.

İşte bu sırra binâendir ki; İ'câz-ı Kur'ân ve Mucizât-ı Ahmedîye'deki işârât-ı gaybiyeyi, hususî bir işaret telâkki ve itikat etmişiz.. ve bir imdad-ı hususî ve muannidlere karşı kendini gösterecek bir inâyet-i hâssa olduğunu yakîn ettik.. ve sîrf lillâh için ilân ettik. Kusur etmişsek Allah affetsin, âmîn...

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِيْنَا أَوْ أَخْطَلْنَا¹

¹ “Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme!” (Bakara sûresi, 2/286)

Sözler'in tebyizinde kıymettar hizmeti sebkat eden Muallim Ahmed Galib'in fikrasıdır.

“Elde Kur’ân gibi burhan-ı hakikat varken,
Münkiri ilzam için gönlüme sıklet mi gelir?”
Sözün özdür ey can, tekellüf değil.

Ledün ilminin zübde-i pâkîdir
Bu, sümme’t-tedarîk tasannuf değil.

Bu bir hikmet-i nur-u irfandır
Ki ehvâ ve lâgv ve tefelsûf değil.

Müzekkî-i nefis ve musâffî-i ruh,
Mürebbe’î-i dildir, tasavvuf değil.

O Sözler bütün mârifet şemsidir.
Sözüm doğrudur, bir teellüf değil.

İçin nurudur, lafza akseylemiş,
Bir-iki satırda terâdüf değil.

Mutabık lafızlar birbirine.
Bu asla tasannû, tesadüf değil.

Dizilmiş nizamla bütün harfleri,
Tevâfuktur, asla tehâlüf değil.

Bu bir cilve-i sırr-ı i’câzdir
Ki Kur’ân’dandır, tecevvüf değil.

Bu hüsn-ü tesadüf güzeldir güzel,
Bu bâbda ne dense tezâuf değil.

Said-i Bediüzzaman-ı Nursî
Beyanı bedîdir, taattuf değil.

Teselliye ermemiş elinde kalem,
Eder arz-ı dîdâr, taharrûf değil.

Tevâfuk, sözünde ona çok mudur?
Tefevvuk onun için teşerrüf değil.

İsabet, buna savb-ı Haktan gelir.
Bu kastî dejildir, tasarruf değil.

Bunu görmeyen bed nazarlar için,
Telehhüp derim ben, teessüf değil.

Ki var mânevî hayretim gâliben,
Beyanım bu yolda tazarruf değil.

Çok işte Hak, onu muvaffak ede.
Tevâfuk, makam-ı tevakkuf değil.

Ahmed Galib (*rahmetullahi aleiyh*)

Merhum Binbaşı Âsim Beyin fıkrasıdır.

Kasem ederim, doğrudur sözü özüyle beraber,
Bu hakikati kabul ve tasdik etmeyen bedmâyeler,
Kalır dalâlet ve vâdi-i hûsranda nice seneler.

Bunları irşad edip kurtarmaktır hüner,

Hidayet erişse eğer, o vakit boyun eğer.

Cümlenin islahını niyaz edip Hâlik'a yalvaralım,
Hep envâr-ı Kur'âniye olan Sözler'i okuyup anlatalım,
Bu yolda bizler de feyz alıp dilşad olalım,
Fenâyi, bekâya tebdilde riza-yı Bâri'ye kavuşalım.
Sad-hezar tahsine lâyık bîbahâ fıkra-yı Galib,
Bu hakikatleri söylemekle olur şüphesiz galip.

Binbaşı Âsim (*rahmetullahi aleiyh*)

Sekizinci Risale Olan Sekizinci Mesele

Şu mesele, altı suâlin cevabı olup “Sekiz Nükte”dir.

Birinci Nükte: Bir dest-i inâyet altında hizmet-i Kur’âniye’de istihdam edildiğimize dâir çok envâ-ı işârât-ı gaybiyeyi hissettik ve bazlarını gösterdik. Şimdi o işârâtın bir yenisi daha sudur ki:

Ekser Sözler’de tevâfukât-ı gaybiye var.^{1(Hâşıye)} Ezcümle, “Resûl-i Ekrem” kelimesinde ve “aleyhissalâtü vesselâm” ibaresinde ve Kur’ân lafz-ı müba-rekesinde bir nevi cilve-i i’câz temessül ettiğine bir işaret var. İşârât-ı gaybiye, ne kadar gizli ve zayıf da olsa, hizmetin makbuliyetine ve meselelerin hakka-niyetine delâlet ettiği için, bence çok ehemmiyetlidir ve çok kuvvetlidir. Hem gururumu kırar ve sîrf bir tercüman olduğumu katyen bana gösterdi. Hem hiç medar-ı iftihâr benim için bir şey bırakmıyor; yalnız medar-ı şükran olan şeyleri gösteriyor. Hem madem Kur’ân'a aittir ve i’câz-ı Kur’ân hesabına ge-çiyor ve katyen cüz-ü ihtiyârımız karışmıyor ve hizmette tembellik edenleri teşvik ediyor ve risalenin hak olduğuna kanaat veriyor ve bizlere bir nevi ik-ram-ı ilâhîdir ve izhari, tahdis-i nimettir ve aklı gözüne inmiş mütemerridleri iskât ediyor; elbette izhari lâzımdır, inşaallah zararsızdır.

İşte, su işârât-ı gaybiyenin birisi de sudur ki: Cenâb-ı Hak, kemâl-i rah- met ve kereminden, Kur’ân'a ve imana hizmetle meşgul olan bizleri teşvik ve kulübümüzü tatmin için, bir ikram-ı rabbânî ve bir ihsan-ı ilâhî suretinde hiz- metimizin makbuliyetine alâmet ve yazdığını hak olduğuna işaret-i gaybi- ye nev’inden, bütün risalelerimizde ve bilhassa Mucizât-ı Ahmedîye ve İ’câz-ı Kur’ân ve Pencereler Risaleleri’nde, tevâfukât-ı gaybiye nev’inde bir letâfet ihsan etmiştir. Yani, bir sayfada misil olarak gelen kelimeleri birbirine baktırı- yor. Bunda bir işaret-i gaybiye veriliyor ki; “Bir irade-i gaybî ile tanzim edi- lir. İhtiyârınıza ve şuurunuza güvenmeyiniz. İhtiyârınızın haberi olmadan ve şuurunuz yetişmeden harikanakışlar ve intizamlar yapılıyor.”

Bahusus, Mucizât-ı Ahmedîye Risalesi’nde lafz-ı Resûl-i Ekrem ve lafz-ı salavât bir ayna hükmüne geçip, o tevâfukât-ı gaybiye işaretini sarih gösteri- yor. Yeni, acemî bir müstensihin yazısında –beş sayfa mütesna– mütebâki,

¹ (Hâşıye) Tevâfukât ise ittifaka işaretir. İttifak ise ittihada emâredir, vahdete alâmettir. Vahdet ise tevhidi gösterir. Tevhid ise Kur’ân’ın dört esasından en büyük esasıdır.

iki yüzden fazla salavât-ı şerife birbirine müvazi olarak bakıyorlar. Şu tevâfukât ise şuursuz, yalnız on adette bir-iki tevâfuka sebep olabilen tesadüfun işi olmadığı gibi; sanatta maharetsiz, yalnız manaya hasr-ı nazar ederek, gayet süratle, bir-iki saatte otuz kırk sayfayı telif eden ve kendi yazmayan ve yazdırın benim gibi bir bîcârenin düşündüğü dahi elbette değildir.

İşte, altı sene sonra, yine Kur'ân'ın irşadiyla ve *Îşârâtü'l-Î'câz* olan tefsirin dokuz $\ddot{\text{ş}}$ 'nin tevâfuk suretiyle gelen irşadiyla, sonra muttalı olmuşum. Müstensihler ise benden işittikleri vakit hayret içinde hayrette kaldılar. Nasıl ki lafz-ı *Resûl-i Ekrem* ve lafz-ı *salavât*, On Dokuzuncu Mektup'ta, Mucîzât-ı Ahmedîye'nin bir nevîinin bir nevi küçük aynası hükmüne geçti. Öyle de Yirmi Beşinci Söz olan Î'câz-ı Kur'ân'da ve On Dokuzuncu Mektub'un On Sekizinci İşareti'nde lafz-ı *Kur'ân* dahi, kırk tabakadan, yalnız gözüne itimat eden tabakasına karşı, bir nevi mucîzât-ı Kur'âniye'nin, o nevî'in kırk cüzünden bir cüzü tevâfukât-ı gaybiye suretinde bütün risalelerde tecelli etmekle beraber, o cüzün kırk cüzünden bir cüzü, lafz-ı *Kur'ân* içinde tezahür etmiş. Şöyledi ki:

Yirmi Beşinci Sözde ve On Dokuzuncu Mektub'un On Sekizinci İşareti'nde, yüz defa "Kur'ân" lafzı tekerrür etmiş. Pek nadir olarak bir-iki kelime hariç kalmış, mütebâkisi bütün birbirine bakıyor. İşte, meselâ, İkinci *Şuâ*'nın kırk üçüncü sayfasında yedi Kur'ân lafzı var, birbirine bakıyor.. ve sayfa elli altıda sekizi birbirine bakıyor, yalnız dokuzuncu mütesna kalmış. İşte, şu –şimdi gözümüzün önünde– altmış dokuzuncu sayfadaki beş lafz-ı Kur'ân birbirine bakıyor.. ve hâkezâ... Bütün sayfalarda gelen mükerrer lafz-ı Kur'ân, birbirine bakıyor. Pek nadir olarak, beş-altı taneden bir tane hariç kalıyor. Sâir tevâfukât ise –işte gözümüzün önünde– sayfa otuz üçte, on beş adet $\ddot{\text{i}}$ lafzı var; on dördü birbirine bakıyor. Hem gözümüzün önünde şu sayfada dokuz *iman* lafzı var, birbirine bakıyor; yalnız birisi, müstensihin fâsila vermesiyle az inhîraf etmiş. Hem şu –gözümüzün önündeki– sayfada iki *mâhbûb* var; biri üçüncü satırda, biri on beşinci satırdadır, kemâl-i mîzanla birbirine bakıyor. Onların ortasında dört aşk dizilmiş, birbirine bakıyorlar. Daha sâir tevâfukât-ı gaybiye bunlara kıyas edilsin...

Hangi müstensih olursa olsun, satırları, sayfaları ne şekilde olursa olsun; alâküllihâl, bu tevâfukât-ı gaybiye öyle bir derecede var ki, şüphe bırakmıyor ki ne tesadüfun işi ve ne de müellifin ve müstensihlerin düşündüğüdür. Fakat bazı hatta daha ziyade tevâfukât göze çarpıyor. Demek, şu risalelere mahsus bir hatt-ı hakikî vardır; bazıları o hatta yakınlaşıyor. Garâiptendir ki en mahir müstensihlerin değil, belki acemîlerin yazılarında daha ziyade görülür.

Bundan anlaşılıyor ki; Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Sözler'deki hüner ve zara fet ve meziyet, kimsenin değil; belki muntazam, güzel hakâik-i Kur'âniye'nin mübarek kâmetlerine yakışacak mevzun, muntazam üslûp libasları, kimsenin ihtiyâr ve şuuruya biçilmez ve kesilmez. Belki onların vücûdudur ki öyle ister ve bir dest-i gaybîdir ki o kâmete göre keser, biçer, giydirir. Biz ise içinde bir tercüman, bir hizmetkârız.

Dördüncü Nükte: Beş altı suâli tazammun eden birinci suâlinizde; “Meydan-ı haşre cem ve keyfiyet nasıl.. ve üryan mı olacak? Ve dostlarla görüşmek için ve Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) şefaat için nasıl bulacağınız? Hadsiz insanlarla birtek zât nasıl görüşecek? Ehl-i cennet ve cehennemin libasları nasıl olacak? Ve bize kim yol gösterecek?” diyorsunuz.

Elcevap: Şu suâlin cevabı, gayet mükemmeli ve vâzih olarak, kütüb-ü ehâdisiyede vardır. Meşrep ve mesleğimize ait yalnız bir-iki nükteyi söyleyeceğiz, söyle ki:

Evvelâ: Bir mektupta meydan-ı haşır, küre-i arzin medar-ı senevîsinde olduğunu.¹ ve küre-i arz, şimdiden mânevî mahsûlâtını o meydanın elvâh-larına gönderdiği gibi; senevî hareketiyle, bir daire-i vücûdun temessûl.. ve o daire-i vücûdun mahsûlâtıyla, bir meydan-ı haşırın teşekkülüne bir mebde olduğu.. ve küre-i arz denilen şu sefine-i rabbâniyenin merkezindeki cehennem-i suğrâyı cehennem-i kübrâya boşalttığı gibi, sekenesini de meydan-ı haşre boşaltacağı beyan edilmiştir.

Sâniyen: Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözler başta olarak sâir Sözler'de gayet kat'î bir surette o haşırın, meydaniyla beraber vücûdu kat'î olarak isbat edilmiştir.

Sâlisen: Görüşmek ise On Altıncı Söz'de ve Otuz Bir ve Otuz İki'de katîyen isbat edilmiştir ki; bir zât, nurâniyet sırrıyla bir dakikada binler yerde bulunup milyonlar adamlarla görüşebilir.

Râbîan: Cenâb-ı Hak, insandan başka zîruh mahlûkatına fitrî birer libas giydirdiği gibi; meydan-ı haşirde sun'î libaslardan üryan olarak, fakat fitrî bir libas giydirmesi, ism-i Hakîm muktezasıdır. Dünyada sun'î libasın hikmeti, yalnız soğuk ve sıcaktan muhafaza ve zînet ve setr-i avrete münhasır değildir. Belki mühim bir hikmeti, insanın sâir nevilerdeki tasarruf ve münasebetine

¹ Bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 4/446; 5/3. Ayrıca bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 19/426, 427; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 6/276; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/439.

ve kumandanlığına işaret eden bir fihriste ve bir liste hükmündedir. Yoksa kolay ve ucuz, fitrî bir libas giydirebilirdi. Çünkü bu hikmet olmazsa muhtelif paçavraları vücutuna sarıp giyen insan, şuurlu hayvanâtin nazarında ve onlara nisbeten bir maskara olur, mânen onları güldürür. Meydan-ı haşırde o hikmet ve münasebet yok.. o liste de olmaması lâzım gelir.

Hâmisen: Rehber ise senin gibi Kur'ân'ın nuru altına girenlere, Kur'ân'dır. ^۱الْإِلَیۤهِ لَرِنۤ ^۲الْأَلَّارِنۤ ^۳الْمُنَسَّبِنۤ 'lerin ^۱الْإِلَیۤهِ لَرِنۤ ^۲الْأَلَّارِنۤ ^۳الْمُنَسَّبِنۤ 'lerin başlarına bak, anla ki; Kur'ân ne kadar makbul bir şefaatçı, ne kadar doğru bir rehber, ne kadar kudsî bir nur olduğunu gör.

Sâdisen: Ehl-i cennet ve ehl-i cehennemin libasları ise Yirmi Sekizinci Söz'de hurilerin yetmiş hulle giymesine dair beyan edilen düstur burada da câridir. Şöyledir ki:

Ehl-i cennet olan bir insan, cennetin her nev'inden her vakit istifade etmek, elbette arzu eder. Cennetin gayet muhtelif envâ-ı mehâsimini var.. her vakit bütün cennetin envâıyla mübâşeret eder. Öyleyse cennetin mehâsininin numûnelerini, küçük bir mikyasta, kendine ve hurilerine giydirir.. kendisi ve hurileri birer küçük cennet hüküme geçer. Nasıl ki bir insan, bir memlekette münteşir bulunan çiçekler envâını, numûnegâh küçük bir bahçesinde cemeder.. ve bir dükkâncı, bütün mallarındaki numûneleri bir listede cemeder.. ve bir insan, tasarruf ettiği ve hükümettiği ve münasebettar olduğu envâ-ı mahlûkatın numûnelerini kendine bir elbise ve bir levâzimât-ı beytiye yapıyor.

Öyle de *ehl-i cennet* olan bir insan, husûsan bütün duygularıyla ve cihâzât-ı mâneviyesiyle ubûdiyet etmiş.. ve cennetin lezâizine istihkak kesbetmişse; her bir duygusunu memnun edecek, her bir cihâzâtını okşayacak, her bir letâifini zevklendirecek bir tarzda, cennetin her bir nev'inden birer mehâsimi gösterecek bir tarz-ı libası, kendilerine ve hurilerine, rahmet-i ilâhiye tarafından giydirilecek. Ve o müteaddit hulleler bir cinsten, bir neviden olmadığına delil, şu mealdeki hadistir ki; "Huriler yetmiş hulle giydikleri hâlde, bacaklarındaki ilikleri görünür, setretmiyor."⁴

¹ "Elif, Lâm, Mîm." (Bakara sûresi, 2/1; Âl-i İmrân sûresi, 3/1; Ankebût sûresi, 29/1; Rûm sûresi, 30/1; Lokman sûresi, 31/1; Seçde sûresi, 32/1).

² "Elif, Lâm, Râ." (Yûnus sûresi, 10/1; Hûd sûresi, 11/1; Yûsuf sûresi, 12/1; İbrahim sûresi, 14/1; Hicr sûresi, 15/1).

³ "Hâ, Mîm." (Mü'min sûresi, 40/1; Fussilet sûresi, 41/1; Şûrâ sûresi, 42/1; Zuhruf sûresi, 43/1; Duhân sûresi, 44/1; Câsiye sûresi, 45/1; Ahkaf sûresi, 46/1).

⁴ Bkz.: Tirmîzî, kıyâmet 60, *cennet* 5, 7; Dârimî, *rikâk* 108; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/23, 247, 316.

Demek, en üstündeki hulleden, tâ en alttaki hulleye kadar, ayrı ayrı mehâsinle, ayrı ayrı tarzda hissiyâti ve duyguları zevklendirecek, memnun edecek mertebevar var.

Ehl-i cehennem ise nasıl ki dünyada gözüyle, kulağıyla, kalbiyle, eliyle, akıyla ve hâkezâ.. bütün cihâzâtıyla günahlar işlemiştir. Elbette cehennemde onlara göre elem verecek, azap çektierecek ve küçük bir cehennem hükmüne gelecek muhtelifü'l-cins parçalardan yapılmış elbise giydirilmek, hikmete ve adâlete münâfi görünmüyör.

Beşinci Nükte: Suâl ediyorsunuz ki; “Zaman-ı fetrette Resûl-i Ekrem’în (*aleyhissalâtü vesselâm*)ecdadı bir din ile mütedeyyin mi idiler?”

Elcevap: Hazreti İbrahim’în (*aleyhisselâm*), bilâhare gaflet ve mânevî zulümât perdeleri altında kalan ve hususî bazı insanlarda cereyan eden bakiyye-i dini ile mütedeyyin olduğuna rivâyât vardır.¹ Elbette, Hazreti İbrahim’den (*aleyhisselâm*) gelen ve Resûl-i Ekrem’î (*aleyhissalâtü vesselâm*) netice veren bir silsile-i nurâniyeyi teşkil eden efrad, elbette din-i hak nurundan lâkayt kalmamışlar ve zulümât-ı küfre mağlup olmamışlar. Fakat zaman-ı fetrette ^{وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْثَ رَشْوًا}² sırrıyla ehl-i fetret, ehl-i necattîrlar. Biliittifak, tefferruattaki hâfiâtlarından muâhazeleri yoktur. İmam Şâfiî ve İmam Eş’arî’ce, küfre de girse, usûl-ü imanîde bulunmazsa, yine ehl-i necattir. Çünkü teklif-i ilâhî, irsal ile olur.. ve irsal dahi ittilâ ile teklif takarrur eder. Madem gaflet ve mürur-u zaman, enbiyâ-yî sâlifenin dinlerini setretmiş; o ehl-i fetret zamanına hüccet olamaz. İtaat etse sevap görür, etmezse azap görmez. Çünkü mahfi kaldığı için hüccet olamaz.

Altıncı Nükte: Dersiniz ki; “Resûl-i Ekrem’în (*aleyhissalâtü vesselâm*)ecdatlarından nebü gelmiş midir?”

Elcevap: Hazreti İsmail’den (*aleyhisselâm*) sonra bir nass-ı katî yoktur. Ecdatlarından olmayan, yalnız Hâlid İbni Sinan³ ve Hanzele⁴ nâmında iki nebü gelmiştir. Fakat ecdad-ı Nebî’den, Kâ'b İbni Lüey’în meşhur ve sarîh ve tansis tarzındaki bu şîiri ki,

¹ İbni Hisâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/68; et-Taberî, *Târihu'l-ümem ve'l-mülük* 1/532; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 3/5.

² “Biz peygamber göndermediğimiz hiçbir halkı cezalandırmayız.” (İsrâ sûresi, 17/15).

³ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 11/298, 441; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/654, 655.

⁴ el-Kurtubî, *el-Câmi'* li ahkâmi'l-Kur'an 12/75-76; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 1/227-228, 2/212.

عَلَى عَفْلَةِ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ فَيَبْخِرُ أَخْبَارًا صَدُوقًا خَبِيرًا¹

demesi, mucizekârâne ve nübüvvettârâne bir söze benzer.

İmam Rabbânî hem delile, hem keşfe istinaden demiş ki: "Hindistan'da çok nebîler gelmiştir. Fakat bazlarının ya hiç ümmeti olmamış.. veya hukum birkaç adama münhasır kaldığı için iştihar bulmamışlar.. veya hukum nebî ismi verilmemiş."²

İşte, İmam'ın bu düsturuna binâen,ecdad-ı Nebî'den bu nevi nebîlerin bulunması mümkün...

Yedinci Nükte: Diyorsunuz ki; "Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) peder ve vâlideleri ve ceddi Abdülmuttalib'in imanları hakkında akvâ ve esahh olan haber hangisidir?"

Elcevap: Yeni Said on senedir yanında başka kitaplari bulundurmuyor, "Bana Kur'ân yeter!" diyor. Böyle teferraat mesâilinde, bütün kütüb-ü ehâdisi tetkik edip en akvâsını yazmaya vaktim müsaade etmiyor. Yalnız bu kadar derim ki; Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) peder ve vâlideleri *ehl-i neccattir ve ehl-i cennettir ve ehl-i imandır*.³ Cenâb-ı Hak, Habib-i Ekrem'inin mübarek kalbini ve o kalbin taşıdığı ferzendâne şefkatini, elbette rencia etmez.

Erger deniske: "Madem öyledir; neden onlar Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) imana muvaffak olamadılar? Neden bi'setine yetişemediler?"

Elcevap: Cenâb-ı Hak, Habib-i Ekrem'inin peder ve vâlideşini, kendi keremiyle, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferzendâne hissini memnun etmek için vâlideynini minnet altında bulundurmuyor. Vâlideynlik mertebesinden mânevî evlât mertebesine getirmemek için, hâlis kendi minnet-i rubûbiyeti altına alıp onları mes'ud etmek.. ve Habib-i Ekrem'ini de memnun etmekliği rahmeti iktiza etmiş ki; vâlideynini ve ceddini, ona zâhirî ümmet etmemiş. Fakat ümmetin meziyetini, faziletini, saadetini onlara ihsan etmiştir. Evet, âlî bir müşîrin yüzbaşı rütbesinde olan pederi, huzuruna girmesi, birbirine

¹ "Bir anda Hz. Muhammed, peygamber olarak gelecek, doğru haberler verecek." Ebû Nuaym, *Delâili'n-nübûvve* s.90; el-Esbehânî, *Delâili'n-nübûvve* 1/156; İbni Kesîr, *el-Bidâye* 2/244.

² İmâm Rabbânî, *el-Mektûbât* 1/239 (259. Mektup).

³ es-Süheylî, *er-Ravdu'l-ünf* 1/299; el-Aclûnî, *Keşfû'l-hafâ* 1/63; en-Nebhânî, *Huccetullâhi ale'l-âlemîn* s.412-414.

zıt iki hissin tahtı tesirinde bulunur. Padişah, o müşir olan yâver-i ekremine merhameten, pederini onun maiyetine vermiyor.

Sekizinci Nükte: Diyorsunuz ki; “Amcası Ebû Talib'in imanı hakkında esahh nedir?”

Ekleme: Ehl-i teşeyyu' imanına kail, Ehl-i Sünnet'in ekserisi imanına kail degiller. Fakat benim kalbime gelen budur:

Ebû Talib, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) risaletini değil; şahsını, zâtını gayet ciddî severdi.¹ Onun o gayet ciddî, o şahsî şefkati ve muhabbeti elbette zâyie gitmeyecektir. Evet, ciddî bir surette Cenâb-ı Hakk'ın Habib-i Ekrem'ini sevmış ve himâye etmiş ve taraftarlık göstermiş olan Ebû Talib'in, inkâra ve inada değil; belki hicab ve asabiyet-i kavmiye gibi hissiyâta binâen makbul bir iman getirmemesi üzerine, cehenneme gitse de yine cehennem içinde bir nevi hususî cenneti, onun hasenâtına mükâfaten halkedebilir. Kişta, bazı yerde baharı halkettiği ve zindanda, uykuya vâsitasıyla bazı adamlara zindanı saraya çevirdiği gibi; hususî cehennemi, hususî bir nevi cenne-te çevirebilir.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبُ إِلَّا اللَّهُ² ، وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ³

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمٌ لَنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ⁴

¹ İbni Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/100-101, 2/265-266; el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübûvve* 2/186-187.

² Hiç kimse gaybi bilemez, gaybi yalnız Allah bilir.

³ Gerçek bilgi Allah katındadır.

⁴ “Sûbhansın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

Yirmi Dokuzuncu Mektup

Yirmi Dokuzuncu Mektup “Dokuz Kısım”dır. Bu kısım; Birinci Kısım’dır, “Dokuz Nükte”dir.

Birinci Risale Olan Birinci Kısım

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَتَّحِ بِحَمْدِهِ¹

Aziz, siddik kardeşim ve hizmet-i Kur’âniye’de pek ciddî bir arkadaşım,

Bu defa ki mektubunda vaktim ve hâlim müsaade etmediği mühim bir meseleye dair cevap istiyorsun.

Kardeşim, bu sene –elhamdülillâh– risaleleri yazanlar pek çoğalmış. İkinci tashih bana geliyor. Sabahtan akşamaya kadar süratli bir tarzda meşgul oluyorum. Çok mühim işlerim de geri kalıyor ve bu vazifeyi daha azîm görüyorum. Husûsan Şaban ve Ramazan’da akıldan ziyade kalb, hissedardır.. ruh, hareket eder. Şu mesele-i azîmeyi başka vakte ta’lik edip, ne vakit Cenâb-ı Hakk’ın rahmetinden kalbe sunuhat gelse, tedricen size yazılır. Simdilik “Üç Nükte”yi^{2(Hâsiye)} beyan edeceğim:

Birinci Nükte

“Kur’ân-ı Hakîm’in esrarı bilinmiyor, müfessirler hakikatini anlamamışlar.” diye beyan olunan fikrin, iki yüzü var ve onu diyen, iki tâifedir.

Birincisi: Ehl-i hak ve ehl-i tedkiktir. Derler ki; “Kur’ân, bitmez ve tükenmez bir hazinedir. Her asır nusus ve muhkemâtını teslim ve kabul ile beraber, tetimmat kabilinden hakâik-i hafîyesinden dahi hissesini alır; başkasının gizli

¹ “Hiç bir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (Îsrâ sûresi, 17/44)

² (Hâsiye) Bilâhare Dokuz Nükte’ye tamamlanmıştır.

kalmış hissesine ilişmez.”¹ Evet zaman geçtikçe, Kur’ân-ı Hakîm’in daha zi-yade hakâiki inkişaf eder demektir. Yoksa –hâşâ ve kellâ– selef-i sâlihînin beyan ettikleri hakâik-i zâhiriye-i Kur’âniye’ye şüphe getirmek değil. Çünkü onlara iman lazımdır. Onlar nasstır, kat’îdir, esastırlar, temeldirler. Kur’ân; ^{وَهُدَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ}² fermanıyla manası, vâzih olduğunu bildirir. Baştan başa hitab-ı ilâhî, o manalar üzerine döner, takviye eder, bedâhet derecesine getirir. O mensûs manaları kabul etmemekten –hâşâ sümme hâşâ– Cenâb-ı Hakk’ı tekzip ve Hazreti Risalet’in fehmini tezyif etmek çkar. Demek maâ-nî-i mensûsa, müteselsilen menba-ı risaletten alınmıştır. Hatta İbni Cerîr et-Taberî, bütün maâ-nî-i Kur’ân’ı muan’an sened ile müteselsilen menba-ı risalete îsal etmiş ve o tarzda, mühim ve büyük tefsirini yazmış.

İkinci Tâife: Ya akılsız bir dosttur, kaş yapayım derken göz çıkarıyor veya şeytan akıllı bir düşmandır ki ahkâm-ı İslâmiye ve hakâik-i imaniyeye karşı gelmek istiyor. Kur’ân-ı Hakîm’in –senin tâbirinle– birer polat kalesi hükmünde olan surlu sureleri içinde yol bulmak istiyor. Böyleler, –hâşâ– hakâik-i imaniye ve Kur’âniye’ye şüphe îras etmek için bu nevi sözleri işâa ediyorlar.

İkinci Nükte

Cenâb-ı Hak, Kur’ân’da çok şeylere kasem etmiş. Kasemât-ı Kur’âniye’de çok büyük nükteler var, çok sırlar var.

Meselâ: ^{وَالشَّمْسِ وَضُحْنِهَا}³ ’daki kasem, On Birinci Söz’deki muhteşem temsilin esasına işaret eder. Kâinatı, bir saray ve bir şehir suretinde gösterir.

Hem ^{وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ}⁴ ’deki kasem ile i’câzât-ı Kur’âniye’nin kudsiyetini ve ona kasem edilecek bir derece-i hürmette olduğunu ihtar eder.

^{وَالْتَّجْمِ إِذَا هُوَى}⁵, ^{فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ وَإِنَّهُ لَكَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ}⁶ ’deki kasem, yıldızların sukutuya vahye şüphe îras etmemek için cin ve şeytanların gaybî haberlerden kesilmelerine alâmet olduğuna işaret etmeye beraber;

¹ Bu manayı ifade eden hadisler için bkz.: Tirmizî, sevâbü'l-Kur’ân 14; Dârimî, fezâilü'l-Kur’ân 1, 35.

² “Hâlbuki bu Kur’ân’ın dili Arapça ve manası da çok açiktır.” (Nahl sûresi, 16/103).

³ “Güneş ve onun aydınlığı hakkı için!” (Şems sûresi, 91/1).

⁴ “Yâsîn. Hikmetli Kur’ân’ a andolsun!” (Yâsîn sûresi, 36/1-2).

⁵ “Kayan yıldızla yemin olsun ki!” (Nejm sûresi, 53/1).

⁶ “Hayır! Vakit inen Kur’ân’ a yemin ederim ki! Eğer anlarsanız bu gerçekten büyük bir yemindir.” (Vâkiâa sûresi, 56/75-76).

yıldızları dehşetli azametleriyle ve kemâl-i intizam ile yerlerine yerleştirmek ve seyyârâtları hayret-engiz bir surette döndürmekteki azamet-i kudret ve kemâl-i hikmeti, o kasem ile ihtar ediyor.

وَالدَّارِيَاتِ¹ ، وَالْمُرْسَلَاتِ² daki kasemde; havanın temevvücatı ve tasrifâti içinde mühim hikmetleri ihtar etmek için, rüzgârlara memur melâikelere kasem ile nazar-ı dikkati celbediyor ki; tesadüffî zannolunan unsurlar, çok nazik hikmetleri ve ehemmiyetli vazifeleri görüyorlar ve hâkezâ...

Her bir mevkiin, ayrı ayrı nüktesi ve faydası vardır. Vakit müsait olmadığı için, yalnız icmâlen **وَالْتَّيْنِ وَالرَّيْثُونِ³** kasemindeki çok nuktelerinden bir nukteye işaret edeceğiz. Şöyledir ki:

Cenâb-ı Hak, tîn ve zeytin ile kasem vâsıtâsıyla azamet-i kudretini ve kemâl-i rahmetini ve büyük nimetlerini ihtar ederek, esfel-i sâfilin tarafına giden insanın yüzünü o taraftan çevirip, şükür ve fikir ve iman ve amel-i sâlih ile tâ âlâ-yi illiyîne kadar terakkiyât-ı mâneviyeye mazhar olabilmesine işaret ediyor. Nimetler içinde tîn ve zeytinin tahsisinin sebebi; o iki meyvenin çok mübarek ve nâfi olması ve hilkatlerinde de medar-ı dikkat ve nimet çok şeyler bulunmasıdır. Çünkü hayat-ı içtimaiye ve ticariye ve tenviriye ve gıda-yı insaniye için zeytin, en büyük bir esas teşkil ettiği gibi; incirin hilkati, zerre gibi bir çekirdekte koca incir ağacının cihâzâtını saklayıp dercetmek gibi bir harika mucize-i kudreti gösterdiği gibi; taamında, menfaatinde ve ekser meyvele-re muhalif olarak devamında ve daha sâir menâfiindeki nimet-i ilâhiyeyi kasem ile hatırlı getiriyor. Buna mukabil, insanı iman ve amel-i sâlihe çıkarmak ve esfel-i sâfiline düşürmemek için bir ders veriyor.

Üçüncü Nükte

Surelerin başlarındaki huruf-u mukattaa ilâhî bir şifredir. Has abdine, onlarla bazı işaret-i gaybiye veriyor. O şifrenin miftahı, o Abd-i Hâs'tadır, hem O'nun veresesindedir. Kur'ân-ı Hakîm, madem her zaman ve her tâifeye hitab ediyor; her asrin her tabakasının hissesini câmî çok mütenevvî vücuhları, manaları olabilir. Selef-i sâlihîn ise, en hâlis parça onlarındır ki, beyan etmişler. Ehl-i velâyet ve tahkik, seyr u sülûk-u ruhaniyeye ait çok muamelât-ı

¹ “O tozutup savuran (rüzgârlara)! ” (Zâriyât sûresi, 51/1).

² “İyilik için birbirinin peşinden gönderilenler hakkı için!” (Mûrselât sûresi, 77/1).

³ “Yemin olsun İncir'e ve Zeytin'e..” (Tîn sûresi, 95/1).

gaybiye işârâtını onlarda bulmuşlar. İşârâtü'l-îcâz tefsirinde, Bakara sûresi' nin başında, i'câz-ı belâgat noktasında bir nebze onlardan bahsetmişiz, mü-racaat edilsin.

Dördüncü Nükte

Kur'ân-ı Hakîm'in hakikî tercümesi kabil olmadığını Yirmi Beşinci Söz, isbat etmiştir. Hem mânevî i'câzindaki ulviyet-i üslûp ise tercümeye gelmez. Mânevî i'câzinda olan ulviyet-i üslûp cihetinden gelen zevk ve hakikati beyan ve ifham etmek, pek müşkûl. Fakat yolu göstermek için bir-iki cihete işaret edeceğiz. Şöyle ki;

♦Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan,

وَمِنْ أَيَّاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاحْتِلَافُ أَسْبَاتِكُمْ وَالْوَانِكُمْ¹، وَالسَّمَاوَاتِ مَطْوِيَّاتٍ
بِيَمِينِهِ²، يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ حَلْقًا مِنْ بَعْدِ حَلْقٍ فِي ظُلْمَاتٍ ثَلِثٍ³، خَلَقَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ⁴، يَحْوِلُ بَيْنَ الْمُرْءَ وَقَلْبِهِ⁵، لَا يَعْزِزُهُ عَنْهُ مِنْ قَالُ ذَرَّةً⁶
، يُولِجُ اللَّيلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ⁷

gibi âyetlerle o derece harika bir ulviyet-i üslûp ve i'câzkârâne bir cemiyet içinde hallâkiyetin hakikatini hayale tasvir ediyor, gösteriyor ki; "Sâni-i âlem olan şu kâinatın ustası, iş başında olarak şems ve kameri hangi çekici ile yerlerine çakıyorsa; aynı çekici ile aynı anda zerreleri yerlerine –meselâ zîhayatların gözbebeklerinde– yerleştiriyor. Semâvâti hangi ölçü ile, hangi mânevî âlet ile tertip edip açıyorsa; aynı anda, aynı tertip ile gözün perdelerini açar, yapar, tanzim eder, yerleştirir. Hem Sâni-i Zülcelâl mânevî kudretin hangi mânevî çekici ile yıldızları göklere çakıyorsa, aynı o mânevî çekici ile beşerin sîmasındaki hadsiz alâmet-i fârika noktalarını ve

¹ "O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin farklı olmasıdır." (Rûm sûresi, 30/22)

² "Hâlbuki bütün bir gökler âlemi bükülmüş olarak Allah'ın elinin içindedir." (Zümer sûresi, 39/67).

³ "O sizin analarınızın karnında üç karanlık içinde, peşpeşe yaratır." (Zümer sûresi, 39/6).

⁴ "Rabbiniz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı günde yarattı." (A'râf sûresi, 7/54; Yûnus sûresi, 10/3; Hûd sûresi, 11/3; Hadîd sûresi, 57/4)

⁵ "Bilin ki Allah insan ile kalbi arasına girer (dilediği takdirde arzusunu gerçekleştirmesini önlür)." (Enfâl sûresi, 8/24).

⁶ "O'nun ilminden göklerde ve yerde zerre miktarı birşey bile kaçamaz." (Sebe sûresi, 34/3).

⁷ "Geceyi gündüze katar, böylece gündüz üzâr. Gündüzü geceye katar, böylece gece üzâr. Kalblerin künhünü O bilir." (Hadîd sûresi, 57/6).

zâhirî ve bâtinî duygularını yerlerine nakşediyor" diye ifade eder. Demek o Sâni-i Zülcelâl iş başında... İşlerini hem göze, hem kulağa göstermek için, âyât-ı Kur'âniye ile, bir çekici zerreye vuruyor; aynı âyetin diğer kelimesiyle o çekici şemse vuruyor; merkezine çakar gibi ulvî üslûp ile vahdâniyeti ayn-ı ehadiyet içinde.. ve nihayet celâli nihayet cemâl içinde.. ve nihayet azameti nihayet hafâ içinde.. ve nihayet vüs'ati nihayet dikkat içinde.. ve nihayet haşmeti nihayet rahmet içinde.. ve nihayet bu'diyeti nihayet kurbiyet içinde gösterir. Muhâl telâkki edilen cem-i ezdâdin en uzak mertebesini, vâcib derecesindeki bir suretini ifade eder, isbat edip gösterir. İşte bu tarz ifadesi ve üslûbdur ki; en harika edibleri, belâgatına secdé ettiriyor.¹

♦Hem meselâ, *وَمِنْ أَيَّاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنْ أَنَّهُمْ تَحْرِجُونَ*² âyetiyle, şöyle bir üslûb-u âlî ile saltanat-ı rubûbiyetindeki haşmeti gösterir. Şöyledi ki: "Gökler ve zemin, iki mutî kısla hükümdünde ve iki muntazam ordu merkezi suretinde tek bir emirle veya boru gibi bir işaretle, o iki kıslada fenâ ve adem perdesinde yatan mevcudât, o emre kemâl-i süratle ve itaatle "Lebbeyk!" deyip meydan-ı haşir ve imtihana çıkarlar."

İşte haşir ve kiyâmeti ne kadar mucizâne bir üslûb-u âlî ile ifade edip ve o dâvânın içinde bir delil-i iknâîye işaret ediyor ki; bilmüşâhede, nasıl ki zeminin cevfinde saklanmış ve ölmüş hükmündeki tohumlar ve cevv-i semâda, ademde ve küre-i havaiyede dağılmış, saklanmış katreler; nasıl kemâl-i intizam ve süratle haşr olup her baharda meydan-ı tecrübe ve imtihanaya çıkıyorlar.. zeminde hubûbât, semâda katarât her vakit bir mahser-nümün suretini alırlar; öyle de, haşr-i ekber dahi öyle kolay zuhur eder. Madem bunu görüyorsunuz, onu dahi inkâr edemezsiniz ve hâkezâ...

Şu âyetlere, sâir âyâttaki derece-i belâgati kıyas edebilirsınız. Acaba, şu tarzdaki âyâtın hakikî tercümesi mümkün müdür? Elbette değildir! Olsa olsa, ya kısa bir meâl-i icmâlî veya âyetin her cümlesi için beş-altı satır tefsir yazmak lâzım gelir.

¹ Bkz.: es-Suyûtî, *el-İtkân* 2/149; el-Âlûsî, *Rûhu'l-meânî* 14/86.

² "O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Göğün ve yerin, kendisinin buyruğu ile kâim olmaları, belirlenen yerde sapasağlam işlerinin başında bulunmalarıdır. Sonra siz yattığınız yerden bir çağırıldı mı, birden kabirlerinizden çıkışverirsiniz!" (Rûm süresi, 30/25).

Beşinci Nükte

Meselâ, ^{الْحَمْدُ لِلّٰهِ}^۱ bir cümle-i Kur'âniye'dir. Bunun en kısa manası, ilm-i nahiv ve beyan kaideleştirinin iktiza ettiği şudur:

كُلُّ فَزِيدٍ مِنْ أَفْرَادِ الْحَمْدِ مِنْ أَيِّ حَامِدٍ صَدَرَ وَعَلَىٰ أَيِّ مُخْمُودٍ وَقَعَ مِنْ الْأَزْلِ إِلَى الْآَيَّدِ
خَاصٌّ وَمُسْتَحْقٌ لِلذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودُ الْمُسْمَىٰ بِاللّٰهِ

Yani: "Ne kadar hamd ve medh varsa, kimden gelse, kime karşı da olsa, ezelden ebede kadar hastır ve lâyiktir o Zât-ı Vâcibü'l-vüçûd'a ki, Allah denilir." İşte "ne kadar hamd varsa", "el-i istîgrâk"tan çıkarıyor. "Her kimden gelse" kaydı ise, "hamd" masdar olup, fâili terk edildiğinden, böyle makamda umumiyeti ifade eder. Hem mef'ulün terkinde, yine makam-ı hitabîde külliyyet ve umumiyeti ifade ettiği için, "her kime karşı olsa" kaydını ifade ediyor. "Ezelden ebede kadar" kaydı ise; filî cümlesinden ismî cümlesine intikal kaidesi, sebat ve devama delâlet ettiği için, o manayı ifade ediyor. "Has ve müstehak" manasını "lillâh"taki "lâm-ı cer" ifade ediyor. Çünkü o "lâm", ihtisas ve istihkak içindir. "Zât-ı Vâcibü'l-vüçûd" kaydı ise; vücûb-u vüçûd, ulûhiyetin lâzım-ı zarurîsi ve Zât-ı Zülcelâl'e karşı bir unvan-ı mülâhaza olduğundan, "lafzullah" sâir esmâ ve sıfâta câmiyyeti ve ism-i âzam olduğu² itibarıyla, delâlet-i iltizamiye ile delâlet ettiği gibi; Vâcibü'l-vüçûd unvanına dahi, o delâlet-i iltizamiye ile delâlet ediyor.

İşte, ^{الْحَمْدُ لِلّٰهِ}^۳ cümlesinin en kısa ve ulemâ-yı arabiyece müttefekun aleyh bir mana-yı zâhirîsi şöyle olursa, başka bir lisana o i'câz ve kuvvetle nasıl tercüme edilebilir?..

Hem elsine-i âlem içinde lisân-ı nahvî, Arabî'den başka bir tek lisan var; o da hiçbir vakit Arap Lisani'nın câmiyyetine yetişemez. Acaba o câmî ve i'câz-dârâne olan lisân-ı nahvî ile mucizekârâne bir surette ve her ciheti birden bilir, irade eder bir ilm-i muhit içinde zuhur eden kelimât-ı Kur'âniye; sâir elsine-i terkibiye ve tasrifîye vâsitasıyla zihni căz'î, şuuru kısa, fikri müşevves, kalbi karanlıklı bazı insanların kelimât-ı tercümîyesi nasıl o mukaddes kelimât yerini

¹ "Bütün hamdlar, övgüler Allah'adır." (Fâtiha sûresi, 1/2; En'âm sûresi, 6/1; A'râf sûresi, 7/43; Yûnus sûresi, 10/10; İbrahim sûresi, 14/39; Nahl sûresi, 16/75; ...)

² Bkz.: İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/47; et-Taberî, *Câmiu'l-beyân* 28/56; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd* 7/313.

³ "Bütün hamdlar, övgüler Allah'adır." (Fâtiha sûresi, 1/2; En'âm sûresi, 6/1; A'râf sûresi, 7/43; Yûnus sûresi, 10/10; İbrahim sûresi, 14/39; Nahl sûresi, 16/75; ...)

tutabilir? Hatta diyebilirim ve belki isbat edebilirim ki; her bir harf-i Kur'ân, bir hakâik hazinesi hükmüne geçer; bazen birtek harf, bir sayfa kadar haki-katları ders verir.

Altıncı Nükte

Bu manayı tenvir için, kendi başımdan geçmiş nurlu bir hâli ve hakikatli bir hayali söylüyorum, şöyle ki:

Bir vakit **إِنَّكَ تَعْبُدُ وَإِنَّكَ نَسْعَيْنَ¹** 'deki nun-u mütekellim-i maa'l-gayri düşündüm ve mütekellim-i vahde sîgasından “na'bûdü” sîgasına intikalın sebe-bini kalbim aradı. Birden, namazdaki cemaatin fazileti ve sırrı, o “nun”dan inkişaf etti.

Gördüm ki; namaz kıldığım o Bayezid Câmii'ndeki cemaatle iştirakimi ve her biri benim bir nevi şefaatçım hükmüne ve kiraatımda izhar ettiğim hü-kümlere ve dâvâlara birer şahit ve birer müeyyid gördüm. Nâkis ubûdiyetimi, o cemaatin büyük ve kesretli ibâdâti içinde dergâh-ı ilâhîye takdime cesaret geldi. Birden bir perde daha inkişaf etti. Yani İstanbul'un bütün mescidleri it-tisal peydâ etti. O şehir, o Bayezid Câmii hükmüne geçti. Birden, onların du-alarına ve tasdiklerine mânen bir nevi mazhariyet hissettim. Onda dahi rûy-u zemin mescidinde, Kâbe-i Mûkerreme etrafında, dairevî saflar içinde kendi-mi gördüm. **الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²** dedim. Benim bu kadar şefaatçilerim var, benim namazda söylediğim her bir sözü aynen söylüyorlar, tasdik ediyorlar. Madem hayalen bu perde açıldı; Kâbe-i Mûkerreme mihrab hükmüne geç-ti. Ben bu fırsattan istifade ederek o safları ișhad edip, tahiyyâtta getirdiğim, **أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهُدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولَ اللّٰهِ³** olan imanın tercümanını mü-barek Haceru'l-Esved'e tevdî edip emanet bırakıyorum derken, birden bir va-ziyet daha açıldı. Gördüm ki; dâhil olduğum cemaat, üç daireye ayrıldı:

Birinci Daire: Rûy-u zeminde müminler ve muvahhidîndeki cemaat-i uz-mâ.

İkinci Daire: Baktım, umum mevcudât, bir salât-ı kübrâda, bir tesbihat-ı uzmâda, her tâife kendine mahsus salavât ve tesbihat ile meşgul bir cemaat

¹ “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.” (Fâtiha sûresi, 1/5)

² “Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah'adır.” (Fâtiha sûresi, 1/2)

³ “Şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur; yine şehâdet ederim ki Hz. Muhammed (sallallâhu alehi ve sellem) Allah'ın reslüdür.” (Müslim, salât 60; Tirmizî, salât 216; Ebû Dâvûd, salât 178; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsne'd 1/292)

inceleyim. “Vezâif-i eşyâ” tâbir edilen hidemât-ı meşhûde, onların ubûdiyetlerinin unvanlarıdır. O hâlde “Allahu Ekber” deyip hayretten başımı eğdim, nefsim baktım:

Üçüncü Bir Daire: İçinde, hayret-engiz zâhiren ve keyfiyeten küçük.. Hakikaten ve vazifeten ve kemmiyeten büyük bir küçük âlemi gördüm ki; zer-rât-ı vücûdiyemden tâ havâss-ı zâhiriyeme kadar, tâife tâife vazife-i ubûdiyetle ve şükranîye ile meşgul bir cemaat gördüm. Bu dairede kalbimdeki latîfe-i rabbâniyem, ^{إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}¹ o cemaat nâmına diyor. Nasıl, evvelki iki cemaatte de lisanım, o iki cemaat-i uzmâyı niyet ederek demişti.

Elhâsil: نَعْبُدُ nun'u, şu üç cemaate işaret ediyor. İşte bu hâlette iken, bir-den Kur'ân-ı Hakîm'in tercümanı ve mübelliği olan Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissâlatü vesselâlâm*), Medine-i Münevvere denilen mânevî minberinde, şahsiyet-i mâ-neviyesi, haşmetiyle temessül ederek,² يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ hitabını, mâ-nen herkes gibi ben de iştip; o üç cemaatte herkes benim gibi ^{إِيَّاكَ نَعْبُدُ} ile mukâbele ediyor tahayyül ettim.³ ^{إِذَا ثَبَّتَ الشَّيْءُ ثَبَّتَ بِلَوَازِمِهِ} kaidesince, şöyle bir hakikat fikre göründü ki:

*Madem bütün âlemlerin Rabbi, insanları muhatap ittihaz edip, umum mevcudâtlâ konusur ve şu Resûl-i Ekrem (*aleyhissâlatü vesselâlâm*), o hitab-ı izzeti, nev-i besere belki umum zîruha ve zîsuura tebliğ ediyor. İşte bütün mâzi ve müstakbel, zaman-ı hazır hükmüne geçti; bütün nev-i beser bir mecliste, safları muhtelif bir cemaat şeklinde olarak; o hitab, o suretle onlara ediliyor. O vakit her bir âyât-ı Kur'âniye; gayet haşmetli ve vüs-atlı bir makamdan, gayet kesretli ve muhtelif ve ehemmiyetli muhatabından, nihayetsiz azamet ve celâl sahibi Mütekellim-i Ezelî'den ve makam-ı mahbubi-yet-i uzmâ sahibi Tercüman-ı Alışan'ından aldığı bir kuvvet-i ulviyet, cezâlet ve belâgat içinde; parlak, hem pek parlak bir nur-u i'câzi içinde gördüm. O vakit, değil umum Kur'ân; ya bir sure, yahut bir âyet, belki her bir kelimesi birer mucize hükmüne geçti: الْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ*⁴ dedim. O ayn-ı hakikat

¹ “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.” (Fâtiha sûresi, 1/5)

² “Ey insanlar! (Hem Sizi hem de sizden önceki insanları yaratın) Rabbinize ibadet ediniz.” (Bakara sûresi, 2/21).

³ Bir şeyin varlığı, doğruluğu tahakkuk ederse, ona bağlı bütün hususların da varlığı ve doğruluğu tahakkuk eder. Bkz.: el-Bâbertî, *el-Înâye fi şerhi'l-Hidâye* 5/495; İbnü'l-Hümâm, *Şerhu Fethü'l-kâdir* 4/366.

⁴ Bize ihsan ettiğim iman ve Kur'ân nuru sebebiyle Rabbimize hamdolsun.

olan hayaldeنْعَبْدُ nun’una girdiğim gibi çıktım ve anladım ki: Kur’ân’ın değil âyetleri, kelimeleri, belki “nun-u na’büdü” gibi bazı harfleri dahi mühim hakikatlerin nurlu anahtarlarıdır.

Kalb ve hayal, o nun-u na’büdü’den çıktıktan sonra, akıl karşısına çıktı, dedi: “Ben de hisse isterim. Sizin gibi uçamam. Ayaklarım; delildir, hüccettir. Aynı نَسْعَيْنَ ve نَعْبَدُ’de, mâbûd ve müsteân olan Hâlik’â giden yolu göstermek lâzımdır ki, sizin ile gelebileyim.” O vakit kalbe şöyle geldi ki, de o mütehayyir alka:

Bak kâinattaki bütün mevcudâta! Zîhayat olsun, câmid olsun, kêmâl-i itaat ve intizam ile vazife suretinde ubûdiyetleri var. Bir kısmı şuur-suz, hissiz oldukları hâlde, gayet şuurkârâne, intizam-perverâne ve ubûdiyetkârâne vazife görüyorlar. Demek bir Mâbûd-u bilhak ve bir Âmir-i Mutlak vardır ki, bunları ibadete sevk edip istihdam ediyor.

Hem bak, bütün mevcudâta, husûsan zîhayat olanlara.. her birinin gayet kesretli ve gayet mütenevvî ihtiyâcâti var ve vücûd ve bekâsi-na lâzım pek kesretli, muhtelif matlubları var; en küçüğüne elli-ler ular- maz, kudretleri yetişmez. Hâlbuki o hadsiz matlabları, ummadığı yer-den, vakt-i münasipte, muntazaman onların elli-lerine veriliyor ve bilmü-şâhede görünüyor.

İşte şu mevcudâtın bu hadsiz faktı ve ihtiyâcâti ve bu fevkalâde iânât-ı gaybiye ve imdâdât-ı rahmâniye bilbedâhe gösterir ki: Bir Ganiyy-i Mutlak ve Kerîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak olan bir Hâmi ve Râzîk’ları vardır ki, her şey ve her zîhayat ondan istiâne eder, medet bekliyor. Mânen ۱ يَاكَ نَسْعَيْنَ¹ der. O vakit akıl, “Âmennâ ve saddaknâ” dedi.²

Yedinci Nükte

Sonra o hâlde اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ³ dediğim vakıt, baktım ki: Mâzi tarafına göçüp giden kafile-i beşer içinde gayet nurâni, parlak; enbiyâ, siddîkîn, şühedâ, evliya, sâlihîn kafilelerini gördüm ki; istikbal zulümâtını dağıtıp, ebede giden yolda bir cadde-i kübrâ-yı müstakîmde

¹ “Yalnız senden medet umarız.” (Fâtîha sûresi, 1/5).

² İman ettik, tasdik ettik.

³ “Bizi doğru yola, sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lütfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet!” (Fâtîha sûresi, 1/6-7).

gidiyorlar. Bu kelime, beni o kafileye iltihak etmek için yol gösteriyor; belki iltihak ettiriyor. Birden, “fesübhânlâllah” dedim. Zulümât-ı istikbali tenvir eden ve kemâl-i selâmetle giden bu nurâni kafile-i uzmâya iltihak etmemek, ne kadar hasaret ve helâket olduğunu zerre miktar şuuru olan bilmesi lâzım. Acaba bid’aları icad etmekle o kafile-i uzmâdan inhiraf eden; nereden nur bulabilir, hangi yoldan gidebilir? Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtû vesselâm*) Rehberimiz, ferman etmiş ki; **كُلُّ بُدْعَةٍ صَلَّاهُ وَكُلُّ ضَلَالٍ فِي النَّارِ¹** Acaba bu ferman-ı kat’îye karşı “ulemâu’s-sû” tâbirine lâyık bazı bedbahtlar hangi maslahati buluyorlar, hangi fetvayı veriyorlar ki; lüzumsuz, zararlı bir surette şeâir-i İslâmiye’nin bedihi-yâtına karşı geliyorlar; tebdili, kabil görüpolar?

Olsa olsa, muvakkat bir cilve-i manadan gelen bir intibah-ı muvakkat, o ulemâu’s-sû’u aldatmıştır. Meselâ, nasıl ki bir hayvanınveyahut bir meyvenin derisi soyulsa, muvakkat bir zarafet gösterir; fakat az bir zamanda o zarif et ve o güzel meyve, o yabanî ve paslı ve kesif ve ârızî deri altında siyahlanır, taaf-fün eder. Öyle de şeâir-i İslâmiye’deki tâbirât-ı nebeviye ve ilâhiye, hayattar ve sevabdar bir cilt, bir deri hükmündedir. Onların soyulmasıyla maânîdeki bir nurâniyet; muvakkaten, çıplak, bir derece görünür. Fakat ciltten cüdâ olmuş bir meyve gibi o mübarek manaların ruhları uçar, zulmetli kalb ve kafalarda beşerî postunu bırakıp gider.. nur uçar, dumanı kalır. Her ne ise...

Sekizinci Nükte

Buna dair bir düstur-u hakikati beyan etmek lâzım, şöyle ki:

Nasıl “hukuk-u şâhsiye” ve bir nevi hukukullah sayılan “hukuk-u umumiye” nâmıyla iki nevi hukuk var. Öyle de mesâil-i şer’iyede bir kısım mesâil, eş-hâsa taalluk eder; bir kısım, umuma, umumiyet itibarıyla taalluk eder ki; onlara “şeâir-i İslâmiye” tâbir edilir. Bu şeâirin umuma taalluk cihetile umum, onda hissedardır. Umumun rızası olmazsa onlara ilişmek, umumun hukukuna tecavüzdür. O şeâirin *en cüz’isi* (*sünnet kabilinden bir meselesi*) *en büyük bir mesele hükmünde nazar-ı ehemmiyettedir*. Doğrudan doğruya, *umum Âlem-i İslâm’da taalluk ettiği gibi*; asr-ı saadetten şimdiye kadar bütün eâzîm-i İslâm’ın bağılandığı o nurâni zincirleri koparmaya, tahrip ve tahrif etmeye çalışanlar ve yardım edenler düşünsünler ki, *ne kadar dehşetli bir hataya düşüyorlar. Ve zerre miktar şuurları varsa, titresinler!*..

¹ “Her bid’at dalâlettir ve her dalâlet cehennem ateşindedir.” Nesâî, *İydeyn* 22; Ma’mer İbni Râşîd, *el-Câmi’* 11/159; et-Taberânî, *el-Mu’cemü'l-kebîr* 9/97. İlk kısmı için bzk.: Müslim, *cum’â* 43; Ebû Dâvûd, *sünnet* 5; İbni Mâce, *mukaddime* 6, 7; Dârimî, *mukaddime* 16, 23.

Dokuzuncu Nükte

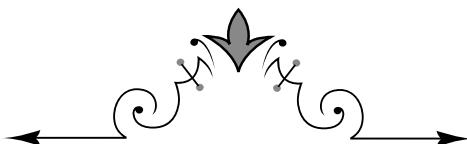
Mesâil-i şeriattan bir kısmına “taabbüdî” denilir, aklın muhakemesine bağlı değildir, emrolduğu için yapılır; illeti, emirdir.¹

Bir kısmına “mâkulü'l-mana” tâbir edilir. Yani, bir hikmet ve bir maslahati var ki o hükmün teşrîne müreccih olmuş; fakat sebep ve illet değil. Çünkü hakikî illet, emir ve nehy-i ilâhîdir.²

Şeâirin taabbüdî kısmını; hikmet ve maslahat onu tağyir edemez, taabbüdîlik ciheti tereccuh ediyor, ona ilişilmez. Yüz bin maslahat gelse onu tağyir edemez. Öyle de “şeâirin faydası, yalnız mâlûm mesalihtir” denilmez ve öyle bilmek hatadır. Belki o maslahatlar ise, çok hikmetlerinden bir faydası olabilir. Meselâ biri dese; “Ezanın hikmeti, müslümanları namaza çağırmaktır; şu hâlde bir tüfek atmak kâfidir.” Hâlbuki o divane bilmez ki, binler maslahat-ı ezaniye içinde o bir maslahattır. Tüfek sesi, o maslahatı verse; acaba nev-i beşer nâmına, yahut o şehir ahalisi nâmına, hilkat-i kâinatın netice-i uzmâsı ve nev-i beşerin netice-i hilkati olan ilân-ı tevhid ve rubûbiyet-i ilâhiyeye karşı izhar-ı ubûdiyete vâsita olan ezanın yerini nasıl tutacak?

Elhâsil: Cehennem lüzumsuz değil; çok işler var ki, bütün kuvvetiyle “Yaşasın cehennem!” der. Cennet dahi ucuz değildir, mühim fiyat ister.³

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائزُونَ⁴

¹ Bkz.: eş-Şâtbî, *el-Muvavakât* 3/46; İbni Âbidîn, *Hâsiye* 1/447.

² Bkz.: eş-Şâtbî, *el-Muvavakât* 2/329-331, 3/46; İbni Âbidîn, *Hâsiye* 1/447.

³ Cehennemin beşeri arzular ve nefsin hoşuna giden şeylerle; cennetin de hoş gitmeyen şeylerle çepçeve kuşatıldığına dair bkz.: Buhârî, *rikâk* 28; Müslim, *cennet* 1.

⁴ “Cehennemliklerle cennetlikler elbette bir olmaz. Felâh ve başarıya erenler, cennetliklerdir.” (Haşır süresi, 59/20).

İkinci Risale Olan İkinci Kısım

Ramazan-ı Şerif'e Dairdir

Birinci kısmın âhîrinde şeâîr-i İslâmiye'den bir nebze bahsedildiğinden şeâîrin içinde en parlak ve muhteşem olan Ramazan-ı Şerif'e dair olan bu ikinci kısımda, bir kısım hikmetleri zikredilecektir.

Bu İkinci Kısım, Ramazan-ı Şerif'in pek çok hikmetlerinden dokuz hikmeti beyan eden "Dokuz Nükte"dir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدْيٰ وَالْفُرْقَانِ¹

Birinci Nükte

Ramazan-ı Şerif'teki savm, İslâmiyet'in erkân-ı hamsesinin birincilerindendir.² Hem şeâîr-i İslâmiye'nin âzamlarındandır.³

İşte Ramazan-ı Şerif'teki orucun çok hikmetleri; hem Cenâb-ı Hakk'ın rubûbiyetine, hem insanın **hayat-ı içtimaiyesine**, hem **hayat-ı şahsiyesine**, hem **nefsin terbiyesine**, hem **niam-ı ilâhiyenin şükürne** bakar hikmetleri var.

Cenâb-ı Hakk'ın **rubûbiyeti** noktasında orucun çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Cenâb-ı Hak, zemin yüzünü bir sofra-yı nimet suretinde halkettiği ve bütün envâ-ı nimeti o sofrada مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ⁴ bir tarzda o sofraya dizdiği cihetle, kemâl-i rubûbiyetini ve rahmâniyet ve rahîmiyetini o vaziyetle ifade ediyor. İnsanlar gaflet perdesi altında ve esbap dairesinde o vaziyetin ifade ettiği hakikati tam göremiyor, bazen unutuyor.

Ramazan-ı Şerif'te ise, ehl-i iman birden muntazam bir ordu hükmüne geçer. Sultan-ı Ezeli'nin ziyafetine davet edilmiş bir surette akşamı yakın

¹ "O Ramazan ayı ki insanlığa bir rehber olan, onları doğru yola götüren ve hakki bâtilden ayıran en açık ve parlak delilleri ihtîfa eden Kur'ân o ayda indirildi." (Bakara sûresi, 2/185).

² Bkz.: Buhârî, *îmân* 1; Müslüm, *îmân* 21.

³ Bkz.: İbni Ebî'l-İzz, *Şerhu Akîdeti't-Tahâviyye* 1/409.

⁴ "...hiç ummadığı yerlerden (riziklandırır)." (Talâk sûresi, 65/3)

“buyurunuz” emrini bekliyorlar gibi bir tavrı ubûdiyetkârâne göstermeleri, o şefkatli ve haşmetli ve külliyyetli rahmâniyete karşı, vüs’atlı ve azametli ve intizamlı bir ubûdiyetle mukâbele ediyorlar. Acaba böyle ulvî ubûdiyete ve şeref-i keramete iştirâk etmeyen insanlar, insan ismine lâyık midirlar?

İkinci Nükte

Ramazan-ı Mübarek'in savmı, Cenâb-ı Hakk'ın **nimetlerinin şükrynâme** baktığı cihetle, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Birinci Söz'de denildiği gibi; bir padişahın matbahından bir tablacının getirdiği taamlar, bir fiyat ister. Tablacıya bahşış verildiği hâlde; çok kıymettar olan o nimetleri kıymetsiz zannedip onu inâm edeni tanımamak, nihayet deredece bir belâhet olduğu gibi; Cenâb-ı Hak, hadsiz envâ-ı nimetini nev-i besere zemin yüzünde neşretmiş.¹ Ona mukabil, o nimetlerin fiyatı olarak, şükür istiyor. O nimetlerin zâhirî esbâbı ve ashabı, tablacı hükümdedirler. O tablacılara bir fiyat veriyoruz, onlara minnettâr oluyoruz; hatta müstehak olmadıkları pek çok fazla hürmet ve teşekkürü ediyoruz.

Hâlbuki Mün'im-i Hakikî, o esbaptan hadsiz derecede o nimet vâsita-sıyla şükre lâyiktir. İşte O'na teşekkür etmek, o nimetleri doğrudan doğruya O'ndan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdir etmek ve o nimetlere kendi ihtiyacını hissetmekle olur.

İşte Ramazan-ı Şerif'teki oruç; hakikî ve hâlis, azametli ve umumî bir şükryn anahtarıdır. Çünkü sâir vakitlerde mecburiyet tahtında olmayan insanların çoğu, hakikî açlık hissetmedikleri zaman, çok nimetlerin kıymetini derk edemiyor. Kuru bir parça ekmek, tok olan adamlara –husûsan zengin olsan–ondaki derece-i nimet anlaşılmıyor. Hâlbuki iftar vaktinde o kuru ekmek, bir müminin nazarında çok kıymettar bir nimet-i ilâhiye olduğuna kuvve-i zâika-şı şehâdet eder. Padişâhtan tâ en fukarâya kadar herkes, Ramazan-ı Şerif te o nimetlerin kıymetlerini anlamakla bir şükür-ü mânevîye mazhar olur.

Hem gündüzdeki yemekten memnûiyeti cihetyle; “O nimetler benim mülküm değil. Ben bunların tenâvülünde hür değilim. Demek, başkasının malıdır ve inâmıdır. Onun emrini bekliyorum.” diye nimeti nimet bilir, bir şükür-ü mânevî eder. İşte bu suretle oruç, çok cihetlerle hakikî vazife-i insaniye olan şükryn anahtarları hükmüne geçer.

¹ Bkz.: “Görmüyor musunuz ki Allah göklerde ve yerde olan şeyleri sizin hizmetinize vermiş. Görünen görünmeye bunca nimete sizi garketmiş? Yine de, öyle insanlar var ki hiçbir bilgiye, yol gösterici bir rehberde veya aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın Allah hakkında tartışıp durur.” (Lokman sûresi, 31/20).

Üçüncü Nükte

Oruç, **hayatı içtimaiye-i insaniyeye** baktığı cihetle çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsanlar, maîset cihetinde muhtelif bir surette halkedilmişler. Cenâb-ı Hak o ihtilâfa binâen, zenginleri fukarâların muâvenetine davet ediyor.¹ Hâlbuki zenginler, fukarânın acı hâllerini ve açıklarını, oruçtaki açılıkla tam hissedebilirler. Eğer oruç olmazsa, nefis-perest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. Bu cihette insaniyetteki hemcinsine şefkat ise, şükrü hakikînin bir esasıdır. Hangi fert olursa olsun, kendinden bir cihette daha fakiri bulabilir. Ona karşı şefkate mükelleftir. Eğer nefsin açlık çekirmek mecburiyeti olmazsa, şefkat vâsitasıyla muâvenete mükellef olduğu ihsanı ve yardımını yapamaz; yapsa da tam olamaz. Çünkü hakikî o hâleti, kendi nefsinde hissetmiyor.

Dördüncü Nükte

Ramazan-ı Şerif'teki oruç, **nefsin terbiyesine** baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis, kendini hür ve serbest ister.. ve öyle telâkki eder. Hatta mevhüm bir rubûbiyet ve keyfemâyeşâ hareketi, fitrî olarak arzu eder. Hadsiz nimetlerle terbiye olunduğunu düşünmek istemiyor. Husûsan dünyada servet ve iktidarı da varsa, gaflet dahi yardım etmiş ise; bütün bütün gâsibâne, hırsızcasına nimet-i ilâhiyeyi hayvan gibi yutar.

İşte Ramazan-ı Şerif'te en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anları; kendisi mâlik değil, memlûktür; hür değil, abddır. Emrolunmazsa en âdi ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye mevhüm rubûbiyeti kırılır; ubûdiyeti takınır, hakikî vazifesi olan sükre girer.

Beşinci Nükte

Ramazan-ı Şerif'in orucu, **nefsin tehzib-i ahlâkına ve serkeşâne mamelelerinden vazgeçmesi** cihetine baktığı noktasındaki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

---

¹ Bkz.: Bakara sûresi, 2/43, 271; Tevbe sûresi, 9/60; Muhammed sûresi, 47/38.

Nefs-i insaniye gafletle kendini unutuyor. Mahiyetindeki hadsiz aczi, ni-hayetsiz fakri, gayet derecedeki kusurunu göremez ve görmek istermez. Hem ne kadar zayıf ve zevale maruz ve musibetlere hedef bulduğunu ve çabuk bozulur, dağıllır et ve kemikten ibaret olduğunu düşünmez. Âdet polattan bir vücudu var gibi, lâyemûtâne kendini ebedî tahayyül eder gibi dünyaya saldırır. Şedit bir hırs ve tamâ ile.. ve şiddetli alâka ve muhabbet ile dünyaya atılır. Her lezzetli ve menfaatli şeylere bağlanır. Hem kendini kemâl-i şefkatle terbiye eden Hâlik'ını unutur. Hem netice-i hayatını ve hayat-ı uhreviyesini düşünmez, ahlâk-ı seyyie içinde yuvarlanır.

İşte Ramazan-ı Şerif'teki oruç; en gafilere ve mütemerridlere, zaafını ve aczini ve faktını ihsâs ediyor. Açlık vâsitasıyla midesini düşünüyor. Midesindeki ihtiyacını anlar. Zayıf vücudu, ne derece çürük olduğunu hatırlıyor. Ne derece merhamete ve şefkate muhtaç olduğunu derk eder. Nefsin firavunluğunu bırakıp, kemâl-i acz ve fakt ile dergâh-ı ilâhîye ilticâya bir arzu hisseder.. ve bir şükür-ü mânevî eliyle rahmet kapısını çalmaya hazırlanır. Eğer gaflet, kalbini bozmamış ise...

Altıncı Nükte

Ramazan-ı Şerif'in sıyâmi, **Kur'ân-ı Hakîm'in nüzûlüne** baktığı cihetle.. ve Ramazan-ı Şerif, Kur'ân-ı Hakîm'in en mühim zaman-ı nüzûlü olduğu cihetindeki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Kur'ân-ı Hakîm, madem Şehr-i Ramazan'da nüzûl etmiş; o Kur'ân'ın zaman-ı nüzûlünü istihzar ile o semâvî hitabı, hüsn-ü istikbal etmek için Ramazan-ı Şerif'te nefsin hâcât-ı süflîyesinden ve mâlâyâniyât hâlâlttan tecerrûd.. ve ekl ve şürbün terkiyle melekîyet vaziyetine benzemek.. ve bir surette o Kur'ân'ı, yeni nâzil oluyor gibi okumak ve dinlemek ve ondaki hitâbât-ı ilâhiyeyi güya geldiği ân-ı nüzûlünde dinlemek.. ve o hitabı, Resûl-i Ekrem'den (*aleyhissalâtü vesselâm*) iştiyor gibi dinlemek.. belki Hazreti Cebraîl'den, belki Mütekellim-i Ezeli'den dinliyor gibi bir kudsî hâlete mazhar olur. Ve kendisi tercümanlık edip başkasına dinlettirmek ve Kur'ân'ın hikmet-i nüzûlünü bir derece göstermektir.

Evet Ramazan-ı Şerif'te güya Âlem-i İslâm, bir mescid hükmüne geçiyor. Öyle bir mescid ki; milyonlarla hâfızlar, o mescid-i ekberin kûşelerinde o Kur'ân'ı, o hitab-ı semâvîyi arzlılara iştittiriyorlar. Her Ramazan, شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ âyetini nurânî, parlak bir tarzda gösteriyor. Ramazan,

Kur'ân ayı olduğunu isbat ediyor. O cemaat-i uzmânın sâir efradları, bazları huşû ile o hâfızları dinlerler. Diğerleri, kendi kendine okurlar. Şöyledir bir vaziyetteki bir mescid-i mukaddeste, nefس-i süflînin hevesâtına tâbi olup, yemek içmek ile o vaziyet-i nurâniden çıkmak ne kadar çirkin ise.. ve o mesciddeki cemaatin mânevî nefretine ne kadar hedef ise; öyle de, Ramazan-ı Şerif'te ehl-i siyâma muhalefet edenler de, o derece umum o Âlem-i İslâm'ın mânevî nefretine ve tahkirine hedeftir.

Yedinci Nükte

Ramazan'ın siyâmi, dünyada âhiret için ziraat ve ticaret etmeye gelen **nev-i insanın¹ kazancına** baktığı cihetteki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Ramazan-ı Şerif'te sevab-ı a'mâl, bire bindir. Kur'ân-ı Hakîm'in; nass-ı hadis ile her bir harfinin on sevabı var, on hasene sayılır, on meyve-i cennet getirir.² Ramazan-ı Şerif'te her bir harfin, on değil bin.. ve Âyetü'l-Kürsî gibi âyetlerin her bir harfi binler.. ve Ramazan-ı Şerif'in Cumalarında daha ziyyadedir..³ ve Leyle-i Kadir'de otuz bin hasene sayılır.⁴ Evet her bir harfi otuz bin bâki meyveler veren Kur'ân-ı Hakîm, öyle bir nurânî şecere-i tûbâ hükmüne geçiyor ki; milyonlarla o bâki meyveleri, Ramazan-ı Şerif'te müminlere kazandırır. İşte gel; bu kudsî, ebedî, kârlı ticarete bak, seyret ve düşün ki; bu hurûfâtın kıymetini takdir etmeyenler ne derece hadsiz bir hasârette olduğunu anla!..

İşte Ramazan-ı Şerif, âdetâ bir âhiret ticareti için gayet kârlı bir meşher, bir pazardır.. ve uhrevî hâsilat için, gayet münbit bir zemindir.. ve neşv ü nemâyi a'mâl için, bahardaki mâh-i nisandır. Saltanat-ı rubûbiyet-i ilâhiyeye karşı, ubûdiyet-i beşeriyenin resmî geçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükümdedir. Ve öyle olduğundan, yemek-içmek gibi nefsin gafletle hayvanî hâcâtına ve mâlâyânî ve hevâ-perestâne müştehiyâta girmemek için oruçla mükellef olmuş. Güya, muvakkaten hayvaniyetten çıkış melekiyet vaziyetine ve-yahut âhiret ticaretine girdiği için, dünyevî hâcâtını muvakkaten bırakmakla,

¹ Dünyanın, âhiret için bir ticaret ve ziraat yeri olduğuna dair bkz.: Tevbe sûresi, 9/111; Fâthr sûresi, 35/29; Şûrâ sûresi, 42/20; Saf sûresi, 61/10-12; el-Hâkim, el-Müstâdrek 4/348; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-eveliyâ* 10/53-54.

² Bkz.: Tirmîzî, *fezâilü'l-Kur'ân* 16; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/118; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 9/130.

³ Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 3/255-256; ed-Deylemî, *el-Müsned* 3/130-131.

⁴ Bkz.: "Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır." (Kadir sûresi, 97/3).

uhrevî bir adam.. ve tecessüden tezahür etmiş bir ruh vaziyetine girerek; savmî ile, samediyete bir nevi aynadarlık etmektir. Evet Ramazan-ı Şerif; bu fâni dünyada, fâni ömür içinde ve kısa bir hayatı bâki bir ömür ve uzun bir hayatı bâkiyeyi tazammun eder, kazandırır. Evet birtek Ramazan, seksen sene bir ömür semerâtını kazandırabilir. Leyle-i Kadir ise, nass-ı Kur'ân ile bin aydan daha hayırlı olduğu, bu sırra bir hüccet-i kâtıadır.

Evet nasıl ki bir padişah, müddet-i sultanatında, belki her senede, ya cüllüs-u hümâyûn nâmiyla veyahut başka bir şâşaali cilve-i sultanatına mazhar bazı günleri bayram yapar. Raiyetini, o günde umumî kanunlar dairesinde değil, belki hususî ihsânâtına ve perdesiz huzuruna ve has iltifatına ve fevkâlâde icraatına.. ve doğrudan doğruya lâyik ve sâdik milletini, has teveccühüne mazhar eder.

Öyle de Ezel ve Ebed Sultan'ı olan on sekiz bin âlemin¹ Padişah-ı Zülcelâl'i; o on sekiz bin âleme bakan, teveccüh eden ferman-ı âlişanı olan Kur'ân-ı Hakîm'i Ramazan-ı Şerif'te inzâl eylemiş. Elbette o Ramazan, mahsus bir bayram-ı ilâhî ve bir meşher-i rabbânî ve bir meclis-i ruhanî hükmüne geçmek, mukteza-yi hikmettir. Madem Ramazan o bayramdır; elbette bir derece, süflî ve hayvanî meşâgilden insanları çekmek için oruca emredilecek. Ve o orucun ekmeli ise mide gibi bütün duyguları; gözü, kulağı, kalbi, hayatı, fikri gibi cihâzât-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturmaktr. Yani muharremâttan, mâlâyâniyâttan çekmek ve her birisine mahsus ubûdiyete sevkettir. Meselâ dilini yalandan, giybetten ve galîz tâbirlerden ayırmakla ona oruç tutturmak..² ve o lisani, tilâvet-i Kur'ân ve zikir ve tesbih ve salavât ve istîğfar gibi şeylerle mesgul etmek... Meselâ gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men edip, gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'ân dinlemeye sarfetmek gibi.. sâir cihâzâta da bir nevi oruç tutturmaktr. Zaten mide, en büyük bir fabrika olduğu için oruç ile ona ta'til-i eşgal ettilse başka küçük tezgâhlar, kolayca ona ittibâ ettirilebilir.

Sekizinci Nükte

Ramazan-ı Şerif, insanın **hayat-ı şahsiyesine** baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

¹ Fâtiha sûresi'ndeki “Âlemlerin Rabbi” ifadesindeki “âlemler”in, on sekiz bin âlem olduğuna dair bkz.: et-Taberî, Câmiu'l-beyân 1/63; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-evliyâ 2/219; el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân 1/138.

² Bkz.: Buhârî, savm 2, 8, 9; Müslim, siyâm 160, 163.

İnsana en mühim bir ilâç nev'inden maddî ve mânevî bir perhizdir.. ve tibben bir himyedir ki; insanın nefsi, yemek içmek hususunda keyfemâyeşâ hareket ettikçe, hem şahsın maddî hayatına tibben zarar verdiği gibi; hem helâl-haram demeyip rast gelen şeye saldırmak, âdetâ mânevî hayatını da zehirler. Daha kalbe ve ruha itaat etmek, o nefse güç gelir. Serkeşâne dizginini eline alır. Daha insan ona binemez, o insana biner. Ramazan-ı Şerif'te oruç vâsitasıyla bir nevi perhize alışır, riyâzete çalışır ve emir dinlemeyi öğrenir. Bîcâre zayıf mideye de, hazırladan evvel yemek yemek üzerine doldurmak ile hastalıkları celbetmez.. ve emir vâsitasıyla helâli terk ettiği cihetle, haramdan çekinmek için akıl ve seriattan gelen emri dinlemeye kabiliyet peydâ eder.. hayat-ı mânevîyi bozmamaya çalışır.

Hem insanın ekseriyet-i mutlakası açılığa çok defa müptelâ olur. Sabır ve tahammül için bir idman veren açlık, riyâzete muhtaçtır. Ramazan-ı Şerif'teki oruç on beş saat –sahursuz ise yirmi dört saat– devam eden bir müddet-i açılığa sabır ve tahammül ve bir riyâzettir ve bir idmandır. Demek, beserin misabetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammüslüslüğün bir ilâci da oruçtur.

Hem o mide fabrikasının çok hademeleri var. Hem onunla alâkadar çok cihâzât-ı insaniye var. Nefis, eğer muvakkat bir ayın gündüz zamanında ta'til-i eşgâl etmezse; o fabrikanın hademelerinin ve o cihâzâtın hususî ibadetlerini onlara unutturur, kendiyle meşgul eder, tahakkümü altında bırakır. O sâir cihâzât-ı insaniyeyi de o mânevî fabrika çarklarının gürültüsü ve dumanlarıyla müşevveş eder. Nazar-ı dikkatlerini daima kendine celbeder. Ulvî vazifelerini muvakkaten unutturur. Ondandır ki; eskiden beri çok ehl-i velâyet, tekemmül için riyâzete, az yemek ve içmeye kendilerini alıştırmışlar. Fakat Ramazan-ı Şerif orucuya o fabrikanın hademeleri anilarlar ki; sîrf o fabrika için yaratılmışlardır. Ve sâir cihâzât, o fabrikanın süflî eğlencelerine bedel, Ramazan-ı Şerif'te melekî ve ruhanî eğlencelerde telezzüz ederler, nazarlarını onlara dikerler. Onun içindir ki; Ramazan-ı Şerif'te müminler, derecâtına göre ayrı ayrı nurlara, feyzlere, mânevî sürürlara mazhar oluyorlar. Kalb ve ruh, akıl, sir gibi letâîfin o mübarek ayda oruç vâsitasıyla çok terakkiyât ve tefeyyûzleri vardır. Midenin ağlamasına rağmen, onlar mâsumâne gülüyorlar.

Dokuzuncu Nükte

Ramazan-ı Şerif'in orucu, doğrudan doğruya **nefsin mevhüm rubûbiyetini kırmak ve aczini göstermekle ubûdiyetini bildirmek** cihetindeki hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis, Rabbisini tanımak istemiyor; firavunâne kendi, rubûbiyet istiyor. Ne kadar azaplar çektirilse o damar onda kalır. Fakat açılıkla o damarı kırılır. İşte Ramazan-ı Şerif'teki oruç, doğrudan doğruya nefsin firavunluk cephesine darbe vurur, kırar. Aczini, zaafını, fakrını gösterir. Abd olduğunu bildirir.

Hadisin rivayetlerinde vardır ki: Cenâb-ı Hak nefse demiş ki, “*Ben neyim, sen nesin?*” Nefis demiş; “*Ben benim, sen sensin!*” Azab vermiş, ce-henneme atmış, yine sormuş. Yine demiş; “*Ene ene, ente ente.*” Hangi nevi azabı vermiş, enâniyetten vazgeçmemiş. Sonra açılık ile azap vermiş, yani aç bırakmış. Yine sormuş; “*Men ene ve mâ ente?*” Nefis demiş; آنَتْ رَبِّي الرَّحِيمُ وَأَنَا عَبْدُكَ الْعَاجِزُ Yani, “Sen, benim Rabb-i Rahîm’imsin; ben, senin âciz bir abdinim.”¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّاةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقِّهِ أَدَاءً بَعْدَ
ثُوَابِ قِرَاءَةِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ فِي شَهْرِ رَمَضَانٍ وَعَلَى إِلَهٍ وَصَاحِبِهِ وَسَلِّمْ
سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُزَسْلِينَ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²، أَمِينٌ.

İtizar: Şu ikinci kısım; kırk dakikada, süratle yazılmamasından, ben ve müsvedde yazan kâtib, ikimiz de hasta olduğumuzdan, elbette içinde müşevvetiyet ve kusur bulunacaktır. Nazar-ı müsamaha ile bâkmalarını ihvanlarımızdan bekleriz. Münasip gördüklerini tashih edebilirler.

¹ Eşrefoğlu Rûmî, *Müzekki'n-nüfûs* s.275-276.

² Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem), âl ve ashabına, senin razı olacağın ve O'nun lâyik olduğu bir rahmetle, Ramazan ayında okunan Kur'ân'ın harfleri adedince salât ve selâm eyle!

³ “İzzet sahibi olan senin Rabbi onların bütün bâtil iddialarından münezzehtir, yücedir. Selâm bütün peygamberleredir. Bütün hamdler âlemlerin Rabbi Allah'adır.” (Sâffât sûresi, 37/180-182), âmîn...

Üçüncü Risale Olan Üçüncü Kısım

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın iki yüz aksâm-ı i'câziyesinden nakşî bir kısmını gösterecek bir tarzda Kur'ân-ı Azîmûşşân'ı, Hâfız Osman hattıyla taayyün eden ve âyet-i müdâyene¹ mikyas tutulan sayfaları ve Sûre-i İhlâs vâhid-i kıyası tutulan satırları muhafaza etmekle beraber, o nakş-ı i'câzi göstermek tarzında bir Kur'ân yazmaya dair mühim bir niyetimi, hizmet-i Kur'ân'daki kardeşlerimin nazarlarına arz edip meşveret etmek ve onların fikirlerini istimzac etmek ve beni ikaz etmek için şu kısmı yazdım, onlara müracaat ediyorum. Şu üçüncü kısım "Dokuz Mesele"dir.

Birinci Mesele

Kur'ân-ı Azîmûşşân'ın envâ-ı i'câzi kırka baliğ olduğu, "İ'câz-ı Kur'ân" nâ-mindaki Yirmi Beşinci Söz'de burhanlarıyla isbat edilmiş. Bazı envâi tafsilen, bir kısmı icmâlen muannidlere karşı dahi gösterilmiş.

Hem Kur'ân'ın i'câzi, tabakât-ı insaniyede kirk tabakaya karşı ayrı ayrı i'câzini gösterdiği, On Dokuzuncu Mektub'un On Sekizinci İşareti'nde beyan edilmiş ve o tabakâtın on kısmının ayrı ayrı hisse-i i'câziyelerini isbat etmiş. Sâir otuz tabaka-yı âher, ehl-i velâyetin muhtelif meşrepler ashabına ve ulûm-u mütenevvianın ayrı ayrı ashablarına, ayrı ayrı i'câzını gösterdiğini; onların ilmelyakîn, aynelyakîn, hakkalyakîn derecesinde Kur'ân, hak kelâ-mullah olduğunu iman-ı tahkîkleri göstermişler. Demek her biri, ayrı ayrı bir tarzda bir vech-i i'câzını görmüşler. Evet ehl-i mârifet bir velinin fehm ettiği i'câz ile, ehl-i aşk bir velinin müşâhede ettiği cemâl-i i'câz bir olmadığı gibi; muhtelif meşâribe göre cemâl-i i'câzin cilveleri değişir. Bir ilm-i usûli d-din al-lâmesinin ve bir imamının gördüğü vech-i i'câz ile fîruat-ı şeriatı bir müc-tehidin gördüğü vech-i i'câz bir değil ve hâkezâ...

Bunların tafsilen ayrı ayrı vücuh-u i'câzını göstermek elimden gelmiyor. Havsalam dardır, ihata edemiyor; nazarım kısadır, göremiyor. Onun için yalnız on tabaka beyan edilmiş, mütebâkisi icmalen işaret edilmiş. Şimdi o tabakalarдан iki tabaka, Mucîzât-ı Ahmedîye Risalesi'nde çok izaha muhtaç iken, o vakit pek noksan kalmıştı.

---

¹ Bakara sûresi, 2/282.

Birinci Tabaka: “Kulaklı tabaka” tâbir ettiğimiz âmî avâm; yalnız kulak ile Kur’ân’ı dinler, kulak vâsıtâsıyla i’câzini anlar. Yani der: “Bu işittiğim Kur’ân, başka kitaplara benzemez. Ya bütününen altında olacak veya bütününen fevkînde olacak. Umumunun altındaki sık ise kimse diyemez ve dememiş, şeytan dahi diyemez. Öyle ise, umumun fevkîdedir.” İşte bu kadar icmal ile On Sekizinci İşaret’té yazılmıştı. Sonra onu izah için Yirmi Altıncı Mektub’un “Hüccetü'l-Kur’ân Alâ Hizbi'ş-Şeytan” nâmındaki Birinci Mebhâsi, o tabakanın i’câzdaki fehmini tasvir ve isbat eder.

İkinci Tabaka: “Gözlü tabaka” sıdır. Yani âmî avâmdan veyahut aklı gözüne inmiş maddiyûnlar tabakasına karşı, Kur’ân’ın göz ile görünecek bir işaret-i i’câziyesi bulunduğu, On Sekizinci İşaret’té dâvâ edilmiş. Ve o dâvâyî tenvir ve isbat etmek için, çok izaha lüzum vardı. Şimdi anladığımız mühim bir hikmet-i rabbâniye cihetiyle o izah verilmedi. Pek cüz’î birkaç cüz’iyatına işaret edilmişti. Şimdi o hikmetin sırrı anlaşıldı ve tehirî daha evlâ olduğuna kat’î kanaatimiz geldi. Şimdi o tabakanın fehmini ve zevkini teshîl etmek için kırk vücuh-u i’câzdan göz ile görülen bir vechini, bir Kur’ân’ı yazdırıldık ki o yüzü göstersin.

Bu üçüncü kısmın mütebâki meseleleri ile Dördüncü Kısım, tevâfukâta dair olduğu için; tevâfukâta dair olan fîhrîste ile iktifâ edilerek, burada yazılmamışlardır. Yalnız Dördüncü Kisma ait bir ihtar ile Üçüncü Nükte yazılmıştır.

ihtar: Lafz-ı Resûl’deki nükte-i azîmenin beyanında yüz altmış âyet yazılıdı. İşbu âyetlerin hâsiyeti pek azîm olmakla beraber, mana cihetiyle birbirini isbat ve tekmil ettiğinden; çok mânidar olduğu için, muhtelif âyâtî hifz etmek veya okumak arzusunda bulunanlara bir hîzb-i Kur’ânî olduğu gibi; Kur’ân kelimesindeki nükte-i azîmenin beyanında, altmış dokuz âyât-ı azîmenin de-rece-i belâgati pek fevkâlâde ve kuvvet-i cezâleti pek ulvîdir. Bu da ikinci bir hîzb-i Kur’ânî olarak ihvana tavsiye edilir. Yalnız Kur’ân kelimesi, yedi silsile-i Kur’ân’da mevcut olup, umum o kelimeyi tutmuş, hariç iki kalmış. O iki de kîraat manasında olduğundan; o huruc, nükteye kuvvet vermiştir. Resûl lafzı ise o kelime ile en ziyade münasebettar sureler içinde Sûre-i Muhammed ile Sûre-i Fetih olduğundan, o iki sûreden çıkan silsilelere hasrettiğimizden, hariç kalan Resûl lafzı şimdilik dercedilmemiştir. Vakit müsaade etse bundaki esrar yazılacaktır inşallah.

Üçüncü Nükte

“Dört Nükte” dir.

Birinci Nükte: *Lafzullah*, mecmû-u Kur’ân’dâ iki bin sekiz yüz altı defa zikredilmiştir. Bismillâh’takilerle beraber *lafz-ı Rahmân* yüz elli dokuz defa.. *lafz-ı Rahîm* iki yüz yirmi.. *lafz-ı Gafûr* altmış bir.. *lafz-ı Rab* sekiz yüz kırk altı.. *lafz-ı Hakîm* seksen altı.. *lafz-ı Alîm* yüz yirmi altı.. *lafz-ı Kâdir* otuz bir.. Lâ ilâhe illâ hû’daki *Hû*, yirmi altı defa zikredilmiştir.¹(Hâsiye) Lafzullah adedinde çok esrar ve nükteler var. Ezcümle: Lafzullah ve Rab’dan sonra en ziyade zikredilen *Rahmân*, *Rahîm*, *Gafûr* ve *Hakîm* ile beraber *Lafzullah*, Kur’ân âyetlerinin nisfidir. Hem Lafzullah ve Allah lafzı yerinde zikredilen *lafz-ı Rab* ile beraber, yine nisfidir. Çandan *Rab* lafzı, sekiz yüz kırk altı defa zikredilmiş; fakat dikkat edilse, beş yüz küsürü *Allah* lafzı yerinde zikredilmiş, iki yüz küsürü öyle değildir.

Hem *Allah*, *Rahmân*, *Rahîm*, *Alîm* ve Lâ ilâhe illâ hû’daki *Hû* adediyile beraber yine nisfidir. Fark yalnız dörttür. Ve *Hû* yerinde *Kâdir* ile beraber, yine mecmû-u âyâtın nisfidir. Fark dokuzdur. *Lafz-ı Celâl’*in mecmûundaki nükteler çoktur. Yalnız şimdilik bu nükte ile iktifâ ediyoruz.

İkinci Nükte: Sûreler itibarıyla. Onun dahi çok nükteleri var. Bir intizam, bir kasd ve bir iradeyi gösterir bir tarzda tevâfukâti vardır.

Sûre-i Bakara’dâ âyâtın adediyile *lafz-ı Celâl’*in adedi birdir. Fark dörttür ki, Allah lafzı yerinde dört *Hû* lafzı var. Meselâ: Lâ ilâhe illâ hû’daki *Hû* gibi. Onunla muvafakat tamam olur.

Âl-i İmran’da yine âyâtiyla *lafz-ı Celâl* tevâfuktadır, müsâvidirler. Yalnız *lafz-ı Celâl* iki yüz dokuzdur, âyet iki yüzdür. Fark dokuzdur. Böyle meziyât-ı kelâmiyede ve belâgat nüktelerinde küçük farklar zarar vermez, takribî tevâfukât kâfidir.

¹ (Hâsiye) Kur’ân’daki âyâtın mecmû-u adedi, altı bin altı yüz altmış altı¹ olması.. ve şu geçen seksen dokuzuncu sayfada, mezkûr esmâ-yi hüsnânının adedi, altı rakamıyla alâkadâr bulunması ehemmiyetli bir sırra işaret ediyor. Şimdilik mühmel kaldı.

*¹ Kur’ân âyetlerinin tamamı 6200 küsürür. Fakat bazı müfessirler Kur’ân’dâ 6666 âyet olduğunu belirtmiş ve bunu da şu şekilde açıklamışlardır: Bin âyet emir; bin âyet nehiy; bin âyet vaad; bin âyet vaid; bin âyet haber; bin âyet kasas; beş yüz âyet helâl-haram ihtiyâ eden ahkâm; yüz âyet dua ve tesbih; altmış altı âyet de nâsih ve mensühtur. (el-Kermî, en-Nâsih ve ’l-mensûh 1/240; Muhammed Bedreddin, Ebdeu ’l-beyân s.3-4).

Sûre-i Nisa, Mâide, En'âm; üçünün mecmû-u âyetleri, mecmûundaki *lafzı Celâl*'in adedine tevâfuktadır. Âyetlerin adedi dört yüz altmış dört, *lafzı Celâl*'in adedi dört yüz altmış bir; Bismillâh'taki *lafzullah* ile beraber tam tevâfuktadır.

Hem meselâ, baştaki beş sûrenin *lafzı Celâl* adedi; Sûre-i A'râf, Enfâl, Tevbe, Yunus, Hud'daki *lafzı Celâl* adedinin iki mislidir. Demek bu âhirdeki beş, evvelki beşin nisfidir.

Sonra gelen Sûre-i Yusuf, Ra'd, İbrahim, Hicr, Nahl sûrelerindeki *lafzı Celâl* adedi, o nisfin nisfidir.

Sonra Sûre-i İsra, Kehf, Meryem, Tâhâ, Enbiyâ, Hac^{1(Hâsiye)} o nisfin nisfinin nisfidir. Sonra gelen beşer beşer, takriben o nisbetle gıdıyor; yalnız bazı küsûratla fark var. Öyle farklar, böyle makam-ı hitabîde zarar vermez. Meselâ, bir kısım yüz yirmi bir, bir kısımsı yüz yirmi beş, bir kısım yüz elli dört, bir kısım yüz elli dokuzdur.

Sonra Sûre-i Zuhurf'tan başlayan beş sûre; o nisif, nisf-ı nisfin nisfini iniyor. Sûre-i Necm'den başlayan beş; o nisf-ı nisf-ı nisf-ı nisfin nisfidir; fakat takribidir. Küçük küsûratın farkları, böyle makamat-ı hitabiyede zarar vermez. Sonra gelen küçük beşler içinde, üç beşlerin yalnız üçer adet *lafzı Celâl*'i var. İşte bu vaziyet gösteriyor ki; *lafzı Celâl*'in adedine tesadüf karışmamış, bir hikmet ve intizam ile adetleri tayin edilmiş.

Lafzullah'ın Üçüncü Nüketesi: Sayfalar nisbetine bakar. Şöyled ki; bir sayfada olan *lafzı Celâl* adedi, o sayfanın sağ yüzü ve o yüze karşı ki sayfaya ve bazen soldaki karşı ki sayfa ve karşısının arka yüzüne bakar. Ben kendi nûshâ-yı Kur'ânîyemde bu tevâfuku tedkik ettim. Ekseriyetle gayet güzel bir nisbet-i adedîye ile bir tevâfuk gördüm. Nûshama da işaretler koydum. Çok defa müsâvi olur. Bazen nisif veya hâl sülüs oluyor. Bir hikmet ve intizamı ihsas eden bir vaziyeti vardır.

Dördüncü Nükte: Sayfa-yı vâhiddeki tevâfukâtı. Kardeşlerimle üç-dört ayrı ayrı nûshaları mukâbele ettik. Umumunda tevâfukât matlub olduğuna kanaatimiz geldi. Yalnız, matbaa müstensihleri başka maksatları takip ettiklerinden, bir derece tevâfukâtta intizamsızlık düşmüştür. Tanzim edilse, pek nâdir

1 (Hâsiye) Bu beşer taksimat üzere bir sır inkişaf etmiştir. Hiçbirimizin haberi olmadan şuradaki altı sûre kaydolmuş. Şüphemiz kalmadı ki gâipten, ihtiyârımızın haricinde altıncısı girmiş; tâ bu nisfiyet sîrr-ı mühimmi kaybolmasın.

istisna ile, mecmû-u Kur'ân'da iki bin sekiz yüz altı *lafz-i Celâl*¹'in adedinde tevâfukât görünecektir. Ve bunda bir şûle-i i'câz parlıyor. Çünkü fikr-i beşer, bu pek geniş sayfayı ihata edemez ve karışamaz. Tesadüfun ise, bu mânidar ve hikmettar vaziyete eli ulaşamaz.

Dördüncü Nükte'yi bir derece göstermek için, yeni bir mushaf yazdırıyoruz ki; en müntesir mushafların aynı sayfa, aynı satırlarını muhafaza etmekte beraber, sanatkârların lâkaytlığı tesiriyle adem-i intizama maruz kalan yerleri tanzim edip, tevâfukâtın hakikî intizamı inşaallah gösterilecektir.. ve gösterildi.

اللَّهُمَّ يَا مُنْزِلَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ الْقُرْآنِ فَهَمْنَا أَشْرَارَ الْقُرْآنِ مَا دَارَ الْقَمَرَانِ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ وَعَلَى أَهْلِهِ وَصَاحْبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمِينٌ.

---

¹ Ey Kur'ân'ı indiren Allah'ım! Kur'ân'ın hakkı için, ay ve güneş döndükçe bize Kur'ân'ın sırlarını öğret ve kendisine Kur'ân'ı indirdiğiñ Zât'a, O'nun âl ve ashabına salât ve selâm eyle, âmîn...

Besinci Risale Olan Beşinci Kısım

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ¹... الخ
dan bir nurunu, Ramazan-ı Şerif'te bir hâlet-i ruhâniyede hissettim, hayal-meyal gördüm. Şöyle ki, Üveys-i Karanî'nin;

إِلَهِي أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا الْعَبْدُ وَأَنْتَ الْخَالِقُ وَأَنَا الْمُخْلُوقُ
وَأَنْتَ الرَّزَاقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ²... الخ

münâcât-ı meshuresi nev'inden, bütün mevcudât-ı zevilhayat, Cenâb-ı Hakk'a karşı aynı münâcâtı ettiklerini.. ve on sekiz bin âlemin³ her birinin işiği, birer ism-i ilâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vâkia-yı kalbiye-i hâliyeyi gördüm, şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Her bir perde açıldıkça, diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, âyet-i nûrun⁴ arkasındaki

أَوْ كَظُلْمَاتٍ فِي بَحْرٍ لَّجِيِّ يَعْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلْمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكُنْ لَّمْ يَرِيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلْ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ⁵

âyeti tasvir ettiği gibi; bir zulümât, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünyordu. Birden bir ism-i ilâhînin cilvesi, bir nur-u azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem

1 “Allah göklerin ve yerin nurudur ...” (Nûr süresi, 24/35).

2 Allah'ım! Sen benim Rabbimsin; ben ise senin kulun. Sen her şeyi yaratın Hâlik'sin; ben ise senin mahlükün. Sen rızık veren Rezzâk'sin; ben ise senin rızıknlara beslenen... (el-Gümüşhânevî, Mecmûatü'l-ahzâb (Evrâd-ı Şâzelî) s.323-324).

3 Fâtîha süresi'nde yer alan “Âlemlerin Rabbi” ifadesindeki “âlemler”in, on sekiz bin âlem olduğuna dair bkz.: et-Taberî, Câmiu'l-beyân 1/63; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-evliyâ 2/219; el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân 1/138.

4 Nûr süresi, 24/35.

5 “Yahut o kâfirlerin duygusu, düşünce ve davranışları derin bir denizdeki yoğun karanlıklara benzer. Öyle bir deniz ki onu, dalga üstüne dalga kaplıyor... Üstünde de koyu bulut. Üst üste binmiş karanlıklar... İçinde bulunan insan, elini uzatsa nerdeyse kendi elini bile göremiyor. Öyle ya, Allah birine nur vermezse artık onun hiçbir nuru olamaz.” (Nûr süresi, 24/40).

fakat gafletle karanlık bir âlem görünüyorken, güneş gibi bir ism-i ilâhî tecelli eder, baştan başa o âlemi tenvir eder ve hâkezâ... Bu seyr-i kalbî ve seyahat-i hayaliye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvanât âlemini gördüğüm vakit, hadsiz ihtiyâcât ve şiddetli aşıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o âlemi bana çok karanlık ve hazin gösterdi. Birden *Rahmân* ismi, *Rezzâk* burcunda (yani manasında) bir şems-i tâbân gibi tulû etti; o âlemi baştan başa rahmet ziyasıyla yaldızladı.

Sonra o âlem-i hayvanât içinde etfâl ve yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazin ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden *Rahîm* ismi *şefkat* burcunda tulû etti, o kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki; şekvâ ve rikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürüra ve şükrün lezzetinden gelen damllara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı, *âlem-i insanî* bana göründü. O âlemi o kadar karanlık, o kadar zulümâtlı, dehşetli gördüm ki; dehşetimden feryat ettim, "Eyyah!" dedim. Çünkü gördüm ki; insanlardaki ebede uzanıp giden arzuları, emelleri.. ve kâinatı ihata eden tasavvûrât ve efkârları.. ve ebedî bekâ ve saadet-i ebediyeyi ve cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve istidatları.. ve hadsiz makâsına ve metâlibe müteveccih fakr ve ihtiyâcâtları.. ve zaaf ve acziyle beraber, hücumu maruz kaldıkları hadsiz misibet ve âdâlarıyla beraber; gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maşet içinde, kalbe en elîm ve en müthîş hâlet olan mütemâdî zeval ve firak belası içinde, ehl-i gaflet için zulümât-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve tâife tâife o zulümât kuyusuna atılıyorlar.

İşte bu âlemi bu zulümât içinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letâif-i insaniyem, belki bütün zerrât-ı vücûdum feryat ile ağlamaya hazır iken; birden Cenâb-ı Hakk'ın *Âdil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahmân* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ismi *Gafûr* burcunda (yani manasında), *Bâis* ismi *Vâris* burcunda, *Muhyî* ismi *Muhsin* burcunda, *Rab* ismi *Mâlik* burcunda tulû ettiler. O âlem-i insanî içindeki çok âlemleri tenvir ettiler, ışıklandırdılar ve nurâni âhiret âleminden pencereler açıp, o karanlıkli insan dünyasına nurlar serptiler.

Sonra muazzam bir perde daha açıldı, *âlem-i arz* göründü. Felsefenin karanlık kavânîn-i ilmiyeleri, hayale dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha süratli bir hareketle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir

senede devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstaid ve içi zelzeleli, ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde, âlemin hadsiz fezasında seyahat eden bîçâre nev-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı. Birden Hâlik-ı arz ve semavât'ın *Kadîr, Alîm, Rabb, Allah ve Rabbü's-semâvâti ve'l-arz ve Mûsâhhirü's-şemsi ve'l-kamer* isimleri; *rahmet, azamet, rubûbiyet* burcunda tulû ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki; o hâlette bana küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi.. tenezzûh ve keyif ve ticaret için müheyyâ edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhâsil: Binbir ism-i ilâhînin, kâinata müteveccih olan o esmâdan her biri, bir âlemi ve o âlem içindeki âlemleri tenvir eden bir güneş hükmünde ve sırrı ehadiyet cihetile, her bir ismin cilvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahi bir derece görünyordu.

Sonra kalb, her zulümât arkasında ayrı ayrı bir nuru gördüğü için, seyahate iştahası açılıyordu. Hayale binip, semâya çıkmak istedî. O vakit, gayet geniş bir perde daha açıldı. Kalb, *semâvât âlemine* girdi, gördü ki; o nurâni, tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar; küre-i arzdan daha büyük ve ondan daha süratli bir surette, birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırtsa, başkasıyla müsâdemeye edecek, öyle bir patlak verecek ki, kâinatın ödü patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlar; tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsiz büyük, geniş, hâlî, boş, dehşet, hayret zulümâti içinde semâvâti gördüm. Geldiğime bin pişman oldum.

Birden,² 'رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ¹' nin esmâ-yi hüsnâsı, وَلَقَدْ زَيَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ³, وَسَحَرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَر⁴ burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetile karanlık üstüne çökmuş olan yıldızlar, o envâr-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-i semâvât nurlandı. O boş ve hâlî tevehhüm edilen semâvât dahi me läikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-yı

¹ “Göklerin ve yerin Rabbi” (Ra'd süresi, 13/16; İsrâ süresi, 17/102; Kehf süresi, 18/14; Meryem süresi, 19/65; ...)

² “Meleklerin ve ruhun Rabbi.” (Bkz.: Müslim, salât 223; Ebû Dâvûd, salât 147; Nesâî, tatbîk 11, 75; Ahmed İbnî Hanbel, el-Müsneđ 6/34).

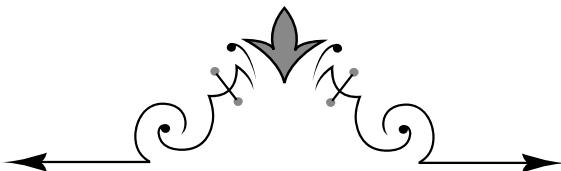
³ “Güneşi ve ayı hizmet etmeleri için sizin emrinize verdi.” (Ra'd süresi, 13/2).

⁴ “Biz yere en yakın göğü lâmbalarla donattık.” (Mülk süresi, 67/5).

ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelâl'in haşmetini ve şâşaa-yı rubûbiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerrâtıyla ve beni dinleselerdi bütün mahlükatın lisانlarıyla diyecektim, hem umum onların nâmine dedim:

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِسْكُونَةٍ فِيهَا مِضَابُخُ الْمُضَبَّاثِ فِي زُجَاجَةِ الْزُّجَاجَةِ
كَانَهَا كَوْكَبٌ دُرَّيْيٌ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةِ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقَيَّةٌ وَلَا غَرْبَيَّةٌ يَكَادُ زَيْتُهَا يُصَبِّيُ
وَأَنَّ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ¹

âyetini okudum; döndüm, indim, ayıldım; ² dedim.

¹ “Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun misali, tipki içinde lâmba bulunan bir kandillik gibidir. Lâmba bir sırça (cam) içinde, o sırça da sanki parlayan incimsi bir yıldız! Bu lâmba, doğuya veya batıya mensup olmayan kutlu, pek bereketli bir zeytin ağacından tutuşturulur. Bu öyle bereketli bir ağaç ki, neredeyse ateş değmeden de yağış ışık verir. Işığı pırıl pırıldır. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir.” (Nûr süresi, 24/35).

² Bize ihsan ettiği iman ve Kur’ân nuru sebebiyle Rabbimize hamdolsun.

Altıncı Risale Olan Altıncı Kısım

(Hücumât-ı Sitte)

Kur'ân-ı Hakîm'in tilmizlerini ve hâdimlerini ikaz etmek ve aldanmak için yazılmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّازِعُ¹

Şu Altıncı Kısım, ins ve cin şeytanlarının altı desiselerini inşaallah akım bırakır ve hücum yollarının altısını seddededer.

Birinci Desise

Şeytan-ı ins, şeytan-ı cinnîden aldığı derse binâen; hizbu'l-Kur'ân'ın fedakâr hâdimlerini **hubb-u câh** vâsitasıyla aldatmak ve o kudsî hizmetten ve o mânevî, ulvî cihaddan vazgeçirmek istiyorlar. Şöyled ki:

İnsanda, ekseriyet itibarıyla hubb-u câh denilen hirs-ı şöhret ve hodfürûşluk ve şan ü şeref denilen riyakârâne, halklara görünmek ve nazar-ı âmmede mevki sahibi olmaya, ehl-i dünyanın her ferdinde cüz'î-küllî arzu vardır. Hatta o arzu için, hayatını feda eder derecesinde şöhret-perestlik hissi onu sevk eder. Ehl-i âhiret için bu his gayet tehliklidir, ehl-i dünya için de gayet dağdağalıdır; çok ahlâk-ı seyyienin de menseidir ve insanların da en zayıf damarıdır. Yani: Bir insanı yakalamak ve kendine çekmek; onun o hissini okşamakla kendine bağlar, hem onun ile onu mağlup eder. *Kardeşlerim hakkında en ziyade korktuğum, bunların bu zayıf damarından ehl-i ilhadın istifade etmek ihtimalidir. Bu hâl beni çok düşündürüyor. Hakikî olmayan bazı bîcâre dostlarımı o suretle çektiler, mânen onları tehlikeye attılar.*^{2(Hâsiye)}

¹ “Bir de sakın zulmedenlere meyletmeyin, sempati duymayın. Yoksa size ateş dokunur.” (Hûd sûresi, 11/113).

² (Hâsiye) O bîcâreler, “*Kalbimiz Üstad ile beraberdir.*” fikriyle kendilerini tehlikesiz zanne дерлер. Hâlbuki ehl-i ilhâdin cereyanına kuvvet veren ve propagandalarına kapılan, belki bilmeyerek hafiyelikte istîmal edilmek tehlikesi bulunan bir adamın, “*Kalbim safidir. Üstadımın mesleğine sâdiktir.*” demesi, bu misale benzer ki: Birisi namaz kılarken karnın-

Ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bu hubb-u câh cihetinden gelen dessas ehl-i dünyanın hafiyelerine veya ehl-i dalâletin propagandacılarına veya şeytanın şâkirtlerine deyiniz ki:

"Evvelâ rıza-yı ilâhî ve iltifat-ı rahmânî ve kabul-ü rabbânî öyle bir makamdır ki; insanların teveccühü ve istihsanı, ona nisbeten bir zerre hükmündedir. Eğer teveccüh-ü rahmet varsa, yeter. İnsanların teveccühü, o teveccüh-ü rahmetin in'ikâsi ve gölgesi olmak cihetile makbuldür. Yoksa arzu edilecek bir şey değildir.. çünkü kabir kapısında söner, beş para etmez!"

Hubb-u câh hissi eğer susturulmazsa ve izâle edilmezse, yüzünü başka cihete çevirmek lâzımdır. Şöyle ki:

Sevâb-ı uhrevî için, dualarını kazanmak niyetiyle ve hizmetin hüsn-ü tesiri noktasında gelecek temsildeki sırra binâen, belki o hissin meşrû bir ciheti bulunur. Meselâ; Ayasofya Câmii, ehl-i fazl ve kemâlden mübarek ve muhterem zâtlarla dolu olduğu bir zamanda; tek tük, sofada ve kapıda haylaz çocuklar ve serseri ahlâksızlar bulunup, câmiin pencerelerinin üstünde ve yakınında ecnebilerin eğlence-perest seyircileri bulunsa, bir adam o câmi içine girip ve o cemaat içine dâhil olsa, eğer güzel bir sadâ ile şirin bir tarzda Kur'ân'dan bir aşır okusa, o vakit binler ehl-i hakikatin nazarları ona döner, hüsn-ü teveccühle, mânevî bir dua ile, o adama bir sevab kazandırırlar. Yalnız, haylaz çocukların ve serseri mülhidlerin ve tek tük ecnebilerin hoşuna gitmeyecek. Eğer o mübarek câmiye ve o muazzam cemaat içine o adam girdiği vakit, süflî ve edepsizce fuhşa ait şarkuları bağırıp çağırsa, raks edip ziplasa; o vakit o haylaz çocukların güldürecek, o serseri ahlâksızları fuhşiyata teşvik ettiği için hoşlarına gidecek ve İslâmîyet'in kusurunu görmekte mütelezziz olan ecnebilerin istihzâkârâne tebessümlerini celbedecek. Fakat umum o muazzam ve mübarek cemaatin bütün efradından, bir nazar-ı nefret ve tahkir celbedecktir. Esfel-i sâfilîne sukut derecesinde nazarlarında alçak görünecektir.

İşte aynen bu misal gibi; Âlem-i İslâm ve Asya, muazzam bir câmidir.. ve içinde ehl-i iman ve ehl-i hakikat, o câmideki muhterem cemaattir. O haylaz çocuklar ise, çocuk akıllı dalkavuklardır. O serseri ahlâksızlar; frenk-meşrep, milliyetsiz, dinsiz heriflerdir. Ecnebi seyircileri ise, ecnebilerin naşir-i efkârı olan gazetecilerdir. Her bir müslüman, husûsan ehl-i fazl ve kemâl ise, bu

---

daki yeli tutamıyor, çıkıyor; hades vuku buluyor. Ona "Namazın bozuldu." denildiği vakit, o diyor: "Neden namazım bozulsun, kalbim safidir."

câmide derecesine göre bir mevkii olur, görünür, nazar-ı dikkat ona çevrilir. Eğer İslâmiyet'in bir sırr-ı esası olan ihlâs ve rıza-yı ilâhî cihetinde, Kur'ân-ı Hakîm'in ders verdiği ahkâm ve hakâik-i kudsiyeye dair harekât ve a'mâl ondan su-dûr etse, lisân-ı hâli mânen âyât-ı Kur'âniye'yi okusa, o vakit mânen Âlem-i İslâm'ın her bir ferdinin vird-i zebâni olan **اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ**¹ du-asında dâhil olup hissedar olur ve umumu ile uhuvvetkârâne alâkadar olur. Yalnız hayvanât-ı muzırra nev'inden bazı ehl-i dalâletin ve sakallı çocukların hükmündeki bazı ahmakların nazarlarında kıymeti görünmez. Eğer o adam, medar-ı şeref tanıldığı bütün ecdadını ve medar-ı iftihar bildiği bütün geçmişlerini ve ruhen nokta-yı istinad telâkki ettiği selef-i sâlihînin cadde-i nurânilерini terk edip heveskârâne, hevâ-perestâne, riyakârâne, şöhret-perverâne, bid'âkârâne işlerde ve harekâtta bulunsa; mânen bütün ehl-i hakikat ve ehl-i imanın nazarında en alçak mevkie düşer. **إِنَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ**² sırrına göre; ehl-i iman ne kadar âmî ve cahil de olsa, akli derk etmediği hâlde, kalbi öyle hodfürûş adamları görse soğuk görür, mânen nefret eder.

İşte hubb-u câha meftun ve şöhret-perestlige müptelâ adam –ikinci adam–, hadsiz bir cemaatin nazarında esfel-i sâfilîne düşer. Ehemmîyetsiz ve müstehzi ve hezeyancı bazı serserilerin nazarında, muvakkat ve menhûs bir mevki kazanır. **أَلَا خِلَاءٌ يَوْمَئِذٍ بِعَصْهُمْ لَبْعَضٌ عَدُوٌ إِلَّا الْمُتَّقِينَ**³ sırrına göre; *dünya-da zarar, berzahta azab, âhirette düşman bazı yalancı dostları bulur*.

Birinci suretteki adam, faraza hubb-u câhi kalbinden çıkarmazsa, fakat ihlâsı ve rıza-yı ilâhîyi esas tutmak ve hubb-u câhi hedef ittihaz etmemek şartıyla; bir nevi meşrû makam-ı mânevî, hem muhteşem bir makam kazanır ki, o hubb-u câh damarını kemâliyle tatmin eder. Bu adam az, hem pek az ve ehemmîyetsiz bir şey kaybeder; ona mukabil, çok hem pek çok kıymettar, zararsız şeylerleri bulur. Belki birkaç yılını kendinden kaçırrı; ona bedel, çok mübarek mahlûkları arkadaş bulur, onlarla ünsiyet eder. Veya ısrıcı yabanî eşek arılarını kaçırp, mübarek rahmet şerbetçileri olan arıları kendine celbeder. Onların ellerinden bal yer gibi, öyle dostlar bulur ki; daima dualarıyla âb-ı kevser gibi feyzler, Âlem-i İslâm'ın etrafından onun ruhuna içirilir ve defter-i âmâline geçirilir.

¹ Allah'ım! Erkeğiyle kadınıyla bütün müminleri bağışla.

² “Müminin ferasetinden çekin! Zira o baktı mı Allah'ın nuruyla bakar.” (Tirmîzî, *tefsîru sûre* (15) 6; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 8/102; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 3/312, 8/23).

³ “Müttakiler dışında dünyadaki bütün dostlar, o gün birbirine düşmandır.” (Zuhurf sûresi, 43/67).

Bir zaman, dünyanın bir büyük makamını işgal eden küçük bir insan, şöhret-perestlik yolunda büyük bir kabahat işlemekle, Âlem-i İslâm'ın nazarında maskara olduğu vakit, geçen temsilin mealini ona ders verdim; başına vurdum. İyi sarstı, fakat kendimi hubb-u câhtan kurtaramadığım için, o ikazım dahi onu uyandırmadı.

İkinci Desise

İnsanda en mühim ve esaslı bir his, **hiss-i havftür**. Dessas zâlimler, bu korku damarından çok istifade etmektedirler. Onunla, korkakları gemlendiriyorlar. Ehl-i dünyanın hafiyeleri ve ehl-i dalâletin propagandacıları, avâmin ve bilhassa ulemânın bu damarından çok istifade ediyorlar. Korkutuyorlar, evhamlarını tahrik ediyorlar. Meselâ, nasıl ki damda bir adamı tehlikeye atmak için bir dessas adam, o evhamının nazarında zararlı görünen bir şeyi gösterip, vehmini tahrik edip, kova kova tâ damın kenarına gelir, baş aşağı düşürür, boyunu kırlır. Aynen onun gibi; çok ehemmiyetsiz evham ile, çok ehemmiyetli şeylerleri feda ettiriyorlar. Hatta bir sinek beni ısırmasın diyerek, yılın ağızına girer.

Bir zaman –Allah rahmet etsin– mühim bir zât, kayığa binmekten korkuyordu. Onun ile beraber bir akşam vakti, İstanbul'dan köprüye geldik. Kayığa binmek lâzım geldi. Araba yok. Sultan Eyyüb'e gitmeye mecburuz. Israr ettim. Dedi:

- Korkuyorum, belki batacağız! Ona dedim:
- Bu Haliç'te tahminen kaç kayık var? Dedi:
- Belki bin var. Dedim:
- Senede kaç kayık gark olur. Dedi:
- Bir-iki tane, bazı sene de hiç batmaz. Dedim:
- Sene kaç gündür? Dedi:
- Üç yüz altmış gündür. Dedim:
- Senin vehmine ilişen ve korkuna dokunan batmak ihtimali, üç yüz altmış bin ihtimalden birtek ihtimaldir. Böyle bir ihtimalden korkan; insan değil, hayvan da olamaz! Hem ona dedim:
- Acaba kaç sene yaşamayı tahmin ediyorsun? Dedi:
- Ben ihtiyarım, belki on sene daha yaşamam ihtimali vardır. Dedim:

— Ecel gizli olduğundan, her bir günde ölmek ihtiyimalı var. Öyle ise üç bin altı yüz günde her gün vefatın muhtemel. İşte kayık gibi üç yüz binden bir ihtiyimal değil, belki üç binden bir ihtiyimal ile bugün ölümün muhtemeldir, titre ve ayla, vasiyet et, dedim.

Akla başına geldi, titreyerek kayığa bindirdim. Kayık içinde ona dedim:

— Cenâb-ı Hak havuf damarını hıfz-ı hayat için vermiş, hayatı tahrip için değil! Ve hayatı, ağır ve müşkül ve elîm ve azab yapmak için vermemiştir. Havuf; iki, üç, dört ihtiyalden bir olsa.. hatta beşaltı ihtiyalden bir olsa, ihtiyatkârâne bir havuf, meşrû olabilir. Fakat yirmi, otuz, kırk ihtiyalden bir ihtiyimal ile havuf etmek evhamdır, hayatı azaba çevirir.

İşte ey kardeşlerim! Eğer ehl-i ilhadın dalkavukları, sizi korkutmak ile kudsî cihad-ı mânevînizden vazgeçirmek için size hücum etseler, onlara deyiniz:

“Biz hizbu'l-Kur'ân'ız! إِنَّا نَحْنُ تَرَكُنَا الْدِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ¹ sirriyla Kur'ân'ın kalesindeyiz. حَسْبُنَا اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ² etrafımızda çevrilmiş muhkem bir surdur. Binler ihtiyalden bir ihtiyimal ile, şu kısa hayatı fâniyeye küçük bir zarar gelmesi korkusundan, hayatı ebediyemize yüzde yüz binler zarar verecek bir yola, bizi ihtiyârimızla sevk edemezsınız!” Ve deyiniz: “Acaba hizmet-i Kur'âniye'de arkadaşımız ve o hizmet-i kudsiyenin tedbirinde ustadımız ve ustabaşımız olan Said Nursî'nin yüzünden, bizim gibi hak yolunda ona dost olan ehl-i haktan kim zarar görmüş? Ve onun has talebelerinden kim bela görmüş ki, biz de göreceğiz ve o görmek ihtiyamıyla telaş edeceğiz? Bu kardeşimizin binler uhrevî dostları ve kardeşleri var. Yirmi-otuz senedir dünya hayatı içtimaiyesine tesirli bir surette kariştiği hâlde, onun yüzünden bir kardeşinin zarar gördüğünü işitmeyik. Husûsan o zaman, elinde siyaset topuzu vardı. Şimdi o topuz yerine nuru hakikat var. Eskiden 31 Mart hâdisesinde çendan onu da karıştırdılar, bazı dostlarını da ezdiler. Fakat sonra tebeyyün etti ki, mesele baskaları tarafından çıkmış. Onun dostları, onun yüzünden değil, onun düşmanları yüzünden bela gördüler. Hem o zaman çok dostlarını da kurtardı. Buna binâen; bin değil, binler ihtiyalden birtek ihtiyam-i tehlike korkusuyla, bir hazine-i ebediyeyi elimizden kaçırırmak, sizin gibi şeytanların

¹ “Hiç şüphe yok ki o zikri, Kur'ân'ı biz indirdik, onu koruyacak olan da biziz.” (Hicr sûresi, 15/9).

² “Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!” (Âl-i İmran sûresi, 3/173).

hatırına gelmemeli!" deyip ehl-i dalâletin dalkavuklarının ağızına vurup tard etmelisiniz. Hem o dalkavuklara deyiniz ki:

"Yüz binler ihtimalden bir ihtimal değil, yüzden yüz ihtimal ile bir helâket gelse; zerre kadar aklımız varsa, korkup, onu bırakıp kaçmaya-cağız!" Çünkü mükerrer tecrübeyle görülmüş ve görülüyor ki: Büyük kardeşine veya hâlde ustâsına tehlike zamanında ihânet edenlerin, gelen bela en evvel onların başında patlar. Hem merhametsizcesine onlara ceza verilmiş ve alçak nazarıyla bakılmış. Hem cesedi ölmüş, hem ruhu zillet içinde mânén ölmüş. Onlara ceza verenler, kalblerinde bir merhamet hissetmezler. Çünkü derler: "Bunlar madem kendilerine sâdîk ve müşfîk ustâlarına hain çıktılar; elbette çok alçaktılar, merhamete değil tahkire lâyiktiler."

Madem hakikat budur. *Hem madem bir zâlim ve vicdansız bir adam, birisini yere atıp ayağıyla onun başını kat'î ezecek bir surette davransa; o yerdeki adam, eğer o vahsi zâlimin ayağını öpse; o zillet vâsitasıyla kalbi başından evvel ezilir, ruhu cesedinden evvel ölürl*. *Hem başı gider, hem izzet ve haysiyeti mahvolur. Hem o canavar vicdansız zâlime karşı zaaf göstermekle, kendisini ezdirmeye teşcî eder. Eğer ayağı altındaki mazlum adam, o zâlimin yüzüne tükürse; kalbini ve ruhunu kurtarır, cesedi bir şehid-i mazlum olur. Evet tükürün zâlimlerin hayasız yüzlerine!..*

Bir zaman İngiliz Devleti, İstanbul Boğazı'nın toplarını tâhrip ve İstanbul'u istilâ ettiği hengâmda; o devletin en büyük daire-i diniyesi olan Anglikan Kilisesi'nin başpapazı tarafından Meşihat-ı İslâmiye'den dinî altı suâl soruldu. Ben de o zaman Dârû'l-Hikmetî'l-İslâmiye'nin âzâsı idim. Bana dediler: "Bir cevap ver." Onlar altı suâllerine, altı yüz kelime ile cevap istiyorlar. Ben dedim:

"Altı yüz kelime ile değil, altı kelime ile de değil, hatta bir kelime ile dahi değil; belki bir tükürük ile cevap veriyorum! Çünkü o devlet, işte görüp yorusunuz; ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onun papazı mağrûrâne üstümüzde suâl sormasına karşı, yüzüne tükürmek lâzım geliyor. Tükürün o ehl-i zulmün o merhametsiz yüzüne!.." demistiğim. Şimdi diyorum:

Ey kardeşlerim! İngiliz gibi cebbâr bir hükümetin istilâ ettiği bir zamanda, bu tarzda matbaa lisaniyla onlara mukâbele etmek, tehlike yüzde yüz iken, hîfz-ı Kur'ânî bana kâfi geldiği hâlde; size de, yüzde bir ihtimal ile, ehemmiyetsiz zâlimlerin elinden gelen zararlara karşı, elbette yüz derece daha kâfidir.

Hem ey kardeşlerim! Çoğunuz askerlik etmişsiniz. Etmeyenler de elbette iştirmişlerdir. İştirmeyenler de benden işitsinler ki: “*En ziyade yaralananlar, siperini bırakıp kaçanlardır. En az yara alanlar, siperinde sebat edenlerdir!*”

¹ فُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِكُمْ mana-yı işarisiyle gösteriyor ki: “Firar edenler, kaçmalarıyla ölümü daha ziyade karşılıyorlar!”

Üçüncü Desise-i Şeytaniye

Tamâ yüzünden çoklarını avlıyorlar. Kur’ân-ı Hakîm’in âyât-ı beyyinâtından istifâza ettiğimiz kat’î burhanlarla çok risalelerde isbat etmişiz ki; *meşrû rîzk, iktidar ve ihtiyârin derecesine göre değil; belki acz ve iftikarın nisbetinde geliyor*. Bu hakikati gösteren hadsiz işaretler, emâreler, deliller vardır. Ezcümle:

Bir nevi zîhayat ve rizka muhtaç olan eşcar, yerinde durup onların rizikleri onlara koşup geliyor. Hayvanât, hirs ile riziklerinin peşinde koşturlarından, ağaçlar gibi mükemmel beslenmiyorlar. Hem hayvanât nev’inden balıkların en aptal, iktidarsız ve kum içinde bulunduğu hâlde mükemmel beslenmesi ve umumiyetle semiz olarak görünmesi; maymun ve tilki gibi zeki ve muktedir hayvanât, sû-i maîsetinden alız ve zayıf olması gösteriyor ki; *vâsîta-yı rîzk, iktidar değil, iftikardır*.

Hem insanî olsun, hayvanî olsun bütün yavruların hüsn-ü maîseti ve süt gibi hazine-i rahmetin en laîf bir hediyesi, umulmadık bir tarzda onlara zaaf ve aczlerine şefkaten ihsan edilmesi.. ve vahşi canavarların dîk-î maîsetleri dahi gösteriyor ki; *vesile-i rîzk-ı helâl, acz ve iftikardır.. zekâ ve iktidar değildir*.

Hem dünyada, milletler içinde şiddet-i hırs ile meşhur olan yahudi milletinden daha ziyade rizik peşinde koşan olmuyor. Hâlbuki zillet ve sefalet içinde en ziyade sû-i maîsete onlar maruz oluyorlar. Onların zenginleri dahi süflî yaşıyorlar. Zâten ribâ gibi gayr-i meşrû yollarla kazandıkları mal, rîzk-ı helâl değil ki meselemizi cerh etsin.

Hem çok ediplerin ve çok ulemânın fakr-ı hâli ve çok aptalların servet ve gînâsi dahi gösteriyor ki; *celb-i rîzkin medarı, zekâ ve iktidar değildir; belki acz ve iftikardır, tevekkül-vâri bir teslimdir ve lisân-ı kâl ve lisân-ı hâl ve lisân-ı fiil ile bir duadır*.

---

¹ “De ki: Sizin kaçtığınız o ölüm var ya, o mutlaka sizi karşılaşacaktır.” (Cum'a sûresi, 62/8).

İşte bu hakikati ilân eden¹ *إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمُتَّبِعُ* âyeti, bu dâvâmîza o kadar kavî ve metin bir burhandır ki; bütün nebâtât ve hayvanât ve etfâl lisaniyla okunuyor.. ve rızık isteyen her tâife, şu âyeti lisân-ı hâl ile okuyor.

Madem rızık mukadderdir ve ihsan ediliyor ve veren de Cenâb-ı Hak'tır; o hem Rahîm, hem Kerîm'dir. O'nun rahmetini itham etmek de recesinde ve keremini istihfaf eder bir surette gayr-i meşrû bir tarzda yüz suyu dökmekle vicdanını belki bazı mukaddesâtını rüşvet verip, menhûs, bereketsiz bir mal-i haramı kabul eden düşünsün ki, ne kadar muzaaf bir divaneliktir.

Evet ehl-i dünya, hususan ehl-i dalâlet; parasını ucuz vermez, pek pahalı satar. Bir senelik hayat-ı dünyeviyeye bir derece yardım edecek bir mala mukabil, hadsiz bir hayat-ı ebediyeyi tahrip etmeye bazen vesile olur. O pis hırs ile gazab-ı ilâhîyi kendine celbeder ve ehl-i dalâletin rızasını celbe çalışır.

Ey kardeşlerim! Eğer ehl-i dünyanın dalkavukları ve ehl-i dalâletin münaflıkları, sizi insaniyetin şu zayıf damarı olan tamâ yüzünden yakalasalar, geçen hakikati düşünüp, bu fakir kardeşinizi numûne-i imtisal ediniz. Sizi bütün kuvvetimle temin ederim ki:

Kanaat ve iktisat, maaştan ziyade sizin hayatınızı idâme ve rızkınızı temin eder. Bahusus size verilen o gayr-i meşrû para, sizden ona mukabil bin kat fazla fiyat isteyecek. Hem her saatı size ebedî bir hazineyi açabilir olan hizmet-i Kur'âniye'ye set çekersebilir veya fütur verir. Bu öyle bir zarar ve boşluktur ki, her ay binler maaş verilse yerini dolduramaz.

İhtar: Ehl-i dalâlet, Kur'ân-ı Hakîm'den alıp neşrettiğimiz hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'ye karşı müdafaa ve mukabele elinden gelmediği için, münaflıkâne ve desisekârâne iğfal ve hile dâmını (tuzağını) istimâl ediyor. Dostlarımı hubb-u câh, tamâ ve havf ile aldatmak ve beni bazı isnadât ile çürütmek istiyorlar. Biz, kudsî hizmetimizde daima müsbet hareket ediyoruz. Fakat maat-teessûf, her bir emr-i hayatı bulunan mânileri defetmek vazifesi bizi, bazen menfi harekete sevk ediyor.

İşte bunun içindir ki, ehl-i nifakın hilekârâne propagandasına karşı, kardeşlerimi sâbık üç nokta ile ikaz ediyorum. Onlara gelen hücumu def'e çalışıyorum.

¹ “Bütün mahlûkların rızıklarını veren, kâmil kuvvet ve tam iktidar sahibi olan Allah Teâlâ'dır.” (Zâriyat sûresi, 51/58).

Şimdi en mühim bir hücum benim şahsimadır. Diyorlar ki: "Said Kürt'tür, neden bu kadar ona hürmet ediyorsunuz, arkasına düşüyorsunuz?"

İşte bilmecburiye böyle herifleri susturmak için, Dördüncü Desise-i Şeytaniye'yi, istemeyerek Eski Said lisaniyla zikredeceğim.

Dördüncü Desise-i Şeytaniye

Şeytanın telkini ile ve ehl-i dalâletin ilkaâtiyla, bana karşı propaganda ile hücum eden ve mühim mevkileri işgal eden bazı mülhidler, kardeşlerimi aldatmak ve **asabiyet-i milliyelerini** tahrik etmek için *diyorlar ki*: "Siz Türksünüz. Mâşallah, Türklerde *her nevi ulemâ ve ehl-i kemâl* vardır. Said bir Kürt'tür. Milliyetinizden olmayan birisiyle tesrik-i mesai etmek hamiyet-i milliyeye münâfidir!"

Eicevap: Ey bedbaht mülhid! Ben –felillâhilhamd– müslümanım! Her zamanda, kudsî milletimin üç yüz elli milyon efradi vardır. Böyle, ebedî bir uhuvveti tesis eden ve dualarıyla bana yardım eden ve içinde Kürtlerin ekseriyet-i mutlakası bulunan üç yüz elli milyon kardeşi, unsuriyet ve menfi milliyet fikrine feda etmek ve o mübarek hadsiz kardeşlere bedel, Kürt nâminı taşıyan ve Kürt unsurundan addedilen mahdut birkaç dinsiz veya mezhepsiz bir mesleğe girenleri kazanmaktan yüz bin defa istâze ediyorum!.. Ey mülhid! Senin gibi ahmaklar lâzım ki, Macar kâfirleri veya dinsiz olmuş ve frenkleşmiş birkaç Türkleri muvakkaten, dün-yaca dahi faydasız uhuvvetini kazanmak için; üç yüz elli milyon hakikî, nurâni menfaattar bir cemaatin bâki uhuvvetlerini terk etsin.

Yirmi Altıncı Mektub'un Üçüncü Meselesi'nde, delilleriyle menfi milliyetin mahiyetini ve zararlarını gösterdiğimizden ona havale edip, yalnız o Üçüncü Mesele'nin âhirinde icmal edilen bir hakikati burada bir derece izah edeceğiz. Şöyledi ki; o Türkçülük perdesi altına giren ve hakikaten Türk düşmanı olan hamiyet-furuş mülhidlere derim ki:

Din-i İslâmiyet milletiyle ebedî ve hakikî bir uhuvvet ile, Türk denilen bu vatan ehl-i imanıyla şiddetli ve pek hakikî alâkadaram. Ve bin seneye yakın, Kur'ân'ın bayrağını cihanın cihat-i sittesinin etrafında gâlibâne gezdiren bu vatan evlâtlarına, İslâmiyet hesabına müftehirâne ve tarafdârâne muhabbettarım.

Sen ise ey hamiyet-furuş sahtekâr! Türk'ün mefahir-i hakikiye-i milliyesini unutturacak bir surette mecaâzî ve unsûrî ve muvakkat ve garazkârâne bir

uhuvvetin var. Senden soruyorum: Türk Milleti, yalnız yirmi ile kırk yaşı ortasındaki gafil ve heveskâr gençlerden ibaret midir? Hem onların menfaati ve onların hakkında hamiyet-i milliyenin iktiza ettiği hizmet, yalnız onların gafletini ziyadeleştiren ve ahlâksızlıklara alıştıran ve menhiyâta teşcî eden frenk-meşrebâne terbiyede midir? Ve ihtiyarlıkta onları ağlattıracak olan muvakkat bir güldürmeye midir? Eğer hamiyet-i milliye bunlardan ibaret ise.. ve teraklı ve saadet-i hayatı bu ise; evet sen böyle Türkçü isen ve böyle milliyet-perver isen; ben o Türkçülükten kaçıyorum, sen de benden kaçabilirsın! Eğer zerre miktar hamiyet ve şuurun ve insafın varsa, şimdiki taksimata bak, cevap ver. Şöyle ki:

Türk Milleti denilen şu vatan evlâdi altı kısımdır. Birinci kısmı, *ehl-i salâhat ve takvadır*. İkinci kısmı, *musibetzede ve hastalar tâifesidir*. Üçüncü kısmı, *ihtiyarlar sınıfıdır*. Dördüncü kısmı, *çocuklar tâifesidir*. Beşinci kısmı, *fakirler ve zayıflar tâifesidir*. Altıncı kısmı, *gençlerdir*. Acaba bütün evvelki beş tâife Türk degiller mi? Hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mu? Acaba altıncı tâifeye sarhoşcasına bir keyif vermek yolunda o beş tâifeyi incitmek, keyfini kaçırmak, tesellilerini kırmak; hamiyet-i milliye midir, yoksa o millete düşmanlık midir? “el-Hükümü li'l-ekser”¹ sırrınca, eksere zarar dokuduran düşmandır; dost değildir!

• Senden soruyorum: Birinci kısım olan *ehl-i iman ve ehl-i takvanın* en büyük menfaati, frenk-meşrebâne bir medeniyette midir? Yoksa hakâik-i imaniyenin nurlarıyla saadet-i ebediyeyi düşünüp, müstâk ve âşık oldukları tarîk-i haka sülûk etmek ve hakikî teselli bulmakta mıdır? Senin gibi dalâlet-pîse hamiyet-furuşların tuttuğu meslek; müttakî *ehl-i imanın mânevî* nurlarını söndürüyor ve hakikî tesellilerini bozuyor ve ölümü, idam-ı ebedî ve kabri, dâîmî bir firâk-ı lâyezalî kapısı olduğunu gösteriyor.

• İkinci kısım olan *musibetzede ve hastaların ve hayatından me'yus olanların* menfaati; frenk-meşrebâne, dinsizcesine medeniyet terbiyesinde midir? Hâlbuki o bîçâreler bir nur isterler, bir teselli isterler.. musibetlerine karşı bir mükâfat isterler.. ve onlara zulmedenlerden intikamlarını almak isterler.. ve yakınlaştıkları kabir kapısındaki dehşeti defetmek istiyorlar. Sizin gibilerin sahtekâr hamiyetiyle, pek çok şefkate ve okşamaya ve tımar etmeye çok lâyık ve muhtaç o bîçâre musibetzedelerin kalblerine iğne sokuyorsunuz, başlarına

¹ “Hüküm, çoğunuğa göre verilir.” (es-Serahsî, *el-Mebsût* 5/140; el-Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* 5/208; el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâ'i* 1/303).

tokmak vuruyorsunuz! Merhametsizcesine ümitlerini kırıyorsunuz, yeis-i mutlaka düşürüyorsunuz!.. Hamiyet-i milliye bu mudur? Böyle mi millete menfaat dokunduruyorsunuz?

• Üçüncü tâife olan *ihtiyarlar*, bir sülüs teşkil ediyor. Bunlar kabre yakınılaşıyorlar, ölüme yaklaşıyorlar, dünyadan uzaklaşıyorlar, âhirete yanaşıyorlar. Böylelerin menfaati ve nuru ve tesellisi, Hülâgu ve Cengiz gibi zâlimlerin gaddârâne sergüzeşlerini dinlemesinde midir? Ve âhireti unutturacak, dünyaya bağlandıracak, neticesiz, mânen sukut, zâhiren terakki denilen şimdiki nevi hareketinizde midir? Ve uhrevî nur, sinemada mıdır? Ve hakikî teselli, tiyatrodâ mıdır? Bu bîçâre ihtiyarlar hamiyetten hürmet isterlerken, mânevî bîçakla o bîçâreleri kesmek hükmünde ve “idam-ı ebedîye sevk ediliyorsunuz” fikrini vermek ve rahmet kapısı tasavvur ettikleri kabir kapısını ejderha ağzına çevirmek, “Sen oraya gideceksin” diye mânevî kulağına üflemek, hamiyet-i milliye ise böyle hamiyetten yüz bin defa –el-iyâzü billâh!–

• Dördüncü tâife ki, *çocuklardır*. Bunlar, hamiyet-i milliyeden merhamet isterler, şefkat beklerler. Bunlar da zaaf ve acz ve iktidarsızlık noktasında; merhametkâr, kudretli bir Hâlik’ı bilmekle ruhları inbisat edebilir, istidatları meşûdâne inkişaf edebilir. İlleride, dünyadaki müthiş ehvâl ve ahvâle karşı gelebilecek bir tevekkül-ü imanî ve teslim-i İslâmî telkinâtiyla o mâsumlar hayatı müştâkâne bakabilirler. Acaba alâkaları pek az olduğu terakkîyât-ı medeniye dersleri ve onların kuvve-i mâneviyesini kıracak ve ruhlarını söndürecek, nûrsuz sîrf maddî felsefi düsturların tâliminde mıdır? Eğer insan bir cesed-i hayvanından ibaret olsaydı ve kafasında akıl olmasayıd; belki bu mâsum çocukları muvakkaten eğlendirecek terbiye-i medeniye tâbir ettiğiniz ve terbiye-i milliye süsü verdiğiniz bu frengî usûl, onlara çocukçasına bir oyuncak olarak, dünyevî bir menfaati verebilirdi. Mademki o mâsumlar hayatın dağdağalarına atılacaklar, mademki insandırlar; elbette küçük kalblerinde çok uzun arzuları olacak ve küçük kafalarında büyük maksatlar tevellüd edecek. Madem hâkîkat böyledir; onlara şefkatın muktezası, gayet derecede fakt ve aczinde gayet kuvvetli bir nokta-ysi istinadi ve tükenmez bir nokta-ysi istimdadı, kalblerinde iman-ı billâh ve iman-ı bi'l-âhiret suretiyle yerlestirmek lâzımdır. Onlara şefkat ve merhamet bununla olur. Yoksa, divane bir vâlideden, veledini bîçakla kesmesi gibi hamiyet-i milliye sarhoşluğuyla, o bîçâre mâsumları mânen boğazlamaktır. Cesedini beslemek için, beynini ve kalbini çıkarıp ona yedirmek nev’inden, vahsiyâne bir gadirdir, bir zulümdür.

• Beşinci tâife, *fakirler ve zayıflar* tâifesidir. Acaba, hayatın ağır tekâlifi ni fakirlik vâsasıyla elîm bir tarzda çeken fakirlerin ve hayatın müthiş dağda-ğalarına karşı çok müteessir olan zayıfların, hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mudur? Bu bîçârelerin yeisini ve elemini artıran.. ve sefih bir kısım zenginlerin mel'abe-i hevesâti ve zâlim bir kısım kavîlerin vesile-i şöhret ve şekâveti olan frenk-meşrebâne ve perde-bîrûnâne ve firavunâne medeniyet-perverlik nâmi altında yaptığıñiz harekâttâ mıdır? Bu bîçâre fukaraların fakirlik yarasına merhem ise; unsuriyet fikrinden değil, belki İslâmiyet'in eczahâne-i kudsîye-sinden çkabilir. Zayıfların kuvveti ve mukâvemeti, karanlık ve tesadüfe bağlı, şuursuz, tabîî felsefedan alınmaz; belki hamiyet-i İslâmiye ve kudsî İslâmiyet milliyetinden alınır!..

• Altıncı tâife *gençlerdir*. Bu gençlerin gençlikleri eğer dâimî olsaydı; menfi milliyetle onlara içirdiğiniz şarabin muvakkat bir menfaati, bir faydası olurdu. *Fakat o gençliğin lezzetli sarhoşluğu; ihtiyarlıkla elemle ayılmazı ve o tatlî uykunun ihtiyarlık sabahında eseple uyanmasıyla, o şarabin humarı ve sıkıntısı onu çok ağıllatıracak ve o lezzetli rüyanın zevalindeki elem, ona çok hazin teessüf ettirecek.* "Eyyah! Hem gençlik gitti, hem ömür gitti, hem müflis olarak kabre gidiyorum; keşke aklımı başıma al-saydım." dedirecek.

Acaba bu tâifenin hamiyet-i milliyeden hissesi, az bir zamanda muvakkat bir keyif görmek için, pek uzun bir zamanda teessüfle ağıllatırmak mıdır? Yoksa onların saadet-i dünyeviyeleri ve lezzet-i hayatıyeleri; o güzel, şirin gençlik nimetinin şükrynü vermek suretinde, o nimeti sefâhet yolunda değil, belki istikâmet yolunda sarf etmeye; o fâni gençliği, ibadetle mânen ibka etmek ve o gençliğin istikâmetiyle dâr-i saadette ebedî bir gençlik kazanmakta mıdır? Zerre miktar şuurun varsa söyle!..

Elhâsil: Eğer Türk Milleti, yalnız altıncı tâife olan gençlerden ibaret olsa ve gençlikleri dâimî kalsa ve dünyadan başka yerleri bulunmasa, sizin Türkçülük perdesi altındaki frenk-meşrebâne harekâtınız, hamiyet-i milliyeden sayılabilirdi. Benim gibi hayat-ı dünyeviyeye az ehemmiyet veren.. ve unsuriyet fikrini firengi illeti gibi bir maraz telâkki eden.. ve gençleri nâmeşrû keyif ve hevesâttan men'e çalışan.. ve başka memlekette dünyaya gelen bir adama, "O Kürtür, arkasına düşmeyiniz." diyebilirdiniz ve demeye bir hak kazanabilirdiniz.

Fakat mademki Türk nâmi altında olan şu vatan evlâdi, sâbikan beyan edildiği gibi altı kısımındır. Beş kısma zarar vermek ve keyiflerini kaçırmak, yalnız

birtek kısma muvakkat ve dünyevî ve âkibeti meş' um bir keyif vermek, belki sarhoş etmek; elbette o Türk Milletine dostluk değil, düşmanlıktır. Evet ben unsurca Türk sayılmıyorum; fakat Türklerin ehl-i takva tâifesine ve musibet-zedeler kısmasına ve ihtiyarlar sınıfına ve çocukların tâifesine ve zayıflar ve fakirler zümresine bütün kuvvetimle ve kemâl-i iştiyakla müşfikâne ve uhuvvetkârâne çalışmışım ve çalışıyorum. Altinci tâife olan gençleri dahi, hayat-ı dünyeviyesini zehirlettirecek ve hayat-ı uhreviyesini mahvedecek.. ve bir saat gülmeye bedel, bir sene ağlamayı netice veren harekât-ı nâmeşrûadan vazgeçirmek istiyorum. Yalnız bu altı-yedi sene değil, belki yirmi senedir Kur'ân'dan ahz edip Türkçe lisaniyla neşrettiğim âsâr meydandadır. Evet –lillâhilhamd– Kur'ân-ı Hakîm'in maden-i envârından iktibas edilen âsâr ile, ihtiyar tâifesinin en ziyade istedikleri nur gösteriliyor. Musibetzedelerin ve hastaların tiryak gibi en nâfi ilâçları, eczahâne-i kudsîye-i Kur'âniye'de gösteriliyor... ve ihtiyarları en ziyade düşündüren kabir kapısı, rahmet kapısı olduğu ve idam kapısı olmadığı, o envâr-ı Kur'âniye ile gösterildi.. ve çocukların nazik kalblerinde hadsiz mesâib ve muzır eşyaya karşı gayet kuvvetli bir nokta-yı istinad ve hadsiz âmâl ve arzularına medar bir nokta-yı istimdad Kur'ân-ı Hakîm'in madeninden çıkarıldı ve gösterildi ve bilfil istifade ettirildi.. ve fukaralar ve zuafâlarsızlığını en ziyade ezen ve müteessir eden hayatın ağır tekâlifi, Kur'ân-ı Hakîm'in hakâik-i imaniyesiyle hafifleştirildi.

İşte bu beş tâife ki, Türk Milletinin altı kısımından beş kışmidır; menfaatlerine çalışıyoruz. Altinci kısım ki, gençlerdir. Onların iyilerine karşı ciddî uhuvvetimiz var. Senin gibi mülhidlere karşı hiçbir cihetle dostluğunuz yok! Çünkü ilhada giren ve Türkün hakiki bütün mefahir-i millîyesini taşıyan İslâmîyet millîyetinden çıkmak isteyen adamları Türk bilmiyoruz, Türk perdesi altına girmiş frenk telâkki ediyoruz! Çünkü yüz bin defa Türkçüüz deyip dâvâ etseler, ehl-i hakikati kandırılamazlar. Zira fiilleri, harekâtları, onların dâvâlarını tekzip ediyor.

İşte ey frenk-meşrepler ve propagandanızla hakikî kardeşlerimi benden soğutmaya çalışan mülhidler! Bu millete menfaatiniz nedir? Birinci tâife olan ehl-i takva ve salâhatın nurunu söndürüyorsunuz. Merhamete ve timar etmeye şâyân ikinci tâifesinin yaralarına zehir serpiyorsunuz.. ve hürmete çok lâylık olan üçüncü tâifenin tesellisini kıriyorsunuz, yeis-i mutlaka atıyorsunuz.. ve şefkate çok muhtaç olan dördüncü tâifenin bütün bütün kuvve-i mânevîyesini kıriyorsunuz ve hakikî insanîyetini söndürüyorsunuz.. ve muâvenet ve yardıma ve teselliye çok muhtaç olan beşinci tâifenin ümitlerini, istimdatlarını akîm bırakıp; onların nazarında hayatı, mevitten daha ziyade dehşetli bir

surete çeviriyorsunuz. İkaza ve ayılmaya çok muhtaç olan altıncı tâifesine, gençlik uykusu içinde öyle bir şarap içiriyorsunuz ki; o şarabin humarı pek elîm, pek dehşetlidir.

Acaba bu mudur hamiyet-i milliyeniz ki, o hamiyet-i milliye uğrunda çok mukaddesâtı feda ediyorsunuz. O Türkçülük menfaati, Türklerle bu suretle midir? Yüz bin defa –el-iyâzü billâh!–

Ey efendiler! Bilirim ki, hak noktasında mağlup olduğunuz zaman, kuvvete müracaat edersiniz. Kuvvet hakta olduğu, hak kuvvette olmadığı sırrıyla; dünyayı başıma ateş yapsanız, hakikat-i Kur'âniye'ye feda olan bu baş size eğilmeyecektir.

Hem size bunu da haber veriyorum ki: Değil sizler gibi mahdud, mânen millet nazarında menfur bir kısım adamlar, belki binler sizler gibi bana maddî düşmanlık etseler, ehemmiyet vermeyeceğim ve bir kısım müzir hayvanattan fazla kıymet vermeyeceğim. Çünkü bana karşı ne yapacaksınız? Yapacağınız iş, ya hayatıma hâtime çekmekle veya hizmetimi bozmak suretiyle olur. Bu iki şeyden başka dünyada alâkam yok. Hayatın başına gelen ecel ise, şühûd derecesinde kat'î iman etmişim ki; tagayyür etmiyor, mukadderdir. Madem böyledir; Hak yolunda şehâdet ile öлsem, çekinmek değil, istiyak ile bekliyorum. Bahusus ben ihtiyar oldum, bir seneden fazla yaşamayı zor düşünüyorum. Zâhirî bir sene ömrü, şehâdet vâsitàsıyla kazanılan hadsiz bir ömrü bâkiye tebdil etmek; benim gibilerin en âlî bir maksadı, bir gayesi olur.

Amma hizmet ise, –felillâhilhamd– hizmet-i Kur'âniye ve imaniyede Cenâb-ı Hak rahmetiyle öyle kardeşleri bana vermiş ki; vefatım ile, o hizmet bir merkezde yapıldığına bedel, çok merkezlerde yapılacak. Benim dilim ölüm ile susturulsa; pek çok kuvvetli diller, benim dilime bedel konuşacaklar, o hizmeti idâme ederler. Hatta diyebilirim; nasıl ki bir tane tohum toprak altına girip ölmesiyle bir sümbül hayatını netice verir; bir taneye bedel, yüz tane vazife başına geber. Öyle de; mevtim, hayatmdan fazla o hizmete vâsita olur ümidi besliyorum!..

Beşinci Desise-i Şeytaniye

Ehl-i dalâletin tarafçıları, **enâniyetten** istifade edip, kardeşlerimi benden çekmek istiyorlar. *Hakikaten insanda en tehlikeli damar, enâniyettir.. ve en zayıf damarı da odur. Onu okşamakla, çok fena şeyleri yaptırabilirler.*

Ey kardeşlerim! Dikkat ediniz; sizi enâniyyette vurmasınlar, onunla siz avlamasınlar. Hem biliniz ki; şu asırda ehl-i dalâlet eneye binmiş, dalâlet vadilerinde koşuyor. Ehl-i hak, bilmecburiye eneyi terk etmekle hakka hizmet edebilir. Enenin istimâlinde haklı dahi olsa; mademki ötekilere benzer ve onlar da onları kendileri gibi nefis-perest zannedeler, hakkın hizmetine karşı bir haksızlıktr.

Bununla beraber etrafına toplandığımız hizmet-i Kur'âniye, eneyi kabul etmiyor. "Nahnü" istiyor. "Ben demeyiniz, biz deyiniz" diyor. Elbette kanaatiniz gelmiş ki; bu fakir kardeşiniz, ene ile meydana çıkmamış. Sizi enesine hâdim yapmıyor. Belki, enesiz bir hâdim-i Kur'âni olarak kendini size göstermiş.. ve kendini beğenmemeyi ve enesine taraftar olmamayı meslek ittihaz etmiş.

Bununla beraber kat'î deliller ile sizlere isbat etmiştir ki; meydan-ı istifa-deye vaz'edilen eserler, mîrî malidir; yani Kur'ân-ı Hakîm'in tereşşuhatıdır. Hiç kimse, enesiyle onlara temellük edemez! Haydi farz-ı muhâl olarak ben, enemle o eserlere sahib çıkıyorum; benim bir kardeşimin dediği gibi madem bu Kur'âni hakikat kapısı açıldı, benim noksaniyetime ve ehemmiyetsizliğime bakılmayarak, ehl-i ilim ve kemâl arkamda bulunmaktan çekinmemeli ve istığnâ etmemelidirler. Selef-i sâlihînin ve muhakkikîn-i ulemânın âsârları, çendan her derde kâfi ve vâfi bir hazine-i azîmedir; fakat bazı zaman olur ki, bir anahtar bir hazineden ziyade ehemmiyetli olur. Çünkü hazine kapalıdır; fakat bir anahtar, çok hazineleri açabilir. Zannederim ki, o enâniyet-i ilmiyeyi fazla taşıyan zâtlar da anladılar ki:

Neşrolunan Sözler, hakâik-i Kur'âniye'nin birer anahtarları ve o hakâiki inkâr etmeye çalışanların başlarına inen birer elmas kılıçtır. O ehl-i fazl ve kemâl ve kuvvetli enâniyet-i ilmiyeyi taşıyan zâtlar bilsinler ki; bana değil, Kur'ân-ı Hakîm'e talebe ve şâkirt oluyorlar. Ben de onların bir ders arkadaşım.

Haydi farz-ı muhâl olarak ben, üstadlık dâvâ etsem; madem şimdî ehl-i imanın tabakâtını, avâmdan havassa kadar, maruz kaldıkları evham ve şübe-hâttan kurtarmak çaresini bulduk; o ulemâ ya daha kolay bir çaresini bulsunlar veya hâl bu çareyi iltizam edip ders versinler, taraftar olsunlar. Ulemâ'üs-sû hakkında bir tehdid-i azîm var. Bu zamanda ehl-i ilim ziyade dikkat etmeli!

Haydi farzeteniz ki; düşmanlarınızın zanni gibi ben, benlik hesabına böyle bir hizmette bulunuyorum. Acaba dünyevî ve millî bir maksat için çok zâtlar enâniyeti terk edip, firavun-meşrep bir adamın kemâl-i sadâkatla etrafına

toplaniп, siddetli bir tesânüde iş gördükleri hâlde.. acaba bu kardeşiniz, hâkikat-i Kur'âniye ve hakâik-i imaniye etrafında kendi enâniyetini setretmekle beraber –o dünyevî komitenin onbaşları gibi terk-i enâniyetle– hakâik-i Kur'âniye etrafında bir tesânüdü sizden istemeye hakkı yok mudur? Sizin en büyük âlimleriniz de, ona “Lebbeyk” dememesinde haksız değil midirler?

Kardeşlerim, enâniyetin işimizde en tehlikeli ciheti, kıskançlıktır. Eğer sîrf lillâh için olmazsa, kıskançlık müdahale eder, bozar. Nasıl ki bir insanın bir eli, bir elini kıskanmaz.. ve gözü, kulağına haset etmez.. ve kalbi, aklına rekabet etmez. Öyle de bu heyetimizin şahs-ı mânevîsinde her biriniz bir duyguları, bir âzâ hükmündesiniz. Birbirinize karşı rekabet değil, bilakis birbirinizin meziyetiyle iftihar etmek, mütelezziz olmak bir vazife-i vicdanınızdır.

Bir şey daha kaldı, en tehlikesi odur ki; sizinizde ve ahbabınızda, bu fakir kardeşinize karşı bir kıskançlık damarı bulunmak, en tehlikelidir. Sizlerde mühim ehl-i ilim de var. Ehl-i ilmin bir kısmında, bir enâniyet-i ilmiye bulunur. Kendi mütevazi de olsa, o cihette enâniyetlidir. Çabuk enâniyetini bırakmaz. Kalbi, aklı ne kadar yapışsa da nefsi, o ilmî enâniyeti cihetinde imtiyaz ister, kendini satmak ister, hatta yazılan risalelere karşı muâraza ister. Kalbi risaleleri sevdığı ve aklı istihsan ettiği ve yüksek bulduğu hâlse; nefsi ise, enâniyet-i ilmiyeden gelen kıskançlık cihetinde zimnî bir adâvet besler gibi, Sözler'in kıymetlerinin tenzilini arzu eder.. tâ ki kendi mahsûlât-ı fikriyesi onlara yetişsin, onlar gibi satılsın. Hâlbuki bilmecburiye bunu haber veriyorum ki:

Bu dürûs-u Kur'âniye'nin dairesi içinde olanlar, allâme ve müctehitler de olsalar; vazifeleri –ulûm-u imaniye cihetinde– yalnız yazılan şu Sözler'in şerhleri ve izahlarıdır veya tanzimleridir. Çünkü çok emârelerle anlamışız ki; bu ulûm-u imaniyedeki fetva vazifesine tavzîf edilmiш. Eğer biri, dairemiz içinde nefsin enâniyet-i ilmiyeden aldığı bir his ile, şerh ve izah haricinde bir şey yazsa; soğuk bir muâraza veya nâkis bir taklitçilik hükmüne geçer. Çünkü çok delillerle ve emârelerle tahakkuk etmiş ki; Risale-i Nur eczaları, Kur'ân'ın te-reşşihatıdır. Bizler, taksimü'l-a'mâl kaidesiyle, her birimiz bir vazife deruhte edip, o âb-ı hayat te-reşşihatını muhtaç olanlara yetiştiriyoruz!..

Altıncı Desise-i Şeytaniye

Şudur ki; insandaki tembellik ve ten-perverlik ve vazifedarlık darmârından istifade eder. Evet, şeytan-ı ins ve cinnî her cihette hücum ederler.

Arkadaşlarından metin kalbli, sadâkatî kuvvetli, niyeti ihlâslî, himmeti âlî gördükleri vakit başka noktalardan hücum ederler.

Şöyledi ki; işimize sekte ve hizmetimize fütur vermek için, onların tembelliklerinden ve ten-perverliklerinden ve vazifedarlıklarından istifade ederler.

Onlar, öyle desiselerle onları *hizmet-i Kur'âniye*'den alıkoyuyorlar ki; haberleri olmadan bir kısmına fazla iş buluyorlar, tâ ki *hizmet-i Kur'âniye*'ye vakit bulmasın. Bir kısmına da, dünyanın cazibedar şeyle-rini gösteriyorlar ki; hevesi uyanıp, hizmete karşı bir gaflet gelsin ve hâ-kezâ... Bu hücum yolları uzun çeker. Bu uzunlukta kısa keserek, dikkatli feh-minize havale ederiz.

Ey kardeşlerim, dikkat ediniz! Vazifeniz kudsiyedir, hizmetiniz ulvîdir. Her bir saatiniz, bir gün ibadet hükmüne geçebilecek bir kıymettedir. Biliniz ki, elinizden kaçmasın!..

إِنَّمَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبَرُوا وَصَابِرُوا وَرَأَبْطُوا وَأَتَقْوَا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ¹

وَلَا تَسْتَرُوا بِإِيمَانِي ثُمَّا قَلِيلًا²

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ³

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ⁴

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدِ النَّبِيِّ الْأَمِيِّ الْحَسِيبِ الْعَالِيِّ الْقَدِيرِ الْعَظِيمِ الْجَاهِ⁵

وَعَلَى إِلَهِ وَصَاحِبِهِ وَسَلِّمْ، أَمِينٌ⁵

¹ “Ey iman edenler! Sabredin, sabır yanında düşmanlarınızı geçin! Cihad için daima hazırlıklı ve uyanık bulunun! Ve Allah'a karşı gelmekten sakının ki felah bulup başarıya eresiniz.” (Âl-i İmrân süresi, 3/200).

² “Ayetlerimi az bir fiyatla, yani dünya menfaati karşılığında satmayın.” (Bakara süresi, 2/41)

³ “İzzet sahibi olan senin Rabbin onların bütün bâtil iddialarından münezzehtir, yücedir. Selâm bütün peygamberlerdedir. Bütün hamdler âlemlerin Rabbi Allah'adır.” (Sâffât süresi, 37/180-182).

⁴ “Sübhsin ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

⁵ Allah'ım! Ümmî peygamberin, habîbin, kadri yüce, makamı büyük olan Efendimiz Muhammed'e, onun âl ve ashabına salât ve selâm eyle, âmîn...

Kudsî Bir Tarihçe

Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir sırr-ı i'câzisinin zuhur ettiği senenin tarihi, yine "lafz-ı Kur'ân"dadır. Şöyled ki:

Kur'ân kelimesi, ebced hesabıyla üç yüz elli birdir. İçinde iki elif var. Mahfî elif "elfün" okunsa, bin manasındaki "elfün"dür.^{1(Hâsiye)} Demek 1351 senesine, sene-yi Kur'âniye tâbir edilebilir. Çünkü "lafz-ı Kur'ân"ındaki tevâfukâtın sırr-ı acîbi, Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında o sene göründü.. ve Kur'ân'daki "lafz-ı Celâl"ın i'câzkârâne sırr-ı tevâfuku, aynı senede tezahür etti.. ve bir nakş-ı i'câziyi gösterecek bir Kur'ân'ın yeni bir tarzda yazılıması, aynı senede oluyor.. ve hatt-ı Kur'ân'ın tebdiline karşı, Kur'ân şâkirtlerinin bütün kuvvetleriyle hatt-ı Kur'ânîyi muhafazaya çalışması aynı senedendir.. ve Kur'ân'ın mühim ezvak-ı i'câziyesi, aynı senede tezahür ediyor.. hem aynı senede Kur'ân ile çok münasebettar hâdisât olmuş.. ve olacak gibi...

¹ (Hâsiye) İlm-i Sarf kaidesince; feilün, fe'lün okunur. Ketifün, ketfü'n okunması gibi. Buna binâen elifün, elifün okunur. O hâlde, bin üç yüz elli bir olur.

Altıncı Risale Olan Altıncı Kısmın Zeyli

Es'ile-i Sütte

İstikbalde gelecek nefret ve takirkinden sakınmak için, şu mahrem zeyil yazılmıştır. Yani, “Tuh o asrin gayretsiz adamlarına!” denildiği zaman, yüzümüze tükürükleri gelmemek için veya hukm silmek için yazılmıştır.

Avrupa'nın insaniyet-perver maskesi altında vahsi reislerinin sağır kulakları çınlasın!.. Ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zâlimlerin görmeyen gözlerine sokulsun!.. Ve bu asırda, yüz bin cihette “Yaşasın cehennem!” dedirten mimsiz medeniyet-perestlerin başlarına vurulmak için yazılmış bir arzuhâldir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا شَبَلَنَا وَلَنَضِيرُنَّ عَلَى مَا أَذْيَثْمُونَا
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ¹

Bu yakınlarda ehl-i ilhadın perde altında tecavüzleri gayet çirkin bir suret aldığından, çok bîçâre ehl-i imana ettikleri zâlimâne ve dinsizcesine tecavüz nev'inden, hususî ve gayr-i resmî, kendim tamir ettiğim bir mâbedimde, bana ve hususî bir-iki kardeşimle hususî ibadetime, gizli ezan ve kâmetimize müdahale edildi. “Niçin Arapça kâmet ediyorsunuz ve gizli ezan okuyorsunuz?” denildi. Sükûtta sabırm tükendi. Kabil-i hitab olmayan öyle vicdansız alçaklığa değil; belki milletin mukadderâtiyla, keyfi istibdat ile oynayan firavun-meşrep komitenin başlarına derim ki:

Ey ehl-i bid'a ve ilhad! Altı suâlime cevap isterim.

Birincisi: Dünyada hükûmet süren, hükmeden her kavmin, hatta insan eti yiyen yamyamların, hatta vahsi canavar bir çete reisinin bir usûlü var.. bir düstur ile hükmeder. Siz hangi usûlle bu acîb tecavüzü yapıyorsunuz? Kanununuzu ibraz ediniz! Yoksa bazı alçak memurların keyiflerini, kanun mu kabul ediyorsunuz? Çünkü böyle hususî ibadâttâ kanun yapılmaz ve kanun olamaz!

¹ “Biz neden Allah'a tevekkül etmeyeceğim ki gireceğimiz yolları bize O gösterdi. Bize verdığınız her türlü eza ve sıkıntiya sabredeceğiz. Tevekkül edenler yalnız Allah'a dayanıp güvenmelidirler.” (İbrahim sûresi, 14/12).

İkincisi: Nev-i beşerde, hususan bu asr-ı hürriyyette ve bilhassa medeniyet dairesinde hemen umumiyetle hüküm-ferma “hürriyet-i vicdan” düsturunu kırmak ve istihfaf etmek ve dolayısıyla nev-i beşeri istihkar etmek ve itirazını hiçe saymak kadar cür’etinizle, hangi kuvvette dayanıyorsunuz? Hangi kuvvetiniz var ki, siz kendinize “lâdinî” ismi vermekle, ne dine ne dinsizliğe ilişmemeyi ilân ettiğiniz hâlde; dinsizliği mutaassibâne kendine bir din ittihaz etmek tarzında, dine ve ehl-i dine böyle tecavüz, elbette saklı kalmayaçak! Sizden sorulacak!.. Ne cevap vereceksiniz? Yirmi hükûmetin en küçüğünün itirazına karşı dayanamadığınız hâlde, nasıl yirmi hükûmetin birden itirazını hiçe sayar gibi, hürriyet-i vicdaniyeyi cebrî bir surette bozmaya çalışıyorsunuz.

Üçüncüsü: Mezheb-i Hanefî'nin ulviyetine ve sâfiyetine münâfi bir surette, vicdanını dünyaya satan bir kısım ulemâü's-sû'un yanlış fetvalarıyla, benim gibi Şâfiyyü'l-mezheb adamlara, hangi usûl ile teklif ediyorsunuz? Bu meslekte milyonlar etbâi bulunan Şâfiî Mezhebi'ni kaldırıp, bütün Şâfiîleri Hanefîleştir dikten sonra, bana zulüm suretinde cebren teklif edilse, sizin gibi dinsizlerin bir usûlüdür denilebilir. Yoksa, keyfî bir alçaklıktır! Öylelerin keyfine tâbi değiliz ve tanımayız!

Dördüncüsü: İslâmiyet ile eskiden beri imtizaç ve ittihad eden, ciddî din-dar ve dinine samimî hürmetkâr Türkük milliyetine bütün bütün zıt bir surette, Frenklik manasında Türkçülük nâmiyla, tahrifdârâne ve bid'akârâne bir fetva ile “Türkçe kâmet et!” diye benim gibi başka milletten olanlara teklif etmek hangi usûllemdir? Evet hakikî Türk'lere pek hakikî dostâne ve uhuvvetkârâne münasebettar olduğum hâlde, böyle sizin gibi frenk-meşreplerin Türkçülüğü ile hiçbir cihette münasebetim yoktur. Nasıl bana teklif ediyorsunuz? Hangi kanun ile? Eğer milyonlarla efrâdi bulunan ve binler seneden beri milliyetini ve lisânını unutmayan ve Türk'lerin hakikî bir vatandaş ve eskiden beri cihad arkadaşı olan Kürtlerin milliyetini kaldırıp, onların dilini onlara unutturduktan sonra; belki bizim gibi ayrı unsurdan sayılanlara teklifiniz, bir nevi usûl-ü vahsiyâne olur. Yoksa sîrf keyfîdir. Eşhasın keyfine tebâiyet edilmez ve etmeyiz!

Besincisi: Bir hükûmet, kendi raiyetine ve raiyet kabul ettiği adamlara her bir kanununu tatbik etse de; raiyet kabul etmediği adamlara, kanununu tatbik edemez. Çünkü onlar diyebilirler ki; “Madem biz raiyetiniz değiliz, siz de bizim hükûmetimiz değilsiniz!”

Hem hiçbir hükûmet, iki cezayı birden vermez. Bir katili, ya hapse atar veyahut idam eder. Hem hapisle ceza, hem idamla ceza bir yerde vermek, hiçbir usûlde yoktur!

İşte madem vatana ve millete hiçbir zararım dokunmadığı hâlde; beni sekiz senedir, en yabanî ve hariç bir milletten canı bir adama dahi yapılmayan bir esaret altına aldınız. Canileri affettiğiniz hâlde, hürriyetimi selbedip, hukuk-u medeniyyeden ıskat ederek muamele ettiniz. "Bu da vatan evlâdidir." demediğiniz hâlde; hangi usûl ile, hangi kanun ile bîcâre milletinize rızaları hilâfina olarak tatbik ettiğiniz bu hürriyet-şiken usûlünüzü, benim gibi her cihetle size yabancı bir adama teklif ediyorsunuz? Madem Harb-i Umumi'de ordu kumandanlarının şehâdetiyle, vâsita olduğumuz çok fedakârlıkları ve vatan uğrunda cansiperâne mücahedeleri cinayet saydınız.. ve bîcâre milletin hüsn-ü ahlâkını muhafaza ve saadet-i dünyeviye ve uhreviyelerinin teminine pek ciddî ve tesirli çalışmayı hıyanet saydınız.. ve mânen menfaatsız, zararlı, hatarlı, keyfî, kûfrî frenk usûlünü kendinde kabul etmeyen bir adama sekiz sene ceza verdiniz. (Şimdi ceza yirmi sekiz sene oldu.) Ceza bir olur. Tatbikini kabul etmedim, cezayı çektiğiniz. İkinci bir cezayı cebren tatbik etmek, hangi usûl iledir?

Altıncısı: "Madem sizlerle –itikadınızca ve bana edilen muameleye nazaran– külli bir muhalefetimiz var. Siz, dininizi ve âhiretinizi dünyınız uğrunda feda ediyorsunuz. Elbette mâbeynimizde –tahmininizce– bulunan muhalefet sırrıyla *biz dahi, hilâfiniza* olarak dünyamızı *dinimiz* uğrunda ve âhiretimize *her vakit feda etmeye hazırlız*. Sizin zâlimâne ve vahşiyâne hükümlünüz altında bir-iki sene zelilâne geçecek hayatımızı, kudsî bir şehadeti kazanmak için feda etmek, bize âb-ı kevser hükmüne geçer..."

Fakat Kur'ân-ı Hakîm'in feyzine ve işaretine istinaden, sizi titretmek için, size katî haber veriyorum ki:

Beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız! Kahhâr bir el ile bu fâni cennetinizden ve mahbubunuz olan dünyadan tardedilip ebedî zulümâta çabuk atılacaksınız. Arkamdan pek çabuk sizin nemrudlaşmış reisleriniz gebertilecek ve yanına gönderilecek. Ben de huzur-u ilâhîde yakalarını tutup –adalet-i ilâhiye, onları esfel-i sâfilîne atmakla– intikamımı alacağım.

Ey din ve âhiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamanızı isterseniz bana ilişmeyiniz. İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını

biliniz, titreyiniz. Ben rahmet-i ilâhiyeden ümit ederim ki, mevtim hayatından ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp, başınızı dağıtacak. Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa göreceğiniz de var!..” Ben bütün tehdidatınıza karşı, bütün kuvvetimle bu âyeti okuyorum:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسَ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشُوْهُمْ فَرَأَهُمْ إِيمَانًا
وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ¹

---

¹ “Onlar öyle kimselerdir ki halk, kendilerine: ‘Düşmanlarınız olan insanlar size karşı ordu hazırladılar, aman onlardan kendinizi koruyun!’ dediklerinde, bu tehdit onların imanlarını artırmış ve ‘Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!’ demişlerdir.” (Âl-i İmran süresi, 3/173).

Yedinci Kısım

İşgârât-ı Şeb'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَامْنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأَمِيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلَمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ¹
يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَبَأَنَابِيِّ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يَتَمَّ نُورُهُ وَلَا كَرَهُ الْكَافِرُونَ²

Üç suâlin cevabı olarak “Yedi İşaret”dir. Birinci suâl, dört işarettiir.

Birinci İşaret

Şeâir-i İslâmiye’yi tağyire teşebbüs edenlerin senetleri ve hüccetleri, yine her fena şeylerde olduğu gibi, ecnebileri körükörene taklitçilik yüzünden geliyor. Diyorlar ki:

“Londra’dı ihtidâ edenler ve ecnebilerden imana gelenler, memleketlerinde ezan ve kâmet gibi çok şeyleri kendi lisanlarına tercüme ediyorlar, yapıyorlar. Âlem-i İslâm onlara karşı sükût ediyor, itiraz etmiyor. Demek bir cevaz-ı şer’î var ki, sükût ediliyor?”

Elcevap: Bu kıyasın o kadar zâhir bir farkı var ki, hiçbir cihette onlara kıyas etmek ve onları taklit etmek zişurun kâri değildir. Çünkü ecnebi diyarına, lisân-ı şeriatta “dâr-ı harb” denilir. Dâr-ı harbde çok şeylere cevaz olabilir ki, “diyar-ı İslâm”da mesağ olamaz.

Hem Frengistan diyarı, Hristiyan şevketi dairesidir. İstilahât-ı şer’iyenin maânîsini ve kelimât-ı mukaddesinin mefâhimini lisân-ı hâl ile telkin edecek ve ihsas edecek bir muhit olmadığından; bilmecburiye kudsî maânî, mukaddes elfâza tercih edilmiş; maânî için elfâz terk edilmiş, ehvenüşser ihtiyâr edilmiş. Diyar-ı İslâm’dâ ise; muhit, o kelimât-ı mukaddesinin meâl-i icmâlîsini ehl-i İslâm'a lisân-ı hâl ile ders veriyor. An’ane-i İslâmiye ve İslâmî tarih ve

¹ “...Öyleyse siz de Allah'a ve O'nun bütün kelimelerine iman eden o ümmî nebîye, o resûle inanın. Ona tâbi olun ki doğru yolu bulasınız.” (A'râf sûresi, 7/158).

² “Onlar Allah'ın nurunu ağızlarıyla üfleyip söndürmek isterler. Allah ise, nurunu tam parlatmaktan başka bir şeye razi olmaz. Kâfirler isterse hoşlanmasınlar!” (Tevbe sûresi, 9/32).

umum şeâir-i İslâmiye ve umum erkânı İslâmiyet'e ait muhaverât-ı ehl-i İslâm, o kelimât-ı mukaddesenin mücmele meâllerini, mütemâdiyen ehl-i imana telkin ediyorlar. Hatta şu memleketin maâbid ve medaris-i diniyesinden başka makberistanın mezar taşları dahi, birer telkin edici, birer muallim hükmündedir ki; o maânî-i mukaddeseyi, ehl-i imana ihtar ediyorlar.

Acaba kendine müslüman diyen bir adam, dünyanın bir menfaati için, bir günde *elli kelime frengî lugatinden taallüm ettiği hâlde*; *elli senede ve her günde elli defa tekrar ettiği "Sübhanallah, Elhamdülillâh ve Lâ ilâhe illâllah ve Allahu Ekber"* gibi mukaddes kelimeleri öğrenmezse, *elli defa hayvandan daha aşağı düşmez mi?* Böyle hayvanlar için, *bu kelimât-ı mukaddese tercüme ve tahrif edilmez ve tehcir edilmezler!* Onları tehcir ve tağyir etmek, bütün mezar taşlarını hâkketmektir; bu tâhkire karşı titreyen mezaristandaki ehl-i kubûru aleyhlerine döndürmektiir.

Ehl-i ilhada kapılan ulemâ'û's-sû, milleti aldatmak için diyorlar ki; "İmam Âzam, sâir imamlara muhalif olarak demiş ki; İhtiyaç olsa, diyar-ı baidede, Arabî hiç bilmeyenlere, ihtiyaç derecesine göre; Fâtiha yerine Farisî tercüme si cevazı var."¹ Öyle ise, biz de muhtacız, Türkçe okuyabiliriz?"

Elcevap: İmam Âzam'ın bu fetvasına karşı, başta âzamî imamların en mühimleri ve sâir on iki eimme-i müctehidîn, o fetvanın aksine fetva veriyorlar.² Âlem-i İslâm'ın cadde-i kübrâsı, o umum eimmenin caddesidir. Mu'zam-ı ümmet, cadde-i kübrâda gidebilir. Başka, hususî ve dar caddeye sevk edenler, idlâl ediyorlar. İmam Âzam'ın fetvası, beş cihette hususîdir:

Birincisi: Merkez-i İslâmiyet'ten uzak, diyar-ı âherde bulunanlara aittir.

İkincisi: İhtiyac-ı hakikîye binâendir.

Üçüncüsü: Bir rivayette, lisân-ı ehl-i cennetten sayılan Farisî lisaniyla tercümeye mahsustur.

Dördüncüsü: Fâtiha'ya mahsus olarak cevaz verilmiş, tâ Fâtiha'yı bilmeyen namazı terk etmesin.

¹ es-Serahî, *el-Mebsût* 1/37, 234; el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâî* 1/112-113; el-Merğînânî, *el-Hidâye* 1/47.

² Mâlik İbni Enes, *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ* 1/62-63; en-Nehevî, *el-Mecmû* 3/331-332; el-Buhûtî, *Kessâfû'l-Kinâ* 1/340; Ibni Kudâme, *el-Muğnî* 1/288.

Beşinciisi: Kuvvet-i imandan gelen bir hamiyet-i İslâmiye ile, maânî-i mukaddesinin, avâmın tefehhümüne medar olmak için cevaz gösterilmiş.

Hâlbuki zaaf-i imandan gelen ve menfi fikr-i milliyetten çıkan ve lisân-i Arabî'ye karşı nefret ve zaaf-i imandan tevellið eden meyl-i tahrib sâkasiyla tercüme edip Arabî aslını terk etmek, dini terk ettirmektir!..

İkinci İşaret

Şeâir-i İslâmiye'yi taÿyir eden ehl-i bid'a, evvelâ ulemâü's-sûdan fetva istediler. Sâbikan beş vecihle hususî olduğunu gösterdiğimiz fetvayı gösterdiler. Sâniyen; ehl-i bid'a, ecnebi inkılâpcılarından böyle meş'um bir fikir aldılar ki; Avrupa, Katolik Mezhebi'ni beğenmeyerek başta ihtilâcler, inkılâpcılar ve feylesoflar olarak –Katolik Mezhebi'ne göre ehl-i bid'a ve Mûtezile telâkki edilen– Protestanlık Mezhebi'ni iltizam edip, Fransızların İhtilâl-i Kebîrinden istifade ederek, Katolik Mezhebi'ni kısmen tahrip edip, Protestanlığı ilân ettiler.

İste, körü körüne taklitçiliğe alışan buradaki hamiyet-furuşlar diyorlar ki; “Madem Hıristiyan Dini’nde böyle bir inkılâp oldu.. bidayette inkılâpcılarla mürted denildi, sonra hıristiyan olarak yine kabul edildi. Öyle ise İslâmiyet’tे de böyle dinî bir inkılâp olabilir?”

Ecevap: Bu kiyasın, Birinci İşaret'teki kiyastan daha ziyade farklı zâhirdir. Çünkü Din-i Îsevî'de yalnız esâsât-ı diniye Hazreti İsa'dan (*aleyhisselâm*) alındı. Hayat-ı içtimaiyeye ve füruat-ı şer'iyeye dair ekser ahkâmlar, Havariyyûn ve sâir rüesâ-yı ruhâniye tarafından teşkil edildi. Kism-ı âzamı, kütüb-ü sâbika-yı mukaddeseden alındı. Hazreti İsa (*aleyhisselâm*), dünyaca hâkim ve sultan olmadığından ve kavânîn-i umumiye-yi içtimaiyeye merci olmadığından; esâsât-ı diniyesi, hariçten bir libas giydirilmiş gibi şeriat-ı Hıristiyanîye nâmına örfî kanunlar, medenî düsturlar alınmış, başka bir suret verilmiş. Bu suret tebdil edilse, o libas değiştirilse, yine Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) esas dini bâki kalabilir. Hazreti İsa'yı (*aleyhisselâm*) inkâr ve tekzip çıkmaz.

*Hâlbuki din ve şeriat-ı İslâmiye'nin sahibi olan Fahr-i âlem (*aleyhissalâtü vesselâm*) iki cihanın sultani.. şark ve garp ve Endülüs ve Hind, birer taht-ı saltanatı olduğundan; Din-i İslâm'ın esâsâtını bizzât kendisi gösterdiği gibi, o dinin teferruatını ve sâir ahkâmını, hatta en căz'î âdâbını dahi biz-zât o getiriyor, o haber veriyor, o emir veriyor. Demek füruat-ı İslâmiye, değişmeye kabil bir libas hükmünde değil ki; onlar tebdil edilse, esas-ı*

din bâki kalabilsin. Belki esas-ı dine bir cesettir, lâakal bir cilttir. Onunla imtizaç ve iltiham etmiş; kabil-i tefrik değildir. Onları tebdil etmek, doğrudan doğruya Sahib-i Şeriat’ı inkâr ve tekzip etmek çıkar.

Mezahibin ihtilâfi ise; Sahib-i Şeriat’ın gösterdiği nazarî düsturların tarz-ı tefehhümünden ileri gelmiştir. “Zaruriyat-ı Diniye” denilen ve kabil-i te’vil olmayan ve “Muhkemât” denilen düsturları ise, hiçbir cihette kabil-i tebdil değildir ve medar-ı içtihad olamaz! Onları tebdil eden, başını dinden çıkariyor;

كَمَا يَمْرُّونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُّنَ السَّهْمُ مِنَ الْمَرْأَةِ¹

Ehl-i bid’â, dinsizliklerine ve ilhadlarına şöyle bir bahane buluyorlar. Diyorlar ki; “Âlem-i insaniyetin müteselsil hâdisâtına sebep olan Fransız İhtilâl-i Kebîri’nde, papazlara ve rüesâ-yı ruhâniyeye ve onların mezheb-i hâssi olan Katolik Mezhebi’ne hücum edildi ve tahrip edildi. Sonra çokları tarafından tasvîb edildi. Frenkler dahi, ondan sonra daha ziyade terakki ettiler?”

Elcevap: Bu kiyasın dahi, evvelki kıyaslar gibi farkı zâhirdir. Çünkü Fransızlarda, havas ve hükûmet adamları elinde çok zaman Din-i Hıristiyanî, bahusus Katolik Mezhebi, bir vâsita-yı tahakküm ve istibdat olmuştu. Havas, o vâsita ile nüfuzlarını avâm üzerinde idâme ediyorlardı. Ve “serseri” tâbir etikleri avâm tabakasında intibâha gelen hamiyet-perverlerini ve havas zâlimlerin istibdadına karşı hücum eden hürriyet-perverlerin mütefekkir kışımlarını ezmeye vâsita olduğundan.. ve dört yüz seneye yakın Frengistan’da ihtilâller ile istirahat-ı beşeriyyeyi bozmaya ve hayat-ı içtimaiyeyi zır u zeber etmeye bir sebep telâkki edildiğinden; o mezhebe, dinsizlik nâmına değil, belki Hıristiyanlığın diğer bir mezhebi nâmına hücum edildi.. ve tabaka-yı avâmda ve feylesolarda bir küsmek, bir adâvet hâsil olmuştu ki mâlûm hâdise-i tarihiye vukua gelmiştir.

Hâlbuki Din-i Muhammedî (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve Şeriat-ı İslâmiye’ye karşı; hiçbir mazlumun, hiçbir mütefekkirin hakkı yoktur ki, ondan şekvâ etsin. Çünkü onları küstürmüyor, onları himâye ediyor. Tarih-i İslâm meydandadır. İslâmlar içinde bir-iki vukuattan başka dâhilî muharebe-yi diniye olmamış. Katolik Mezhebi ise, dört yüz sene ihtilâlat-ı dâhiliyeye sebep olmuş.

¹ “Okun avi delip ondan çıktıgı gibi dinden çıkarlar.” (Nasıl ki avi delip çıkan bir ok, avcayı ‘acaba oka kandan bir şey bulaştı mı?’ diye şüpheye attığı gibi; dine girip Kur’ân okudukları, namaz kıldıkları, oruç tuttukları halde kendilerine dinden hiçbir şey bulaşmadan çıkışıp giderler.) Buhârî, *fezâilü'l-Kur'ân* 36, *edeb* 95; *tevhid* 23, 57; Müslim, *zekât* 142-148.

Hem İslâmiyet, havastan ziyade avâmin tahassungâhi olmuştur. Vûcûb-u zekat ve hurmet-i ribâ ile; havası, avâmin üzerinde müstebit yapmak değil, bir cihette hâdim yapıyor. سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ¹, خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يُنْفَعُ النَّاسَ² diyor.

Hem Kur'ân-ı Hakîm lisaniyla; أَفَلَا يَغْفِلُونَ³, أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ⁴, أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ⁵ gibi kudsî havaleler ile aklı istişhad ediyor ve ikaz ediyor ve akla havale ediyor, tâhkike sevk ediyor. Onun ile ehl-i ilim ve ashab-ı akla, din nâmına makam veriyor, ehemmiyet veriyor. Katolik mezhebi gibi aklı azletmiyor, ehl-i teffekkürü susturmuyor, körü körüne taklit istemiyor.

Hakîkî Hıristiyanlık değil, belki şimdiki Hıristiyan Dini'nin esasıyla İslâmiyet'in esası mühim bir noktadan ayrıldığından; sâbık farklar gibi çok cihetlerle ayrı ayrı gidiyorlar. O mühim nokta şudur:

İslâmiyet, tevhid-i hakikî dinidir ki; vâsitaları, esbapları ıskat ediyor. Enâniyeti kırmıyor, ubûdiyet-i hâlisa tesis ediyor. Nefsin rubûbiyetinden tut, tâ her nevi rubûbiyet-i bâtilayı kat'ediyor, reddediyor. Bu sır içindir ki; havastan bir büyük insan tam dindar olsa, enâniyeti terk etmeye mecbur olur. Enâniyeti terk etmeyen, salâbet-i diniyeyi ve kısmen de dinini terk eder.

♦Şimdiki Hıristiyanlık Dini ise; "Velediyet Akîdesi"ni kabul ettiği için väsâit ve esbaba tesir-i hakikî verir. Din nâmına enâniyeti kırmaz, belki Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) bir mukaddes vekili diye o enâniyete bir kudsiyet verir. Onun için dünyaca en büyük makam işgal eden hıristiyan havasları, tam dindar olabilirler. Hatta Amerika'nın esbak Reis-i Cumhur'u Wilson ve İngiliz'in esbak Reis-i Vükelâsı Lloyd George gibi çoklar var ki, mutaassip birer papaz hükmünde dindar oldular. Müslümanlarda ise öyle makamlara girenler, nâdiren tam dindar ve salâbetli kalırlar. Çünkü gururu ve enâniyeti bırakamıylar. *Takva-yı hakikî ise, gurur ve enâniyetle içtima edemiyor.*

1 "Halkın efendisi, onlara hizmet edendir. (Memuriyet bir hizmetkârlıktır; hâkimiyet ve benlik için bir tahakküm âleti değil)" el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 6/334; Hatîb el-Bağdâdî, *Târihu Bağdâd* 10/187; ed-Deylemî, *el-Müsned* 2/324; el-Münâvî, *Feyzu'l-kâdir* 4/122.

2 "İnsanların en hayırılı, onlara faydalı olandır." el-Aclûnî, *Keşfû'l-hâfâ* 1/472. Ayrıca bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evasat* 6/58; el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 6/117.

3 "Hâlâ akıllanmazlar mı?" (Yâsin sûresi, 36/68). Ayrıca أَفَلَا تَغْفِلُونَ şeklinde muhatap sigasıyla çok yerlerde geçmektedir. Blz.: Bakara sûresi, 2/44, 76; Âl-i İmrân sûresi, 3/65; En'âm sûresi, 6/32; A'râf sûresi, 7/169; Yûnus sûresi, 10/16; ...

4 "Hiç düşünmüyorum musunuz?" (En'âm sûresi, 6/50).

5 "Kur'ân'ı gereği gibi düşünmeyecekler mi?" (Nîsâ sûresi, 4/82).

Evet nasıl ki hristiyan havassının taassubu, müslüman havaslarının adem-i salâbeti mühim bir farkı gösteriyor. Öyle de Hristiyan'dan çıkan feylesoflar, dinlerine karşı lâkayt veya muâriz vaziyeti alması.. ve İslâm'dan çıkan hükümlerinin kismî-âzamî, hikmetlerini esâsât-ı İslâmiye'ye bina etmesi, yine mühim bir farkı gösteriyor.

Hem ekseriyetle zindanlara ve musibetlere düşen âmî hristiyanlar, dinden medet beklemiyorlar. Eskiden çoğu dinsiz oluyordular. Hatta Fransa'nın İhtilâl-i Kebîr'ini çikaran ve "serseri dinsiz" tâbir edilen tarihçe meşhur inkilâpcılar, o musibetinde avâm kısmıdır. İslâmiyet'te ise, ekseriyet-i mutlaka ile hapse ve musibete düşenler, dinden medet beklerler ve dindar oluyorlar. İşte bu hâl dahi mühim bir farkı gösteriyor.

Üçüncü İşaret

Ehl-i bid'a diyorlar ki; "Bu taassub-u dinî, bizi geri bıraktı. Bu asırda yaşamak, taassubu bırakmakla olur. Avrupa, taassubu bıraktıktan sonra terakki etti?"

Elcevap: Yanlışınız ve aldanmışsınız veya aldatıyorsunuz. Çünkü Avrupa, dinine mutaassiptir. Hatta bir âdi Bulgar'a veya bir nefer-i İngiliz'e veya bir serseri Fransız'a "Sarık sar. Sarmazsan hapse atılacaksın!" denilse, taassupları muktezasınca diyecek: "Hapse değil, ölürseniz bile, dinime ve milliyetime bu hakareti yapmayacağım!"

Hem tarih şahittir ki; ehl-i İslâm, ne vakit dinine tam temessük etmiş ise, o zamana nisbeten terakki etmiş. Ne vakit salâbeti terk etmişse, tedenni etmiş. Hristiyanlık ise, bilakistir. Bu da mühim bir fark-ı esasîden neşet etmiş.

Hem İslâmiyet, saîr dinlere kıyas edilmez. Bir müslüman, İslâmiyet'ten çıksa ve dinini terk etse, daha hiçbir peygamberi kabul edemez.. belki Cenâb-ı Hakk'ı dahi ikrar edemez.. ve belki hiçbir mukaddeş şeyi tanıtmaz.. belki kendinde kemâlâtâ medar olacak bir vicdan bulunmaz, tefessûh eder. Onun için İslâmiyet nazarında, harbî kâfirin hakk-ı hayatı var.. hariçte olsa, musâlahâ etse; dâhilde olsa, cizye verse İslâmiyet'çe hayatı mahfuzdur. Fakat mürtedin hakk-ı hayatı yoktur.¹ Çünkü vicdanı tefessûh eder, hayatı içtimaiyeye bir zehir hükmüne geçer. Hâlbuki Hristiyan'ın bir dinsizi, yine hayatı içtimaiyeye nâfi bir vaziyette kalabilir. Bazı mukaddeşâti kabul eder ve bazı peygamberlerle re inanabılır ve Cenâb-ı Hakk'ı bir cihette tasdik edebilir.

¹ Bu düsturun dayandığı hadis-i şerîf için bkz.: Buhârî, *cihâd* 149, *istîtâbe* 2; Tirmîzî, *hudûd* 25; İbni Mâce, *hudûd* 2. Ayrıca "mûrted" in durumuyla ilgili bkz: el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâî*' 7/134; es-Şâfiî, *el-Ümm* 1/257.

Acaba bu ehl-i bid'a ve doğrusu ehl-i ilhad, bu dinsizlikte hangi menfaati buluyorlar? Eğer idare ve âsâyişi düşünüyorkarsa; Allah'ı bilmeyen dinsiz on serserinin idaresi ve şerlerini defetmesi, bin ehl-i diyanetin idaresinden daha müşküldür. Eğer terakkiyi düşünüyorkarsa; öyle dinsizler idare-i hükûmete muzır oldukları gibi, terakkiye dahi mânidirler. Terakki ve ticaretin esası olan emniyet ve âsâyişi kırıyorlar. Doğrusu onlar, meslekçe tahribatçıdırular. Dünyada en büyük ahmak odur ki, böyle dinsiz serilerden terakki ve saadet-i hayatıyeyi beklesin.

Böyle ahmaklardan mühim bir mevkii işgal eden birisi demiş ki; "Biz, Allah Allah diye diye geri kaldık. Avrupa, top tüfek diye diye ileri gitti". "Cevâbü'l-ahmak, es-sükût!" kaidesince, böylelere karşı cevap sükûtür. Fakat bazı ahmakların arkasında bedbaht âkiller bulunduğundan deriz ki:

Ey bîcâreler! Bu dünya bir misafirhânedir. Her günde otuz bin şahit, cenazeleriyle حَوْلُ الْمَوْتِ hükmünü imza ediyorlar ve o dâvâya şehâdet ediyorlar. Ölümü öldürebilir misiniz? Bu şahitleri tekzip edebilir misiniz? Madem edemiyorsunuz; mevt, Allah Allah dedirtir. Sekeratta Allah Allah yerine; hangi topunuz, hangi tüfeğiniz, zulümât-ı ebedîyi o sekerat takının önünde ışıklandırır, yeis-i mutlakını ümid-i mutlaka çevirebilir? Madem ölüm var, kabre girilecek; bu hayat gidiyor, bâki bir hayat geliyor. Bir defa top tüfek denilse, bin defa Allah Allah demek lâzım gelir. Hem Allah yolunda olsa; tüfek de Allah der, top da Allahu Ekber diye bağırrı, Allah ile iftar eder, imsak eder.

Dördüncü İşaret

Tahribatçı ehl-i bid'a iki kısımdır;

Bir kısmı; güya din hesabına, İslâmiyet'e sadâkat nâmına, güya dini milliyetle takviye etmek için "Zaafa düşmüş din şecere-i nurâniyesini, milliyet toprağında dikmek, kuvvetleştirmek istiyoruz." diye, dine taraftar vaziyeti gösteriyorlar.

İkinci kısmı; millet nâmına, milliyet hesabına, unsuriyete kuvvet vermek fikrine binâen, "Milleti, İslâmiyet'le aşılamak istiyoruz." diye, bid'aları icad ediyorlar.

¹ "Ölüm kesin bir geçektir." (Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 3/180. Ayrıca, ölüm gerçekini ifade eden âyet-i kerîmeler için bkz.: Bakara sûresi, 2/28; Âl-i İmrân sûresi, 3/185; Hac sûresi, 22/66; Câsiye sûresi, 45/26; Kaf sûresi, 50/19; Cum'a sûresi, 62/8; Mâlik sûresi, 67/2).

Birinci kısma deriz ki: Ey “sâdîk ahmak” iflakına mâsadak bîçâre ule-mâü’s-sû veya meczub, akılsız, cahil sofîler! *Hakikat-i kâinat içinde kökü yerleşmiş ve hakâik-i kâinata kökler salmış olan şecere-i tûbâ-yı İslâmiyet; mevhüm, muvakkat, cüz’î, hususî, menfi; belki esassız, garazkâr, zulüm-kâr, zulmanî unsuriyet toprağına dikilmez!* Onu oraya dikmeye çalışmak, ahmakâne ve tahribkârâne, bid’akârâne bir teşebbüstür.

İkinci kısım milliyetçilere deriz ki: Ey sarhoş hamiyet-furuşlar! Bir asır evvel milliyet asrı olabildi. Şu asır unsuriyet asrı değil! Bolşevizm, sosyalizm meseleleri istilâ ediyor; unsuriyet fikrini kırıyor, unsuriyet asrı geçiyor. Ebedî ve dâimî olan İslâmiyet milliyeti; muvakkat, dağdağalı unsuriyetle bağlanmaz ve aşılanmaz. Ve aşılama olsa da; İslâm Milleti’ni ifsad ettiği gibi, unsuriyet milliyetini dahi islah edemez, ibka edemez. Evet muvakkat aşılama bir zevk ve bir muvakkat kuvvet görünüyor, fakat pek muvakkat ve âkibe-ti hatarlıdır.

Hem Türk unsurunda ebedî kabil-i iltiyam olmamak suretinde bir inşikak çıkacak. O vakit milletin kuvveti; bir sık, bir şikkın kuvvetini kırdığı için hice inecektir. İki dağ birbirine karşı bir mizanın iki gözünde bulunsa; bir batman kuvvet, o iki kuvvet ile oynayabilir; yukarı kaldırır, aşağı indirir.

İkinci Suâl, iki işaretdir. Birinci İşaret ki;

Beşinci İşarettir

Mühim bir suâlin gayet muhtasar bir cevabıdır.

Suâl: Âhirzamanda Hazreti Mehdî geleceğine ve fesâda girmiş âlemi islah edeceğini dair müteaddit rivâyât-ı sahîha var.¹ Hâlbuki şu zaman, cemaat zamanıdır; şahis zamanı değil! Şahis ne kadar dâhi ve hatta yüz dâhi derecesinde olsa, bir cemaatin mümessili olmazsa, bir cemaatin şahs-ı mânevîsini temsil etmezse, muhalif bir cemaatin şahs-ı mânevîsine karşı mağluptur. Şu zamanda –kuvve-i velâyeti ne kadar yüksek olursa olsun– böyle bir cemaat-i beşeriyyenin ifsâdât-ı azîmesi içinde nasıl islah eder? Eğer Mehdî’nin bütün işleri harika olsa, şu dünyadaki hikmet-i ilâhiyeye ve kavânîn-i âdetullahâ muhalif düber. Bu mehdî meselesinin sırrını anlamak istiyoruz?

Ekleme: Cenâb-ı Hak kemâl-i rahmetinden, şeriat-ı İslâmiye’nin ebediyetine bir eser-i himâyet olarak, her bir fesâd-ı ümmet zamanında bir

¹ Müslim, *îmân* 247; Tirmîzî, *fiten* 53; Ebû Dâvûd, *mehdî* 4, 6, 7; İbni Mâce, *fiten* 24, 34; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/99.

muslih veya bir müceddid¹ veya bir halife-i zîşan veya bir kutb-u âzam veya bir mürsid-i ekmel veya hâlifî mehdî hükmünde mübarek zâtları göndermiş.. fesâdî izâle edip, milleti islah etmiş.. Din-i Ahmedî'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) muhafaza etmiş. Madem âdeti öyle cereyan ediyor, âhirzamanın en büyük fesâdî zamanında; elbette en büyük bir müctehit, hem en büyük bir müceddid, hem hâkim, hem mehdî, hem mürsid, hem kutb-u âzam olarak bir zât-ı nurâniyi gönderecek ve o zât da ehl-i beyt-i nebevi'den olacaktır. Cenâb-ı Hak bir dakika zarfında beyne's-semâ ve'l-arz âlemini bulutlarla doldurup boşalttığı gibi, bir saniyede denizin fırtınalarını teskin eder.. ve bahar içinde bir saatte yaz mevsiminin numûnesini ve yazda bir saatte kış fırtınasını ıcad eden Kadîr-i Zülcelâl; Mehdî ile de Âlem-i İslâm'ın zulümâtını dağıtabilir. Ve vaad etmiştir, vaadini elbette yapacaktır. Kudret-i ilâhiye noktasında bakılsa, gayet kolaydır. Eğer daire-i esbab ve hikmet-i rabbâniye noktasında düşünülse, yine o kadar mâkul ve vukua lâiyktir ki; "Eğer Muhibbir-i Sâdîk'tan riva-yet olmazsa dahi, herhâlde öyle olmak lâzım gelir ve olacaktır" diye ehl-i tefakkür hükmeder. Şöyledi ki: Felillâhilhamd,

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَلِّي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى أَلِّي إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَحِيدٌ²

duası –umum ümmet, umum namazında, günde beş defa tekrar ettikleri bu dua– bilmüşâhede kabul olmuştur ki; Âl-i Muhammed (*aleyhissalâtü vesselâm*), Âl-i İbrahim (*aleyhissalâm*) gibi öyle bir vaziyet almış ki; umum mübarek silsilelerin başında, umum aktâr ve âsârin mecmâalarında o nurâni zâtlar kumandanlık ediyorlar..^{3(Hâsiye)} ve öyle bir kesretedirler ki; o kumandanların mecmuu, muazzam bir ordu teşkil ediyorlar. Eğer maddî şekele girse ve bir tesânûd ile bir firma vaziyetini alsalar, İslâmiyet Dini'ni milliyet-i mukaddese hükmünde râbitâyi ittifak ve intibah yapsalar, hiçbir milletin ordusu onlara karşı dayanamaz!..

¹ Ebû Dâvûd, *melâhim* 1; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 6/324; el-Hâkim, *el-Müstâderek* 4/567, 568.

² "Allah'im! Hazreti İbrahim'e ve Hazreti İbrahim'in âline merhamet ettiğin gibi Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in âline, her zaman ve her yerde merhamet eyle! Şüphesiz bütün övgülerle lâiyik ve şanı yüce olan sadece sensin!" (Buhârî, *enbiyâ* 10, *tefsîru sûre* (33) 10, *deavât* 32, 33; Müslim, *salât* 65-69)

³ (Hâsiye) Hatta onlardan bir tanesi olan Seyyid Ahmed Senûsî, milyonlar mûride kumandanlık ediyor. Seyyid İdris gibi diğer bir zât, yüz binden fazla müslümanlara kumandanlık ediyor. Seyyid Yahya gibi bir başka seyyid, yüz binler adamlara emîrlik ediyor ve hâkezâ... Bu seyyidler kabilesinin efraglarında böyle zâhirî kahramanlar çok olduğu gibi; Seyyid Abdülkadir Geylânî, Seyyid Ebu'l-Hasen Szâzelî, Seyyid Ahmed Bedevî gibi mânevî kahramanların kahramanları dahi varlarmış...

İşte o pek kesretli o muktedir ordu, Âl-i Muhammed'dir (*aleyhissalâtü vesselâm*) ve Hazreti Mehdî'nin en has ordusudur.

Evet bugün tarih-i âlemde hiçbir nesil, şecere ile ve senedlerle ve an'a-ne ile birbirine muttasıl ve en yüksek şeref ve âlı haseb ve asil neseb ile mümtaz hiçbir nesil yoktur ki, Âl-i Beyt'ten gelen seyyidler nesli kadar kuvvetli ve ehemmiyetli bulunsun.

Eski zamandan beri bütün ehl-i hakikatin fırkaları başında onlar.. ve ehl-i kemâlin namdar reisleri yine onlardır. Şimdi de kemmiyeten milyonları geçen bir nesl-i mübarektir. Mütenebbih ve kalbleri imanlı ve muhabbet-i nebevî ile dolu ve cihan-değer şeref-i intisabıyla serfirâzdırlar. Böyle bir cemaat-i azîme içindeki mukaddes kuvveti tehyîç edecek ve uyandıracak hâdisât-i azîme vûcûda geliyor. Elbette o kuvvet-i azîmedeki bir hamiyet-i âliye feveran edecek ve Hazreti Mehdî başına geçip, tarîk-i hak ve hakikate sevk edecek. Böyle olmak ve böyle olmasını; bu kıstan sonra baharın gelmesi gibi, âdetullahtan ve rahmet-i ilâhiyeden bekleriz.. ve beklemekte haklıyız...

İkinci İşaret, yanı;

Altıncı İşaret

Hazreti Mehdî'nin cemiyet-i nurâniyesi, Süfyan komitesinin tahrîbatçı rejim-i bid'âkârânesini tamir edecek, sünnet-i seniyyeyi ihyâ edecek; yanı Âlem-i İslâmîyet'te Risalet-i Ahmedîye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) inkâr niyetiyle Şeriat-ı Ahmedîye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) tahribe çalışan Süfyan komitesi, Hazreti Mehdî cemiyetinin mucizekâr mânevî kılıcıyla öldürülerek ve dağıtılacek.

Hem âlem-i insaniyette inkâr-ı ulûhiyet niyetiyle medeniyet ve mukadde-sât-ı beşeriyyeyi zîr u zeber eden deccal komitesini, Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) din-i hakîkîsini İslâmîyet'in hakikatiyle birleştirmeye çalışan hamiyetkâr ve fedakâr bir İsevî cemaati nâmî altında ve "Müslüman İsevîleri" unvanına lâyık bir cemiyet, o deccal komitesini, Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) riyaseti altında ölü-dürecek ve dağıtacak; beşeri, inkâr-ı ulûhiyetten kurtaracak.¹

Şu mühim sir pek uzundur. Başka yerlerde bir nebze bahsettiğimizden burada bu kısa işaretle iktifâ ediyoruz.

¹ Bkz.: Müslim, *fîten* 34; Tirmîzî, *fîten* 59; Ebû Dâvûd, *melâhim* 14; İbni Mâce, *fîten* 33; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 1/375, 3/292, 4/216, 217.

Yedinci İşaret

Yani, Üçüncü Suâl:

Diyorlar ki; “Senin eski zamandaki müdafaaatin ve İslâmiyet hakkındaki mücahedatın, şimdiki tarzda değil. Hem Avrupa'ya karşı İslâmiyet'i müdafaa eden mütefekkîrin tarzında gitmiyorsun. Neden Eski Said vaziyetini değiştirdin? Neden mânevî mücahidîn-i İslâmiye tarzında hareket etmiyorsun?”

Elcevap: EsKi Said ile mütefekkîrin kısmı, felsefe-i beşeriyyenin ve hikmet-i Avrupaiye'nin düsturlarını kısmen kabul edip, onların silâhlarıyla onlarla mübareze ediyorlar, bir derece onları kabul ediyorlar. Bir kısım düsturlarını, fûnûn-u müsbete suretinde lâyetezelzî teslim ediyorlar, o suretle İslâmiyet'in hakikî kıymetini gösteremiyorlar. Âdetâ kökleri çok derin zannettikleri hikmetin dallarıyla İslâmiyet'i aşılıyorlar, güya takviye ediyorlar. Bu tarzda galebe az olduğundan ve İslâmiyet'in kıymetini bir derece tenzil etmek olduğundan, o mesleği terk ettim. Hem bilfil gösterdim ki; *İslâmiyet'in esasları o kadar derindir ki, felsefenin en derin esasları onlara yetişmez, belki sathî kalır.* Otuzuncu Söz, Yirmi Dördüncü Mektup, Yirmi Dokuzuncu Söz bu hikmeti burhanlarıyla isbat ederek göstermiştir. EsKi meslekте, felsefeyi derin zannedip, ahkâm-ı İslâmiye'yi zâhirî telâkki edip felsefenin dallarıyla bağlamakla durutmak ve muhafaza edilmek zannediliyordu. Hâlbuki felsefenin düsturlarının ne haddi var ki, onlara yetişsin?

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمٌ لَنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهُنَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللّهُ
لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ²

اللّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَلِّي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى أَلِّي إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمَيْنِ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ³

1 “Sübhangin yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

2 “Hamdolsun bizi bu cennete eriştiren Allah'a! Eğer Allah bizi muvaffak kılmışsaydı, biz kendiliğimizden yol bulamazdık. Rabbimizin elçilerinin geçceği bildirdikleri bir kere daha kesinlikle anlaşılmıştır.” deler.” (A'râf süresi, 7/43)

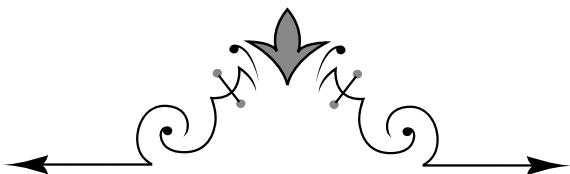
3 “Allah'im! Hazreti İbrahim'e ve Hazreti İbrahim'in âline merhamet ettiğin gibi Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in âline, her zaman ve her yerde merhamet eyle! Şüphesiz bütün övgülere lâyk ve şanı yüce olan sadece sensin!” (Buhârî, enbiyâ 10, tefsîru sûre (33) 10, deavât 32, 33; Müslim, salât 65-69)

Sekizinci Kısım

Olan Rumuzât-ı Şemâniye

“Sekiz Remiz”dir; yani, sekiz küçük risaledir. Şu remizlerin esası, İlîm-i Cîfr’ın mühim bir düsturu ve ulûm-u hafiyyenin mühim bir anahtarı ve bir kîsim esrar-ı gaybiye-i Kur’âniye’nin mühim bir miftahı olan tevâfuktur.

İlleride başka bir mecmuada neşredileceğinden buraya dercedilmedi.

Dokuzuncu Kısım

Telvîhât-ı Tis'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَلَا إِنَّ أُولَئِكَ اللَّهُ لَا تَحْوُفُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُنْ يَحْزُنُونَ¹

Şu kısım, turuk-u velâyet hakkında olup “Dokuz Telvîh”tir.

Birinci Telvîh

“Tasavvuf, tarîkat, velâyet, seyr u sülük” namları altında şirin, nurâni, neşeli, ruhanî bir hakikat-i kudsîye vardır ki; o hakikat-i kudsîyeyi ilân eden, ders veren, tavsif eden binler cilt kitap ehl-i zevk ve keşfin muhakkikleri yazmışlar, o hakikati ümmete ve bize söylemişler. ^{جَرَاهُمُ اللَّهُ خَيْرًا كَثِيرًا}² Biz, o muhit denizinden birkaç katre hükmünde birkaç reşhalarını şu zamanın bazı ilçâtlâsına binâne göstereceğiz.

Suâl: Tarîkat nedir?

Elcevâp: Tarîkatın gaye-i maksadı, mârifet ve inkişaf-ı hakâik-i imaniye olarak, Mirac-ı Ahmedî'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) gölgelerinde ve sâyesi altında kalb ayağıyla bir seyr u sülük-u ruhanî neticesinde, zevkî, hâlî ve bir derece şuhûdî hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'ye mazhariyet; “tarîkat, tasavvuf” nâmıyla ulvî bir sırr-i insanî ve bir kemâl-i beserîdir.

Evet su kâinatta insan bir fihriste-i câmia olduğunu, insanın kalbi binler âlemin harita-yı mânevîyesi hükmündedir. Evet insanın kafasındaki dimâğı; hadsiz telsiz, telgraf ve telefonların santral denilen merkezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i mânevîsi olduğunu gösteren hadsiz fûnûn ve ulûm-u beseriye olduğu gibi; insanın mahiyetindeki kalbi dahi hadsiz hakâik-i kâinatın mazhari, medarı, çekirdeği olduğunu hadd ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyetin yazdıkları milyonlarla nurâni kitaplar gösteriyorlar.

¹ “İyi bilin ki, Allah’ın velileri için (özellikle âhirette) herhangi bir korku söz konusu değildir ve onlar asla üzülmeyeceklerdir de.” (Yûnus sûresi, 10/62).

² Allah, onları bol hayırlarla mükâfatlansın.

İşte madem kalb ve dimağ-ı insanı bu merkezdedir; çekirdek hâletinde bir şecere-i azîmenin cihâzâtını tazammun eder ve ebedî, uhrevî, hasmetli bir makinenin âletleri ve çarkları içinde dercedilmiştir. Elbette ve her hâlde o kalbin Fâtır’ı, o kalbi işlettirmesini ve bilkuvve tavırdan, bilfiil vaziyetine çıkarmasını ve inkişafını ve hareketini irade etmiş ki, öyle yapmış. Madem irade etmiş, elbette o kalb dahi akıl gibi işleyecek. Ve kalbi işlettirmek için en büyük vâsita, velâyet merâtibinde zikr-i ilâhî ile tarîkat yolunda hakâik-i imaniyeye teveccûh etmektir.

İkinci Telvîh

Bu seyr u sülük-u kalbînin ve hareket-i ruhaniyenin miftahları ve vesileleri, zikr-i ilâhî ve tefekkürdür. Bu zikir ve fikrin mehâsini, tâdât ile bitmez. Hadsiz fevâid-i uhreviyeden ve kemâlât-ı insaniyeden kat-ı nazar, yalnız şu dağdağalı hayat-ı dünyeviyeye ait cüz’î bir faydası şudur ki:

Her insan, hayatın dağdağasından ve ağır tekâlifinden bir derece kurtulmak ve teneffüs etmek için; herhâlde bir teselli ister, bir zevki arar ve vahşeti izâle edecek bir ünsiyeti taharri eder. Medeniyet-i insaniye neticesindeki içtimaat-ı ünsiyetkârâne, on insanda bir-ikisine muvakkat olarak, belki gaflet-kârâne ve sarhoşcasına bir ünsiyet ve bir ülfet ve bir teselli verir. Fakat yüzde seksemi ya dağlarda, derelerde münferit yaşıyor, ya derd-i maîset onu ücra köşelere sevk ediyor, ya musibetler ve ihtiyârlik gibi âhireti düşündüren vâsistalar cihetile insanların cemaatlerinden gelen ünsiyetten mahrumdurlar. O hâl onlara ünsiyet verip teselli etmez.

İşte böylelerin hakikî tesellisi ve ciddî ünsiyeti ve tatlı zevki; zikir ve fikir vâsitasıyla kalbi işletmek, o ücra köşelerde, o vahşetli dağ ve sıkıntılı derelerde kalbine müteveccih olup “Allah!” diyerek kalbi ile ünsiyet edip, o ünsiyet ile, etrafında vahşetle ona bakan eşyayı ünsiyetkârâne tebessüm vaziyetinde düşünüp, “Zikrettiğim Hâlik’ımın hadsiz ibâdi her tarafta bulunduğu gibi, bu vahşetgâhımda da çokturlar. Ben yalnız değilim, tevahhuş manasızdır.” diyerek, imanlı bir hayattan ünsiyetli bir zevk alır. Saadet-i hayatıye manasını anlar, Allah'a şükreder.

Üçüncü Telvîh

Velâyet, bir hüccet-i risalettir; tarîkat, bir burhan-ı şeriattır. Çünkü risaletin tebliğ ettiği hakâik-i imaniyeyi, velâyet, bir nevi şuhûd-u kalbî ve zevk-i

ruhanî ile aynelyakîn derecesinde görür, tasdik eder. Onun tasdiki, risaletin hakkaniyetine katî bir hüccettir. Şeriat –ders verdiği– ahkâmin hakâikini tarîkat; zevkiyle, keşfiyle ve ondan istifadesiyle ve istifâzâsiyla o ahkâm-ı şeriatın hak olduğuna ve Hak'tan geldiğine bir burhan-ı bâhirdir. Evet nasıl ki velâyet ve tarîkat, risalet ve şeriatın hücceti ve delilidir; öyle de İslâmiyet'in bir sırr-ı kemâli ve medar-ı envârı.. ve insaniyetin İslâmiyet sırrıyla bir maden-i terakkiyâtı ve bir menba-ı tefeyyüzâtıdır.

İşte bu sırr-ı azîmin bu derece ehemmiyetiyle beraber, bazı firâk-ı dâlle onun inkârı tarafına gitmişler. Kendileri mahrum kaldıkları o envârdan, başkalarının mahrumiyetine sebep olmuşlar. En ziyade medar-ı teessüf şudur ki: Ehl-i Sünnet ve Cemaat'in bir kısım zâhirî ulemâsı ve Ehl-i Sünnet ve Cemaat'e mensub bir kısım ehl-i siyaset gafil insanlar; ehl-i tarîkatın içinde gördükleri bazı sû-i istimâlâtı ve bir kısım hatîâtı bahane ederek, o hazine-i uzmâyı kapatmak, belki tahrip etmek ve bir nevi âb-ı hayatı dağıtan o kevser menbâını kurutmak için çalışiyorlar.

Hâlbuki eşyada, kusursuz ve her ciheti hayatı şeyle, meşrepler, meslekler az bulunur. Alâkülliâhâl bazı kusurlar ve sû-i istimâlât olacak. Çünkü ehil olmayanlar bir işe girseler, elbette sû-i istimâl ederler. Fakat Cenâb-ı Hak âhirette muhasebe-i a'mâl düsturyla, adalet-i rabbâniyesini, hasenât ve seyyiâtın muvâzenesiyle gösteriyor. Yani hasenât râcîh ve ağır gelse, mükâfatlanır, kabul eder; seyyiât râcîh gelse cezalandırır, reddeder. Hasenât ve seyyiâtın muvâzenesi, kemyete bakmaz, keyfiyete bakar. Bazı olur, birtek hasene bin seyyiâtâ tereccuh eder, affettirir.

Madem adalet-i ilâhiye böyle hükmeder ve hakikat dahi bunu hak görür. Tarîkat, yani sünnet-i seniyye dairesinde tarîkatın hasenâtı, seyyiâtına katıilen müreccah olduğuna delil; ehl-i tarîkat, ehl-i dalâletin hûcumu zamanında imanlarını muhafaza etmesidir. Âdi bir samîmî ehl-i tarîkat; sûrî, zâhirî bir mütefenninden daha ziyade kendini muhafaza eder. O zevk-i tarîkat vâsitasıyla ve o muhabbet-i evliya cihetile imanını kurtarır. Kebâirle fâsık olur, fakat kâfir olmaz, kolaylıkla zîndikaya sokulmaz. Şedit bir muhabbet ve metin bir itikat ile aktâb kabul ettiği bir silsile-i meşâyîhi, onun nazârunda hiçbir kuvvet çürütermez. Çürütmemiği için, onlardan itimadını kesemez. Onlardan itimadi kesilmezse, zîndikaya giremez. Tarîkatta hissesi olmayan ve kalbi harekete gelmeyen, bir muhakkik âlim zât da olsa, şimdiki zîndikların desiselerine karşı kendini tam muhafaza etmesi müşküleşmiştir.

Bir şey daha var ki; daire-i takvadan hariç, belki daire-i İslâmiyet'ten hariç bir suret almış bazı meşreplerin ve tarîkat nâmını haksız olarak kendine takanların seyyiâtiyla, tarîkat mahkûm olamaz. Tarîkatın dinî ve uhrevî ve ruhanî çok mühim ve ulvî neticelerinden sarf-i nazar, yalnız Âlem-i İslâm içindeki kudsî bir râbita olan uhuvvetin inkişafına ve inbisatına en birinci, tesirli ve harareti vâsita tarîkatlar olduğu gibi; âlem-i küfrün ve siyaset-i Hıristiyaniye'nin, nur-u İslâmiyet'i söndürmek için müthiş hücumlarına karşı dahi, üç mühim ve sarsılmaz kale-i İslâmiye'den bir kalesidir. Merkez-i hilâfet olan İstanbul'u beş yüz elli sene bütün âlem-i Hıristiyaniye'nin karşısında muhafaza ettiren, İstanbul'da beş yüz yerde fişkiran envâr-ı tevhid.. ve o merkez-i İslâmiye'deki ehl-i imanın mühim bir nokta-yı istinadı, o büyük câmilerin arkalarındaki tek-yelerde "Allah Allah!" diyenlerin kuvvet-i imaniyeleri.. ve mârifet-i ilâhiyeden gelen bir muhabbet-i ruhanî ile cûş u huruşlarıdır.

İşte ey akılsız hamiyet-furuşlar ve sahtekâr milliyet-perverler! Tarîkatın, hayat-ı içtimaiyenizde bu hasenesini çürütecek hangi seyyiâtlardır, söyleyiniz?..

Dördüncü Telvîh

Meslek-i velâyet çok kolay olmakla beraber çok müşkülâtlıdır.. çok kısa olmakla beraber çok uzundur.. çok kıymettar olmakla beraber çok hatarlidir.. çok geniş olmakla beraber çok dardır. İşte bu sırlar içindir ki, o yolda sülük edenler bazen boğulur.. bazen zararlı düşer.. bazen döner başkalarını yoldan çıkarır.

Ezcümle: Tarîkatta "seyr-i enfüsî" ve "seyr-i âfâkî" tâbirleri altında iki meşrep var.

Birinci meşrep, enfüsî meşrebidir; nefisten başlar, hariçten gözünü çeker, kalbe bakar, enâniyeti deler geçer, kalbinden yol açar, hakikati bulur. Sonra âfâka girer. O vakit âfâkî nurâni görür. Çabuk o seyri bitirir. Enfüsî dairesinde gördüğü hakikati, büyük bir mikyasta onda da görür. Turuk-u hafiye-nin çoğu bu yol ile gidiyor. Bunun da en mühim esası; enâniyeti kırmak, hevâyî terk etmek, nefsi öldürmektir.

Ikinci meşrep; âfâktan başlar, o daire-i kübrânın mezâhirinde cilve-i esmâ ve sıfâti seyredip, sonra daire-i enfüsîyeye girer. Küçük bir mikyasta, daire-i kalbinde o envâr müşâhede edip, onda en yakın yolu açar. Kalb, aynâyi Samed olduğunu görür, aradığı maksada vâsil olur.

İşte birinci meşrepte sülük eden insanlar nefس-i emmâreyi öldürmeye muvaffak olamazsa, hevâyı terk edip enâniyeti kırmazsa; şükür makamından, fahir makamına düşer.. fahirden gurura sukut eder. Eğer muhabbetten gelen bir incizâb ve incizâptan gelen bir nevi sekir beraber bulunsa, “şatahat” nâmiyla haddinden çok fazla dâvâlar ondan sudûr eder. Hem kendi zarar eder, hem başkasının zararına sebep olur.

Meselâ; nasıl ki bir mülâzim, kendinde bulunan kumandanlık zevkiyle ve neşesiyle gururlansa, kendini bir müşîr zanneder. Küçük dairesini, o külüllî daire ile iltibas eder. Ve bir küçük aynada görünen bir güneşî, denizin yüzünde haşmetiyle cilvesi görünen güneşle bir cihet-i müşabehetle iltibasa sebep olur. Öyle de çok ehl-i velâyet var ki; bir sineğin bir tavus kuşuna nisbeti gibi, kendinden o derece büyük olanlardan kendini büyük görür ve öyle de müşâhede ediyor, kendini haklı buluyor. Hatta ben gördüm ki: Yalnız kalbi intibaha gelmiş uzaktan uzağa velâyetin sırrını kendinde hissetmiş, kendini kutb-u âzam telâkki edip o tavrı takınıyordu. Ben dedim: “Kardeşim! Nasıl ki kanun-u sultanatın, sadrazam dairesinden tâ nahiye müdürü dairesine kadar bir tarzda cüz'î-külli cilveleri var. Öyle de velâyetin ve kutbiyetin dahi, öyle muhtelif daire ve cilveleri var. Her bir makamın çok zilleri ve gölgeleri var. Sen, sadrazam-misal kutbiyetin âzam cilvesini, bir müdür dairesi hükmünde olan kendi dairende o cilveyi görmüşsun, aldanmışsun. Gördüğün doğrudur, fakat hûkmün yanlıstır. Bir sineğe bir kap su, bir küçük denizdir.” O zât şu cevabımдан inşaallah ayıldı ve o vartadan kurtuldu.

Hem ben müteaddit insanları gördüm ki, bir nevi mehdî kendilerini biliyorlardı ve “Mehdî olacağım” diyorlardı. Bu zâtlar yalancı ve aldatıcı degiller, belki aldaniyorlar. Gördüklerini, hakikat zannediyorlar. Esmâ-yı ilâhînin nasıl ki tecelliyyâti, arş-ı âzam dairesinden tâ bir zerreve kadar cilveleri var ve o esmâya mazhariyet de, o nisbetté tefâvüt eder. Öyle de mazhariyet-i esmâdan ibaret olan merâtib-i velâyet dahi öyle mütefâvittir. Şu iltibasın en mühim sebebi şudur:

Makamat-ı evliyadan bazı makamlarda mehdî vazifesinin hususiyeti bulunduğu.. ve kutb-u âzama has bir nisbeti göründüğü.. ve Hazreti Hızır’ın bir münasebet-i hâssası olduğu gibi, bazı meşâhirle münasebettar bazı makamat var. Hatta o makamlara “Makam-ı Hızır, Makam-ı Üveys, Makam-ı Mehdiyet” tâbir edilir.

İşte bu sırra binâen, o makama ve o makamın cüz’î bir numûnesine veya bir gölgesine girenler, kendilerini o makamla has münasebettar meşhur zâtlar zannediyorlar. Kendini Hızır telâkki eder veya mehdî itikat eder veya kutb-u âzam tahayyül eder. Eğer hubb-u câha tâlib enâniyeti yoksa, o hâlde mahkûm olmaz. Onun haddinden fazla dâvâları, şatahat sayılır. Onunla belki mesul olmaz. Eğer enâniyeti perde ardında hubb-u câha müteveccih ise; o zât enâniyete mağlup olup, şükru bırakıp fahre girse, fahirden git gide guru-ra sukut eder. Ya divanelik derecesine sukut eder veya hâtut tarîk-i haktan sâpar. Çünkü büyük evlîiyayı kendi gibi telâkki eder, haklarındaki hüsn-ü zanni kırılır. Zira nefis, ne kadar mağrur da olsa kendisi, kendi kusurunu derk eder. O büyükleri de kendine kıyas edip, kusurlu tevehhüm eder. Hatta enbiyâlar hakkında da hürmeti noksânlaşır.

İşte bu hâle giriftar olanlar, mizan-ı şeriatı elde tutmak ve usûlü'd-din ulemâsının düsturlarını kendine ölçü ittihaz etmek ve İmam Gazâlî ve İmam Rabbânî gibi muhakkikîn-i evlîyanın tâlimatlarını rehber etmek gerektir.. ve daima nefsin itham etmektir.. ve kusurdan, acz ve fakrdan başka nefsin eline vermemektir. Bu meşrepteki şatahat, hubb-u nefisten neşet ediyor. Çünkü muhabbet gözü, kusuru görmez. Nefsine muhabbeti için, o kusurlu ve liyakatsız bir cam parçası gibi nefsini, bir pirlanta, bir elmas zanneder. Bu nevi içindeki en tehlikeli bir hata şudur ki; kalbine ilhamî bir tarzda gelen cüz’î manaları, kelâmullah tahayyül edip, “âyet” tâbir etmeleridir.. ve onunla vahyin mertebe-yi ulyâ-yi akdesine bir hürmetsizlik gelir. Evet bal arısının ve hayvanâtin ilhamâtından tut, tâ avâm-ı nâsin ve havass-ı beşeriyenin ilhamâtına kadar.. ve avâm-ı melâikenin ilhamâtından, tâ havass-ı kerrûbiyyunun ilhamâtına kadar bütün ilhamât, bir nevi kelimât-ı rabbânîyedir. Fakat mazharların ve makamların kabiliyetine göre kelâm-ı rabbânî, yetmiş bin perdede tellemmû eden ayrı ayrı cilve-i hitâb-ı rabbânîdir.

Amma vahiy ve kelâmullahın ism-i hassi ve onun en bâhir misal-i müşahhası olan Kur’ân’ın necimlerine ism-i has olan “âyet” nâmi öyle ilhamâtâ verilmesi, hata-yı mahzîr. On İkiinci ve Yirmi Beşinci ve Otuz Birinci Sözler’de beyan ve isbat edildiği gibi; elimizdeki boyalı aynada görünen küçük ve sönük ve perdeli güneşin misali, semâdaki güneşne ne nisbeti varsa; öyle de o müddeilerin kalbindeki ilham dahi, doğrudan doğruya kelâm-ı ilâhî olan Kur’ân güneşî’nin âyetlerine nisbeti, o derecededir. Evet her bir aynada görünen güneşin misalleri, güneşindir ve onunla münasebettardır denilse, haktır; fakat o güneşçiklerin aynasına küre-i arz takılmaz ve onun cazibesiyle bağlanmaz!..

Beşinci Telvîh

Tarîkatın gayet mühim bir meşrebi olan “Vahdet-i vücûd” nâmı altındaki vahdet-i şuhûd, yani Vâcibü'l-vücûd'un vücûduna hasr-ı nazar edip, sâir mevcudâti, o vücûd-u Vâcib'e nisbeten o kadar zayıf ve gölge görür ki; vücûd ismine lâyik olmadığına hükmedip, hayal perdesine sarıp, terk-i mâsivâ makamında onları hiç saymak, hatta mâdum tasavvur etmek, yalnız cilve-i es-mâ-yı ilâhiyeye hayalî bir ayna vaziyeti vermek kadar ileri gider.

İşte bu meşrebin ehemmiyetli bir hakikati var ki; Vâcibü'l-vücûd'un vücûdu, iman kuvvetiyle ve yüksek bir velâyetin hakkalyakın derecesinde inkişâfiyla, vücûd-u mümkünât o derece aşağıya düşer ki, hayal ve ademden başka onun nazarında makamları kalma; âdetâ Vâcibü'l-vücûd'un hesabına kâinatı inkâr eder.

Fakat bu meşrebin tehlikeleri var. En birinci şudur ki: *Erkân-ı imaniye altıdır. İman-ı billâhtan başka, iman-ı bi'l-yeumi'l-âhir gibi rükünler var.* Bu rükünler ise, mümkünâtın vücûdlarını ister. O muhkem erkân-ı imaniye, hayal üstünde bina edilmez! Onun için, o meşrep sahibi, âlem-i istîgrak ve sekirden âlem-i sahne girdiği vakit, o meşrebi beraber almamak gerektir.. ve o meşrebin muktezasıyla amel etmemek lazımdır. Hem kalbî ve hâlî ve zevkî olan bu meşrebi, aklî ve kavûlî ve ilmî suretine çevirilmektedir. Çünkü Kitap ve Sünnet'ten gelen desâtir-i akliye ve kavâñîn-i ilmiye ve usûl-ü kelâmiye o meşrebi kaldırıyor, kabil-i tatbik olamıyor. Onun için, hulefâ-ı râşidînden ve eimme-i müctehidînden ve selef-i sâlihînin büyüklerinden, o meşrep sarîhan görünmüyor. Demek, en âlî bir meşrep değil. Belki yüksek, fakat nâkış. Çok ehemmiyetli, fakat çok hatarlı. Çok ağır, fakat çok zevklidir. O zevk için ona girenler, ondan çıkmak istemiyorlar, hodgâmlık ile en yüksek mertebe zannediyorlar. Bu meşrebin esasını ve mahiyetini, Nokta Risalesi'nde ve bir kısım Sözler'de ve Mektubat'ta bir derece beyan ettiğimizden, onlara iktifâen, şurada o mühim meşrebin ehemmiyetli bir vartasını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

O meşrep, daire-i esbaptan geçip, terk-i mâsivâ sırrıyla mümkünâttan alâkasını kesen ehass-ı havassın istîgrak-ı mutlak hâletinde mazhar olduğu sâlih bir meşreptir. Şu meşrebi, esbap içinde boğulanların ve dünyaya âşık olanların ve felsefe-i maddiye ile tabiat saplananların nazarına ilmî bir surette telkin etmek, tabiat ve maddede onları boğdurmaktır ve hâkikat-i İslâmiye'den uzaklaştırmaktır. Çünkü dünyaya âşık ve daire-i esbaba bağlı

bir nazar, bu fâni dünyaya bir nevi bekâ vermek ister. O dünya mahbubunu elinden kaçırmak istemiyor. Vahdet-i vücûd bahanesiyle ona bir bâki vücûd tevehhüm eder, o mahbubu olan dünya hesabına ve bekâ ve ebediyeti ona tam mal etmesine binâen, bir mâbudiyet derecesine çıkarır, –ne-ûzu billâh– Allah’ı inkâr etmek vartasına yol açar.

Şu asırda maddîyyûnluk fikri o derece istilâ etmiş ki, maddiyatı her şeye merci biliyorlar. Böyle bir asırda has ehl-i iman, maddiyatı idam eder derecesinde ehemmiyetsiz gördüklerinden; vahdet-i vücûd meşrebi ortaya atılsa belki maddîyyûnlar sahib çıkacaklar, “Biz de böyle diyoruz” diyecekler. Hâlbuki dünyada meşârib içinde, maddîyyûnların ve tabiat-porestlerin mesleğinden en uzak meşrep, vahdet-i vücûd meşrebidir. Çünkü ehl-i vahdet-i vücûd, o kadar vücûd-u ilâhiye kuvvet-i iman ile ehemmiyet veriyorlar ki, kâinatı ve mevcudâtı inkâr ediyorlar. Maddîyyûnlar ise, o kadar mevcudâtâ ehemmiyet veriyorlar ki; kâinat hesabına, Allah’ı inkâr ediyorlar. İşte bunlar nerede? Ötekiler nerede?

Altıncı Telvîh

Üç Nokta'dır.

Birinci Nokta: *Velâyet yolları içinde en güzel, en müstakimi, en parlağı, en zengini, sünnet-i seniyyeye ittibâdır. Yani, a'mâl ve harekâtında sünnet-i seniyyeyi düşünüp ona tâbi olmak.. ve taklid etmek.. ve muameât ve efâlinde ahkâm-ı şer'iyeyi düşünüp rehber ittihaz etmektir.*

İşte bu ittibâ ve iktidâ vâsıtâsıyla, âdi ahuvalı ve örfî muameleleri ve fitrî hareketleri ibadet şekline girmekle beraber; her bir ameli, sünneti ve şer'i o ittibâ noktasında düşündürmekle, bir tahattur-u hükm-ü şer'i veriyor. O tahattur ise, sahib-i şeriatı düşündürüyor. O düşünmek ise, Cenâb-ı Hakk'ı hatırlı getiriyor. O hatırlı, bir nevi huzur veriyor. O hâlde mütemâdiyen ömür dakikaları, huzur içinde bir ibadet hükmüne getirilebilir. İşte bu cadde-i kübrâ, velâyet-i kübrâ olan ehl-i veraset-i nübûvvet olan sahabe ve selefi sâlihînin caddesidir.

İkinci Nokta: *Velâyet yollarının ve tarîkat şubelerinin en mühim esası, ihlâstır. Çünkü ihlâs ile hafî şirklerden halâs olur. İhlâsi kazanmayan, o yollarda gezemez. Ve o yolların en keskin kuvveti, muhabbettir. Evet muhabbet, mahbubunda bahaneler aramaz ve kusurlarını görmek istemez. Ve kemâline delâlet eden zayıf emâreleri, kavî hüccetler hükmünde görür. Daima mahbubuna taraftardır.*

İşte bu sırra binâendir ki, muhabbet ayağıyla mârifetullah'a teveccüh eden zâtlar; şübehâta ve itirazâta kulak vermezler, ucuz kurtulurlar. Binler şeytan toplansa, onların mahbub-u hakîkîsinin kemâline işaret eden bir emâreyi, onların nazarında ibtal edemez. Eğer muhabbet olmazsa, o vakit kendi nefsi ve şeytanı ve haricî şeytanların ettiğleri itirazât içinde çok çırpinacak. Kahramancasına bir metânet ve kuvvet-i iman ve dikkat-i nazar lâzımdır ki, kendisini kurtarsın.

İşte bu sırra binâendir ki; *umum merâtib-i velâyette mârifetullah'tan gelen muhabbet, en mühim mâye ve iksirdir. Fakat muhabbetin bir varlığı var ki; ubûdiyetin sırrı olan niyazdan, mahviyetten naza ve dâvâya atlar, mizansız hareket eder. Mâsivâ-yı ilâhiyeye teveccühu hengâmında, mana-yı harfiden mana-yı ismîye geçmesiyle tiryak iken zehir olur. Yani; gayrullahı sevdigi vakit, Cenâb-ı Hak hesabına ve O'nun nâminâ, O'nun bir ayna-yı esmâsı olmak cihetile rabt-i kalb etmek lâzimken; bazen o zâti, o zât hesabına, kendi kemâlât-ı şâhsiyeti ve cemâl-i zâtisi nâminâ düşünüp, mana-yı ismiyle sever. Allah'ı ve peygamberi düşünmeden yine onları sevebilir. Bu muhabbet, muhabbetullah'a vesile değil, perde oluyor. Mana-yı harfî ile olsa muhabbetullah'a vesile olur, belki cilvesidir deñilebilir.*

Üçüncü Nokta: *Bu dünya, dârû'l-hikmettir, dârû'l-hizmettir; dârû'l-ücret ve mükâfat değil. Buradaki a'mâl ve hizmetlerin ücretleri berzahta ve âhirette meyve verir.*

Madem hakikat budur, a'mâl-i uhreviyeye ait neticeleri dünyada istememek gerektir. Verilse de memnunâne değil, mahzunâne kabul etmek lâzımdır. Çünkü cennetin meyveleri gibi, kopardıkça yerine aynı gelmek sırrıyla, bâki hükmünde olan amel-i uhrevî meyvesini, bu dünyada fâni bir surette yemek, kâr-ı akıl değildir. Bâki bir lâmbayı, bir dakika yaşayacak ve sônecek bir lâmba ile mübadele etmek gibidir.

İşte bu sırra binâen; ehl-i velâyet, hizmet ve meşakkat ve musibet ve külfeti hoş görüyorlar, nazlanmıyorlar, şekvâ etmiyorlar.¹ **الْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ** diyorlar. Keşif ve keramet, ezkav ve envâr verildiği vakit, bir iltifat-ı ilâhî nev'inden kabul edip setrine çalışıyorlar. Fahre değil, belki şükre, ubûdiyete daha

¹ “Bize uygun gördüğü her hâlimizden ötürü hamdolsun Rabbimize..” Bkz.: Tirmizî, deavât 128; Ebû Dâvûd, edeb 97, 98; İbnî Mâce, edeb 55, duâ 2; Ahmed İbnî Hanbel, el-Müsned 2/117.

ziyade giriyorlar. Çokları o ahvâlin istitar ve inkıtâni istemişler, tâ ki amelle-rindeki ihlâs zedelenmesin. Evet makbul bir insan hakkında en mühim bir ih-san-ı ilâhî, ihsanını ona ihsas etmemektir; tâ niyazdan naza ve şükürden fah-re girmesin.

İşte bu hakikate binâendir ki; *velâyeti ve tarîkatı isteyenler, eğer velâ-yetin bazı tereşuhatı olan ezzvak ve kerâmâtı isterlerse ve onlara müte-veccih ise ve onlardan hoşlansa; bâki, uhrevî meyveleri fâni dünyada, fâ-ni bir surette yemek kabilinden olmakla beraber; velâyetin mâyesi olan ihlâsı kaybedip, velâyetin kaçmasına meydan açar.*

Yedinci Telvîh

Dört Nükte'dir.

Birinci Nükte: *Şeriat; doğrudan doğruya, gölgeler, perdesiz, sırr-ı ehadiyet ile rubûbiyet-i mutlaka noktasında hitab-ı ilâhînin neticesidir. Tarîkatın ve hakikatin en yüksek mertebeleri, şeriatın cüzleri hükmü-ne geçer. Yoksa daima vesile ve mukaddime ve hâdim hükmündedirler. Neticeleri, şeriatın muhkemâtidir. Yani; hakâik-i şeriatla yetişmek için, tarîkat ve hakikat meslekleri, vesile ve hâdim ve basamaklar hükmündedir. Git gide en yüksek mertebede, nefs-i şeriatta bulunan mana-yı hakikat ve sırr-ı tarîkata inkılâb ederler. O vakit, şeriat-ı kübrânın cüzleri oluyor-lar. Yoksa bazı ehl-i tasavvufun zannettikleri gibi, şeriatı zâhirî bir kişi, hakiki onun içi ve neticesi ve gayesi tasavvur etmek doğru değildir. Evet şeriatın, tabakât-ı nâsa göre inkişâfâti ayrı ayrıdır. Avâm-ı nâsa göre zâhir-i şeriatı, hakikat-i şeriat zannedip, havassa münkeşif olan şeriatın mertebesine “haki-kat ve tarîkat” nâmi vermek yanlıştır. Şeriatın umum tabakâta bakacak me-râtibi var.*

İşte bu sırra binâendir ki; *ehl-i tarîkat ve ashab-ı hakikat ileri gittikçe, hakâik-i şeriatla karşı incizâbları, iştıyaları, ittibâları ziyadeleşiyor. En küçük bir sünnet-i seniyyeyi, en büyük bir maksat gibi telâkki edip, onun ittibâsına çalışıyorlar, onu taklid ediyorlar. Çünkü vahiy ne kadar ilham-dan yüksek ise; semere-i vahiy olan âdâb-ı şer'iye, o derece semere-i il-ham olan âdâb-ı tarîkattan yüksek ve ehemmiyetlidir. Onun için, tarîka-tın en mühim esası, sünnet-i seniyyeye ittibâ etmektir.*

İkinci Nükte: *Tarîkat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak gerektir. Eğer maksud-u bizzât hükmüne geçseler; o vakit şeriatın muhkemâti ve*

ameliyâti ve sünnet-i seniyyeye ittibâ, resmî hükmünde kalır; kalb öteki tarafa müteveccih olur. Yani, namazdan ziyade halka-yı zikri düşünür; ferâizden ziyade, evradına müncezib olur; kebâirden kaçmaktan ziyade, âdâb-ı tarîkatın muhalefetinden kaçar. Hâlbuki muhkemât-ı şeriat olan farzların bir tanesine, evrâd-ı tarîkat mukabil gelemez; yerini dolduramaz. Âdâb-ı tarîkat ve evrâd-ı tasavvuf, o ferâizin içindeki hakikî zevke medar-ı teselli olmalı, menşe olmamalı. Yani tekyesi, câmideki namazın zevkine ve tâdil-i erkânına vesile olmalı! Yoksa câmideki namazı çabuk, resmî kılıp; hakikî zevkini ve kemâlini tekyede bulmayı düşünen, haki-katten uzaklaşıyor!

Üçüncü Nükte: “Sünnet-i seniyye ve ahkâm-ı şeriat haricinde tarîkat olabilir mi?” diye suâl ediliyor.

Elacevap: Hem var, hem yok. Vardır; çünkü bazı evliya-yı kâmilîn, şeriat kılıcıyla idam edilmişler. Hem yoktur; çünkü muhakkikîn-i evliya, Sa'dî Şirazi'nin bu düsturunda ittifak etmişler:

مَحَالَشْتُ سَعْدِي بَرَاهِ صَفَا ظَفَرْ بُزْدَنْ جُزْدَرْ بَيْ مُضطَفَى

Yani, “Resûl-i Ekrem’ın (*aleyhissalâtü vesselâm*) caddesinden hariç ve onun arkasından gitmeyen muhâldir ki; hakikî envâr-ı hakikate vâsil olabilirsin.”

Bu meselenin sırrı şudur ki; madem Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Hâtemü'l-enbiyâ'dır ve umum nev-i beşer nâmina muhatab-ı ilâhîdir. Elbette nev-i beşer, onun caddesi haricinde gidemez ve bayrağı altında bulunmak zorudur.. ve madem ehl-i cezbe ve ehl-i istîgrak, muhalefetlerinden mesul olamazlar.. ve madem insanda bazı letâif var ki, teklif altına giremez; o latîfe, hâkim olduğu vakit tekâlîf-i şer'iyeye muhalefetiyle mesul tutulmaz.. ve madem insanda bazı letâif var ki, teklif altına girmediği gibi, ihtiyâr altına da girmez, hatta aklın tedbiri altına da girmez; o latîfe, kalbi ve aklı dinlemez. Elbette o latîfe, bir insanda hâkim olduğu zaman –fakat o zamana mahsus olarak– o zât, şeriatla muhalefette velâyet derecesinden sukut etmez, mazur sayılır. Fakat bir şartla ki, hâkâik-i şeriatla ve kavâid-i imaniyeye karşı bir inkâr, bir tezyif, bir istihfaf olmasın. Ahkâmı yapmasa da, ahkâmı hak bilmek gerektir. Yoksa o hale mağlup olup –neûzu billâh– o hâkâik-i muhakemeye karşı inkâr ve tekzîbi işmam edecek bir vaziyet, alâmet-i sukuttur!

Elhâsil: Daire-i şeriatın haricinde bulunan ehl-i tarîkat iki kısımdır:

Bir kısmı –sâbikan geçtiği gibi– ya hâle, istigraka, cezbeye ve sekre mağlup olup veya teklifi dinlemeyen veya ihtiyâri işitmeyen latîfelerin mahkûmu olup, daire-i şeriatın haricine çıkıyor. Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriatı beğenmemekten veya istememekten değil; belki mecburiyetle ihtiyârsız terk ediyor. Bu kısım ehl-i velâyet var. Hem mühim veliler, bunların içinde muvakaten bulunmuş. Hatta bu neviden; değil yalnız daire-i şeriatattan, belki daire-i İslâmiyet haricinde bulunduğu bazı muhakkikîn-i evliya hükümetmişler. *Fakat bir şartla, Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm)'ın getirdiği ahkâmın hiçbirini tekzip etmemektir.* Belki, ya düşünmüyor veya müteveccih olamıyor veya hâl bilemiyor ve bilmiyor. *Bilse, kabul etmese olmaz!*

İkinci kısım ise; tarîkat ve hakikatin parlak ezvaklarına kapılıp, mezâkin- dan çok yüksek olan hakâik-i şeriatın derece-i zevkine yetişmediği için; zevksiz, resmî bir şey telâkki edip, ona karşı lâkayt kalır. Gitgide şeriatı, zâhirî bir kişi zanneder. Bulduğu hakikati, esas ve maksud telâkki eder. “Ben onu buldum, o bana yeter.” der, ahkâm-ı şeriatâ muhalif hareket eder. *Bu kısımdan aklı başında olanlar mesuldürler, sukut ediyorlar, belki kısmen şeytana maskara oluyorlar.*

Dördüncü Nükte: Ehl-i dalâlet ve bid'at firkalarından bir kısım zâtlar, ümmet nazarında makbul oluyorlar. Aynen onlar gibi zâtlar var; zâhirî hiçbir fark yokken, ümmet reddediyor. Buna hayret ediyordum. Meselâ Mûtezile Mezhebi'nde Zemahşerî gibi Îtîzâl'de en mutaassip bir fert olduğu hâlde, muhakkikîn-i Ehl-i Sünnet, onun o şedit itirazâtına karşı onu tekfir ve tadil etmiyorlar, belki bir râh-ı necat onun için arıyorlar. Zemahşerî'nin derece-i şiddetinden çok aşağı Ebû Ali Cübbaî gibi Mûtezile imamlarını, merdut ve matrud正在說着。Çok zaman bu sır benim merakımı dokunuyordu. Sonra lütf-u ilâhî ile anladım ki; Zemahşerî'nin Ehl-i Sünnet'e itirazâti, hak zannettiği mesleğindeki muhabbet-i haktan ileri geliyordu. Yani, meselâ, tenzih-i hakikî; onun nazarında, hayvanlar kendi efâline hâlik olmasına oluyor. Onun için Cenâb-ı Hakk'ı tenzih muhabbetinden, Ehl-i Sünnet'in halk-ı efâl meselesiinde düsturunu kabul etmiyor. Merdut olan saîr Mûtezile imamları muhabbet-i haktan ziyade, Ehl-i Sünnet'in yüksek düsturlarına kısa akılları yetişmediğinden ve geniş kavânîn-i Ehl-i Sünnet, onların dar fikirlerine yerleşmediğinden, inkâr ettiklerinden merdutturlar. Aynen bu ilm-i kelâmdaki Ehl-i Îtîzâl'in Ehl-i Sünnet ve Cemaat'e muhalefeti olduğu gibi, sünnet-i seniyye haricindeki bir kısım ehl-i tarîkatın muhalefeti dahi iki cihetledir:

Biri, Zemahşerî gibi hâline, meşrebine meftuniyet cihetinde daha derece-i zevkine yetişmediği âdâb-ı şeriatâ karşı bir derece lâkayt kalır.

Diğer kısmı ise; -hâşâ- âdâb-ı seriata, desâtir-i tarîkata nisbeten ehemmi-yetsiz bakar. Çünkü dar havsalası, o geniş ezvaki ihata edemiyor ve kısa makamı, o yüksek âdâba yetişemiyor.

Sekizinci Telvîh

Sekiz vartayı beyan eder.

Birincisi: Sünnet-i seniyyeye tamam ittibâî riayet etmeyen bir kısım ehl-i sülük; velâyeti, nübûvete tercih etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü ve Otuz Birinci Sözler'de, *nübûvet ne kadar yüksek olduğu ve velâyet ona nisbeten ne kadar sönüük olduğu isbat edilmiştir.*

İkincisi: Ehl-i tarîkatin bir kısım müfrit evliyasını sahabeye tercih, hatta enbiyâ derecesinde görmekle vartaya düşer. On İkinci ve Yirmi Yedinci Sözler'de ve Sahabeler Hakkındaki Zeyli'nde kat'î isbat edilmiştir ki; *sahabelerde öyle bir hâssa-ı sohbet var ki, velâyet ile yetişilmez ve sahabelere tefevvuk edilmez ve enbiyâya hiçbir vakit evliya yetişmez.*

Üçüncüsü: İfrat ile tarîkat taassubu taşıyanların bir kısmı, âdâb ve ev-râd-ı tarîkatı sünnet-i seniyyeye tercih etmekle sünnete muhalefet edip, sünneti terk eder, fakat virdini bırakmaz. O suretle âdâb-ı şer'iye bir lâkaytlık vaziyeti gelir, vartaya düşer.

Çok Sözler'de isbat edildiği gibi ve İmam Gazâlî, İmam Rabbânî gibi mu-hakkikîn-i ehl-i tarîkat derler ki; *"Birtek sünnet-i seniyyeye ittibâî noktasında hâsil olan makbuliyet, yüz âdâb ve nevâfil-i hususiyeden gelemez. Bir farz, bin sünnete müreccah olduğu gibi; bir sünnet-i seniyye dahi, bin âdâb-ı tasavvufa müreccahtır."* demişler.

Dördüncüsü: Müfrit bir kısım ehl-i tasavvuf; ilhamı, vahiy gibi zanneder ve ilhamı, vahiy nev'inden telâkki eder, vartaya düşer. *Vahyin derecesi ne kadar yüksek ve külli ve kudsî olduğu.. ve ilhamât ona nisbeten ne derece cüz'î ve sönüük olduğu,* On İkinci Söz'de ve i'câz-ı Kur'âna dair Yirmi Beşinci Söz'de ve sâir risalelerde gayet kat'î isbat edilmiştir.

Beşincisi: Sîrr-ı tarîkati anlamayan bir kısım mutasavvife, zayıfları takviye etmek.. ve gevşekleri teşcî etmek.. ve şiddet-i hizmetten gelen usanç ve meşakkati tâhfîf etmek için, istenilmeyerek verilen ezvak ve envâr ve kerâmâti hoş görüp meftun olur; ibâdâta, hidemâta ve evrada tercih etmekle vartaya düşer. Şu risalenin Altinci Telvîh'inin Üçüncü Noktası'nda icmâlen beyan

olunduğu ve sâir Sözlerde katyeni isbat edilmiştir ki; *bu dâr-i dünya, dârû'l-hizmettir, dârû'l-ücret değil!* Burada ücretini isteyenler; bâki, dâimî meyveleri, fâni ve muvakkat bir surete çevirmekle beraber, dünyadaki bekâ hoşuna geliyor, müştâkâne berzaha bakamıyor. Âdet bir cihette dünya hayatını sever. Çünkü içinde bir nevi âhireti bulur.

Altıncısı: Ehl-i hakikat olmayan bir kısım ehl-i sülük, makamat-ı velâyetin gölgelerini ve zillerini ve căz'ı numûnelerini, makamat-ı asliye-i külliye ile iltibas etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü Söz'ün İkinci Dalı'nda ve sâir Sözler'de katyeni isbat edilmiştir ki; nasıl güneş, aynalar vâsitasıyla taaddüd ediyor; binler misalî güneş, aynı güneş gibi ziya ve hararet sahibi olur. Fakat o misalî güneşler, hakikî güneşe nisbeten çok zayıflırlar. Aynen onun gibi makamat-ı enbiyâ ve eâzîm-ı evlîyanın makamatının bazı gölgeleri ve zilleri var. Ehl-i sülük onlara girer; kendini, o evlîya-yı azîmeden daha azîm görür. Belki enbiyâdan ileri geçtiğini zanneder, vartaya düşer. Fakat bu geçmiş umum vartalardan zarar görmemek için, *usûl-ü imaniyeyi ve esâsât-ı şeriatı daima rehber ve esas tutmak ve meşhûdu ve zevkini onlara karşı muhalefe-tinde itham etmek*tedir.

Yedincisi: Bir kısım ehl-i zevk ve şevk sülükünde fahri, nazi, şatahatı, teveccüh-ü nâsı ve merciiyeti; şükre, niyaza, tazarruâta ve nâstan istiğnâya tercih etmekle vartaya düşer. *Hâlbuki en yüksek mertebe ise ubûdiyet-i Muhammediye*'dir ki, "Mahbubiyet" unvanıyla tâbir edilir. *Ubûdiyetin ise sırr-ı esası; niyaz, şükür, tazarrû, huşû, acz, fakr, halktan istiğnâ cihetiyile o hakikatin kemâline mazhar olur. Bazı evlîya-yı azîme, fahir ve naz ve şatahata muvakkaten, ihtiyârsız girmişler; fakat o noktada, ihtiyâren onlara iktidâ edilmez; hâdîdirler, mühdí değıllerdir; arkalarından gidilmez!*

Sekizinci Varta: Hodgâm, aceleci bir kısım ehl-i sülük; âhirette alınacak ve koparılacak velâyet meyvelerini, dünyada yemek ister ve sülükunda onları istemekle vartaya düşer. Hâlbuki gibi âyetlerle ilân edildiği gibi, çok Sözler'de katyeni isbat edilmiştir ki; *âlem-i bekâda birtek meyve, fâni dünyanın bin bahçesine müreccahtır.*² Onun için, o mübarek meyveleri burada yememeli! Eğer istenilmeyerek yedirilse şükredilmeli! Mükâfat için değil, belki teşvik için bir ihsan-ı ilâhî olarak tâlakki edilmeli!..

¹ "Bu dünya hayatı, aldatıcı ve geçici bir zevkten başka bir şey değildir." (Âl-i İmrân sûresi, 3/185).

² Bkz.: Buhârî, cihâd 6, 73; Tirmîzî, cihâd 17, 26; İbnî Mâce, zühd 39; Dârimî, rîkak 99.

Dokuzuncu Telvîh

Tarîkatın pek çok semerâtından ve faydalardan yalnız burada dokuz adedini icmâlen beyan edeceğiz.

Birincisi: İstikâmetli tarîkat vâsîtasıyla, saadet-i ebediyedeki ebedî hazînelerin anahtarları ve menşeleri ve madenleri olan hakâik-i imaniyenin inkîşâfi ve vuzuhu ve aynelyakîn derecesinde zuhurlarıdır.

İkincisi: Makine-i insaniyenin merkezi ve zembereği olan kalbi, tarîkat vâsîta olup işletmesiyle ve o işletmekle, sâir letâîf-i insaniyeyi harekete getirip, netice-i fitratlarına sevk ederek hakikî insan olmaktadır.¹

Üçüncüsü: Âlem-i berzah ve âhiret seferinde, tarîkat silsilelerinden bir silsileye iltihak edip ve o kafile-i nurâniye ile ebedü'l-âbâd yolunda arkadaş olmak ve yalnızlık vahşetinden kurtulmak ve onlarla, dünyada ve berzahta mânen ünsiyet etmek ve evham ve şübehâtın hücumlarına karşı, onların icmâına ve ittifakına istinad edip, her bir üstادını kavî bir sened ve kuvvetli bir burhan derecesinde görüp, onlarla o hatira gelen dalâlet ve şübehâtı defetmektir.

Dördüncüsü: İmandaki mârifetullah ve o mârifetteki muhabbetullahın zevkini, sâfi tarîkat vâsîtasıyla anlamak.. ve o anlamakla dünyanın vahşet-i mutlakasından ve insanın kâinattaki gurbet-i mutlakasından kurtulmaktr. Çok Sözler'de isbat etmişiz ki; saadet-i dâreyn ve elemâz lezzet ve vahşet-siz ünsiyet ve hakikî zevk ve ciddî saadet, iman ve İslâmiyet'in hakikatindedir. İlkinci Söz'de beyan edildiği gibi; iman, şecere-i tûbâ-yı cennetin bir çekirdeğini taşıyor. İşte tarîkatın terbiyesiyle, o çekirdek neşv ü nemâ bulur, inkişaf eder.

Beşincisi: Tekâlif-i şer'iyedeki hakâik-i latîfeyi, tarîkattan ve zîkr-i ilâhîden gelen bir intibâh-i kalbî vâsîtasıyla hissetmek, takdir etmek... O vakit taa-te, suhre gibi değil, belki iştîyakla itaat edip ubûdiyeti ifâ eder.

Altıncısı: Hakikî zevke ve ciddî teselliye ve kedersiz lezzete ve vahşetsiz ünsiyete, hakikî medar ve vâsîta olan tevekkül makamını ve teslim rütbesini ve rîza derecesini kazanmaktır.

Yedincisi: Sûlûk-u tarîkatın en mühim şartı, en ehemmiyetli neticesi olan ihlâs vâsîtasıyla, şîrk-i hafîden ve riya ve tasannû gibi.. rezâilden halâs olmak ve tarîkatın mahiyet-i ameliyesi olan tezkiye-i nefis vâsîtasıyla, nefs-i emmâ-renin ve enâniyetin tehlikelerinden kurtulmaktadır.

---

¹ Buhârî, *îmân* 39; *müsâkat* 107; İbni Mâce, *fîten* 14; Dârimî, *büyû'* 1.

Sekizincisi: Tarîkatta zikr-i kalbî ile ve tefekkür-ü aklî ile kazandığı tevec-cüh ve huzur ve kuvvetli niyetler vâsıtasiyla, âdetlerini ibadet hükmüne çevirmek ve muamelât-ı dünyeviyesini, a'mâl-i uhreviye hükmüne getirip ser-maye-i ömrünü hüsнü istimâl etmek cihetile, ömrünün dakikalarını hayat-ı ebediyenin sümbüllerini verecek çekirdekler hükmüne getirmektir.

Dokuzuncusu: Seyr u sülük-u kalbî ile ve mücahede-i ruhî ile ve terakki-yât-ı mâneviye ile, insan-ı kâmil olmak için çalışmak.. yani, hakikî mümin ve tam bir müslüman olmak.. yani, yalnız sûrî değil, belki hakikat-i imanı ve hakikat-i İslâm'ı kazanmak.. yani, şu kâinat içinde ve bir cihette kâinat mümes-sili olarak, doğrudan doğruya kâinatın Hâlik-ı Zülcelâl'ine abd olmak ve mu-hatap olmak.. ve dost olmak ve halîl olmak.. ve ayna olmak.. ve ahsen-i tak-vimde olduğunu göstermekle, benîâdemin melâikeye rüchaniyetini isbat et-mek.. ve şeriatın imanı ve ameli cenâhlarıyla makamat-ı âliyede uçmak.. ve bu dünyada saadet-i ebediyeye bakmak, belki de o saadete girmektir...

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمٌ لَنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْعَوْتِ الْأَكْبَرِ فِي كُلِّ الْعَصُورِ وَالْقُطْبِ الْأَعْظَمِ فِي كُلِّ الدُّهُورِ
سَيِّدَنَا مُحَمَّدُ الدِّي تَظَاهَرْتَ حِشْمَةً وَلَا يَتَّهِ وَمَقَامُ مَحْبُوبِيَّتِهِ فِي مَعْرَاجِهِ وَانْدَرَجَ كُلُّ
الْوَلَايَاتِ فِي ظَلِّ مَعْرَاجِهِ وَعَلَى اللَّهِ وَصَاحِبِهِ أَجْمَعِينَ، أَمِينَ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²

¹ “Sübhanşın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara süresi, 2/32)

² Allah'im! Her asırda en büyük medetkâr, her devirde en büyük kutub olan.. sana olan yakınlığı ve senin O'na olan sevginin büyülüglü, Miraç Mucizesi'nde ortaya çıkan.. ve bütün velâyetler, O'nun bu Mirac'ının sayesinde gerçekleşen Efendimiz Muhammed'e, O'nun bütün âl ve ashabına salât ve selâm eyle, âmîn. Ve bütün hamdler âlemlerin Rabbi Allah'adır.

Zeyl

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Bu küçük zeylin büyük bir ehemmiyeti var. Herkese menfaatlidir.)

Cenâb-ı Hakk'a vâsil olacak tarîkler pek çoktur. Bütün hak tarîkler Kur'ân'dan alınmıştır. Fakat tarîkatların bazısı; bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarîkler içinde, kâsır fehmimle Kur'ân'dan istifade ettiğim “**acz ve faktır ve şefkat ve tefekkür**” tarîk'idir.

Evet **acz** dahi, aşk gibi *belki daha eslem bir tarîktir ki; ubûdiyet tarîkyle mahbubiyete kadar gider.*

Faktır dahi, *Rahmân ismine îsal eder.*

Hem **şefkat** dahi, aşk gibi *belki daha keskin ve daha geniş bir tarîktir ki Rahîm ismine îsal eder.*

Hem **tefekkür** dahi, aşk gibi *belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir tarîktir ki, Hakîm ismine îsal eder.*

Şu tarîk, hâfi tarîkler misillü “letâîif-i aşere” gibi on hatve değil ve tarîk-i cehriye gibi “nûfus-u seb'a” yedi mertebeyle atılan adımlar değil, belki “dört hatve”den ibarettir. Tarîkattan ziyade hakikattir, şeriattır. Yanlış anlaşılmaşın; **acz ve faktır ve kusurunu, Cenâb-ı Hakk'a karşı görmek demektir.** Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir.

Şu kısa tarîkin evrâdi: **İttibâ-i sünnettir, ferâizi işlemek, kebâiri terk etmekdir. Ve bilhassa namazı tâdil-i erkân ile kılmak, namazın arkasındaki tesbihati yapmaktır.**

Birinci Hatue'ye: ¹ **فَلَا تُرْكُوا أَنْفُسَكُمْ** âyeti işaret ediyor.

İkinci Hatue'ye: ² **وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسْوَاهُ اللَّهُ فَإِنْسِنُهُمْ أَنفُسُهُمْ** âyeti işaret ediyor.

¹ “Öyleyse, nefislerinizi temize çıkarmayın, kendinizi hatasız görmeyin.” (Necm sûresi, 53/32)

² “Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın!” (Haşîr sûresi, 59/19)

Üçüncü Hatue'ye:

۱۰۷ ﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾ âyeti işaret ediyor.

*Dördüncü Hatue'ye:*² ۱۰۸ ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهُهُ﴾ âyeti işaret ediyor. Şu dört hatvenin kısa bir izahı şudur ki:

Birinci Hatve'de: *فَلَا تُرْكُوا أَنفُسَكُمْ* âyeti işaret ettiği gibi *tezkiye-i nefis etmemek*. Zira insan, cibilliyeti ve fitratı hasebiyle nefsini sever. Belki evvelâ ve bizzât yalnız zâtını sever, başka her şeyi nefsine feda eder. Mâbûd'a lâyık bir tarzda nefsini metheder. Mâbûd'a lâyık bir tenzih ile nefsini meâyipten tenzih ve tebrie eder. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâyık görmez ve kabul etmez. Nefsine perestîş eder tarzında şiddetle müdafaa eder. Hatta fitratında tevdî edilen ve Mâbûd-u Hakikî'nin hamd ve tesbihî için ona verilen cihâzât ve istidadî, kendi nefsine sarf ederek *مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هُوَ يَهُ*³ sırrına mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir.

İşte şu mertebede, şu hatvede tezkiyesi, tathiri: *Onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir.*

İkinci Hatve'de: *وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَيْهُمْ أَنفُسَهُمْ* dersini verdiği gibi; kendini unutmuş, kendinden haberi yok. Mevti düşünse, başkasına verrir. Fenâ ve zevali görse, kendine almaz. Ve külfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i huzûzât makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefs-i emmârenin muktezasıdır.

Şu makamda tezkiyesi, tathiri, terbiyesi, şu hâlin aksidir. Yani, *nisan-nefis içinde nisan etmemek*. Yani, *huzûzât ve ihtarâsâtta unutmak ve mevtte ve hizmette düşünmek*.

Üçüncü Hatve'de: *مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ* dersini verdiği gibi; nefsin muktezası, daima iyiliği kendinden bilip fâhir ve ucbe girer. Bu hatvede, *nefsinde yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp; bütün mehâsin ve kemâlâtını, Fâtır-ı Zülcelâl tarafından ona*

¹ “Sana gelen her iyilik Allah'tandır. Başına gelen her fenalık ise nefsindendir.” (Nisâ sûresi, 4/79).

² “O'nun Vechi (Zâti ve rızası) dışında her şey yok olup gitmeye mahkûmdur.” (Kasas sûresi, 28/88)

³ “(Baksana) şu kendi heva ve heveslerini tanrı edinen kimseye!” (Furkan sûresi, 25/43; Câsiye sûresi, 45/23)

ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahir yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamd etmektir.

Şu mertebede tezkiyesi, *فَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكِّيَهَا¹* sırrıyla şudur ki; *kemâlini kemaâlsizlikte, kudretini aczde, gînâsını fârka bilmektir.*

Dördüncü Hatve'de: *كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ* dersini verdiği gibi; nefis, kendini serbest ve müstakil ve bizzât mevcut bilir. Ondan bir nevi rubûbiyet dâvâ eder. Mâbud'una karşı adâvetkârâne bir isyani taşıır.

İşte gelecek şu hakikati derk etmekle ondan kurtulur. Hakikat şudur ki; *her şey nefsinde mana-yı ismiyle fânîdir, mefkuddur, hâdistir, mâdumdur. Fakat mana-yı harfiyle ve Sâni-i Zülcelâl'in esmâsına aynadarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibarıyla şâhiddir, meşhuddur, vâciddir, mevcuttur.*

Şu makamda tezkiyesi ve tathiri şudur ki: Vücûdunda adem, ademinde vücûdu vardır. Yani kendini bilse, vücûd verse; kâinat kadar bir zulümât-ı adem içindedir. Yani vücûd-u şâhsîsine güvenip Mûcid-i Hakikî'den gaflet etse; yıldız böceği gibi bir şâhsî ziya-yı vücûdu, nihayetsiz zulümât-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğular. Fakat enâniyeti bırakıp, bizzât nefsi hiç olduğunu ve Mûcid-i Hakikî'nin bir ayna-yı tecellisi bulunduğuunu gördüğü vakit, bütün mevcudâti ve nihayetsiz bir vücûdu kazanır. Zira bütün mevcudât, esmâsının cilvelerine mazhar olan Zât-ı Vâcibü'l-vücûd'u bulan, her şeyi bulur.

Hâtime

Şu acz, fakr, şefkat, tefekkür tarîkindeki dört hatvenin izahatı; *hakikatın ilmine, şeriatın hakikatine, Kur'ân'ın hikmetine dair olan yirmi altı adet Sözler*'de geçmiştir. Yalnız şurada bir-iki noktaya kısa bir işaret edeceğiz. Şöyledir ki:

Evet şu tarîk, daha kısadır. Çünkü dört hatvedir. Acz, elini nefisten çekse, doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'e verir. Hâlbuki en keskin tarîk olan aşk, nefisten elini çeker, fakat mâşuk-u mecâziye yapışır. Onun zevalini bulduktan sonra Mahbub-u Hakikî'ye gider.

Hem şu tarîk, daha eslemdir. Çünkü nefsin şatahat ve bâlâ-pervazâne dâvâları bulunmaz. Çünkü acz ve fakr ve kusurdan başka nefsinde bulmuyor ki, haddinden fazla geçsin.

¹ “Nefsini maddî ve manevî kirlerden arındıran, felâha erer.” (Şems sûresi, 91/9)

Hem, bu tarîk daha umumî ve cadde-i kübrâdir. Çünkü kâinatı ehl-i vahdeti'l-vûcûd gibi, huzur-u dâimî kazanmak için *idama mahkum zanne-dip*,¹ لَا مَوْجُودٌ إِلَّا هُوَ¹ hükümetmeye.. veya hâl-i vahdeti's-şuhûd gibi, huzur-u dâimî için kâinatı *nisan-ı mutlak hapsinde hapse mahkum tahayyül edip*,² لَا مَسْهُودٌ إِلَّا هُوَ² demeye mecbur olmuyor. Belki *idamdan ve hapisten* gayet zâhir olarak Kur'ân affettiğinden, o da *surf-i nazar edip ve mevcûdâti kendileri hesabına hizmetten azlederek Fâtır-ı Zülcelâl hesabına istihdam edip*, esmâ-yı hüsnâsının mazhariyet ve aynadarlık vazifesinde *istimâl ederek mana-yı harfî nazarıyla onlara bakıp, mutlak gafletten kurtulup, huzur-u dâimîye girmektir*. Her şeyde Cenâb-ı Hakk'a bir yol bulmaktadır.

Elhâsil: *Mevcudâti; mevcudât hesabına hizmetten azlederek, mana-yı ismiyle bakmamaktır.*

¹ Vûcûd-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vûcûd denilmemeli.. onlar vûcûd unvanına lâyiğî değıllerdir..

² Meşhûd olan sadece O'dur.

Otuzuncu Mektup

Matbû, Arabî “İşârâtü'l-İ'câz Tefsiri”dir.

Otuz Birinci Mektup

Otuz bir Lem'a'dır.

Otuz İkinci Mektup

Kendi kendine manzum tarzını alan matbû “Lemeât Risalesi”dir. Aynı zamanda Otuz İkinci Lem'a olup, Sözler mecmuasının âhirinde neşredilmiştir.

Otuz Üçüncü Mektup

Mârifet-i ilâhiyeye pencereler açan “Otuz Üç Pencereli Risale” olup, bir cihette Otuz Üçüncü Söz olduğundan, Sözler mecmuasında neşredilmiş, buraya dercedilmemiştir.

İşârât-ı Gaybiyye Hakkında Bir Tâkrib

İmam Ali'nin (*radiyallâhu anh*), Risale-i Nur hakkında ihbar-ı gaybisinden bir parça olan bu kısım, Sikke-i Tasdîk-i Gaybî mecmuasında dercedilen İşârât-ı Kur'âniye ve üç Keramet-i Aleviye ve Keramet-i Gavsiye risaleleriyle birlikte, ehl-i vukûfların takdirkâr raporlarına müsteniden, mahkemelerce sahiplerine geri iade edilmiştir.

İmam Ali'nin (*radiyallâhu anh*) Celcelütiye'de, Risale-i Nur hakkındaki üç kerametinden bir kerametinin sekiz remzinden Yedinci ve Sekizinci Remz'in bir parçasıdır. Sikke-i Tasdîk-i Gaybî mecmuasının yüz yirmi beşinci sayfasından, yüz otuzuncu sayfasına kadar olan kısmında müniderichtetir.

Yedinci Remz

Hazreti İmam Ali (*radiyallâhu anh*) nasıl ki,

وَبِالْأُلْيَا الْكُبْرَى أَمْنِي مِنَ الْفَجْحَ .....
وَبِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى أَجْزِنِي مِنَ الشَّتَّى .....
خُرُوفٌ لِبَهْرَامِ عَلَتْ وَشَامَحَتْ ..... وَاسْمُ عَصَمَ مُوسَى بِهِ الظَّلْمَتْ انجَلَتْ¹

diye birinci fikrasıyla Yedinci Şuâ'a işaret etmiş; öyle de aynı fıkra ile âlî bir tefekkürname ve tevhide dair yüksek bir mârifetnâme nâmında olan Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'a'ya dahi işaret eder. İlkinci fikrasıyla

¹ “.....Âyetü'l-Kübrâ hürmetine beni musibetten kurtar, bana emniyet ve huzur ver! ... Esmâ-yı hüsnâ hakkı için beni dağınıklıklardan koru! O harfler Merih yıldızı gibi yüksek ve yücedir. Asâ-yı Mûsa ismiyle kûfî karanlıklarla dağılır.” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (Evrâd-ı Şâzelî -Hazreti Ali'nin (*kerremallâhu vecheh*) Celcelütiye'si-) s.516)

“İsm-i Âzam ve Sekîne” denilen esmâ-yı sitte-i meşhurenin¹ hakikatlerini gayet âlî bir tarzda beyan ve isbat eden ve Yirmi Dokuzuncu Lem’ayı takip eyleyen Otuzuncu Lem’â nâmında altı nükte-i esmâ risalesine بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى أَجْزُنِي مِنَ الشَّتَّتِ² cümlesiyle işaret ettiğinden sonra akabinde risale-i esmâyı takip eden Otuz Birinci Lem’â’nın Birinci Şuâ’ı olarak, otuz üç âyet-i Kur’âniye’nin Risale-i Nur’a işârâtını kaydedip, hesap-ı cifri münasebetiyle, baştan başa ilm-i huruf risalesi gibi görünen ve bir muçize-i Kur’âniye hükmünde bulunan risaleye 3 حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلْتُ وَتَسَامَخْتُ kelimesiyle işaret edip, der-akab⁴ وَاسْتُ عَصَمٌ مُوسَى بِهِ الظُّلْمَتُ انْجَلْتُ kelâmiyla dahi, risale-i hurufiyeyi takip eden ve El-Âyetü'l-Kübrâ’dan ve başka Resâil-i Nuriye’den terekküp eden ve Asâ-yı Mûsâ nâmını alan ve asâ-yı Mûsâ gibi, dalâletin ve şirkin sihirlerini ibtal eden Risale-i Nur’un şimdilik en son ve âhir risalesine Asâ-yı Mûsâ nâmını vererek işaretle beraber, mânevî karanlıklarını dağıtacağını müjde ediyor.

Evet بِالْأُبْلَى الْكُبْرَى⁵ kelimesiyle Yedinci Şuâ’ı işaretti, kuvvetli karîneler ile isbat edildiği gibi, aynı kelime, diğer bir mana ile elhak Risale-i Nur’un âyetü'l-kubrâsi hükmünde ve ekseri risalelerin ruhlarını cemeden ve Arabî bulunan Yirmi Dokuzuncu Lem’aya bu kelâm, “müstetbeâtü’t-terâkib” kaidesiyle ona bakiyor, efradına dâhil ediyor. Öyle ise Hazreti İmam Ali (*radîyallâhu anh*) dahi, bu fikradan ona bakıp işaret eder diyebiliriz. Hem sâir işârâtın karîne-siyle, hem Mektubat’tan sonra Lem’alar'a başka bir tarz-ı ibare ile îma ederek; Lem’aların en parlağının telifi, dehşetli bir zamanda ve hapis ve idamdan kurtulmak ve emniyet ve selâmet bulmak için, mana-yı mecazî ve mefhum-u işârî ile, Hazreti Ali (*radîyallâhu anh*) kendi lisânını, büyük tehlikelerde bulunan müellifin hesabına istimâl ederek, بِالْأُبْلَى الْكُبْرَى أَمْنِي مِنَ النَّجَّاحِ⁶ yani,

¹ Hazreti Ali (*kerremallâhu vecheh*) Kaside-i Ercüzesi’nde, Esmâ-yı Sitte’nin (yani Ferd, Hayy, Kayyûm, Hakem, Adl, Kuddüs) İsm-i Âzam ve Sekîne olduğunu ifade etmiştir. (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.594-595)

² “Esmâ-yı hüsna hakkı için beni dağınıklıktan koru!” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.516)

³ “O harfler Merih yıldızı gibi yüksek ve yücedir.” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.516)

⁴ “Asâ-yı Mûsa ismiyle küfür karanlıklarını dağılır.” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.516)

⁵ “Âyetü'l-Kubrâ hürmetine” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.516)

⁶ “Âyetü'l-Kubrâ hürmetine beni kurtar, emniyet ve huzur ver!” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî* -Hazreti Ali'nin (*kerremallâhu vecheh*) Celcelûtiye'si-) s.516)

“Yâ Rab! Beni kurtar, eman ve emniyet ver!” diye dua etmesiyle, tam tamına Eskişehir Hapishânesi’nde idam ve uzun hapis tehlikesi içinde telif edilen Yirmi Dokuzuncu Lem’ın ve sahibinin vaziyetine tevâfuk karînesiyle kelâm, zımnî ve işârî delâlet ettiğinden diyebiliriz ki; Hazreti İmam Ali (*radîyallâhu anhî*) dahi bundan, ona işaret eder. Hem Otuzuncu Lem’ a nâmında ve altı nükte olan risale-i esmâya bakarak **وَبِأَسْمَائِكَ الْحُنْسَىٰ**¹ deyip, sâir işârâtın karîne- siyle, hem Yirmi Dokuzuncu Lem’ a ya takip karînesiyle, hem ikisinin isimde ve esmâ lafzında tevâfuk karînesiyle, hem teşettüt-ü hâle ve sıkıntılı bir gurbete ve perişaniyete düşen müellifi, onun telifi bereketiyle teselli ve tahammül bulmasına ve mana-yı mecazî cihetinde, Hazreti İmam Ali’nin (*radîyallâhu anhî*) lisâniyla kendine dua olan **يَا أَسْمَائِكَ الْحُنْسَىٰ أَجِزِّنِي مِنَ الشَّرِّ** yani, “İsm-i âzam olan o esmâ risalesinin bereketiyle beni teşettütten, perişaniyetten hifzeye, ya Rabbî!” meâli, tam tâmina o risale ve sahibinin vaziyetine tevâfuk karîne- siyle kelâm, mecazî delâlet ve İmam Ali (*radîyallâhu anhî*) ise, gaybî işaret eder di- yebiliriz.

Hem madem Celcelûtiye’nin aslı vahiyidir² ve esrarlıdır ve gelecek zama- na bakıyor ve gaybî umûr-u istikbaliyeden haber veriyor.

Ve madem Kur’ân itibarıyla, bu asır dehşetlidir ve Kur’ân hesabıyla, Risale-i Nur bu karanlık asırda ehemmiyetli bir hâdisedir.

Ve madem sarâhat derecesinde çok karîne ve emârelerle Risale-i Nur, Celcelûtiye’nin içine girmiş, en mühim yerinde yerleşmiş.

*Ve madem Risale-i Nur ve eczaları, bu mevkie lâyiktrilar ve Hazreti İmam Ali’nin (*radîyallâhu anhî*) nazar-ı takdirine ve tahsinine ve onlardan haber verme- sine liyakatları ve kıymetleri var.*

*Ve madem Hazreti İmam Ali (*radîyallâhu anhî*), Sirâcü’n-Nur’dan zâhir bir surette haber verdikten sonra ikinci derecede perdeli bir tarzda Sözler’den, sonra Mektuplar’dan, sonra Lem’alar’dan, risalelerdeki gibi aynı tertip, aynı makam, aynı numara tahtında, kuvvetli karînelerin sevkiyle kelâm, delâlet ve Hazreti İmam Ali’nin (*radîyallâhu anhî*) işaret ettiğini isbat eylemiş.*

Ve madem başta

¹ “Esmâ-yı hüsnâ hakkı için” (Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (Evrâd-ı Şâzelî) s.516)

² Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (Evrâd-ı Şâzelî) s.509-512.

بَدَأْتُ بِسْمِ اللَّهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ إِلَى كَشْفِ أَشْرَارِ بَيْتِنَا إِنْطَوْتُ¹

risalelerin başı ve Birinci Söz olan Bismillâh Risalesi'ne baktığı gibi, kasem-i câmi-i muazzamin âhirinde, risalelerin kism-ı âhirleri olan son Lem'alar'a ve Şuâlar'a, hususan bir âyetü'l-kübrâ-yı tevhid olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-yı harika-yı Arabye ve Risale-i Esmâ-yı Sitte ve Risale-i İşârât-ı Huruf-u Kur'âniye ve bilhassa şimdilik en âhir Şuâ ve Asâ-yı Mûsâ gibi, dalâletlerin bütün mânevî sihirlerini ibtal edebilen bir mahiyette bulunan ve bir manada Âyetü'l-Kübrâ nâmını alan risale-i harikaya bakıyor gibi bir tarz-ı ifade görünüyor.

Ve madem birtek meselede bulunan emâreler ve karîneler, meselenin vahdeti haysiyetiyle birbirine kuvvet verir; zayıf bir münasebetle bir tereşuh dahi, menbâna ilhak edilir.

Elbette bu yedi adet esaslara istinaden deriz: Hazreti İmam Ali (*radîyâ-l-lâhû anhî*) nasıl ki, meşhur Sözler'e tertipleri üzerine işaret etmiş ve Mektubat'tan bir kısmına ve Lem'alar'dan en mühimlerine tertiple bakmış; öyle de cümlesiyle, Otuzuncu Lem'aya, yani müstakil Lem'alar'dan en son olan Esmâ-yı Sitte Risalesi'ne tahsin ederek bakıyor. Ve حُزُوفٌ لِنَهَرٍ عَلْتُ وَتَشَامَحَ² kelâmiyla dahi, Otuzuncu Lem'ayı takip eden İşârât-ı Huruf-u Kur'âniye Risalesi'ni takdir edip, işaretle tasdik ediyor. وَاسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمُتُ انجَلْتُ kelimesiyle dahi, şimdilik en âhir risale ve tevhid ve imanın elinde Asâ-yı Mûsâ gibi harikalı, en kuvvetli burhan olan mecmua risalesini senâkârâne remzen gösteriyor gibi bir tarz-ı ifadeden bilâ-pervâ hükmediyoruz ki; Hazreti İmam Ali (*radîyâ-l-lâhû anhî*) hem Risale-i Nur'dan, hem çok ehemmiyetli risalelerinden mana-yı hakikî ve mecazî ile işârî ve remzî ve îmaî ve telvîhî bir surette haber veriyor. Kimin şüphesi varsa, işaret olunan risalelere bir kere dikkatle baksın. İnsafi varsa, şüphesi kalmaz zannediyorum.

Buradaki mana-yı işârî ve medlûl-ü mecazîlere karînelerin en güzel ve latîfi, aynı tertibi muhafaza ile verilen isimlerin münasebetidir. Meselâ Yirmi dokuz, otuz ve otuz bir ve otuz iki mertebe-i tâdâdda, Yirmi Dokuz ve Otuz ve

¹ “Bismillâh ile başlarım. Öyle ki ruhum, besmelenin içindeki gizli sırları keşfe yine besmele ile yol bulmuş ve kanatlanabilmisti. (Bzk.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.499).

² “O harfler Merih yıldızı gibi yüksek ve yücedir.” (Bzk.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (*Evrâd-ı Şâzelî*) s.516)

Otuz Bir ve Otuz İkinci Sözler'e gayet müناسip isimler ile.. ve başta Sözler'in başı olan Birinci Söz'e, aynı besmele sırrıyla.. ve âhirde şimdilik risalelerin âhirine mahiyetini gösterir lâyik birer isim vererek işaret etmesi gerçi gizli ise de, fakat çok güzeldir ve letâfetlidir.

Ben itiraf ediyorum ki; böyle makbul bir eserin mazharı olmak, hiçbir ve-
cihle o makama liyakatım yoktur. Fakat küçük, ehemmiyetsiz bir çekirdekten,
koca dağ gibi bir ağacı halketmek; kudret-i ilâhiyenin şe'nindendir ve âdeti-
dir ve azametine delildir...

*Ben kasemle temin ederim ki; Risale-i Nur'u senâdan maksadım,
Kur'ân'ın hakikatlerini ve imanın rükünlerini teyid ve isbat ve neşirdir...*

*Hâlik-i Rahîm'ime yüz binler şükrolsun ki; kendimi kendime beğen-
dirmemiş.. nefsimin ayıollarını ve kusurlarını bana göstermiş.. ve o nefس-i
emmâreyi, başkalara beğendirmek arzusu kalmamış. Kabir kapısında
bekleyen bir adamın arkasındaki fâni dünyaya riyakârâne bakması, acı-
nacak bir hamâkattır ve dehşetli bir hasârettir.*

İşte bu hâlet-i ruhiye ile yalnız hakâik-i imaniyenin tercümanı olan Risale-i Nur'un doğru ve hak olduğuna latîf bir münasebet söyleyeceğim, şöyle ki:

Celcelûtiye, Süryanice bedî demektir ve bedî manasındadır. İbareleri be-
dî olan Risale-i Nur, Celcelûtiye'de mühim bir mevki tutup ekser yerlerinde
teresûhatı göründüğünden, kasidenin ismi ona bakıyor gibi verilmiş. Hem
şimdi anlıyorum ki; eskiden beri benim liyakatım olmadığı hâlde bana verilen
Bediuzzaman lâkabı benim değildi, belki Risale-i Nur'un mânevî bir ismi idi.
Zâhir bir tercümanına âriyeten ve emaneten takılmış. Şimdi o emanet isim,
hakikî sahibine iade edilmiş.

Demek, Süryanice bedî manasında –ve kasidede tekerrürüne binâen ka-
sideye verilen– Celcelûtiye ismi, işârî bir tarzda bid'at zamanında çikan be-
diülbeyan ve bediuzzaman olan Risale-i Nur'un hem ibare, hem mana, hem
isim noktalarıyla bediliğine münasebettarlığını ihsas etmesine.. ve bu ismin
bir parça ona da bakmasına.. ve bu ismin müsemâsında Risale-i Nur, çok
yer işgal ettiği için hak kazanmış olmasına... tahmin ediyorum.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِيْنَا أَوْ أَخْطَلْنَا¹

---

¹ “Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme!” (Bakara sûresi, 2/286)

Şekizinci Remiz

Sûâl: Bütün kıymettar kitaplar içinde Risale-i Nur, Kur'ân'ın işaretine ve iltilafına ve Hazreti İmam Ali'nin (*radîyallâhu anhî*) takdir ve tahsinine¹ ve Gavs-ı Âzam'ın teveccüh ve tebşirine² vech-i ihtisası nedir? O iki zâtin kerametle Risale-i Nur'a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermesinin hikmeti nedir?

Elcevap: Mâlûmdur ki, bazı vakit olur bir dakika; bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar.. ve bir saat; bir sene, belki bir ömür kadar netice verrir ve ehemmiyetli olur. Meselâ bir dakikada şehit olan bir adam, bir velayet kazanır..³ ve soğukkanlılığından incimad etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir.⁴

İşte aynen öyle de; *Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden.. hem bu asrın şeriat-ı Muhammediye'ye (aleyhissalâtü ves-selâm) ve şeâîr-i Ahmedîye'ye (aleyhissalâtü vesselâm) ettiği tahribatın dehşetinden.. hem bu âhirzamanın fitnesinden, eski zamandan beri bütün ümmetin istiâze etmesi cihetinden.. hem o fitnelerin savletinden, müminlerin imanlarını kurtarması noktasından Risale-i Nur, öyle bir ehemmiyet kesbetmiş ki; Kur'ân ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş.. ve Hazreti İmam Ali (*radîyallâhi anhî*) üç kerametle ona beşaret vermiş.. ve Gavs-ı Âzam (*radîyallâhu anhî*) kerametkârâne ondan haber verip tercümanını teşcî etmiş.*

Evet, bu asrın dehşetine karşı taklidî olan itikadın istinad kaleleri sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan, her mümine, tek başıyla dalâletin cemaatle hücumuna mukâvemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tâhkîkî lâzımdır ki dayanabilsin. Risale-i Nur, bu vazifeyi en dehşetli bir zamanda.. ve en lüzumlu ve nazik bir vakitte.. herkesin anlayacağı bir tarzda.. hakâîk-i Kur'âniye ve imaniyenin en derin ve en gizli lerini, gayet kuvvetli burhanlar ile isbat ederek; o iman-ı tâhkîkîyi taşıyan hâlis ve sadık şâkirtleri dahi, bulundukları kasaba, karye ve şehirlerde

¹ Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (Evrâd-ı Şâzelî) s.499, 509, 516.

² Bkz.: el-Geylânî, *el-Fethu'r-rabbânî* s.265; el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (Evrâd-ı Şâzelî) s.562.

³ Allah yolunda şahid olanların Cenab-ı Hak tarafından mükâfatlandırılacaklarına dair bzk.: Bakara sûresi, 2/154; Âl-i İmrân sûresi, 3/157, 169; Nîsâ sûresi, 4/69, 74; Tevbe sûresi, 9/111.

⁴ Bkz.: ed-Deylemî, *el-Müsned* 2/273; el-Hâris İbni Ebî Üsâme, *Müsnedü'l-Hâris* 2/652. Ayrıca Allah yolundaki bir günlük nöbetin, dünyadan ve içinden kilerden daha hayırlı olduğuna dair bzk.: Buhârî, cihâd 5, 73; Müslim, *imâre* 112-115, 163.

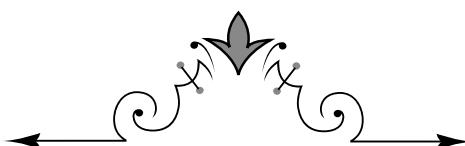
—hizmet-i imaniye itibarıyla âdetâ birer gizli kutub gibi— müminlerin mâ-nevî birer nokta-yı istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmeyen medikleri hâlde —kuvve-i mâneviye-i itikadları cesur birer zabit gibi— kuvve-i mâneviyeyi ehl-i imanın kalblerine verip, müminlere mânen mukâvemet ve cesaret veriyorlar.

Eğer bir muannid tarafından denilse: Hazreti İmam Ali (*radiyallâhu anh*) bu umum mecazî manaları irade etmemiştir?

Biz de deriz ki: Faraza Hazreti İmam Ali (*radiyallâhu anh*) irade etmezse, fakat kelâm delâlet eder ve karînelerin kuvvetiyle işaretî ve zîmnî delâletle manaları içine dâhil eder. Hem madem o mecazî manalar ve işaretî mefhumlar haktır, doğrudur ve vâkia mutabiktir ve bu iltifata läyiktiler ve karîneleri kuvvetlidir; elbette Hazreti İmam Ali'nin (*radiyallâhu anh*) böyle bütün işaretî manaları irade edecek külli bir teveccühü faraza bulunmazsa, —Celcelûtiye vahiy olmak cihetile¹ hakikî sahibi— Hazreti İmam Ali'nin (*radiyallâhu anh*) ustâdî olan Peygamber-i Zîşan'ın (*aleyhissalâtü vesselâm*) külli teveccühü ve ustâdının Üstad-ı Zülcelâl'inin ihatâli ilmi onlara bakar, irade dairesine alır.

Bu hususta benim hususî ve katî ve yakın derecesindeki kanaatimin bir sebebi şudur ki: Müşkülât-ı azîme içinde, el-âyetü'l-kübrânın tefsir-i ekberi olan Yedinci Şuâ'ı yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübeler ile bu gibi hâletlerimde inâyet-i ilâhiye imdadıma yetişiyordu. Risaleyi bitirdiğim aynı vakitte, hiç hatırlama gelmediği hâlde, birden bu keramet-i Aleviye'nin zuhuru, bende hiçbir şüphe bırakmadı ki; bu dahi benim imdadıma gelen sâir inâyet-i ilâhiye gibi Rabb-i Rahîm'in bir inâyetidir. İnayet ise aldatmaz, hâkikatsız olmaz.

Said Nursî

¹ Bkz.: el-Gümüşhânevî, *Mecmûatü'l-ahzâb* (Evrâd-ı Şâzelî) s.509-512.

Hakikat Çekirdekleri

Otuz beş sene evvel tab'edilen "Hakikat Çekirdekleri" nâmındaki ri-saleden vecizelerdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمَرْسَلِينَ
مُحَمَّدٌ وَعَلَى اللَّهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ¹

1– Marîz bir asrin, hasta bir unsurun, alîl bir uzvun reçetesi; ittibâ-i Kur'ân'dır.

2– Azametli, bahtsız bir kitanın.. şanlı, talihsiz bir devletin.. değerli, sahip-siz bir kavmin reçetesi, ittihad-i İslâm'dır.

3– Arzı ve bütün nücum ve şümûsu tesbih taneleri gibi kaldıracak ve çevrecek kuvvetli bir ele mâlik olmayan kimse, kâinatta dâvâ-yı halk ve iddiayı îcad edemez. Zira her şey, her şeyle bağlıdır.

4– Haşirde bütün zevilervahin ihyâsı, mevt-âlûd bir nevm ile kişa uyuşmuş bir sineğin baharda ihyâ ve inşâsından kudrete daha ağır olamaz. Zira kudret-i ezeliye zâtiyedir, tagayyür edemez.. acz, tahallül edemez.. avâk, te-dâhül edemez.. onda merâtib olamaz.. her şey, ona nisbeten bîdir.

5– Sivrisineğin gözünü halkeden, güneşî dahi O halketmiştir.

6– Pirenin midesini tanzim eden, manzume-i şemsiyeyi de O tanzim etmiştir.

7– Kâinatın telîfinde öyle bir i'câz var ki; bütün esbab-ı tabiiye –farz-ı mu-hâl olarak– muktedir birer fâil-i muhtar olsalar, yine kemâl-i acz ile o i'câza karşı secde ederek ² شَبَّحَانَكَ لَا قُدْرَةَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْغَرِيزُ الْحَكِيمُ diyeceklerdir.

¹ Âlemlerin Rabbi, Rahman ve Rahîm Allah'a, üzerimizdeki hadd ü hesaba gelmez lütufları adedince hamd ü senâ.. bütün insanlığa rahmet ve kurtuluş vesilesi olarak gönderdiği habibi Hazreti Muhammed (aleyhissalâtû vesselâlâm)'a, nezih aile fertlerine ve seğkin ashabına salât ü selam olsun.

² Sen, her türlü eksiklikten, noksansıktan, hatadan uzaksın. Aslında bizim gücümüz, kudretimiz de yok. Üstün kudret ve izzet sahibi, tam hüküm ve hikmet sahibi sadece sensin.

8– Esbaba tesir-i hakikî verilmemiş, vahdet ve celâl öyle ister. Lâkin, mülk cihetinde esbap dest-i kudrete perde olmuştur, izzet ve azamet öyle ister. Tâ nazar-ı zâhirde dest-i kudret, mülk cihetindeki umûr-u hasise ile mübaşir görülmesin.

9– Mahall-i taalluk-u kudret olan her şeydeki melekûtiyet ciheti şeffaftır, nezihtir.

10– Âlem-i şehâdet, avâlimü'l-guyûb üstünde tenteneli bir perdedir.

11– Bir noktayı tam yerinde îcad etmek için, bütün kâinatı îcad edecek bir kudret-i gayr-i mütenahî lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebîr-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü, nâzır birer gözü vardır.

12– Meşhurdur ki hilâl-i îde bakarlardı. Kimse bir şey görmedi. İhtiyar bir zât yemin ederek “Hilâli gördüm.” dedi. Hâlbuki gördüğü hilâl değil, kirpiğinin tekavvüs etmiş beyaz bir kılı idi. O kıl nerede, kamer nerede? Harekât-ı zerrât nerede, fâil-i teşkil-i envâ nerede?

13– Tabiat; misalî bir matbaadır, tâbi' değil..nakıştır, nakkaş değil..kabildir, fâil değil..mistardır, masdar değil..nizamdır, nâzım değil..kanundur, kudret değil..şeriat-ı iradiyedir, hakikat-i hariciye değil.

14– Fitrat-ı zîsuur olan vicdandaki incizab ve cezbe, bir hakikat-i cazibe-darin cezbesiyledir.

15– Fitrat yalan söylemez. Bir çekirdekteki meyelân-ı nümüv der: “*Ben sümbülleneceğim, meyve vereceğim.*” Doğru söyler. Yumurtada bir meyelân-ı hayat var. Der: “*Piliç olacağım.*” Biizzillâh olur. Doğru söyler. Bir avuç su, meyelân-ı incimad ile der: “*Fazla yer tutacağım.*” Metin demir onu yalan çıkaramaz, sözünün doğruluğu demiri parçalar. Şu meyelânlar, iradeden gelen evâmir-i tekviniyenin tecellieleridir, cilveleridir.

16– Karıncayı emirsiz, arayı ya'subsuz bırakmayan Kudret-i Ezeliye, elbette beşeri nebîsiz bırakmaz. Âlem-i şehâdetteki insanlara insîkak-ı kamer, bir mucize-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) olduğu gibi.. Miraç dahi, âlem-i meleküttaki melâike ve ruhaniyâta karşı bir mucize-i kübrâ-yı Ahmedîye'dir ki; nübûvetinin velâyeti, bu keramet-i bâhire ile isbat edilmiş.. ve o parlak Zât, berk ve kamer gibi melekûtta şûle-feşân olmuştur.

17– Kelime-i şehâdetin iki kelâmı birbirine şahittir. Birincisi, ikincisine burhan-ı limmîdir.. ikincisi, birincisine burhan-ı innîdir.

18– Hayat, kesrette bir çeşit tecelli-yi vahdettir. Onun için ittihada sevk eder. Hayat, bir şeyi her şeye mâlik eder.

19– Ruh, bir kanun-u zîvûcûd-u haricîdir, bir namus-u zîsuurdur. Sabit ve daim fitrî kanunlar gibi; ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş, kudret ona vücûd-u hissî giydimiştir.. bir seyyale-i latîfeyi o cevhre sade etmiştir. Mevcut ruh, mâkul kanunun kardeşidir. İkişi hem dâimî, hem âlem-i emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara kudret-i ezeliye, bir vücûd-u haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh; vücûdu çıkarsa, şuuru başından indirse, yine lâyemût bir kanun olurdu.

20– Ziya ile mevcudât görünür, hayat ile mevcudâtın varlığı bilinir. Her birisi birer keşşaftr.

21– Nasraniyet, ya intifâ veya istifâ edip İslâmîyet'e karşı terk-i silâh edecekter. Nasraniyet birkaç defa yırtıldı, Protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı. Tekrar yırtılmaya hazırlanıyor. Ya intifâ bulup sônecek veya hakikî Nasraniyet'in esasını câmî olan hakâik-i İslâmîye'yi karşısında görecek, teslim olacaktır.

İşte bu sırr-ı azîme, Hazreti Peygamber (*aleyhissalâtu vesselâm*) işaret etmiştir ki; "Hazreti İsa nâzil olup gelecek, ümmetimden olacak, şeriatımla amel edecekter."¹

22– Cumhur-u avâmi, burhandan ziyade; me'hazdaki kudsiyet, imtisale sevk eder.

23– Şeriatın yüzde doksanı, –zaruriyât ve müsellemât-ı diniye– birer elmas sütundur. Mesâil-i içtihadiye-i hilâfiye, yüzde ondur. Doksan elmas süttün, on altının himâyesine verilmez. Kitaplar ve içtihatlar Kur'ân'a dürbün olmalı, ayna olmalı.. gölge ve vekil olmamalı!

24– Her müstäid; nefsi için içtihat edebilir, teşri' edemez.

25– Bir fikre davet, cumhur-u ulemânın kabulüne vâbestedir. Yoksa davet bid'attr, reddedilir.

26– İnsan, fitraten mükerrem olduğundan hakkı arıyor. Bazen bâtil eline gelir, hak zannederek koynunda saklar. Hakikati kazarken –ihtiyârsız– dalâlet başına düşer, hakikat zannederek kafasına giydiriyor.

¹ Bkz.: Buhäri, *enbiyâ* 50; Müslim, *îmân* 242; Ebû Dâvûd, *melâhim* 14; İbni Hibbân, *es-Sâhih* 15/233.

27– Birbirinden eșeff ve eltaf, kudretin çok aynaları vardır; sudan hava-ya, havadan esîre, esîrden âlem-i misale, âlem-i misalden âlem-i ervaha, hat-ta zamana, fikre tenevvü ediyor. Hava aynasında bir kelime, milyonlar keli-mât olur. Kalem-i kudret, şu sırrı tenasülü pek acıb istinsah ediyor. În'ikas, ya hüviyeti veya hüviyetle mahiyeti tutar. Kesifin timsalleri, birer meyyit-i mü-tehariktir. Bir ruh-u nurânının kendi aynalarında olan timsalleri, birer hayyı-ı murtabittir; aynı olmasa da, gayrı da değildir.

28– Şems hareket-i mihveriyesiyle silkinse, meyveleri düşmez; silkinmez-se, yemişleri olan seyyârât düşüp dağılacaktır.

29– Nur-u fikir, ziya-yı kalb ile ışıklanıp mezc olmazsa zulmettir, zulüm fişkirir. Gözün muzlim neharı-ebyazı, muzîî, leyle-i süveydâ ile mezc olmazsa basarsız olduğu gibi;^{1(Hâsiye)} fikret-i beyzâda süveydâ-yı kalb bulunmazsa, basiretsizdir.

30– İlimde iz-anı kalb olmazsa, cehildir. İltizam başka, itikat başkadır.

31– Bâtil şeyleri iyice tasvir, sâfi zihinleri idlâldir.

32– Âlim-i mürsid, koyun olmalı; kuş olmamalı. Koyun, kuzusuna süt; kuş, yavrusuna kay verir.

33– Bir şeyin vücûdu, bütün eczasının vücûduna vâbestedir. Ademi ise, bir căzünün ademiyle olduğundan; zayıf adam, iktidarını göstermek için tah-rip taraftarı oluyor, müsbet yerine menfice hareket ediyor.

34– Desâtir-i hikmet, nevâmis-i hükûmetle; kavâñın-i hak, revâbit-i kuv-vetle imtiaç etmezse cumhur-u avâmda müsmir olamaz.

35– Zulüm, başına adâlet külâhını geçirmiş.. hıyanet, hamiyet libasını giymiş.. cihada bağı ismi takılmış.. esarete hürriyet nâmı verilmiş. Ezdad, su-retlerini mübâdele etmişler.

36– Menfaat üzerine dönen siyaset, canavardır.

37– Açı canavara karşı tahabbüb; merhametini değil, iştahını açar. Hem de dış ve tırnağının kirاسını da ister.

38– Zaman gösterdi ki; cennet ucuz değil, cehennem dahi lüzumsuz de-ğil.

---

¹ (Hâsiye) Meâli: Gözün gündüze benzeyen beyazı, geceye benzeyen siyahlığıyla beraber olmazsa göz, göz olmaz.

39– Dünyaca havas tanınan insanlardaki meziyet, sebeb-i tevazu ve mahviyet iken; tahakküm ve tekebbüre sebep olmuştur. Fukaranın aczi, avâmin fakrı, sebeb-i merhamet ve ihsan iken; esaret ve mahkûmiyetlerine müncer olmuştur.

40– Bir şeyde mehâsin ve şeref hâsil oldukça, havassa peşkes ederler; seyyiât olsa, avâma taksim ederler.

41– Gaye-i hayal olmazsa.. veya hâsi.. veya tenâsi edilse, ezhan enelere dönüp etrafında gezerler.

42– Bütün ihtilâlât ve fesâdın asıl madeni.. ve bütün ahlâk-ı rezilenin muharrik ve menbâi, tek iki kelimedir:

Birinci kelime: “*Ben tok olsam, başkası açıktan ölse bana ne!*”

İkinci kelime: “*İstirahatım için zahmet çek; sen çalış, ben yiyeşim.*”

Birinci kelimenin ırkıını kesecek tek bir devâsi var ki, o da *vücûb-u zekât*-tir.

İkinci kelimenin devâsı, *hurmet-i ribâdîr*. Adâlet-i Kur’âniye âlem kapısında durup, ribâya “*Yasaktır, girmeye hakkın yoktur!*” der. Beşer, bu emri dinlemedi; büyük bir sille yedi. Daha müthişini yemeden dinlemeli!..

43– Devletler, milletler muharebesi; tabakât-ı beşer muharebesine terk-i mevkî ediyor. Zira beşer esir olmak istemediği gibi, ecîr olmak da istemez.

44– Tarîk-i gayr-i meşrû ile bir maksadı takib eden, gâliben maksudunun ziddiyyla ceza görür. Avrupa muhabbeti gibi gayr-i meşrû muhabbetin âkibe-tinin mükâfati, mahbubun gaddârâne adâvetidir.

45– Mâziye, mesâibe kader nazarıyla.. ve müstakbele, maâsîye teklif noktasında bakmak lâzımdır. Cebr ve Îtizâl, burada barışırlar.

46– Çaresi bulunan şeyde acze, çaresi bulunmayan şeyde cez'a iltica etmemek gerektir.

47– Hayatın yarası iltiyâm bulur. İzzet-i İslâmiye'nin ve namusun ve izzet-i milliyyenin yaraları pek derindir.

48– Öyle zaman olur ki; bir kelime, bir orduyu batırır; bir gülle, otuz milyonun mahvina sebep olur.^{1(Hâsiye)} Öyle şerâit tahtında olur ki; küçük bir

¹ (Hâsiye) Sırp bir neferin Avusturya veliahdına attığı bir tek gülle; eski harb-i umumîyi patlattırdı, otuz milyon nüfusun mahvina sebep oldu.

hareket, insanı âlâ-yı illiyîne çıkarır.. ve öyle hâl olur ki; küçük bir fiil, insanı esfel-i sâfilîne indirir.

49– Bir tane sıdk, bir harman yalanları yakar. Bir tane hakikat, bir harman hayâlâtâ müreccahtır.

لَا يُلْزِمُ مِنْ نَزُومٍ صِدْقَ كُلَّ قَوْلٍ كُلَّ صِدْقٍ “*Her sözün doğru olmalı; fakat her doğruya söylemek, doğru değil!*”

50– Güzel gören, güzel düşünür. Güzel düşünen, hayatından lezzet alır.

51– İnsanları canlandıran emeldir, öldüren yeistir.

52– Eskiden beri *îlâ-yı kelimetullahı* ve bekâ-yı istiklâliyet-i İslâm için *farz-ı kifâye-i cihâdi* deruhe ile kendini, yekvütut olan Âlem-i İslâm'a fedaya vazifedar ve hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiye'nin felâketi, Âlem-i İslâm'ın saadet ve hürriyet-i müstakbelesiyle telâfi edilecektir. Zira şu musibet, mâye-i hayatımız olan uhuvvet-i İslâmiye'nin inkışafını hârikulâde tâcil etti.

53– Hıristiyanlığın mali olmayan mehâsin-i medeniyeti ona mal etmek ve İslâmiyet'in düşmanı olan tedenniyi ona dost göstermek, feleğin ters dönmesine delildir.

54– Paslanmış bîhemtâ bir elmas, daima mücellâ cama müreccahtır.

55– Her şeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir, göz ise maneviatta kördür.

56– Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakikate inkılâb eder; hurâfâta kapı açar.

57– İhsan-ı ilâhîden fazla ihsan, ihsan değildir. Her şeyi olduğu gibi tavsiif etmek gerektir.

58– Şöhret, insanın mali olmayanı dahi insana mal eder.

59– Hadis, maden-i hayat ve mülhim-i hakikattir.

60– İhyâ-yı din, ihyâ-yı millettir. Hayat-ı din, nur-u hayattır.

61– Nev-i besere rahmet olan Kur'an; ancak umumun, lâkal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Medeniyet-i hâzira, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir:

- Nokta-yı istinadı, kuvvettir.. o ise şe'ni, tecavüzdür.
- Hedef-i kasdı, menfaattir.. o ise şe'ni, tezâhümdür.
- Hayatta düsturu, cidaldır.. o ise şe'ni, tenâzûdûr.
- Kitleler mâbeyinindeki râbitası, âheri yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir.. o ise şe'ni, müthîş tesâdümdür.
- Cazibedar hizmeti, hevâ ve hevesi teşcî ve arzularını tatmindir.. o hevâ ise insanın mesh-i mânevîsine sebeptir.

Şeriat-ı Ahmedîye'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise;

- Nokta-yı istinadı, kuvvete bedel haktır ki; şe'ni, adalet ve tevâzündür.
- Hedefi de menfaat yerine fazilettir ki; şe'ni, muhabbet ve tecâzübdür.
- Cihetü'l-vahdet de unsuriyet ve milliyet yerine, râbita-yı dinî ve vatanî ve sınıfıdır ki; şe'ni, samimî uhuvvet ve müsâlemet ve haricin tecavüzunge karşı, yalnız tedâfü'dür.
- Hayatta düstur-u cidal yerine, düstur-u teâvündür ki; şe'ni, ittihad ve te-sânüddür.
- Hevâ yerine, hûdâdır ki; şe'ni, insaniyeten terakki ve ruhen tekâmül-dür.

Mevcudiyetimizin hâmisi olan İslâmiyet'ten elini gevsetme, dört el ile sarıl, yoksa mahvolursun!

62– Musibet-i âmme, ekseriyetin hatasından terettüp eder. Musibet; cinayetin neticesi, mükâfatin mukaddimesidir.

63– Şehid, kendini hayy bilir. Feda ettiği hayatı, sekeratı tatmadığından, gayr-i münkatı ve bâki görüyor. Yalnız daha nezih olarak buluyor.

64– Adâlet-i mahza-yı Kur'âniye; bir mâsumun hayatını ve kanını, hatta umum beşer için de olsa heder etmez. İkişi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adâlette de birdir. Hodgâmlık ile öyle insan olur ki; ihtiirasına mâni her şeyi, hatta elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister.

65– Havf ve zaaf, tesirat-ı hârıcıyeyi teşcî eder.

66– Muhakkak maslahat, mevhüm mazarrata feda edilmez.

67– Şimdilik İstanbul siyaseti, İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır.

68– Deli adama “iyisin, iyisin” denilse iyileşmesi, iyi adama “fenasın, fenasın” denilse fenalaşması nadir değildir.

69– Düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur. Düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

70– İnadın işi: Şeytan birisine yardım etse; “melektir” der, rahmet okur. Muhalifinde melek görse “libasını değiştirmiş şeytandır” der, lanet eder.

71– Bir derdin dermanı, başka bir derde zehir olabilir. Bir derman, hadninden geçse, dert getirir.

72–

الْجَمِيعَةُ الَّتِي فِيهَا التَّسَانُدُ اللَّهُ خَلَقَتْ لِتُخْرِبَ السَّكَنَاتِ،

وَالْجَمِيعَةُ الَّتِي فِيهَا التَّحَاشُدُ اللَّهُ خَلَقَتْ لِتُشَكِّرَ الْحَرَكَاتِ¹

73– Cemaatte vâhid-i sahîh olmazsa; cem’ ve zamm, kesir darbî gibi küçültür.²(Hâsiye)

74– Adem-i kabul, kabul-ü ademle iltibâs olunur. Adem-i kabul; adem-i delil-i sübut, onun delilidir. Kabul-ü adem, delil-i adem ister. Biri sek, biri inkârdır.

75– İmanî meselelerde şüphe; bir delili, hatta yüz delili atsa da medlûle îras-ı zarar edemez. Çünkü binler delil var.

76– Sevâd-ı âzama ittibâ edilmeli!³ Ekseriyete ve sevâd-ı âzama dayandığı zaman, lâkayt Emevîlik, en nihayet Ehl-i Sünnet Cemaati’ne girdi. Adetçe ekalliyette kalan salâbetli Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Râfizîlige dayandı.

77– Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan; bazen hak, ehaktan ehaktır.. hasen, ahsenden ahsendir. Herkes kendi mesleğine “ hüve hakkun ”⁴

¹ “Cemiyetteki yardımlaşma durgun şeyleri hareketlendirmeye, cemaattaki haset, kıskançlık da harekette olanları durdurmayı sebep olur.”

² (Hâsiye) Hesapta mâlûmdur ki; darb ve cem, ziyyadeleştirir. Dört kerre dört, on altı olur. Fakat kesirlerde darb ve cem, bilakis küçültür. Sûlüsü, sûlüs ile darb etmek; tüsü’ olur, yani dokuzda bir olur. Aynen onun gibi, insanlarda sıhhât ve istikâmât ile vahdet olmazsa; ziyyadeleşmekle küçülür, bozuk olur, kıymetsiz olur.

³ Bkz.: Müslim, imâre 59; Tirmîzî, fiten 7; Ebû Dâvûd, salât 46; Nesâî, imâre 48; İbni Mâce, fiten 8, 22.

⁴ Mesleğim haktır.

demeli, “*hueve'l-hakku*”¹ dememeli. Veyahut “*hueve hasen*”² demeli, “*hueve'l-hasen*”³ dememeli!

78– Cennet olmazsa, cehennem tâzib etmez.

79– Zaman ihtiyarladıkça Kur’ân genleşiyor, rumûzu tavazzuh ediyor. Nur, nâr göründüğü gibi; bazen şiddet-i belâgat dahi mübalâğa görünür.

80– Hararetteki merâtib, bûrûdetin tahallülü iledir.. hüsündeki derecât, kubhun tedâhulü iledir. Kudret-i ezeliye zâtiyedir, lâzimedir, zaruriyedir; acz tahallül edemez, merâtib olamaz, her şey ona nisbeten müsâvidir.

81– Şemsin feyz-i tecellisi olan timsali, denizin sathında ve denizin katresinde aynı hüviyeti gösteriyor.

82– Hayat, cilve-i tevhiddendir, müntehâsı da vahdet kesbediyor.

83– İnsanlarda veli,⁴ cumada dakika-yı icâbe,⁵ Ramazan’dâ Leyle-i Kadir,⁶ esmâ-yı hüsnâda ism-i âzam,⁷ ömründe ecel mechul kaldıkça;⁸ saîr effrad dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir. Yirmi sene müphem bir ömür, nihayeti muayyen bin sene ömre müreccahtır.

84– Dünyada mâsiyetin âkibeti, îkâb-ı uhrevîye delildir.

85– Rizik, hayat kadar kudret nazârında ehemmiyetlidir. Kudret çıkarıyor, kader giydiriyor, inâyet besliyor. Hayat; muhassal-i mazbuttur, görünür. Rizik; gayr-i muhassal, tedricî münteşirdir, düşündürür. Açıldıktan ölmek yoktur. Zira bedende şahm, vesâire suretinde iddihar olunan gıda bitmeden evvel ölüyor. Demek, terk-i âdetten neşet eden maraz öldürür; riziksizlik değil.

86– Âkilü'l-lahm vahşilerin helâl rizikleri, hayvanâtın hadsiz cenazeleridir; hem rûy-u zemini temizliyorlar, hem riziklerini buluyorlar.

87– Bir lokma kırk paraya, diğer bir lokma on kuruşa... Ağza girmeden ve boğazdan geçtikten sonra birdirler. Yalnız, birkaç saniye ağızda bir fark

¹ Hak, yalnız benim mesleğimdir.

² Mesleğim daha güzeldir.

³ Güzel, benim meşrebimdir.

⁴ Bkz.: Buhârî, *sulh* 8; Müslüm, *bîr* 138.

⁵ Bkz.: Buhârî, *cum'a* 37, *talâk* 24, *deavât* 61; Müslüm, *cum'a* 13-15.

⁶ Bkz.: Buhârî, *îmân* 36, *fazlî leyleti'l-kadr* 2, 3, *ta'bîr* 8; Müslüm, *sîyâm* 205-213.

⁷ Bkz.: İbnî Mâce, *duâ* 9; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-eusat* 1/164.

⁸ Bkz.: Lokman süresi, 31/34; Buhârî, *istîskâ* 29, *tefsîru'sûre* (6) 1, (13) 1, (31) 2, *tevhîd* 4; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/24, 52, 58, 122.

var. Müfettiş ve kapıcı olan kuvve-i zâikayı taltif ve memnun etmek için bir den ona gitmek, israfın en sefihidir.

88– Lezâiz çağırıldıça, “sanki yedim” demeli! “Sanki yedimi düstur yanın, “Sanki Yedim” nâmındaki bir mescidi yiyebilirdi, yemedi.

89– Eskiden ekser İslâm, aç değildi; tereffühe ihtiyâr vardı. Şimdi açtır, telezzüze ihtiyâr yoktur.

90– Muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli; “hoş geldin” demeli! Geçmiş lezâiz, “Ah, vah!” dedirtir. “Ah!” müstetir bir elemen tercümanıdır. Geçmiş âlâm, “Oh!” dedirtir. O “Oh”, muzmer bir lezzet ve nimetin muhbîridir.

91– Nisyan dahi bir nimettir. Yalnız her günün âlâmını çektirir, müterâkimi unutturur.

92– Derece-i hararet gibi, her musibette bir derece-i nimet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nimeti görüp, Allah'a şükretmeli! Yoksa isti'zam ile üflense, şiser.. merak edilse, ikileşir.. kalbdeki misali; hayatı, hakikate inkılâb eder.. o da kalbi döver.

93– Her adam için, heyet-i içtimaiyede görmek ve görünmek için merkebe denilen bir penceresi vardır. O pencere kâmet-i kıymetinden yüksek ise, tekebbür ile tetâvül edecek; eğer kâmet-i kıymetinden aşağı ise, tevazu ile tekkavvüs edecek ve eğilecek.. tâ o seviyede görsün ve görünüşün. *İnsanda bütünlüğün mikyası; küçüklüktür, yani tevazudur. Küçüklüğün mizanı; bütünlüktür, yani tekebbürdür.*

94– Zayıfin kaviye karşı izzet-i nefsi, kavîde tekebbür olur.. kavînin zayıfa karşı tevazuu, zayıfta tezellül olur. Bir ülü'l-emrin makamındaki ciddiyeti, vâkardır; mahviyeti, zilletdir.. hânesindeki ciddiyeti, kibirdir; mahviyeti, tevazudur. Fert mütekellim-i vahde olsa, müsamahası ve fedakârlığı amel-i sâlihtir.. mütekellim-i maa'l-gayr olsa, hıyanettir, amel-i talihtir. Bir şahıs, kendi nâmına hazm-i nefis eder, tefâhur edemez.. millet nâmına tefâhur eder, hazm-i nefis edemez.

95– Tertib-i mukaddemâtta *tefviz*; tembelliktir, terettüb-ü neticede tevekküldür. Semere-i sa'yine ve kısmetine *rîza*; kanaattır, meyl-i sa'yi kuvvetlendirir. Mevcuda iktifâ, dûn-himmetliktir.

96– Evâmir-i şer'iyyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, evâmir-i tekvinîyyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve mücâzâtin ekseri

âhirette; ikincisinde, ağlebi dünyada olur. Meselâ, sabrın mükâfati zaferdir.. atâletin mücâzâti, sefâlettir.. sa'yin sevabı, servettir.. sebatın mükâfati, galebedir. Müsâvâtsız adalet, adalet değildir.

97– Temâsûl, tezadın sebebidir.. tenâsüb, tesânüdün esasıdır.. sıgarı nefş, tekebbürün menbaidir.. zaaf, gururun madenidir.. acz, muhalefetin menseidir.. merak, ilmin hocasıdır.

98– Kudret-i fâtrî; ihtiyaç ile, hususan aqlî ihtiyacıyla başta insan, bütün hayvanâti gemlendirip, nizama sokmuş. Hem âlemi herc ü mercden halâs edip, hem ihtiyacı medeniyete ustâd ederek, terakkîyatı temin etmiştir.

99– Sıkıntı, sefâhetin muallimidir.. yeis, dalâlet-i fikrin.. zulmet-i kalb, ruh sıkıntısının menbaidir.

100– Bir meclis-i ihvana güzel bir karı girdikçe; riya, rekabet, haset damarı intibah eder. Demek inkişaf-ı nisvandan, medenî beserde ahlâk-ı seyyie inkişaf eder.

101– Beşerin şimdiki seyyiât-âlûd hırçın ruhunda mütebessim, küçük cenazeler olan suretlerin rolü ehemmiyetlidir.

102– Memnû heykel; ya bir zulm-ü mütehaccir, ya bir heves-i mütecessim veya bir riya-yı mütecessiddir.

103– İslâmiyet'in müsellemâtını tamamen imtisal ettiği cihetle bihakkın daire-i dâhiline girmiş zâttâ; meylü't-tevsî, meylü't-tekemmüldür. Lâkaytlık ile hariçte sayılan zâttâ meylü't-tevsî, meylü't-tahriptir. Fırtına ve zelzele zamanında değil içtihat kapısını açmak, belki pencerelerini de kapatmak maslahatıdır. *Lâubâliler, ruhsatlarla okşanılmaz; azîmetlerle, şiddetle ikaz edilir.*

104– Bîcâre hakikatler, kıymetsiz ellerde kıymetsiz olur.

105– Küremiz, hayvana benzıyor; âsâr-ı hayat gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçulse bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop, küremiz kadar büyüse ona benzemeyecek mıdır? Hayatı varsa, ruhu da vardır. Âlem, insan kadar küçulse.. yıldızları, zerrât ve cevahir-i ferdiye hükümune geçse o da bir hayvan-ı zîsuur olmayacak mıdır? Allah'ın böyle çok hayvanları var.

106– Şeriat ikidir:

¹ Zevk ve eğlenceye düşkün erkeklerin nefislerine uyarak kadınlaşmaları, kadınların hayâsızlıkla erkek-leşmesine sebeptir. (Bu manaya yakın hadisler için bkz.: Buhârî, *libâs* 61; Tirmîzî, *edeb* 34; Ebû Dâvûd, *libâs* 28)

Birincisi, âlem-i asgar olan insanın efâl ve ahvâlini tanzim eden ve sıfat-ı kelâmdan gelen bildiğimiz şeriatdır.

İkincisi, insan-ı ekber olan âlemin harekât ve sekenâtını tanzim eden, sıfat-ı iradeeden gelen şeriat-ı kübrâ-yi fitriyedir ki; bazen yanlış olarak “tabiat” tesmiye edilir. Melâike, bir ümmet-i azîmedir ki; sıfat-ı iradeeden gelen ve şeriat-ı fitriye denilen evâmir-i tekvîniyesinin hamelesi ve mümessili ve müte-messilleridirler.

107-

إِذَا وَازْنَتْ بَيْنَ حَوَائِنِ خُوبِيَّةٍ خُرَدِبَيْنِيَّةٍ وَحَوَائِنِ الْإِنْسَانِ
تَرَى سِرًا عَجِيبًا إِنَّ الْإِنْسَانَ كَضُورَةٌ يَسِّرُ كُتُبَ فِيهَا شُورَةٌ يَسِّرٌ¹

108– Maddiyyûnluk, mânevî tâundur ki; besere şu müthîs sitmayı tutturdu, gazab-ı ilâhiye çaptırdı. Telkin ve tenkit kabiliyeti tevessü ettikçe, o tâun da tevessü eder.

109– En bedbaht, en muzdarip, en sıkıntılı, işsiz adamdır. Zira atâlet, ademin biraderzadesidir.. sa'y, vücûdun hayatı ve hayatın yakazasıdır.

110– Ribânın kap ve kapıları olan bankaların nef'i, beşerin fenası olan gâ-vurlara ve onların en zâlimlerine ve bunların en sefihlerinedir. Âlem-i İslâm'a zarar-ı mutlaktır, mutlak beşerin refahı nazara alınmaz. Zira gâvur, harbi ve mütecaviz ise hürmetsiz ve ismetsizdir.

111– Cumada hutbe, zaruriyât ve müsellemâti tezkirdir; nazariyâtı tâlim değildir. İbare-i Arabiye, daha ulvî ihtar eder. Hadis ile âyet muvâzene edilse, görünür ki; beşerin en beliği dahi, âyetin belâgatına yetişemez, ona benzemez.

Said Nursî

¹ Mikroskopla görülebilecek bir canlı ile insanın duyuları karşılaştırıldığında şaşırtıcı bir sırla karşılaşırınız. Nasıl ki bir hattat tarafından “yâ-sîn” harfleri içinde “Yâsîn süresi”nin tamamının yazıldığı gibi, insanın içinde de binlerce âlem vardır.

Bu mektup, on iki sene evvel yazılmış ve Sikke-i Tasdîk-i Gaybî mecmuasında dercedilmiş bir mektuptan bir parçadır.

Risale-i Nur'un bu vatan ve millete kazandırdığı büyük ve çok mukaddes iki neticeyi beyan etmesi, fi'l-hakika aynen bu iki neticenin tezahürü ve bu memlekette ve Âlem-i İslâm'da görülmüş olması dolayısıyla bu mektup çok ehemmiyetlidir.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ^۱

Risale-i Nur, bu mübarek vatanın mânevî bir halâskârı olmak cihetiyle; şimdî iki dehşetli mânevî belayı defetmek için matbûât âlemi ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir, zannederim.

O dehşetli beladan birisi: Hristiyan Dini'ni mağlup eden ve anarşiliği yetiştiren, şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanının bu vatanı mânevî istilâsına karşı Risale-i Nur bir Sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir.

İkinci: Âlem-i İslâm'ın bu mübarek vatanın ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ithamlarını izale etmek için matbûât lisaniyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Ben dünyanın hâlini bilmiyorum. Fakat Avrupa'da istilâkârâne hükümden ve edyân-ı semâviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilâsına karşı Risale-i Nur hakikatleri, bir kale olduğu gibi; Âlem-i İslâm'ın ve Asya kıtasının hâl-i hazırladı itiraz ve ithamını izale.. ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini içinde etmeye vesile olan bir mucize-i Kur'âniye'dir.

Bu memleketin vatan-perver siyasileri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tabederek resmen neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belaya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanla neşreden Risale-i Nur olmasaydı; bu dehşetli asırda, acîb inkilâb ve infilâklarda bu mübarek vatan, Kur'ân'ını ve imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi?..

Said Nursî

---

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin, Risale-i Nur hakkında yazdığı bir manzumesidir:

Gönüller Fâtîhi Büyükk Üstadâ

Nuruyla bütün gönlümü fetheyleyen Üstad!

Gönlüm seni, kudsî heyecanlarla eder yâd.

İlhâmına can geldi beraat haberinle,

Müminleri şâd eyleyen ulvî zaferinle.

Siyrıldı ufuklardan o kasvetli bulutlar.

Göklerde melekler, bu büyük bayramı kutlar.

Milyonların imanını kurtardı cihâdin,

Par-par yanar imanlı gönüllerdeki yâdin.

Coşturmada imanları, binlerle vecîzen,

Tarihini kudsî heyecanlarla süzerken.

İlhâmımı mest etti tecellâ-yı cemâlin,

Fâtih gibi rehberleri andırmada hâlin.

Dağlar gibi sarsılmadın, en korkulu günlerde,

Her ânı ölümler dolu tazyikin önünde.

Dünyalara dehşet salıyor sendeki iman,

Sarsılmayan imanına düşman bile hayran!

Rehber sana, zira Yüce Peygamberimiz'dir.

Ölmez eserin; gençliğe gösterdiğin izdir.

Kur'ân-ı Kerîm'in ezeli feyzine erdin;

İnsanlığa, iman ve kemâl dersini verdin.

Ey başlara cennetlerin ufkundan inen tâc!

Âlem senin irfanına, irşadına muhtaç.

Derya gibi nurlar taşıyor her eserinden;

Allah'a giden Nurcuların rehberisin sen!

Milyonları derya gibi coşturmada "Sözler",

Cennetteki âlemleri seyretmede gözler.

Hikmet dolu her cümlede, Kur'ân'daki nur var;
Her lem'ada, binbir güneşin hüzmesi çağlar.

"Nur yolcusu" insanlığa örnek olacaktır,
Kudsî heyecanlarla, gönüller dolacaktır!

Mefkûresi, günden güne erdikçe kemâle;
Gark olmada iç âlemi, en tatlı visâle.

Coştuğça denizler gibi kalbindeki iman,
Bin ders-i hakikat veriyor ruhuna Kur'ân.

Âzâdedir İslâm'ı saran tehlikelerden,
Dâvâsı temiz çünkü siyasi lekelerden.

Her hamlesinin kuvve-i kudsiyesi vardır,
Vicdanları mest eyleyen ulvî sesi vardır.

Aşkin ezelî sırrına erdikçe gönüller,
Yer yer donatır ufkunu sevda dolu renkler.

Bir ülkeyi baştan başa fethyedrin ey Nur!
Nurun olacaktır, bütün insanlığa düstur.

Kur'ân seni teyid ediyor mucizelerle.
Ey şanlı gönül fâtihi hiç durmadan ilerle!

Tarih-i hayatın doludur harikalarla.
Hiç sönmeden âlemde güneşler gibi parla!

Manzume-i şemsîyeyi temsil ediyorsun,
Heybetli fezalarda hız almış gidiyorsun.

İmanlı nesiller seni takib edecektiler;
Yıllarca, asırlarca peşinden gidecektir!

Tarihi aşarken sen o iman dolu hızla,
Milyonları aşmış bütün evlâtlarınızla;

Birden açılır ruhuma esrarlı bir âlem,
Vasf eyleyemez aşkımu, şîirimdeki nâlem...

Ali Ulvî Kurucu

Hakikat Işıkları

Herkes bilmez gökte ne var,
Görür onu göz sahibi.
Parıldıyor güneş kadar,
Hakikati umman gibi.

İster gönül elbet huzur,
Âhir demde etmiş zuhur,
Alem'lere doğmuş o nur,
Gökten inen ferman gibi.

Ferdiyeti elhak ayan
O'dur gönüllere sultan
Var mı bilmem ulu burhan,
Bu Bediüzzaman gibi!

Lisanından saçılır nur,
Cinnî okur, insan okur,
Hûr-u cennet işte bu “Nur”,
Gönüllerde cânân gibi.

Âhirzaman esrarını,
İhbar-ı gayb envârını,
Attı âlem ekdârını,
Doğdu şems-i tâbân gibi.

Semâvâttan rahmet indi,
Akan göz yaşları dindi,
Küfr u dalâl yıldı, sindi,
Görünmeyen şeytan gibi.

Söndü hain faaliyet,
Yıkıldı o deccâliyet,
Halâs buldu İslâmiyet,
Tahta çıkan hakan gibi.

Ey yâreli şîr-i jiyan,
Bu hâb-ı gafletten uyan!
Alem'lere devr-i umran,
Asr-ı nüzûl-ü Furkan gibi.

İklimlerde iman yeli,
Eser, gönüller neşeli.
Öpsem o gül kokan eli,
O bülbül-ü handân gibi.

Âdemoğlu necat arar,
Hak daveti “Nur”larda var,
Ey şehriyâr-ı şehriyâr!
Sensin bize sultan gibi.

Arşa çıkan feryadımız,
Alındı şimdi dâdımız.
O sevgili ustadımız,
Gönülde Süleyman gibi.

Ey ekmel-i âhirzaman,
Sensin mahbub-u Müsteân,
Feda sana bu cism ü can,
Hak yolunda kurban gibi!

Said’i beklerdi yıllar,
Sensin gönülde muntazar,
Peygamberim vermiş haber
Olma bize pinhân gibi.

Perdelenmişse zuhurun,
Gizlenmez haşmetli nurun,
Gölgesi olmaz ki nurun,
Firdevs’teki cânân gibi.

Ey hatib-i devr-i zaman!
Sürûr buldu kevn ü mekan.
Seni bekler gizli-ayan,
Hep hastalar, Lokman gibi.

Nur yolunun kurbaniyız,
Kehkeşânın sâmâniyız,
O ateşin dumanıyız,
Ateş yanana külhan gibi.

Rânâ rengin güle benzer,
Ruh üfürür, kokun eser,
Ufkumuzda oldun seher,
Tam ağaran bir tan gibi.

Ey cilvesi zâhir rahmet,
Bari bizlere imdat et!
Kulun olmak diler elbet,
Bahçenizde fidan gibi.

Pes gönlümüz hep daim pes,
Ey ağlayan feryadı kes!
Boş geçmesin hiçbir nefes,
“Allah bes, gayri heves”!

Mehmed Kayalar

Führis̄t

BİRİNCİ MEKTUP 1-9

Dört Suâlin Cevabıdır.

Birinci Suâl: Hazreti Hızır'ın hayatı hakkında ve o münasebetle hayatın beş mertebesini gayet güzel ve muknî bir tarzda beyan eder.

İkinci Suâl: *آلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَنْهَا كُمْ أَيْكُمْ أَخْسَنُ عَمَلًا¹* ayetindeki mevti, nimet suretinde ve mahlûk olduğunun sırrını gayet güzel bir surette isbat eder ki; mevt dahi, hayat gibi bir nimet ve hayat gibi mahlûktur.

Üçüncü Suâl: “Cehennem nerededir?” cevabında, gayet mâkul bir surette yerini beyan eder ve gösterir. Cehennem-i sugrâ ve kübrâyı tefrik edip, fennî bir tarzda ve mantıkî bir surette isbat etmekle beraber; âhirette gayet muhteşem ve parlak bir surette azamet ve rubûbiyet-i ilâhiyenin bir sırr-ı azîmini ve cehennem-i kübrânın bir hikmet-i hilkatini gösterdiği gibi; cennet ve cehennem, şecere-i hilkatın iki meyvesi ve silsile-i kâinatın iki neticesi ve seyl-i şuûnâtın ve mahsûlât-ı mâneviye-i arziyenin iki mahzeni, lütuf ve kahrın iki tecelligâhı olduğunu gösterir.

Dördüncü Suâl’ın cevabında mahbublara olan aşk-ı mecazi, aşk-ı hakikîye inkılâb ettiği gibi; koca dünyaya karşı insanın aşk-ı mecazîsi dahi, sırr-ı iman ile makbul bir aşk-ı hakikîye inkılâb edebildiğini gayet güzel ve muknî bir surette isbat eder.

İKİNCİ MEKTUP 10-11

Bu zamanda zaruret olmadan, irşad-ı nâsa ve neşr-i dine çalışanların sadakaları ve hediyeleri kabul etmemeleri lâzım geldiğinin sırrını dört sebeple beyan eder. *إِنَّمَا يَنْهَا كُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهَمَّدُونَ²* âyeti ile *إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ³* İtbûwa Münâ la yessellüküm Ağrı'a ve hem məhdudon

¹ “Hanginizin daha güzel iş ortaya koyacağını denemek için, ölümü ve hayatı yaratan O’dur.” (Mülk süresi, 67/2).

² “Benim mûkâfatım ancak Allah'a aittir.” (Yûnus süresi, 10/72; Hûd süresi, 11/29, 51; ...).

³ “Sizden bir ücret istemeyen, sizden hiç menfaat beklemeyen, dosdoğru yolda yürüyen bu kimselere uyun.” (Yâsin süresi, 36/21).

âyeti gibi insanlardan istiğnâ hakkındaki âyatın mühim bir sırrını tefsir eder. Ve ilim ve dini neşre çalışan insanlar, mümkün olduğu kadar istiğnâ ve kanaat ile hareket etmezse; hem ehl-i dalâletin ithamina hedef olur, hem izzet-i ilmiyeyi muhafaza edemez. Hem salâhat ve neşr-i din gibi umûr-u uhreviye-ye mukabil hediyeleri almak, âhiret meyvelerini dünyada fâni bir surette yemek demektir.

ÜÇÜNCÜ MEKTUP 12-15

فَلَا أُفِسِّمْ بِالْحُنْسِ الْجَوَارِ الْكَتَسِ¹ kaseminde ve yeminindeki ulvî bir nur-u i'câziyi.. ve **وَالْقَمَرُ قَدْرُنَا هَذِهِ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْغُرْجُونِ الْقَدِيمِ²** âyetinin teşbihindeki parlak bir lem'a-yı i'câziyeyi.. ve **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُّا فَامْشُوا فِي مَنَابِكُهَا³** âyetinde küre-i arzı, fezâ-yı kâinatta yüzen bir sefine-i rabbâniye olduğunu gösteren parlak bir hakikati tasvir ederek, küre-i arzdan cehenneme göçmek için ehl-i dalâletin seyahatini.. ve bütün eşya birtek Zât'a isnad edilse, vücûb derecesinde sühûlet ve kolaylık olduğunu.. eşyanın içadi müteaddit esbaplara isnad edilse, imtinâ derecesinde bir suûbet ve müşkûlât olduğunu gayet güzel ve muknî ve muhtasar bir surette beyaniyla iki nükte-i mühimme-i i'câziyeyi tefsir eder.

DÖRDÜNCÜ MEKTUP 16-18

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا⁴ âyetinin bir sırrı, Risale-i Nur hakkında tecelli ettiğini beyan eder.

Hem:

“Der Tarîk-i Nakşibendî lâzım âmed çâr terk:
Terk-i dünya, terk-i ukba, terk-i hestî, terk-i terk.”

düsturuna mukabil, acz-mendî tarîkinde pek mühim bir düsturu beyan eder.

¹ “Hayır, hayır! Yemin ederim gündüzün sinip gizlenen yıldızlara, dolaşıp dolaşip yuvalarına, yörünge-lerine giren gezegenlere.” (Tekvir sûresi, 81/15-16).

² “Ay için de birtakım safhalar, duraklar tâyin ettik, dolaşın dolaşın, nihayet eski hurma salkımının çöpü gibi kuru, sarı, kavisli bir hâle gelir.” (Yâsin sûresi, 36/39)

³ “Yeryüzünü size hizmete hazır, uysal bir binek gibi kilan da O'dur. Haydi öyleyse siz de onun omuzları üstünde rahatça dolaşın.” (Mûlk sûresi, 67/15)

⁴ “Kime hikmet nasip edilmişse doğrusu, büyük bir hayra mazhar olmuştur.” (Bakara sûresi, 2/269).

Hem: أَفَمْ يُنْظَرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْهُمْ كَيْفَ بَنَيَا هَا وَرَتَنَا هَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ¹ âye-tinin bir sırrını; şire benzer fakat şiir olmayan, muntazam fakat manzum olmayan, gayet parlak fakat hayal olmayan, yıldızları konuşturan bir yıldıznâme ile tefsir eder.

BEŞİNCİ MEKTUP 19-20

Şeriatın bir hâdimi ve bir vesilesi olan tarîkata mensup bazı zâtların, tarîkata fazla ehemmiyet verip ona kanaat ederek hakâik-i imaniyenin neşrine tembellilik ve lâkaytılık gösterdikleri münasebetiyle yazılmış.

Ve velâyetin üç kısmını beyan edip, en mühim tarîkat olan velâyet-i kûbrâ, sırr-i verasetle sünnet-i seniyyeye ittibâ ve neşr-i hakâik-i imaniyede ihtimam olduğunu isbat eder.

Ve tarîkatların en mühim gayesi ve faydası ve müntehâsı olan inkişaf-i hakâik-i imaniye, Risale-i Nur ile dahi olabildigini.. ve Risale-i Nur'un eczaları o vazifeyi, tarîkat gibi fakat daha kısa bir zamanda gördüğünü gösteriyor.

ALTINCI MEKTUP 21-24

حَسِبْنَا اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ² ، فَإِنْ تَوَلَُّوا فَقُلْ حَسِبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ³

âyetlerinin bir sırrını, birbiri içinde hissedilmiş beş nevi hazine gurbetler zulmetinde nur-u iman ve feyz-i Kur'ân ve lütf-u Rahmân'dan gelen bir nur-u tesellinin beyanıyla o sırrı tefsir ediyor. Bu mektup en katı kalbi de ağlatıracak derecede rikkatlidir.. ve en me'yus ve mükedder kalbi dahi ferahlandıracak derecede nurludur.

YEDİNCİ MEKTUP 25-27

Münafıkların ithamından, berâet-i nebeviye hakkında gelen

مَا كَانَ مُحَمَّدًا أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ⁴ ، فَلَمَّا قَضَى رَيْدُ مِنْهَا

¹ “Hiç ürünlerindeki göge bakmazlar mı? Bakıp da Bizim onu nasıl sağlamca bina edip süslediğimizi, onda en ufak bir çatlaklık, dengesizlik olmadığını düşünmezler mi?” (Kaf sûresi, 50/6).

² “Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!” (Âl-i İmrân sûresi, 3/173).

³ “(Ey Rasûlüm! Sen böyle onların üzerine titreren) onlar halâ senden ve yolundan yüz çevrecek olurlarsa de ki: Bana (yardımcı ve destekçi olarak) Allah kâfiridir. O'ndan başka hicbir ilâh yoktur.” (Tevbe sûresi, 9/129)

⁴ “Muhammed içinden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur.” (Ahzâb sûresi, 33/40).

وَطَرَا زَوْجَنَاكُهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرْجٌ فِي أَزْوَاجِ أَذْعَانِهِمْ¹

âyetlerinin mühim bir sırrını tefsir ediyor. Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) kesret-i izdivacı nefsanı olmadığını.. belki akvâl ve efâli gibi, ahvâl ve etvarından tezahür eden ahkâm-ı şeriatâ vâsita olmak hususâ dairesinde zi-yade şâkırtları olduğunu..ve Hazreti Zeyneb'i tezevvüci, sîrî bir emr-i ilâhî ve kader-i rabbânî ile olduğunu beyan ediyor. Eski zaman münafikları gibi, yeni zaman zîndiklerinin tenkitlerini kat'î bir surette kırıyor.

SEKİZİNCİ MEKTUP 28-29

فَالَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ² diyen Hazreti Yakub'un (*aleyhisselâm*) Hazreti Yusuf'a (*aleyhisselâm*) karşı hissiyâtı aşk olmadığını.. belki ulvî bir merte-be-i şefkat olduğunu.. ve şefkat aşktan çok yüksek ve keskin bulunduğuunu.. ve ism-i Rahmân ve ism-i Rahîm'in vesilesi şefkattir diye beyan ederek; بِسْمِ 'اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ' in güzel bir sırrını, 'اللَّهُ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ' in parlak bir nüktesini tefsir ediyor.

DOKUZUNCU MEKTUP 30-34

Keramet ve ikram ve inâyet ve istidracâ dair mühim bir kaideyi beyan eder: Kerametin izharı zarar olduğu gibi, ikramın izharı şükür olduğunu.. ve en selâmetli keramet ise, bilmediği hâlde mazhar olmak olduğunu.. ve hakikî keramet ise, kendi nefsine değil; belki Rabbine itimadını ziyadeleştiren keramet olduğunu, yoksa istidraç olduğunu...

Hem hayat-ı dünyeviyeyi bahtiyârâne geçirmenin çaresi, âhiret için verilen hissiyât-ı şedîdeyi dünyanın fâni umûruna sarf etmemek olduğunu.. ve aşkin mecazî ve hakikî iki nevi olduğu gibi; hırs ve inat ve endişe-i istikbal gibi hissiyât-ı şedîdenin dahi, mecazî ve hakikî olarak ikişer kısmı bulunduğu.. mecazîleri gayet zararlı ve sû-i ahlâka mense ve hakikîleri gayet nâfi ve hüsн-ü ahlâka medar olduğunu isbat eder.

Hem İslâm ve imanın mühim bir farkını beyan eder. Yani; İslâmiyet, haka tarafgîrlik ve iltizamdır; iman ise, hakkı iz'an ve tasdiktir. Yirmi sene evvel

¹ "Neticede, Zeyd eşini boşayıp onunla ilişkisini kestikten sonra, Biz onu sana nikâhladık ki, bundan böyle evlatlıklar, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın." (Ahzâb sûresi, 33/37).

² "En iyi koruyan Allah'tır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir." (Yûsuf sûresi, 12/64).

dinsiz bir müslüman bulunduğu gibi, şimdi de gayr-i müslim mümin dahi bulunur gibi göründüğünü gösterir.

Hem Risale-i Nur eczaları ne derece şiddetli bir surette İslâmiyet'e taraf-girlik hissini verdiğini.. ve erkân-ı imaniyeyi ne derece kuvvetli ve kat'i isbat ettiğini beyan eder.

ONUNCU MEKTUP 35-37

İki Suâlin Cevabıdır.

Birincisi:

لَا يَغْرِبُ عَنْهُ مِنْقَالٌ ذَرَّةٌ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَكْبَرُ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ¹ ، وَكُلُّ شَيْءٍ أَخْصَيْنَا فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ²

âyetlerinin bir sırrını tefsir eder. “İmam-ı Mübîn”, “Kitab-ı Mübîn” neden ibaret olduğunu beyan eder.

İkinci Suâl: “Meydan-ı haşır nerededir?” cevabında, gayet mâkul ve mühim ve parlak bir cevap veriyor.

ON BİRİNCİ MEKTUP 38-39

Dört ayrı ayrı mebhastır. Bu dört mesele birbirinden uzak olduğundan, bu mektup perişan görünüyor. Bu perişan mektup münasebetiyle kardeşlerime ihtar ediyorum ki:

Bu küçük mektupları hususî bir surette, hususî bazı kardeşlerime yazmıştım. Büyük mektuplar meydana çıktıktan sonra, küçükler de umumun nazarına gösterilmesi lâzım geldi. Hâlbuki tanzimsiz, müşevveş bir surette idiler. Onlar ne hâl ile yazılmış ise, öyle kalması lâzım geliyordu. Sonradan tashih ve tanzim etmeye mezun değiliz!

İşte, bu On Birinci Mektup, perişan bir surette, birbirinden çok uzak dört mesealeden ibarettir. Hem müşevveş, hem perişandır. Fakat, şâirlerin ve ehl-i aşkın, zülfü-ü perişanîyi sevdikleri ve istihsan ettikleri nev'inden; bu mektup da

¹ “O (gaybalar bilen) öyle bir zattr ki O'nun ilminden göklerde ve yerde zerre miktarı bir şey bile kaçamaz. Zerden daha küçük ve daha büyük hiçbir şey yoktur ki her şeyi açıklayan Kitapta (Levh-i Mahfûzda) bulunmasın.” (Sebe süresi, 34/3)

² “Velhâsil her bir şeyi, apaçık bir Kitap'ta sayıp döken Biz'iz.” (Yâsin süresi, 36/12)

zülfü perişan tarzında, soğuk tasannu karışmadan, hararet ve halâvet-i asliyesini muhafaza etmek niyetiyle kendi hâlinde bırakılmış.

Bu Mektub'un Birinci Mebhası: إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا¹ âyetinin bir sırrını tefsir ile, vesvese-i şeytana müptelâ olan adamlara mühim bir ilâç ve merhemdir.

İkinci Mesele: Barla Yaylası; Tepelice, Çam, Katran, Ardiç, Karakavak'ın bir meyvesi olup, Sözler Mecmûası'na yazıldığı için burada yazılmamıştır.

Üçüncü ve Dördüncü Meseleleri: İ'lâzî Kur'ân'a karşı medeniyetin aczini gösteren üzeren misallerden iki misaldır. Kur'ân'a muhalif olan hukuk-u medeniyet ne kadar haksız olduğunu isbat eden iki numûnedir:

Birinci Misal: فَلِلَّذِكَرِ مِثْلُ حَظِ الْأُنْثَيَنِ² Mahz-ı adâlet olan hükmü Kur'ânî, kîza sülüs veriyor. Medeniyet, ırsiyet hususunda kîza hakkından fazla hak vermekle büyük haksızlık etmiş ve merhamete muhtaç kîza zulmetmiş olduğunu kat'î bir surette isbat ediyor.

İkinci Misal: فَلِأُمِّهِ السُّدُسِ³ âyetinin bir sırrına dairdir ki, mimsiz medeniyet nasıl kîza hakkından fazla hak verdiğinden haksızlık etmiş; öyle de, vâlide hakkında hakkını kesmekle daha ziyade haksızlık ettiğini ve en muhterem bir hakikat olan vâlidelik şefkatine karşı dehşetli bir haksızlık ve vahşetli bir hürmetsizlik ve cinayetli bir hakaret ve arş-ı rahmeti titreten bir küfrân-ı nimet ve hayat-ı içtimaiyenin tiryak gibi bir râbita-yı şefkatine bir zehir katmak hükümünde bir hata olduğunu isbat eder.

ON İKİNCİ MEKTUP 40-45

Mütefennin bazı dostların münakaşa ettikleri üç meseleye dair üç suâlle-rine muhtasar üç cevaptır.

Birinci Suâl: "Hazreti Âdem'in cennetten ihracı ve bir kîsim benîâdemîn cehenneme idhali hikmeti nedir?" suâline gayet kat'î bir cevap veriyor.

İkinci Suâl: "Şeytanların ve şerlerin halk ve içadı, şer değil mi? Çirkin değil mi? Cemîl-i Mutlak ve Rahîm-i ale'l-itlak'ın cemâl-i rahmeti nasıl müsaade etmiş?" suâline karşı gayet kat'î bir surette cevap veriyor.

¹ "Şeytanın hilesi, cidden zayıftır." (Nisâ sûresi, 4/76)

² "Erkek, kadın hissesinin iki mislîni alır." (Nisâ sûresi, 4/176)

³ "Annenin hissesi altında birdir." (Nisâ sûresi, 4/11)

Üçüncü Suâl: “Mâsum insanlara ve hayvanlara musibet ve belâları müsallat etmek, zulüm değil mi? Âdil-i Mutlak’ın adâleti nasıl müsaade ediyor?” diye suâlinin cevabında gayet muknî ve katî bir tarzda cevap veriyor.

ON ÜÇÜNCÜ MEKTUP 46-49

Ehl-i dünya ve ehl-i siyasetin bana ettikleri zulüm ve tazyik karşısında süküt ve tahammülmü merak eden çok kardeşlerimin müteaddit suâlleri-ne karşı, Eski Said lisaniyla ve Yeni Said’in kalbiyle verilmiş ibretli ve merak-âver bir cevaptır.

Esası şudur ki: Hâlik-ı Rahîm’ın rahmeti yâr ise herkes yârdır, her yer yârar. Eğer yâr değilse her şey kalbe bârdır, herkes de düşmandır. Felillâhilhamd, rahmet-i ilâhiye yâr olduğu için; ehl-i dünyanın bana ettikleri envâ-ı zulmü, o rahmet-i ilâhiye envâ-ı rahmete çevirmiştir.

Serbestlik vesikası almak ve kanunsuz tazyikattan kurtulmak için adem-i müracaatımın bir-iki mühim sebebini beyan eder.

Hülâsası: Zâlim insanların mahkûmu değilim; belki ben, âdil kaderin mahkûmuyum, ona müracaat ediyorum. Hem haksızlığı hak zanneden adamlara karşı hak dâvâ etmek, bir nevi haksızlıktır ve hakka karşı bir nevi hürmetsizliktir. Hem dünya siyasetinden sırr-ı içtinâbımın sebebini, mühim bir hakikatle beyan ediyor.

ON DÖRDÜNCÜ MEKTUP 50

Telif edilmemiştir.

ON BEŞİNCİ MEKTUP 51-62

Altı Mühim Suâle, Altı Ehemmiyetli Cevaptır.

Birinci Suâl: “Sahabeler, velilerden büyük oldukları hâlde; Sahabenin içindeki fitneyi çeviren müfsidleri neden nazar-ı velâyetle keşfedemediler, tâ dört Hulefâ-yı Râşîdîn’den üçünün şehâdetleriyle neticelendi?” İki mühim makamla cevap veriliyor.

İkinci Suâl: “Hazreti Ali’nin (*radiyâllâhu anh*) zamanındaki muharebelerin mahiyeti nedir? O harpte ölen ve öldürenlere ne nââm verilir?” Gayet mühim ve merak-âver bir cevap verilmiş.

Üçüncü Suâl: Âl-i Beyt’in başına gelen feci ve gaddârâne muamelenin hikmeti nedir?” Gayet mühim bir cevap veriliyor.

Dördüncü Suâl: “Âhirzamanda Hazreti İsa'nın (*aleyhisselâm*) nüzûlü¹ ve deccalı öldürmesi..² ve insanlar umumiyetle din-i hakkı kabul etmesi.. ve kıymetinde ‘Allah Allah’ diyenler bulunmaması³ rivâyet ediliyor. Böyle umumiyetle imana geldikten sonra nasıl küfre gidilir?” suâllerine karşı, merak-âver ve hakikî bir mühim cevap veriliyor.

Beşinci Suâl: “Kiyametin hâdisâtından ervah-ı bâkiye müteessir olacaklar mı?” Cevabında mühim bir hakikat beyan ediliyor.

Altıncı Suâl: “كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهٌ⁴ âyetinin hükmü; âhirete, cennete ve cehenneme ve ehillerine şümülü var mı, yok mu?” Cevabında gayet mühim ve merak-âver ve kuvvetli bir cevap verilir. Bu risaledeki suâlleri merak edenlere bu risale bir iksir-i âzamdır.

ON ALTINCI MEKTUP 63-75

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاحْشُوْهُمْ فَرَأَهُمْ إِيمَانًا
وَقَالُوا حَسِبْنَا اللَّهَ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ⁵

âyetinin bir sırrını, başıma gelen bir hâdise münasebetiyle “Beş Nokta” ile tefsir ediyor.

Birinci Nokta: Hak ve hakikat olan hizmet-i Kur'âniye, şimdiki zamanda çoğu yalancılıktan ibaret ve bid'a ve dalâlet olan siyasetten beni katiyen men ettiğine dairdir.

İkinci Nokta: Hayat-ı ebediyeye ciddî çalışmak ve zararsız ve müstakîm yol ile Kur'ân'a hizmet etmek, elbette dağdaşa-yı siyasetten çekilmeyi iktiza ettiğinden; ehl-i dünyanın hata ve harekâtlarını hoş görmek değil, belki kalblerimizi bulandırmamak için bakiyamaktayız.

Üçüncü Nokta: Başıma gelen ağır tazyikat ve musibetlere karşı tahammülümün mühim bir sebebini iki vâkıa ile beyan eder.

¹ Bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *îmân* 155, *fiten* 34.

² Bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *îmân* 244-246; Ebû Dâvûd, *melâhim* 13; Tirmîzî, *fiten* 62.

³ Bkz.: Müslim, *îmân* 234; Tirmîzî, *fiten* 35; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 3/107, 201, 268.

⁴ “O'nun Vechi (Zâti ve rızası) dışında her şey yok olup gitmeye mahkûmdur.” (Kasas sûresi, 28/88)

⁵ “Onlar öyle kimselerdir ki halk, kendilerine: ‘Düşmanlarınız olan insanlar size karşı ordu hazırladılar, aman onlardan kendinizi koruyun!’ dediklerinde, bu tehdit onların imanlarını artırmış ve ‘Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!’ demişlerdir.” (Âl-i İmrân sûresi, 3/173).

Dördüncü Nokta: Ehl-i dünyanın evhamlı suállerine karşı cevaptır. O cevapta, bilmecburiye hizmet-i Kur'âniye'ye ait bir keramet olarak hakkımızda göz ile görülen ve hiçbir cihette inkâr edilemeyen birkaç inâyet-i ilâhiyeyi beyan ediyor.

Beşinci Nokta: Ehl-i dünyanın katmerli bir zulüm ile bana teklif ettikleri bid'akârâne kaidelerine karşı, onları tam susturacak bir cevaptır.

On Altıncı Mektub'un Zeyli.....76-80

Zâlim ehl-i dünyanın ve mülhidlerin dünyalarından ve siyasetlerinden bütün bütün çekildiğim hâlde, kendi hainliklerinden habbeyi kubbe yaparak hakkında gösterdikleri evham ve telaşa karşı Eski Said lisânyla, izzet-i ilmiyyeyi muhofaza noktasında ağızlarına şiddetli bir tokat vurarak, başlarındaki evhamı uçurur.

ON YEDİNCİ MEKTUP.....81-82

Has bir kardeşime yazılmış küçük bir tâziyenâmedir. Çendan bu mektup sureten küçüktür; fakat faydası büyük olup, ona karşı ihtiyaç umûmîdir. Hadd-i bülbûغا ermeden çocukları vefat eden peder ve vâlidelere mühim bir müjdedir.

Bu tâziye ile en me'yus ve mükedder bir kalb, hakikî bir teselli ve ferah bulur. Küçük olarak vefat eden çocuklar; âlem-i bekâda ebedî, sevimli çocuk olarak kalıp, peder ve vâlidelerinin kucaklarına verilmesi،¹ sırriyla, ebedî medar-ı sürürları olduklarını isbat eder.

ON SEKİZİNCİ MEKTUP.....83-92

Üç Mesele-i Mühimmedir.

Birincisi: Muhakkikîn-i evliyanın keşif ile hak gördüğü ve büyük mikyas- ta müşâhede ettikleri hâdiseler, âlem-i şehâdette bazen hilâf-ı vâki ve bazen küçük bir mikyasta tezahür etmesinin sırrını, şirin ve güzel bir temsil ile beyan eder.

İkinci Meselesi: Vahdet-i vücûd meşrebine dair gayet mühim bir haki- kat ve güzel bir ızahtır. Vahdet-i vücûddan dem vuran ve o meseleyi merak eden, bu İkinci Meseleyi dikkatle okumalı. Çünkü bu vahdet-i vücûd meselesi,

---

¹ "Ebediliğe ermiş çocuklar" (Vâkia süresi, 56/17; Dehr süresi, 76/19)

medar-ı iltibas olmuş mühim bir meşreptir.. ve ehl-i hakikatin medar-ı ihtilâfi olmuş bir acîb meslektir. Bu İkinci Mesele, onun mahiyetini gösterir ve isbat eder ki; o meşrep, ehl-i sahvin meşrebi değil, hem en yüksek değil! Ve ehl-i sahv olan sahabे ve siddîkîn ve veresenin meşrepleri; vahdet-i vücûd meşrebinden daha yüksek, daha selâmetli, daha makbul olduğunu isbat eder.

Üçüncü Meselesi: Tılsım-ı kâinatın üç muamma-yı mühimmesinden birisinin halline muhtasar bir işarettir ki: O muammalardan birisi Yirmi Dokuzuncu Söz’de, ikincisi Otuzuncu Söz’de, bu üçüncüsü ise Yirmi Dördüncü Mektup’ta Kur’ân-ı Hakîm’in sırrıyla tamamıyla keşfedilmiş ve o muamma açılmıştır.

ON DOKUZUNCU MEKTUP 93-252

Mucizât-ı Ahmedîye’ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) dairdir. Üç yüzden fazla mucizâtı beyan eder. Bu risale, Risalet-i Ahmedîye’nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) mucizesini beyan ettiği gibi; kendisi de o mucizenin bir kerametidir ki, üç-dört nev ile harika olmuştur.

Birincisi: Nakil ve rivâyet olmakla beraber, yüz elli sayfadan¹(Hâsiye-1) fazla olduğu hâlde, kitaplara müracaat edilmeden ezber olarak dağ ve bağ köşelerinde, üç-dört gün zarfında, her günde iki-üç saat çalışmak şartıyla mecmuu on iki saatte telif edilmesi harika bir vâkiadır ki, bu risaledeki mucizât-ı Ahmedîye’nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir şûle-i kerameti olmuştur.

İkincisi: Şu risale, uzunluğuya beraber ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tembel ehl-i kalemi öyle bir şevk ve gayrete getirdi ki; bu sıkıntılı ve usançlı zamanda, bir sene zarfında cıvarımızda yetmiş adede yakın nüshaları yazıldı. O mucize-i risaletin bir kerameti olduğunu, muttali olanlara kanaat verdi.

Üçüncüsü: Acemi ve tevâfuktan haberi yok ve bize daha tevâfuk tezahür etmeden evvel yazdıkları nüshalarda, *lafz-ı Resûl-i Ekrem* (*aleyhissalâtü vesselâm*) kelimesi bütün risalelerde ve *lafz-ı Kur’ân*, beşinci parçasında öyle bir tarzda tevâfuk²(Hâsiye-2) etmeleri göründü ki, zerre miktar insafı olan tesadüfe veremez. Kim görmüş ise, kat’î hükmediyor ki; “Bu sırr-ı gaybîdir, mucizât-ı Ahmedîye’nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir kerametidir.”

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler.

1 (Hâsiye-1) Asıl nüshasına göredir.

2 (Hâsiye-2) Asıl nüshasına göredir.

Hem şu risaledeki ehâdis, hemen umumen eimme-i hadisçe makbul ve sahîh olmakla beraber, en kat'î hâdisât-ı risaleti beyan ediyorlar.

O risalenin bütün mezâyâsını söylemek lâzım gelse, o risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden, müştâk olanları onu bir kere okumasına hâvale ediyoruz.

On Dokuzuncu Mektub'un Beşinci ve Altıncı Nûktelerinin Fihristesidir.....106-123

Bu nûkteler, umûr-u gaybiyeye dair hadislerin birkaçını zikretmiştir. Hem Hazreti Hasan (*radîyallâhu anhî*) ile Hazreti Muaviye'nin (*radîyallâhu anhî*) muharebe ve musalâhasını.. hem Hazreti Ali (*radîyallâhu anhî*) ile Hazreti Zübeyr'in (*radîyallâhu anhî*) muharebe edeceğini.. hem ezvac-ı tâhiratın içinden birisinin mühim bir fitnenin başına geçeceğini.. hem Hazreti Ali'nin (*radîyallâhu anhî*) katlini haber vermiş.

Hem Hazreti Hüseyin'in (*radîyallâhu anhî*) Kerbelâ'da katlini.. hem Zât'ından (*aleyhissalâtü vesselâm*) sonra Âl-i Beyt'i, katl ve nefye maruz kalacaklarını.. hem Hazreti Ali'nin (*radîyallâhu anhî*) hilâfetinin tehirini.. hem hilâfet ne için Âl-i Beyt-i Nebevî'de takarrur etmediğini.. hem asr-ı saadetin başına gelen o dehşetli fitnenin hikmetini.. hem ehl-i İslâm, umum devletlere galebe çalacaklarını.. hem Hazreti Ebûbekir (*radîyallâhu anhî*) ve Hazreti Ömer'in (*radîyallâhu anhî*) mahiyet-i hilâfetlerini.. hem müşrik Kureyş reislerinin nerede katlolunacaklarını.. hem bir ay uzun mesafede Mûte Harbi'nden aynen haber verdiği.. hem Hazreti Hasan'ın (*radîyallâhu anhî*) hilâfetini.. hem Hazreti Osman'ın (*radîyallâhu anhî*) Kur'ân okurken şehid olacağını.. hem Devlet-i Abbasiye'yi.. hem Cengiz ve Hülâgu'yu.. hem İran'ın fethini.. hem Habeş Melikinin cenaze namazını, vefatından haberi olmadan aynı vaktte kıldığını bildirir.

Hem Hazreti Fâtimâ'nın (*radîyallâhu anhâ*) vefatını.. hem Ebû Zerr'in (*radîyallâhu anhî*) yalnız, bir dağda vefat edeceğini.. hem Ümmü Haram'ın Kıbrıs'ta vefat edeceğini.. hem yüzbin adamı öldüren Haccac Zâlim'i.. hem İstanbul'un fethini.. hem İmam Ebû Hanife'yi (*radîyallâhu anhî*).. hem İmam Şâfiî'yi (*radîyallâhu anhî*).. hem ümmetinin yetmişçif firma olacağını.. hem Kaderiye tâifesini, hem Râfîzileri.. hem Hazreti Ali'nin (*radîyallâhu anhî*) yüzünden insanlar iki kısım olacaklarını.. hem Fars ve Rum kızlarını.. hem Hayber Kalesi'nin fethini.. hem Hazreti Ali (*radîyallâhu anhî*) ile Muaviye'nin arbâbını.. hem Hazreti Ömer (*radîyallâhu anhî*) sağ kaldıkça fitnelerin zuhur etmeyeceğini.. hem Süheyîl ibni Amr'in (*radîyallâhu anhî*) mühim bir vazifesini.. hem Kisra'nın oğlu babasını öldürdüğüne

aynı dakikada haber verdiği.. hem Hâtîb'in, Kureyş'e gizli mektup yazdığını.. hem Ebû Leheb'in oğlu Utbe'yi, bir arslanın parçalaması için ettiği bedduasının kabul olup aynen çıktığini.. hem Bilâl Habesi'nin (*radîyallâhu anh*) ezan okuduğu zaman, Kureyşlerin gizli tenkit ettiklerini aynen haber verdiği.. hem Hazreti Abbas (*radîyallâhu anh*) iman etmeden evvel onun gizli parasından haber verdiği.. hem Hazreti Peygamber'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) bir yahudinin sihir ettiğini.. hem Sahabe meclisinde birinin irtidad edeceğini.. hem Hazreti Peygamber'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) katlini niyet edenlerin iman ettiklerini.. hem müşriklerin Kâbe duvarındaki yazılarını kurtların yediğini ve yalnız o yazılar içindeki Allah isimlerini yemediklerini.. hem Beytü'l-Makdis'in fethinde büyük bir tâun çıkacağını.. hem Yezid ve Veliid gibi şerir reisleri haber verdiği.. hem "Bundan sonra onlar bize değil, biz onlara hücum edeceğiz" diye haber verdiği ve bunlar gibi çok ihbarat-ı gaybiye bu iki nüktede beyan edilmiştir.

Mucizât-ı Ahmedîye'nin Birinci Zeyli.....223-234

يَسْ وَالْقُرْآنُ الْحَكِيمُ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ¹

âyetlerinin mealinde yüzər âyâtin en mühim hakikatleri olan Risalet-i Ahmedîye'yi (*aleyhissalâtü vesselâm*) "On Dört Reşa" nâmiyla on dört katî ve parlak ve muhkem burhanlarla tefsir ve isbat ediyor.. ve en muannid hasmı dahi ilzam eder. Güneş gibi Risalet-i Ahmedîye'yi izhar ediyor.

Şakk-ı Kamer Mucizesine Dair 235-239

Şu risale, şakk-ı kamer mucizesine bu zaman feylesoflarının ettikleri itirazlarını "Beş Nokta" ile gayet katî bir surette reddedip inşikak-ı kamerin vukuuna hiçbir mâni bulunmadığını gösterir.. ve âhirinde de beş icmâ ile şakk-ı kamerin vuku bulduğunu, gayet muhtasar bir surette isbat eder.. ve şakk-ı kamer mucize-i Ahmedîye'sini (*aleyhissalâtü vesselâm*) güneş gibi gösterir.

Mucizât-ı Ahmedîye Zeyli'nin Bir Parçası 240-244

Risalet-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) hakkında olup, Miraç Risalesi'nin Üçüncü Esası'nın nihâyetindeki üç mühim müşkülden birinci müşküle ait "Şu Mirac-ı Azîm, niçin Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtü vesselâm*)'a mahsustur?" suâline muhtasar bir führiste suretinde verilen cevaptır.

¹ "Yâ sîn, Hikmetli Kur'âna andolsun: Sen elbette gönderilen resüllerdensin." (Yâsin sûresi, 36/1-3)

Âyetü'l-Kübrâ Risalesi'nin, Risalet-i Ahmedîye'den

Bahseden On Altıncı Mertebesi 245-252

Kâinatın erkânından Hâlik'ini soran bir seyyahin müşahedâtından bir parça olup, makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.

YİRMİNCI MEKTUP 253-286

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ¹

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْمِي وَيُمْسِي

وَهُوَ حَقٌّ لَا يَمُوتُ بِتِبَيْهِ الْحَيْزُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ²

kelâmının on bir kelimesinde on bir besaret ve on bir burhan-ı kat'î bulundguna dair bir mektuptur. Elhak, merâtib-i tevhid-i hakikînin hakkında bu mektup bir kibrît-i ahmerdir ve bir iksir-i âzamdır. O derece parlak ve o mertebede kuvvetli delilleri ve hüccetleri gösteriyor ki, en mütemerrid zindikları da hi imana getiriyor. On Dokuzuncu Mektup olan Risale-i Ahmedîye (*aleyhissalâtü vesselâm*) kelime-i şehâdetin ikinci kelâmi olan ³اللهُ رَسُولُ اللهِ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولَ اللهِ hükümü ne derece kat'î ve kuvvetli isbat etmiştir; öyle de bu Yirminci Mektup, kelime-i şehâdetin birinci kelâmi olan ⁴اللهُ إِلَّا إِلَهٌ لَا يُشَهِّدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ hükmünü, o kat'i-yet ve kuvvetle isbat ediyor. Hakikî ve kuvvetli imani kazanmak isteyenler bunu okusunlar. Ve bilhassa Dokuzuncu Kelime bahsinde, ilim ve irade-i ilâhiyenin isbatını çok vâzih bir surette beyan ettiği gibi; Onuncu Kelime bahsinde ⁵مَا خَلَقْنَا وَلَا بَعْثَثْنَا إِلَّا كَفَيْسَ وَاحِدَةٍ burhanıyla ⁶وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ âyetinin mühim bir sırınnı ve en muazzam bir hakikatini “Beş Nükte”de beyan ediyor. Hakâik-i imaniyenin bir tılsım-ı âzamını o beş nükte ile hâlleddiyor.

¹ “O halde şu gerçeği hiç unutma ki: Allah'tan başka ilah yoktur.” (Muhammed sûresi, 47/19)

² “Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir. Ortağı yoktur. Mûlk umumen O'nundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet O'na mahsustur ve O'na lâyiktr. Hayati veren de, alan da O'dur. O, ezeli ve ebedî hayat sahibidir. Bütün iyiilikler O'na aittir; O, yapılan her hayatı kaydeder ve karşılığını verir. O'nun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey O'na ağır gelmez. Dönüş yalnız O'nadir.” (Bkz.: Tirmizi, *deavât* 36; Nesâî, *menâsîk* 163; İbni Mâce, *ticârât* 40, *menâsîk* 84).

³ “Şehâdet ederim ki Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellâm) Allah'ın resûlüdür.” (Müslîm, *salât* 60; Tirmizi, *salât* 216; Ebû Dâvûd, *salât* 178; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 1/292)

⁴ “Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur.” (Müslîm, *salât* 60; Tirmizi, *salât* 216; Ebû Dâvûd, *salât* 178; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsnef* 1/292)

⁵ “Allah herşeye kâdirdir.” (Mâide sûresi, 5/120; Hûd sûresi, 11/4; Rûm sûresi, 30/50; ...)

⁶ “Sizin hepiniz yaratmak da, ölümünüzün ardından (âhirette) hepiniz diriltmek de, (O'nun için) ancak bir kişiyi yaratmak ve diriltmek gibidir.” (Lokman sûresi, 31/28)

Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesine Zeyl 287-291

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُ الْقُلُوبُ¹

**ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءٌ مُتَشَابِهُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هُلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
الْحَمْدُ لِلَّهِ بِلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ²**

âyetinin en mühim ve en muazzam bir hakikatini üç temsil ile tefsir ediyor. Ve her şey ve bütün eşya, Cenâb-ı Hakk'ın kudretiyle olsa birtek şey kadar kolay olduğuna.. ve kudret-i ilâhiyeye verilmediği vakit, birtek şey kâinat kadar müşkülâtlı ve suûbetli olduğuna dair en mühim bir sîrini ve en muğlak muammasını, gayet kolay bir tarzda tefsir ederek keşfeder.

YIRMI BİRİNCİ MEKTUP 292-295

Küçük bir mektuptur; fakat gayet büyük bir âyetin büyük bir hakikatini beyan ettiği için, ona ihtiyaç büyütür.

**إِمَّا يَتَلْعَنَ عِنْدَكُوكَبِيرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقْلُلْ لَهُمَا أُفِّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا
كَرِيمًا وَاحْفَصْ لَهُمَا جَنَاحَ الدُّلُّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا³**

âyeti; beş, ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkatî celbettiğinin sırrını gösteriyor. Hânesinde ihtiyar vâlideyni veya akrabası veya müslüman kardeşleri bulunan zâtlar, bu mektubu okumaya pek çok muhtaçlırlar.

YIRMI İKİNCİ MEKTUP 296-314

“İki Mebhâs”dır.

Birinci Mebhâs

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَاصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ⁴

¹ “Biliniz ki kalbler ancak Allah'ın zikriyle huzura erer.” (Ra'd süresi, 13/28).

² “İşte şimdi Allah bir temsil daha getiriyor: İki adam var, bunlardan birincisi, birbirine rakip, birbirileyle hep çekisen ortakların emrinde, diğeri ise sadece bir kişinin emrinde çalışıyor. Bu ikisinin durumu hiçbir olur mu? Olmaz elhamdüllâh! Fakat çokları bu gerçeği bilmeler.” (Zümer süresi, 39/29).

³ “Rabbîn söyle buyurdu: Allah'tan başkasına ibadet etmeyin. Anneye ve babaya güzel muamele edin. Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakin onlara hizmetten yüksünme, “öff!” bile derme, onları azarlama, onlara tatlı ve gönül alıcı sözler söyle. Şefkatle, tevazu ile onlara kol kanat ger ve şöyle dua et: Ya Rabbî, onlar küçüklüğümde nasıl beni ihtimamlı yetiştirdilerse, ona mükâfat olarak sen de onlara merhamet buyur!” (İsrâ süresi, 17/23-25).

⁴ “Müminler sadece kardeşlerdir. O hâlde ihtilâf eden kardeşlerinizi arasını düzeltin!” (Hucurât süresi, 49/10).

إِذْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا أَلْذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَوَةٌ كَانَهُ وَلِيٌ حَمِيمٌ
وَالْكَاطِمِينَ الْعَيْطَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ¹

âyetlerinin sırrıyla; ehl-i imanı, uhuvvet ve muhabbete dâvet ediyor. Nifak, şikak, kin ve adâvetten menedecek mühim esbabı gösteriyor. Kin ve adâvet; ehl-i iman ortasında hem hukukatçe, hem hikmetçe, hem insaniyetçe, hem İslâmîyet’ce, hem hayat-ı şahsiyece, hem hayat-ı içtimaiyece, hem hayat-ı mâneviyece gayet çirkin ve merdut ve zulüm olduğunu gayet kat’î bir surette isbat edip, mezkûr âyetlerin mühim bir sırını tefsir eder.

İkinci Mebhâs

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمُتَّيْنُ³
وَكَائِنٌ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَخْوِلُ رُزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِلَيْكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ⁴

sırrıyla, ehl-i imanı hırsınla şiddetli bir surette men eden esbabı gösterir. Ve hırsı dahi, adâvet kadar muzır ve çirkin olduğunu kat’î delillerle isbat ederek şu âyet-i azîmenin mühim bir sırını tefsir ediyor. Hirsa müptelâ adamlar, bu ikinci mebhâsı çok dikkatle mütâlaa etmelidirler. Kin ve adâvet maraziyla hasta olanlar, tam şifalarını birinci mebhâsta bulurlar.

İkinci Mebhâs’ın hâtimesinde, zekâtın ehemmiyetini ve bir rükn-ü İslâmî olduğunu hikmetini güzel bir surette beyan etmekle beraber; hakikatli bir rüyada güzel bir hakikat beyan ediliyor.

Şu risalenin Hâtime’sinde, *أَيَحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيِّنًا فَكَرِهُ شَمُوْهُ*⁵ âyeti altı derece zemmi zemmetmekle, altı vecihle giybetten zeccettiğini.. ve mucizâne ve harika bir i’câz ile giybeti; hem aklen, hem kalben, hem insaniyeten, hem vicdanen, hem fitraten, hem milliyeten mezum ve merdut ve

¹ “Sen kötüluğu en güzel tarzda uzaklaştmaya bak. Bir de bakarsın ki seninle kendisi arasında düşmanlık olan kişi candan, sıcak bir dost olvermiş!” (Fussilet sûresi, 41/34).

² “O muttakiler ki kızdıklarında öfkelerini yutar, insanların kusurlarını affederler. Allah da böyle iyi davranışları sever.” (Âl-i İmrân sûresi, 3/134).

³ “Bütün mahlüklerin rızıklarını veren, kâmil kuvvet ve tam iktidar sahibi olan Allah Teâlâ’dır.” (Zâriyat sûresi, 51/58).

⁴ “Nice canlı mahlük var ki rızıklarını kendileri taşıyamazlar. Ama siz de bütün onları da rızıklandıran Allah’tır.” (Ankabût sûresi, 29/60)

⁵ “Hiç sizden biriniz ölmüş kardeşinin cesedini dışlemekten hoşlanır mı? Bakın bundan hemen tihsindiniz!” (Hucurât sûresi, 49/12).

çirkin ve muzır olduğunu gayet katî bir surette, Kur'ân'ın i'câzîna yakışacak bir tarzda beyan ediyor. Ve giybet, alçakların silâhi olduğu cihetle, izzet-i nefis sahibi bu pis silâha tenezzül edip istimâl etmediğine dair denilmiştir:

أَكْبَرُ نَفْسِي عَنْ حَرَاءٍ لِغَيْرِهِ وَكُلُّ اغْتِيَابٍ جُهْدُ مَنْ لَا لَهُ جُهْدٌ

YIRMI ÜÇÜNCÜ MEKTUP 315-321

Bu mektubun birkaç mebhası var. Öteki mebhaslara bedel latîf ve mâni-dar bir tek mebhas aynen yazıldı. Şöyled ki:

Ahsenü'l-kasas olan kîssa-yı Yusuf'un (*aleyhisselâm*) hâtimesini haber veren **وَتَوْفَنِي مُسْلِمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ²** âyetinin ulvî ve latîf ve müjdeli ve i'câzkârâne bir nûktesi şudur ki; sâir ferahlı, saadetli kîssaların âhirindeki zeval ve firak haberinin acıları ve elemi, kîssadan alınan hayalî lezzeti açılaştırmıyor, kırıyor. Bahusus kemâl-i ferah ve saadet içinde bulunduğu ihbar ettiği hengâmada mevtini, firakını haber vermek daha elemlidir. Dinleyenlere "eyvah" dedirtir. Hâlbuki şu âyet, kîssa-yı Yusufîye'nin en parlak kısmı ki; Aziz-i Mısır olması, peder ve vâlidesiyle görüşmesi ve kardeşleriyle sevişip tanışması olan dünyaca en saadetli ve ferahlı bir hengâmada Hazreti Yusuf'un (*aleyhisselâm*) mevtini şöyle bir surette haber veriyor ve diyor ki; "Şu ferahlı ve saadetli vaziyetten daha saadetli, daha parlak bir vaziyete mazhar olmak için, Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*) Cenâb-ı Hak'tan vefatını istedi ve vefat etti.. o saadete mazhar oldu. Demek o dünyevî, lezzetli saadetten daha cazibedar bir saadet ve daha ferahlı bir vaziyet kabrin arkasında vardır ki; Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*) gibi hakikatbîn bir zât, o gayet lezzetli bir vaziyet içinde gayet acı olan mevti istedi, tâ öteki saadete mazhar olsun." İşte Kur'ân-ı Hakîm'in şu belâgatına hayran ol, bak ki; kîssa-yı Yusuf'un (*aleyhisselâm*) hâtimesini ne suretle haber verdi. O haberi dinleyenlere elem ve esef değil; belki bir müjde, bir sürûr ilâve ediyor. *Hem işrad ediyor ki; kabrin arkası için çalışınız! Hakikî saadet ve lezzet ondadır!*

Hem Hazreti Yusuf'un (*aleyhisselâm*) âlî siddîkiyetini gösteriyor ve diyor: "Dünyanın en parlak ve en sürûrlü hâleti dahi ona gaflet vermiyor, onu meftun etmiyor; yine âhireti istiyor."

¹ Düşmanıma giybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünkü giybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhidir. Bzk.: Nâsîf el-Yâzîcî, *Serhu Dîvân el-Mütenebbî* 1/429.

² "Sana tam itaat içinde bir kul olarak canımı al ve beni hayırlı ve dürüst insanlar arasına dahil eyle!" (Yûsuf sûresi, 12/101).

YIRMI DÖRDÜNCÜ MEKTUP 322-349

Kâinatın tılsım-ı acıbini ve müşkül muammasının en mühim bir sırrını keşif ve hâlledeñ bir mektuptur ve en mühim bir suâlin^{1(Hâsiye)} cevabıdır. Şöyle ki:

“Esmâ-yı ilâhiyenin âzamlarından olan Rahîm, Kerîm, Vedud’un iktiza ettikleri şefkat-perverâne ve maslahatkârâne ve muhabbettarâne tâtilfleri; ne suretle pek müthîs ve muvahîs olan mevt ve adem ile, zeval ve firak ile, müsibet ve meşakkat ile tevfik edilir?” diye suâlin cevabında, tılsım-ı kâinatın üçüncü muammasını hâlledeñ ve kâinattaki dâimî faaliyetin muktezasını ve esbab-ı mücîbesini gösteren “Beş Remiz” ile ve gayelerini ve faydalarını isbat eden “Beş İşaret” ile cevap veriyor. Şu mektup “İki Makam”dır. Birinci Makamı “Beş Remiz”dir.

Birinci Remiz: İsbat ediyor ki; Sâni-i Hakîm ne yaparsa haktır. Hiçbir şey ve hiçbir zîhayat, ona karşı hak dâvâ edemediğini ve “haksız bir iş oldu” diyemediğinin sırrını, kat’î bir tarzda isbat eder.

İkinci Remiz: Hayret-nümâ, dehset-engiz, dâimî bir suretteki faaliyet-i rabbâniyenin sırrını ve halk ve tebdil-i eşyadaki hikmet-i azîmesini beyan ediyor ve en mühim bir muamma-yı hilkati hâlledeñyor.

Üçüncü Remiz: Zevale giden eşya ademe gitmediğini, belki daire-i kudretten daire-i ilme geçtiğini ve eşyadaki hüsün ve cemâle ait istihsan ve şeref ve makam, esmâ-yı ilâhiyeye ait olduğunu gayet güzel bir surette isbat eder.

Dördüncü Remiz: Mevcudâtın mütemâdiyen tebeddül ve tagayyür etmeleri; birtek sayfada, her dakikada ayrı ayrı ve mânidar mektupları yazmak nev’inden, sayfa-yı kâinatta esmâ-yı ilâhiyenin cilveleriyle yazılan cemâl ve celâl ve kemâl-i ilâhiyenin hadsiz âyâtını, mahdud sayfalarda da hadsiz bir surette yazıldığını isbat eder.

Beşinci Remiz: İki nükte-i mühimmedir.

Birisı: Vâcibü'l-vücûd'a intisabını iman ile hissededen adam, hadsiz envar-ı vücûda mazhar olduğunu.. ve hissetmeyen, nihâyetsiz zulümât-ı ademe ve âlâm-ı firaka maruz bulunduğu gösterir.

İkinci Nükte: Dünyanın üç yüzü bulunduğunu.. zâhir yüzünde zeval, firak, mevt ve adem var; fakat esmâ-yı ilâhiyenin aynası ve âhiretin mezraası

¹ (Hâsiye) Bu mektubun mesâili bir derece ihsas edilmek arzu edildiğinden; fihristiyet ihtisarı muhafaza edilmedi, uzun oldu.

olan¹ iç yüzlerinde –zeval ve firak, mevt ve adem ise– tazelenmek ve teceddüddür ve bekânen cilvelerini gösteren bir tavzif ve terhistir.

Bu Mektub'un İkinci Makamı 330-338

Bir "Mukaddime" ile "Beş İşaret"tir.

Mukaddime: Hallâkiyet ve tasarrufat-ı ilâhiyeden gayet azîm bir hakikati, muazzam ve muhteşem kanunlarla beyan ediyor. Meselâ; bir kuşun tüylü libasını değiştiren Sâni-i Hakîm, aynı kanunla kâinatın suretini kiyâmet vaktinde ve âlem-i şehâdetin libasını haşirde o kanun ile değiştirir.

Hem bir ağacın ne kadar meyveleri ve çiçekleri bulunuyor; her bir çiçeğin o kadar gayeleri, her bir meyvenin o kadar hikmetleri bulunduğu gösterir.

Beş İşaret ise: Eşya, vücûddan gittikten sonra verdikleri ehemmiyetli beş netice itibarıyla bir vecihle madum iken, beş vecihle mevcut kalıyor. Şöyle ki:

Her bir mevcut, vücûddan gittikten sonra, ifade ettiği manalar ve arkasında bâki kalan hüviyet-i misaliyesi, âlem-i misalde mahfuz kalır. Hem hayatınn etvarıyla "mukadderât-ı hayatıye" denilen sergüzeşte-i hayatıyesi âlem-i misalin defterlerinden olan levh-i misaliye yazılır. Ruhanılere dâimî, mevcut bir mütâlaagâh olur. Hem cin ve insin amelleri gibi, âhiret pazarına ve âlem-i âhirete gönderilecek mahsûlâtı bâki kalır. Hem etvar-ı hayatıeleriyile ettipleri envâ-ı tesbihat-ı rabbâniye bâki kalıyor. Hem şüânât-ı sübâniyenin zuhuruna medar çok şeyleri arkasında mevcut bırakır, öyle gider. Bu Beş İşaret'teki beş hakikati, kat'î delil hükmünde beş mâkul ve makbul temsil ile beyan eder.

Yirmi Dördüncü Mektub'un Birinci Zeyli 339-343

فُلْ مَا يَعْبُؤُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ² âyetinin mühim bir sırrını beş nükte ile tefsir ediyor.. ve dua, bir sırr-ı azîm-i ubûdiyet olduğunu.. ve kâinattan dâimî bir surette dergâh-ı rubûbiyete giden en azîm vesile ise dua olduğunu.. ve duanın azîm tesiri bulunduğu kat'î isbat etmekle beraber; külliyet ve devam kesbeden bir dua, katyeni makbul olduğuna binâen; umum ümmetin

¹ "Dünya, âhiretin tarlasıdır." mânâsında hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulâmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsidü'l-hasene* s.497; Aliyyûlkârî, *el-Esrâru'l-merfâa* s.205.

² "(Resûlüm!) De ki: (Kulluk ve) yalvarmanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?" (Furkan sûresi, 25/77)

Resûl-i Ekrem'e (*aleyhissalâtü vesselâm*) salavât nâmıyla dualarının neticesinde, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ne kadar yüksek bir mertebede olduğunu gösterir.

Duanın da üçnev-i mühimmini zikretmekle beraber, beyan eder ki; dua-nın en güzel ve en latif meyvesi, en leziz ve en hazır neticesi şudur ki:

Dua eden adam, bilir ve dua ile bildirir ki; birisi var.. onun sesini dinler.. derdine derman yetiştirir.. ona merhamet eder.. onun eli her şeye yetişir.. ve bu boş, hâli dünyada o yalnız değil; belki bir Kerîm Zât var, ona bakar, ünsi-yet verir.. onun hadsiz ihtiyacâtını yerine getirebilir.. ve hadsiz düşmanlarını def'edebilir bir Zât'ın huzurunda kendini tasavvur ederek, bir ferah ve sürür duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp, ¹ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ der.

Yirmi Dördüncü Mektub'un İkinci Zeyli 344-349

Mirac-ı Nebevî ve Mevlid-i Nebevî'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) dair üç mühim suâle, gayet muknî ve mantıkî ve parlak bir cevaptr. Bu zeyil çendan kisadır, fakat gayet kıymettardır. Mevlid-i Nebevî'ye (*aleyhissalâtü vesselâm*) iştayıkları olanlar buna çok müştâktırlar.

Hâtimesinde gayet mühim bir düstur-u mantıkî ile *kâinatta en büyük ferd-i ekmel ve ustâd-ı küll ve habib-i âzam, Resûl-i Ekrem* (*aleyhissalâtü vesselâm*) olduğunu isbat eder.

YIRMI BEŞİNCİ MEKTUP 350

Sûre-i Yâsin'in yirmi beş âyetine dair "Yirmi Beş Nükte" olmak üzere rahmet-i ilâhiyeden istenilmiş; fakat daha zamanı gelmediğinden yazılmamıştır.

YIRMI ALTINCI MEKTUP 351-389

² وَإِمَّا يَنْزَغَنَكَ مِنَ السَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِدْ بِاللّٰهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

sırında dair "Hücceti'l-Kur'an ale's-Şeytan ve Hizbihî" nâmıyla, İblis'i ilzam ve ehl-i tuğyanı iskât eden gayet mühim bir mektuptur.

Bu mektubun "Dört Mebhâs"ı var.

¹ "Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah'adır." (Fâtiha sûresi, 1/2)

² "Eğer şeytandan gelen bir vesvese seni dürterse hemen Allah'a sığın! Çünkü O, her şeyi işitir, her şeyi mükemmel tarzda bilir." (A'râf sûresi, 7/200; Fussilet sûresi, 41/36).

Birinci Mebhas: Şeytanın en müthiş hücumunu def etmekle, şeytani öyle bir surette ilzam eder ki; içine girerek saklanıp vesvese edecek bir yer bırakmıyor. Ve o kadar kuvvetli delâil-i akliye ile ve kat'î burhanlarla şeytani ve şeytanın şâkirtlerini ilzam eder ki, şeytan olmasa idiler imana gelecektiler. Fakat maatteessûf şeytan-ı cin ve insin, gayet çirkin dâvâlarını ve desiselerini bütün bütün ibtal ve def etmek için, farâzî bir surette onların çirkin fiziklerini zikredip öyle ibtal ediyor. Meselâ der ki; “Eğer faraza dediğiniz gibi Kur’ân, Kelâmullah olmazsa en âdi ve sahte bir kitap olurdu. Hâlbuki meydandaki âsâriyla göstermiş ki, en âlî bir kitaptır.” İşte bu gibi farâzî tâbirâtın, titreyerek yazılmasına mecburiyet hâsil olmuştur. Şu mebhasın âhirinde, şeytanın Sûre-i ¹ ﴿قَوْلَقُرْنَانِ الْمَجِيد﴾’n fesâhat ve selâsetine dair bir vesvese ve itirazını reddediyor.

İkinci Mebhas: Bir insanda vazife ve ubûdiyet ve zât itibarıyla üç şahsiyet bulduğunu ve o şahsiyetlerin ahlâki ve âsâri bazen birbirine muhalif olduğunu beyan eder.

Üçüncü Mebhas:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا حَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارُفُوا²

âyetinin, hayat-ı içtimaiye-i beseriyyenin münasebatına dair gayet mühim bir sırrını ve insanların millet millet ve kabile kabile yaratılmasının mühim bir hikmetini “Yedi Mesele” ile tefsir ediyor. Bu mebhas, milliyetçilere mühim bir tıryaktır. Bu zamanın en müthiş marazına gayet nâfi bir ilâçtır. Ve sahtekâr hâmiyet-furuşların ve yalancı milliyet-perverlerin yüzlerindeki perdeyi açar, sahtekârlıklarını gösterir.

Dördüncü Mebhas: Altı suâlin cevabında “On Mesele” dir.

Birincisi: رَبُّ الْعَالَمِينَ³ kelimesinin tefsirinde on sekiz bin âlem dediklerinin hikmeti münasebetiyle, birkaç nükte-i Kur’âniye beyan edilir.

İkinci Mesele: “Allah’ı bilmek, varlığını bilmenin gayridir!” Muhyiddin Arabî, Fahreddin Razi’ye demiş: “Ondan murad nedir?” Cevabında, gayet mühim bir mesele-i mârifetullah beyan edilmiştir.

¹ “Kâf. Şanlı şerefli Kur’ân hakkı için.” (Kaf sûresi, 50/1).

² Hucurât sûresi, 49/13.

³ “Alemelerin Rabbi” (A’râf sûresi, 7/54; Şuarâ sûresi, 26/23; Kasas sûresi, 28/30; Mü’min sûresi, 40/64; Fussilet sûresi, 41/9; Tekvir sûresi, 81/29; Hâkka sûresi, 69/4)

Üçüncü Mesele: “إِنَّهُ كَانَ ظَلْوَمًا جَهْوَلًا وَلَقَدْ كَرَّمَنَا بَنِي آدَمَ¹ âyetinin vech-i tevfiki nedir?” diye suâline, gayet güzel ve nurlu mühim bir cevaptır.

Dördüncü Mesele: “جَدِّدُوا إِيمَانَكُمْ بِاللهِ إِلَّا اللهُ² hikmeti nedir?” diye suâle gayet güzel ve nurlu bir cevaptır.

Dördüncü Mesele’nin Zeyli’nde, vahdâniyetin gayet azîm bir hüccetine ve geniş ve uzun bir burhanına muhtasar bir işaretettir.

Beşinci Mesele: Yalnız “إِلَّا اللهُ لَا³ diyen, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ⁴ demeyen ehl-i necat olabilir mi?” suâline karşı mûhim bir cevaptır.

Altıncısı: Birinci Mebhas’taki şeytanla münâzaranın çirkin tâbirâtlarının sebeb-i zikrini bildiriyor. Hem mühim bir temsil ile, hizbü’ş-seytâni en dar ve en muhâl ve en menfur bir mevkie sıkıştırıyor. Meydanı, hizbü'l-Kur'ân hesabına zabtederek; her bir hâl-i Ahmedîye, (*aleyhissalâtü vesselâm*) her bir haslet-i Muhammediye, (*aleyhissalâtü vesselâm*) her bir tavr-ı Nebevî, (*aleyhissalâtü vesselâm*) o kuvvetli temsile göre birer mucize hükmüne geçip, nübûvvetini isbat ettiğini gösterir.

Yedincisi: Vehham ve zarardan sakınmak için bizden uzaklaşan bazı dostların kuvve-i mâneviyelerini teyid için ve hizmetimizden bazı maksatlarla çekilen ve maksatlarının aksıyla tokat yiyenleri, çok misallerden yedi küçük misal ile gösterir ki; siperini bırakıp kaçanlar, daha ziyade yaralanırlar.

Sekizincisi: Diyorlar ki; “Elfâz-ı Kur’âniye ve zikriye ve tesbihatların her birinden, bütün letâif-i insaniye hisselerini istiyorlar. Manaları bilinmezse, hisse alınmaz; öyle ise tercüme edilse daha iyi değil mi?” diye olan müthiş ve mugâlatalı şu suâle karşı, gayet mühim ve ibretli ve zevkli bir cevaptır. Elfâz-ı Kur’âniye ve nebeviye (*aleyhissalâtü vesselâm*) manalara, câmid ve ruhsuz libas değiller; belki hayattar, feyiz-âver ciltlerdir. Zihayat bir ceset soyulsa elbette ölürlü. Hem lisân-ı nahvî olan elfâz-ı Kur’âniye’deki i’câz ve îcaz, hakikî tercümeye mâni olduğunu gösterir.

¹ “Gerçekten Biz, Âdem evlâtlarını şerefli kıldık” (Îsrâ süresi, 17/70)

² “İnsan (bu emanetin hakkını gözetmediğinden) cidden çok zâlim, çok cahildir.” (Ahzâb süresi, 33/72).

³ “Hayır ve fazilet kaynağı ‘Lâ ilâhe illallah’ cümlesi ile imanınızı yenileyiniz!” (el-Hakîm et-Tirmîzî, Nevâdiru'l-usûl 2/204). Ayrıca benzer manadaki hadisler için bkz.: Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/359; Abd İbni Humeyd, *el-Müsned* 1/417).

⁴ “Allah’tan başka ilâh yoktur.” (Sâffât süresi, 37/35; Muhammed süresi, 47/19)

⁵ “Muhammed Allah’ın resûlüdür.” (Fetih süresi, 48/29)

Dokuzuncusu: "Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak dairesinin haricinde ehl-i velâyet bulunabilir mi?" suâline, mühim ve merak-âver bir cevaptır.

Onuncusu: Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetinde bulunan bu bîçâre Said ile görüşen ve görüşmek arzu eden dostlara mühim bir düsturdu.

YIRMI YEDİNCİ MEKTUP 390

Bu mektup, Risale-i Nur müellifinin talebelerine yazdığı ayn-ı hakikat ve çok letâfetli, güzel mektuplarıyla, Risale-i Nur Talebelerinin ustadlarına ve bazen birbirlerine yazdıkları ve Risale-i Nur'un mütâlaasından aldıkları parlak feyzlerini ifade eden çok zengin bir mektup olup, bu mecmûanın üç-dört misli kadar büyüğü için bu mecmûaya idhal edilmemiştir. Barla, Kastamonu, Emirdağ Lâhikaları olarak müstakillen neşredilmiştir.

YIRMI SEKİZİNCİ MEKTUP 391-436

"Sekiz Mesele" nâmiyla sekiz risaledir.

Birinci Risale Olan Birinci Mesele 391-395

Rüya-yı sâdikanın hakikatini ve faydasını, gayet güzel ve hakikatlı "Yedi Nükte" ile beyan ediyor. Bu risale hem kıymettardır, hem merak-âverdir.

İkinci Mesele Olan İkinci Risale 396-399

"Hazreti Mûsâ (*aleyhisselâm*), Hazreti Azrail'in (*aleyhisselâm*) gözüne tokat vurmuş." meâlindeki bir hadise dair ehemmiyetli bir münakaşayı kökünden kaldırır ve bu nevi hadislere mülhidler tarafından gelen itirazâta bir set çeker. Bu risale küçüktür, fakat merak-âverdir.

Üçüncü Mesele Olan Üçüncü Risale 400-406

Bu bîçâre, müflis Said'in ziyaretine gelenlerin ne niyetle görüşmeleri lâzım geldiğini beyan edip, sîrf Kur'ân-ı Hakîm'in dellâli itibarıyla görüşmek lâzım geldiğini ve o görüşmenin mühim faydalarnı ve Said'in şahsiyetinin hiçliği nazara alınmayacağı, belki dellâli olduğu mukaddes dükkânın kıymettar cevherlerini nazara almak lâzım geldiğini "Beş Nokta" ile gayet güzel bir surette isbat etmekle beraber; hizmet-i Kur'âniye'nin kerâmâtından ve inâyet-i rabbâniyeden, ben ve bazı kardeşlerim mazhar olduğumuz çok inâyetlerden birkaç vâki ve katî misalleri zikrediyor.

Bu risalenin tetimmesinde; risalelerin yazılmasında, hususan telîfînde ve bilhassa Yirmi Dokuzuncu Mektup'ta tezahür eden harika bir inâyeti beyan ediyor.

Dördüncü Risale Olan Dördüncü Mesele.....407-410

Mescidimize iki defa taarruz edildi, âhirki defa da kapadılar. Ondan iki veya üç sene mukaddem, yine mübarek bir misafirin gelmesiyle, gayet vahşî-yâne ve zâlimâne tecavüz edildiği için, her taraftan benden suâl edildi. Böyle merak-ı umumiyyeyi tahrik eden bir hâdiseye lâyik cevap vermek için, Eski Said lisaniyla “Dört Nokta” ile mühim bir ibretli cevaptır.

Beşinci Risale Olan Beşinci Mesele.....411-413

Kur’ân-ı Mu’cizü'l-Beyan’da tekrar ile **أَفَلَا يَشْكُرُونَ.. أَفَلَا يَشْكُرُونَ¹** ve şükretmeyenleri, otuz bir defa **فِي أَيِّ الْأَعِدَّ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ²** fermanıyla tehdid ettiğinin sırrını gayet âlı ve tatlı ve mâkul ve makbul bir surette tefsir ediyor; insanın bir şükür fabrikası olduğunu isbat ediyor. Kâinat bir nimet hazinesi olup; şükür ise anahtarı olduğunu; ve rizik, onun neticesi ve şükürün mukaddimesi bulunduğu güzel ve katî bir surette isbat ediyor.

Der tarîk-ı acz-mendî, lâzım âmed çâr çiz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak ey aziz!

olan düstur-u hakikatteki dördüncü rûkün bulunan şükr-ü mutlakın parlak ve yüksek hakikatini izah ediyor.

Altıncı Risale Olan Altıncı Mesele.....414

Teksir Mektubat mecmâasında neşredildiğinden buraya dercedilmedi.

Yedinci Risale Olan Yedinci Mesele.....415-429

3 **فَلَيْقَرْ حُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ³** âyetinin, Risale-i Nur ve hâdimleri hakkındaki mühim bir sırrını, “Yedi İşaret” nâmiyla, yedi inâyet-i rabbâniyyeyi beyan ediyor. Ve tahdis-i nimet suretinde bu inâyet-i seb’-a-nın izharına, yedi mâkul sebebin beyan ediyor. Bu inâyet-i seb’-a-yı külliyenin harikalarına işareten, kendi kendine telif vaktinde iki sayfanın bütün satırları başlarında yirmisekiz elif gelerek, Yirmi Sekizinci Mektub'un mertebesine tevâfuk ettiğini,^{4(Hâsiye)} telften bir zaman sonra muttalı olduk. Bu inâyet-i seb’-ayı

¹ “Hâla şükretmez mi onlar? Hâla şükretmezler mi?” (Yâsin sûresi, 36/35, 73).

² “O halde Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edebilirsiniz?” (Rahman sûresi, 55/13, 16, 18; ...)

³ “De ki; Allah’ın lütufıyla, rahmetiyle, evet sadece bununla ferahlanın. Çünkü bu, onların dünya malı olarak topladıkları bütün şeylerden daha hayırlıdır.” (Yûnus sûresi, 10/58).

⁴ (Hâsiye) Asıl nüshasına göredir.

okuyan adam, Risale-i Nur eczalarının ne kadar ehemmiyetli ve nazar-ı inâ-yet-i ilâhiyede bulunduğu ve himâyet-i rabbâniyede olduğunu bilecek. Bu yedi inâyet külliîdir, cüz'iyatları yetmişî geçer.

Hâtimesinde bir sırr-ı inâyete ait mahrem bir suâlin cevabı vardır. Hâtimesinde inâyet-i seb'adan birincisi olan tevâfukâtâ gelen veya gelmek ihtimali olan evhamı gayet kat'î bir surette def'ediyor. O hâtimenin âhirinde de Üçüncü Nükte'de inâyet-i hâssa ve inâyet-i âmmeye dair mühim bir sırr-ı dakik-i rubûbiyete ve ehemmiyetli bir sırr-ı rahmânîyete işaret ediyor.

Sekizinci Risale Olan Sekizinci Mesele.....430-436

Altı suâlin cevabı olan “*Sekiz Nükte*”dir.

Birinci Nükte: Tevâfuktaki işârât-ı gaybiye, umum Risale-i Nur eczalârında cüz'î-külli bulunduguına daîdir.

İkinci Nükte: Tevâfukâtın meziyeti, lafz-ı Celâl'den başka ne için Kur'ân'da fevkâlâde matlub olmadığına sırını beyan eder.

Üçüncü Nükte: Bir kardeşimizin fazla ihtiyyat ve cesaretsizliği yerinde olmadığını ve bir müftünün Onuncu Söz'e sathî tenkidine karşı güzel bir cevaptır. (Fakat bu mecmûaya idhal edilmemiştir.)

Dördüncü Nükte: “Meydan-ı haşirde insanlar nasıl toplanacaklar, çiplak olarak mı? Herkes ahbablarını görebilir mi? Resûl-i Ekrem'i (*aleyhissalâtü vesselâm*) şefaat için nasıl bulacağız? Hadsiz insanlarla birtek zât olan Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) nasıl görüşecek? Ehl-i cennet ve cehennemin libasları nasıl olacak? Ve bize kim yol gösterecek?” Altı meraklı suâlin muknî ve mâkul cevabıdır.

Beşinci Nükte: “Zaman-ı fetrette, Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*)ecdadı, bir din ile mütedeyyin mi idiler?” cevabında, güzel bir hakikat beyan ediliyor.

Altıncı Nükte: “Hazreti İsmail'den (*aleyhisselâm*) sonra, Peygamber (*aleyhissalâtü vesselâm*)'ınecdadından peygamber gelmiş midir?” suâline karşı gayet mühim bir cevaptır.

Yedinci Nükte: “Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) peder ve vâlidesi-nin ve ceddi Abdülmuttalib'in imanları hakkında en sahîhaber hangisidir?” suâline karşı gayet mühim ve mâkul bir cevaptır.

Sekizinci Nükte: “Amcası Ebû Talib'in imanı hakkında esahh olan nedir? Cennete girebilir mi?” suâline karşı güzel bir cevaptır.

YIRMI DOKUZUNCU MEKTUP 437-518

“Dokuz Kısım”dır. Yirmi dokuz nükte-i mühimme, içinde vardır. O dokuz kısım, küçük-büyük on yedi risaledir.

Birinci Risale Olan Birinci Kısım 437-447

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُّحَكَّمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخْرَى مُّتَسَابِهَاتٍ فَإِمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَرْعٌ فَيَنْبَغِيُونَ مَا تَشَاءُهُ مِنْهُ إِنْتِبَاعَ الْفَتْنَةِ وَإِنْتِبَاعَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ أَمَّا بِهِ كُلُّ مَنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ²

ayetlerinin bazı sırlarını, “Dokuz Nükte” ile tefsir eder.

Birinci Nükte: Kur'ân'a ait.. ve “Kur'ân’ın esrarı bilinmiyor ve müfessirler hakikatini anlamamışlar.” diyenlere karşı mühim bir cevaptır.

İkinci Nükte: Kur'ân-ı Hakîm'de³ gibi والثَّيْنِ وَالرَّيْتُونِ³، وَالشَّمْسِ وَضُحْيَاهَا⁴ kasemât-ı Kur'âniye'deki mühim bir hikmeti beyan ediyor.

¹ “Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla. Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah’adır. O rahmândır, rahîmdir. Din gününün, hesap gününün tek hâkimidir. (Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız. Bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lutfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet. Gazaba uğrayanların ve sapıklarına değil.” (Fâtiha sûresi, 1/1-7).

² “Bu muazzam kitabı sana indiren O’dur. Onun âyetlerinin bir kısmı muhkem olup bunlar Kitâb’ın esasıdır. Âyetlerin bir kısmı ise müteşabihdir. Kalblerinde egrililik olanlar sırf fitne çıkarmak, insanları saptırmak ve kendi arzularına göre yorumlamak için müteşabih kısmasına tutunup onlarla uğraşır dururlar. Hâlbuki onların hakikatini, gerçek yorumunu Allah’tan başkası bilemez. İlimde ileri gidenler: “Biz ona olduğu gibi inandık. Hepsî de Rabbimizin katından gelmiştir” derler. Bunları ancak tam akıl sahipleri düşünüp anlar.” (Âl-i İmrân sûresi, 3/7).

³ “Yemin olsun Încir'e ve Zeytin'e..” (Tîn sûresi, 95/1).

⁴ “Güneş ve onun aydınlığı hakkı için!” (Şems sûresi, 91/1).

Üçüncü Nükte: Sürelerin başlarındaki birer şifre-i ilâhiye olan hurûf-u mukattaaya dairdir.

Dördüncü Nükte: Kur'ân-ı Hakîm'in hakikî tercümesi kabil olmadığından.. ve mânevî i'câzindaki ulviyet-i üslûp tercümeye gelmediğinden, mühim bir beyanla üslûb-u Kur'âniye'deki bir lem'a-yı i'câziyeyi gösterir.

Beşinci Nükte: ^{الْحَمْدُ لِلّهِ}^۱ cümlesinin ifade ettiği mananın en kısası, bir satır kadar olduğunu ve hakikî tercumesinin kabil olmadığını gösterir.

Altıncı Nükte: ^{إِنَّا كُلُّنَا نَعْبُدُ وَإِنَّا كُلُّنَا نَسْعَى}^۲ deki nun-u mütekellim-i maalgaya-
ra dair mühim bir sırrını, nurlu bir hâl ve hakikatli bir hayal içinde beyan edi-
yor.

Yedinci Nükte: ^{إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْقِيْمَ}^۳ in mühim ve nurâni sırrının beyanı içinde, bid'aların îcadı ne kadar çirkin ve zarar olduğunu gösterir.

Sekizinci Nükte: Şeâir-i İslâmiye, hukuk-u umumiye hükmünde oldu-
guna dair mühim bir sırrını beyan ediyor.

Dokuzuncu Nükte: Mesâil-i şeriatın “taabbüdî” ve “mâkulü'l-mana” olarak iki kısım olduğunu; ve taabbüdî kısmi hikmet ve maslahatların tebed-
dülü ile tagayyür edemediğinin sırrını beyan eder. Ve ezanın faydası, yalnız bir köy ahalisini namaza davet değil, belki kâinat sarayında mevcudâta karşı umum mahlûkât nâmına bir ilân-ı tevhid olduğunu beyan eder.

İkinci Risale Olan İkinci Kısım..... 448-455

âyetenin bir sırrını, siyam-ı Ramazan'ın yetmiş hikmetlerinden dokuz hikmetinin beyaniyla o sırr-ı azimi tefsir ediyor. O dokuz hikmet, o kadar hakikî ve kuvvetli ve cazibedardır ki; müslüman olmayan da onları görse, oruç tutmak için büyük bir istiyak ve bir hevese gelir. Kendine müslüman deyip oruç tutma-
yanların, bu hikmetlere karşı hacâlet ve hatalarından ezilmeleri lâzım gelir.

¹ “Bütün hamdler, övgüler Allah'adır.” (Fâtiha sûresi, 1/2; En'âm sûresi, 6/1; A'râf sûresi, 7/43; Yûnus sûresi, 10/10; İbrahim sûresi, 14/39; Nahl sûresi, 16/75; ...)

² “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.” (Fâtiha sûresi, 1/5)

³ “Bizi doğru yola, sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lütfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet!” (Fâtiha sûresi, 1/6-7).

⁴ “O Ramazan ayı ki insanlığa bir rehber olan, onları doğru yola götüren ve hakkı bâtilden ayıran en açık ve parlak delilleri ihtiva eden Kur'ân o ayda indirildi.” (Bakara sûresi, 2/185).

Üçüncü Risale Olan Üçüncü Kısım..... 456-457

Kur’ân-ı Mu’cizü'l-Beyan’ın envâ-i i’câzinden göz ile görünecek kısmının beş-altı veçhindeden bir veçhini, yeni bir Kur’ân’ı yazmakla göstermeye dairdir. Lillâhîlhamd, öyle bir Kur’ân yazıldı. Ümmetçe Hâfız Osman hattıyla makbul Kur’ân’ın aynı sayfalarını ve satırlarını muhafaza etmekte beraber; lafzullah, mecmû-u Kur’ân’da iki bin sekiz yüz altı defa tekerrür ettiği hâlde; nâdir ve nükteli müstesnalar hariç kalıp, mütebâkisi tevâfuk ettiğini anladık, sayfa ve satırlarını tağyir etmedik. Yalnız biz tanzim ettik. O tanzimden harika bir tevâfuk tezahür etti. Yazdığımız Kur’ân’ın parçalarını bir kışım ehl-i kalb görmüş, Levh-i Mahfuz hattına yakın olduğunu kabul etmişler. Bu risale ise; tevâfukât-ı Kur’âniye’ye dair olduğu münasebetiyle, sîrî bir işaret-i gaybiye olarak, hiçbirimizin haberi olmadan, ibtida telîf ve birinci tesvidinde on bir “Kur’ân” kelimesi; birtek sayfada, birer satırda, bir sırada hatt-ı müstakîm ile tevâfukları, tevâfuk-u Kur’âniye’deki lem’â-yi i’câziyenin bir şuâî şu risalede bu harika letâfeti gösterdiğini, görenlere kanaat geldi.

Bu Üçüncü Kısmın mütebâki meseleleri ile Dördüncü Kısm tevâfukâtâ dair olduğu için, tevâfukâtâ dair olan fihriste ile iktifâ edilmiştir.

Dördüncü Kısim Olan Dördüncü Risale 457-460

“Üç Nükte”dir.

Birinci Nükte: Kur’ânda, “Kur’ân” kelimesinin çok sırlarından bir sırrını, altmış dokuz âyât-ı azîmede latîf ve mânidar sayfalar arkasında birbirine tevâfukla baktıklarını.. ve o âyât-ı azîmenin mânen birbirinin hakikatini teyid ettiklerini göstermek.. ve tilavet-i Kur’ân sevabını ve zikir faziletini ve tefekkür ubûdiyetini birden kazanmak isteyenlere, evrad nev’inden gayet güzel bir hizb-i Kur’ânî olarak yazılmıştır.

Ikinci Nükte: Kur’ân-ı Hakîm’de “resûl” kelimesinin tekrarındaki esrarın tevâfuk cihetile birisine işaret için, yüz altmış âyâttaki “resûl” kelimesi birbirine tevâfukla mânidâr bakması gibi;^{1(Hâsiye)} o yüz altmış muazzam âyetler de birbirine bakıyor. Birbirini teyid ve isbat ettiğine işareten ve Kur’ân’dan hem kîraat, hem zikir, hem fikir olmak üzere bir hizb-i mahsustur. Kendine âlî ve tatlı ve çok kıymetli ve çok faziletli bir vîrd arzu edenlere mühim bir virddir.

1 (Hâsiye) Bu risalenin, o mukaddes iki kelimenin i’câzî tevâfuklarından bahsi ayn-ı hakikat olduğuna delil, o dördüncü risalede bütün o iki kelimenin tevâfuk etmesidir. Her bir âyet ayrı ve satır başında yazılımasından, umum o iki mukaddes kelimeler tevâfuk etmişlerdir.

Üçüncü Nükte: Lafzullah'ın iki bin sekiz yüz altı defa zikrinin çok nükterileri var. İcâz-ı Kur'ân'ın çok şuâlarını gösteriyor. Bu Üçüncü Nükte de, onun dört şuâ-ı icâzini gösterir.

Beşinci Risale Olan Beşinci Kısım 461-464

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكُوَةٍ فِيهَا مِضَبَاحٌ الْمِضَبَاحُ فِي رُجَابَةِ الْرُّجَابَةِ
كَانَهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٌ وَلَا غَرْبِيَّةٌ يَكَادُ زَيْتُهَا يُصَبِّيُ
وَلَوْ لَمْ تَقْسَسْهُ نَازِّ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ نُورِهِ مَنْ يَشَاءُ¹

âyet-i pür-envârının çok envâr-ı esrarından güzel bir nuru, Ramazan-ı Şerif'te bir hâlet-i ruhaniyede, mühim bir seyahat-i kalbiyede görülmüş ve bir derece bu risalede beyan edilmiştir. Bu risale küçütür, fakat çok nurlu ve ehemmiyetlidir.

Altıncı Risale Olan Altıncı Kısım 465-486

وَلَا تَرَكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَسَكُمُ النَّارَ²

âyetinin mühim bir sırrını ve azîm bir hakikatini, ins ve cin şeytanlarının ve müslümanlar içine girmiş mülhidlerin ve münafıkların altı desiseleriyle altı cihetten hücumlarını, altı hakikatle set ve reddetmekle o sırr-ı azîmi tefsir ediyor.

Birinci Desiseleri: Kur'ân hâdimlerini hubb-u câh vâsitasıyla aldatmalarına mukabil, gayet muknî ve kat'î bir cevapla susturur.

İkinci Desiseleri: Korku damarıyla ehl-i hakkı haktan çevirmelerine karşı, gayet güzel ve kat'î bir cevapla tardedilir.

Üçüncü Desiseleri: Tamâ ve hirs cihetile, ehl-i hidayeti hizmet-i Kur'âniye'den vazgeçirmelerine karşı, gayet parlak ve kat'î bir cevapla reddedilir.

Dördüncü Desiseleri: Asabiyet-i milliyeyi tahrik etmek suretinde, hakikî din kardeşlerinin ve hizmet-i Kur'âniye'de samimî arkadaşlarının içine yabanılık ve ihtilâf atmak ve ustadlarından soğutmalarına mukabil, gayet mühim ve kat'î öyle bir cevaptır ki; şeytan-ı insîyi tamamıyla susturduğu gibi, sahtekâr

¹ "Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun misali, tipki içinde lâmba bulunan bir kandillik gibidir. Lâmba bir sıra (cam) içinde, o sıra da sanki parlayan incisi bir yıldız! Bu lâmba, doğuya veya batıya mensup olmayan kutlu, pek bereketli bir zeytin ağacından tutuşturulur. Bu öyle bereketli bir ağaç ki, neredeyse ateş değmeden de yağ ışık verir. İşigi piril pirildir. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir." (Nûr sâresi, 24/35).

² "Bir de sakın zulmedenlere meyletmeyin, sempati duymayın. Yoksa size ateş dokunur." (Hûd sâresi, 11/113).

milliyetilerin maskelerini yırtarak, öyleler milletin düşmanları olduğunu ve hakikî milliyet-perverler kimler olduğunu gösterir.

Beşinci Desiseleri: İnsanın en zayıf damarı olan enâniyetini tahrif edip, ehl-i hakkı haksızlığa sevk etmek ve ehl-i ittihadı ihtilâfa düşürmelerine mukabil, kuvvetli ve eneleri susturacak bir cevap verilmiştir.

Altıncı Desiseleri: Tembellik ve ten-perverlik ve vazifedarlık damarından istifade suretiyle, Kur'ân şâkirtlerinin gayretlerini, sadâkatlarını, ihlâslarını zedelemek suretindeki hücumlarına karşı bir cevaptır. Âhirinde, umum cevapların hülâsası olan şu iki âyet ile, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan mucizâne cevap veriyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ¹
وَلَا تَسْتَرُوا بِأَيِّنَاتِي نَهَنَا فَلِيلًا²

Su risalenin âhirinde; iki yaprakta yazıldıktan sonra görülmüş, ihtiyârsız kendi kendine gelen latif ve zarif bir tevâfuktur ki, sıkıntılı esaretimin tam dokuzuncu senesinde telif edilen su risalenin âhirinde, Yirmi Dokuzuncu Mektub'un bahsinde, yirmi dokuz nükte bulunması.. ve dokuz kısım olması.. ve bu risale fihristesinde dokuz defa "dokuz" lafzi ile o mektuptan bahsedilmesi.. ve Birinci Kısım dokuz nükte olması.. ve Ramazan'ın, burada işaret edilen ve İkinci Kısım'da mezkûr hikmetleri dokuz bulunması.. ve burada işaret edilen ve Dördüncü Kısım'da mezkûr "Kur'ân" kelimesine dair âyetlerin altmış dokuz etmesi.. ve Kur'ân kelimesi de bu mebhasta yirmi dokuz gelmesi.. ve lafzullah dahi dokuz olması.. ve bu risale de yirmi dokuz sayfada tamam olması cihetiyle, dokuz defa dokuzlar birbirine tevâfuk ederek çok şirin düşmüştür. Bu risalenin dahi, sırr-ı tevâfuktan küçük, fakat parlak bir hissesi var olduğunu gösterir.

Bu dokuz defa dokuzların sırrının, dokuzuncu sene-i esaretimde zuhuru ise, inşaallah esaretin dokuzuncu senesinde biteceğine işaret bir besarettir. Dokuzuncu sene-i esaretimde sıkıntıdan o sene dokuz dişim düştüler; o münasebetle Isparta'ya mezuniyetle gitmek o senede oldu. Hem latif bir tevâfuktur; bu parça dahi, bu sayfada^{3(Hâsiye)} dokuz, on dokuz defa gelmiştir. Hem

¹ “Ey iman edenler! Sabredin, sabır yarısında düşmanlarınızı geçin! Cihad için daima hazırlıklı ve uyanık bulunun! Ve Allah'a karşı gelmekten sakının ki felah bulup başarıya eresiniz.” (Âl-i İmrân sûresi, 3/200).

² “Âyetlerimi az bir fiyatla, yani dünya menfaati karşılığında satmayın.” (Bakara sûresi, 2/41)

³ (Hâsiye) Asıl nüshasına göredir.

fihristenin Dördüncü Kısmında ve bu İkinci Kısmın bazı nüshalarında, aşağıdaki gösterilen tevâfuk vardır. Umum elif yüz on dokuz, umum risaleler dahi yüz on dokuzdur. Demek elifler de bir nevi fihristeye işaretettir.

Altıncı Kısim Olan Altıncı Risalenin Zeyli.....483-486

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا شَبَلَنَا وَلَنَصِيرَنَّ عَلَى مَا أَذْيَمُونَا
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ¹

âyetinin sırrına istinaden, dünyanın hiçbir usûl ve kanununa tatbik edilmeyen, vicdansız insanların bize karşı tecavüzâtına sabır ile ve Hakk'a tevekkül ile beraber; istikbalde gelecek nefret ve tahliden sakınmak için ve istikbal asırları, bu asırın sîmasına ve gayretsiz adamların yüzlerine “Tuh!” dedikleri zaman, tükürükleri yüzümüze gelmemek için veya silmek için yazılmış bir la-yihadır. Ve Avrupa'nın insaniyet-perver maskesi altında sağır kulaklarını çınlatmak ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zâlimlerin görmeyen gözlerine sokmak ve bu asırda, yüzbin cihetten “Yaşasın cehennem!” dedirten mimsiz medeniyet-perestlerin başlarına vurmak için yazılmış bir arzuhal ve ehl-i ilhad ve bid'atçıları ilzam ve iskât edecek “Altı Suâl”dir.

Yedinci Kısim: İşârât-ı Seb'a.....487-497

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
فَامْنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ الرَّبِيعِ الْأَمِيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْدَوُنَ²
يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْتَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَتَمَّ ثُورَةُ وَلَوْ كَرِهُ الْكَافِرُونَ³

âyetlerinin bir sırrını ve mühim bir hakikatini “Yedi İşaret” ile ve yedi mühim suâle yedi kat’î ve kuvvetli cevapla tefsir ediyor.

Birinci Suâl: “Ecnebilerden ihtida edenler, kendi dilleriyle şâair-i İslâmiye’yi tercüme ediyorlar. Âlem-i İslâm’ın onlara karşı sükûtu ve itiraz etmemesi,

¹ “Biz neden Allah'a tevekkül etmeyeлим ki gireceğimiz yolları bize O gösterdi. Bize verdığınız her türlü eza ve sıkıntıya sabredeceğiz. Tevekkül edenler yalnız Allah'a dayanıp güvenmelidirler.” (İbrahim sûresi, 14/12).

² “...Öyleyse siz de Allah'a ve O'nun bütün kelimelerine iman eden o ümmî nebîye, o resûle inanın. Ona tâbi olun ki doğru yolu bulasınız.” (A'râf sûresi, 7/158).

³ “Onlar Allah'ın nurunu ağızlarıyla üfleyip söndürmek isterler. Allah ise, nurunu tam parlatmaktan başka bir şeye razi olmaz. Kâfirler isterse hoşlanmasınlar!” (Tevbe sûresi, 9/32).

cevaz-ı şer’i olduğunu göstermez mi?” diyen ehl-i bid’atın suâline karşı, gayet kat’î ve kuvvetli bir cevaptır.

İkincisi: “Firenklerdeki inkilâpçular ve feylesoflar, Katolik Mezhebi’nde inkilâp yapmakla terakki ettiklerinden, acaba İslâmiyet’tे böyle bir inkilâb-ı dinî olamaz mı?” diyen ehl-i bid’atın suâline karşı; gayet kat’î, zâhir ve bâhir ve müşkit bir cevaptır.

Üçüncüsü: “Avrupa, taassubu bırakıktan sonra terakki ettiğinden, biz de taassubu bırakıksak daha iyi olmaz mı?” diyen ehl-i bid’at ve sefâhetin suâline karşı, gayet müşkit ve muknî ve mantıkî bir cevaptır.

Dördüncüsü: “Zaafa uğrayan İslâmiyet’i takviye niyetiyle, kuvvetli olan milliyete mezcetmek ve secaya-yı milliyeyi şeâir-i İslâmiye ile kuvvetleştirmek bu asırda daha iyi olmaz mı?” diyen dessas ehl-i dünyanın bu müthiş suâline karşı, gayet metin bir cevaptır.

Beşincisi: “Bu kadar heyet-i içtimaiye-i beseriye fesâda girmiş ve hissi-yât-ı diniye zayıflaşmış ve şahsî dehalar ve harekât, cemaatin şahs-ı mânevîsinin icraatına mağlup düşmüş bir zamanda, nasıl rivâyet-i sahîhada denildiği gibi, birkaç sene zarfında, Mehdî dünyayı ıslah edecek? Hâlbuki bütün işi harika olup ve birkaç nebinin mucizâtı da beraber olsa, yine ıslahı pek müşkûl görünüyor.” diye, ehl-i tenkidin suâline karşı, gayet kavî bir cevaptır.

Altıncısı: Âhirzamanda Hazreti Mehdî’nin süfyanî komitesine galebesi, Hazreti İsa’nın (*aleyhisselâm*) deccal komitesini dağıtması ve şeriat-ı İslâmiye’ye tebâiyetine dairdir.

Yedinci: “Mütefekkirîn-i İslâmiye, Avrupa’nın düsturlarını ve fennin kanunlarını bir derece kabul edip, onların usûlüyle onlara karşı İslâmiyet’i müdafaa ettikleri hâlde –sen de eskiden böyle yapıyordun– şimdi neden bütün bütün başka bir çığır açıp, felsefeyi kökünden vuruyorsun? Ve funûn-u müşbete dedikleri usûllerinin, Kur’ân’ın düsturlarına nazaran pek sathî kaldığını gösteriyorsun?” diye çokları tarafından gelen suâle karşı, gayet hak ve hakikatlı bir cevaptır.

Sekizinci Kısım Olan Rumuzât-ı Semâniye 498

“Sekiz Remiz”dir, yani sekiz küçük risaledir. Şu remizlerin esası, İlml-i Cîrîn mühim bir düsturu ve ulûm-u hafiyyenin mühim bir anahtarı ve bir kısım esrar-ı gaybiye-i Kur’âniye’nin mühim bir miftahı olan tevâfuktur. İlleride başka bir mecmuada neşredileceğinden buraya dercedilmedi.

Dokuzuncu Kısım Olan Dokuzuncu Risale 499-518

Turuk-u velâyet hakkında Dokuz Telvih'tir ki, "Telvihat-ı Tis'a" nâmıyla mâruf bir risaledir.

Birinci Telvih: Tarîkatın sırrını ve Mirac-ı Ahmediye'nin (*aleyhissalâtü vesse-lâm*) sâyesi altında, kalb ayağıyla, bir seyr u sülük-u ruhanî neticesinde, zevkî ve hâlî ve bir derece şuhûdî hakâik-i imaniye ve Kur'âniye'ye mazhariyet olduğunu beyan edip; insanın mahiyet-i câmiasında akıl, nasıl ki hadsiz funûna istidadı ve ittlâî cihetile mahiyeti inkişaf etmiş ve o suretle islettirilmiş; kalb dahi, onun gibi bu âlemin bir harita-yı mânevîyesi ve çok kemâlâtın bir çekiştirdeği hükmünde olduğundan tarîkat cihetile onu isettirmek ve kemâlâtına sevk etmek olduğunu isbat eder.

İkinci Telvih: Kalbin işlemesi, zikir ve tefekkürle olduğunu.. ve işlemesinin mehâsininden hayat-ı dünyeviyyenin medar-ı saadetine dâir cüz'i bir faydasını beyan eder.

Üçüncü Telvih: Velâyet, bir hüccet-i risalet.. ve tarîkat, bir burhan-ı şeriat olduğunu.. ve onun kıymetini takdir etmeyen, ne kadar hasârete düştüğü nü beyan eder.

Dördüncü Telvih: Meslek-i velâyet çok kolay olmakla beraber çok müşkülâtlı.. çok kısa olmakla beraber çok uzun.. çok kıymettar olmakla beraber çok hatarlı.. çok geniş olmakla beraber çok dar olduğunu.. ve âfâkî ve enfüsî iki yol ile sülük edildiğini beyan eder.

Beşinci Telvih: Vahdet-i vücûd ve vahdet-i şuhûdun mahiyetini beyan ederek, ehl-i sahvîn ve ehl-i veraset-i nübûvvetin âlî meşrebinin rüchâniyetini isbat eder.

Altıncı Telvih: Velâyet yolları içinde en güzeli ve en müstakîmi, sünnet-i seniyyeye ittibâ olduğunu.. ve velâyetin esaslarının en mühimmi, ihlâs.. ve en keskin kuvveti, muhabbet olduğunu beyan ederek; bu dünya dârû'l-hizmet olduğundan ve dârû'l-ücret ve mükâfat olmadığından, tarîkatın lezâizini ve ezkâk ve kerâmâtını kasden talep etmemek lâzım geldiğini beyan eder.

Yedinci Telvih: Tarîkat ve hakikat, şeriatın hâdimlerinden olduğunu.. tarîkat ve hakikatın en yüksek mertebeleri, şeriatın cüzleri bulunduğu.. tarîkat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak ve daima şeriatâ tebâiyette kalmak lüzumunu beyan edip, "Sünnet-i seniyye ve ahkâm-ı şeriat haricinde evliya bulunabilir mi?" diye suâle, merak-âver bir cevap verir.

Sekizinci Telvhî: Tarîkatın sekiz varta-yı mühimmesini beyan eder.

Dokuzuncu Telvhî: Tarîkatın pek çok semerâtından gayet şirin ve güzel dokuz adedini beyan eder.

Bu risale ehl-i tarîk olana ve olmayana bir iksir-i âzamdır ve bir tiryak-ı enfa'dır.

ZEYL 515-518

En kısa ve selim ve en müstakîm bir tarîkin esasını “Dört Hatve” nâmıyla, tezkiye-i nefsin ve tekemmûl-ü ruhun medarı olan dört mühim dersi veriyor.

OTUZUNCU MEKTUP 519

Matbû, Arabî *İşârâtü'l-İ'câz Tefsiri*'dir.

OTUZ BİRİNCİ MEKTUP 519

Otuz Bir Lem'adır.

OTUZ İKİNCİ MEKTUP 519

Kendi kendine manzum tarzını alan, matbû *Lemeât Risalesi*'dir. Aynı zamanda *Otuz Ikinci Lem'a* olup, Sözler Mecmûası'nın âhirinde neşredilmiştir.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MEKTUP 519

Mârifet-i ilâhiyeye penceler açan *Otuz Üç Pencereli Risale* olup, bir cihette *Otuz Üçüncü Söz* olduğundan Sözler Mecmûası'nda neşredilmiş, bu-raya dercedilmemiştir.

İşârât-ı Gaybiye Hakkında Bir Takriz 520-526

Hakikat Çekirdekleri 527-539

On iki sene evvel yazılmış ve Sikke-i Tasdîk-i Gaybî Mecmûası'nda dercedilmiş mühim bir mektuptan bir Parçadır 539

Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin Risale-i Nur hakkında yazdığı bir manzume 540-541

Hakikat Işıkları 542-544

FİHRİST 545-577

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ يَا قَيُومُ يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُوْسٌ¹

İsm-i âzamın hakkına ve Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın hürmetine ve Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*)'in şerefine, bu mecmuayı bastırınları ve mübârek yardımıcılarını ve Risale-i Nur talebelerini Cennetü'l-Firdevs'te saadet-i ebediyyeye mazhar eyle, âmîn...

Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniye'de daima muvaffak eyle, âmîn...

Ve defter-i hasenâtlarına Mektubat'ın her bir harfine mukabil, bin hase-ne yazdır, âmîn...

Ve Nur'ların neşrine sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle, âmîn...

Yâ Erhamerrâhimîn!.. Umum Risale-i Nur şâkirtlerini iki cihanda mesûd eyle, âmîn...

İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle, âmîn...

Ve bu âciz ve bîçâre Said'in kusurâtını affeyle, âmîn...

Umum Nur Şâkirtleri Nâmîna
Said Nursî

¹ Ya Allah, ya Rahmân: Ey Zât'ı itibarıyla merhametli olan! ya Rahim: Ey rahmetiyle mahlükâtına merhamet eden! ya Ferd: Ey eşi ve benzeri olmayan! ya Hayy: Ey her zaman var olan, diri olan, ezelî ve ebedî hayat sahibi olan! ya Kayyûm: Ey kendi Zât'ı ile var olup, zeval bulmayan ve bütün varlıkların varlıkta tutup onları yöneten! ya Hakem: Ey hükmü geçersiz kılınmayan Hâkim! ya Adl: Ey tam adalet sahibi! ya Kuddûs: Ey her şeyi tertemiz yapan ve kendisi bütün eksiklerden uzak ve yüce Zât!